

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

CENTRAL
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 9241

CALL No. BPa8 | Fau. .

THE
JĀTAKA

TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

RECIPIENT

TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS

OF

GOTAMA BUDDHA.

9241

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PĀLI

BY

V. FAUSBOLL

VOL. V.

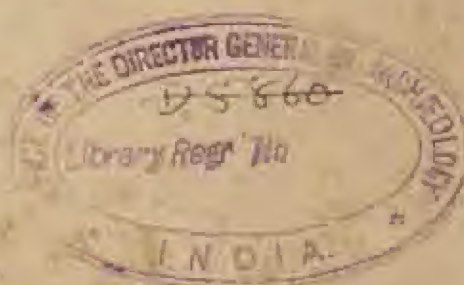
BP a 8
Fau

LONDON

KEGAN PAUL TRENCH TRÜBNER & CO., Ltd.

1891.

[All Rights Reserved.]

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 2941 (924)

Date 3.8.57

Call No. Bpa 8

Fau

TO
THE ENERGETIC STARTER AND SUPPORTER OF THE PALITEXT SOCIETY

T. W. RHYS DAVIDS,

Ph. D., L. L. D., Professor,

AND

THE STRENGUOUS AND INGENIOUS INTERPRETER OF THE PALI LANGUAGE

THE REV. RICHARD MORRIS,

M. A., D. D., &c.

THIS VOLUME IS DEDICATED WITH PROFOUND RESPECT.

PRELIMINARY REMARKS 6.

I have done my utmost by abbreviations to compress the text, still it has not been possible to finish the book in 5 vols, as originally computed, because of the many verses that appear in the latter Jātakas and take up so much space. In the remaining part of the book there are also many verses, but by employing local abbreviations, if I may say so, I mean abbreviations in each separate Jātaka besides the general ones, I hope to finish the whole of it in two more volumes.

For the Culahamajātaka I have had one extra MS. written in Siamese characters procured for me by Doctor Sofus Denntzer at Bangkok and marked S^{dr}. From the Various Readings it will be seen that this MS., in most instances, agrees with B in opposition to C.

Copenhagen, 29 June 1891.

V. Fausbøll.

ADDITIONAL ABBREVIATIONS.

A, after *ti* means *attha*.

Ā. — āha.

Bā. — Bārāṇasī.

Bhī. — bhikkhave.

Dh. — dhammā.

J. — Jetavane.

Ta. — tattha.

Dh. d. — dhammā dāsesi.

G. ā. — gātham āha.

J. s. — jātakam samodhānesi.

T. a. — tass' attha.

I. v. h. — idāṃ vuttam hoti.

T. a. p. S. — tam attham pakāseento Satthā.

K. u. bh. e. k. s. ti p. i. n. ti v. na bhī l. p. — kāyaṃ su 'ttha
bhikkhave etarahi kathāya sammānā ti pucchitvā imāya pāṇā
ti vutto na bhikkhave idāṃ' eva pubbe.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page 48 l. 20 read „Idha āgārahā kharicā tasudhā etc.
 — 65 l. 24 add (= Sumaṅgala- II²²) after tatthā.
 — 97 l. 24 read Indussa vākyena ki Samvaro.
 — 93 l. 24 read paridevamanāna.
 — 109 l. 2 cfr. Senari, Mahāvastu I p. 252.
 — 123 l. 15 cfr. Mahāvastu I p. 281.
 — 140 l. 17 cfr. Sumaṅgala- I ²²³/₁₇.
 — 150 l. 21 read karuṇā.
 — 354 l. 6 read Saṅgamaṇa for Seyyama.
 — 364 l. 24 read Hārāpaleśvārā pana Saṅgamaṇa.
 — 372 l. 25 read buddhabhāvaḥ.
 — 384 l. 17-29 read „Siṃh, puggaraṇṇe aḥ jān, kin na te kiṃ cinaḥ aṇṇi,
 udāhu rājā - - taṇhā uppannā - - taṇhā - - vade. (Neglect of the
 compositor in the last proof)
 — 387 l. 12 cfr. Mahāvastu II p. 49 sq.

- Vol. IV Page 5 l. 30¹¹⁻¹⁴ read C⁶².
 — — 49 l. 16 read niddhipaya, cfr. ¹¹/₈₀, III ²⁷/₈.
 — — 57 l. 2 read na samase.
 — — 64 l. 8 cfr. Yeṇ, Saṃyutta- I p. 15 sq.
 — — 71 l. 15 cfr. III ²¹³/₁₅.
 — — 89 l. 1 read rājā satthā.
 — — 95 l. 14 read ekadā.
 — — 132 l. 15 read ayapattāṇ' eva, cf. V ²³⁸/₁₅.
 — — 141 l. 1 read patidāraṇṇi.
 — — 163 l. 11 read modathayhu.
 — — 166 l. 1 cfr. Milindap. p. 422.
 — — 177 l. 5 read gūmakūṭakammassā vā pleṇakammassā vā.
 — — 192 l. 27 read appativedhāṭṭhā.
 — — 239 l. 22 read sammantāṇi.
 — — 266 l. 22 read na.
 — — 285 l. 5 read paribhāseṇṇi.
 — — 337 l. 24 read vedayittho.
 — — 395 l. 6 cfr. Saṃyutta- I p. 2.
 — — 499 l. 20 read: ? B4 C4

XVI. TĪMSANIPATA.

1. Kīṃchandaḥṣṭaka.

Kīṃchanda kīmaḥṣippāyo ti. Idam S. J. v. uposatha-
kammam ā. k. Ekadivasaṃ hi S. bahū¹ upāsake ca upāsikāyo ca
uposathike dhammasavanatthāya āgantvā dhammasatthāyaṃ nisinne
„uposathik² aṭṭha upāsakā³“ ti pucchitvā „āna bhante“ ti vutte
„ānāhu vo kateṃ uposatham karontehi, porāṇakā upaddhuposatha-
kammassa nisandena muhantam yasmā pajālabhimā⁴“ ti vuttvā teli
yācīto a. ā.:

A. B. Brahmādatto dhammena r. kārento saddho⁵
ahosi dānaḥṣṭhanuposathakammassa appamatto. So sese pi
amaccādayo dūnādīsu samādupesi⁶. Purohito paṇ⁷ assa para-
piṭṭhimamsiko⁸ laṇḍakāḍako kūtavimicchayiko⁹ ahosi. Rājā
uposathadivase amaccādayo pakkosāpetvā „uposathikā hothā¹⁰
“ ti āha. Purohito uposatham na samādiyi, aṭṭha naṃ divā
laṇḍaṃ gahetvā kūtattam¹¹ katvā upatthānam āgataṃ rājā
„tvam¹² uposathiko“ ti amacce pucchanto „tvam pi¹³ ācariya
uposathiko“ ti pucchī. So „āmā“ ti musāvādam katvā
pāsādā otari. Aṭṭha naṃ ekā amacco „naṃ tamhe na uposa-
thikā“ ti codesi¹⁴. So āha: „ahaṃ veldiyam eva bhuñjīmi,
gehaṃ pana gantvā mukhaṃ vikkhāsetvā uposatham adhiṭṭhāya

¹ C¹ B² -u. ² B² ap. ³ C¹ -di. ⁴ B² addh vya. ⁵ C¹ B² -u. ⁶ B² samā. ⁷ B² -ā. ⁸ B² amā pi. ⁹ C¹ ve.

sāyaṃ na bhūṃjissāmīti, rattim sīlam rakkhassāmī¹. evaṃ me
 upaḍḍhuposathakammam bhavissatīti². „Sādhū ātariyā“³ ū. So⁴
 geham gantvā tathā akāsi. Pū⁵ ekadivasaṃ taamim vinicchaye
 nisīdhe sāṇātara⁶ silavati itthi attam karonti⁷ gharas gantum
 10 alabhamāsa „uposathakammam nātikkomissāmīti“ upakaṭṭha-
 kāle⁸ mukhaṃ viṭṭhāletum ārabhi. Taamim khaṇe brāhma-
 nassa supakkānam ambānam⁹ ambapiṇḍi¹⁰ āhariyītha¹¹. So
 taasaṃ uposathikabhāvaṃ ātvā „imam¹² khāditvā uposathikā
 hotīti“ adāsi. Sā tathā akāsi. Ettakam brāhmanassa kam-
 15 mam. So aparabhāge kālam katvā Himavanta¹³ padese Kosiki-
 gaṅgāya¹⁴ ūre tiyojanika ambavane ramanīye bhūmibhāge so-
 bhaggaṇṇapattī¹⁵ kanakvimāne alamkātasirissayane antappa-
 buddho viya nibbatti alamkātapatiyatto uttamarūpadhāro soḷasa-
 sahasasadevakaṇṇaparivāro, so rattim yeva tam sirissampattim
 20 anubhoti, vemānikapota¹⁶ bhāvena hi¹⁷ aṇa kammassa sarikkhako¹⁸
 vipāko aho¹⁹, taṃ āroge uggaṇṇhante²⁰ ambavanam pavasati,
 pavitṭhakkhaṇe yev²¹ aṇa dibbatta²² bhāvo antaradhāyati, aṇi-
 tālahattihappamāno²³ attabhāvo nibbattati²⁴, sakalasariram
 jhāyati, supupphitakimsuko viya hoti, deṇṇa hattiheṇa ekeka²⁵ ya
 25 aṅguli, tattiha²⁶ mahākudalāppamāno²⁷ nakkā honti, tohi
 nakkhehi attano piṭṭhimamsam phālervā²⁸ uddharitvā khādato-
 vedanāmatto²⁹ mahāravan³⁰ ravanto dukkham anubhoti. Sriye
 attahamanto³¹ sariram antaradhāyati, dibbasariram nibbattati,
 alamkātapatiyatta³² dibbanāṭakiyo³³ nānātoriyāni gahetvā pari-
 30 vārenti, so mahāsampattim anubhavanto ramanīye ambavan-
 e dibbapāsādena abhirūhati³⁴. Iti so uposathikāya iccheyā ambo-
 phaladānassa³⁵ nissandena tiyojanika³⁶ ambavanam patilābhī,
 laṇṇam gahetvā kūṇaṭṭakāraṇanissandena pana piṭṭhimamsam

¹ B¹ - mā ti. ² C² omīti so. ³ all three MSS. - ū. ⁴ B¹ - katha. ⁵ B¹
 endagheṇam. ⁶ C² - im, B¹ - i. ⁷ C² - tiyitta, C³ - zayittha, B¹ - ra-. ⁸ B¹
 imāsi. ⁹ C² - so. ¹⁰ C² - ammasasarikkhako, C³ - kammasasari, B¹ - sarikkhako.
¹¹ B¹ - upaṇṇa. ¹² B¹ - aṇi-karitaṭṭhakkhaṇaṇṇappa-. ¹³ B¹ - nipprati. ¹⁴ B¹
 hattiha. ¹⁵ B¹ - pa. ¹⁶ B¹ - rappaṭṭi. ¹⁷ C² - manta, B¹ - attahamanto taṃ.
¹⁸ B¹ - kikkhiyo. ¹⁹ B¹ - ā. ²⁰ C² - nam, C³ - ak. ²¹ C² - ki.

uppaṭetvā khādati, upaddhuposathassa nissandena¹ rattidi-
cattinā² yasath aubbhoti³ soḷasaṇṇasāṇāṭakiparivato⁴ [pari-
vāreti⁵]. Tasmiñ kāle Bārāṇasīrājā kāmāsaṇṇaṃ dāsaṃ diyaṃ
isipabbajjānaṃ pabbajitvā Adhogāṇḍāya ramanīya bhūmippadesa
pārasālaṃ karetvā uñchācariyāya yāpento viḥāsi. Ath' aka- 1
divasaṃ tamhā ambavaṇā mahāghaṭappamāṇaṃ ambapakkāṃ
Gaṇḍāya paṭitvā sotena vuyhamāṇaṃ tassa tāpasassa pari-
bhogattthābhikṣaṃ āgami⁶, so mukhaṃ dhovanto tam
majjha nadiyā āgacchantaṃ diyaṃ odakaṃ taranto gantvā
ādāya assamapadath āharitvā ayyāgāre⁷ tṭhapetvā saṭṭhakeṇa 10
phāletvā yāpanamattaṃ khāditaṃ sesaṃ kaḍalipannaṃ pi paṭicchā-
detvā paṇappuna divasaṃ divasa⁸ yāva parikkhayaṃ khādi. Tasmiñ
pāsa khīṇa aṭṭhā⁹ phalāphalaṃ khāditaṃ nāsakkhi, rasa-
tanhāya bajjhitaṃ „tam eva ambapakkāṃ khādisāmiti“ nadi-
tṭhā¹⁰ gantvā nadiṃ olokeno „ambāṃ alabbhitvā na uṭṭha- 15
hissāmiti“¹¹ sannitṭhānaṃ katvā nisīdi. So tattha nirāhāro
ekam pi divasaṃ dve pi tiṇi catupañceschadivasāni¹² vātā-
pāsa parisussanto olokeno nisīdi, aṭṭha sattaṃ divasaṃ nadi-
devatā āvaḷḷamāṇā tam kāraṇaṃ ūtāvā „yasmā tāpaso tanhāva-
siko katvā sattaṃhāṃ nirāhāro Gaṇḍaṃ olokeno pi nisīdi, 20
imaṃsa ambapakkāṃ adātaṃ¹³ na yuttaṃ, alabbhanto marissaṃti,
daṇḍāmi¹⁴ ssa¹⁵ 'ti āgantvā Gaṇḍāya upari ākāse tṭhavā tena
suddhiṃ sallapaṇṇi pathamaṃ gātham āha:

1. Kimchanda kimadhippāyo ekó sammasi ghaṇṇanā,

kiṃ patthayaṇo kiṃ esāṃ keṇa aṭṭhena brāhmaṇā 'ti. 1, 25

Tattha chanda tiaggāsaṃ, adhīppāyo ti cittaṃ sammasati uccṭhati,
ghaṇṇanāti gūḇha, ssaṃ ti ssaṇṇa, brāhmaṇā ti pabbajjantaṃ tāpasaṃ
Upasā, tassa vuttamā bhoṭi: brāhmaṇa iva kimadhīppāyo kiṃ cittaṃ kiṃ
patthento kiṃ esāṃ keṇa aṭṭhena brāhmaṇā Gaṇḍāya Gaṇḍaṃ olokeno
nisīto ti.

30

¹ C² mūḷa pana -- nissandena. ² B² only one ratt. ³ C² -bhotti. ⁴ C² -ti.
⁵ B² -ti, C² parivāreti corr. to -vāreti. ⁶ B² -gami. ⁷ C² agga. ⁸ C² only
one di-. ⁹ C² -a. ¹⁰ B² -a. ¹¹ B² upaṭṭha-. ¹² C² dweepi nāḷa divasāni.
¹³ C² -a. ¹⁴ B² tassa.

Tam sutvā tāpaso nava gāthā abbāsi:

2. Yathā mahā vāridhara kumbho supariṇāmavā
tathāpamaṃ ambapakkam vānnagandharasuttamaṃ. 2.
3. Tam vuyhamānaṃ sotena diśvā¹ amalamañjhīme
pāsihi naṃ gahervāna agyāyatanam āharitū. 3.
4. Tato kadalipatteso nikkhipitvā sayam ahaṃ
saithena naṃ vikappetvā khuppipāsaṃ² ahāsi me. 4.
5. So³ haṃ apetadaratho⁴ vyantibhūto dukkhakkhama
assādaṃ nādhigacchāmi phalesv-āñhesu keva⁵l⁶. 5.
6. Sosetvā vīna⁷ maraṇaṃ taṃ mamaṃ āvahissati
ambam y⁸ aesa⁹ phalaṃ sālūh¹⁰ [yam uddharitū¹¹] vuyhamānaṃ
[udadhismā¹²] mahannaṃva. 6.
7. Akkhātaṃ te mayā sabbam yasmā upavasāso¹³ ahaṃ,
rammaṃ pati nisīno¹⁴ ami, puthulomāyuta puthū¹⁵. 7.
8. Tvaṃ ca kho me va akkhāhi attānaṃ apalāyini,
kā vā tvam asi kalyāṇi, kīssa vā tvam sumañjhīme. 8.
9. Roppapattapalimattthiva¹⁶ vyaggbhīva girisānnajā
jā santi¹⁷ nariyo¹⁸ deveva devānaṃ paricārīkā 9.
10. Yā ca manussalokasmīm rūpen¹⁹ acvāgatitthiyo²⁰ —
rōpe te audia²¹ n²² atthi.
deveva²³ gandhabbamanussaloke²⁴,
puṭṭhāsi me, cārupabhisāngi brāhi,
akkhāhi me nāmaṃ ca bandhave cā²⁵ hi. 10.

Tathā vāridhara kumbho ti udakaghoḥ, supariṇāmavā ti suvā-
nā¹ thū², vānnagandharasuttamaṃ ti vānnagandharasāhi amamaḥ, diśvā³
ti diśā amalamañjhīme ti ammalamañjhe, devesu āpanto vāso āha,
pāsihi ti haritū, agyāyatanam āharitū ti vāso agghatissatā⁴ āharitū
vikappetva ti uddhūtitvā⁵, pakkamitvā ti pi pātho khaditū ti pāthasso,
abbāsi me ti taṃ jhāgege thāpamattam eva suttasādharaṇavālin⁶ pharitvā

¹ C¹ -u. ² C² -p. ³ C³ -dharato. ⁴ C⁴ -gi. ⁵ C⁵ -santesi mīna, B¹
santesi haṃ. ⁶ B² -pasa. ⁷ C⁶ -dhū. ⁸ C⁷ -sam. ⁹ C⁸ -samā. B⁴
-samā. ¹⁰ B³ -a. ¹¹ C⁹ -pattimattthiva, B⁵ rōpappettapamatt. B⁶ rōppa-
mattapamattiva. ¹² C¹⁰ yasamī. ¹³ B⁷ nā. ¹⁴ B⁸ rūpena. ¹⁵ C¹¹
deveva. ¹⁶ B⁹ gandhabbama. ¹⁷ B¹⁰ -santthā. ¹⁸ C¹² chin. ¹⁹ B¹¹ -pū-
pāsal.

mama khudāṇ ca pipasā ca kari. apatīdadarāho ti vīgatakkāyavuttadarāho,
 vuddhābhojanāni bhuttasa vīpa hi tassa tad abbhadarāhehi apāhari. vyanti-
 bhūto ti tassa ambapakkassa vīgataṇto jeto, paṭikkhīṇambapakkho hontā ti
 attho, dukkhakkhamo ti dukkhena sāttena kāyakkhamena c' eva cittaakkha-
 mēna¹ vā samannigato. addhe² kedallpannāsiṇi phaleṇa parittakam pi³
 asaddhi⁴ niddhigacchāmi, sabbhāni⁵ jīhāya thapitemanāni utthā⁶ eva sampajja-
 jīti dipeti. socece⁷ ti uttārāratāya socece⁸ sukkhāpeto, tam māmā⁹ ti
 tam māmā¹⁰, yase¹¹ ti yam aṇṇa, yam¹² ānusi attho, idāṇa vuttāṇa hontī; yam
 yheṇa mama vāṇa choṇi yam ahaṃ sambhū¹³ puthulānāḍakkhandhe-
 sukkhāto mahapave vujhamāṇaṃ tato nāddhāṇā uddharid¹⁴ ambhā mama¹⁵
 masepāṇa āvāhāṇiṇi māñhāmi, mayhaṃ¹⁶ tam ālāhanassa jettam na-ppa-
 vāṇasīti, upa¹⁷ sāmāni āruppāpākkhi upapato¹⁸ sāmāni¹⁹, rammāṇi pati
 nisinno amhi ramanīyā nadiṇ pati ahaṃ nisinno, puthulomāyanta
 putthā ti ayaṃ vādī puthulamehi mazzehi āyutā, putthā ti vīpā, apī nāma
 me te vutthi²⁰ bhāveyyā²¹ ti adhippiya, apalāyiniṇi apalāyivā mama sam-
 mukhe²² ittha ti devatāni āvutthi, apalāyiniṇi²³ pi pāṇa, palāparahite²⁴ ana-
 palāparite ti attho, kīṇa vā ti kīṇa vā karāṇā idhāgato sīti pucchāhi,
 ruppapattipallimatthivā²⁵ ti vuttapattipattipallimatthivā²⁶, vy-
 agghivā²⁷ ti māvāṇassa āramasvayagghipotiṇi vīpa. āvāṇaṇ ti chāṇaṇ²⁸
 ālāṇavāṇadevāṇaṇ, yā ca mānussalokaṇāṇi ti yā ca mānussaloka, ro-
 penanvāgaritthiyo²⁹ ti rūpena āvagatā³⁰ utthiyo, vāṇiṇi ātāṇa sam-
 bhāvanāya evam āha, tava rūpaṇḍhiya nāma na bhavītiāhaṇ ti hi'eva adhip-
 piya, gandhabbhamānussaloka³¹ ti mahagandhādīnāntāna³² gandhabbheṇa ca
 mānussaloka³³ ca, rūpabhāṇiṇi mīṇā pūttāṇeṇa varāṇakkuṇeṇa³⁴
 samantāgato, nāmaṇ ca gandhāra vā³⁵ ti ātāṇa nāma pūttāṇi ca bhūddhā³⁶
 ca mayhaṇi āvāhāṇi vadati

Tato³⁷ devatā attha gāthā abhāsī-

11. Yathā tvaṃ pati nisinno si rammāṇi brāhmaṇa Kosikim
 sāmā³⁸ bhūsalāyā vutthā³⁹ varasārivāhoghasā. 11.
12. Nānādamaggaṇiṇiṇi bahukā⁴⁰ girikandara
 māmā⁴¹ eva pamukhā honti, abhisandanti pāvosa⁴². 12.

¹ C¹ cittaakkhamāṇa. ² B¹ adda pava. ³ C¹ B¹ -da. ⁴ B¹ adda me. ⁵ C¹ B¹ socece, B¹ socece. ⁶ all three MSS. asā. ⁷ C¹ uce. ⁸ B¹ māmā. ⁹ C¹ omīta yam. ¹⁰ B¹ -ra. ¹¹ B¹ -ritam. ¹² B¹ mayhe. ¹³ C¹ upā. ¹⁴ C¹ -mā. ¹⁵ B¹ vutthi. ¹⁶ B¹ samukkhā. ¹⁷ as B¹; B¹ apalāyiniṇi C¹ apalā-
 yini, C¹ apalāyini. ¹⁸ B¹ māṇḍipparahite. ¹⁹ B¹ rūpapatipattipattipattivā, B¹ ruppe-
 pattipattipattivā. ²⁰ C¹ -vutthi, B¹ -ti, B¹ -al. ²¹ C¹ -ā. ²² B¹ -nāra. ²³ C¹ -ra. ²⁴ B¹ -khandhā. ²⁵ B¹ -vā. ²⁶ B¹ vutthā. ²⁷ B¹ vutthā. ²⁸ B¹ adda mā. ²⁹ B¹ -ra.

14. Ailo bahū varato 'dā' nīlavāri vahundharā
babukā nāgavittodā abhisandanti vāriṇā. 13.
15. Tā ambajambhulaboja nīpā tālā c' adumbarā²
bahūni phalajātāni āvāhanti abhiḥhaso. 14.
16. Yān kiñci ubhatottre phalaṁ patati āmbonī
asamsayaṁ tam sotasa phalaṁ hoti vasānugaṁ. 15.
17. Etad aṇḍāya medhavi puthupaṇḍā aṇḍo me,
mā rocaya-m-abhiśaṅgam paṭisedha janādhīpa. 16.
18. Na vāhaṁ³ vaddhavaṁ maññe yaṁ tvaṁ ratihābhivaddhana
āceyyamāno⁴ rājisi maraṇaṁ abhikamkhaśi. 17.
19. Tassa⁵ jānanti pitaro gandhabbā ca sadevakā
ye cāpi laayo loka saññatattā yassaśino,
asamsayaṁ te⁶ jānanti vaddhabhūtā⁷ yassaśino ti. 18.

- Taṁsa Kottikā u paṁ tvaṁ brahmarā samam Kottikāṅgam paṇi-
13 aṇḍo, khuvālayā vuttā² u bhūc³ sandanta⁴ āyaṁ paṇa vāmaṇa
tāvaṁ aḍḍibhā, Uḍḍatṭakachūṇa-kāṇiṇi aṇḍo, varatā / vahoghaḥā v'
cavāḍḍavahana oghaṁ samamugata, paṁcāḥā u t3 vuttappakāṇi gīḥkandārī
maṁ paṇḍatam karoti, āha tāvaṁ pāmōkkaḥā noṇiṇi dāsaṇi, aḥāvaḍḍaṇ-
cīṇi sandanti parantaṇi. tate āgāṇṇe maṁ Kottikāṅgam parantaṇi aṇḍo,
20 vanāṇḍā⁵ u paḥavāṇaṁ sandara va aṇḍo aḥā bahū vanatodā tamhā tamhā
vaṇḍaḥā⁶ nāḍāṇi pī bahūni parantaṇi⁷, nīlavāri vahundharā u paṇi-
vaṇḍaṇa aṇḍo vīṇiṇi yutṭe nāḍakakkhandhaṇḍaṇḍaḥā vaḥā dhāraṇḍiṇi, nāga-
vittodā u āgāṇṇaṁ vīṇakāṇa⁸ vaṇḍaḥā⁹ nāḍakāṇa samamugata,
vāriṇā u cāpā hī bahuvāṇiṇi maṁ vāriṇā va abhiśandanti parantaṇi dāsaṇi.
25 tā u tā nāḍiṇi, āvāhaṇḍiṇi aṇḍi ambajāni āḍāḍāṇi, vāḍḍiṇi hī aṇḍi
upayoguttā paṇḍavāṇḍiṇi, aṇḍo va t3 u upayogabāḥavāṇḍiṇi, āvāḍḍiṇi
tāṇi ambajāni tā nāḍiṇi āvāḍḍāṇi¹⁰ upayogāṇḍiṇi aṇḍo, vaṁ upayogāṇḍi
paṇi maṇaṁ aṇḍaṁ parantaṇi aḍḍiḥḥaṇḍi, sotasa¹¹ u paṁ ubhatottre jāṇ-
rokkheḥi phalaṁ maṇaṁ āmbonī paṇi aḥāṇa tvaṁ-maṁ sotasa aṇḍo vaṇḍāṇḍi
30 hoti, u aṇḍi aṇḍo vaṇḍāṇi u, vaṁ aṇḍapakkāṇa nāḍiṇi āgāṇṇaḍḍiṇi
kandāṇi, medhavi puthupaṇḍā¹² u ubhayam āgāṇṇaṁ aṇḍo, mā rocaya u
vaṁ vaḥābhivaddhaṇḍaṇḍaṇḍiṇi maṁ maṇa¹³, paṭisedhā¹⁴ u paṇḍāṇi¹⁵ naṁ u rājāṇaṁ
maraṇaṁ, vaddhabhūtā u paṇḍavāḍḍiḥḥaṇḍaṇḍiṇi paṇḍiḥḥaṇḍaṇḍiṇi, ratihābhiv-

¹ B4 dhanarodā, C4 vanāṇḍi, read 'vaṇa' eḍḍi or vaṇḍa 'dā'. ² B4 -lakṣmīṇḍa-
paṇi. ³ C4 cāḥā, ⁴ B4 adda tvaṁ. ⁵ C4 vāṇi. ⁶ B4 adda pī, C4 vī. ⁷
B4 vaḥāḥāḍḍi. ⁸ B4 vāṇa. ⁹ C4 bhāṇa, B4 bhāṇa. ¹⁰ B4 -vaṇa. ¹¹ C4 -jā
¹² C4 samamāṇā. ¹³ C4 tvaṁ. ¹⁴ B4 vīṇakāṇḍaṇḍiṇi, C4 vīṇakāṇa. ¹⁵ B4
dhaṇa, C4 adda vī. ¹⁶ B4 āvāḍḍāṇi. ¹⁷ B4 roccāḥā, ¹⁸ B4 -dhāḥi

ti bhāṣanaṃ vuttā aḍḍāsa lānaṃ sammata¹, evaṃ loḍḍā ti itthi nāma
 pāpapatihānaṃ lokasaṃ hīdā ti evaṃ viddhā, ācāri² vā³ sabbasaṃ uttamaṃ
 ti bhāṣanaṃ etaṃ, anariyaparisaṃbhāṣe ti tassa jhānaṃ attaro ti bhikkhū⁴
 ānudarāya paribhāṣeṃ samānūgate⁵, jiggāssa⁶ mayi pāpā avijjanta p⁷
 8 modā⁸ paribhāṣenti maraṇānaṃ⁹ apphappakkhaṇi ca attaro¹⁰ pāpakaṃmaṃ
 gavesaṃ uppadeti, tīro te ti tva tīro, puruṣasaṃvāṇi puruṣāya sūda-
 rāya smṛyā samānūgate. pāpā¹¹ ti pūbhappakkaṃ elakkhīti paralokāṃ gac-
 cāte ti attā, pekkatthāsi¹² akkōti garāhi nīdā, parakkāḍḍasi¹³ pā pāṭha.

Taṃ sutvā devadhattā paṇḍa gāthā abhāsi:

- 10 23. Aḍḍātam etaṃ avisayhasāhi,
 attānaṃ ambaṃ ca daddāmi te tadi
 yo duccaḍḍe kāmaguṇe paḥāya
 santiṃ ca dhammaṃ ca adbhittāte si. 23.
 24. Yo hitvā pobbasaṃyogaṃ pacchā saṃyojanaṃ titho
 15 adhammaṃ c' eva carāti pāpaṃ c' asā pavaddhati. 24.
 25. Ehi, taṃ pāpayissāmi, kāmaṃ¹⁴ appassuko bhava,
 npanayāmi¹⁵ attasmiṃ, viharāhi anussuko. 25,
 26. Taṃ puppharasaṃmattehi vakkhaṇgehi urindama,
 koḍḍā mayūrā dīviyā kuyatthimadhusāliyā
 20 kūjita haṃsapūgehi kokil' ettha paṭodhare. 26.
 27. Amb' ettha vippasūnaggā paḍḍakkhaḥaṇasammāhā
 koṇḍhaṇasalaṇāpā pakkatālavilambhāna ti. 27.

Taṃ aḍḍātametaṃ ti garāhi te bhāṣasāsi vadānaṃ ambapakkāḍḍhāna
 vaddhāti etaṃ āṇānaṃ¹⁶ mayi sītaṃ, avisayhasāsi ti rajjānaṃ nāma dāsaḥ
 21 sabbasmi¹⁷ tena uchi bhāṣanti evaṃ āhe, attānaṃ ti taṃ ālābhvā ambasānaṃ
 āyanti attānaṃ ca te daddāmi tadi ca ambaṃ. kāmaguṇe ti kāṇḍānāma-
 ṇasaccattapattimānāṃ vāttakāṇaṃ, santiṃ dhammaṃ¹⁸ ti dhammāpasa-
 sūna¹⁹ ānānaṃbhāṣāṇā elakk' c' eva āvāṇḍadhammaṃ cā 'd, adbhittāyāsi
 20 30²⁰ itthi tva sūda upagata sūda cā parilokā vā attā, puruṣasaṃyogaṃ
 ti puruṣasāṇānaṃ, pāpā²¹ cā saṃyogaṃ ti paralokāṇānaṃ, itthi vuttā
 30 hāsi: ambaṃ evaṃ āṇānaṃ yo mahantaṃ rajjāparibhāṇaṃ²² paḥāya ambā-

¹ Bā sammata. ² Bā paṭi. ³ Bā paṭi. ⁴ Bā adde kaṭṭa. ⁵ Bā -ca. ⁶ Cā
 jiggāssaṇi, Bā jiggāssaṇi. ⁷ Bā add evaṃ. ⁸ Bā caṇḍamāraṇaṃ. ⁹ Cā -na.
 Bā adda ca. ¹⁰ Bā mātā. ¹¹ Cā pakāṭṭā. Bā pakkatthā. ¹² Bā pakāṭṭā.
¹³ Bā komaṇ. ¹⁴ Bā upā. ¹⁵ Bā vāda mahāyānā. ¹⁶ Bā sabbasmi. ¹⁷ Bā
 ānānaṃbhāṣaṇa. ¹⁸ Bā -ca. ¹⁹ Cā rajjānaṃ.

paṭhamatto saasānhiya kapphiṭṭa satārapaṇe aggetvā naḍḍitvā sūsamāṇa
 nīḍḍatī so mahāsamuddam tattvā vāṇṇe saṃvāḍānapuggalaṇḍaṇḍe, ye puṇḍa
 saasānhiyāsaṇḍe adhammaḥ¹ o' eva satatī saasānhiyāsaṇḍe karīyamāṇam pāpaḥ² o'
 aṇṇa pavaḷḷhetitī, itī tū tāpaṇaṇḍe parāhaṇtī evam āha, kīmaṇ appasaṇḍa
 bhava³ 'tī ākamaṇ' eva amāyaka sūḷayaṇḍe baḷī⁴, ātāle ambavaṇe etan⁵ tī
 evam vadaṇḍaṇḍe deṇatī tāpaṇaṇḍe āḷḷḷitvā uṇa nīvaḷḷipetvā ikkhe paṭṭhaṇḍā⁶,
 tīyjanākaṇḍe dībbam ambavaṇam dīṭṭā sakunāsaḍḍaḥ⁷ ce sūṇṇa tāpaṇaṇḍe
 ḷekkhaṇḍaṇḍe vhi tan⁸ tī⁹ āha, pūppharaṇaṇḍaṇḍe pūppharaṇaṇḍe mātṭhi,
 rakkaṇḍaṇḍe rakkaṇḍaṇḍe sakunāḍi abhināḍḍitā tī ātāle, itānī ce sakunā
 ḷekkhaṇḍaṇḍe koḷā tī idim āha, tātṭhe dīṇyā tī dīṭṭā¹⁰, koyaḷḷimadḍhūṇā-
 līyā¹¹ tī koyaḷḷiṇaṇḍe¹² ce nāma evamāsaḷḷiṇaṇḍe¹³ ce etā dībbasaṇḍe
 etā saasānhi dāsaṇḍe, kūḷitī haṇṇapāraḷḷi haṇṇapāraḷḷi upaḷḷitī¹⁴
 vīḷḷasaṇḍaḷḷi¹⁵, kōḷiṇḍe paḷḷaḷḷe tī etā ambavaṇaṇḍe kōḷi
 saasānhiyā attāṇam paḷḷaḷḷe nīpenti, amāḷḷi tī amā etā, vīppa-
 aṇṇaḷḷe tī phalaḷḷaḷḷe nīḷḷamāsaḷḷe¹⁶, paḷḷiḷḷaḷḷe¹⁷ tī
 pūppharaṇaṇḍe aḷḷipāḷḷaḷḷe¹⁸, paḷḷiḷḷaḷḷe¹⁹ tī
 phalaḷḷaḷḷe²⁰, etāṇḍe sūḷā ce etā aḷḷi ambavaṇaṇḍe vāṇḍe

Vannayitvā ca paṇa tāpaṇam tattha otaretvā „Imaṇim
 ambavaṇa ambānī khāḍanto attano tapham pūreḷḷi²¹ vātvā
 paṭṭāmi. Tāpaṇa ambānī khāḷitvā tapham pūretvā vissamitvā
 ambavaṇa vīṇaṇḍaṇḍe tam petuṇḍe dukkhaṇḍe anubhavaṇḍe dīṇvā
 kiṇci vattuṇḍe nāsakkhi, sūṇṇe paṇ' attāṇam²² tam nātaka-
 parivāṇḍaṇḍe dībbasaṇḍaṇḍe anubhavaṇḍaṇḍe dīṇvā tīsa
 gāṇḍe abhāsi:

1. Maḷi tīṇḍi kāyūṇi āḷḷaḷḷi eandaṇḍaḷḷe 28.
2. rattiṇḍe vāṇḍe paricāṇḍe dīṇvā vāṇḍe vadaṇḍe. 28.
3. Soḷa²³ itṭṭhaṇḍaṇḍe yā te 'mā²⁴ paricāṇḍe,
 evam mahānubhāṇḍe si abhāḷḷe lomahaṇḍaṇḍe. 29.
4. Kīṇ kammaṇḍe akari pubbe pāpaṇḍe attadukkhāṇḍe
 yaṇ karitvā maṇḍaṇḍe pīṭṭhimaṇḍaṇḍe khāḍasitī. 30.

Tattha māḷi dībbamāḷḷe, āḷḷi dībbasaṇḍaṇḍe²⁵, kāyūṇi
 dībbasaṇḍaṇḍe, āḷḷi dībbasaṇḍaṇḍe, eandaṇḍaḷḷe

¹ Bā kappamāṇaṇḍe. ² Bā baḷi. ³ C¹ - tī. Bā - tī. ⁴ C¹ evam, Bā tan. ⁵ Bā
 aḷḷe vāṇḍe. ⁶ C¹ dīṇyā. ⁷ C¹ koyaḷḷi. Bā kopatī. ⁸ C¹ koya. ⁹ Bā
 -vāḷḷi. ¹⁰ C¹ paḷḷi. ¹¹ C¹ -vāḷḷi, Bā amāḷḷi. ¹² Bā amāḷḷi.
 etā. ¹³ Bā amāḷḷi. ¹⁴ C¹ amāḷḷi. ¹⁵ Bā amāḷḷi. ¹⁶ Bā amāḷḷi.
¹⁷ C¹ paḷḷi. ¹⁸ C¹ vāḷḷi. Bā vāḷḷi.

ti dīghacandanaṃvillito, parivārasaṃ indriyāni dīghasteyyasa cīrasa¹, divā ti
divā pane mahānukkhāni anubhoṇi. pa te mā ti pa te mā, abbhūto ti
manussaloka abhūtopubbho, tamahamassa ti ye tehi pāssenti teṇaṃ loṇaṃ
kameṇa, pūṭhe ti purimabhava, attānukkhāvaṇa ti attāna dukkhāvaṇa,
10 manussasaṃ ti yam² manussaloka kato idāṃ attano pūṭhimaṃsaṃ khāda-
sīti pucchati.

Peto tam saṃjānītvā „tumhe mam na³ saṃjānātha, ahaṃ
pana tumbākaṃ parokhito ahasīti, idam me rattiṃ vakkhānu-
bhavanam⁴ tumhe nissāya katassa upaḍḍhaposathassa nissan-
15 dena laddham, divā dukkhānubhavanam⁵ pana maya katapā-
passa⁶ eva nissanda⁷, ahaṃ hi tumhehi vinicchayo ṭhapito
laddattam karitvā lācena gabetvā parapiṭṭhimasāhiko hūtvā
tassa divā katassa kammassa nissandena idam dukkhāni anu-
bhavāmīti⁸ vatrā gāthadvayam aha:

- 16 31. Ajjheṇāni patiggayha kāmesu gathito⁹ ahaṃ,
acarihi dīgham uddhanam¹⁰ paresaṃ abhīṭṭi¹¹ ahaṃ. 31.
32. Ye piṭṭhimamāyo¹² hoti evam ukkacca khādati
yathāham ajja khādāmi piṭṭhimamāsaṃ¹³ attano ti. 32.

Tattha ajjheṇāni¹⁴ vevā patiga¹⁵ ayha¹⁶ ti patiggahetva sakkhītvā, acari¹⁷
20 ti patipatti, uddhāyati¹⁸ ti¹⁹ attānānāya ahaṃ, ye piṭṭhimamāyo²⁰ ti ye
puggala paresaṃ piṭṭhimamāhīdāko pāssu hoti, ukkacca²¹ ti ukkammā²².

Idaṃ ca pana vatrā tāpasam pucchi: „tumhe katham
idhagatā²³ ti. Tāpaso sabbam vitthāreṇa kathesi. „Idaṃ pana
bhante idhi²⁴ eva vasassītha gamissathā²⁵ ti. „Sā vasissāmi,
25 assamapadaṃ yeva gamissāmi²⁶“. Peto „aḍḍhu bhante, ahaṃ
vo²⁷ nibaddham ambapakkena upaṭṭhahissāmi²⁸“ vatrā attano
Anubhāreṇa assamapade yeva etiṭevā „anukkandhantā idhi²⁹
eva vasathā³⁰“ ti patiṭṭham gahetvā gato³¹. Tato patthāya
oibaddham ambapakkena upaṭṭhahi. Tāpaso tam paribhūḍjanto
30 kasinaparikkamam³² jhānābhiniṇṇam³³ nibbattitvā Brahmalo-
parāyano ahoṇi.

¹ Dā vira- ² Dā amhi yam. ³ Cā mahā nara, Dā ma na. ⁴ Dā -ena. ⁵ Dā
giddham. ⁶ Dā -ssa. ⁷ Dā adda abhīṭṭa. ⁸ Dā ukkammāti. ⁹ Dā te. ¹⁰ Cā
amhi gato. ¹¹ Dā -ti.

S. upāśakānam i. d. ā. s. p. j. s. (Succapariyosāne keci sotāpannā ahetum, keci sakadāgāminā, keci anāgāminā: „Tudā devatā” Uppalavāṇā alihi. tāpaṇa aham evā” U. Kimbhaṇḍātaka).

2. Kimbhaṇḍātaka.

Ko pāturaṇṇi. Idam S. J. v. Viśākhāya saḥāyikā surā-
pāyikā¹ pañcasatā itthiyo ā. ā. Sāratthiyanā kira surācchaya ghoṭṭha²
tā pañcasatā itthiyo sāmikkāmaṇe chaṇakijārasāne tikkhasuram paṭi-
yādetvā³ „chapanā kīlāsāmā”⁴ ti saḥbhāpi Viśākhāya samikam gantvā
„saḥāyiko chapanā kīlāsāmā”⁵ ti vatvā⁶ „ayam surācchaya, aham
surāṇa na pivissāmi”⁷ vutte „tume Samāsambodhassa dānaṁ
detha, mayam chapanā karissāmi”⁸ ti āhamen. „Sādhū”⁹ ti sam-
paṭicchitvā¹⁰ tā¹¹ vyyojetvā S-rām nimrotāpetvā mahādānath dātṛā
kalam¹² gaṇḍhaṇḍhāṇa ādhiya sūyaphasānaye dhātumakatham sotum tāhi
parivāriṇā¹³ Jetarāmaṇaṁ agamāsi. Tā paṇ¹⁴ itthiyo surāṇ¹⁵ pīramamā¹⁶
sa¹⁷ tāya saddhiṁ gantvā āvārakotṭhake thātṛāpi¹⁸ surāṇ pīritvā va
tāya saddhiṁ Satthu samīham agamameu. Viśākhā S-rām vanditvā
ekamantam āsīdi. Itarāsa ekacēḍ Satthu antike yeva naccameu
ekacēḍ gāyāsa ekacēḍ haṭṭhahukkuṇecapāḍakukkuṇecā¹⁹ ekacēḍ
kūḷham akameu. S. tāvaṁ samvegā²⁰ jananāthāya²¹ bhannukelo-
mato ramāsa²² viṣaṇṇe, anāhāratimā²³ āhevi. Tā bhītā²⁴ ālomaṇ
maragūbhayaṇajjā. tena tāvaṁ surā jīrī²⁵. S. ālomaṇpallāṅke
antarāhite²⁶ Sinerumaddhami thātṛā uppalomato ramāsaṁ viṣaṇṇe,
candahassuggamanā²⁷ viya āhevi. S. tuttha phito va tāvaṁ sam-
vegajananaṭṭhāya

Ko na hāsa kīu āvāḍa eceam pajjalite eva, (Dhp. p. 1001)
anāhāṇena maddhā paḍḍasaṁ na guvessathā²⁸ ti
maṇ gātham āha. Gāthāpariyosāne tā pañcasatāpi sotāpattiṭṭhale
paṭiṭṭhahimā. S. āganivā gaṇḍhakuṭicchāyāya Baddhāsaṇe micchā,
Aha naṁ Viśākhā vanditvā „Ihaṇte idam hīratappabhedanam surā-
pānaṁ nāma kadā²⁹ uppuṇṇa” ti pucchā. So taṁ ācikkhento a. ā. : 10

¹ It¹ pāyikā. ² It² surāpīṭṭhā. ³ It³ saṇḍhāṭṭhā. ⁴ It⁴ paṭi-. ⁵ It⁵ vatvā. ⁶ C⁶ sam. ⁷ C⁷ -u. ⁸ It⁸ -vut. ⁹ C⁹ -nam. ¹⁰ C¹⁰ pīramāṇā. ¹¹ C¹¹ pīramāṇā corr. to pīramāṇā. ¹² It¹² pīramāṇā. ¹³ It¹³ ca. ¹⁴ It¹⁴ amita pi. ¹⁵ C¹⁵ -vā. ¹⁶ It¹⁶ -cāyā nācikkhāṇā. ¹⁷ C¹⁷ -ga. ¹⁸ It¹⁸ -vega. ¹⁹ It¹⁹ jananaṭṭhāya. ²⁰ It²⁰ āl. ²¹ It²¹ -ā. ²² It²² -ā. ²³ C²³ It²³ hā. ²⁴ C²⁴ It²⁴ cor. to hā. ²⁵ It²⁵ jīrī. ²⁶ It²⁶ -ā. ²⁷ It²⁷ -ā. ²⁸ It²⁸ -ā. ²⁹ It²⁹ -ā.

A. B. Br. r. k. eko Kāsirātthavāsi¹ Soro nāma vanacarako
 bhaṇḍapariyeyasanatthāya Himavantaṃ agamāsi. Tatth' eko
 rukkhō uggantvā porisamatte thāso tidhākappo ahoṣi, tassa
 tinnam kappānaṃ autaro surācāṭṭippamāno² āvāto ahoṣi, so
 deve vassante udakena pūti³. Tam parivāretvā haritaki⁴
 āmalakī maricagaccho ca ahoṣi, tesam pakkāni phalāni⁵
 chijjivā⁶ patanti. Tassāvidūre sayasjāto⁷ va⁸ sāli. Tato
 sovā⁹ sālisādanī āharitvā¹⁰ tasmiṃ rukkhē nisthitvā khādanti,
 tesam khādamanānaṃ patito¹¹ sāli pi tanḍolāpi tattha patanti,
 itī tam¹² udakam suriyātapena¹³ paccamānaṃ¹⁴ saḷohita-
 vannaṃ¹⁵ ahoṣi. Nidāghasamaye pipāsitā sakunaganā¹⁶ taṃ
 pīritvā mattā¹⁷ paritvā¹⁸ rukkhamaḷe thokam niddāyivā
 vikājamānā¹⁹ pakkamanti, rukkhasunakhamukkatādiso pi so²⁰
 eva nayo. Vanacarako taṃ diṣvā „saso idaṃ visam bhavessya
 ime mareyyuṃ²¹, ime paṇa thokam niddāyivā yathāsukham
 gacchanti²², na idaṃ²³ viṣaṃ²⁴ ti²⁵ sayam pīritvā matto kutvā
 māmsam²⁶ khādītukāmo ahoṣi, tato aggim kutvā²⁷ rukkhamaḷe
 parito²⁸ tittirakukkatādayo²⁹ māretvā māmsam aḷḷāressu pacitvā
 ekena hatthena naccanto ekena māmsam³⁰ khādanto ekāha-
 dvīham tatth' eva ahoṣi. Tato paṇa avidūre eko Varuṇo
 nāma tūpaso vasati. Vanacarako aṇṇadāpi³¹ tassa santikam
 gacchati. Ath' asso etad ahoṣi: „Idaṃ pānam³² tūpasena
 saddhim pīvissāmīti³³ so ekam velunālikam³⁴ pūretvā pakka-
 mameva saddhim haritvā³⁵ paṇṇasālam gantvā „bhante imam

¹ so all these MSS. — ² B² surācā. ³ B² pūti. ⁴ B² haritaki. ⁵ C² amala. ⁶ B² add tattha. ⁷ B² sayam jāto. ⁸ B² amila va. ⁹ B² sovā. ¹⁰ B² haritvā. ¹¹ C² viḷḷa. B² patito. ¹² C² itī, omittit itī. ¹³ B² suriyāta-
 pama. ¹⁴ B² na. ¹⁵ C² amala. B² lo-, B² rasanālo-. ¹⁶ B² sakunaganā. ¹⁷ B² add upari, B² upariṣakha. ¹⁸ C² paripattitvā. ¹⁹ C² viḷḷa. B² vikāja-
 mām. ²⁰ B² kujjivā utthāya pakkaman n in the place of y. x. ²¹ B² yidam. ²² B² add sato thokam gahetvā. ²³ B² madasādi, B² mamānt. ²⁴ B² add tuppallī, B² pūjallī. ²⁵ B² patita. ²⁶ C² tittira-, B² utthira-. ²⁷ B² omittit ma-. ²⁸ B² add āvāso. ²⁹ C² paṇa. C² paṇa corr. to paṇam, B² pipāsam. ³⁰ C² -natikam, C² -nāḷham, corr. to -natikam. ³¹ B² gahetvā.

pānam¹ pivatthā² ti vatvā ubho pi māmsam khādanta³ piv-
vimsu. Iti Sorena ca Varunena ca dītthattā tassa pānassa
„surā“ ti ca „vāruniti“⁴ ca nāman jātam. Te ubho pi „atth“
vso⁵ upāyo⁶ ti velunāhiyo pūretvā kācenādāya⁷ paccantana-
garam gantvā „pānāgarikā“⁸ nāma āgata⁹ ti rañño ārocāpesum.
Rājā pakkosāpesi, te tassa pānam upanesum, rājā dve tayo
vāre pivtvā majji, tassa tam¹⁰ ekāhadvīhamattam eva ahosi.
Atha ne „aññam pi atthitū“¹¹ pucchī, „atthi devā“¹² ti, „kahin“
ti, „Himavante devā“¹³ ti, „tena hi ānetthā“¹⁴ ti. Te gantvā¹⁵
ekadvevāre¹⁶ ānetvā „nibuddham“¹⁷ gantum oa sakkhissāmā¹⁸ ti te
sambhāre sallakkhetvā tassa rokkhassa tacath ādim katvā
sabbhasambhāre¹⁹ parikkhipivā²⁰ nagare suram karimsu. Nāgarā
suram pivtvā pamādam āpanā duggatā ahesum, nagaram
suffham viya ahosi. Te pānāgarikā²¹ tato palāyivā Bāragasim
gantvā „pānāgarikā“²² āgata²³ ti rañño ārocāpesum. Rājā
pakkosāpetvā paribhayaṃ adāsi, tatthāpi suram akamsu, tam
pi nagaram tath²⁴ eva vinasasi. Tato palāyivā Sāketam²⁵ Sāke-
tato Sāvattihim agamamsu²⁶. Tada Sāvattihyam Sabbhamitto
nāma rājā ahosi²⁷, su tesam saṅgaham katvā „kena vo
attho“ ti pucchivā „sambhāramāttena c’ eva sālipitthena“²⁸
pañcah’ eva ca²⁹ cātīsatthitū³⁰ votte saubam dāpesi. Te pañ-
casu cātīsattesu suram santhāpetvā³¹ cātirakkhanatthāya³² eke-
kāya cātīyā santikā ekekam biḷalam³³ bandhamsu, te³⁴ paccivā³⁵
uttaranakāle³⁶ cātīkucchiṃ paggharantam suram pivtvā mattā
niddāyimsu³⁷, musikā āgantvā tesam³⁸ kaṇṇasikadāthikannam-
gutthe khādītvā agamimsu³⁹. „Biḷalā“⁴⁰ suram pivtvā marā⁴¹

¹ C¹ nam, C² nam cor. to pānam. ² B¹ surāyo ti. ³ B¹ eko. ⁴ B¹ kāje.
⁵ B¹ pānamkarikā. ⁶ B¹ omis tam. ⁷ B¹ atthitathitū. ⁸ C¹ ka- ⁹ B¹
ekadvevāram. ¹⁰ B¹ nibuddham. ¹¹ B¹ -tam. ¹² B¹ pakkho. ¹³ B¹ pānā-
gama. ¹⁴ C¹ -ko, C² -ko, B¹ pānāgarikā, B¹ pānkarikā. ¹⁵ C¹ -to, B¹ omis
ānetam. ¹⁶ B¹ āg-. ¹⁷ B¹ hūti. ¹⁸ B¹ add ca. ¹⁹ C¹ pañcamasa, omittung
ca, C² pañcamasa ca, B¹ pañcahā, omittung eva ca. ²⁰ C¹ B¹ santhā, B¹ add
omittā khāyena. ²¹ B¹ -na-. ²² C¹ biḷa-, C² biḷa cor. to biḷa-, B¹ biḷam,
²³ B¹ biḷā te. ²⁴ C¹ pañātvā, B¹ pañātvā, B¹ mohejivā. ²⁵ B¹ uttarāna-,
B¹ uttarāyā. ²⁶ B¹ uttarāyam. ²⁷ B¹ no. ²⁸ ka. ²⁹ B¹ rājā biḷā.

ti äyuttakapurisa rañño ārocesamh. Rājā „visakārakā ete
 bhavissaantitī“ dyinnam pi janānam sāsāni chindāpesi, te „suram
 dethā“, madhuram dethā“¹ 'ti vadentā' va marimān'. Rājā
 te mārāpetvā „cātiyo bhindathā“² 'ti āgāpesi. Bilālāpi³ surāya
 9 jinnāya utthahitvā khattā vicarimhe. Te divā rañño āro-
 cesamh'. Rājā „sace visam assa ete maroyyuni, madhuren'
 eva' bhavitabbam, pivissāma' van“⁴ 'ti āgaram alamkārapetvā'⁵
 rājādgane māndapam karetvā⁶ alamkatamandapam samussita-
 setacechatte⁷ rājapalladike nisiditvā ambacagāṇaparivuto suram
 10 pātum ārabhi. Tada Sakko devarājā „ko nu kho mātā-
 patthānādian appamattā tui sūcaritādini pārenti“ lokam
 volokento⁸ tam rājānam suram pātum nisinnam divā „sac
 āyam suram pivissanti sakala-Jambudīpa nassissanti, yatthā na
 pivati“⁹ tathā nam karissānāti¹⁰ ekam surāṇṇam kumbham
 11 hatthatale thāpetvā brāhmaparaveśenāgantvā rañño samu-
 khatthāne ākāse thātvā „imam kumbham kipaṭha imam kum-
 bham kipaṭha“¹¹ 'ti āha. Sabhamittarājā tam tathā vadantam
 ākāse thitam divā „kuto nu kho brāhmaṇo āgacchatitī“ tena
 saddhim sallapanto¹² tisso gāthā abhāsi:

- 12
 1. Ko pātur āsi tividā nabhamhī
 abhāsayanī samvartinī gaudinā va,
 gattehi te raamiyo niccharanti
 enteratā¹³ 'vijju-r-iv' antafikkhe. 38.
 2. So chinnavātam¹⁴ kamasi aghamhī¹⁵,
 23
 vehāsayanī gacchasi tittḥasi ca,
 iddhi nu te vatthukarā¹⁶ subhavitā
 anodhagūṇām api¹⁷ devatānam. 34.
 3. Vehāsayanī samkammūṇamhā¹⁸ tittḥasi
 'kumbham kipaṭhā' 'ti yam etam attham

¹ Hds -deva. ² Hds -deva. ³ Hds -travanti. ⁴ Hds -mi. ⁵ Hds -hūz-. ⁶ Hds
 -cāpesam. ⁷ Cds -ramakana. ⁸ Hds -mi. ⁹ Hds -karevā. ¹⁰ Hds -karevā. ¹¹
 Hds -māta. ¹² Hds -mi. ¹³ Hds -pivissanti. ¹⁴ Hds -pama. ¹⁵ Hds -ri. ¹⁶
 Cds -hūz-. ¹⁷ Hds -chinnavā. ¹⁸ Hds -agghasanti. ¹⁹ Cds -hūz-. ²⁰ Hds -anodhagūṇamhā.
²¹ Cds -samkammūṇamhā. ²² Cds -atthakammūṇamhā. ²³ Hds -samkammūṇamhā.

- anāthamāno¹ upagāti² naccati³
 tassā punnam kumbham imam kiṇṇaṭha. 38.
7. Yam⁴ ve⁵ pivitvā acelo va nāgo
 careyya gāme visikkhantarāni
 sammūḥharitto ativelasāyī⁶
 tassā punnam kumbham imam kiṇṇaṭha. 39.
8. Yam⁷ pitvā⁸ utthāya pavudhamāno
 sīsan⁹ ca bāluṇ¹⁰ ca parālayanto
 so naccati dārukataḥḥako va etc. 40.
10. Yam¹¹ ve¹² pivitvā aggiddaddhā sayanti
 atho sigālehi pi¹³ khādītāse
 bandham vadham bhogajānini¹⁴ c' openti etc. 41.
11. Yam¹⁵ pitvā¹⁶ bhāseyya abhāsaneyyam
 sabbāyam āsino¹⁷ apetavatto
 sammakkhito vantage vyasaṇo etc. 42.
12. Yam¹⁸ pitvā¹⁹ ukkattho āvilakkho²⁰
 mam²¹ eva sabbā pothavīti²² madḍe
 na me samo cāturato pi rājā etc. 43.
13. Mānātimānā²³ kalahāni²⁴ pesunāni²⁵
 dubbhāgini naggayini palāyini
 corāna²⁶ dhutānaṃ gati niketo etc. 44.
14. Idhāni phitani kulāni asau
 sukaśasādhānāni²⁷ loke
 acchinnadāyajakatān²⁸ imāya etc. 45.
15. Dhanāṇam dhanam rajatan jātarūpaṃ
 khettaṃ gavaṃ yatttha viṇṇasayanti
 acchedanti cittaṇṇaṃ²⁹ kulānaṃ etc. 46.

¹ Bā adda va. ² Bā-giyati. ³ Bā adda va. ⁴ C¹ yaho. ⁵ C² -sati. ⁶ C³ -
 rem. ⁷ Bā pivitvā. B² ve pivitvā. ⁸ Bā bāluṇ. ⁹ C⁴ -lepti. Bā atho pūṇḍarīk.
¹⁰ Bā yam ve pivitvā. ¹¹ C⁵ -si. Bā abhāsanāna. ¹² Bā ve pivitvā. addug
 bhāseyya. ¹³ Bā -si. ¹⁴ Bā patha-. ¹⁵ Bā māpūṇḍarīk. ¹⁶ C⁶ kalah. ¹⁷
 Bā parālayanti. Bā pesunā. ¹⁸ All three MSS. -nath. ¹⁹ C⁷ -sādhānānāni.
 C⁸ -sādhānānāni. Bā -sādhānāni. Bā -sādhānāni. ²⁰ Bā
 vattatam.

15. Yañ ce pītvā¹ dūtārūpo va² poso
akkosati pītarāṃ mātarañ ca
sasam pi³ gaṇheyya atho pi saṅgam etc. 47.
16. Yañ ce pītvā⁴ dūtārūpā va nāri
akkosati sasurāṃ sāmikañ ca
dāsam pi gaṇhe paricārakam pi etc. 48.
17. Yañ ce pītvāna⁵ haṇeyya poso
dhamme lhitāṃ samāṇaṃ⁶ lāṣṭhamaṇaṃ vā
gaṇhe apāyam pi⁷ tatonidānaṃ etc. 49.
18. Yañ ce pītvā⁸ dūccaritaṃ caranti
kāyena vācāya ca cetasañ ca
nirayaṃ vajanti⁹ dūccaritaṃ caritvā etc. 50.
19. Yañ yācamānā¹⁰ na labhanti pobbē
bahum hiraññam pi pariccajanti
so taṃ pītvā alikaṃ bhāṇāti etc. 51.
20. Yañ pītvā¹¹ pesane pesiyanti¹²
accāyike karantiyamhi jāto¹³
attham pi so na ppajānāti vutto etc. 52.
21. Hirimanāpi alhikkabhāvam
pātunīkaronti¹⁴ madirāya¹⁵ mettā,
dhīrāpi santā bahukam bhāṇanti etc. 53.
22. Yañ ce¹⁶ pītvā¹⁷ ekathūpā¹⁸ sayanti
anāsaka¹⁹ thandīladakkhaṇeyyā²⁰
dabbamāyāṃ āyasaṅkaṇ²¹ e²² ṇenti etc. 54.
23. Yañ ce pītvā²³ pattiakkhandhā (sayanti)
gāvo kūṭahatā-r-iva²⁴

¹ Bā yañ ce pītvā. ² Bā ca. ³ Bā sasurampi. ⁴ Bā yañ ce pītvā. ⁵ Cā -na. ⁶ Bā -yanti. ⁷ so alh thosa MSS. ⁸ Cā ya yācamānā, Cā yā yācamānā, Bā yañ yācamānā. ⁹ so Bā; Cā paṇḍita. ¹⁰ Cā paṇḍita, Bā pīti, Bā pīti. ¹¹ Bā -va. ¹² Cā pīti. ¹³ Bā madirāya. ¹⁴ Bā yañ va. ¹⁵ alh thosa MSS. pītvā. ¹⁶ Bā -bhupā. ¹⁷ Bā -santā. ¹⁸ Cā -yya, Bā -yyam. ¹⁹ Cā -kka, Bā āyasaṅkaṇ. ²⁰ Bā yañ ce pītvā. ²¹ Bā -jāto.

- na hi vāruniyā vega¹
 nareṇa susaho-r-iva². 55.
24. Yaṁ manussā virajjanti³
 sappamā ghoravisam⁴ iva⁵
 25 taṁ loka viṇasamāṇaṁ
 ko naro pātun arahati. 56.
26. Yaṁ ce pivitvā⁶ Andhakaveṇhaputtā⁷
 samoddattire paricāranyanta
 upakkamanti musalehi⁸ aññamaññaṁ etc. 57.
- 10 28. Yaṁ ce pītva⁹ pubbaḍḍevā pamattā
 tiddivā cutā sassatiyā samāyā
 taṁ tādissaṁ majjimaṁ immaṁ niratthakam
 jānaṁ mahārāja kathaṁ pipeyya¹⁰. 58.
29. Na imasmi kumbhasmiṁ¹¹ daddhi vā madhama vā
 10 evaṁ abhiññāya kṛāhi rāja.
 evaṁ hi mañikumbhagatā mayā te,
 akkhātaraṇaṁ tava Sabbamittā¹² ti. 59.

Taṁha vajjānti aññesa, paṭeyyā¹³ 'ti gacchanta paḍa paḍa pariv-
 vesseyya¹⁴, paḍa pītva¹⁵ pāta ti yaṁ pivitvā pāteyya, soḍḍhaṁ ti kṛtāṁ.
 20 caṇḍanīyogallāṇa ti vandanīkaṁ¹⁶ ca oligallāṇa¹⁷ 24, akkhojaneyyaṁ ti
 bhūṭṭhaṁ syutima, aṇṇamāṇe ti anisaṁ, gottā ti guṇa viya, bhakkha-
 vāṭṭi¹⁸ purisaṁsaṁsaṁhāḍako¹⁹, yaṭṭi eva taṁha antaṁ bhakkhaṁ²⁰ samperi-
 yessma āpāṇa²¹ 26 evaṁ ābhaddatī aṭṭha, aññamaññaṁ ti aññamaññaṁ
 viya, upaṇṇāṇaṁ aññāṇaṁ gāyanaṁ dīḍḍa upaṇṇāṇaṁ vā²² gāyati, aṇḍo vā ti
 25 aṇḍako viya, aṇḍakhaṇṭarāṇaṁ anaravāṭṭhāyā, aṭṭhāṇaṁ²³ aṭṭhāṇaṁ²⁴
 pi middam ākamaṇṇa, aṭṭhāṇaṁ pi pāṭha, aṭṭhāṇaṁ hutvā cāreyyā²⁵ ti aṭṭha,
 dārukayallako vā ti dārukayantaraṇapakam viya, bhogajānibhūpantiṇi
 bhogajānīṇaṁ eva upanti pāṇṭipāṭhāṇi kāvā dāṇḍapīṭṭha dāṇḍajānīṇaṁ eva aṭṭhaṇ
 10 c' eva²⁶ aṭṭhaṇḍāṇaṇḍakam pāpasaṇṭhi aṭṭha, vāṇṭagato ti aṭṭha²⁷

¹ Bā samvegā. ² Bā nareṇaṇasāḍhoriva. ³ Bā virajanti. ⁴ Bā ghoravirā. ⁵ Bā
 civa. ⁶ Bā mīsa, Bā -vīsaṇṭa. ⁷ Bā yaṁ ce pivitvā. ⁸ Cā -khaṇṭha, Cā -ka-
 vāṇṭa, Bā -khaṇṭha. ⁹ 24 all three MSS. for nareṇa or -iva. ¹⁰ Bā giva.
¹¹ Bā na imasmi kumbhaṇṭi, Cā na imasmiṇa, read n' imasmi kumbha. ¹²
 Bā paripāteyya. ¹³ Cā pivitvā, Bā pītva. ¹⁴ Bā -yā. ¹⁵ Cā ali. ¹⁶ Cā
 -aṇḍi. ¹⁷ Cā -aṇḍi. ¹⁸ Bā -ā. ¹⁹ Bā omīsa ā. ²⁰ Bā omīsa ā. ²¹
 Cā -aṇḍi. ²² Bā aṭṭhāṇaṇḍi. ²³ Cā aṭṭhaṇḍi. ²⁴ Cā -ni.

20. Na me piṭā vā athavāpi mātā
etādisā yādisako turam¹ ti,
hiṭṭocukampi paramatthakāmo
so 'ham' karissam vacanam² tav' ajja. 60.

21. Dadāmi te gāṃavarāni pañca
dāḍḍasaṇāṃ satta gāvaṃ satāni
ājaññayutte ca ruthe dasā ime,
ācariyo hoṃi mam' atthakāmo ti. 61.

Tathā gāṃavarāṇiṃ kīḷḷamā ācariyāso nāma ācariyabhāga leḷḷi-
10 labbe³ suttavaccharo⁴ attasāhasatthānako⁵ toyham⁶ pañca gāme⁷ daddāmi⁸ vadati,
dasā ime ti dasa⁹ ime purato¹⁰ [hiṭṭo¹¹ karissam¹² vaccharuthe¹³ dasaṇto¹⁴ evam¹⁵ āha,

Tathā kutvā Sakko devadattabhāvaṃ dassetvā attānaṃ
jānāponto ākāso¹⁶ thacvā dve gāthā abbhāsi:

22. Tav' eva dāḍḍeṭṭam¹⁷ utthu¹⁸ rāja¹⁹,
gāma²⁰ ca gāvo ca tav' eva²¹ honto,
ājaññayuttā ca rathā²² tav' eva,
Sakko 'ham' asmi²³ uḍasānam²⁴ indo. 62.
23. Madhuddanam²⁵ sappipāyākam²⁶ bhudḍja,
khūḍḍesu²⁷ ce²⁸ tvaṃ²⁹ madhuna³⁰ apūpo³¹,
24. evaṃ³² tavaṃ³³ dhammarato³⁴ janinda
anindito³⁵ saggam³⁶ upeli³⁷ thānaṃ ti. 63.

Tathā evaṃ³⁸ turam³⁹ dhammarato ti evaṃ⁴⁰ tvaṃ⁴¹ nissagga⁴²sa-
mājanam⁴³ bhudḍjato⁴⁴ surāpānāro⁴⁵ ti⁴⁶ dhammarato⁴⁷ paṇḍya⁴⁸ uḍḍasam⁴⁹ dha-
mmano⁵⁰ raso⁵¹ kutvā⁵² kesa⁵³ anindito⁵⁴ saggatthānam⁵⁵ upeli⁵⁶ ti⁵⁷.

25. Iti Sakko taṇṇo⁵⁸ ovādam⁵⁹ datvā⁶⁰ saggatthānam⁶¹ eva⁶² gato.
So pi⁶³ suram⁶⁴ apicittvā⁶⁵ surābhājanāni⁶⁶ bhindāpetvā⁶⁷ allam⁶⁸ samā-
dāya⁶⁹ dānam⁷⁰ datvā⁷¹ saggapārāyano⁷² abosi. Jambudīpe⁷³ pi⁷⁴ anukka-
mena⁷⁵ surāpānaṃ⁷⁶ vopullappattam⁷⁷ jātam.

S. i. d. ā. j. 4. „Tadā⁷⁸ rājā⁷⁹ āsando⁸⁰ abosi, Sakko⁸¹ aham⁸² evā⁸³ 'ti.
26. Kumbhājātakam.

¹ Iti¹ me² dasa. ² Iti³ -na⁴ rāja. ³ C¹ rāja. ⁴ C² -daso. ⁵ so⁶ all⁷ three MSS.
ti⁸ eva⁹. ⁶ Iti¹⁰ sappiṭṭa. ⁷ C¹ tvaṃ. ⁸ Iti¹¹ -mma. ⁹ C² -na. ¹⁰ C³ -hīd. Iti¹² upeli.

3. Jayadāśajātaka.

Cirassam' kata me ti. Idam S. J. v. mātīposaka-
bhikkhū¹ ā. k. Paccuppannavatthum Sāmajātako vaithuraṇṇam.
Tadā paṇa S. „poṣāṇakapanditā kaṭṭhannamulāṃ setacehattam paḍāya
mātipāṇaṃ posevun² ti vaitā a. ā. i.

Aññe³ Kampillazattā Uttarapañcalanagare Pañcālo-
nāma rājā ahoṣi. Tassa aggamahesi gaṭṭham paṭilāhhiṭvā
puttam vijāyi. Tassā purimabbave ekā sapattikā⁴ kuḍḍitvā
„tuyham jātam paṇam khādītum samatthā bhavissānti“⁵ paṭ-
thanam thapetva yakkhini ahoṣi. Sā taṇā okāsam labhiṭvā⁶ 10
taṇṇā pāsantiyā va⁷ tam allamaṃsaposivaggaṃ kumārakaṃ⁸
gahetvā murumorā⁹ ti khādītva paḍḍamī. Punavāre¹⁰ pi tatth¹¹
eva akāsi. Tatiyavāre paṇa taṇṇā sūtiḥharaṃ pavāṭṭhakāle
geham parivāretvā gāṭham¹² āraḍḍham alāhaṃ. Vijāṭṭhivase
yakkhini Agantvā puna dārakaṃ gahesi¹³. Devī „yakkhini“¹⁴ 15
mahāsaddam akāsi. Āvuddhaṭṭhā puriṇā agantvā deviyā
dinnasāṇḍāya¹⁵ yakkhiniṃ anubandhiṃsu. Sā khādītum okā-
sam alabhaṇti paṭṭiyitvā udakaniddhamanāṃ pāvīsi. Dārako
māṇasaṇḍāya¹⁶ taṇṇā thanaṇ¹⁷ mukheṇa ganhi, sā puttasaṇḍam
uppādetvā susānaṃ gantvā dārakaṃ pāsācalene¹⁸ katvā¹⁹ paṭi- 20
jaggi. Ath' aṇṇa amakkamena vaddhamānassa²⁰ manussamaṇ-
saṃ alāritvā adāsi, ubho pi manussamaṇsaṃ khādītva vasiṃsu.
Dārako attano manussabhāvaṃ na jānāti. „yakkhiniṃputte
'amhi' saṇḍāya“²¹ attabhāvaṃ jhāritvā antaradhāyītum na
sakkoti. Ath' aṇṇa sā antaradhāyitvā²² ekam mūlāṃ adāsi. 25
So mūlāṃbhāveṇa antaradhāyitvā²³ manussamaṇsaṃ khādanto
vīcarati. Yakkhini Vesavajjamahārājaṃ veyyāvaccattāya
gatā²⁴ tatthi²⁵ eva kalam akāsi. Devī pi catutthe²⁶ vāre saṇḍam

3. Cf. Cūṭṭya p. 99. ¹ C² -asa. ² B² māto. ³ J² adda āsa. ⁴ J² amhi
kā. ⁵ B² bhavessanti. ⁶ B² ga. ⁷ J² -rah. ⁸ J² murumura. C² mura
cori sa murumura. ⁹ J² Cūṭṭya. ¹⁰ J² B² liham. ¹¹ J² agga. ¹² J²
dinnāya as. C² dinnāya. ¹³ B² mātā ti vaitāya. ¹⁴ J² thāṇam. ¹⁵
J² -lema. ¹⁶ B² kapaṇa. B² thapeta. ¹⁷ C² saṇḍāya. ¹⁸ J² -y. ¹⁹ J²
ganta. ²⁰ B² -a.

puttañ vijāyi, so yakkhīniyā matattā¹ āroga² ahosi³, tassa
 paccāmittaṃ yakkhiminā jinitvā jātattā Jayaddisaakumāro
 ti⁴ admañ akaṃsu⁵. So veyyappatto sabhasippe⁶ nipphattim
 patvā chattaṃ assāpetvā rajjāñ⁷ assāsī. Tada Bo. tassa
 8 aggamahesiya⁸ kucchimūñ⁹ uḷḷhatti. Aḷinaṣattukumāro ti
 9 ssa nāmañ karimsu. So veyyappatto ugghitasabhasippo
 uparkjā ahosi. So pi¹⁰ yakkhiniputto aparabhāgo pamādena
 tañ mūlañ nāsetvā antaradhiyitūñ asakkento dissamānārūpo
 va assāne manussamaṃsañ khādāti. Manussa¹¹ tañ diṣvā bhūta
 10 āgantvā rañño upakkosimāñ¹² „dova eko yakkho dissamāna-
 rūpo¹³“ assāne manussamaṃsañ khādāti, so anukkmena na-
 garāñ pavasiṭvā manussa māretvā khādissati, tañ gāhāpetuñ¹⁴
 vattasiti¹⁵. Rājā „sādhā“¹⁶ ti patisonitvā „gaṇḍhattha¹⁷“ nañ¹⁸ ti
 ānāpesi. Balakāyo gantvā assānañ parivāretvā utthāsī.
 11 Yakkhiniputto naggo uggarūpa¹⁹ maraṇabhayaabhūto viravanto
 manussānañ antarañ²⁰ pakkhandi. Manussa²¹ „yakkho“ ti
 maraṇabhayaabhūta²² dvidhā bhijjimsu. So pi tato palāyitvā
 araññañ pāvisi, na puna manussapathañ āgaṇehi²³. So ekañ
 mahāvattanaṣaviñ²⁴ nissāya maggaṇḍipannesu manussesu
 20 ekekañ gaheṭvā araññañ pavasiṭvā māretvā khādanto ekaṃmin
 nigrodharukkhamūle vāsāñ kappesi. Ath²⁵ eko suttavāha-
 brāhmaṇo atavipālānañ sabassam datvā pañcahi sakaṇḍasatthi
 tañ maggāñ patipajji. Manussayakkho viravanto pakkhandi.
 Bhūta manussa ure nipajjimsu. So brāhmaṇaṃ gaheṭvā palā-
 21 yanto khācunā²⁶ viddho atavipālesu anubandhantesu brāhmaṇaṃ
 chaddetvā²⁷ gantvā attano vasaṇarukkhamūle nipajji. Tassa
 tattha nipannassa suttame diṇase Jayaddisaarājā migavarañ²⁸
 ānāpetvā nagarā nikkhami. Tañ²⁹ nagarā nikkhantamattam

¹ Bā matattā, Bc vattattā. ² Bā a-. ³ Bā -atti. ⁴ Bā tassa. ⁵ Bā karimsu.
⁶ Bā -ḍaḥ. ⁷ Bā -am. ⁸ Bā -imhi. ⁹ Bā cūḍa pa. ¹⁰ Bā āroga. ¹¹ Cā
 -rūpa. ¹² Bā ga-. ¹³ Bā -hā-. ¹⁴ Bā utthāgatarū. ¹⁵ Bā uggaṭṭa-. ¹⁶ Bā
 -ta. ¹⁷ Cā āgaṇhi, Bā āgaṇhi. ¹⁸ Cā -etvā, Bā -eti, Bā mahāvattana. ¹⁹
 Bā add pade. ²⁰ Cā ja-, Bā chaṭṭa-. ²¹ Bā add vaddhāya. ²² Cā nañ.

eva¹ Takkasila-vāsi² Nando nāma mātipesakabrahmaṇo³ catasso
satārāhā gāthā ādāya āgantvā⁴ addasa, Rājā nivattitvā⁵
„suppiassamīti“⁶ tassa nivāsageham⁷ dāpetvā nigavasi⁸ gantvā⁹
„yassa passena“¹⁰ migā palāyati¹¹ tāsā¹² eva¹³ glvā¹⁴ ti āha. Ath¹⁵
eko paṇḍamigo utthahitvā raṇḍo abhinukham gantvā palāyi.¹⁶
Amacco parihasāsi¹⁷ karissa. Rājā khaggam gabetvā taṃ
anubandhitvā tiyojanamatthake patvā¹⁸ khaggena pahuritvā dve
khandāni kāce katvā¹⁹ āgacchanto manussayakkhaṇṇa²⁰ mīm-
natthānaṃ²¹ patvā dabbatissa²² nisīditvā thokaṃ vissamītvā²³
gantvā ārabhi. Atha naṃ so utthāya „tiṭṭha kubbā gacchasi,²⁴
bhakkho me si“²⁵ ti²⁶ hatthe gabetvā paṭhamā gāthā āha:

1. Cirassaṃ vata me²⁷ udapādi aṇṇa
bhakkho mahā sattamibhattakāle²⁸,
kuto si ko vāsi tad iṅgha brāhi,
āciṅkha jātīm vīdita²⁹ yathāsīti. 64.

Tattha bhakkho mahā ti mahābhakkho, sattamibhattakāle²⁸ ti
pāṭipadato paṭṭhāya nirāhāssa³⁰ sattamyaṃ bhattakāle, kuto vāsi kuto ganto si.

Rājā yakkham diṇvā³¹ khitto ārukkhambhaṃ³² patvā³³ palā-
yitoṃ nāsakkhi, dhūtiṃ pana paccopatthāpetvā³⁴ duiyaṃ
gāthā āha:

2. Pañcālarājā migavasi pavuttho³⁵
Jayaddheo nāma yaḍi-asuto te
carāmi kacchāni³⁶ vaṇṇāni cāhaṃ,
pasadam³⁷ imāṃ khāda, mam aṇṇa mūcā³⁸ ti. 65.

Tattha migavasi pavuttho³⁵ ti migavaddhāya³⁹ rājā nikkhanto, ya
kacchāni³⁶ pabbatassa⁴⁰ ti⁴¹.

¹ Bā mātipesaka. ² all three MSS. -l. ³ Bā mātipe. ⁴ Bā adda tam. ⁵
Bā nivāsena-. ⁶ Bā passena. ⁷ Cā add ān. ⁸ Bā gantvā. ⁹ Bā ājānassāya.
Bā ājānassāya. ¹⁰ Bā nigavasi. ¹¹ Bā si me. ¹² Cā omi ti. ¹³ so all
three MSS. for vāsi. ¹⁴ Bā glvā. ¹⁵ Cā vāsi. ¹⁶ Bā additvā. ¹⁷
Cā ārukkhambhaṃ. ¹⁸ Bā ārukkham. ¹⁹ Bā katvā. ²⁰ Bā paccittho. ²¹ Bā ga-
²² Cā vāsi. ²³ Bā migavaddhāya. ²⁴ Bā pappatapaṇṇi, additvā paṇḍamā
anubandhitvā.

Taṃ sutvā yakkho tatiyaṃ gātham āha:

a. Sā' eva tvaṃ paṇḍa' sassaṃāno',
mam' esa bhakkho pasāc' āyam' vadee,
taṃ khādiyānam' pasadam' dighaṇḍam'

5 khādissam' pacchā, na vilāpakālo' ti. 66.

Taṃha sassaṃāno' ti mama sassaṃāno' eva, paṇḍito' vohāro' vohāro
vikkhito, sassaṃāno¹ ti khānamāno², taṃ khādiyānam³ ti taṃ parha-
nāsi⁴ khādite, pasadam ti pasādasigam, dighaṇḍam⁵ ti ghāṭamkāro
'am'⁶, khādissam⁷ ti tamā dāni pacchā khādissam, na vilāpakālo ti
10 nā vilāpi⁸ sāya vilāpakālo ti vohāro.

Taṃ sutvā rājā Nandabrāhmanāni saritvā cututtham
gātham āha:

a. Na c' atthi makkho mama olkkayena
gantvāna paṇḍagamanāya¹ paṇḍe'²
15 taṃ saḍḍagaru³ brāhmaṇasa-ppadāya⁴
saccāmurakkhiṃ punar āvājissam ti. 67.

Taṃha na atthitvā na⁵ va mayhe, olkkayena vattamayena⁶ makkho
atthi, gantvāna ti vasm vante aṇṇaṃ māya⁷ khāditaṃ mama paṇḍam
gantvā paṇḍe⁸ ti⁹ paṇḍe¹⁰ yaṃ eva tvaṃ paṇḍagame paṇḍagamanāya¹¹
16 paṇḍānam paṇḍe' ti adhipādya, taṃ saḍḍagaru¹² ti maye dhammā te dhammā
brāhmaṇasa-ppadāya¹³ kate, taṃ tvaṃ dāsiṃ māya vuttamāṃ tasmā
amurakkhanti tasmā puna āvājissam¹⁴ atthi.

Taṃ sutvā yakkho pañcamam' gātham āha:

c. Kiṃ kammajātaṃ unuttappaṃ taṃ¹
18 paṭṭam' samīpaṃ maraṇassa rāja²,
ācikkha me taṃ, apī sakkonemu
anujānitum āgamanāya paṇḍe'³ ti. 68.

¹ It paṭṭam. ² It samāno. ³ It āgamanā. ⁴ C^o paṇḍayam, It paṇḍayam,
read paṇḍe, something yam? ⁵ It -na. ⁶ It -pi-; C. tam dhammā? ⁷
It -dhamm. ⁸ It -na. ⁹ It paṇḍam. ¹⁰ C^o It -dhamm. ¹¹ C^o samāno, It sa-
yamāno. ¹² It adhipādya. ¹³ It -na. ¹⁴ It paṇḍagamanā. ¹⁵ It at
C^o atthi, It atthi. ¹⁶ It paṇḍe. ¹⁷ C^o paṇḍe. ¹⁸ It paṇḍe. ¹⁹ It
-paṇḍagamanā. ²⁰ It na. ²¹ It pi na ti in the place of it. ²² It
samānamāno. ²³ C^o paṇḍe. C^o paṇḍe. ²⁴ C^o na. C^o omra ti. ²⁵ It
paṇḍe. ²⁶ It paṇḍe. ²⁷ It tam. ²⁸ C^o It rājā.

Tatthā kammānanta kammajātān, anantappatīn¹ antappatī, pattañ
 ti upagatān, apī cakkhuoṃsu² 'ti apī nāma tam tava sakkāraṇaṃ sutvā pāto
 va ārambhāya tañ anajāntān asukcaryāma³ 'ti sikkhā.

Rājā tañ kārāṇaṃ kathento chaṭṭhaṃ gātham āha:

a. Katā mayā⁴ brāhmaṇassa dhanāsā⁵,
 tañ saṃgaram⁶ paṭimokkhaṃ⁷ na muttam,
 tañ saṃgaram⁸ brāhmaṇassa-ppadāya⁹
 saccānurakkhī punar āvajjassu¹⁰ 'ti. 69.

Tatthā paṭimokkhaṃ na muttam ti catasso sātārāḥ gāthā sutvā
 cāhamañ te dhammāni¹¹ ppadāya mayā sikkhā paṭimokkheṭvā phupphā¹² na pana ti
 mātān dhanassa adinnatī.

Taṃ sutvā yakkho sattamaṃ gātham āha:

b. Yā te katā brāhmaṇassa dhanāsā¹³
 tañ saṃgaram¹⁴ paṭimokkhaṃ¹⁵ na muttam,
 tañ saṃgaram¹⁶ brāhmaṇassa-ppadāya¹⁷
 saccānurakkhī punar āvajjassu¹⁸ 'ti. 70.

Tatthā punarāvajjassu¹⁹ 'ti puna āgacchessu²⁰.

Etan²¹ cā pana sutvā rājānaṃ viśasajesi. So tena viśasat-
 tho „tvaṃ mā cintaya²², ahaṃ pāto va āgamissāmi²³“ sutvā
 maggaṇimittāni²⁴ sallakkhanto attamaṃ balakāyaṃ upagantvā²⁵
 halaparivuto magarūṃ parivāṭvā Nandabrāhmaṇaṃ pakkosā-
 petvā mahārāho āsane niśīdāpetvā tā gāthā sutvā cattāri
 saṃhassāni²⁶ datvā yānaṃ āropetvā „imāñ Takkaṣilaṃ eva
 nothā²⁷“ 'ti manasse pesetvā²⁸ brāhmaṇaṃ uyyajetvā²⁹ dutiyadivase
 paṭigantukāmo³⁰ hutvā puttaṃ āmantetvā³¹ anussāsi.

Tam attamaṃ dipento S. dve gāthā abhāsī:

a. Mutto ca³² me parissāssa³³ lughā
 gantvā sakāṃ gandhāraṃ kāmākaṃ

¹ Bā tappatī. ² Bā mahā. ³ Cā -ti, read: -pavva-dharmāni? ⁴ Bā mayā.
⁵ Bā -ant. ⁶ Bā -pamāṇapadāya. ⁷ Cā -jhaṇa. ⁸ Cā -va. ⁹ Bā -amkhaṇa.
¹⁰ Cā -jhaṇa, Cā āropetvā, Bā āvajjassu. ¹¹ Cā -jhaṇa. ¹² Bā parivāṭvā.
¹³ Cā āgacchessu. ¹⁴ Bā -ti. ¹⁵ Cā datvā. ¹⁶ Cā uyyajetvā, Cā uppadetvā,
 Bā uyyetvā. ¹⁷ Cā parissāssa.

tañ sadugarañ¹ brāhmaṇassa-ppudāya²

āmantayī puttāñ Aññasattum³ 71.

9. Aji⁴ eva rājjañ abhiśecayassu,

dhammañ cara⁵ eṇa⁶ pāreṇ cāpi.

adhammakāru te māhu raṭṭhe,

gacchāma⁷ ahañ porisādaṇṇa ānta⁸ ti. 72.

Taṁha Aññasattum³ ti sammācintāya kumārāhañ⁹ Pāṇḍuñ¹⁰ paṇa
Aññasattum¹¹ ti lakkhaṇa, aji⁴ eva rājjañ ti putta rājjañ te dāmañ tvañ aji⁴
eva muddhañ abhiśecāñ abhiśecayassu¹², ānta⁸ ti ti-anta¹³ antika ti antika.

10. Tañ autvā kumāro daṇḍamañ gātham āha:

10. Kiñ kamma kulhañ tava dāva pāde

nārādhayīm, tad icchāmi sotum

yam aji⁴ rājjañhi odaasaye¹⁴ tvañ¹⁵,

rājjañ pi n¹⁶ iccheyyañ¹⁷ taya viñā ahañ ti. 73.

Taṁha kumārāhañ ti āntaṇṇa, yamañ¹⁸ ti paṇa aparādhāṇa¹⁹ kammaṇa
aji⁴ mañ rājjañhi tvañ odaasaye¹⁴ odaasaye¹⁴ tvañ me icchāmi, ahañ hi¹⁵
taya viñā rājjañ pi na icchāmi¹⁷ antika.

Tañ autvā rājā anantaram gātham āha:

11. Na kammaṇā²⁰ vā²¹ vaccañ vā²² tāta

aparādh²³ ho²⁴ hañ tuyañ²⁵ sarāmi.

sandhī²⁶ ca²⁷ katvā purisādaṇṇa

saccānurakkhī²⁸ puñ²⁹ ahañ³⁰ gamissañ ti. 74.

Taṁha aparādhīte²³ ti aparādhāñ²³ ho. tuyañ²⁵ ti tvañ antaṇṇa³¹,
āntaṇṇa vuttañ hoñ; tāta ahañ ho tava kammaṇa vā vaccañ vā kiñ³² mañ
41 appiyañ aparādhāñ²³ na sarāmi, sandhī²⁶ ca²⁷ katvā ti mañ puñā ant-

¹ Bā antika. ² Bā-paṇa sampuddāya. ³ Bā āmantatam. ⁴ Bā eva. ⁵ Bā eṇa. ⁶ Cā dāreṇ. Bā dāre, Bā dāre eṇa. ⁷ Bā ānta. ⁸ Bā antika. ⁹ Bā tam. ¹⁰ Cā pāṇḍu, Cā pāṇḍu. ¹¹ Cā āññasattam, Bā āññasattam, Bā āññasattam. ¹² Cā abhiśecāñ abhiśecāñ, Cā abhiśecāñ abhiśecāñ, Bā abhiśecāñ abhiśecāñ, Bā abhiśecāñ. ¹³ Bā anta, Bā anta. ¹⁴ Cā anta. Cā anta ti anta. ¹⁵ Bā aji. ¹⁶ Cā tvañ. Cā tvañ. ¹⁷ Cā na iccheyya. ¹⁸ Cā dāre, Bā dāre. ¹⁹ Bā āntaṇṇa, Cā āntaṇṇa. ²⁰ Bā ānta. ²¹ Cā vā. ²² Cā vā. ²³ Bā aparādhāñ. ²⁴ Bā aparādhāñ. ²⁵ Bā aparādhāñ. ²⁶ Bā aparādhāñ. ²⁷ Bā aparādhāñ. ²⁸ Bā aparādhāñ. ²⁹ Bā aparādhāñ. ³⁰ Bā aparādhāñ. ³¹ Bā aparādhāñ. ³² Bā aparādhāñ.

gavam¹ gataṃ eko yaṭṭho khādisamāsi paṇṇi añṇāhaṃ brahmacariya dhamma-
kaṭṭhaṃ vuttaṃ tassa sikkhāya katvā eva tava pāṇasaṅkale igamissāmhi tesa
porisāḍḍakena saṅghāya² katvā āgato tasmā tam caranta anurakkhanta pana
tassa gambhāraṇa³ tam talleha ātāpīti vadasi

Tam sutvā kumāro gātham āha:

12. Ahaṃ gamissāmi, idh' eva bohi,
n' atthi tato jīvato vippamokkhaṃ,
sace tuvaṃ⁴ gacchasi yeva rāja
aham pi gacchāmi, ubbo na homā⁵ ti. 75.

Tatha idheva⁶ ti tasm idh' eva bohi, tato ti tassa saṅghā jīvantassa 10
mokkha-māna n' atthi, ubbo ti evaṃ smita⁷ ubbo pi na bhavissima.

Tam sutvā rāja gātham āha:

13. Addhā hi tāta satāṇ' esa⁸ dhammo,
maraṇā ca me dukkhataram tad aasa⁹
kammāsaṇādo tam yadā pacitvā¹⁰
pasayha¹¹ khāde hitarukkhasūle¹² ti. 76.

Tass¹³ anho: addhā¹⁴ esa tīsa satānaṃ paṇṇānaṃ dhammo sabhāra-
yuttaṃ vuttaṃ tadasi¹⁵, api ta kho pana mayhaṃ maraṇato p' etah¹⁶ dukkha-
taram eva yadā tam so kammāsaṇādo hitarukkhasūle¹⁷ ti ukkhaṇṇakka-
sūle¹⁸ hitvā¹⁹ pacitvā²⁰ pasayha bhikkhāreṇa khādeyya²¹ ti.

Tam sutvā kumāro gātham āha:

14. Pāṇena te pāṇam ahaṃ nimissaṃ,
mā tvaṃ agā porisāḍḍassa ātāte²²,
evaṃ ca²³ te pāṇam ahaṃ nimissaṃ,
tasmā mataṃ jīvitaṃ vaggemēti. 77.

Tatha nimissaṃ ti aham idh' eva tava pāṇena nemo pāṇam paṇ-
vassessāmi²⁴, tasmā ti jama²⁵ etah pāṇaṃ tava pāṇasūlhaṃ nimissaṃ tasmā²⁶

¹ Idh'-vadhānāyāsi. ² Cā saṅghāya, Bā saṅghāya soccaṃ. ³ Idh'-sāmi. ⁴ Cā
tvam. ⁵ Cā smit ubbo ti evaṃ smita. ⁶ Cā anāheva. ⁷ Idh' etassa. ⁸ Bā
pasayha. ⁹ 20 Cā. ¹⁰ Cā hitarukkha-, Bā bhikkhāraṇa-, Bā hitarukkha-. ¹¹ Idh'
add ekamāsa. ¹² Bā -dha. ¹³ Idh' metā. ¹⁴ Cā hitarukkhasūle, Bā
bhikkhāraṇasūle. ¹⁵ Cā hitarukkha-, Bā ukkhaṇṇasūlhaṃ ukkhaṇṇasūle. ¹⁶ Bā
hitvā. ¹⁷ Idh' smita pa-. ¹⁸ Idh' hita. ¹⁹ Idh' etassa. ²⁰ Idh' -yyam. ²¹ Cā
yatasmā, Bā smita ti jama. ²² Cā smit tasmā.

tata jivassa aññāya nassa maraṇaṃ¹ vāyasaṃ, matiyaṃ eta cireṇi² uccāsiṃti ettha.

Tam sotvā rājā puttassa baladh³ jananto „sādhū tato,
gacchā 'ti sampajjochi. So mātāpitaro vanditvā nagarā
nikkhami.

Tam atthasā pakāseṇto S. upaddhagātham āhu.

12. Tamo havo⁴ dhiṃsā rājaputto

vandittha⁵ mātuo ca pituo ca pade ti.

Tattho pade ti pāso vanditvā nikkhamo ti ettha.

13. Ath⁶ nasa mātāpitaro pi bhaginī pi bhuriyāpi amacca-
janāpi⁷ saddhūhi yeva⁸ nikkhamimha. So nagarā nikkhamitvā
pitarān maggaṃ peccitvā suttāni vavattapetvā⁹ asakkam
ovādam datvā asambhito kesarasīho viya maggaṃ ācuyha
yakkhāvāsam¹⁰ pāyāsi. Tam gacchantam disvā matā saka-
14 bhāvena sōṭhātum¹¹ asakkonti pathaviyaṃ papati¹². Pītā
bhāḥ paggayha mahantena saddhena kandati.

Tam pi attham pakāseṇto S.

15. Dukkhi¹³ ssa mātā nipati¹⁴ pathariyā.

pī¹⁵ nasa paggayha bhujāni kandati Tē.

16 upaddhagātham vetvā tassā pitarā payutām ālissam¹⁷ mātābhagi-
nibhūriyāhi¹⁸ katham¹⁹ saccakiriyaṃ pakāseṇto aparāpā catusso
gāthā abhāsī:

17. Tam gacchantam²⁰ tāra²¹ pītā viditvā

puranumukho vandati pajāpī so:

18. Soma ca rājā Varuṇo ca rājā

Pajāpati cundisā sūriyo ca²² —

etadhi gutto puti-śākaṃbhā

anvāṇāto²³ sōṭhā pucchā²⁴ tato. 79.

¹ Hā maraṇa. ² Hā amita maraṇamayo cireṇi. ³ Hā phalaṃ. ⁴ Co hā-
+ Co -vā. Hā -vā. ⁵ Hā -parijānāpā. ⁶ Hā havo. ⁷ Co Hā -vā. Co -vā. Co -
to -vā. ⁸ Hā yakkha. ⁹ Hā sammahāretam. ¹⁰ Hā pati. ¹¹ Co -vā. Hā -vā.
¹² Co -vā. Hā sakkakiriyaṃ. Hā sakkakiriya. ¹³ Hā nāra. Co -vā. Co -vā.
yāya. ¹⁴ Co -vā. Co -vā. Co -vā. ¹⁵ Co -vā. ¹⁶ Co -vā. ¹⁷ Co -vā. ¹⁸ Co -
vā. ¹⁹ Co -vā. ²⁰ Co -vā. ²¹ Co -vā. ²² Co -vā. ²³ Co -vā. ²⁴ Co -vā.

etā sāmāsi mama sūta Afinnasattu¹ yasmā tasmā adhimāno² mam³ adbhāssitvā⁴
 arakkhamitvā⁵ sūtasu manova na parihāsi⁶, na cāpi ma-manasā appiyo sūti
 mayham pi ca⁷ manasā tasmā⁸ appiyo na hoṭi, aññamaññānaṃ piyaṃbhūtaṃ⁹ va
 mayu ti evaṃ assā appamāṇaṃ saccaṃ abhāsi.

- 9 Kumāro pi¹ pitarā akkhātānanyena yakkhāvāsamaggaṃ paṭi-
 pajji. Yakkho pi² „khattiyā nāma bahumāyā honti, ke jānāti
 kiṃ bhavissatīti“³ rakkhaṇā abhīrūhītvā⁴ tañño āgamanāsi⁵
 olokeno nisīdi. So kumārāṇā āgacchantam diṇvā „pitaraṃ
 nivattetiya“⁶ putto āgato bhavissati⁷, n’ atthi me bhayaṃ⁸ ti
 10 otarītvā⁹ taṃsa piṭṭhiṃ¹⁰ dassento nisīdi. So āgatiṇvā¹¹ taṃsa purato
 atthāsi. Atha¹² yakkho g. 83.

vo. Brahā¹ ujā cāramukho kuto si,
 na maṃ pajāṇāsi vane vasaṇtāsi,
 luddaṃ maṃ sītvā² puriṣṭāko ti
 11 ko sotthim ājācam idhāvajeyya³ ti. 83.

Tatha ko sotthimājanamiddhārajeyya⁴ ti kumārāko nāma puriso
 attano sotthibhāvāni jīnamāsi lochanā⁵ idhāvajeyya⁶, ājānanta āgato maññāsi ti.

Tam sūtvā kumāro gātham āha:

21. Jānāmi ludda; puriṣṭāko tvam,
 20 na taṃ na¹ jānāmi vane vasaṇtāsi,
 aham pi² putto ‘ami Jayaddhassa,
 mam ajja khāda pituno paṇakkhā³ ti. 84.

Tam paṇakkhā ti paṇakkhesu⁴, aham pitu jīvitam dāsa idhā-
 gato, taṃsā taṃ⁵ mañña maṃ khāda⁶ ti artha.

23. Tato yakkho gātham āha:
 22. Jānāmi: putto ti¹ Jayaddhassa,
 tathā hi vo makkhavarūpo abhinnaṃ,

¹ Bā sūta. ² Bā adhimāno. ³ Bā nāma. ⁴ Bā abhāssitvā. ⁵ Bā parihāsi.

⁶ Bā omīti ca. ⁷ Bā adda pi. ⁸ Cā omīti pi. ⁹ Bā adda evaṃ chuto. ¹⁰

Bā ga-. ¹¹ āgamanamaggaṃ? ¹² Bā -itvā. ¹³ Bā -Gā. ¹⁴ Bā ābhāsa, Bā

siha nam. ¹⁵ Cā hrā-? Bā brahmā. ¹⁶ Bā omīti te-. ¹⁷ Bā add tvam. ¹⁸

Cā Bā omīti na. ¹⁹ Bā ābhāsa. ²⁰ Bā -o, Bā paṇakkhā. ²¹ Bā -akkhā. ²²

Cā tvam. ²³ Bā si.

sudukkarasā c' eva katasā tavēdassā
yo maccum' icche pītuno pamokkhā¹ ti. 85.

Tatha tathā hi vā ti tādāka vā² yo maddhāna ubhānāna pi sadiya va
māhāvagga ti attho, katasā tavēdassā ti idāni tava kammāni sudukkarāni.

Tato kumāro g. ā.:

12. Na dukkarasā kiñci-m-ab' ettha māñhe
yo maccum' icche pītuno pamokkhā
mātu' ca hetū paraloka gamyā³
sukhena saggena ca sampayutto ti. 86.

Tatha kiñci māhātthā māñhe ti kiñci khaṇa ettha na māñhāno, idāni 16
vuttāni hetu; yakkha yo puggalo pīto vā pamokkhattāya⁴ mātu' vā⁵ hetu'
paralokasā gamyā sukhena⁶ vagga nibbattanasukhena⁷ sampayutto bhavittam
maccum icche⁸ marituna tēbhāti, tasmā khaṇa ettha mūlāpīṭṭhāna etthāya
Jallapattasāge kiñci dukkarasā vā māhānāni.

Tam' sutvā yakkho „kumāra maraṇassa abhayaṇakasatto” 18
nāma n' atthi, tvam' kasmā na bhāṇasitī” pucchī. So tassa
kathento dve gāthā abhāsī:

13. Ahañ ca kho attāno pāpakiriyañ
Axi⁹ raho vāpi¹⁰ sare na jātu,
sākhāhātajāttimaraṇo¹¹ tham' ahami,
yath' eva me idha tathā paratthā. 87.

14. Khād' aja nān dāni mahānubhāva,
karassu kiṇṇāni imāni sarīrasā,
rukkhassa vā te papatāmi¹² aygā,
chādayamāno¹³ me yañ¹⁴ tvam' adeśi māheśā ti. 88. 23

Tatha sare na jātu 'ti chāṇṇa' eva vā¹⁵ arāṇa, saṅkhārajaṭi-
maraṇabhāṇasmiñ¹⁶ idam' ānāsa upariṭṭha jīvaṇasāttimaraṇa jīvaṇasā¹⁷ amara-
nāḥamāno nāma o' attitū jānāmi, yathāva vā¹⁸ idāni 'ti parā' eva¹⁹ nāma

¹ Bā maddam. ² Bā pamokkhā. ³ C² ca. ⁴ Bā maddam. ⁵ so all three MSS.
for saruṇe? ⁶ Bā -hami gamyā. ⁷ Bā pamokkhā-. ⁸ Bā adda pīto vā. ⁹ Bā
etthāya. ¹⁰ Bā vakkha saggena ti. ¹¹ Bā nippattā-. ¹² Bā maddamāheśā ti. ¹³
C² chāda-. ¹⁴ C² Bā evi. ¹⁵ C² āpi. ¹⁶ all three MSS. -jāda-. ¹⁷ C² pi-
pattāmi, Bā madda pi. ¹⁸ so C²; Bā chādayamāno. ¹⁹ C² me ya. Bā mayhān.
²⁰ C² oam na. ²¹ C² -jān-. samitū, Bā -jettimaraṇa, smānting kammāni.
²² Bā ti attho in the place of jā-. ²³ C² talheva.

idha tathā parāśakē tathā śhāpī maraṇaṁ mūṭi! nāma n' aṭṭi, iḍaṁ mē¹
 āpuraṁ supurīṭṭamam, karāṇaṁ klēcani! iṭṭiṇā sarvāṇāṁ kṛtāḥkṛtāṇāṁ
 kārā², imāṁ te mēḥ olēvāṭṭam sarīram, eḥḍaḍaṁmū³ tō yāṇvama-
 ḍaṁmaḥḍaṁ⁴ || mēḥ tūḷḷaḥḥaḥ paṭṭa mātē nāma sarīraṁ⁵ tēvāṁ eḥḍa-
 3 yāṁkū⁶ rēṇṇamūṇa yāṁ yāṁ tūḷḷaṁ tūḷḷaṁ mēṇṇaṁ, aḍaṁ⁷ kṛḍēyṭṭa-
 āṭṭi aṭṭi

Yakkho tassa vacanam sutvā bhūto hutvā „na anukāḥ imassa
 meṁsāni khādītum, opāyena naṁ palāpessāmi” cintetvā

sa. Iḍaṁ ca⁸ te roccati rājanputta:

10 caḷāsi⁹ pāṇaḥ pituno pamaḥkṛhā¹⁰,
 taṁnā hi so¹¹ tvam taramāṇarūpo
 sambhāḷja kaṭṭhāni jālehi¹² aggru ti ā. 89.

Tathā jālehi¹² arāḍam parāśakē karāḍarūṇāṁ śhāpīṭṭā aggru jāleṭṭā¹³
 mēḍḍimū¹⁴ āḷḷaṭṭa kārā tathā te mēṇṇaṁ paṭṭi kṛḍaṁmūṇi āḷḷi

15 So tathā katvā tassa saṁtikam agamāt.

Tam kṛtvaṁ pakṣento S. itamāṁ gātham āha:

17 Tato hūva¹⁵ dṛṣṭvā rājanputro
 dārū amāhuta¹⁶ mahantam aggru¹⁷
 sandīpayitvā¹⁸ paṭivedayitvā¹⁹;
 20 āḷḷiṭṭo dāṁ mahāyam aggru²⁰. 90.

Yakkho agnir katvā āgataḥ kumārāḥ olakētvā „ayam
 puriṣaśho²¹, maraṇena²² pi 'ssa bhayaṁ n' aṭṭi, mayā etta-
 kām kālāṁ evaṁ oḷḷḍhaya nāma na dīṭṭhapobho²³ ti loma-
 haḍaḥajāto kumārāṁ punappana²⁴ olakento nīṣṭi. Kumāro
 25 tassa kriyaṁ dīṣvā p. ā.:

sa. Khād' aḷḷaṁ man dāni²⁵ paṇayhakāri²⁶,
 kinu man mubūṁ peḷḷhaṁ hēṭṭhaloma.

¹ Bf mēṇṇa. ² Bf mēṇṇa. ³ Bf karāṇa. ⁴ Bf kṛḍaṁmūṇa. ⁵ Cf paṭṭam
 mēḍḍiṭṭi. ⁶ Cf yāṇvamaḍaṁ. ⁷ Bf mayḥḥaṁ mēḍḍiṭṭi mēṇṇaṁ in the place
 of mēṇṇa. ⁸ Cf mēṇṇa. ⁹ Bf kṛḍaṁmūṇa. ¹⁰ Bf kṛḍaṁ. ¹¹ so all three
 MSS. for ca. ¹² Cf eḍḍiṭṭi. ¹³ Bf . ¹⁴ Cf kārā. ¹⁵ Cf hūva. ¹⁶ Cf hūva.
¹⁷ Bf mēḍḍiṭṭi. ¹⁸ Cf mēḍḍiṭṭi. ¹⁹ Cf .śhāpīṭṭā. Bf .śhāpīṭṭi. ²⁰ all three MSS. .
²¹ Cf .śhāpīṭṭi. Bf .śhāpīṭṭi. ²² Cf .śhāpīṭṭi. Bf .śhāpīṭṭi. ²³ Cf .śhāpīṭṭi. Bf .śhāpīṭṭi.
²⁴ Cf .śhāpīṭṭi. Bf .śhāpīṭṭi. ²⁵ Cf .śhāpīṭṭi. Bf .śhāpīṭṭi. ²⁶ Cf .śhāpīṭṭi. Bf .śhāpīṭṭi.

tathā tathā tnyham aham karomi
yathā yathā mañ chōdamāso' adasīti. 91.

Tatha tanyham et purappam, tathā tathā tnyham-aham et aham
tanyham tathā tathā' vacanāni karomi, idāni' karomi yathā yathā mam
chōdayamāso' adasīti khādāsa, aham tathā' aha mam et.

Āth' aha' vacanam autvā yakkho g. 4.:

yo. N' etādisam' arahati khādāye'

dharmā tñtam, saccavādiñ vadaññam,

muddhāpi mañ vippakāyā' suttadā

yo tññam saccavādiñ adeyyā' ti. 92.

Tam autvā Kumāro „sac" mañ na khādītukāmo si aha
kāmā dātūni' bhāṣāpetvā aggim karesīti¹⁰ vtvā „pañ-
yaseati tu kho no ti tava pariganhātthāyā'¹¹ ti vutte „tvam
idāni mañ katham pariganhāsasi, so'' ham tiracchānayanīyam
mābhamo Sakka¹² devarañño attānam pariganhīdhi'' na''
adāsi'' ti vtvā

a. Indam¹³ hi so brāhmanā¹⁴ māññamāso (ed. III p. 11).

asa¹⁵ avāsasi'' eke surā,

ten' eva so candimā devaputto

sasatthuro¹⁶ kāmāduh' aha'' yakkho ti d. 93.

Tam' aha: Indam¹⁷ hi so brahmanā¹⁸ brahmanā am ti brahmanā
māññamāso aha tam' aha¹⁹ khādītva kāmā sam' ti'' am vā²⁰ surā attano
attam dātum avāsasi'' chappasīti'' aha surā + aha kāmābhāṣāya adasī,
Sakhe paññatavāso pletā idāya candimāduh' sasatthuro aha, tava
paññāya so' eva sasatthuro te candimā devaputto na²¹ aha²² am ka-
rasi²³ lokam kāmāduh'²⁴ pamasadham²⁵ aha'' yakkho viraṇṇi.
Sappasāyāsi²⁶ d' am²⁷ paññāyāsi ti.

¹ Ed khādā-; read khādāsa¹. ² C¹ amā pā² tathā. ³ Ed aha km. ⁴ C¹
a-; Ed khā, sūling rocamāso, D¹ aha tanyamāso. ⁵ Ed kāmāso to
the place of aha⁶. ⁶ Ed ka th-. ⁷ Ed -am. ⁸ C¹ aha. ⁹ C¹ aha. ¹⁰ Ed
phāyāso. ¹¹ am three M¹ -am. ¹² Ed aha; C¹ karohi. ¹³ Ed ya.
¹⁴ Ed aha. ¹⁵ C¹ -am. ¹⁶ Ed amā na. ¹⁷ am C¹ Ed aha. ¹⁸ na aha.
¹⁹ Ed -am. ²⁰ Ed ya. ²¹ C¹ Ed a-; C² a- am. ²² Ed a- ²³ Ed aha.
²⁴ Ed aha. ²⁵ C¹ Indam am; to aha. Ed aha. C¹ na aha. ²⁶ Ed aha.
²⁷ C¹ aha. C² aha. ²⁸ C¹ a-; ²⁹ C¹ aha. ³⁰ Ed aha. ³¹ Ed aha.
³² Ed aha. ³³ Ed aha. ³⁴ Ed aha. ³⁵ Ed aha. ³⁶ Ed aha.

Tam sotvā yakkho kumārāni vasaṃjento

11. Canda yathā Rāhamaṇhā pamatto

virocate paṇṇarasaṃ va bhānunaṃ

evam tvaṃ¹ porisādaṃ pamutto

2 viroca Kampilla mahānubhāva²

Amodayaṃ³ pitarāni mātarāni va,

3 zaḷḷa ca te naḍḍatu bhūtipakkho⁴ ti ā. 94.

Tamā bhānunaṃ ti guriya, 1. v. ā. yathā⁵ pamatto Rāhamanhi pa-
mutto canda va bhānunaṃ ti virocati evam tvaṃ pī mama soṇṇhi soṇṇhi
Kampillaretihe sīraṇa mahānubhāva⁶ ti, amodaya⁷ ti tvaṃ⁸.

„Gaccha mahāvīra“⁹ ti M-am nyyojesi. So pī tam
nibbiseyanaṃ katvā paṇṇasāṇi¹⁰ darvā „yakkho nu kko vā
no“ ti paṇṇabhūto „yakkhānaṃ akkhetā rattiṇi honti animi-
sāni, chāyā na paṇṇayati, asaṃbhūtaṃ honti, nāyaṃ yakkho,

11 mahassa esa, mayhaṃ kira pita¹¹ tayo bhātaro yakkhiniyā
gahita, taso lāya¹² dva khādita bhavissanti-eko“¹³ pattaśiṇṇa-
pattipaggho bhavissati¹⁴, imina taso bhavissābham, imasā hetvā
mayham pita¹⁵ ācikkhivā rajje patitthāpaseṣāmi¹⁶ ciatetvā

12 „evam“ bho, na tvaṃ yakkho, pita me jettābhātiko si, ehi
mayā saddhūṃ gantvā kulasantakaṃ rajje chattiṇi nesaṃpehi¹⁷
vatvā itareṇa „nāhaṃ manussa“¹⁸ ti vutte „na tvaṃ mayham
saddhaṇesi, atthi paṇa so yassa saddhaṇesi“¹⁹ pucchitvā „atthi

asukattābhāne dībhacakkhetāpāso“²⁰ ti vutte tam ādāya tattha
agamaṃ. Tāpaso tam dātvā va „kko karonta“²¹ piṭāpattā
araḷḷe caratā²² ti vatvā tesaṃ bhūtiphāvaṃ katheṇi. So²³

24 porisādaṃ taṇṇa saddhaṇitvā „lāta tvaṃ gaccha, ahaṃ akasmiṃ
yeva“²⁵ attābhāre dvitthā²⁶ jāto, na me rajjesi²⁷ attho, paḍḍa-
jissāmi²⁸ ahaṃ²⁹ ti tāpasaṇṇaṃ suttika isipabbajjāṃ pabbajji. Attha
nani kumāro vanditvā nagaram agamaṃ.

¹ Cā vāyo, ² Cā vāyo, ³ Cā vāyo, ⁴ Cā vāyo, ⁵ Cā vāyo, ⁶ Cā vāyo, ⁷ Cā vāyo, ⁸ Cā vāyo, ⁹ Cā vāyo, ¹⁰ Cā vāyo, ¹¹ Cā vāyo, ¹² Cā vāyo, ¹³ Cā vāyo, ¹⁴ Cā vāyo, ¹⁵ Cā vāyo, ¹⁶ Cā vāyo, ¹⁷ Cā vāyo, ¹⁸ Cā vāyo, ¹⁹ Cā vāyo, ²⁰ Cā vāyo, ²¹ Cā vāyo, ²² Cā vāyo, ²³ Cā vāyo, ²⁴ Cā vāyo, ²⁵ Cā vāyo, ²⁶ Cā vāyo, ²⁷ Cā vāyo, ²⁸ Cā vāyo, ²⁹ Cā vāyo.

Tam aṭṭhaṇi pakāseṇa 8.

11. Tatu haṇa¹ bhūmā rājapatto
kutaṁjālī paṇḍayha² porisāḍaṁ
anāḥṇāto sotthi³ eṭṭhī urogo
paccūga⁴ Kampillam Alimanta⁵ ti 85.

gātham vutvā tassa nagaraṁ gataṇaṁ uṇṇamāsihi kṇakiriyaṁ dāsa-
seṇa uṇṇagātham 3.:

12. Tam uṇṇam jārapadā ca eṭṭhe
bhatthāroḥā caṭṭhā paṭikā ca
mamaṇṇamā paṇḍayha⁶ m-upāgamaṇṇa⁷:-
nam aṭṭha te, dukkarakāmaṇṇo mhi. 86.

10

Rājā¹ „Kumāro kirāgato² ti sutvā paccuggamaṇṇaṁ akāsi.
Kumāro mahājana-parivāro gantvā rājānaṁ vandi. Atha nam
so pucchati „tāta kathadā tādissā porisāḍā mutto sūti“. „Tata
nāyaṁ yakkho, tumhākaṁ jeṭṭhabhāta³ eṇa mayhaṁ petteyyo“
ti sabbapavattim⁴ ārocetvā „tumhehi mama petteyyaṁ dāyham
vaṭṭatthi“ aha. Rājā tam khaṇaṁ ñeva bhūritā carāpetvā
mahantena parivāraṇa tūpasānaṁ sutthikam⁵ āgamaṇṇi. Mahāth-
apaṇa⁶ tassa⁷ yakkhīṇiṇiṇā ānetvā akkhādetvā poṭṭakāraṇaṁ ca
yakkhahāvaṭṭāraṇaṁ ca⁸ tesam bhātibhāvaṇā ca sabbam vūṭṭha-
rena kātṭhe. Rājā „ehi bhārika, raḷḷam karehīti“ aha.
„Aha mahārāja“ ti. „Tassa hi eṭṭha“, uyyāne vaṭṭeṇaṭṭhe,
aham vā catupaccayehi⁹ upaṭṭhabhassamīti“. „Nāgacchami“
mahārāja“ ti. Rājā tesaṁ sasanato¹⁰ aṇḍare ekaṁ pabbha-
tantaraṁ¹¹ khaṇḍhāvaṇam¹² bandhētva mahantam tulākaṁ
kāretvā kedāro sampādetvā mahābhāṇaṇḍi¹³ kulasaḥassam ānetvā¹⁴
mahāgamaṇṇi¹⁵ nivesetvā¹⁶ tūpasānaṁ bhikkhābhāraṇ¹⁷ paṭṭha-
peṇi. So gāmo Cullakammāṇḍadampunigamo¹⁸ jāto. Suta-

¹ Rājā aṭṭha mhi. ² Q tū. ³ Rājā. ⁴ Rājā. ⁵ Rājā. ⁶ Rājā. ⁷ Rājā. ⁸ Rājā. ⁹ Rājā. ¹⁰ Rājā. ¹¹ Rājā. ¹² Rājā. ¹³ Rājā. ¹⁴ Rājā. ¹⁵ Rājā. ¹⁶ Rājā. ¹⁷ Rājā. ¹⁸ Rājā. ¹⁹ Rājā. ²⁰ Rājā. ²¹ Rājā. ²² Rājā. ²³ Rājā. ²⁴ Rājā. ²⁵ Rājā. ²⁶ Rājā. ²⁷ Rājā. ²⁸ Rājā. ²⁹ Rājā. ³⁰ Rājā. ³¹ Rājā. ³² Rājā. ³³ Rājā. ³⁴ Rājā. ³⁵ Rājā. ³⁶ Rājā. ³⁷ Rājā. ³⁸ Rājā. ³⁹ Rājā. ⁴⁰ Rājā. ⁴¹ Rājā. ⁴² Rājā. ⁴³ Rājā. ⁴⁴ Rājā. ⁴⁵ Rājā. ⁴⁶ Rājā. ⁴⁷ Rājā. ⁴⁸ Rājā. ⁴⁹ Rājā. ⁵⁰ Rājā. ⁵¹ Rājā. ⁵² Rājā. ⁵³ Rājā. ⁵⁴ Rājā. ⁵⁵ Rājā. ⁵⁶ Rājā. ⁵⁷ Rājā. ⁵⁸ Rājā. ⁵⁹ Rājā. ⁶⁰ Rājā. ⁶¹ Rājā. ⁶² Rājā. ⁶³ Rājā. ⁶⁴ Rājā. ⁶⁵ Rājā. ⁶⁶ Rājā. ⁶⁷ Rājā. ⁶⁸ Rājā. ⁶⁹ Rājā. ⁷⁰ Rājā. ⁷¹ Rājā. ⁷² Rājā. ⁷³ Rājā. ⁷⁴ Rājā. ⁷⁵ Rājā. ⁷⁶ Rājā. ⁷⁷ Rājā. ⁷⁸ Rājā. ⁷⁹ Rājā. ⁸⁰ Rājā. ⁸¹ Rājā. ⁸² Rājā. ⁸³ Rājā. ⁸⁴ Rājā. ⁸⁵ Rājā. ⁸⁶ Rājā. ⁸⁷ Rājā. ⁸⁸ Rājā. ⁸⁹ Rājā. ⁹⁰ Rājā. ⁹¹ Rājā. ⁹² Rājā. ⁹³ Rājā. ⁹⁴ Rājā. ⁹⁵ Rājā. ⁹⁶ Rājā. ⁹⁷ Rājā. ⁹⁸ Rājā. ⁹⁹ Rājā. ¹⁰⁰ Rājā.

amamahāsaṅgāna parisaḍḍassa samitapāḍeso¹ Mahākammāsa-
dammāni² nāma³ 'ti veditabbā.

S. i. d. ā. s. p. j. v. 1800apariyosāna mātippakattihero⁴ satā-
patiphalo patijjhābhi. „Tadā mātāpitara mahārājakulāni alasaṇḍa-
1 ikāsa Sācūpita, parisaḍḍo Abgūlmālo, kesaṭṭhā Uppularupā, agga-
maṇḍo Hākulamāṭā, Alinaṣattukumārā⁵ aham evā⁶ 'ti. Jayaddiṇṇa-
jātakāni.

4. Chaddantaṇṇātaka.

Kiṇṇu vasaṇṇi. Idam S. J. r. ekaṃ daharabhikkhuniā.
10 ā. k. Sā kiṇ Sācūthiyam evā kuddabirā gharāvāso ādīnavaṃ divā
paṭṭhaṭṭva ekadivasaṃ tikkhānāni saddham dhammasaṃvāsaṃ gantvā
alambatolamunnaṭṭena nāditvā dhammaṃ dassetvāsa Dasaḍḍassa
aparimāṇapūṇāppabbhāvanibbottam attamaṇṇiprasampattiyaṃ attā-
bhāvaṃ akkheṭvā „paricīṇṇapabbhā⁷“ me kho me bhāvaṃbā vasaṇṇiyā⁸
12 imassa parisaṇḍo pāḍaparicārīkā⁹“ ti cūṭṭhā. Ath¹⁰ assā tena khaṇṇe
āyā jātāsaṇḍāṇāṃ appajji. „Chaddantaṇṇāṇakā¹¹ aham imassa
parisaṇḍo pāḍaparicārīkā bhūtapabbhā¹²“ ti. Ath¹³ assā vasaṇṇiyā
saṃvāsaṃ piṭṭhāmoṇṇam appajji. Sā piṭṭhagena mahāhasitāni haṣṭvā
pama cūṭṭhā. „pāḍaparicārīkā nāma sūṇṇānaṃ bhāṇṇāyā¹⁴ hi¹⁵
16 appabā¹⁶ abhāṇṇāyā¹⁷ ena haṇṇatā, bhāṇṇāyā¹⁸ ena kho ahaṃ imassa
parisaṇḍo ahoṇi abhāṇṇāyā¹⁹“ ti sā saṃvāsaṇḍā „aham appā-
maṇṇakā²⁰“ dantaḥ hadayaṃ ṭhāpetvā vasaṇṇānaṃsaṇṇikam Chaddanta-
ṇṇāṇāṇāṃ Saṇṇānaṃ naṃ saṇḍam pavaṇṇā vasaṇṇāṇāṃ
vūṭṭhāpetvā jīvitakkhayaṃ pāpma²¹“ ti adāna. Ath²² assā soṭṭo
20 udapōdi, hadayam uṇham ahaṃ sū sokaṃ saṇḍhāvutṭhaṃ mahakkanti
saṇḍhāvutṭhaṃ pavaṇṇā²³ mahāsaṇḍānaṃ parodi. Tadā divā S. ekaṃ
pātukarivā²⁴ „kho na kho bhāvaṃ hetu²⁵“ dānaṃ pātukamaṇḍiyā²⁶“ ti
bhikkhūnaṃghaṇaṃ paṭṭho ābhikkhavaṃ ayaṃ daharabhikkhuniā paṭṭho
amāyā katamā aparādhinaṃ saṇṭvā soṭṭi²⁷“ vāṭṭā a. ā.

¹ C* adda pama. ² B* dāmaṇṇāṇāṃ. ³ B* nāma. ⁴ B* alāna. ⁵ C*
-dāna. ⁶ C* pamaṇṇāṇā. ⁷ B* vasaṇṇāṇā. ⁸ B* pavaṇṇāṇā. ⁹ B* dāna. ¹⁰ C*
id. three MSS. for cūṭṭhā. ¹¹ B* amāṇi hi. ¹² C* amāṇi appajji. ¹³ B* dāna.
¹⁴ B* dānaṇṇāṇāṇā. ¹⁵ C* -am. B* -ā. ¹⁶ C* amāṇi pā. ¹⁷ B* pāma.
¹⁸ B* amāṇi hi pavaṇṇā. ¹⁹ B* amāṇi.

Attho Himavati¹ Chaddanta-jāto upanissāya atthasa-
 haasā batthimāgā vāmasu iddhimanto vehāsayanigamā². Taddā
 so, jettakavārānassa putto kutvā nibbatti, so subhanto aho-
 rattanukhapādo. So aparabhāgo vuddhippatto³ attāsaṭṭi-
 batthubbe⁴ aho tisaṃvārānassasāyāmo⁵ atthapaccāsanatthāya
 rajasādāmasadisāya sūndāya samānāgato, dantā paṇ⁶ aṣṣa
 parikkhepato paṇṇasāluṭṭha ahesaṃ dighato tisaṃvārāṇā⁷
 chabbannāhi rasuṭṭhi⁸ samānāgato. So atthannam nāga-
 haasānam jettaka aho, paccakabuddhe⁹ piṇḍe. Tassa dve
 aggamaheṣṭyo ahesuṃ Cullasolūhaḍḍā Mahāsolūhaḍḍā o¹⁰ 'ti
 Nāgarājā atthasahasasūṅgaparivāro Kaṭṭhasaṅghāyaṃ vāsati.
 So paṇa Chaddantaduho āyāmato ca vitthārato ca paṭṭhāsa-
 yojano hoti, tassa majjhe dvādasayojanappamāṇe tīha sevālam
 vā paṇakam¹¹ vā o¹² atthi, maṇikkandhavannam udakam eva
 santiṭṭhati. Tadanantaraṃ yojanavittatam sūddham kalla-
 hāvaṇam¹³ tam udakam parikkhipitvā tītam. Tadanantaram
 yojanavittatam eva sūddham¹⁴ ulluppakavanam tam parikkhe-
 pitvā tītam, yojanayojanavittatā¹⁵ eva rattuppalasotuppala-
 rattapadamasatapadumakumodavanāni parimam parimam pa-
 rikkhipitvā tīdāni, imesam paṇa sattannaṃ vanānam anantaram
 saḷhasam pi tesaṃ kallakārāḍḍasena¹⁶ omāsaṇakavanam yojana-
 vittatam eva tāni parikkhipitvā tītam. Tadanantaram nā-
 gānam parittappamāṇe¹⁷ udake yojanavittatam eva rattasāli-
 vanam. Tadanantaram udakapariyante ullapitalohitodārasura-
 bhilsakhumakusumasaṃmākinam¹⁸ khuddakagacchavanam. Iti
 imāni dāsa vanāni yojanayojanavittatā¹⁹ eva. Tato khuddako-
 rājemahārājamaṃsamoggavanam. Tadanantaram tipesaḷḷakulā-
 ḍḍakakumbhaṇḍavallivanāni²⁰. Tato²¹ pūgarukkhappamāṇam²²
 ochevanam. Tato batthidantappamāṇam²³ kadalliphalam

¹ Id. vāta. ² Id. vehāsa. ³ Id. vuddhi. ⁴ Id. vāta sa. ⁵ Id. vāsa. ⁶ Id.
 rasuṭṭhi. ⁷ Id. paṇṇasāluṭṭha. ⁸ Id. paṇa. ⁹ Id. paṇṇa. ¹⁰ Id. kalla. ¹¹
 Id. sūddha. ¹² Id. kallakārāḍḍasena. ¹³ Id. kappi. ¹⁴ Id. vāraṇam.
¹⁵ Id. pūga. ¹⁶ Id. paṇṇa. ¹⁷ Id. danta. ¹⁸ Id. pūga.

- kaḍḍavanam. Tato sālivanam. Tāṇanantariṇi cāṭṭipamāṇa-
piḍalam¹ paṇṇavaram. Tato madharaṇḍalam cūṇavanam.
Tato kavīṭṭhavanam². Tato unṇesako mahāvanaṇḍo³. Tato
veṇṇavanam. Ayaṇi aṇṇa taṇṇim kāle sampatti. Saṇṇyuttattha-
kathāya paṇṇa idāni vattamāṇasampatti yeva kathā. Veṇṇa-
vanam⁴ paṇṇa paṭṭikkhipivā suttapabbata⁵ thūḥ, teṇṇa kaḍḍa-
tato⁶ paṭṭhāya paṭṭhama. Cūḷakāḷapabbato⁷ nāma, dūṇiyo
Mahākāḷapabbato⁸ nāma, tato Uḍakapabbato⁹ nāma, tato
Candapannapabbato nāma, tato Soriyapannapabbato nāma, tato
Macipannapabbato nāma, tato¹⁰ suttāṇe Suvannapannapabbato
nāma, so ubbēdhato suttayojaniko Chaddantadalam paṭṭikkhi-
piva paṭṭassa mekkhavattī viya thūḥ, taṇṇa abhantarinapassam
cūṇavannam, tato nikkhanta ubbāṇe Chaddantadamo
„anugatakalasariyo viya hoti, tāhiraṇapabbato¹¹ paṇṇa eko
ubbēdhato eha yojanāni eko paṇṇa eko cattāri eka tīṇi eko
dve eko yojanam. Evaṇ suttapabbatapaṭṭikkhiṇassa paṇṇa
taṇṇa dahassa pubbuttarakāṇo udakavātapaharaṇḍo mahā-
nigrodharakko¹², taṇṇa khaṇḍo paṭṭikkhepato pañcayojaniko
ubbēdhato suttayojaniko, catṭhaṇ diḍḍaṇ catṭhaṇ sakkā chayo-
janikā; udḍham uggaṇasakkhāpi chayojanikā va, tī so mūlato
paṭṭhāya ubbēdhāṇa teṇṇasayojaniko sakkhāṇam orimantato yāva
pārimantā dvādasayojaniko¹³ aṭṭhaḥi pārekaṇḍaṇḍo¹⁴ paṭi-
maṇḍito Munḍamanipabbato viya vilasamāno¹⁵ tittṭhati. Chadd-
antadalamassa paṇṇa pacchimadisābhāgena¹⁶ Suvannapabbato
dvādasayojanikā Kaṇḍanuguhā. Chaddanto¹⁷ aṇṇarājā vassā-
ratte aṭṭhasaṇḍaṇḍaparivato Kaṇḍanuguhāyaṇi vacati, giṇḍa-
kāle udakavātam sampatṭicchamāno mahānigrodhamālo pāro-
hantaro¹⁸ tittṭhati. Ath¹⁹ aṇṇa ekadivasam „mahāsālavanam
pupplūṇa²⁰ ti ārocayimā, so aparivāro „sālakkhaṇi kilesamūti²¹

¹ C² „maḥ. ² Iti kaṭṭha. Iti kaṭṭha. ³ Iti aṇṇa. ⁴ Iti taṇṇa veṇṇavanam.

⁵ Iti „cūṇavara. ⁶ C² „kāḷa. Iti „kāḷa. ⁷ C² „kāḷa. ⁸ C² „udakapannapabbato.

⁹ C² Iti „maḥ tato. ¹⁰ „so C²; Iti „bakkha. ¹¹ Iti „aṇṇa ubbēdhato. ¹² Iti „kāḷa.

¹³ C² „pabbato. Iti „aṇṇa. ¹⁴ C² Iti „vāḷa. C² „aṇṇa „aṇṇa. Iti „vāḷa. ¹⁵ C² Iti „aṇṇa.

¹⁶ Iti „aṇṇa nāma. ¹⁷ Iti „aṇṇa.

taṃ aślavasaṃ gacchitvā ekam sapupphitaṃ aślarukkhaṃ kam-
 bhena pahari. Tada¹ Cullasubbhaddā uparivāsapaṇṇe thitā,
 tassā saritvā sukkhadandakammasāni² purāṇapamāṇāni³ e'⁴ eva
 tamhakiṇṇikāni⁵ ca patubhe. Mahāsabbhaddā puma⁶ adhosata-
 paṇṇe thitā, tassā saritvā pupphareṇukhijakkhupattāni⁷ patubhe.
 Cullasubbhaddā⁸ attano piyabharīyāya upari pupphareṇukhij-
 jakkhupattāni⁹ pāṇesi, mama saritvā sukkhadandakammasāni¹⁰
 purāṇapamāṇāni¹¹ e'¹² eva tamhakiṇṇikāni¹³ ca¹⁴, hotu jāntessāmīti¹⁵
 Mahāsattā veram bandhi. Aparam pi divasaṃ nāgarājā sa-
 parivāro nāhantthāya Chaddantaḍaḥaṃ¹⁶ etari, aṭṭa dve taruṇa-
 nāgā¹⁷ soḍḍhe¹⁸ uttrakalāpe gahetvā Kelāsatāṇaṃ majjanta viya
 aḥāpessam, tasmim¹⁹ nahātvā nitṭhe²⁰ dve kaṇṇayo²¹ aḥāpessam,
 tāpi²² uttaritvā M-assa²³ aṇṭhiko²⁴ atthasethu. Tato atthasathesa-
 nāgā²⁵ sarasā²⁶ eiruvā udakakīḷaṃ kīḷitvā sarasā²⁷ aṇṭṭapupphāni²⁸
 āharitvā²⁹ rajatatthēpaṃ³⁰ alankarontā³¹ viya M-ah³² alankaritvā³³
 pacchā³⁴ dve kaṇṇayo³⁵ alankarimam. Ath³⁶ oko³⁷ hatthi³⁸ sarā
 viharanto³⁹ sattuddayaṃahāpadomam⁴⁰ sahāitvā⁴¹ āharitvā M-assa
 aḍḍesi. So tam soḍḍāya⁴² gahetvā⁴³ tetam⁴⁴ kumbhe⁴⁵ ekintvā⁴⁶
 jettikāya⁴⁷ Mahāsabbhaddāya⁴⁸ aḍḍesi. Tava⁴⁹ divā⁵⁰ itarā⁵¹ idam⁵² pi
 sattuddayaṃahāpadomam⁵³ attano⁵⁴ piyabharīyāya⁵⁵ eva⁵⁶ aḍḍatī⁵⁷
 na⁵⁸ mayhan⁵⁹ ti⁶⁰ puma⁶¹ pi⁶² tasmim⁶³ veram⁶⁴ bandhi. Ath⁶⁵ aka-
 divasaṃ⁶⁶ Itte⁶⁷ maddhaphalāni⁶⁸ e'⁶⁹ eva⁷⁰ bhissamulālāni⁷¹ ca⁷²
 paḍḍharāmadhūgā⁷³ yojetvā⁷⁴ pāṇasate⁷⁵ paccakabuddhe⁷⁶ bhogente⁷⁷
 Cullasubbhaddā⁷⁸ attanā⁷⁹ laḍḍhaphalāphalam⁸⁰ paccakabuddhānaṃ⁸¹
 datvā⁸² „ito⁸³ dāni⁸⁴ savitvā⁸⁵ Maddarājakule⁸⁶ nibbharitvā⁸⁷ Subhaddā⁸⁸ nama⁸⁹
 rājakaṇṇā⁹⁰ hotvā⁹¹ rayappattā⁹² Bāṇasāraṇṇā⁹³ aggamahesibhāvā⁹⁴
 patvā⁹⁵ tassā⁹⁶ piyā⁹⁷ manāpā⁹⁸ tam⁹⁹ attano¹⁰⁰ rocim¹⁰¹ karetum¹⁰² aṇṇatthā¹⁰³
 hotvā¹⁰⁴ tassā¹⁰⁵ aṇṇikhitvā¹⁰⁶ ekam¹⁰⁷ luddakam¹⁰⁸ pesetvā¹⁰⁹ imam¹¹⁰ hat-
 thib¹¹¹ visappitena¹¹² haṇḍena¹¹³ vijjhāpetvā¹¹⁴ jvittakkhayaṃ¹¹⁵ pāpetvā¹¹⁶

¹ C¹ e¹ e¹ t¹ - ² B² sukhe - - ³ C³ e³ e³ t³ - ⁴ B⁴ e⁴ e⁴ - ⁵
⁶ B⁶ aḍḍesi pāṇesi. ⁷ B⁷ kaṇṇakāyo. ⁸ B⁸ -to. ⁹ -to. ¹⁰ B¹⁰
¹¹ -dayam¹¹ oḥam¹¹ aḥāp- ¹² C¹² jettitā¹² B¹². ¹³ jettitā¹³ ut. ¹⁴ B¹⁴ -yattamāhi-
¹⁵ B¹⁵ p¹⁵ -māhi. ¹⁶ C¹⁶ -to. ¹⁷ -to. ¹⁸ B¹⁸ -jama. ¹⁹ B¹⁹ -jama.

chabbannarūpā' vasañjente yamakadante āharāpetum samantā
 homitī' patthanam thapeṭi. Sā tato patthāya gocharaṃ aga-
 hetvā aussutvā nacinasse' eva kāmam katvā Maddarappa rāja-
 mahesiya kucchimhi nibbanti, Sabbadda ti 'eṣa añnam
 5 karimau. Atha nam varapputtam Bāraṇasirañño adāmesu, sa
 tassa piya aho! manapā sojasaṇṇam lūhisaba-sānam jetthiṭṭā,
 jāṇasamāhānam paribhū. Sā cintesi: „samiddhā me patthanā,
 idāmi tassa nāgassa yamakadante āharāpetamitī". Tato sariraṃ
 telona mukkhena kilipphavattam nivāsetvā gilāṇākāraṃ das-
 10 aṭṭva' maṇḍake nipajji. Rājā „Aho! Sabbadda" ti vatvā
 „gilāṇa" ti evvā sirigalbhataṃ parivāṭvā maṇḍake viṭṭitvā
 tassa pāthim parimajjhanto patthanam g. ā.:

1. Kim nu socasi anujjāṇi¹, paṇḍu nī varavappini,
 milāyasi viṭṭalekhi, mātā va parimadditā ti. 97.

11 Tatha anujjāṇitī² kaḍḍasamāhāraṇi, mātā va parimadditā
 u kaccasi parimadditapadumassā siya.

Tam evvā sā haraṇ gātham āha:

2. Dohaḷo me mahārāja suphantenti' upacceṇṇī,
 na so sulabbharāpe va yādāso mama dohaḷo ti. 98.

99 Tatha so sā ti paṇḍu mama suphantenti upacceṇṇī suphant
 paṇḍu dāṭṭho dohaḷo so sulabbharāpe siya na hanti dāṭṭhaṇṇo so, mayham paṇḍu
 tak³ ādhaṇṇiṭṭā jivanti n' antitī' arasa⁴.

Tam evvā rājā gātham āha:

3. Ye keci māma kāmā idhaḷokasamim nandane

21 sabbe te paṇḍu mayham, ahaṇ te dammi dohaḷan ti. 99.

Tatha paṇḍu ti hāḷa sulabbhā⁵.

Tam evvā devī „mahārāja, dāḷabbho mama dohaḷo, na
 nam idāmi kaccami, yāvataka paṇḍu vo' vijjite luddā te sabbe

¹ Id' edite sirigalbhataṃ parivāṭvā. ² Id' antasā. ³ Id' -caṇḍi. ⁴ Id' -caṇḍi.
⁵ Id' tāṭṭha. ⁶ Id' -cam. ⁷ Id' ede luddā sabbadda idhaḷokasamim nandane
 kāmā māmaṇṇi patthiyamāṇā ye keci antasācamamandane manasā ye keci
 paṇḍu kāmagunā ahaṇ sabbe te varatākamāṇasamim ahaṇ te tūyham dādam.
⁸ Id' va.

kamipātāpethā¹, tesam majjhe kuthesāḍḍitā² dīpanti anan-
tarum g. ā.:

1. Luddā deva samāyantu ye keci vijite tava,

etesan aham akkhlesam yāheṃ mama dohaṃ ti³. 100.

Rājā „ādhā”⁴ ti āsigaḍḍhā nikkhamitvā „yāvatikā”⁵
tīyojanasatikā⁶ Kāśiratthe luddā te sabbe⁷ sampipātenti⁸ ti⁹
bheriṃ catūpathā¹⁰ ti amagga āgāpesi, te tathā akāheṃ.
Nagirasā¹¹ eva Kāśirattahavāsino¹² luddā yuthābalaṃ paṇḍakāraṃ
gahetvā¹³ āgatabhāvaṃ raḍḍi ārocāpesuṃ, te sabbe pi sutthi-
sahasamattā ahevaṃ. Rājā tesam āgatabhāvaṃ hatvā vata-
pāne phīṇa hattham paṇḍetvā tesam āgatabhāvaṃ devīyā
kathento.

2. Imo te luddakā devī katahuttiā viārada

vanāḍḍā ca udāḍḍā ca, mama te¹⁴ catujivita ti ā. 101.

Tamhe tpe te ti te tam samipātāpethiṃ te, katahuttiā ti vijheṃ-
10 chodheṃ volapathenti kanti kantiṃti, viārada ti udāḍḍā, vanāḍḍā ca
nīḍḍāḍḍā ca ti vāḍḍi te vāḍḍi te jivanti, mama te¹⁴ ti sabbe pi te mame¹⁵
catujivita, yam aham¹⁶ kantiṃ tam kantiṃti.

Tam autvā devī te āmantetvā ituraṃ g. ā.:

3. Luddaputtā nīḍḍetha yāvaṃ¹⁷ ettha samāgata:

chabbasānaṃ¹⁸ gajam etam addasaṃ sapinṇa¹⁹ aham²⁰,
tassa danteti me ettha, alābhe n²¹ aritā jivita ti. 102.

Tamhe piṭāmathe ti amitha, chabbasānaṃ ti chabbasānaṃ.

Tam autvā luddaputtā

4. Na no piṭamamaṃ na piṭamahesaṃ

dittho aho kuṇḍaro chabbasāno

¹ Bā-pāṭetha. ² Ite add sitha deva ye keci tava vijite yamāḍḍi luddā vechi
sabbe te luddā samāyanti paṇḍalenaṃ aham yāheṃ mama dohaṃ etesaṃ ludd-
dānaṃ akkhlesam akkhlesima iem. ³ Bā-vatāḍḍā. ⁴ Bā sam. ⁵ Bā astu-
pātāpethiṃ in the place of sam. ⁶ Bā ānāzathā. ⁷ Bā add āpanti. ⁸
O maiti te, Bā has hatthā. ⁹ O maiti te cori, te mamevāṃ, Bā mamevā,
te Bā pi ca vā mamevā. ¹⁰ Bā-ti yam apam. ¹¹ Bā Bā-mam. ¹² Bā
sughe ettha.

अथ शक्तिमत्तं मन्त्राद्युपायम्
निरूपितवान् अथ शक्तिमत्तं १००

13. Tath' acchati kuṇḍaro chabbhāṇu
 sabhāse" dappasāhe purehi",
 rakkhaṇāṇi naṇ" atthasāhaseṇaṇḍa
 teḍḍanta" vāṇḍavappahitṭhe. 107.

11. Tittāhantī te bhūmihā⁴ pāsāsa⁵maññā,
kappanti vāṭṭasa⁶ pi uruṭṭasa⁷,
maṇḍasābhūṭum paṇa⁸ tathā dīva⁹
bhūsa¹⁰maññā¹¹ karoyyāma¹², māsa¹³ rājā pi tassa¹⁴ 'ti. 108.

[illegible]

"Tum auyā. Soputtaro" maraṇābhayaḥhito "

12. Balaḥ k' iṃv rājakoḥamhi cānti
piṇḍhaṇa¹³ jātārūpaṇa devī

[illegible]

muttā mañi velutiyāmayā ca,
 kīṇā kāmāni dantapolaṇḍhaṇena',
 udāhu ghātesenaṇi luddaputte ti āha. 100.

Tatra 'pilaṇḍhani' n' āhārenti, velutiyāmayā n' velutiyāmayā,
 'ghātesenaṇi' udāhu pilaṇḍhaṇapadaṇena luddaputte dantapolaṇḍhaṇaṇi pūreṇa?.

Tato dāri gātham āha:

11. Sā issitā dukkhidā * nāmi ludda,
 addhañ ca' anasāmi annesaranti,
 karohi me luddaka etāsa nīlham,
 10 dhasāmi te gāmatarāni pañcā 'ti. 110.

Tattha 'sā' n' ā' āham, anasāntarāni teṇa 'ānasaṇā' mayi katha-
 manā anasāntarāni, dhasāmi te ti āhamam te attha 'luddakā' an-
 nesaṇāni samskāraṇi (bhāva) pūreṇa ānasaṇā' dāṭṭhanti.

Evāñ ca pana vaivā 'mamā luddaka 'āham itam'
 12 chaddantaharīṇi mārāpeivā' yamākadante āharāpeivā'
 samarīṇā homīti' paccakaluddhaṇam dānam dātvā patthanaṇ
 thapeṇa, mayā supināntena dīṭhan' nāma n' aṭṭhi, sā pana
 mayā paritthapattanaṇa samajjhitasati, tvaṇ pucchanto mī bhā-
 yitī' tam samassāseṇa'. So 'addha ayyo' n' ti taṇhā va-
 13 canam sampaticehivā 'tena hi me pākāṇi kāvā taṇhā
 vasaṇatthānaṇi kathehīti' pucchanto

11. Kathi' accehāti' katha m-apeti thāvaṇ,
 vitthi' 'sa k' mahānagatassa hoti,
 katham' hi so mahāyati sāgarajā.
 14 Kathaṇi vijānema gatiṇ gajassā 'ti ā. 111.

Tattha kaccācchāṇi tattha taṇhā, kathamupeti thāvaṇ n'
 katha dīṭṭhanti attha, vitthiya ā' n' taṇhā mahānagatassa k' vitthi' hoti,
 kathamupeti nāma' pucchanti', katham vijānema' n' teṇa ākātṭha
 mayam katham teṇa gajassa gatiṇ vijānāma, taṇhā kathehi so ti attha.

* Bc pilaṇḍhaṇena, addhañ mānasaṇaṇi ānasaṇaṇi anasāntarāni. * Cc 'ānasaṇā',
 Bc 'pilaṇḍhani'. * Bc pūreṇa. * Bc addhaṇa, * Bc adda pūre. * Cc Bc
 ānasaṇā. * Bc anasāntarāni n' nīlham dhasāmi. * Bc ānasaṇā. * Bc mānasaṇā. *
 Cc -ān. * Bc dīṭṭhanti. * Bc -ānasaṇā. * Bc -ān. * Bc ānasaṇā. * Bc -ān. *
 Cc tattha. Cc katha cor. n' katham, Bc katham. * Bc adda te. * Bc -ān.

Tato sū jātissatānūḥḥepa paccakkhato diṭṭhaphānaṃ tassa
acikkhanti dwe gāthā abhāsi:

10. Tatth' eva sū pokkharant' adāre
raṃma antūthā ca mahodikā' ca
sappupphitā bhinnarāgaṇānucina,
ettha hi so mahāyati nāgarājā. 112.
11. Sisaṇi nahāta' uyyalamālabhāsi
sabbaseto punḍarikottacami¹
āmodamāno' gacchari [saṃ] nikatani
puraḥkhatvā mahesam sabbabaddhaṃ ti. 113.

Tattha tattheva 'ti tassa sammattāna yeva, pakkharanti Chaddamānāni sandhijhāsi. sappupphitā n' āvāhito kumārāsi piddhāsi
oppadāsi pakkharanti ca pakkharanti sammattāna pakkharanti, ettha hi so n' so
nāgarājā ettha Chaddamānāni mahāyati, uyyalamālabhāsi oppadāsi
Jāṇakāsi pakkharanti mahāyati, punḍarikottacami² pun- 12
ḍarikottacami³ mahāyati⁴ āmodamāno' āmodamāno' ti
āmodamāno' ti, āmodamāno' ti āmodamāno' ti āmodamāno' ti
sabbabaddhaṃ' nāma mahesam pakkharanti sabbabaddhaṃ' pakkharanti
pakkharanti pakkharanti gacchari.

Tam sutā Suttare „adāre ayye, ahaṃ tam vāraṇaṃ 20
māretvā dāme āharissāmi” sampaticchi. Ath' assa sū
tuttā sabbasam datvā „gaccha tāva gaccha, ito suttābha-
raṇa tattha gamissasīti” tam uyyojetvā kammāre pakkha-
petvā „tāva” amhākaṃ vāsipharaṇakūḍḍalanikāḍḍanamoṭṭhika-
vejugumbacchedanacattitinalāyanaasillohadappakhaṇakayasiṃ- 21
ghāṭakehi ettha, sabbam sabbam katvā āhara” ‘ti ānāpetvā
caminakāre pakkhaṇpetvā „tāva amhākaṃ kammakāragāhikam”
caminabhaṇam⁵ kātum vaṇṇati⁶, cammayottavarattahatthipāda-
ppāhanacammachattēhi⁷ pi no ettha⁸, sabbam sabbam katvā
āhara⁹ ‘ti ānāpesi. Te ettha pi sabbam tām sabbam katvā 22

¹ Bā - ika. ² mod mahā. ³ Cā - i, Bā punḍarikottacami. ⁴ Cā - i, Bā punḍarikottacami. ⁵ Cā punḍarikottacami. ⁶ Bā punḍarikottacami. ⁷ Bā punḍarikottacami. ⁸ Cā - i, Bā punḍarikottacami. ⁹ Cā - i, Bā punḍarikottacami. ¹⁰ Cā - i, Bā punḍarikottacami. ¹¹ Cā - i, Bā punḍarikottacami. ¹² Cā - i, Bā punḍarikottacami.

- āharitvā adāmet. Sā taṇṇa pāṭheyyaṃ saṃvidahitvā arañṇa-
 hitam ādīm karvā' sabbam upakaraṇaṃ ca baddhasattuddikam'
 pāṭheyyaṃ ca sammahantāyaṃ pakkhipi, tam sabbam pi
 kumbhabhāramattam ahoṃ. Sonttaro pi attano parivacchaṃ
 4 karvā suttame divase āgantvā devim vanditvā aññhāsi. Atha
 nam sā „ñiṭṭhitam te samma' paṇṇipakaraṇam', imam' tāva
 paṇṇibhākam gacchā" U āha. So pana mahāsthāno pavraṇam
 haṭṭhinam balaṃ dhāreti, tasmā tam pāpapaṇṇibhākam' vya-
 8 akkhipitvā upakacchantare thapetvā cittaṭṭhithe vya aññhāsi.
 10 Cullasūlakkaddā' laddhaḥa dārakānam paribbayaṃ darvā mūḍha
 āciṭṭhitvā Sonttaram vyyojeṃ. So pi tājānaṃ ca devīṃ ca
 vanditvā tājanivasaṇā oruṃha rathe thapetvā mahantena pari-
 vāreṇa nagaṃ ulkhamitvā gāṇanigaṇaparaṃparāya' paccan-
 12 tani patvā jānepadā' nivattitvā paccantavā'hi saddhiṃ
 14 uraḍḍam pavattitvā manussapathuṃ atikkamma paccantavā'lo
 pi nivattitvā ekako va gacchanto timsayojanikam maggaṃ¹⁵
 dabbagahanaṃ vāragahanaṃ tiṇṇagahanaṃ¹⁶ telasigahanaṃ¹⁷
 saragahanaṃ¹⁸ tirivacchagahanaṃ¹⁹ chakantakagumbaka-
 gahanaṃ²⁰ vettugahanaṃ omissakagahanaṃ²¹ nāḥanaṃ²² ararasa-
 gahanaṃ²³ adisaṃ²⁴ āreṇa pi dubbhivijjham ghuvavvāgahanaṃ²⁵
 16 rukkhagahanaṃ²⁶ velugahanaṃ²⁷ kalalagahanaṃ²⁸ udakagahanaṃ²⁹
 pabbatagahanaṃ³⁰ i aññārasagahanaṃ³¹ paṇṇāṭṭiya patvā³² dabbha-
 gahanaṃ³³ adisaṃ³⁴ lāyitaṃ³⁵ telasigahanaṃ³⁶ rebbugumbacche-
 20 danaṃ³⁷ aṭṭhaṇaṃ³⁸ chinnitvā³⁹ tukkhe pharaṇā⁴⁰ kettitvā⁴¹ atimahaṇe
 22 mahādhareṇa vijjhutvā⁴² maggaṃ karuṇa⁴³ velavane⁴⁴ mācantaṃ⁴⁵ karvā
 velugumbhaṃ⁴⁶ āryāha⁴⁷ veluṃ chinditvā⁴⁸ aparasa⁴⁹ velugumbhaṃ⁵⁰
 upari patitvā⁵¹ velugumbhaṃ⁵² atthaken' eva gantvā kalalagahanaṃ

¹ Id. āharitvā. ² Cā -akaraṇaṃ, Bā -karaṇaṃ, Cā -karaṇaṃ. ³ Id. arañṇa hitam. ⁴ Id. sabbam. ⁵ Id. idam. ⁶ Cā paṇṇipakaraṇam, Bā paṇṇipakaraṇam. ⁷ Id. sabbam. ⁸ Id. sabbam. ⁹ Id. sabbam. ¹⁰ Id. sabbam. ¹¹ Id. sabbam. ¹² Id. sabbam. ¹³ Id. sabbam. ¹⁴ Id. sabbam. ¹⁵ Id. sabbam. ¹⁶ Id. sabbam. ¹⁷ Id. sabbam. ¹⁸ Id. sabbam. ¹⁹ Id. sabbam. ²⁰ Id. sabbam. ²¹ Id. sabbam. ²² Id. sabbam. ²³ Id. sabbam. ²⁴ Id. sabbam. ²⁵ Id. sabbam. ²⁶ Id. sabbam. ²⁷ Id. sabbam. ²⁸ Id. sabbam. ²⁹ Id. sabbam. ³⁰ Id. sabbam. ³¹ Id. sabbam. ³² Id. sabbam. ³³ Id. sabbam. ³⁴ Id. sabbam. ³⁵ Id. sabbam. ³⁶ Id. sabbam. ³⁷ Id. sabbam. ³⁸ Id. sabbam. ³⁹ Id. sabbam. ⁴⁰ Id. sabbam. ⁴¹ Id. sabbam. ⁴² Id. sabbam. ⁴³ Id. sabbam. ⁴⁴ Id. sabbam. ⁴⁵ Id. sabbam. ⁴⁶ Id. sabbam. ⁴⁷ Id. sabbam. ⁴⁸ Id. sabbam. ⁴⁹ Id. sabbam. ⁵⁰ Id. sabbam. ⁵¹ Id. sabbam. ⁵² Id. sabbam.

sakkhāpādarāṇā¹ attharivā² tassa³ gāṇivā⁴ aparaṇ⁵ attharivā⁶
 itaraṇ⁷ khīpivā⁸ puna⁹ parato¹⁰ attharanto¹¹ taṇ¹² aṭṭikkamivā¹³
 doniṇ¹⁴ katvā¹⁵ tāya¹⁶ udakagahacāṇ¹⁷ tarivā¹⁸ pabbatapāde¹⁹ thatvā²⁰
 ayaṇṇighātakam²¹ yottena²² haṇḍhivā²³ uddhaṇ²⁴ khīpivā²⁵ pabbate²⁶
 laggāpetvā²⁷ yottendānyha²⁸ vajiraggena²⁹ lohadandena³⁰ pabbatam³¹
 vijjhivā³² khāṇukam³³ koṭṭevā³⁴ tattha³⁵ thatvā³⁶ singharakam³⁷
 āladdhivā³⁸ puna³⁹ upari⁴⁰ laggāpetvā⁴¹ tattha⁴² cha⁴³ cammayottam⁴⁴
 olambetvā⁴⁵ tam⁴⁶ ādāya⁴⁷ otarivā⁴⁸ heṭṭhimakkhāṇuke⁴⁹ haṇḍhivā⁵⁰
 vāṇshattitena⁵¹ yuttam⁵² gahetvā⁵³ dakkhiṇahattitena⁵⁴ muggaraṇ⁵⁵
 ādāya⁵⁶ yuttam⁵⁷ paharivā⁵⁸ khāṇukam⁵⁹ attharivā⁶⁰ puna⁶¹ abhīrūhātī,⁶²
 ete⁶³ upāyena⁶⁴ pabbatamatthakam⁶⁵ āryha⁶⁶ parato⁶⁷ otaranto⁶⁸
 purāṇanāyena⁶⁹ ova⁷⁰ paṭhamapabbatamatthake⁷¹ khāṇukam⁷² koṭṭevā⁷³
 cammapaṇṇāṭṭhake⁷⁴ yottam⁷⁵ haṇḍhivā⁷⁶ khāṇuke⁷⁷ vethetvā⁷⁸ ayaṇṇ⁷⁹
 antegamibhūke⁸⁰ uḷḷāpivā⁸¹ makkajakkāṇam⁸² makkakasuttavissajjānā-
 kāraṇa⁸³ yuttam⁸⁴ vinivethento⁸⁵ otarī⁸⁶, cammachattena⁸⁷ vātam⁸⁸ gahā-
 petvā⁸⁹ saḥaso⁹⁰ rāya⁹¹ otarati⁹² pi⁹³ vadanti⁹⁴ yeva. Evaṇ⁹⁵ tassa⁹⁶
 Subhaddāya⁹⁷ vacanāṇ⁹⁸ ādāya⁹⁹ sagorā¹⁰⁰ atikkhamivā¹⁰¹ sattarasu-
 gahanāni¹⁰² utikkhamitvā¹⁰³ pabbatagahanam¹⁰⁴ parivā¹⁰⁵ tatrāpi¹⁰⁶ cha¹⁰⁷
 pabbate¹⁰⁸ atikkhamitvā¹⁰⁹ Sovannapessapabbatamatthakam¹¹⁰ abhīrūḷha-
 ttharaṇ¹¹¹ ācikkhanto¹¹² S. 4.

20

12. Tatth¹ eva² su³ āggaḷeṭṭhina⁴ tākyuṇ⁵
 ādāya⁶ tēṇā⁷ ca⁸ dhaṇḍā⁹ ca¹⁰ luddā¹¹
 vitarayya¹² 13. tassa¹⁴ gāṇ¹⁵ 16. heṭṭhanto¹⁷
 Sovannapessam¹⁸ nāma¹⁹ gāṇ²⁰ 21. vāṇṇam. 114.
 18. āryha²² oḷam²³ hlavannam²⁴ 25. kienarāṇam²⁶
 27. atakaya²⁷ 28. pabbatapādamūlam.
 29. tatth²⁹ uddhā³⁰ megharomāṇatappam³¹
 32. āggaḷeṭṭhina³² atthasohassapāṇam³³. 115.

21

¹ Pa mikkharakkhapa. ² Pa pa. ³ Hā vāḷe tēṇā. ⁴ Pa yuttasam. ⁵ Pa
 -am. ⁶ Pa pavattitvā. ⁷ Pa -m. ⁸ Pa samapāṇ. ⁹ Pa vāḷeṭṭhā. ¹⁰
 Pa vāḷeṭṭhā. ¹¹ Pa Cā; Pa vāḷeṭṭhā. ¹² all these MSS. ¹³ Pa
 tassa. ¹⁴ Pa Cā; Pa -m. ¹⁵ Pa vāḷeṭṭhā. ¹⁶ Pa vāḷeṭṭhā. ¹⁷ all these MSS. ¹⁸ Pa
 vāḷeṭṭhā. ¹⁹ Pa Cā; Pa -m. ²⁰ Pa vāḷeṭṭhā. ²¹ Pa vāḷeṭṭhā. ²² Pa
 vāḷeṭṭhā. ²³ Pa Cā; Pa -m. ²⁴ Pa vāḷeṭṭhā. ²⁵ Pa vāḷeṭṭhā. ²⁶ Pa
 vāḷeṭṭhā. ²⁷ Pa Cā; Pa -m. ²⁸ Pa vāḷeṭṭhā. ²⁹ Pa vāḷeṭṭhā. ³⁰ Pa
 vāḷeṭṭhā. ³¹ Pa Cā; Pa -m. ³² Pa vāḷeṭṭhā. ³³ Pa vāḷeṭṭhā.

hacchīsu nahāṇatthāya gatesu tassa thānokāse¹ mahākuddālena
 catarasasū avāṭam khamivā udahatāpanhūm² ūḷam vapanto viya
 udake vikīritā udakkhūlapāsāḍḍhānāṃ uparī thambhe patitthā-
 petvā tulā ca kām³ ca daivā padarūṇi attharivā kaṇḍappa-
 mānāṃ chiddam katvā uparī paṇṇū ca kacavarāṇ ca paḅkhi-
 pītvā ekena passena atthano pavisaṇatthūnāṃ katvā evaṃ
 oṭṭhite avāṭe paccūsakāle yeva paṭisakam puṭṭumūchivā
 kāśāvāṇi paridāhitvā saddhūṃ viṇapītena⁴ sallena dhanuṃ
 ādāya āvāṭam otarivā atthāsi.

Tam attham pakāseṇto S.⁵:

1. Katvāna⁶ kāmūṃ phulakela⁷ chāḍayi
 atthūṃ oḍḍhāya dhanuṃ ca luddo,
 paṇḍagatam paṭṭusallena cāgam
 samappayī dukkatakāṇamakārīti vatrā⁸ 119.

2. Viddhe⁹ ca nāge¹⁰ koṇḍam anāṇi ghorū¹¹,
 sabbe va¹² nāgā nūmadu¹³ ghorarūpaṃ.
 tinnā ca katthāṇ ca cūppāṇ¹⁴ karovā
 dhāvīṇsu te atthadivā sammutato. 120.

3. Vadhissam etan ti¹⁵ parūmasanto
 kāśāṇ¹⁶ adakkhī dhaṇe lūṇū,
 dukkheṇa pūṭṭhase¹⁷ udapādī¹⁸ saṇḍā:
 arāhadūhaje¹⁹ sabbe avajjharūpe²⁰ ti ā. 121.

Tattha oḍḍhāya²¹ ti udakheṇa pavasetvā, paṇḍagatam ti attham²² āvāṭam
 paṇḍagatam, ya attho dūṭṭapadīṇsu āvāṭeṇ nahāṇā²³ atthūṃ²⁴ atthūṃ
 maharīṇamālāke nāma padome atthāsi, atth²⁵ tassa atthāsi udakam²⁶ atthūppa-
 ḍḍhena vāṇitvā²⁷ tana chāḍḍha²⁸ luddhāsi vatrā paṇḍ. Iya saḍḍhaya te M-āṇa
 āvāṭe thāṇāḍḍhāvaṇi āvāṭe²⁹ paṇḍagatam paṭṭuṇā sallena samappayī³⁰ atthi.
 dukkatakāṇamakārīti tassa M-āṇa³¹ kīṭṭakacetiṇṇāva dukkheṇa uppe-
 ḍḍhena dukkateṇa sammāsaṇa kīṇko, koṇḍamanāṇīti koṇḍamāṇam kasi, tassa
 attho vāḍ sallam³² nakkhīyā pavasetvā phikkāṇīti sammāṇṇitvā anāṇi chāḍḍhīyā³³

¹ Bā āvāṇāḍḍhāṇam. ² C=ca, Bā udahatāpanhūm. ³ Bā -ja. ⁴ Bā adda ca. ⁵
 Bā adda āḍ. ⁶ Bā kkhāṇitvā. ⁷ C= Bā and vatrā. ⁸ so all these MSS. for vatrā
⁹ C=te. ¹⁰ Bā ca. ¹¹ so all these MSS. for vatrā. ¹² C=rajam. ¹³
 Bā vāṇitvā. ¹⁴ C=jam. ¹⁵ C=patthi. Bā patthi. ¹⁶ Bā āvāṇa-
 dhaṇe. ¹⁷ C=avajjhar. Bā avajjhar. ¹⁸ Bā add ca. ¹⁹ Bā phāṇa. ²⁰ Bā -ja.
²¹ C= Bā -ka. ²² Bā vāṇitvā. ²³ C= anāṇi chāḍḍha. ²⁴ Bā anāṇi vāḍ. ²⁵
 C= samappayī, C= samappayī. ²⁶ Bā anāṇi vāḍ. ²⁷ Bā vāṇitvā.

taṭṭha vattassa, yo pana tesuṃ kīṭṭhānaṃ¹ vattatī² vattakassā³ vasa sīlā⁴
vattamāṇā⁵ suppatthitā⁶ paripuṇḍarī⁷ so etā⁸ kassā⁹ atthā¹⁰ nā¹¹ 'ti

Evā¹² varvā M. taṃ¹³ cū¹⁴ti¹⁵ nibbāpetvā „saṃma ki-
mattham¹⁶ tvaṃ maṃ vijjhi¹⁷ attā¹⁸ atthena¹⁹ udāhu²⁰ aññena
payojito sīlī²¹“ pucchī²². 8

Tam²³ attham²⁴ āvīkaranto S.²⁵

10. Saṃappito puthasallena sāgo
adofflaccito luddakam²⁶ ajjhakkā²⁷;
kimatthiyam²⁸ kīṭṭha²⁹ vā saṃma hetu
mama³⁰ vadhī³¹ kassa³² vāyam³³ payogo³⁴ ti. 124. 10

Tattha kimatthiyam³⁵ ti āyatim³⁶ kim³⁷ puthanto, kīṭṭha³⁸ vā ti kīṭṭha³⁹ hetu
kena⁴⁰ kīṭṭhena, kim⁴¹ nāma⁴² tatra⁴³ maya⁴⁴ saddhim⁴⁵ veram⁴⁶ ti⁴⁷ ajjhappīyo, kassa⁴⁸ vā
ti kassa⁴⁹ vā aññassa⁵⁰ āyam⁵¹ payogo, kassa⁵² payojito⁵³ maṃ⁵⁴ vadhī⁵⁵ attho⁵⁶

Atth⁵⁷ aṇṇa⁵⁸ ācikkhanto⁵⁹ luddo⁶⁰ gātham⁶¹ āha⁶²:

10. Kāṭṭha⁶³ tāṇṇo⁶⁴ mahosī⁶⁵ bhaddanta⁶⁶,
sā⁶⁷ pūjā⁶⁸ rājakuṃ⁶⁹ Subhaddā⁷⁰
[sā]⁷¹ taṃ⁷² addasā⁷³ sā⁷⁴ ca⁷⁵ mama⁷⁶ asadhi⁷⁷,
dantehi⁷⁸ attho⁷⁹ ti⁸⁰ ca⁸¹ mam⁸² avocā⁸³ 'ti. 125. 15

Tattha pūjā⁸⁴ ti āgamanasatthāna⁸⁵ pūjā⁸⁶, addasā⁸⁷ ti sā⁸⁸ āya⁸⁹ tam⁹⁰
supphusa⁹¹ addasā⁹², asadhi⁹³ ti ca⁹⁴ mama⁹⁵ vakkhāna⁹⁶ kīṭṭha⁹⁷ Himavanta⁹⁸ padesa⁹⁹
evārūpe¹⁰⁰ nāma¹⁰¹ sāgo¹⁰² ācikkhamim¹⁰³ nāma¹⁰⁴ thāna¹⁰⁵ vattī¹⁰⁶ sikkhī¹⁰⁷ dantakū¹⁰⁸ nāma¹⁰⁹
nāgasa¹¹⁰ chabbannarama¹¹¹ samajjaladenti¹¹² taṃ¹¹³ maṃ¹¹⁴ attho¹¹⁵ pīṇadhamma¹¹⁶
kāṭṭhama¹¹⁷ mhi¹¹⁸ te¹¹⁹ me¹²⁰ āhā¹²¹ 'ti¹²² maṃ¹²³ avoca¹²⁴

Tam¹²⁵ sutvā „idam¹²⁶“ Collasubbaddāya¹²⁷ kamman¹²⁸ ti¹²⁹ āsvā¹³⁰
M. vedana¹³¹ adhi¹³²vāsetvā „tassā¹³³ mama¹³⁴ dantehi¹³⁵ attho¹³⁶ n¹³⁷ atthi¹³⁸,
māretukāmatāya¹³⁹ pana¹⁴⁰ pahipitī¹⁴¹“ dipento¹⁴² gāthadvayam¹⁴³ ā¹⁴⁴:

10. Bahū¹⁴⁵ hi¹⁴⁶ me¹⁴⁷ dantayugā¹⁴⁸ ujārā¹⁴⁹
ye¹⁵⁰ me¹⁵¹ pīṇanam¹⁵² pi¹⁵³ pītāmahāna¹⁵⁴,
jānāti¹⁵⁵ sā¹⁵⁶ kōlhanā¹⁵⁷ rājaputti¹⁵⁸,
vadhatthikā¹⁵⁹ veram¹⁶⁰ akāsi¹⁶¹ bālā¹⁶². 126. 10

¹ C¹ -yam. ² C² -gama. ³ B³ -ā. ⁴ B⁴ vijjasi, adding kim. ⁵ B⁵ omits
atthena. ⁶ B⁶ adda lha. ⁷ so all three MSS. for ajjhakkāsi luddam? ⁸ all
three MSS. -ti. ⁹ B⁹ te. ¹⁰ B¹⁰ -thana iṭṭhena. ¹¹ C¹¹ -tanā. ¹² B¹² adda
atthi. ¹³ B¹³ kīṭṭhama. ¹⁴ B¹⁴ mam.

11. Uṭṭhehi tvaṃ ludda, khuraṇ' gahetvā
dante ime chinda purā marāmi,
vajjāsi tam kodhanam rājaputtinī;
nāgo hato, haṇḍa im' assa danta ti. 127.

2 Tatha ito a' tassa kha pūṇṇamāhānam dantaṃ eva vīṇasādhānā 'ti
gubhāya saṃvutthi, 3. saṃvutthāya evam āha, jānattīti bahuvacanam āvāṇānam lāha
saṃvutthi danto jiniṇi, vaṭṭhāṭṭhikā 'ti kosaṇṇa paṇa a' māmā mīṇasādhānā
appamattā² doraṇa hadaya thapetvā antaro verasā aṭṭhe, vāṇāṇa pāṇāna-
ānāṇaṇa mātṭhakaṇa jāpasi, khuraṇ' 'ti kākuraṇ, purā marāmiṇi pāṇa na
13 marāmi⁴, vajjāsi⁵ tadeyyāsi, haṇḍa ludda danta ti hato = mayā
nāgo, manuraṇa te mātṭhakaṇa patti, gahā ito tassa danta ti.

So tassa vacanam eva mīṇasādhānā uṭṭhāya⁶ kākuraṇ
ādāya „dante chindissāmi⁷“ tassa saṇṭikam apagato. So paṇa
abbhedhato aṭṭhāṇṭhikāro pabbato viya⁸ apaviddho, ten' assa
14 so dantatṭhānaṃ na pūṇi⁹. Atha M. kāyaṃ upanāmento
heṭṭhāsāka¹⁰ nipajji, tadā nesādo M-assa ruṇatadāmasādisaṇ
soḍḍam maddana abhirūhivā Kelā-sāṭe viya kumbhe thatevā
mukhakoṭimamsam jānuṇ¹¹ paharivā anto pakkhiṇivā kum-
bhato oruṇā kakacam antomukhe pavasesi. M-assa balava-
15 vedaṇā uppajji, mukham lohitena pūri. Nesādo ito c' ito ca
saṇḍārento¹² kakacena chindituṇa na¹³ sakkhi. Atha caṇ M.
mukhato lohitam chaḍḍevā vedanaṃ adhivāsetvā „kim samma
chindituṇa na sakkosī¹⁴“ pucchī. „Āma sāmī¹⁵“ vatto¹⁶ M.
saṇṭiṇ paccupatṭhāpetvā „tena hi samma mama soḍḍam okkhi-
16 pitvā kakacakoṭiyam¹⁷“ gahāpeli, mama sayam soḍḍam okkhi-
pitam balam n' atthīti¹⁸ āha. Nesādo tathā akāsi. M. soḍ-
ḍava kakacam gahetvā aparāparaṇa cālesi, danta kaṭṭā viya
chijjimaṇo. Atha na ṣharāpetvā gahetvā „samma luddapatta,
aham ime dante ruṇam dādamāṇo n' eva amayham appiya¹⁹“

¹ It kha. ² It dore MSS. ito ki. ³ It appamattakam. ⁴ It adda tāra
jino danto vāṇāṇa kākuraṇa pūṇāsa chinda te gahetvā kākuraṇa gahetvā de-
viya danta tam kodhanam rājaputti. ⁵ It vajjāsi, C² tadeyyāsi. ⁶ It vā-
ṇāya. ⁷ It adda aṭṭhe. ⁸ It -gah. ⁹ It hato. ¹⁰ It jayama. ¹¹ It
saṇḍārento, It saṇḍārento. ¹² It. It s. ¹³ It sakkhi. ¹⁴ It sakkhi. ¹⁵ It sakkhi. ¹⁶ It sakkhi. ¹⁷ It sakkhi. ¹⁸ It sakkhi. ¹⁹ It sakkhi.

ti dammi na Sakkatta-Māretta-Brahmādiṃ¹ pattiheṇa, luehi
 pana me dantehi satasahasasaguneha² sabbaññutaññāgādantā
 va piyatarā³, sabbaññutaññāpapaṭivedhāya me idaṃ puññaṃ
 paccayo hoti⁴ "ti dante datvā „samma tvaṃ imaṃ phāṇaṃ
 kittakena kālena āgato⁵" ti pucchitvā „sattamāsaṃsattadivasā-
 ddukehi santisamvaccarehīti⁶" vutto „gaccha imesaṃ dan-
 tānaṃ ānubbhāvena sattadivasabbhantaro yeva Bārāṇasīyaṃ⁷
 pāponissasāti⁸" vatvā tassa parittam katvā⁹ uyyojesi, uyyo-
 jetvā ca pana anāgatesu¹⁰ yeva tesu nāgesu c¹¹ eva Subhad-
 dāya ca¹² kālaṃ ukāsi.

10

Imaṃ attham pakāseṇa S.¹³

10. Uṭṭhāya so luddo khuraṃ¹⁴ gahetvā
 chetvāsa dantāni gajuttamassa
 raggū sabbe appatima puthavyā
 ādāya pakkāmi tatra hi khippan ti āha¹⁵. 128.

11

Tattha raggū ti vilāsavanto, gahhe ti amhara, appatima ti lūlaka
 puthavyam aṇṇhe¹⁶ asāse.

Tasmim pakkanta nāgā paccāmittam adīva āgaminisu.

Tatu attham pakāseṇa S.¹⁷

11. Bhayadditā nāgavaddhena añṇā
 ye te nāgā añṇa¹⁸ diṇā vidhāvun
 adīva¹⁹ posam gajapaccāmittam²⁰
 paccāgaminu yeva so nāgurājā ti āha²¹. 129.

12

Tattha bhayadditā ti maraṇabhayena upaddutā, añṇā ti dantāni,
 gajapaccāmittam²² ti gajassa paccāmittam, yeva so ti yatha mahāvajjale-
 mīlaka²³ so nāgurājā kiṇṇa karā Kālasappabba viya patto tam thānaṃ
 paccāgaminu ti attha.

¹ Bā sakkasampatti na mārassampatti na brahmasampatti. ² Bā astagunena
 satasagunena satasahasagunena. ³ C² omisā sabbe - - tati. Bā omisā tati.

⁴ C² ahato, Bā adda ti. ⁵ Bā - ti, C² - am. ⁶ Bā adda tati. ⁷ C² āgareu.

⁸ Bā omisā ceva and ca. ⁹ Bā adda āha. ¹⁰ Bā āha. ¹¹ Bā omisā āha. ¹²

Bā add ānubhāsi. ¹³ Bā adda āha. ¹⁴ C² - ti. ¹⁵ C² adīva. Bā adīva-
 mīlaka.

¹⁶ Bā paccā - ¹⁷ Bā omisā āha. ¹⁸ C² - mīlaka, Bā omisā mīlaka.

Tehi' saddhim Sabbhaddāpi āgatā, te sabbe tattiha roditvā
 kanditvā M-assa kulūpakapaccakabuddhānaṃ' santikaṃ gantvā
 „bhante tumbhākaṃ paccayadāyako viśasallena' viddhu kāla-
 kato, sīratthikadassanaṃ assa āgacchathā" 'ti vadimsu.
 5 Pañcasatāpi¹ paccakabuddhā² ākāśanāgantvā mālako³ otarimsu.
 Tasmim̐ khane dve tarunānāgā nāgarāṇṇo satiradi dantehi
 ekkipitvā paccakabuddhe vandāpetvā citakaṃ āropetvā⁴ jhā-
 payimsu. Paccakabuddhā sabbarattih⁵ ālāhane⁶ sajjhāyam
 akāmesu. Aṭṭhasahasā⁷ nāgā ālāhanam⁸ nibbāpetvā nahātva
 10 Sabbhaddāni purato katvā attano vasaṇatthānaṃ gamimsu⁹.

Etam attham pakāśento S:

11. Te tattiha kanditvā roditvā¹⁰ nāgā
 sīse sike¹¹ paṇṇukāni ekiritvā
 apamāṇe¹² te sabbe sakāni niketaṃ
 15 purakkhatvā mahesū sabbhaddāni¹³ ti ā. 130.

Tattha paṇṇukan ti ālāhanapaṇṇukāni.

Souuttaro¹⁴ pi appaṭṭe yeva sattiame divase dante ādāya
 Bāraṇasim̐ pāvisi¹⁵.

Tam attham pakāśento S:¹⁶

20 22. Ādāya dantāni gajuttamaṃ
 vaggū sabbhe appaṭṭe paṭhavyā
 sūvaṇṇarājihī samantamodāre
 25 so luddako Kāṇḍipuraṃ upāgami,
 upaneṭi so rājakaṇḍūdaya dante:
 26 nāgo hato, hanta im̐ aṭṭa dantā ti. 131.

Tattha sūvaṇṇarājihīti sūvaṇṇarājihī¹⁷, samantamodāre ti sa-
 mantato cchāśento¹⁸, rājakaṇḍūdayaṃ sūvaṇṇarājihī vāgā vāgante¹⁹,
 upaneṭi Chetāntarāraṇasā cchabbanarāṇaṃ vāgā vāgajjantūre paṇṇakānto

¹ C² aṭṭa hl. ² B² ākāśanā. ³ B² ākāśitvā. ⁴ B² āropitvā. ⁵ B² āropitvā. ⁶ B² ālāhane. ⁷ C² ālāhane. ⁸ B² ālāhane. ⁹ B² ālāhane. ¹⁰ C² ālāhane. ¹¹ B² ālāhane. ¹² C² ālāhane. ¹³ B² ālāhane. ¹⁴ B² ālāhane. ¹⁵ B² ālāhane. ¹⁶ B² ālāhane. ¹⁷ B² ālāhane. ¹⁸ B² ālāhane. ¹⁹ B² ālāhane.

ādāya śaśarhīnā¹ nagarān alankārapatā² ti devyā sasanam pasetvā ityā rahho
 āramatā³ dāsanagatā⁴ ityā nagarā alankārapāte Sonuttaro⁵ pi nagarān pari-
 alāpādaṁ āruhya⁶ dante upaneti.

Upaṇetvā⁷ ca paṇa „ayya yassa kira tumhe appamattakān⁸
 dosān⁹ hadāye karittha¹⁰ so nāgo mayā¹¹ hato mato¹² ti¹³. „Mata-
 bhāvam me āroceyyāsi¹⁴” āha. „Tassa matubhāvam jānātha,
 ime tāssa¹⁵” dantā¹⁶ ti dante adāsi. Sā M-assa chaḍḍhaṇṇa-
 rāsaivacitte dante¹⁷ manitālavanṭena¹⁸ gahetvā āruṇa ṭhapetvā
 purimabhāva¹⁹ attāna piyaśāmikassa dante olokenṭi „evaṛūpaṁ
 nāma sobhaggappattaṁ vāraṇaṁ visapāṭena sallena jivitakkha-
 yaṁ pāpetvā²⁰ dante chinditvā²¹ āgato²² ti M-am²³ anuśaraṇṭi
 sokaṁ uppādetvā adhivāsetum²⁴ [nāsakkhi, ath²⁵ assā tatth²⁶ eva
 hadayaṁ phalī²⁷], tum²⁸ divasaṁ eva kālam akāsi²⁹.”

Tam attham³⁰ ppahāseṇto S.³¹

1. Disyāna dantāni gajuttamassa 12
 bhattu-piyyassa purimāya jāniyā
 tatth¹ eva tassā bhalayam aphāhi.
 ten² eva sā kalam akāsi bālā ti āha. 132.
 xi. Sambodhipatto ya³² mahānubhāvo
 sītaṁ akāsi parisāya majjhe,
 pucchimāso bhikkhū saviṇṇatācittā,
 nākarāso pātukarontī biddhā. 133.
 xii. Yam addhātha³³ dāharim kumārīm
 kāsāya vattham³⁴ aṅgārīyaṁ³⁵ carantīm
 sā kha tadā rājakaṇṭhā ahoṣi.
 ahaṁ tassā nāgarājā ahoṣim. 134.
 xiii. Adāya dantāni gajuttamassa
 vaggū sulhe appaṭime pathavyā

1 C¹ ge. 2 B¹ -āpetra. 3 B¹ -arū. 4 C¹ -arū. 5 C¹ arūya. B¹ āruyirivā
 6 B¹ upanāmeti upanāmeti. 7 B¹ -ha. 8 B¹ -cithā ti vadati. 9 C¹ -omā mayā
 10 C¹ -omā matāti. 11 B¹ jānātha ti kante tassā ime. 12 so C¹; B¹ majj-
 kākābhāvanne, B¹ manitālavanṭavanne. 13 B¹ ; arūya, B¹ parisākaṇṭha, 14
 B¹ -add imp. 15 B¹ -add sonuttaro. 16 B¹ mahānubhāva. 17 B¹ phalivā. 18
 B¹ -arū. 19 B¹ -arū āha. 20 B¹ -arū. 21 B¹ -arū. 22 B¹ -arū. 23 B¹ ānāgārīyam.

yo¹ buddako Kāṇḍiputro upāgamo
so kha tadā Devadatto abho. 135.

.. Anāraṭṭhānā cārattasammutam²
uccāvacum³ coritam idam purāṇam
vītaddaro vītasoko vīsallo

mayā abhīṭṭhāya nibbhaḥ Buddho. 136.

.. Abho vo teva kāmā abhoiṃ tattha bhikkhavo
nāgarājā tadāhuṃ. evam dhāretha jātakam ti 137.

Imā gāthā Dasaśloka guṇe saṃpantehi dharmasamagāyikatharehi
10 śhapitā.

- Tattha aṭṭam akāsiṃ kuso¹ sambodhippatu S. mahānibbha² alamb-
kattāhamāsaṃ parimajjhe nisinno ekadivasso aṭṭam akāsi. na abhāro ti
bhāro buddhā sama akāro aṭṭam na kareṃti sunnabho³ na aṭṭam kusaṃ su
kko kāmānaṃ tadā kuso ti mahābhīṭṭhāya nibbhaḥ pucchimā yamaṃ de-
25 vārha⁴ ti evam purāṇa kuso S. aṭṭam aṭṭakāroṇam sikkhānaṃ aṭṭam dhāre-
bhikkhūnaṃ dāmetā evam āsi. bhikkhavo paṇe aṭṭam⁵ nāgarāṃ yodanaj-
putro bhūmānaṃ kīṭṭiyavattānaṃ anagāṭṭhāṃ opetam pabbajitāṃ brahminā aṭṭam
coritam adhāyitā⁶ paccattha mā tidi āpāṭṭhāyitā⁷ nāgam⁸ panto⁹
vābhāṭṭi Suttataraṃ¹⁰ paccattha¹¹ vābhāṭṭi abhoḥ teva panto Jivāṭṭhāyānaṃ
30 purāṇa aṭṭam tadā¹² nāgarājā abhoiṃ ti aṭṭhe, Devadatto ti bhikkhavo jhāṇi
Devadatto tadā so buddo¹³ abhoḥ, nāgarājānaṃ ti na aṭṭam aṭṭam
pāṇāṭṭhānaṃ ti aṭṭhe, vītasokasammutam¹⁴ ti lo dhātavo vītasokasammutam
vābhāṭṭi saṃvattam¹⁵ aṭṭam¹⁶ aṭṭam aṭṭam, i. e. k. : kuso lo vītasokasammutam
vābhāṭṭi saṃvattam¹⁷ pi pabbajitāṃ kusoṃ teva aṭṭam aṭṭam aṭṭam
45 vīya aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam
vābhāṭṭi aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam
vābhāṭṭi aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam
vābhāṭṭi aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam
vābhāṭṭi aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam aṭṭam
50 aṭṭhe, nāgarājā ti bhūmā¹⁸ aṭṭhe¹⁹ aṭṭhe²⁰ aṭṭhe²¹ aṭṭhe²² aṭṭhe²³ aṭṭhe²⁴ aṭṭhe²⁵ aṭṭhe²⁶ aṭṭhe²⁷ aṭṭhe²⁸ aṭṭhe²⁹ aṭṭhe³⁰ aṭṭhe³¹ aṭṭhe³² aṭṭhe³³ aṭṭhe³⁴ aṭṭhe³⁵ aṭṭhe³⁶ aṭṭhe³⁷ aṭṭhe³⁸ aṭṭhe³⁹ aṭṭhe⁴⁰ aṭṭhe⁴¹ aṭṭhe⁴² aṭṭhe⁴³ aṭṭhe⁴⁴ aṭṭhe⁴⁵ aṭṭhe⁴⁶ aṭṭhe⁴⁷ aṭṭhe⁴⁸ aṭṭhe⁴⁹ aṭṭhe⁵⁰ aṭṭhe⁵¹ aṭṭhe⁵² aṭṭhe⁵³ aṭṭhe⁵⁴ aṭṭhe⁵⁵ aṭṭhe⁵⁶ aṭṭhe⁵⁷ aṭṭhe⁵⁸ aṭṭhe⁵⁹ aṭṭhe⁶⁰ aṭṭhe⁶¹ aṭṭhe⁶² aṭṭhe⁶³ aṭṭhe⁶⁴ aṭṭhe⁶⁵ aṭṭhe⁶⁶ aṭṭhe⁶⁷ aṭṭhe⁶⁸ aṭṭhe⁶⁹ aṭṭhe⁷⁰ aṭṭhe⁷¹ aṭṭhe⁷² aṭṭhe⁷³ aṭṭhe⁷⁴ aṭṭhe⁷⁵ aṭṭhe⁷⁶ aṭṭhe⁷⁷ aṭṭhe⁷⁸ aṭṭhe⁷⁹ aṭṭhe⁸⁰ aṭṭhe⁸¹ aṭṭhe⁸² aṭṭhe⁸³ aṭṭhe⁸⁴ aṭṭhe⁸⁵ aṭṭhe⁸⁶ aṭṭhe⁸⁷ aṭṭhe⁸⁸ aṭṭhe⁸⁹ aṭṭhe⁹⁰ aṭṭhe⁹¹ aṭṭhe⁹² aṭṭhe⁹³ aṭṭhe⁹⁴ aṭṭhe⁹⁵ aṭṭhe⁹⁶ aṭṭhe⁹⁷ aṭṭhe⁹⁸ aṭṭhe⁹⁹ aṭṭhe¹⁰⁰ aṭṭhe¹⁰¹ aṭṭhe¹⁰² aṭṭhe¹⁰³ aṭṭhe¹⁰⁴ aṭṭhe¹⁰⁵ aṭṭhe¹⁰⁶ aṭṭhe¹⁰⁷ aṭṭhe¹⁰⁸ aṭṭhe¹⁰⁹ aṭṭhe¹¹⁰ aṭṭhe¹¹¹ aṭṭhe¹¹² aṭṭhe¹¹³ aṭṭhe¹¹⁴ aṭṭhe¹¹⁵ aṭṭhe¹¹⁶ aṭṭhe¹¹⁷ aṭṭhe¹¹⁸ aṭṭhe¹¹⁹ aṭṭhe¹²⁰ aṭṭhe¹²¹ aṭṭhe¹²² aṭṭhe¹²³ aṭṭhe¹²⁴ aṭṭhe¹²⁵ aṭṭhe¹²⁶ aṭṭhe¹²⁷ aṭṭhe¹²⁸ aṭṭhe¹²⁹ aṭṭhe¹³⁰ aṭṭhe¹³¹ aṭṭhe¹³² aṭṭhe¹³³ aṭṭhe¹³⁴ aṭṭhe¹³⁵ aṭṭhe¹³⁶ aṭṭhe¹³⁷ aṭṭhe¹³⁸ aṭṭhe¹³⁹ aṭṭhe¹⁴⁰ aṭṭhe¹⁴¹ aṭṭhe¹⁴² aṭṭhe¹⁴³ aṭṭhe¹⁴⁴ aṭṭhe¹⁴⁵ aṭṭhe¹⁴⁶ aṭṭhe¹⁴⁷ aṭṭhe¹⁴⁸ aṭṭhe¹⁴⁹ aṭṭhe¹⁵⁰ aṭṭhe¹⁵¹ aṭṭhe¹⁵² aṭṭhe¹⁵³ aṭṭhe¹⁵⁴ aṭṭhe¹⁵⁵ aṭṭhe¹⁵⁶ aṭṭhe¹⁵⁷ aṭṭhe¹⁵⁸ aṭṭhe¹⁵⁹ aṭṭhe¹⁶⁰ aṭṭhe¹⁶¹ aṭṭhe¹⁶² aṭṭhe¹⁶³ aṭṭhe¹⁶⁴ aṭṭhe¹⁶⁵ aṭṭhe¹⁶⁶ aṭṭhe¹⁶⁷ aṭṭhe¹⁶⁸ aṭṭhe¹⁶⁹ aṭṭhe¹⁷⁰ aṭṭhe¹⁷¹ aṭṭhe¹⁷² aṭṭhe¹⁷³ aṭṭhe¹⁷⁴ aṭṭhe¹⁷⁵ aṭṭhe¹⁷⁶ aṭṭhe¹⁷⁷ aṭṭhe¹⁷⁸ aṭṭhe¹⁷⁹ aṭṭhe¹⁸⁰ aṭṭhe¹⁸¹ aṭṭhe¹⁸² aṭṭhe¹⁸³ aṭṭhe¹⁸⁴ aṭṭhe¹⁸⁵ aṭṭhe¹⁸⁶ aṭṭhe¹⁸⁷ aṭṭhe¹⁸⁸ aṭṭhe¹⁸⁹ aṭṭhe¹⁹⁰ aṭṭhe¹⁹¹ aṭṭhe¹⁹² aṭṭhe¹⁹³ aṭṭhe¹⁹⁴ aṭṭhe¹⁹⁵ aṭṭhe¹⁹⁶ aṭṭhe¹⁹⁷ aṭṭhe¹⁹⁸ aṭṭhe¹⁹⁹ aṭṭhe²⁰⁰ aṭṭhe²⁰¹ aṭṭhe²⁰² aṭṭhe²⁰³ aṭṭhe²⁰⁴ aṭṭhe²⁰⁵ aṭṭhe²⁰⁶ aṭṭhe²⁰⁷ aṭṭhe²⁰⁸ aṭṭhe²⁰⁹ aṭṭhe²¹⁰ aṭṭhe²¹¹ aṭṭhe²¹² aṭṭhe²¹³ aṭṭhe²¹⁴ aṭṭhe²¹⁵ aṭṭhe²¹⁶ aṭṭhe²¹⁷ aṭṭhe²¹⁸ aṭṭhe²¹⁹ aṭṭhe²²⁰ aṭṭhe²²¹ aṭṭhe²²² aṭṭhe²²³ aṭṭhe²²⁴ aṭṭhe²²⁵ aṭṭhe²²⁶ aṭṭhe²²⁷ aṭṭhe²²⁸ aṭṭhe²²⁹ aṭṭhe²³⁰ aṭṭhe²³¹ aṭṭhe²³² aṭṭhe²³³ aṭṭhe²³⁴ aṭṭhe²³⁵ aṭṭhe²³⁶ aṭṭhe²³⁷ aṭṭhe²³⁸ aṭṭhe²³⁹ aṭṭhe²⁴⁰ aṭṭhe²⁴¹ aṭṭhe²⁴² aṭṭhe²⁴³ aṭṭhe²⁴⁴ aṭṭhe²⁴⁵ aṭṭhe²⁴⁶ aṭṭhe²⁴⁷ aṭṭhe²⁴⁸ aṭṭhe²⁴⁹ aṭṭhe²⁵⁰ aṭṭhe²⁵¹ aṭṭhe²⁵² aṭṭhe²⁵³ aṭṭhe²⁵⁴ aṭṭhe²⁵⁵ aṭṭhe²⁵⁶ aṭṭhe²⁵⁷ aṭṭhe²⁵⁸ aṭṭhe²⁵⁹ aṭṭhe²⁶⁰ aṭṭhe²⁶¹ aṭṭhe²⁶² aṭṭhe²⁶³ aṭṭhe²⁶⁴ aṭṭhe²⁶⁵ aṭṭhe²⁶⁶ aṭṭhe²⁶⁷ aṭṭhe²⁶⁸ aṭṭhe²⁶⁹ aṭṭhe²⁷⁰ aṭṭhe²⁷¹ aṭṭhe²⁷² aṭṭhe²⁷³ aṭṭhe²⁷⁴ aṭṭhe²⁷⁵ aṭṭhe²⁷⁶ aṭṭhe²⁷⁷ aṭṭhe²⁷⁸ aṭṭhe²⁷⁹ aṭṭhe²⁸⁰ aṭṭhe²⁸¹ aṭṭhe²⁸² aṭṭhe²⁸³ aṭṭhe²⁸⁴ aṭṭhe²⁸⁵ aṭṭhe²⁸⁶ aṭṭhe²⁸⁷ aṭṭhe²⁸⁸ aṭṭhe²⁸⁹ aṭṭhe²⁹⁰ aṭṭhe²⁹¹ aṭṭhe²⁹² aṭṭhe²⁹³ aṭṭhe²⁹⁴ aṭṭhe²⁹⁵ aṭṭhe²⁹⁶ aṭṭhe²⁹⁷ aṭṭhe²⁹⁸ aṭṭhe²⁹⁹ aṭṭhe³⁰⁰ aṭṭhe³⁰¹ aṭṭhe³⁰² aṭṭhe³⁰³ aṭṭhe³⁰⁴ aṭṭhe³⁰⁵ aṭṭhe³⁰⁶ aṭṭhe³⁰⁷ aṭṭhe³⁰⁸ aṭṭhe³⁰⁹ aṭṭhe³¹⁰ aṭṭhe³¹¹ aṭṭhe³¹² aṭṭhe³¹³ aṭṭhe³¹⁴ aṭṭhe³¹⁵ aṭṭhe³¹⁶ aṭṭhe³¹⁷ aṭṭhe³¹⁸ aṭṭhe³¹⁹ aṭṭhe³²⁰ aṭṭhe³²¹ aṭṭhe³²² aṭṭhe³²³ aṭṭhe³²⁴ aṭṭhe³²⁵ aṭṭhe³²⁶ aṭṭhe³²⁷ aṭṭhe³²⁸ aṭṭhe³²⁹ aṭṭhe³³⁰ aṭṭhe³³¹ aṭṭhe³³² aṭṭhe³³³ aṭṭhe³³⁴ aṭṭhe³³⁵ aṭṭhe³³⁶ aṭṭhe³³⁷ aṭṭhe³³⁸ aṭṭhe³³⁹ aṭṭhe³⁴⁰ aṭṭhe³⁴¹ aṭṭhe³⁴² aṭṭhe³⁴³ aṭṭhe³⁴⁴ aṭṭhe³⁴⁵ aṭṭhe³⁴⁶ aṭṭhe³⁴⁷ aṭṭhe³⁴⁸ aṭṭhe³⁴⁹ aṭṭhe³⁵⁰ aṭṭhe³⁵¹ aṭṭhe³⁵² aṭṭhe³⁵³ aṭṭhe³⁵⁴ aṭṭhe³⁵⁵ aṭṭhe³⁵⁶ aṭṭhe³⁵⁷ aṭṭhe³⁵⁸ aṭṭhe³⁵⁹ aṭṭhe³⁶⁰ aṭṭhe³⁶¹ aṭṭhe³⁶² aṭṭhe³⁶³ aṭṭhe³⁶⁴ aṭṭhe³⁶⁵ aṭṭhe³⁶⁶ aṭṭhe³⁶⁷ aṭṭhe³⁶⁸ aṭṭhe³⁶⁹ aṭṭhe³⁷⁰ aṭṭhe³⁷¹ aṭṭhe³⁷² aṭṭhe³⁷³ aṭṭhe³⁷⁴ aṭṭhe³⁷⁵ aṭṭhe³⁷⁶ aṭṭhe³⁷⁷ aṭṭhe³⁷⁸ aṭṭhe³⁷⁹ aṭṭhe³⁸⁰ aṭṭhe³⁸¹ aṭṭhe³⁸² aṭṭhe³⁸³ aṭṭhe³⁸⁴ aṭṭhe³⁸⁵ aṭṭhe³⁸⁶ aṭṭhe³⁸⁷ aṭṭhe³⁸⁸ aṭṭhe³⁸⁹ aṭṭhe³⁹⁰ aṭṭhe³⁹¹ aṭṭhe³⁹² aṭṭhe³⁹³ aṭṭhe³⁹⁴ aṭṭhe³⁹⁵ aṭṭhe³⁹⁶ aṭṭhe³⁹⁷ aṭṭhe³⁹⁸ aṭṭhe³⁹⁹ aṭṭhe⁴⁰⁰ aṭṭhe⁴⁰¹ aṭṭhe⁴⁰² aṭṭhe⁴⁰³ aṭṭhe⁴⁰⁴ aṭṭhe⁴⁰⁵ aṭṭhe⁴⁰⁶ aṭṭhe⁴⁰⁷ aṭṭhe⁴⁰⁸ aṭṭhe⁴⁰⁹ aṭṭhe⁴¹⁰ aṭṭhe⁴¹¹ aṭṭhe⁴¹² aṭṭhe⁴¹³ aṭṭhe⁴¹⁴ aṭṭhe⁴¹⁵ aṭṭhe⁴¹⁶ aṭṭhe⁴¹⁷ aṭṭhe⁴¹⁸ aṭṭhe⁴¹⁹ aṭṭhe⁴²⁰ aṭṭhe⁴²¹ aṭṭhe⁴²² aṭṭhe⁴²³ aṭṭhe⁴²⁴ aṭṭhe⁴²⁵ aṭṭhe⁴²⁶ aṭṭhe⁴²⁷ aṭṭhe⁴²⁸ aṭṭhe⁴²⁹ aṭṭhe⁴³⁰ aṭṭhe⁴³¹ aṭṭhe⁴³² aṭṭhe⁴³³ aṭṭhe⁴³⁴ aṭṭhe⁴³⁵ aṭṭhe⁴³⁶ aṭṭhe⁴³⁷ aṭṭhe⁴³⁸ aṭṭhe⁴³⁹ aṭṭhe⁴⁴⁰ aṭṭhe⁴⁴¹ aṭṭhe⁴⁴² aṭṭhe⁴⁴³ aṭṭhe⁴⁴⁴ aṭṭhe⁴⁴⁵ aṭṭhe⁴⁴⁶ aṭṭhe⁴⁴⁷ aṭṭhe⁴⁴⁸ aṭṭhe⁴⁴⁹ aṭṭhe⁴⁵⁰ aṭṭhe⁴⁵¹ aṭṭhe⁴⁵² aṭṭhe⁴⁵³ aṭṭhe⁴⁵⁴ aṭṭhe⁴⁵⁵ aṭṭhe⁴⁵⁶ aṭṭhe⁴⁵⁷ aṭṭhe⁴⁵⁸ aṭṭhe⁴⁵⁹ aṭṭhe⁴⁶⁰ aṭṭhe⁴⁶¹ aṭṭhe⁴⁶² aṭṭhe⁴⁶³ aṭṭhe⁴⁶⁴ aṭṭhe⁴⁶⁵ aṭṭhe⁴⁶⁶ aṭṭhe⁴⁶⁷ aṭṭhe⁴⁶⁸ aṭṭhe⁴⁶⁹ aṭṭhe⁴⁷⁰ aṭṭhe⁴⁷¹ aṭṭhe⁴⁷² aṭṭhe⁴⁷³ aṭṭhe⁴⁷⁴ aṭṭhe⁴⁷⁵ aṭṭhe⁴⁷⁶ aṭṭhe⁴⁷⁷ aṭṭhe⁴⁷⁸ aṭṭhe⁴⁷⁹ aṭṭhe⁴⁸⁰ aṭṭhe⁴⁸¹ aṭṭhe⁴⁸² aṭṭhe⁴⁸³ aṭṭhe⁴⁸⁴ aṭṭhe⁴⁸⁵ aṭṭhe⁴⁸⁶ aṭṭhe⁴⁸⁷ aṭṭhe⁴⁸⁸ aṭṭhe⁴⁸⁹ aṭṭhe⁴⁹⁰ aṭṭhe⁴⁹¹ aṭṭhe⁴⁹² aṭṭhe⁴⁹³ aṭṭhe⁴⁹⁴ aṭṭhe⁴⁹⁵ aṭṭhe⁴⁹⁶ aṭṭhe⁴⁹⁷ aṭṭhe⁴⁹⁸ aṭṭhe⁴⁹⁹ aṭṭhe⁵⁰⁰ aṭṭhe⁵⁰¹ aṭṭhe⁵⁰² aṭṭhe⁵⁰³ aṭṭhe⁵⁰⁴ aṭṭhe⁵⁰⁵ aṭṭhe⁵⁰⁶ aṭṭhe⁵⁰⁷ aṭṭhe⁵⁰⁸ aṭṭhe⁵⁰⁹ aṭṭhe⁵¹⁰ aṭṭhe⁵¹¹ aṭṭhe⁵¹² aṭṭhe⁵¹³ aṭṭhe⁵¹⁴ aṭṭhe⁵¹⁵ aṭṭhe⁵¹⁶ aṭṭhe⁵¹⁷ aṭṭhe⁵¹⁸ aṭṭhe⁵¹⁹ aṭṭhe⁵²⁰ aṭṭhe⁵²¹ aṭṭhe⁵²² aṭṭhe⁵²³ aṭṭhe⁵²⁴ aṭṭhe⁵²⁵ aṭṭhe⁵²⁶ aṭṭhe⁵²⁷ aṭṭhe⁵²⁸ aṭṭhe⁵²⁹ aṭṭhe⁵³⁰ aṭṭhe⁵³¹ aṭṭhe⁵³² aṭṭhe⁵³³ aṭṭhe⁵³⁴ aṭṭhe⁵³⁵ aṭṭhe⁵³⁶ aṭṭhe⁵³⁷ aṭṭhe⁵³⁸ aṭṭhe⁵³⁹ aṭṭhe⁵⁴⁰ aṭṭhe⁵⁴¹ aṭṭhe⁵⁴² aṭṭhe⁵⁴³ aṭṭhe⁵⁴⁴ aṭṭhe⁵⁴⁵ aṭṭhe⁵⁴⁶ aṭṭhe⁵⁴⁷ aṭṭhe⁵⁴⁸ aṭṭhe⁵⁴⁹ aṭṭhe⁵⁵⁰ aṭṭhe⁵⁵¹ aṭṭhe⁵⁵² aṭṭhe⁵⁵³ aṭṭhe⁵⁵⁴ aṭṭhe⁵⁵⁵ aṭṭhe⁵⁵⁶ aṭṭhe⁵⁵⁷ aṭṭhe⁵⁵⁸ aṭṭhe⁵⁵⁹ aṭṭhe⁵⁶⁰ aṭṭhe⁵⁶¹ aṭṭhe⁵⁶² aṭṭhe⁵⁶³ aṭṭhe⁵⁶⁴ aṭṭhe⁵⁶⁵ aṭṭhe⁵⁶⁶ aṭṭhe⁵⁶⁷ aṭṭhe⁵⁶⁸ aṭṭhe⁵⁶⁹ aṭṭhe⁵⁷⁰ aṭṭhe⁵⁷¹ aṭṭhe⁵⁷² aṭṭhe⁵⁷³ aṭṭhe⁵⁷⁴ aṭṭhe⁵⁷⁵ aṭṭhe⁵⁷⁶ aṭṭhe⁵⁷⁷ aṭṭhe⁵⁷⁸ aṭṭhe⁵⁷⁹ aṭṭhe⁵⁸⁰ aṭṭhe⁵⁸¹ aṭṭhe⁵⁸² aṭṭhe⁵⁸³ aṭṭhe⁵⁸⁴ aṭṭhe⁵⁸⁵ aṭṭhe⁵⁸⁶ aṭṭhe⁵⁸⁷ aṭṭhe⁵⁸⁸ aṭṭhe⁵⁸⁹ aṭṭhe⁵⁹⁰ aṭṭhe⁵⁹¹ aṭṭhe⁵⁹² aṭṭhe⁵⁹³ aṭṭhe⁵⁹⁴ aṭṭhe⁵⁹⁵ aṭṭhe⁵⁹⁶ aṭṭhe⁵⁹⁷ aṭṭhe⁵⁹⁸ aṭṭhe⁵⁹⁹ aṭṭhe⁶⁰⁰ aṭṭhe⁶⁰¹ aṭṭhe⁶⁰² aṭṭhe⁶⁰³ aṭṭhe⁶⁰⁴ aṭṭhe⁶⁰⁵ aṭṭhe⁶⁰⁶ aṭṭhe⁶⁰⁷ aṭṭhe⁶⁰⁸ aṭṭhe⁶⁰⁹ aṭṭhe⁶¹⁰ aṭṭhe⁶¹¹ aṭṭhe⁶¹² aṭṭhe⁶¹³ aṭṭhe⁶¹⁴ aṭṭhe⁶¹⁵ aṭṭhe⁶¹⁶ aṭṭhe⁶¹⁷ aṭṭhe⁶¹⁸ aṭṭhe⁶¹⁹ aṭṭhe⁶²⁰ aṭṭhe⁶²¹ aṭṭhe⁶²² aṭṭhe⁶²³ aṭṭhe⁶²⁴ aṭṭhe⁶²⁵ aṭṭhe⁶²⁶ aṭṭhe⁶²⁷ aṭṭhe⁶²⁸ aṭṭhe⁶²⁹ aṭṭhe⁶³⁰ aṭṭhe⁶³¹ aṭṭhe⁶³² aṭṭhe⁶³³ aṭṭhe⁶³⁴ aṭṭhe⁶³⁵ aṭṭhe⁶³⁶ aṭṭhe⁶³⁷ aṭṭhe⁶³⁸ aṭṭhe⁶³⁹ aṭṭhe⁶⁴⁰ aṭṭhe⁶⁴¹ aṭṭhe⁶⁴² a

Imā ca paṇa desanāṃ sutvā bahū sotāpunnādayo ahesum, sa paṇa bhikkhū pucchā vipassitvā arahantam patā ti. Chaddanī-jātakam.

3. Saṃkhavajātaṃ.

Rajjāṇa paṭipannaṃ nāma¹ ti. Idam S. J. v. paṇḍāpāraṇiṃ² ā. R. Pacceppunnavatthum Mahānāgga-jātake ārihharissati.

Attā paṇa Kururatthe Indapattānagare Dhanāñ-jayakeraḷyo nāma³ rajjam kareti⁴. Tassa Sucirato nāma brāhmaṇo purohito atthadhammānussāzako ahoṣi. Rājā dānādāto puññāni karonto dhammena rajjam anusāsi. So ekā-⁵ 10 divasaṃ dhammayāgum nāma pañhaṃ abhisankharitvā Sucirataṃ brāhmaṇaṃ āsane vi-⁶10āpetvā sakkārath katvā pañhaṃ pucchanto catasso gathā abhāsī:

1. Rajjāṇ ca paṭipanna⁷ nāma adhipaccaṃ Sucirata,
mahattaṃ⁸ pattum icchāmi vijetṇaṃ pathaviṃ huvaḥ. 138.
2. Dhammena no adhammena, adhammo me na ruccati,
kacca va⁹ dhammo carito rañño hoti Sucirata. 139.
3. Idha e¹⁰ evāninditā¹¹ yena pecca¹² yena aninditā
yasaṃ devumanussesaṃ yena pappoma brāhmaṇa. 140.
4. Yo 'haṃ' atthaṃ ca dhammaṃ ca kattum icchāmi brāhmaṇa,¹³ 20
taṃ tvam atthaṃ ca dhammaṃ ca
brāhmaṇ¹⁴ akkhāhi pucchito ti. 141.

Tattha rajjāṇ ti kassāya mayam imasmiṃ sutāyagathā Indapattānagare rajjāṇ ca paṭipannaṃ Kururatthe āsariyabhāvaṃkhatāṃ adhipaccaṃ ca paṭipannaṃ adhipatā, mahattaṃ⁸ ti idāni mahantatvaṃ pattum icchāmi, vijetṇaṃ ti tasmā pathaviṃ dhammena abhi¹⁰10kharitvā sakkārathāni icchāmi, kacca⁹ va¹⁰ ti avasājanāhi rañño va¹¹ dhammo karo¹² karāyissare, rūpā-nuvattako hi loko, so tasmā dhammiko abba¹³ dhammiko hoti, tasmā esa dhammo¹⁴ rañño va kacca ti idha evāninditā ti yena mayam iṇḍakote

¹ Idā add rājā. ² Idā cet. ³ Cā Idā mahantaṃ, Cā mahattāṃ. ⁴ Idā ca. ⁵ Cā idha cetā. ⁶ Idā paccā. ⁷ Cā anāma. ⁸ Idā mahantaṃ. ⁹ Cā kaccā. ¹⁰ Idā kī. ¹¹ Idā carito. ¹² Idā addā. ¹³ Idā addā pī. ¹⁴ Idā add nāma.

ca¹ paratoko ca sutudhā, yena pappomū² 'l' yena mayam³ uttaraḍḍha
 aññhatvā devesu ca monasasu ca⁴ yam⁵ 'l' isariyañ sabbhaggaṃ pāpūy-
 yama tam⁶ karamaṃ kathēhi, ye han ti hessamaṃ ye eham phalavipākāsa-
 khāraṃ atthañ ca tassa⁷ atthassa bhavabhūtaṃ dhammañ ca kattuṃ samādhāya
 10 vattitvā oppadetuṃ ca tchhami, tam tvaṃ ti⁸ tam⁹ tassa¹⁰ mayham tvaṃ
 sukhe¹¹ eva aññānagaminimaggam āvūya appaṇandhikāhāraṃ pettitentaṃ tam
 atthañ ca dhammañ ca pucchitvā akkēhi me pāpam katva kabhāhi brāh-
 manam dhammayāgapahāsi pucchā

Ayam pana pañño gambhīro Buddhavisayo, sabbāññu-
 10 buddham ev' etaṃ¹² pucchitum yuttam, tasmīn asati sabbāññu-
 taḍāgapariyesakam Bodhisattam. Sucrato pana attano abodhi-
 sattatāya pañham kathetum nāsakkhi asakkonto ca papajita-
 mānam akatvā attano asamatthabbhāvaṃ kathento

„Nāññatra¹³ Vidhurā¹⁴ rāja etaṃ akkhātum¹⁵ arahati
 15 yam tvaṃ atthañ ca dhammañ ca
 kattuṃ tchhasi khattiyā 'ti g. ā. 142.

Tass' attho¹⁶: attayo esa mahārāja pañño madhassam, eham hi a' ev'
 esa aham na pariyaññam pesenti. andhakāraṃ¹⁷ parittho rāja bhami, bhāgasa-
 riñño pana pucchitvā Vidhuro nama brahmano atthi ev' etaṃ akkheyya,
 20 tam thapetvā yam tvaṃ atthañ ca dhammañ ev' kattuṃ tchhasi etad¹⁸ akkhāram
 na aññe arahati

Rājā tassa vacanam sutvā „tena hi brāhmaṇa khippam
 tassa santikam gacchā¹⁹ 'ti paṇḍakāraṃ datvā tam pesetukāro

„Ehi kho pañito gaccha Vidhurasā upantikam,
 25 nikkham imam²⁰ evaṇṇassa haraṃ gaccha Sucrata,
 abhihāraṃ imam dajjā atthadhammānnaatthiyā 'ti g. ā. 143.

Tattha upantikay ti santikam, nikkham ti pucchadassavannā²¹ eho
 nikkho ayam pañi ratassavannassa nikkhasakassam datvā evam eho, imam
 dajjā ti tena imam'ev dhammayāgapahāsi kathito tassa²² atthadhamman-
 30 naatthiyā abhihāraṃ pāpam karuṇa imam nikkhasakassam dadeyyāsi²³

¹ H² omits ca. ² H² pappo. ³ H² mayā. ⁴ H² ma. ⁵ C² ya. ⁶ H² aha
 no. ⁷ C² eva. ⁸ C² omits tam tvaṃ ti. ⁹ H² omits tam. ¹⁰ C² omits
 tassa. ¹¹ C² evamasi, H² buddhamasi. ¹² C² na. ¹³ H² vidhura. ¹⁴ C²
 akko. ¹⁵ C² akkhā. ¹⁶ C² has atadakkharim na aññe arahati in the place of
 khattiyā - - attho. ¹⁷ H² -ra. ¹⁸ H² etaṃ. ¹⁹ H² nikkhāsi. ²⁰ C² -a,
 C² -o. ²¹ H² tassa. ²² C² dadeyyāsi

Evāñ ca pana vatvā pañhavissajjanassa Hkhanatthāya
 satasahassasagghanikañ suvaṇṇapattān¹ gamanatthāya yānañ
 parivāratthāya² lulakāyañ³ tañ ca paṇṇākārañ datvā tañ
 khanañ ſeva uyyojesi. So⁴ Indapattānagarā nikkhamitvā
 űjakam eva Bārānaṣiñ agantvā⁵ yuttha yuttha paṇḍitā vaasanti
 sabhāni tāni tñānāni upasaṅkamitvā sakala-Jambudīpe pañ-
 hañ⁶ viṣṣajjetārañ⁷ alabbhivā anupubbena Bārānaṣiñ patvā
 ekasmiñ tñāne nivāsañ gahetvā katipayehi⁸ saddhīñ pātara-
 sañ⁹ bhuñjanavehāya Vidhurassa¹⁰ nivesanañ gantvā āgata-
 bhūvañ ārocāpetvā tena paḍḍasaṅgā tañ ake ghare bhuñja-
 mānañ addasa.

Tam attham paḍḍento S. suttamañ gātham āha:
 Sv-ādhippāgā¹¹ Bhāradvāja Vidhurassa upantikañ,
 tum addasa mahābrahmā aśamānañ ake ghare ti. 144.

Tattha sv-ādhipp-āgā¹² ti so Bhāradvājagoto Suttasā adhippāgato¹³ ti
 ti suttā; mahābrahmā ti mahābrahman, aśamāna ti bhuñjāmāna.

So pana tassa bālasahāyako ekācariyakule uggahitasippo;
 tasmā tena saddhīñ ekato bhuñjitvā bhattakiccapariyosāne
 sukhanisīno „saṃema kimatthañ āgato sīti“¹⁴ puttā āgama-
 kāraṇaṃ ācikkhanto atthamañ g. ā.

Raṇḍo 'hañ pahito dūto Korabyassa¹⁵ yasasīno;
 'attham dhammañ ca puccheti' ico-abravī Yadhittthilo,
 tam tvañ atthañ ca dhammañ ca
 Vidhur' akkhāhi¹⁶ pucchito ti. 145.

Tattha raṇḍo ti ahañ raṇḍo Korabyassa¹⁷ yasasīno dūto pahito¹⁸ ti
 tena pūto lakkhaṇaṃ, pucchento an Yadhittthilagoto Dhammājayarāja mañ
 dhammayāgapañhañ nāma pucchī, ahañ katthena aśakento tam¹⁹ akkhāsa-
 sti itvā tassārocassa²⁰, an paṇṇākārañ āgā pañham pucchanaṃtthāya mañ
 tara suttikañ yasento Vidhurassa²¹ suttikañ paṇḍa tassa pañhasa atthāñ
 pāṇidhammañ ca puccheyyati ti āhāsi. tam tvañ tñāni mañ pucchito akkhāhi, 20

¹ Hā - pattāna. ² Hā - ranatthāya. ³ Hā - yaka. ⁴ Hā adda pana. ⁵ C² Bā
 āg- ⁶ C² -a. ⁷ Hā pañhasa viṣṣajjetārañ. ⁸ Hā adda jendil. ⁹ Hā -a. ¹⁰
 Hā - dhū. ¹¹ C² svādhippākāra, C² -ppākāra. ¹² C² svādhippākā. ¹³ C²
 adhippāgato, Hā adhippāgā āgato? ¹⁴ Hā korabyassa. ¹⁵ Hā viḍḍa. ¹⁶ C²
 -yasañ. ¹⁷ C² pahā. Hā pahā. ¹⁸ C² tam. ¹⁹ Hā tāva. ²⁰ Hā viḍḍa.

Tadā paṇa so brāhmaṇo „mahājānassa cittaṃ gaṇhass-
mhi“ Gaṅgāṃ piḍahanto viya vinicchayaṃ vicāreti, sūssa
pañhavisaṅgane okāso aṭṭhi¹.

So tam aṭṭhaṃ ācikkhanto uavamaṃ gātham āha:

1. Gaṅgāṃ me piḍahassanti, na naṃ² sakkomi brāhmaṇa
apiḍhetuṃ mahāśāḍhuh, tam kaṭṭhaṃ so bhavissati,
na te sakkomi akkhatuṃ
aṭṭhaṃ dhammaṃ ca pucchito ti. 146.

Tass³ aṭṭho: brāhmaṇa mayham⁴ mahājānassa nāhetupāṭhaṃkhattam
10 Gaṅgāṃ piḍahessuṃ, vyāpāro⁵ uppanno, tam āhaṃ mahāśāḍhuh apiḍhetuṃ na
sakkomi⁶, tassā kaṭṭhaṃ so okāso bhavissati. paṇḍit⁷ te aṭṭhaṃ piḍhe⁸ viya-
jeyyāsi, id⁹ vinicchayato¹⁰ c' eva¹¹ okāso¹² ca ālabbhāno na te sakkomi akkhatuṃ
aṭṭhaṃ dhammaṃ ca pucchito ti.

Evaṃ ca paṇa vatvā „putto me paṇḍito mayā āgavanta-
15 taro, so te vyākariessati“, tassa suttikam gaethā¹³ 'ti' vatvā
dasamaṃ gātham āha:

16. Bhadrakāro ca me putto oraso mama atrajo,
tam tvaṃ aṭṭhaṃ ca dhammaṃ ca
gantvā pucchasso brāhmaṇa¹⁴ 'ti. 147.

17. Tattha oraso ti me suttadāto, atrajo ti sango jho.

Tam suttā Saccrato Vidhurassa¹⁵ gharā nikkhamitvā Bha-
drakārassa bhuttapāṭarāsassa attano parisāya majjha vāsinna-
kālo nivesanāni agamāsi¹⁶.

18. Tam aṭṭhaṃ pakāseto S. ekādasamaṃ g. āha:

19. Se-ādhippagā¹⁷ Bhāradvājo Bhadrakāraṃ¹⁸ upanikāṃ,
tam ādāsa mahābrahmā nāmanā samhi vesmanāti. 148.

Tattha vesmanāti gharo.

So tattha gantvā Bhadrakāramāgavenā kaṭṭhasāḍbhūḍra-
sakkāro nisidditvā āgamanakāraṇaṃ puttā dvādasamaṃ g. āha:

¹ Id¹ tassa pañhavisaṅga vi -- aṭṭhi. ² Na tam. ³ Id³ paṇḍita. ⁴ Id⁴ ca tam
sakkomi brāhmaṇa apiḍhetuṃ mahāśāḍhuh. ⁵ Id⁵ yasmā. ⁶ Id⁶ aṭṭhi. ⁷ Id⁷
taro. ⁸ Id⁸ mhi. ⁹ Id⁹ na. ¹⁰ Id¹⁰ āg. ¹¹ Id¹¹ ādāsa. ¹² Id¹² ādāsa. ¹³ Id¹³ ādāsa.

12. Bāḥo 'ham pahito dūto Koravyassa' yasasino,
'attham dhammaṃ ca pucchesi' iṇe-abravī Yaddhiṭṭhilo,
tam tvaṃ atthaṃ ca dhammaṃ ca
Bhadrakāra brāhṇī² me ti. 149.

Atha nam Bhadrakāro „tāta aham imeṣu divaseṣu³
paradāraśakamme⁴ abhinivṛttho, cittaṃ me vyākulaṃ⁵, tena
ty-āhaḥ⁶ viśajjetum na sakkhissāmi, mayham pana kaviṭṭho
Sañjayakumāro⁷ mayā⁸ viśadaṇḍaputaro⁹, tam pucchā, so te
tam paṭham viśajjessatīti¹⁰ tassa santikaṃ posetaṃ dve
gāthā abhāsi:

13. Madhakkācari¹¹ avahāya godham anupatāmi¹² aham,
na te sakkomi akkhātum attham dhammaṃ ca pucchito. 150.
14. Sañjāyo nāma me bhātā kaviṭṭho me Sacirata,
tam tvaṃ atthaṃ ca dhammaṃ ca
gacvā pucchasseu brāhmaṇā¹³ ti. 151.

Tatha madhakkācari¹¹ ti paṭhā nāma parisaṃ ādānigamanānaṃ kīreṇī-
diya¹² saccharo antastamagge godhapatāmi¹² diṇā madhakkācam¹³ chaḍḍetvā tena
anubandhagga evam eva¹⁴ ātana ghaṭe saṇṭhā¹⁵ bhariyāni chaḍḍetvā parisaṃ
rakkhāgagga¹⁶ itthiṃ anubandhante bāhūti dipento evam ita.

So tasmim yeva khagē Sañjāyassa nivesanaṃ gacvā tena so
katasakkāro āgamanakāraṇaṃ poṭṭho ācikkhi.

Tam attham pakāseto S. dve gāthā abhāsi:

15. Sv-adhippāgā¹⁷ Bhāndivājo Sañjāyassa upantikaṃ,
tam mādassa mahābrāhmā meṇṇaṃ sa[ṇḍi] parisaṃ¹⁸. 152.
16. Bāḥo 'ham pahito dūto Koravyassa' yasasino.
'attham dhammaṃ ca pucchesi' iṇe-abravī Yaddhiṭṭhilo,
mā tvaṃ atthaṃ ca dhammaṃ ca Sañjay¹⁹ akkhāhi pucchito ti. 153.

Sañjayakumāro pi pana tadā paradāraṃ eva sevati, ath²⁰
assa „so ahaṃ tāta paradāraṃ sevāmi, sevanto ca²¹ Gaṅgam

¹ Bā - byasa. ² Bā patrūhi. ³ Cā pa-. ⁴ Bā byā-. ⁵ Bā vyāham. ⁶ Bā
sacheyya-. ⁷ Bā māha. ⁸ Bā ativiyāṇaparamutaro. ⁹ Bā - jam. ¹⁰ Bā khaḍḍa-
11 Bā eva. ¹² Bā sasavattānaṃ. ¹³ Bā - tango. ¹⁴ Cā - ppakā. ¹⁵ Cā Bā
parisaṃ. Cā parisaṃ. ¹⁶ Bā atā jana.

turīyā puratiraṃ gacchāmi, taṃ maṃ sūyaṃ ca pāto ca naḍiṃ
 tarantaṃ maceu gilati nāma, tena me cittaṃ vyākulaṃ, na
 ty-āhaṃ ācikkhituṃ sakkhissāmi¹, kantiṭṭho paṇa me² Sam-
 bhavakumāro nāma atthi jātiyā sattavaesiko mayā sat-
 5 gūḇeṇa sahaṣṣaḡuṇeṇa³ adhikaṇṇo⁴, so te ācikkhissati, gaccha
 taṃ⁵ pucchā⁶ 'ti.

Tam atthaṃ pakāseṇto 8. dve gāthā abhāsī:

11. Sadaṃ maṃ gilati⁷ maceu sūyaṃ⁸ pāto Sucīrata,
 na te sakkoma akkhātum atthaṃ dhammaṃ ca pucchito, 154.
 12. Sambhavo nāma me bhāṭā kantiṭṭho me Sucīrata,
 10 taṃ traṃ atthaṃ ca dhammaṃ ca
 gacirā pucchassa brāhmaṇa⁹ 'ti. 155.

Taṃ suriyā Sucīrato „ayaṃ pañho imasmiṃ lōke abbhuto
 bhavissati, imaṃ viśaḡjetuṃ samattho nāma n' atthi, maḍḍhe¹⁰

15 'ti ciotetvā dve gāthā abhāsī:

13. Abbhuto vata bho dhammo, nāyaṃ asmāka ruceati,
 tayo janā piṭā putā te so paṇṇāya no vidu. 156.
 14. Na taṃ sakkottha akkhātum atthaṃ dhammaṃ ca pucchitā,
 kathaṃ na daharo jaṇṇā atthaṃ dhammaṃ ca pucchito ti. 157.

20 Tattha nāyaṃ ti ayaṃ pañhadhammo¹¹ abbhuto, imaṃ kathamā sa-
 mattho¹² nāma na bhavissati, taṃso paṇṇo itam kumārā kathamāpi vadasi¹³
 nāyaṃ asmākaṃ ruceati, te sū ti ettha anāro upāmatāna, piṭā Viḍḍhu¹⁴
 putā Bhadrakāro ca Saṇḡayo, cā 'ti te pi me tayo piṭā putā paṇṇāya imaṃ
 dhammaṃ so vidu na oḡṭṭhanti¹⁵, sūḇo ko jāṇissati attho, na taṃ ti tūḇe
 25 tayo janā pucchitā etam akkhātum na sakkottha daharo sattavaesikakumāro puc-
 chito no jaṇṇā, tena kāmene jānitum sakkhissati attho.

Taṃ sutvā Saṇḡayakumāro „itā Sambhavakumārāṃ
 daharo ti mā maḍḍāsī, gace pi pañham¹⁶ viśaḡjane n' atthi
 ko¹⁷ gaccha taṃ pucchā¹⁸ 'ti atthadīpanāhi opamāhi kunnā-
 30 rassa vappam pakāseṇto dvādasā gāthā abhāsī:

¹ B⁴ -ant. ² C² omitt me. ³ B⁴ adda satavaharagūḇeṇa. ⁴ B⁴ -āḡṇatato.
⁵ B⁴ itam. ⁶ B⁴ pucchāhi. ⁷ B⁴ -te. ⁸ B⁴ -hā-. ⁹ C² -tho. ¹⁰ B⁴ vada-
¹¹ B⁴ -dhi-. ¹² C² viḡṭṭanti. B⁴ vide II. ¹³ B⁴ pañḇā. ¹⁴ so sū thos MSS.
 for kaci? ¹⁵ C² gacchi, omittāz taṃ pucchā, B⁴ gaccha naṃ pucchā.

11. Mā nañ daharo [ti] aññāsi¹ apucchitvāna² Sambhavam,
pucchitvā Sambhavam jaññā
attham dhammañ ca brāhmaṇa. 158.
12. Yathāpi cando vimalo gaccham ākāsaadbhūtyā
sabbe tārāgane³ loke ābhāya atirocati 159. 5
13. Evam pi dahar' ūpeto⁴ paññāyogena Sambhavo,
mā nañ daharo [ti] aññāsi¹ apucchitvāna² Sambhavam,
pucchitvā Sambhavam jaññā
attham dhammañ ca brāhmaṇa. 160.
14. Yathāpi rammako⁵ māse gimbhāsam hoti brāhmaṇa 10
at' ev' aññēhi māsehi dummappupphēhi sebbati 161.
15. Evam pi dahar' ūpeto -pe-, 162.
16. Yathāpi himavā brahma pabbato Gandhamādano
nānārakkhehi sañchanno⁶ mahābhūtagaṇālayo
osadhehi ca dibbhehi disā bhātī pavāti ca 163. 15
17. Evam pi dahar' ūpeto -pe-. 164.
18. Yathāpi pāvako brahme accimāñ yasassimā
jaḷamāno caram kacche⁷ analo⁸ kanhavattanti 165.
19. Gharāsano⁹ dhumaketi uttamāhevavandaho¹⁰
nisittho¹¹ pabbataggasmim pahūtedho¹² vīrocati 166. 20
20. Evam pi dahar' ūpeto -pe-. 167.
21. Javeva bhadrāñ jānanti bahivaddaṇ ca vāhiye¹³
dohena dhenum jānanti bhāsariṇaṇ ca paṇḍitaṇ, 168.
22. Evam pi dahar' ūpeto paññāyogena Sambhavo,
mā nañ daharo [ti] aññāsi¹ apucchitvāna² Sambhavam, 25
pucchitvā Sambhavam jaññā
attham dhammañ ca brāhmaṇa¹⁴ 'ti. 169.

Tattha jaññā ti jameva¹⁵, cando ti punnando, vimalo ti abhā-
dimaharāhito, evampi daharūpeto ti evam Sambhavakumāro daharakhāvena

¹ It māññāsi. ² It ap-. ³ C² tarāgāpi, It tārāgane. ⁴ C¹ ūpe-. ⁵ C²
rammako. ⁶ C² sañjanno, C² sañjatto. It sañchanno. ⁷ C² caram kacche, C²
varam kacche. B² vāro gacche. ⁸ C² atalo yathā pi pāvako - - - analo wanting in
B². ⁹ C² -no. ¹⁰ C² -hemanañsaho, C² -heranunāho, B² -herandanoho. ¹¹
C² -ti, B² vīro. ¹² It bahuteho. ¹³ C² -se, B² vāhiya. ¹⁴ C² -ti.

upoto pi paññāyagena sakkāro pi¹ Jambudīpānāṃ avasārasamūhito² atiroceti³
 bhavati⁴, tamnāko u. dhammāro, atirocchēhīti⁵ atiroja bhikkhū vādhakā
 māsāhi, evaṃ u. soṇi sambhavo pi paññāyagena sakkāro, kīṃava u. bhū-
 jāsaravayā hīmayāti u. kīṃasi, mūkhāhi⁶ kīṃasi⁷ amāhi⁸ kīṃasi, sampatta-
 janāhi⁹ gūḍhena madāsi¹⁰ Gāndhāmānāro, mahābhikkhūsamūhito u.
 devagāmanāro, dīkṣa bhikkhū vādhakāro¹¹ sīya karoti, parāhi¹²
 amūhito vādhakāro¹³ phatati¹⁴, evaṃ u. Sambhavo pi sūp-porena¹⁵ vāha-
 dā¹⁶ bhāti¹⁷ u. eva parati ca, yāsoṇi¹⁸ u. yāsoṇipattiyā yāsoṇi¹⁹
 amūhi²⁰ yāso, jāsaravayā yāso²¹ karoti²² u. karoti²³ mahāro
 10 jāsaro parati, amūhi u. atiro parāyagena²⁴ kachchāvāro kachchāvāro parā-
 hi²⁵ yāso²⁶ kīṃasi²⁷ phatati²⁸ amūhi²⁹ phatati³⁰ dhammāro kīṃasi³¹ eva
 vādhakāro dīkṣakāro³² mahābhikkhūsamūhito³³ u. dhammāro vādhakāro
 vādhakāro, mahābhikkhūsamūhito u.³⁴ atiro. atiro³⁵ u. vādhakāro, parā-
 yagāro³⁶ u. vādhakāro, parāyagāro³⁷ u. kachchāvāro³⁸, atiroceti³⁹
 15 vādhakāro vādhakāro⁴⁰, evaṃ u. evaṃ amāro kachchāvāro Sambhāvāro⁴¹ pi
 paññāyagena vādhakāro, phatati⁴² u. phatati⁴³ amūhi⁴⁴ yāsoṇipattiyā yāsoṇi⁴⁵
 na karoti, vādhakāro⁴⁶ u. vādhakāro bhāro⁴⁷ vādhakāro⁴⁸ apāro⁴⁹
 u.⁵⁰ kachchāvāro jāsaro, kachchāvāro u. kachchāvāro⁵¹ amūhi⁵² u. jāsaro,
 kachchāvāro⁵³ u. atiro parā⁵⁴ kachchāvāro jāsaro⁵⁵ amāro⁵⁶ bhikkhū⁵⁷
 20 u. atiro⁵⁸ kachchāvāro.

Sucirato evaṃ vāgāmi⁵⁹ Sambhāvāro vāgāro⁶⁰ „paññāro
 pucchitvā jānissāmīti⁶¹ „kham paṇa te kumārakanittho⁶² u.
 pucchi. Ahi⁶³ assa so sīhapañjaram vivaritvā hettim pasā-
 retvā⁶⁴, so eva⁶⁵ pāṇādvāro antaravithiyam kumārakeli ad-
 25 dhim savāṇavāṇo kīlasi⁶⁶ syāmi⁶⁷ mame⁶⁸ kanittho, upasamkammāro
 naṃ puccha⁶⁹, Buddhapāṇāro te paññāro kachchāvāro⁷⁰ āha.
 Sucirato tassa varāṇāro⁷¹ sūvā⁷² pāṇāro⁷³ aruṇa⁷⁴ kumārāro
 amūkam⁷⁵ agamāsi, kāya⁷⁶ vāyā⁷⁷ u. kumārasya⁷⁸ nivaṇṇasājakam⁷⁹

¹ Bā sakkā. ² Bā so. ³ Bā atiroceti⁴ parāro, C⁵ atiroceti⁶ vādhakāro
 vādhakāro. ⁷ Bā vādhakāro. ⁸ C⁹ kīṃasi¹⁰ amūhi. Bā kīṃasi¹¹ amūhi. ¹² Bā vādhakāro.
¹³ Bā amūhi. ¹⁴ Bā atiroceti¹⁵ parāro. ¹⁶ Bā vādhakāro. ¹⁷ Bā vādhakāro. ¹⁸ Bā vādhakāro.
¹⁹ Bā vādhakāro. ²⁰ Bā vādhakāro. ²¹ Bā vādhakāro. ²² Bā vādhakāro. ²³ Bā vādhakāro.
²⁴ Bā vādhakāro. ²⁵ Bā vādhakāro. ²⁶ Bā vādhakāro. ²⁷ Bā vādhakāro. ²⁸ Bā vādhakāro.
²⁹ Bā vādhakāro. ³⁰ Bā vādhakāro. ³¹ Bā vādhakāro. ³² Bā vādhakāro. ³³ Bā vādhakāro.
³⁴ Bā vādhakāro. ³⁵ Bā vādhakāro. ³⁶ Bā vādhakāro. ³⁷ Bā vādhakāro. ³⁸ Bā vādhakāro.
³⁹ Bā vādhakāro. ⁴⁰ Bā vādhakāro. ⁴¹ Bā vādhakāro. ⁴² Bā vādhakāro. ⁴³ Bā vādhakāro.
⁴⁴ Bā vādhakāro. ⁴⁵ Bā vādhakāro. ⁴⁶ Bā vādhakāro. ⁴⁷ Bā vādhakāro. ⁴⁸ Bā vādhakāro.
⁴⁹ Bā vādhakāro. ⁵⁰ Bā vādhakāro. ⁵¹ Bā vādhakāro. ⁵² Bā vādhakāro. ⁵³ Bā vādhakāro.
⁵⁴ Bā vādhakāro. ⁵⁵ Bā vādhakāro. ⁵⁶ Bā vādhakāro. ⁵⁷ Bā vādhakāro. ⁵⁸ Bā vādhakāro.
⁵⁹ Bā vādhakāro. ⁶⁰ Bā vādhakāro. ⁶¹ Bā vādhakāro. ⁶² Bā vādhakāro. ⁶³ Bā vādhakāro.
⁶⁴ Bā vādhakāro. ⁶⁵ Bā vādhakāro. ⁶⁶ Bā vādhakāro. ⁶⁷ Bā vādhakāro. ⁶⁸ Bā vādhakāro.
⁶⁹ Bā vādhakāro. ⁷⁰ Bā vādhakāro. ⁷¹ Bā vādhakāro. ⁷² Bā vādhakāro. ⁷³ Bā vādhakāro.
⁷⁴ Bā vādhakāro. ⁷⁵ Bā vādhakāro. ⁷⁶ Bā vādhakāro. ⁷⁷ Bā vādhakāro. ⁷⁸ Bā vādhakāro.
⁷⁹ Bā vādhakāro.

mocetvā khaṇḍhu' khīpittvā ubbohi hatthehi parisaṃ gabhetvā
 tthitavēdaya.

Tam atthaṃ āvikkanta S.

32. Se-ādhippagā' Bhāraivājo Sambhavaṃ upantikaṃ.

tam addasa mahābrahṇā kāmāsaṃ bahi pure ti g. ā. 170. 3

Tattha bahi pure ti bahi niraṇṇa.

M. pi brāhmaṇaṃ āgantvā purato tthitaṃ diṣvā „tāta
 ken' atthenāgato sīti" pucchitvā „tāta kumāra ahaṃ Jambudī-
 patale āhindanto mayā pucchitaṃ pañhaṃ kathetum samatthaṃ
 alabbhitvā tara santikaṃ' āgato 'ubhīti" vutte „sakala-Jam- 10
 budiṃpē kira avinicchito pañho, mama santikaṃ āgato, ahaṃ
 āneṇa mahallako" ti hiriottappam paṭilabbhitvā hatthagatam
 parisaṃ chaddetvā khaṇḍhato sītakam ādaya nivāsetvā „puc-
 cha brāhmaṇa, Boddhaññhāya te kuthesaṃvīti" sabbaññā pavā-
 ranam pavāresi. Tato brāhmaṇo 12

33. Rañño 'haṃ pahito dīto Koravyassa yasassino,

'atthaṃ dhammaṃ ca pucchasso' iec-abravi Yuddhiṭṭhilo,

tam ivam atthaṃ ca dhammaṃ ca

Sambhav' akkhāhi pucchito ti. 171.

gāthāya pañhaṃ pucchi. 20

Tas' attho Samtharapanditassa gaganamajjhe punna-
 cando viya pākato abosī. Atha naṃ „tema hī supāhīti" vatvā
 dhammayāgapañhaṃ viasaṃjento

34. Taggha' te ahaṃ akkhiṣsaṃ yathāpi kosalo tathā,

rājā ca kha naṃ' jānāti yadi kāhatī vā na vā ti g. ā. 172. 25

Tassa antaravīthiyam tharvā maḍhuraṣṣereṇa' dhammaṃ
 desentaṣṣa addo dvādasayojanikaṃ sakala-Bārāṇasīnagaraṃ'
 avatthari', atha rājā' aparājādayo ca sabbe sannipatito, M.
 mahājanaṃajjhe'' dhammaḍḍesaṇaṃ paṭṭhapesī.

1. It adda khaṇḍhu. 2. C¹ -ppaka. 3. It -ke. 4. C¹ -ā. 5. It tam. 6. It -tema
 vatta. 7. It -jambudī- 8. It atthari. 9. It adda ca. 10. It anasamajja.

Taṭṭha teguho 'ti ekasammasamā, yathāpi kusaalo ti yathā añjanalo
 abbañño Buddho bhikkhū taṭṭha ekasamā' eva eham akkhāsam ti atthe, rājā
 na k'ho eam' ti akasā aṭṭam' pañham yathā tumhākaṃ rājā jantum sakkoti
 taṭṭha kathamāsi, tathā uttarim rājā evam taṃ jantū yadi kassasi tā na vā
 kassasi, karuntāsa hi vā akasāntissa vā tassa' eva, naṃ' ti, tathāssati mayham
 pana deo n' aṭṭhi diṇṇi.

Evam loḍḍya gāthāyo pañhakathānam paṭijānīvā jḍāri
 dhammayāgapañhūm kathento

10. Ajjā suve ti samaseyya raññā puttḥo Sucirata
 mā katvā avasi rājā atthe jāte Yodhiṭṭhilo, 173.
11. Ajjhāttamā heva samaseyya raññā puttḥo Sucirata,
 kammaṃgam na niveseyya¹ yathā mūlho nentaso, 174.
12. Attānam² nātivastreyya, adhammaṃ na samācāre,
 attithe na-ppātareyya³, anattithe na yuto⁴ aiyā, 175.
13. Yo ca etāni thānāni kattum jānāti khattiyo
 saññā⁵ so vaḍḍhate rājā sukkapakkhe va candimā, 176.
14. Nātināṃ ca piyo hoti mittesa ca virocaci,
 kṛyassa bhodā sappanāṃ saṃgāṃ so upapajjatī āhu, 177.

Taṭṭha samaseyya 'ti katheyya, i. e. k'ti tathā Sucirata eam tumhākaṃ
 20 raññā ajjā danam deṃsa aṭṭam rakkhāma upasamāsammasā karoma¹ ti koe
 puttḥo mahārāja ajjā tava pāpam kassima² k'ho paṇḍitūpajjā eutim piyāma³
 kusalāho pana⁴ karissāma so ti rañño samaseyya⁵ tassa añjanasāntāpi
 amarasāsa vācāsaṃ katvā tumhākaṃ rājā Yodhiṭṭhilo gatto tathāpi atthe jāte
 tam divasaṃ paṇḍāsa vātināmeto mā avasi tassa vasaṃ akasā upasamā
 25 kusalāttam apāthipito⁶ kusalapattasamvutani kammam karoti yeva idam assa
 katheyyasāsi, evaṃ M. taṃpā pāṭiya 'ajj' eva k'pam āvappam to jaññā ma-
 nam suve' ti Bhaddikarattāntā⁷ c' eva 'appamādo amatapadāsa paṇḍito ma-
 vuno paṇḍā' ti Appamādoṇḍā⁸ ex katheṃ, ajjhāttam yevā 'ti tathā Sucirata
 Samāhārapaṇḍito taya dhammayāgapañhū pucchito k'ho katheṃ raññā⁹ puttḥo
 30 samāsa tumhākaṃ rañño¹⁰ ajjhāttam eva samaseyya tiyakkajjhāttasamkhātam¹¹
 kusalāpāṇḍitāni hūvā abhāvajā¹² anteraṃ ti katheyyasā, attithe M. 'akhe
 saññā¹³ anteraṃ ti yathā pañḍāya paṇḍā' anteraṃ assa saññā¹⁴ uppataraya-
 dhammaṃ¹⁵ ti evam pi bhāttam anteraṃ katheṃ kammaṃgam ti brāhmaṇa

¹ Id. tam. ² Id. taṃ. ³ Id. niveseyya. ⁴ Ajjā suve - - - attānam vāntāsa hi C.

⁵ Id. paṭareyya. ⁶ Id. yuto. ⁷ C'v. etam. ⁸ C'v. karissāma. ⁹ Id. piyāma.

¹⁰ C'v. Id. p'ra. ¹¹ C'v. parato vut. so. pana, C'v. pana na. ¹² Id. abhāvajā.

¹³ Id. Id. C'v. a. ¹⁴ C'v. tiyakkajjhāttasamkhāta, C'v. k'ho jhāttam. ¹⁵ Id. tiyakkajjhā.

¹⁶ Id. abhāvato.

bhāge sīlāya pariddhāya¹ bhikkhūhi Deradattassa atappe kathite S.
„na bhikkhave idān² eva pubbe pi Deradatto mayham sīlān³ pa-
vijjhi yevā⁴“ u⁵ ratvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Kāsīgāmake⁶ eko kassakabrāhmaṇo khet-
1 tam kasitvā gone vissajjetvā kuddālakammaṃ kātum ārabhi.
Gonā ekasmīṃ gacche paṇṇāni⁷ khādantā anukkamena aṭaviṃ
pavisitvā palāyimsu. So velāṃ sallakkhetvā kuddālaṃ tha-
petvā gone olokento adisvā dumanassappatto te pariyesanto
aṭaviṃ⁸ pavisitvā āhindanto anto⁹ Himavantaṃ pāvisi, so tattha
14 disāmūlho¹⁰ sattāhaṃ nirāhāro vicaranto ekaṃ tiṇḍakarukkhāṃ
disvā abhiruyha phalāni khādanto¹¹ parigalitvā¹² satthibhatthe
narakapapāte pati, tat¹³ assa dasadivasaṃ vītivartā. Tada Bo.
kapiyomiyam nibbattitvā phalāphalāni khādanto taṃ purisaṃ
disvā sīlāya yoggaṃ¹⁴ katvā taṃ purisaṃ oddhara. So tassa
18 niddāyantaṃ sīlāya matthakaṃ padālesi¹⁵. M. tassa taṃ
kammaṃ natvā uppatitvā sākhāya nisidditvā „bho purisa, tvaṃ
bhūmiyaṃ¹⁶“ gaccha, ahaṃ sākhaggena tvaṃhaṃ maggaṃ ācik-
khanto gamiesāmiti¹⁷ taṃ purisaṃ araṇṇato ottharitvā magge
thapetvā pabbatapādāṃ eva pāvisi. So¹⁸ puriso M-e aparaj-
20 jhitvā kuṭṭhi¹⁹ hutvā diṭṭhadhamme yeva maṇassapeto ahoṃ.
so sattavassādi dukkhapīlito vicaranto Bārāṇasīyaṃ Migā-
ciraṃ²⁰ uyyānaṃ pavisitvā pākāraṇṭare kadalipannaṃ ottharitvā
vedanāmatto²¹ nipaṇṇi. Tada Bārāṇasīrājā uyyānaṃ gantvā
tattha vicaranto taṃ disvā „ko si tvaṃ, kiṃ vā katvā imaṃ
22 dukkhaṃ patto“ ti pucchi. So pi 'ssa sabbhaṃ vītthārato
ācikkhi.

Tam atthaṃ pakāseto S. āhu:

„Bārāṇasaṃ²² abhū rājā Kāsīnaṃ rāṭṭhavaddhama,
mittāmaṇḍaparibhūḥo agamāsi Migāciraṃ²³. 178.

¹ B¹ -vijjhiya-. ² C² B² -ā-. ³ B³ -gama-. ⁴ B⁴ tiṇḍāni. ⁵ B⁵ anto atari. ⁶ B⁶ omite anto. ⁷ B⁷ adda hutvā. ⁸ B⁸ tiṇḍakarukkhato. ⁹ B⁹ -hi-. ¹⁰ C¹⁰ -bhoggaṃ. ¹¹ C¹¹ -pā-. ¹² B¹² -ya. ¹³ B¹³ adda pi. ¹⁴ C¹⁴ -vijjhi. ¹⁵ so. C¹⁵; B¹⁶ migāciraṃ. ¹⁶ B¹⁶ -patto. ¹⁷ B¹⁷ -nasyaṃ.

7. Tattha brāhmaṇaṃ uddakkhi cetāṃ citraṃ kilāsinam
viddhastam kuṭṭhāraṃ¹ va kiṃam dhammanisanthatam. 179.
8. Paramakāroṇṇasam pattam divā kicchagutām naram
avaṇa² ryaṃbho³ rājā: yakkhānaṃ kutamo nu si. 180.
9. Hatthapādā⁴ ca te seṭṭhā, tato setatam⁵ alo.
guttam kammasavaggaṃ te. kilāsinahulo a⁶ asi. 181.
10. Vatthasāvallesamkāsa⁷ piṭṭhi te nimantamāṭā,
kāḷā paḷḷa⁸ ca te aṅgā, nāṇḍam⁹ passāmi edisaṃ. 182.
11. Ugghattapādo¹⁰ tasito kicc dhammanisanthato
cāto ātattarūpo¹¹ si. kuto nu tvaṃ¹² agacchaṃ¹³. 183.
12. Duddasā appakāro si dubhaggo bhīmasassam¹⁴,
janetti yāpi te mātā na taṃ locheyya passitoni. 184.
13. Kīṃ kammam akara¹⁵ paḷḷe, kaṭṭh aṇṇijhaṃ aghāṭayi¹⁶,
kīḷḷisaṃ yam karitvāna idam dukkhaṃ upāgaṃṇi. 185.

Tattha Brāhmaṇaṇa¹⁷ ti Brāhmaṇiṇaṃ, mitṭhamaṇḍapariḷḷāḷa¹⁸ ti 13
mūḷhi¹⁹ ca dūḷḷabhaṭṭhi amaraṇhi parivuto, Nigāciraṇ²⁰ ti evaṇṇāṇakāḷa
ayyānaṃ, cetāṃ ti cetakuṭṭhena cetāṃ baharakuṭṭhena citraṃ²¹ pabbhūna
kāṇḍiḷḷamakkhiṇiṇa²² kilāsinam vedanāmettan²³ kāḷāpanta upamaṇa²⁴
addasa, viddhastam kuṭṭhāraṃ²⁵ vā ti saṃmūḷhiḷi pāṇṭana²⁶ mātama
viddhastam supuppitakūṭṭhāraṇṇaṇṇa²⁷ kīṇa ti akāṇṇa padamaṇa aṭṭhi-
cammamamaṇḍariraṇ²⁸ aṭṭhijhaṇṇaṇṇa²⁹, ryaṃbho³⁰ ti kūtto vimhaya-
pūṇṇa³¹ aḷ, yakkhānaṃ ti yakkhānaṃ antare taṃ kaṭṭhayaḷḷho nāṃ³² ti,
vatthasāvallesamkāsa³³ ti piṭṭhikāṭṭhāna³⁴ aṇṇitvā thāpiṭi vatthasāvalle-
saṭṭha³⁵, aṅgā ti kīḷḷapabbhāṇṇaṇṇaṇṇa³⁶ te aṅgāṇi, nāṇḍam ti aṇṇam purisaṇ
ca³⁷ edisaṃ na passāmi, ugghattapādo³⁸ ti rajakimnapādo, ātattarūpo³⁹
ti sukkhassaṇṇo, duddasā dukkhaṇa passattho, appakāro siṇi sarirappa-
kāraṇṇiṇo, dhammanisanthato siṇi aṭṭho, kīṃ kammam akaraṇ⁴⁰ ti kīṇo paḷḷe kīṃ
kammam akara⁴¹, aḷḷiṇi aṭṭho, kīḷḷisaṇ⁴² ti dāruṇakammam.

Tatoparāṇi brāhmaṇa āha:

4. Taggha te ahaṃ akkhiṇisaṇ yathāpi kasalo tathā,
saccaṇḍiṇi hi⁴³ lokasūṇi paṇṇaṇṇi⁴⁴ idha paṇḍitā. 186.

¹ Bā ko-. ² C^a avaṇa. ³ Bā byamito. ⁴ Bā -ram. ⁵ so C^a; C^a vāṇṇa-
vāḷ. Bā vāṇṇa. Bā vāḷḷhaṇa. ⁶ Bā kīḷḷapabbhā. ⁷ Bā nāṇḍam. ⁸ Bā ug-
ghaṭṭha. ⁹ C^a ātatta. Bā edisa. ¹⁰ C^a Bā tvaṃ. ¹¹ Bā kuto si kūttha
gacchaṇi. ¹² C^a hīma. Bā bhīma. ¹³ Bā -ram. ¹⁴ C^a -si, Bā aghāṭayi. ¹⁵
Bā -yan. ¹⁶ Bā mitṭhijhaṇ. ¹⁷ Bā vici. ¹⁸ Bā kaṇḍaparaṇṇaṇṇa. ¹⁹ Bā -nap-
pūṇṇa. ²⁰ C^a hīpa. Bā alpa. ²¹ Bā paḷḷaṇṇa. ²² Bā paṇṇaṇṇa ko-. ²³
C^a Bā -mettan. ²⁴ C^a -saṇṇaṇṇa, C^a -saṇṇaṇṇa cor. to -saṇṇaṇṇa, Bā
aṭṭhijhaṇṇaṇṇa. ²⁵ Bā by-. ²⁶ Bā vimhayaṇṇaṇṇaṇṇa ²⁷ so C^a; C^a vāṇṇaṇṇaṇṇa,
Bā vāṇṇaṇṇaṇṇa. ²⁸ Bā piṭṭhikāṇṇaṇṇaṇṇa. ²⁹ C^a kīḷḷavāḷḷi. C^a kīḷḷavāḷḷi.
³⁰ Bā -ram, omitting ca-. ³¹ Bā aṭṭha. Bā edisa. ³² so all three MSS. for
-rā? ³³ Bā -ram. ³⁴ C^a -dīḷḷi, Bā -dī ḷi.

13. Eka carati gogavaso mūḷho¹ accasurū² vasa
suṇṇū³ īrīṇe⁴ vasa⁵ nānakuḷjara⁶verite. 187.
14. Vālanigāsuravite⁷ vippasaṇṭṭho⁸ 'mi kāṇaṇe.
accāṇi⁹ tattha suttāhaṇ¹⁰ khuppiṇā¹¹saṇṭṭapūḷo. 188.
15. Tattha tūlukaṇ¹² abhakkhīṇ¹³ viṣamuttahatū¹⁴ukkāḷito
papātaṇ¹⁵ abhūṇaṇṭaṇ¹⁶ saṃpaṇṇaphulādhāraṇaṇ¹⁷. 189.
16. Vātasitāṇ¹⁸ bhakkhesiṇ¹⁹, tāṇi²⁰ rucceṇa²¹ ce bhūsaṇi.
atūto²² rukkhama²³ ārohiṇ²⁴, 'tattha²⁵ hevaṇ²⁶ āvito'. 190.
17. Ekam²⁷ me bhakkhitaṇ²⁸ āsi dutiyaṇ²⁹ abhupattitāṇi,
tato³⁰ sē³¹ bhaṇ³²ūtha³³ sākā³⁴ chinnā³⁵ phassaṇā³⁶ viya. 191.
18. So³⁷ 'haṇ³⁸ saḷā³⁹ va⁴⁰ cākkhā⁴¹hi⁴² addhapādo⁴³ avasā⁴⁴jeṇa
appaṭṭṭhe⁴⁵ aṇḍanta⁴⁶ gīṇḍaggasaṇ⁴⁷ pāpaṇi⁴⁸. 192.
19. Yaṇṇā⁴⁹ ca⁵⁰ tā⁵¹ri⁵² gambhīraṇ⁵³ taṇṇā⁵⁴ na⁵⁵ samābhajjisaṇ⁵⁶,
tattha⁵⁷ saṇ⁵⁸ni⁵⁹ niraṇḍa⁶⁰ uṇṇā⁶¹ dāsa⁶² rattiya. 193.
20. Ath⁶³ eṭṭha⁶⁴ kapi⁶⁵-m-āgū⁶⁶che⁶⁷ gomaṇḍulo⁶⁸ ā⁶⁹ricara
sākā⁷⁰ [hi] cākkhā⁷¹hi⁷² vicaranta⁷³ khādā⁷⁴ṇā⁷⁵sa⁷⁶ dāsa⁷⁷pphalaṇi.
sa⁷⁸ maṇi⁷⁹ divā⁸⁰ kiṇṇi⁸¹ paṇḍu⁸² kārū⁸³ṇā⁸⁴sa⁸⁵ akaraṇ⁸⁶ mayi. 194.
21. Ambho⁸⁷ ko⁸⁸ mīṇa⁸⁹ so⁹⁰ eṭṭha⁹¹ evaṇ⁹² dukkheṇa⁹³ appito.
maṇṇa⁹⁴sa⁹⁵ ammaṇṇa⁹⁶ vā⁹⁷ attāṇa⁹⁸ me⁹⁹ pavyeḍaya. 195.
22. Tasi¹⁰⁰ ājjalim¹⁰¹ papāmeivā¹⁰² idam¹⁰³ vasaṇṇa¹⁰⁴ abhaviṇ¹⁰⁵:
maṇṇa¹⁰⁶sa¹⁰⁷ 'haṇ¹⁰⁸ vasaṇ¹⁰⁹ patto¹¹⁰, sū¹¹¹ me¹¹² u¹¹³ attā¹¹⁴ ito¹¹⁵ gati.
taṇ¹¹⁶ vo¹¹⁷ vadāmi¹¹⁸: bhaddam¹¹⁹ va¹²⁰, tvaṇ¹²¹ ca¹²² me¹²³ maccāṇa¹²⁴ bhava¹²⁵. 196.
23. Gamaṇam¹²⁶ gabetvā¹²⁷sa¹²⁸ vīcari¹²⁹ pabbata¹³⁰ kapi,
silā¹³¹ya¹³² yoggaṇ¹³³ kaṭṭvaṇ¹³⁴ uṇṇa¹³⁵sa¹³⁶ eṇa¹³⁷ abhavi¹³⁸: 197.
24. Ehi¹³⁹ me¹⁴⁰ piṭṭhā¹⁴¹ āruya¹⁴²sa¹⁴³ givam¹⁴⁴ gāḷhā¹⁴⁵hi¹⁴⁶ bābhi¹⁴⁷,
ahaṇ¹⁴⁸ taṇ¹⁴⁹ uddharissāmi¹⁵⁰ gīṇḍaggato¹⁵¹ vegaṇā¹⁵². 198.
25. Tassa¹⁵³ taṇ¹⁵⁴ vasaṇṇa¹⁵⁵ sutvā¹⁵⁶ vāsaṇḍaṇḍa¹⁵⁷sa¹⁵⁸ cīrīmato¹⁵⁹
piṭṭhā¹⁶⁰ āruya¹⁶¹sa¹⁶² dhiraṇṇa¹⁶³sa¹⁶⁴ givam¹⁶⁵ bābhi¹⁶⁶ aggaḷḷā¹⁶⁷. 199.
26. So¹⁶⁸ maṇi¹⁶⁹ tato¹⁷⁰ samuttṭhā¹⁷¹sa¹⁷² teja¹⁷³si¹⁷⁴ balavā¹⁷⁵ kapi
vīhaṇṇaṇṇā¹⁷⁶sa¹⁷⁷ kiṇḍheṇa¹⁷⁸ gīṇḍaggato¹⁷⁹ vegaṇā¹⁸⁰. 200.
27. Uddharitvā¹⁸¹sa¹⁸² maṇi¹⁸³ sūto¹⁸⁴ uṇṇa¹⁸⁵sa¹⁸⁶ eṇa¹⁸⁷ abhavi¹⁸⁸:
siṅha¹⁸⁹sa¹⁹⁰ maṇi¹⁹¹sa¹⁹²sa¹⁹³ rakkhassa¹⁹⁴, paṇḍupissaṇ¹⁹⁵ muhuttakam¹⁹⁶. 201.

¹ C¹ -a, C² -a. ² C³ īrīṇe, B⁴ īraṇ. ³ C⁵ vīcāra, C⁶ vīcāra. ⁴ B⁵ āvito.
⁵ B⁶ āvito. ⁶ C⁷ bhaṇṇā. ⁷ B⁸ uddham-. ⁸ B⁹ samapajjissam. ⁹ C¹⁰
gati, B¹¹ gati. ¹⁰ B¹² -gati. ¹¹ so all three MSS. ¹² so all three MSS.
for -at. ¹³ B¹⁴ it. ¹⁴ C¹⁵ -vāsa, C¹⁶ -va. ¹⁵ C¹⁷ B¹⁸ vāsa. ¹⁶ C¹⁹ -bābhi. ¹⁷
C²⁰ teja, B²¹ teja. ¹⁸ C²² paṇḍu-, B²³ paṇḍu-. ¹⁹ B²⁴ -ati.

27. Sīhavyagghā¹ 'en dipī² cā aśchako kutarnecchayo
te mam pamattānā hīdaseyyuñ, te trañ dīetānā³ cāraya. 202.
28. Evañ me paritāṭṭum⁴ pavaspi me mulhuttakam;
tadāhanā pāpakam dīṭṭum pāṭiasehiñ nyamā: 203.
29. Bhakkho ayañ ammesānam yuthā c' añañ vām mīgā,
suñ eññ' imam vailhivānā cōṭo khāḍeyya rāmarā. 204.
30. Añto⁵ en gāmasāmi mānānā āḍāya samānānā,
kaṭṭārānā sīḥarissāmi, pāṭheyyam me bhavissati. 205.
31. Tato alam⁶ gahavānā mātthakam samitūlayuñ⁷,
imam hatthakāḷarissānā⁸ pabāro dūbhālo ahu. 206.
32. So cā vegen⁹ udappatto¹⁰ kapi rāḷarānākkhito.
samapannāhi netteli eḍanto-mam udikkhati. 207.
33. Māyyo¹¹ mam kari¹², bhaddā te, tvañ en nām¹³ eḍḍam kari.
tvañ cā kha nānā dighāyā¹⁴ añañ¹⁵ vāreṇam arahasī. 208.
34. Aho vāto te purisa tāva dukkarakāraka¹⁶,
eḍḍā rissānā dūrgā pāṭāṭi sīḥhāṭo¹⁷ mayā. 209.
35. Añto¹⁸ pamlokā va dūḥḥeyyam¹⁹ mam amāññātha,
tam tenā²⁰ pāpadhamānā²¹ pāpum pāpānā cīnāṭā. 210.
36. Mā²² h' eva tvañ adhammāṭṭha vedanāñ kaṭṭakam pīnā,
mā h' eva pāpānā kammāntānā phalam veḷum tā tam²³ vāḍhi. 211.
37. Tāyi me n' atthi rissānā, pāpadhamānā amāññātha²⁴,
ehi me pūṭhito-gaccha dīssamānā va santake. 212.
38. Māto eḷi haññā vāḷānā²⁵, pāto eḷi mānussānā padānā,
eva magga adhammāṭṭha, tena gaccha²⁶ yuthāvukham. 213.
39. Idam vatrā gicceṇo rāḷādo²⁷ pakkhalya mātthakam
asāññi samapannajjitrā tato pabbatam āruhi. 214.
40. So²⁸ 'ham tenābhissatto²⁹ 'am parūḷhena appi³⁰,
ḍayhamānānā gāṭṭeñ vācīñ³¹ pāṭum opogamim. 215.
41. Aggīnā nīya santatto rāḷādo rāḷarānākkhito
pubbalohitānāmkāso sabbo³² me samapajjātha³³. 216.

¹ Bā sīhā vyagghā. ² all three MSS. -ī. ³ Bā -ni. ⁴ Cā -amga, Cā -atānā? Bā -atānā. ⁵ Cā -āṭṭo, Cā -āṭṭo? Bā -āṭṭo. ⁶ all three MSS. al-. ⁷ Cā -layyā. Bā -layyā. ⁸ Cā -hāṭṭa-, Bā -gāṭṭa-, Bā -gāṭṭa-. ⁹ Bā -udappatto. ¹⁰ Cā -mayyā. ¹¹ Cā -amā kari. ¹² Bā -dighāyā. ¹³ Bā -e. ¹⁴ Cā -hā, Bā -tikam. ¹⁵ Bā -e. ¹⁶ Cā -āṭṭo, Bā -āṭṭo. ¹⁷ Cā -dumhāyā. ¹⁸ Cā -amānā. ¹⁹ Bā -kamānā. ²⁰ Cā -mā. ²¹ Cā -e. ²² Cā -e. ²³ Bā -rāḷā. ²⁴ Cā -rāḷā. ²⁵ Cā -rāḷā. ²⁶ Bā -ā. ²⁷ Cā -e. ²⁸ all three MSS. samap-.

[illegible]

1. R⁴ pabbatapapāṭi. 2. B⁴ eam. 3. all three MSS, bhikkhū. 4. C⁴ =. 5.
B⁴ -to. 6. C⁴ notariṭṭā. 7. B⁴ omits va. 8. B⁴ ālasiyento. 9. B⁴ nam. 10.
C⁴ = yo cavaṇṇe. 11. so all three MSS. 12. B⁴ vega. 13. C⁴ = acchā. 14. C⁴
-tān, B⁴ paritūḥa. 15. B⁴ omits =. 16. B⁴ bhaddho. 17. C⁴ -ālayin, B⁴
-ālayin. 18. all three MSS. -ti. 19. C⁴ = tājayin, B⁴ -tān. 20. B⁴ mī. 21.
B⁴ pabbā. 22. C⁴ = adapa. 23. C⁴ = mayyā. 24. C⁴ = dubbhā, C⁴ = dubbhā, B⁴
= dubbhā. 25. B⁴ pavithāya. 26. B⁴ bhikkhū. 27. B⁴ = ppatto. 28. B⁴ =. 29.
B⁴ omits t-. 30. B⁴ = caṃmabandhā. 31. C⁴ B⁴ =. 32. B⁴ omits mā. - t.
33. C⁴ = sikkā. 34. B⁴ dubbhā. 35. B⁴ adda vedāsam. 36. B⁴ tā. 37. C⁴ = omitt
dassam hādapa. 38. B⁴ mī nāra. 39. B⁴ hāraṃ. 40. so all three MSS for mā
maṇḍ. 41. B⁴ = am.

- elāso, a¹ attā, ekāñ bho purisa akāñ tvaṃ saddhīm maggaṃ na sammāsiṃ
 tvaṃ pama ehi mama pīthiṃ avāsiṃ dhammānussarīro va parisa akāñ tva-
 kkaṃge² eva³ gamasāmi, musā ahi eha mām eva mahārāja evāññā nīharitvā
 bho purisa mūro si vāṇapajānaṃ batikā⁴, parisa si mānassim padan si
 5 manasappāraṇa⁵ agato si, tva te maggaṃ mama saccho ti eha, gīrīvāro si
 Elirārikāro, pakkhalya⁶ 'ti dhoritvā, tenābhicanto si eva akāñ mahārāja
 tava vānaso abhicanto pāpakatuma parivāto⁷ tenābhicanto⁸ 'amhi mahāmānasa
 evam eha, attā⁹ si upaddato, upāgato si akāñ rahodam uparato amhi,
 amipajjātha¹⁰ 'ti jato vāṇaso hūro upatthāsi, gāyento si patthāsi,
 10 gāyā¹¹ jāyetha¹² 'ti gūḍa jhāma, va eha pīṇaso sammābhūto, amānto
 mīkhaññito; ukkhipitvā¹³ thohāsi pīṇaso evāso evāsi¹⁴, attā eva evāso
 eva odāṭṭasānaso addhabhūtapakkapamhi¹⁵ gāyā¹⁶ attābhūro, tasmā
 evam eha, parivāto si te gāyā tam divasaṃ eva bhijjitvā khaṇa¹⁷ pū-
 ḍābhāsi hūro pūḍābhāso pagghariso, yava¹⁸ ti yava¹⁹ maggaṃ, akkhi²⁰
 15 ā²¹ pūḍābhāso vāṇaso parikkhi²² parivāto, tavaṃ evaṃ agato si²³
 dattasāsa evaṃ mūro agatā, amāntam amāntam na agamā²⁴, evam vedanta
 vāṇaso²⁵ attā, dāsi me si mahārāja tava parivāso bhāsi amāntasāsi mama
 amāntam kālāsi sakāntasāsi amāntam, si eva amāntam mīrāḍḍhikāntam²⁶
 cīrāntasāsi mahārāja mām yava dākerā evāṇaso kammam na kammāsi karāṇam
 20 ti evāsi tam va ti bhūmi eha, attā tam si tasmā pama evāṇaso kammam
 evam dukkhavipakam tasmā ti attā, kakkhi²⁷ kakkhi khaṇaṃ ye mātāsaṃ idā
 dubbhaṃ khaṇaṃ bhoḍi mīttaddu²⁸ bhayāsi va upapāḍhi²⁹ apāsi abhāsa-
 buddhagāṇā, bhikkhase ye attā māmāsi³⁰ loka mīttānaṃ dubbhaṃ bhāsi
 va evāṇaso kakkhi³¹ attā

22. Tassāpi purisaṃsa raññā saddhīm kathentussa kathentassa³²
 eva pathavi vivaram adāsi, tvaṃ khaṇaṃ heva curitvā avāsiṃhi
 nibbanta, Rājā tasmim pathavim pavitṭhe uyyānā nikkhamitvā
 nagaram pavitṭho.

- S. i. d. ā „na bhikkhave bhū” eva pubbe pi Devadatto mayham
 30 allam³³ parivijhi³⁴ yevā³⁵ 'ti evāsi j. s.; „Tadā mīttadubbhipariso Deva-
 datto abho, khaṇāpi aham evā³⁶ 'ti. Mahākaṇḍapīṭakam.

¹ B⁴ - gāyetha. ² C² - karitvā. ³ B⁴ - evaṃ. ⁴ B⁴ - m. ⁵ C² - tava amāntam.
⁶ C² - attā. ⁷ B⁴ - mām. ⁸ C² - amāntam. ⁹ C² - attā. ¹⁰ B⁴ - gāyā. ¹¹ C² -
 gāyā. ¹² B⁴ - gāyā. ¹³ C² - ukkhipitvā. ¹⁴ B⁴ - evāsi. ¹⁵ B⁴ - addhabhūtapakkā.
¹⁶ C² - gāyā. ¹⁷ B⁴ - uparato yava. ¹⁸ C² - akkhi. ¹⁹ C² - add akkhi. ²⁰ C² -
 akkhi. ²¹ C² - akkhi. ²² B⁴ - akkhi. ²³ mām - - ti evāntam in C². ²⁴ B⁴ - evā.
²⁵ C² - evā. ²⁶ B⁴ - māmāsi dubbhā. ²⁷ B⁴ - dubbhā. ²⁸ all three MSS. -
 evā. ²⁹ B⁴ - evā. ³⁰ C² - evā. ³¹ all three MSS. - evā. ³² B⁴ -
 parivijhi, cf. Liby. p. 273.

7. Dakarakkhasajātaka.

Sace vo sayhamānāse ti. Dakarakkhasajātakaṃ. Tam
abhanu Mahāmoggallānake āvharissatī. Dakarakkhasa-
jātakaṃ.

8. Paṇḍarajātaka.

Vikṣipatāsaṃ ti. Idam S. J. e. musārādam katvā Deva-
dattassa pathavipurevānam ā. k. Tathā hi S. bhikkhūni tassa
sthaṇṇe kathite „na bhikkhave idāṃ” eta pubbe pi Devadatto musā-
vādam katvā pathavinī parūṭṭho yevā” ti tatvā o. ā.:

A. B. Br. r. k. pañcasantavāṇijā nāvāya samuddam paṅkhan- 10
ditvā suttame divase attadassanīyāya nāvāya samaddapiṭṭhe
bhinnāya ṭhapetvā ekam avasesā macchabhattrā¹ ahesom. Eka-
pama vātavasesa² Karambhiyapattanam nāma pāpuni, so sa-
muddato uttaritvā nagrabhoggo tasmim patthane³ bhikkhāya
cari. Tam eam manussā „ayaṃ samano apiccho santuṭṭho” 15
ti sambhāvetvā sakkāram karimsu. So „laddho me jiviko-
pāyo” 16 ti tesu nivāsanapāpuraṇam⁴ dadontesul⁵ pi na icchī⁶.
Te „n” atthi ko uttarim appiccho samano” ti bhiyyo bhiyyo
pasāditvā tassa assamapadam katvā tattha nam vāsesom⁷.
So karambhiyasele⁸ ti paññāyi. Tassa tattha vasantassa 20
mahālabhasakkāro udapādī, eko nāgarājāpi⁹ tssa supannarājā
ca upaṭṭhānam āgacchanī, tesu nāgarājā nāmena Paṇḍaro
nāma. Ath¹⁰ ekadivasaṃ supannarājā tassa santikaṃ gantvā
vanditvā ekamantaṃ vissiono evam āhu: „bhante aṇḍakam
lāṅkā nāge gahantā bahu cinassanti, etesaṃ nāgānam 25
gahanaṇīyāmaṃ” 11 wayam na jānāma¹² gūyha-kāraṇam¹³ kīra-
nesam atthī, sakkheyyātha” 14 na kho tunho ete piyāyamaṇā”

¹ Bds macchakaccha-pabbakkhā. ² Bds -vasesa. ³ Bds adda tassa. ⁴ Bds -topāyo.

⁵ Bds -pāruppamam. ⁶ Bds demussa; ahesom aho - - - tassa vānting in C¹.
Bds icchati. ⁷ Bds vāsesom. ⁸ Bds -bhiyā seḷe, C¹ -bhiyasele. ⁹ Bds -nani-
yamaṃ. ¹⁰ C¹ -gūyham. ¹¹ Bds sakkuneyyātha. ¹² Bds payamaṇa.

viya taṃ kāraṇaṃ pucchitva¹ ti. So „sādhū“² 'ti samp-
 tiucchitvā supannarāje vanditvā pakkante³ nāgarājassa āgata-
 kāle vanditvā nisinnāṃ nāgarājānaṃ pucchi: „nāgarāja su-
 pannā kira tumhe gaphantā bahu viṇassanti, tumhe gaphantā
 katham⁴ gaphitum sakkontīti“⁵. „Bhante, idaṃ amhākaṃ
 guyhaṃ⁶ rahassaṃ, mayā imaṃ kathentena nātisamghassa mara-
 ṇaṃ ābhataṃ⁷ hotīti“⁸. „Kiṃ pana tvaṃ āvuso 'ayaṃ'⁹
 aññassa kathessatīti“¹⁰ evaṃsaññī hosi¹¹, nāhaṃ aññassa¹²
 kathessāmi, attanā¹³ pana jānitukāmatāya pucchāmi¹⁴, tvaṃ
 mayhaṃ saddahitvā nibbhayo hutvā kathehīti“¹⁵. Nāgarājā
 „kathemi bhante“¹⁶ ti vanditvā pakkāmi. Panadivasaṃ¹⁷ pi
 pucchi, tadāpi¹⁸ 'ssa na kathesi. Atha naṃ tatiyadivase
 āgantvā nisinnāṃ nāgarājānaṃ „ajja tatiyo divaso, mama
 pucchantassa kimatthaṃ na kathesi“¹⁹. „Tumhe aññassa
 ācikkhassathā²⁰ 'ti bhayena bhante“²¹ ti. „Kaasaci na kathessāmi,
 nibbhayo kathehīti“²². „Tena hi bhante aññassa mā katha-
 yitthā“²³ 'ti paṭiññāṃ gahetvā „bhante mayhaṃ mahante mahante
 pāsāṇe gillitvā bhāriyā hutvā nipaṭṭhitvā supannānaṃ āgama-
 kāle mukhaṃ nibbāhetvā dante vivaritvā supanne dāsitaṃ
 gacchāma“²⁴, te āgantvā amhākaṃ sīsaṃ gaphanti, tesam²⁵
 amhe garubhāre hutvā nipanne uddharitum²⁶ vāyamantānaṃ²⁷
 oeva udakaṃ ottharati, te onto udake yeva maranti, iminā
 kāraṇena bahū supannā viṇassanti, tesam²⁸ amhe gaphantānaṃ
 kiṃ sīsena gahitena, bālā naṅgutṭhe²⁹ gahetvā amhe hetṭhā-
 sīsahe³⁰ katvā gahitagocaraṃ³¹ mukheṇa chaddāpetvā lu-
 buke katvā gantum³² sakkontīti“³³. Iti so attano rahassa-
 kāraṇaṃ taṃsaṃ dussīlassa kathesi. Atha tasmiṃ pakkante
 supannarājā āgantvā³⁴ karambiyaneelakaṃ³⁵ vanditvā „kiṃ
 bhante pucchitāṃ te nāgarājassa guyhakāraṇaṃ³⁶ ti āhu. So

¹ C² pakkhantē. ² B² guya. ³ B² akataṃ, C² svātaṃ. ⁴ B² akam. ⁵ B² kathessāmi, D² kathessanti. ⁶ B² akasitī. ⁷ B² aññam. ⁸ B² -no. ⁹ C² puchi. ¹⁰ B² -so. ¹¹ B² lebhāma. ¹² B² vāyamāna. ¹³ B² -ena. ¹⁴ B² sīsa. ¹⁵ C² -d, B² gahitum. ¹⁶ C² add na. ¹⁷ B² -lath. ¹⁸ C² guyhaṃ.

„āma avuso“ ti vatvā sabbaṃ tena kathitanīyāmena¹ eva
kathesi. Taṃ sutvā supanno „nāgarājena ayuttaṃ kataṃ“,
ñāṭṭhinaṃ nāma nāssananiyāmo parassa na² kathetabbo, hotu
ajja mayā supaṇṇavātāsi³ katvā paṭhamam evam⁴ eva gahē-
tunā vaṭṭatīti“ so supaṇṇavātāsi katvā Paṇḍaranāgarājānaṃ⁵
naṅgoṭṭhe⁶ gahetvā heṭṭhāsisaakam⁷ katvā gahitaḡocaram⁸
chaddāpetvā uppattivā ākūsam pakkhaṇḍi. Paṇḍarako⁹ ākūse
heṭṭhāsisaakam olambanto „mayā va“ mama dukkham ābha-
ta¹⁰ ti paridevanto āha

1. Vikinnavācam anigūḷhamantaṃ¹¹ 19
asaññātāsi aparicakkhitāraṃ¹²
bhayaṃ tam anveti¹³ sayam abodhaṃ¹⁴
nāgaṃ yathā Paṇḍarakaṃ supanno. 223.
2. Yo gūyhamantaṃ parirakkhaṇeyyaṃ¹⁵ 13
mohā usso sāsīsati bhāsamaṇo¹⁶
taṃ bhionamantaṃ bhayaṃ¹⁷ anveti khippaṃ
nāgaṃ yathā Paṇḍarakaṃ supanno. 224.
3. Nānumitto garuṃ¹⁸ atthaṃ gayhaṃ vedetum arahati
somitto ca usambuddhaṃ sambuddhaṃ vā¹⁹ apatthavā. 225.
4. Viśāsam āpaḷḷiṃ²⁰ ahaṃ: acelo 26
samaṇo ayath sammato bhāvitatto,
tassāham akkhiṃ vivariṃ gūyhaṃ atthaṃ²¹,
atītamatto kapaṇo²² rodāmi. 226.
5. Tassāham paramaṃ brahma gūyhaṃ²³ 28
vācam b²⁴ imaṃ nāsakki sāmyametum,
tappakkhato hi bhayaṃ āgataṃ mama,
atītamatto kapaṇo²⁵ rodāmi. 227.

¹ B⁴ kārāpanti smāruvo. ² B⁴ ak-. ³ B⁴ omits na. ⁴ B⁴ -vācam. ⁵ B⁴ etam. ⁶ ti vatvā - - - naṅgoṭṭhe wanting in C². ⁷ B⁴ eleśaṃ. ⁸ C² -ta-. ⁹ C² -ta, B⁴ -ro. ¹⁰ B⁴ omits ca. ¹¹ B⁴ -gūyha-. ¹² B⁴ aparicakkhi-. ¹³ C² anve. ¹⁴ C² akkho-, C² akko-. ¹⁵ B⁴ -rakkheyyam. ¹⁶ B⁴ hā-. ¹⁷ so all three MSS. for thay? ¹⁸ B⁴ guru. ¹⁹ C² ca. ²⁰ B⁴ -l. ²¹ C² B⁴ gūyha-mattaṃ, C² gūyhamattaṃ for gūyhaṃtaṃ? ²² B⁴ -taṃ. ²³ so all three MSS. for tassāha brahma paramaṃ gūyhaṃtaṃ?

[illegible]

Evain Pandarako ākāse hepphāsteako olambanto utthahi
gāthāhi paridevi¹⁸. Supanno tassa paridevanasaddam sūva
„nāgarāja uttano rahassaṃ acelakassa kathetvā idāmi ki-
matikāṃ paridesasūti¹⁹” itih garahitvā

५. Ke u' idha tiṇaṃ garahāṃ upeti
 aamin dha loke pāṇābhū² nāgarāja:
 samano supaṇṇo athavā tav' eva,
 kimkāraṇā Pandaruka-ggaḥitto ti gātham āha. 231.

Taiba konikiki 'i iha ameha neu javeu ko ne, amia²⁰ iha 'i
 erha, ihi 'i hipaisamam, amia ike i iha, paehed i paehed,
 aha²¹ iave 'i ihiu tava yava, ihiu amamam tava mē gaha, so hi
 upiyeu tam eheamam puchi, upamam pi mē gaha, amia pi tava²² pa-
 eahed. Paehatangaheho i iama Paehatangaheho amam ihihama upamam
 gahed i iama²³ pava amamam vā gaha tava hi amamam ihihama amam
 vā amam amiahe kato i eya erha ihihama

Tam sūtyā Pandarako itaram gātham śha:

20. Samano ti¹⁴ me sammatatto alavi
piye ex me mauasā bhāvitatto. •

1 Bā akṣaṇāje, B² akṣaṇāje. 2 Bā² -pau. 3 so all three MSS. 4 Bā² pāpito. 5
Cā² aid yā. 6 Bā² kuthēca. 7 C² tirokatatthi. C² tirokatatti. 8 Bā² apāti- 9
C² sambarāsa. C² samgatāsa. 10 Bā² ars ara. 11 Bā² omha dāra. 12 all three
MSS. -yyān-. 13 C² mālāncāh-. 14 Bā² -lam. 15 Bā² -jāṭṭyagandhāsa. 16
17a -ya. 17 Bā² amit hī. 18 Bā² amhaṇ. 19 Bā² -eti. 20 all three MSS.
nami. 21 Bā² āva. 22 C² hiyo.

tasmāham¹ akkhiṃ vivariṃ gūyham attham²,
attamattho kapaṇaṃ rudānti. 232.

Tattha sammattatto ti so samano mayham sapputtie aya ti sammata-
bhāro³ ahoṃ, bhā⁴ itatto ti sambhāvitabhāro⁵ ca me ahoṃ.

5 Tato supanno catasso gāthā abhāsī:

11. Na e⁶ atthi satto amaro pathavyā,
paññāvidhā n⁷ atthi na⁸ ninditaḍḍhā⁹,
saccena dhammena dhīyā¹⁰ damena
alabbham avyāharaṃ naro idha. 233.

10 12. Mātāpitā paramā bandhavānaṃ,
nāssa¹¹ tatiyo¹² anukampak¹³ atthi,
tesam pi gūyham paramaṃ na saṃse
mantassa bhedaṃ parisamkamāno. 234.

13 13. Mātāpitā bhagini bhātaro ca
sahhāya vā¹⁴ yeṣa hont¹⁵ upakkhā
tesam pi gūyham paramaṃ na saṃse
mantassa bhedaṃ parisamkamāno. 235.

14 14. Bhariyā ce parisam vajjā komāri piyabhāni
puttarūpayasūpetā sātisaṃghapurakkhatā
tassāpi gūyham paramaṃ na saṃse
mantassa bhedaṃ parisamkamāno ti. 236.

Tattha amaro ti amarassabbhāva satto nāma n⁷ atthi, paññāvidhā
naatthi nāma padasandhikaro, paññāvidhā atthi attho, i. e. h.: nāgarāje
loke amaro pi n⁷ atthi, paññāvidhāpi atthi, eṃ aññesaṃ paññākoṭṭhasamkhātā
25 paññāvidhā attho sīritabho na ninditaḍḍhā ti, atthavā paññāvidhā ti
paññāvidhā na⁸ ninditaḍḍhā⁹ nāma, paññāvidhānaṃ¹⁰ n⁷ atthi, tam
kaṃ nindaṃti, yeṣaṃ pana paññāvidhānaṃ pi na ninditaḍḍha ti pi pātho
tesam¹¹ ujukam aya saccena¹² ti idha vacasaccena ca saccasiddhamena ca
paññāsamkhātāya dhīyā¹³ ca indriyatanamena¹⁴ alabbham¹⁵ duttatham attha-
30 samapattiṃṣatanabhāvasamkhātam¹⁶ pi¹⁷ vāṃ avyāharaṃ¹⁸ ārabh¹⁹ tam

¹ Itd tasmā-. ² so all three MSS. for gūyhartham? ³ C² asabbhāro, ⁴ C²
onit na. ⁵ C² nandi-. ⁶ C² viyā, B² dhīyā for dhīcā, B² dhīyā. ⁷ Itd
nassa. ⁸ Itd gyo; read na assa tacco? ⁹ C² sabhāra, Itd sakāyā. ¹⁰ all three
MSS. -i. ¹¹ C² onit na. ¹² C² nandi-. ¹³ C² amāśchitādhama. Itd aññā-
dhammajeti. ¹⁴ C² teṣam. ¹⁵ C² viyā, B² dhīyā. B² viñhiyaya. ¹⁶ Itd
-dhammena. ¹⁷ B² -pattisaggaphala-. ¹⁸ C² ki ¹⁹ B² abyā-.

nirphādeti¹ nare tīha, tasmā nārahā² aśelan iddhitvā, atīnam eva garāha,
 aśelena hi atīnam paññāpenti³ opāpākaśāntiye⁴ tam⁵ vācetiā⁶ tras⁷ te-
 hāsamā gūḥamanta⁸ pūchito ti attho. paramā n ete ubbo bandhaviṇṇam
 nīramabandhāsi nāma, nāva⁹ tatiyo n aśa puggalassa mātā, bhi¹⁰ aśho
 tatiyo aśho amukampāko nāma n¹¹ atthi mantassa bhedaṃ parisaṃkamāno
 paṇḍito, tasmā mitāptiṇṇam pi paramaguyham na samseyya, tam paṇa
 mitāptiṇṇam pi akāśetubbhāṃ aśeṣaṃ kāśehi¹² attho, aśbhāya¹³ vā n aśa-
 dayamitā vā, aśpakkhā¹⁴ n potteyyamānāpīṭṭhānānācchāyā samāna-
 pakkhā dūṭaya¹⁵, tasmāpi nava¹⁶ pi ālūṃtānaṃ na kāśeyya, tādā
 paṇa¹⁷ aśbhāssa kāśehi, atāno ya kappāsa¹⁸ n āpēti, bhāriyā vā¹⁹ n
 komāri pīyābhāsi²⁰ pottho ca āpēna ca paṇa ca upeti vītarūpā bhāriyāpi
 ce²¹ aśābhāsi me tatra guḥam n vadeyya tasmāpi na samseyya.

Tatoparā²²

12. Na guḥam attham vivareyya rakkhēyya naṃ yathānidhūṃ,
 na hi pātukato sādhu guḥo²³ attho pajānatā²⁴. 237.
13. Thiyā²⁵ guḥam na samseyya amittassa ca paṇḍito
 yo cāmisena²⁶ saṃbhro²⁷ hadayaṃttho no ca yo nare. 238.
14. Guḥam attham asamboddiham sambodhayati yo nare
 mantābhedaḥbhāya tassa dāsaḥbhūto tiṭṭikkhati. 239.
15. Yāvanto purisass²⁸ attham guḥam jānanti mantināṃ
 tāvanto tassa ubhegā, tasmā guḥam na vīsaṃje²⁹. 240.
16. Vivicca bhāseyya divā rahassaṃ,
 rutiṃ girāṃ nāṭivelāṃ pamuñce,
 upasāsutikā hi suganti mantam,
 tasmā manto khīppam upeti bhedaṃ ti. 241.
17. pañca gāthā Ummaggajātako Pañcapaṇḍitapañño āvibhavissanti³⁰.

Tatoparāsu:

18. Yathāpi aśa³¹ nageraṃ mahantaṃ
 ājūrakāṃ³² āyasaṃ Bhaddasālaṃ .

¹ Cā Bā āpā- ² Bā nārahāsi. ³ Bā paññāpentiā. ⁴ Bā andā tam. ⁵ Cā
 andā trasā. ⁶ Bā guḥa-. ⁷ Bā nava. ⁸ all three MSS. vāsiya. ⁹ Cā aśpakkhā.
¹⁰ Cā Bā ālū- ¹¹ Bā aśe-. ¹² Cā andā mitāptiṇṇam pi akāśetubbhāṃ. ¹³
 Bā ce. ¹⁴ Bā andā n. ¹⁵ Cā me. ¹⁶ Bā addā āha. ¹⁷ Cā -am. ¹⁸
 Bā -ce. ¹⁹ Cā piyā. Bā āyā. ²⁰ Cā -nadi. ²¹ all three MSS. -hi-. ²² Bā
 vīsaṃje. ²³ Cā -santi. ²⁴ Bā aya. ²⁵ Bā ādrā-.

samantakkhātāparikkhāupetsāṃ

evam pi me te idha gūyhamantā. 242.

21. Ye gūyhamantā avikloṇavācā

dalhā sadatthesu narā dujivhā¹

8 ārā amittā vyavajanti tahi

āsivisā vā-r-iva sattasaṃghā² ti dīṇa gāthāsu. 243.

Rhaddasālan ti apasādhā³ sālādhā sampannā, samantakkhātā-
parikkhaupetaṃ ti samantakkhātāhi⁴ parikkhāhi opetaṃ⁵. evampi me ti
evam pi meham te purisā khīyanti bāro ye idha gūyhamantā, i. v. h. i. yathā
10 khādānāka⁶ ayamāyagāṇāsu mānasaṇṇān upahago⁷ parikkhago ante hūti
na abhāṇatīti tahi atikkhamanti na bāhā ante parivānti aparāpuraṇa sālā-
cāra⁸ bhijjāṇ gūyhamantā⁹ purisā evapi hūti attano gūyham¹⁰ attano ante
pāsa jhāpetu¹¹ na sūḍḍasa kathenti, dāḍḍa sadatthesā¹² ti attano attho
thiḍḍa dujivhā ti Paṇḍaraka¹³ nāgāni jāpeti vyavajanti¹⁴ parikkhamanti,
15 kīḍḍisā vāriya-sattasaṃghā¹⁵ ti ettha vā¹⁶ ti nipāṭamattam, kīḍḍisā sāṭṭa-
saṃghāti¹⁷ ti attho, yathā kīḍḍisā sāṭṭasaṃghā¹⁸ jivjūhāṇā mānasaṇṇā ārā
parikkhamanti evam tahi gūyhamantehi atthi¹⁹ ārā amittā parikkhamanti²⁰
upagāṇam atthā²¹ na takhaṇṇi vuttam hūti

Evam upagāṇena dhamme kathite Paṇḍarako:

22. Hivā²² gharāṇ pabbajito acela

naggo munda carati²³ ghāsaḥetu,

tambhī nu kko vivarīṇ²⁴ gūyham attham²⁵,

atthā ca dhammā ca avāgat' amhā²⁶. 244.

23. Kathaṃkaro cā hi²⁷ supaṇṇarāja²⁸

24 kimsilo kena²⁹ vatena vattam

samāṇo carāṇ hiva mānāyitāni

kathaṃkaro saggaṃ opeti tthāna ti āha. 245.

Tattha ghāsaḥeti³⁰ ti nīśiriko kucchipūraṇamūḍḍāya khādānāyabbhojanīyā³¹
pariyosanto carati, avāgatamhā³² ti apasādhā parihīn' amhā, kathaṃkaro

¹ Bā dujivā. ² Cā satthā. Bā sama sālāhā. ³ Bā apasādhāti sālāhā. ⁴ Bā
samantā. ⁵ Bā upagāṇam. ⁶ so Cā for āsa- Cā āyagāṇāsu, Bā adācā. ⁷
Bā -ga. ⁸ Bā -cāra. ⁹ Bā gūyha-. ¹⁰ Bā gūyhaṇi-. ¹¹ Cā Bā jhā. ¹² Bā
-kā. ¹³ Bā satthā. Bā satthā. ¹⁴ Cā -gharīṇā, Cā -sattasaṃghāti¹⁵ corr. in
-gharīṇā, Bā sāṭṭasaṃghāti¹⁶, Bā sāṭṭasaṃghāti. ¹⁷ Bā sāṭṭasaṃghā. ¹⁸ Bā na-
gāḍḍi. ¹⁹ Bā atikkhamanti. ²⁰ Bā atikkhamanti. ²¹ Bā atikkhamanti. ²² Cā
vivarīṇ. ²³ Cā Bā gūyhamantam. ²⁴ Bā upagāṇamhā. ²⁵ Cā ca hi, Bā
hūti. ²⁶ Cā -ja. ²⁷ so all three MSS. for kenā? ²⁸ Bā -ya

25¹ ti idam nigarjāḥ saṃgamaḥ samānābhāram² kṛtvā samatapatipattin pū-
chanta āha, tattha kiṃvālo ti kataroṇa kṛtāna samānābhāra, katha vutana
'ti kataroṇa³ catasamānābhāra vuttanta, samāna cātān ti⁴ pabbajjāya⁵ saṃsa-
ranta⁶ saṃhāmanāyitāna⁷ kṛtvā kathaṃ samatapatipattimaṇo nāma hoṭi, saṃga-
ti kathaṃkāranta ca vuttān āggaḥ devanāgarān samaṇo upeti.

Supanno āha:

24. Hiriyā tīrīkkhāya damena khaṇṭhiyā
akkodhano pesunīyaṃ pahāya
samaṇo caranāṃ hitvā mamāyitāni
evaṃkaro saṃgamān npeti bhānan ti. 246.

Tatha hiriyā ti samma ugarīya ajjhatahakkhiddhāsamuttānāni kṛtāp-
peti tīrīkkhāsamkhāyā adbhūtasamkhāyā indriyadamena ca npeti akkūḥana-
nāni pesunāvacam pahāya saṃhāmanāyitāni ca hitvā pabbajjāya caranta samāno
nāma hoṭi, evaṃkaro yeva ca etāni bhīradāni ca kṛvāni kāranta saṃgamā-
nān npeti bhānan ti.

Imaṃ saṃpañjarājassa dhammakathaṃ sutvā Pandarako
jīvitān yācanta.

22. Mātā va⁸ puttān tarunān tanujān⁹
saṃpassa tam¹⁰ saḥbhagattān phareti¹¹
evam pi me tvaṃ pāturāhu dijjinda¹²
mātā va puttān anukampamāno ti gātham āha. 247.

Tassa attho: yathā mātā tanujān⁹ attano cātṛajānān tarunaputtān saṃ-
passam diśvā tadā¹⁴ use nipajjāpetvā tathā¹⁵ piyentī puttasaṃpassana¹⁶
saḥbhāgān attano¹⁷ gāthān phareti na pi¹⁸ mātā puttān kṛpāya na pūta
māttā evam pi me¹⁹ tvaṃ pāturāhu dijjinda²⁰ dijjarāja, taṃmā²¹ 25
mātā va puttān mudutena hādayena anukampamāno meṃ passa jīvitān me dehi:

Ath' aṃsa supanno jīvitān dadanta karasi g. ā.:

23. Haṇḍ' ajja tvaṃ muṇca vadhā dujivha²²
tayo hi puttā na hi añño arthi: .

¹ Cā vā. ² Cā saṃgamaḥ. ³ Iti adda saha. ⁴ Cā caratāni. ⁵ Cā -jjā. ⁶
Iti caranta. ⁷ Iti tamhā. ⁸ Cā ca. ⁹ Iti tanujān. ¹⁰ Iti -ti. ¹¹ Cā
pareti. ¹² Cā dijjinda. ¹³ Cā -jān. ¹⁴ Cā saṃpassam diśvā tam, Iti
saḥbhāgān. ¹⁵ Cā saṃpassa ti, omittam diśvā. ¹⁶ Iti tathānān. ¹⁷ Cā Iti -sam-
passana. ¹⁸ Iti adda na. ¹⁹ Iti hi. ²⁰ Iti omittā na. ²¹ Cā dijjinda, Iti
dijjinda ti. ²² Iti taṃmā. ²³ Cā di-

antevkaḥ dinnako atrajo¹ ca,

rajaasu, putt' aññatara me ahaṣṭi. 248.

Tatha munē² 'ti munēam³, ayaṃ eva vā pāṭha, dujivā⁴ 'ti amā āpatti,
aṅṅo ti aṅṅo catuttho putto nāma u⁵ dūtṭi, antevkaḥ⁶ āppam vā ayaṃ-
8 hento⁷ pabbhaṃ sī sabbanto santike suttho⁸, dinnako ti ayaṃ se putto hantū
'ti parehi dīna, rajasaḥ⁹ 'ti abhiraṃasaṃ, aññatara eṣi tīṇa putteṃ añña-
taro¹⁰ anevāpunto me vvaṃ jāto u dīpeti.

Evañ ca pana vatvā ākāṣā oṭariteṭṭa taṃ bhūmiyaṃ
patitthāpesi.

10 Tam aṭṭhaṃ pakārento S, dve gāthā aṭṭhāsi;

11. Icc-eva¹ vākyam vicaṇ² supanna
bhūmyā patitthāya dīḷo dujivham³:
mutt' aḷḷa tvaṃ sabbabhaṇḍatīvatto
thaḷḷadake hohi mayābhigutto. 249.

12. Atadakkinaṃ yathā¹⁴ kusalo bhikkho
pipāsītānaṃ [udaka] rakhaṇo va sīto¹⁵
vesamaṃ yathā bhikkhūviraṭṭitānaṃ¹⁶
evam pi te sarapaṃ aṭṭhaṃ bhavāmiti. 250.

Tatha Icc-eva vākyam ti tu evam¹⁷ vesamaṃ vatvā taṃ nāgabhāvanam
13 vicaṇ¹⁸je¹⁹, bhūmyā ti so ayaṃ pi bhūmiyaṃ patitthāya dīḷo taṃ dujivheṃ
sammāssento mutto aḷḷa tvaṃ ito patthāya sabbabhaṇḍatīvatto thaḷḷa ca udaka ca
mayā abhigutto rakkhito bhikṣu: iha, atadakkinaṃ ti glāṇānaṃ, evam²⁰ pi te u
evam aṭṭhaṃ dva sarapaṃ bhavāmiti

„Gaccha tvaṃ“ ti taṃ uyyojesi. So²¹ nāgabhavanam pāvisi.

14 Itaro pi supannabhavanam gantvā „mayā Paṇḍarako²² nāgo
sapattham katvā saddehāpetvā vicaṇ²³jito, kidisaṃ“²⁴ na kho mayi
tassa hadayaṃ, vimamsiseṃmi na²⁵ ti nāgabhavanam gantvā
supannavātaṃ ākāṣi. Taṃ diṣvā nāgo „supannarājā maṃ
gabhetuṃ āgato bhaviṣṣatīti“ maññamāno vyāmasaha-samattam
15 attabhāvaṃ māpetvā pāsāṇe ca rāḷukaṃ ca gilivā bhāriko²⁶

¹ C² -je. ² C² munēa, C² munēa. ³ Icc-eva dinnako atrajo ca ti. ⁴ B²
-hantū. ⁵ C² B² vutto. ⁶ dāt - - - ro santūti to C². ⁷ C² tervap, C²
tervapa. ⁸ C² vicaṇ, C² vicaṇ, B² vicaṇ. ⁹ C² dījivham. ¹⁰ so all
three MSS for va? ¹¹ C² sīto, B² sīto. ¹² C² -[tthitānaḥ], B² bhikkhūvira-
ṭṭitānaḥ; read: bhikkhūviraṭṭitānaḥ or bhikkhūviraṭṭitānaḥ? ¹³ B² evam. ¹⁴ B²
vicaṇji vicaṇjeṭṭi. ¹⁵ B² add: nāgabhāva. ¹⁶ B² -ka. ¹⁷ C² -so, B² kidisaṃ.
¹⁸ B² -ca.

apāgamam kāmabhiyam¹ acelaṃ
mjesiḥhūtā asarāhā va² nāgā ti āha. 255.

Tattha vama ti samānarūpā sadassanābhāṃ hutvā, vujayo³ ti anayo⁴ paricuddhā⁵ ayam eva vā patho, puññagandhā⁶ ti katakūsalatīya puñña-
gandham⁷ vasaḍḍenti⁸ sīya⁹, mjesiḥhūtā ti batthena tattham¹⁰ gahetvā kāya-
mjesiḥhavam upagatā, asarāhā¹¹ sa¹² nāga ti dīvarajuntakā¹³ rathavāhā¹⁴ dve
sarā¹⁵ sīya purisaṇḍā¹⁶ tassa asamanā agamanāsu, panta¹⁷ pana supaṇṇarājā
cintesi; ayam nāgarājā acelaṃa jīvitam ne dassati, etah¹⁸ dussilaṃ na van-
disāmanā so bahi¹⁹ thatva uparājānam eva tassa samikkam²⁰ pesasi.

10 Tam sandhāya S. Itarnā gātham āha:

21. Tato hve Paṇḍarako acelaṃ
anyam [evam] upāgamuna²² idam avoma:
mutt²³ aḷl²⁴ aham sāhlabbhayātiratto,
na ha²⁵ nūna toyham²⁶ mumaṃ piy²⁷ amhā ti. 256.

12 Tattha piyamhā ti dussilaneggabhoggasikkatvā nūna mayam tava mānava
na-ppiyā akumhā ti tam parikkhāsi.

Tato acelo Itarnā gātham āha:

22. Piyo hī²⁸ me āsi supaṇṇarājā
asāhāsayaṃ Paṇḍarakena saccaṃ,
20 so rāgaratto²⁹ va ukkāsāṃ etam³⁰
pāpaṃ kammaṃ sampajāno na mohā ti. 257.

Tattha Paṇḍarakena³¹ ti upā Paṇḍarakena so³² muma piyāte aḷhāsi
saccam etam, so ti so aham tasmim³³ upaṇṇa³⁴ rāgeṇa ratto hutvā etam³⁵
pāpamamāṃ jīhanti va ukkāsāṃ na mohena ajānanto ti.

23 Tam kutvā nāgarājā dve gāthā abhāsi:

23. Na me piyam appiyam vāpi hoti
sappassato lokam imam paraṃ ca, (IV ²³²/₁₁)
suaññātānagī hī vīyañjanena³⁶
asaññato lokam imam carāsi. 258.

¹ C¹ kassāhi-, B¹ kassampi, B² karapi-. ² C² sa. ³ B³ -yi. ⁴ C⁴ somcayo,
B⁴ vujayā. ⁵ C⁵ -o. ⁶ B⁶ -khaudhā. ⁷ B⁷ puññakhaudhā sīya, C⁷ -ti. ⁸
C⁸ sa. ⁹ B⁹ ikare-. ¹⁰ C¹⁰ -ha. ¹¹ C¹¹ -tā. ¹² C¹² vāzā. ¹³ B¹³ sayam-
supāgamam. ¹⁴ B¹⁴ hī. ¹⁵ C¹⁵ omi ti. ¹⁶ B¹⁶ so na rāgaratto. ¹⁷ B¹⁷ etam
in the place of muma. ¹⁸ B¹⁸ nāgā in the place of so. ¹⁹ B¹⁹ -vā. ²⁰ B²⁰
adda pi. ²¹ C²¹ piyañjanena, B²² vīyañjā-.

17. Ariyāvakkāso si anariyo cāsi
 asaññāto asaññatasannikāso,
 kaṇhābhijātiko¹ si anariyarūpo,
 pāpam babhūṃ duccharitaṃ acāriti. 259.

Tattha na me ti² amho dussanegamusi³ vādi pabbajjāso hi imāṃ sa⁴
 paraṃ sa⁵ lokam⁶ sampassamā piyaṃ vi me appiyeṃ vāpi me ti na heṭi, tasmā
 pona asaññānam aṭṭhānānam vyahānena pabbajjatiṃṇena asaññāto hutvā
 imaṃ lokam⁷ sañcenta carasi, ariyāvakkāso si⁸ ariyapacirūpako⁹, asaññāto
 ti kayāsi¹⁰ asaññāto si, kaṇhābhijātiko¹¹ ti kālāsavahāso, anariyarūpo
 ti ahitāsavahāso, acāriti akāsi.

10

- Iti nam¹² garahitvā idāni abhisapanto imaṃ gātham āha:
 18. Aduṭṭhassa tuvaṃ¹³ dūbhi¹⁴ dūbhi¹⁵ ca piyaṃ c¹⁶ asi¹⁷,
 etena saccavajjena muddhā [te] phalato sattadhā ti. 260.

Tass¹⁸ attho: amho dūbhi¹⁹ tvaṃ aduṭṭhassa mittaṃ dūbhi²⁰ ca piyaṃ
 cāsi, etena saccena muddhā te sattadhā phalato ti.

11

Iti nāgarājaso passantassa²¹ eva²² acollassa sīsam²³ sattadhā
 phalā, nisinnuṭṭhāne yev²⁴ assa bhūmi vivarad²⁵ ndāsi. So
 pathaviṃ²⁶ pavāsitvā Avicimhi nibbatti, nāgarājasupannarājāno
 pi attano bhavanam²⁷ eva agamamsu²⁸.

S. tassā pathaviṃ pavipphabbhāram pakāseto nānag. ā.

12

19. Tasmā hi mittānam na dūbbhūtabbam.
 mittadūbbhā²⁹ pāpiye³⁰ c³¹ atthi añño.
 āvittasatto³² mīhato pathavyā,
 imāssa vākyena hi samvare hato ti. 261.

Tattha tasmā ti tasmā mittadūbbhikkhemassa³³ pharusa vāpāso tasmā, 21
 kaittasallo³⁴ ti āvittavāso satto³⁵, imāssa ti nigādhassa vākyena
 samvare ti³⁶ samvare tīlho 'smi³⁷ patirūpāya³⁸ āsa³⁹ paññāto⁴⁰ ājiviko hato.

¹ so all three MSS. for 'Jāyati'. ² Ck¹ loka. ³ B¹ pacirūpako si. ⁴ Ck¹ -yo.
⁵ B¹ tam. ⁶ Ck¹ -ram. ⁷ B¹ dūbbhi, Ck¹ smi¹ dūbbhi. ⁸ B¹ dūbbhi, Ck¹
 dūbbhi, C¹ dūbbhaṃ omitting ca. ⁹ B¹ cāsi. ¹⁰ Ck¹ -ti. B¹ dūbbhi. ¹¹ B¹
 sampas-. ¹² Ck¹ -siyaṃ. ¹³ B¹ āgammāso. ¹⁴ B¹ mittadūbbhā. ¹⁵ Ck¹
 -ka. ¹⁶ B¹ -pato. ¹⁷ B¹ -dūbbhi-. ¹⁸ B¹ patti. ¹⁹ B¹ adda āham. ²⁰
 Ck¹ -ya. ²¹ B¹ asaññāto.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' era pubbe pi Devadatto anurā-
vādahi katvā paṭharim pavijjhe" ti vatrā j. a.: „Tadā aeco Devadatto
ahosi, nāgarājā Sāriputto, sapaggarājā' aham evā" ti. Paṇḍara-
jātakaṃ'.

9. Sambulajātaka.

Kā vedhamānā ti. Idam S. J. v. Mallikam devīm ā. k.
Vatthum Kumārāpīṇḍajātaka viśhāritam era. Sā puṇa T-
nam tinnam kumārāpīṇḍakāmmā' dānānubhāvena tam divasam ōva rañño
aggamābhojharim parivā pubboṭṭhāyikādīhi' pañcāhi kalyāṇasampannāhi
10 samunnāgarā hānasampannā Buddhūpaṭṭhāyikā patidevatā ahoṣi, tassā
patidevatābhāvo lokulanagara pakato ahoṣi. Ath' ekadivasaṃ dh.
k. a.: „Araso Mallikā devī kira vattasampannā patidevatā" ti. S.
āgaravā „kāya su 'idam bhikkhave e. k. a.' ti pucchitvā „amāya
nānā" ti vutte „na bhikkhave idān' era pubbe p' eṣā patidevatā
15 yevā" ti vatrā a. ā.:

A. B. Brahmadaṭṭassa rañño Sotthiānena nāma putte
ahoṣi, tam' rajā vyappattam uparajje paṭṭhāpesi. Sambulā
nāma aggamābhoṣi attamarūpadharā sarirappabhāsam-
pannā, nivāte jalamānā' dipasikkhā viya khāyati. Aparubhāge
20 Sotthiānassa sarire kuṭṭham' uppajji, vejjā tikkicchitum nā-
sakkhiṃsu. So bhijjamāno kuṭṭhe paṭikkūlo hotvā vippati-
sāram' putvā „ko me rajjen' attho, araññe anāthamarāṇam
marissāmi" ti rañño ārocāpetvā itthāgāraṃ' chaḍḍetvā nik-
khami. Sambulā bahūhi upāyehi olvattiyamānāpi anivattitvā
25 „aham tam sāmī" araññe paṭijaggissāmi" vatrā saddhim
yeva nikkhami. So araññam pavisitvā sulabhaphalāphale
chāyūdakasampanno" padese paṇḍasālam katvā vāsam kappesi.
Rajadhītā tam paṭijaggi katham: sā hi pāto utthāya aśama-
padam samvajjitvā pānīyaṃ' paribhojanīyaṃ' upaṭṭhāpetvā

' Bā - ppa. 2 Bā paṇḍasālamāyā. 3 Bā - piṇḍi. 4 Bā pubboṭṭhāyikādīhi,
Cā pubboṭṭhāyikā. 5 Cā paṭṭhāyikā. 6 Cā omī tam. 7 Cā jalamā. 8
jalamanā. 9 Bā kuṭṭhi. 10 Cā - n. 11 Cā - ri. 12 Cā - vā. 13 Bā sāmīkam. 14
Bā sulabhaphalāphale. 15 Bā chāyā. 16 Bā pānīya. 17 Cā pānīyam. 18 Cā pā-
nīyam.

dantakattāṇ ca mukhadhovanā ca upanāmetvā makhe dhote
 nānāsoḍḍhāni pīḍetvā tassa vane¹ makkhetaṃ madhurāni
 phalāphalāni khādāpetvā mukhaṃ viṁkhaletvā hatthesu dhoteṣu
 „appamatto hosi deva“² ti vatvā vanditvā³ paccelikhasittiam-
 kuṇe⁴ ādāya phalāphalattihāya araṇṇaṃ parivāpāya phalāphalāni
 āharitvā ekamaṇṇe⁵ ṭhapetvā ghatena udakaṃ āharitvā nānā-
 cunneli ca mattikāhi ca Sotthisenam nabāpetvā panna madhura-
 phalāphalāni⁶ upanāmetvā⁷ paribhogāvasāne vāsitaṇḍiyyam
 upanāmetvā⁸ aṣyam phalāphalāni paribhūñjitvā padaratthara-
 kaṃ⁹ samvidahitvā tasmāni tattha nīpanne tassa pāde dhovetvā¹⁰
 sīsaparikammapiṭṭhāparikammupādāparikammāni katvā sayana-
 passam upaganitvā nipajji¹¹, eteṇ¹² upāyena sāmikam paṭijaggi.
 Sā ekadivasaṃ araṇṇā¹³ phalāphalāni¹⁴ āharanti¹⁵ ekaṃ giri-
 kandaram divā sīṣato paccimā otāretvā kandaratīre ṭhatvā¹⁶
 „nāhāyissāmi“¹⁷ otaritvā haliddāya sarirāni ubbattetvā¹⁸ na-
 hātva¹⁹ sudhotasāriraṃ uttaritvā vākacliraṃ nivāsetvā kandara-
 tīre aṭṭhāsi. Ath²⁰ aṣṣa sarirappabhāya vanaṃ ekobhāsam
 ahoṣi. Tasmā khaga eko jācava gocaratthāya caranto tam²¹
 divā paṭihaddhacitto hutvā gāthadvayam āha:

1. Kā vedhamānā girikandarāyaṃ
 ekā tvaṃ²² tiṭṭhasi aṇṇatūru²³,
 piṭṭhāsi me paṇipameyyamañjhe,
 akkhāhi me nāma ca bandhava ca. 270.
2. Obhāsayam vanaṃ rammaṃ sīhavyagghaniṣevitaṃ
 kā vā tvaṃ aṣi-kalyāni, kassa vā tvaṃ „umajjhima“,
 abhivādemī taṃ bhādde, dānāv²⁴ āham, nam²⁵ attā te ti. 271.

Tattha²⁶ vedhamānā ti nahātamattāya²⁷ sīhahāvana kampamāṇa,
 aṇṇatūru²⁸ ti sampiṭṭitūru²⁹ uttamaṇḍulakkhaṇa³⁰, paṇipameyya-

¹ C¹ vane. B¹ vane. ² C² addā samkappesi. ³ B³ -kuṇe. ⁴ B⁴ aṣṣa phalā-
⁵ B⁵ -metti. ⁶ B⁶ upanāmetvā. ⁷ B⁷ padarasasandharan. ⁸ B⁸ .iti. ⁹ C⁹ .a. B⁹ .a.
¹⁰ B¹⁰ .tam. ¹¹ all three MSS. ¹² B¹² .ṭhapetvā. ¹³ B¹³ .appamatto. ¹⁴ C¹⁴
 nahāretvā. B¹⁵ abhijjietvā. ¹⁵ C¹⁵ ti. ¹⁶ C¹⁶ .ekam. ¹⁷ C¹⁷ .nāra. ¹⁸ C¹⁸ .nāra. ¹⁹ B¹⁹ -nāra.
²⁰ B²⁰ addā hā. ²¹ B²¹ nāma. ²² all three MSS. -tara. ²³ C²³ -tara. B²⁴
 -tara. ²⁵ C²⁵ B²⁶ -tara.

mañjhe ti hotthena mīnābhamañjhe¹, kē vā tvaṃ ti kē vā tvaṃ, abhi-
vādemīti vaddhāsi. dānavaḥkhaṇaṃ ti ehaṃ vā dānava, ayam namakkāro tava
atthu, vāpiṇi te paṇṇasīmīti² avaca.

Sā tassa vacanāni antvā tassa gāthā abhāsai:

1. Yo putto Kāsirājassa Sotthiseno ti tam vidū
tassūhaṃ Sambulā bhariyā, evaṃ jānāhi dānava,
[abhivādemī tam bhante, Sambulāhaṃ, nam' atthu te ti]. 272.
2. Vedhaputto bhaddaṃ te vane vasati āturo,
tam ahaṃ rogassammattam³ ekā ekaṃ upatthi⁴ ahaṃ. 273.
3. Ahañ ca⁵ vanam uñchāya⁶ madhumaddasaṃ migabīlaṃ
yadā harāmi tam bhakkho, tassa nān⁷ ajja nādhātīti⁸. 274.

Tatha Vedhaputto ti: Vedharājadhūya putto, rogassammattam³
ti rogaplūtam, upatthahaṃ ti upatthāmi patiṇṇagāmi, upatthitā⁴ ti pī patiho,
sammaddasāya⁵ ti vanam uñchāya⁶ cūlyam caritvā, madhumaddasaṃ ti
mīmhaṃkhaṃkhamāhaṃ ca migabīlamevaṃ ca ālasyagghamigehi khādīsamameva
atītiṃ⁷ kottīhaṃ, tam bhakkho ti yaṃ⁸ āharāmi⁹ tam¹⁰ bhakkho ca
ca manā sāmīho, tassa nānā⁷ ti tava mānā ajja āharāmi alabhamānaṃ
atītiṃ āturo¹¹ pakkhīrapadumaṃ vya nādhātīti¹² upasappan mīlayati¹³.

Tatoparaṃ dānavassa ca tassā ca vacanapaṭivacana-
30 gāthā honti:

1. Kim vane rājaputtena ātoreṇa kariyasi
Sambule pariṇṇena, ahaṃ bhātā bhavāmi te. 275.
2. Sokatthāya¹⁴ duratthāya¹⁵ kim rūpaṃ vijjate mama,
nāhaṃ pariyesa bhaddaṃ te abhirūpataraṃ mayā. 276.
3. Ehi madhigiriṃ ācuyha, bhariyā mayhañ catussarī¹⁶,
tāsaṃ tvaṃ pavarā hohi¹⁷ sabhakāmasamiddhīti. 277.
4. Nānu bhātakavayupābhe¹⁸ yaṃ kiñci manas' icchasi
sabbān tam pacuraṃ mayhañ, ramaṣv-ajja¹⁹ mayā saha. 278.

¹ Bā namābhā- ² Cā paṇṇa- ³ Bā sampattam ⁴ Cā atthāmi hi the
place of abhanta ⁵ Cā nūjaya, Bā uñchāya ⁶ Cā nūyatīti. ⁷ Bā -pattan. ⁸
Cā uñchāsi, Bā upatthāsi ⁹ Cā nūjaya, Bā uñchāya ¹⁰ Bā uñchāsi. ¹¹ Bā -a.
¹² Bā adda ahaṃ ¹³ Bā -mīti. ¹⁴ Cā omīti tam. ¹⁵ Bā atthāya. ¹⁶ Cā
nānā- ¹⁷ Bā nādhātīti. ¹⁸ Bā adda āha. ¹⁹ Cā sokatthāya. ²⁰ Cā duratthāya.
²¹ Cā nūjaya, O' catussarī? ²² Bā hanti. ²³ Bā bhātakavayupābhe. ²⁴ Bā bhāta-
vayupābhe. ²⁵ Cā ramaṣv-ajja? Cā ramaṣv-ajja, Bā ramaṣv-ajja.

10. No ce tuvaṃ¹ maheseyyaṃ Saṃbula² kārayissaasi
alam tuvaṃ³ pātarāśāya mañño bhakkhā bhaviassaasi. 279.
11. Taṇ ca sattaṭaṭo luddo kaḷāro porisāḍako
vune nātham⁴ apassantiṃ⁵ Saṃbulaṃ aggaḥi bhuja. 280.
12. Adhipanna⁶ piśāceṇa laddenāmisacakkhuna
sā ca sattavasam pattā⁷ patim evānasoṇati. 281.
13. Na me idam tathā dukkham yaḍi manā khādeyya rakkhaso
yaḍi ce⁸ me ayyaputtassa mano hessati aññathā. 282.
14. Na santi devā, pavasanti nūna. (II ¹²²/₁₄)
na ha⁹ nūna santi idha lokapālā,
saḥsa¹⁰ karontānaṃ usaññatānaṃ
na ha¹¹ nūna santi paṭisodhitāro¹² ti. 283.

Tattha paricchedeṃ 'ti teva itareṃ paricchedeṃ kiṃ karissaṃ, 27-
kattāya¹³ 'ti sokkattāya¹⁴, sokkattāya¹⁵ ti pi pātho soka thittāya¹⁶ 'ti anto. 28-
rattāya¹⁷ 'ti duggattakapaṇḍhappattāya¹⁸ attakattāya¹⁹, ehi mayā n mā 18
teva duratā²⁰ sukhi²¹ cintayī²², eteṃ mama gītūhi dībhavimānaṃ ehi, imam
gītū abhirūya, eṇaṃ sāsā²³ ti teṃhi me²⁴ vimāno aparūpī eṇaṃ eṇā bhari-
gāyo atthi, sakkantaṃ ti yaḍi kiṃ upabhogaparibhogāya²⁵ caitthābharaṇa-
kathā²⁶ loṇhaṃ, sabbaṃ teṃ nana mayhiṃ paruraṃ bahum sūlabbhaṃ, teṃhi
kappaṃ sukhi mā cintayī, ehi mayā saba eṇaṃ eṇā 'ti vadati, maheseyyaṃ ti 19
bhaddi Saṃbulaṃ no ce me teva mahesūthavaṃ kīṇassa pariyatta teva mama
pātarāśāya, teṃ tam bhakkhānaṃ vimānaṃ nesaṇḍo, teṃ mama aṇṇaṇṇanti
mama ssa pāto sa bhakkhā²⁷ bhaviassaṃ, tam rā 'ti evam vate²⁸ ce suttāhi
jāṇhi²⁹ samasāgata³⁰ dāruṇo uḷkhaṇṇatāṇaṃ teṃhi teva kiṃ³¹ attāno
nātham apassantiṃ Saṃbulaṃ bhuja aggaṇṇaṃ, adhipanna³² ti ajjhotthasi³³, 28
āmisacakkhuna³⁴ ti kīṇasāṇaṃ, patimeva³⁵ ti attāno vāṇaṇṇaṃ patim eva
anusoṇati, maṇo hessati³⁶ manā cīrīpāṇaṃ vidura³⁷ aññathā cīrīṃ bhaviassaṃ³⁸,
na santi devā ti idam sa dāruṇa bhuja gāṇā deva³⁹ ajjhapanaṃ⁴⁰ karonti
idha, lokapālā⁴¹ ti evaṇṇāṇaṃ sāsāṇaṃ paridaraṇaṃ pālāḥi lokapālā
eṇa idhaṇaṃ na samāhi paridavaṃ. 29

¹ C¹ teva. ² B² -ti. ³ C³ teva. ⁴ C⁴ -a. ⁵ B⁵ -a. ⁶ C⁶ -an. ⁷ C⁷
pattaṃ, B⁸ suttā. ⁸ C⁸ B⁹ -a. ⁹ C⁹ B¹⁰ -a. ¹⁰ C¹⁰ patim-, C¹¹ patim-
kattāya¹¹ - - - tūyāya vāṇaṇṇaṃ in C¹² ¹² C¹² duratāyā ¹³ C¹³ -patta ¹⁴
C¹⁴ -a. ¹⁵ B¹⁵ duratimāhi. ¹⁶ C¹⁶ cīrīyā. ¹⁷ B¹⁷ suttā me ¹⁸ B¹⁸ -gam
¹⁹ B¹⁹ -kīṇa, ²⁰ C²⁰ -a ²¹ B²¹ suttā. ²² B²² suttā indaka. ²³ so all three
MS. ²⁴ B²⁴ -pattā. ²⁵ C²⁵ ajjhotthasi, C²⁶ ajjhotthasi, B²⁷ ajjhotthasi. ²⁶ B²⁸
-ti. ²⁷ B²⁹ -ajjhiṇa.

Ahi' assā sīlutejēna Sakkabharanāṇi kampi, Paṇḍu-
kumbalasīlāsaṇaṇi uphākārāṇi dāseṇi. Sakko āvajjantaṇi taṇi
kāraṇaṇi natvā vajiraṇi ādāya vegenāganivā dānavassa mat-
thako chaṭvā itarāṇi g. ā.:

11. Ithiham esā pavarā yasaṇiṇi
santā samā aggi-r-iv' uggatejā,
taṇi ce' tuvaṇi' rakkhāsādesi kaṇṇaṇi
maddhā va' hi satthadhā te phaleyya,
mā tvaṇi jahi' muṇa paṭibhaṭā yā 'ti. 284.

16. Taṇha saṇṭā ti upasanti ātha va paṇḍu kumbalasīlāsaṇā, taṇā ti kī-
parasamāsaṇā¹, upasanti kīlāsa², phaleyyā 'ti taṇā³ Indarajitena pa-
haṇaṇi khaṇṇaṇi, mā tvaṇi jahi' muṇa paṭibhaṭāṇi mā vāreya.

Tam antvā dānava Sambulaṇi viṣajjesi. Sakko puna pi
„so esā“ evarūpaṇi kareyyā“ 'ti ciatutvā dānavāṇi devasath-
18 khalikāya bandhutvā puna anāgamaṇiāya tatīya pabbatantaro
viṣajjesi, rājadhīraṇi appamādena ovaḍitvā sakaṭṭhānaṇi eva
gato. Rājadhītaṇi atthamite²¹ auriye candālokena assamaṇi
pāpuṇi.

T. a. p. S. ajjha gāthā abhāsi:

- 20 17. Sā ca assamaṇi āgaṇhi pamuttā puriṇāḍakā
ajjha²² phalimsakunivā²³ gata-mūḍam²⁴ va ālayam. 285.
18. Sā tattha parideresi²⁵ rājaputti yasaṇiṇi
Sambulā utomattakkhā vāne nūtham apasanto: 286.
19. Samuḍe brāhmaṇe vande sampantacurage iva,
21 rājaputtaṇi apasanti tūtham hi samuḍam gūtā. 287.
22. Vande sīhe ca vyogghē ca ye ca āhū²⁶ vāne migū
rājaputtaṇi etc. 288.
23. Tisatāṇi²⁷ oṇḍhiyo²⁸ pulbatāṇi vanaṇi ca etc. 289.
24. Vande Indarajitāṇi²⁹ taṇiṇi rakkhataṇi³⁰ etc. 290.

¹ C¹ esā. al. ² C² taṇā. B¹ taṇā. ³ C³ tvaṇi. ⁴ B⁴ va. ⁵ C⁵ -ti. B⁵ dhi.

⁶ B⁶ -dāsa-. ⁷ C⁷ -ti. ⁸ B⁸ ādā. ⁹ B⁹ dāsa. ¹⁰ B¹⁰ esā. ¹¹ B¹¹ esā. ¹² B¹² esā.

¹³ B¹³ anāga-. ¹⁴ B¹⁴ āgaṇhi. ¹⁵ B¹⁵ āgaṇhi. ¹⁶ C¹⁶ palmasakunivā. C¹⁷ palmasakunivā. B¹⁸ palmasakunivā. ¹⁹ so C¹⁹. B²⁰ zovāṇi. C²¹ zovāṇi.

²² C²² B²³ -esā. ²⁴ C²⁴ vāne. ²⁵ B²⁵ -ti. ²⁶ C²⁶ āhū. C²⁷ -dhiyo. B²⁸ oṇḍhiyo. ²⁹ C²⁹ Indarajitāṇi. C³⁰ Indarajitāṇi. B³¹ Indarajitāṇi. ³² B³² rakkhataṇi.

22. Vande Bhāgīrathīm gaṇḍāṁ¹ sarantīmāṁ patigṛahāṁ etc. 291.

23. Vande ahaṁ² [pabbata]rājaseṭṭham
Himavantaṁ śūdracāyāṁ etc. 292.

Tatha nijaṁ³ phalīna⁴ kaṇṭhivā⁵ 'ti yathā sakṣyā⁶ anukhaṇṭa-
tama⁷ soṇatāṁ gahervā⁸ kenā⁹ upaddareṇa¹⁰ sakṣapātākīnaṁ phalīna¹¹ 2
phalīna¹² kaṇṭhivā¹³ nijaṁ¹⁴ āgacchoyya¹⁵ yathā¹⁶ vā gataśāṅgaṁ¹⁷ vā¹⁸ nikkhanta-
vachakāṁ¹⁹ āyāsa²⁰ anūṭṭam²¹ vachakāṁ²² vachakāṁ²³ dhamu²⁴ āgacchoyya²⁵
evaṁ²⁶ anūṭṭam²⁷ assamaṇa²⁸ āgacchati²⁹ aṭṭha³⁰, tadd³¹ hi³² Sontkheṇa³³ Sambutāya³⁴
etrāyamaṇi³⁵ vithiya³⁶ nūna³⁷ loṭa³⁸ pavāṇṭram³⁹ pi⁴⁰ nī⁴¹ gahervā⁴² āgacchoyya⁴³ 'ti
paridevamaṇi⁴⁴ paṇṇasāla⁴⁵ nikkhamaṇi⁴⁶ gacchantaṁ⁴⁷ pavivā⁴⁸ nī⁴⁹ dī⁵⁰ tona⁵¹ 10
vuttam⁵² uttama⁵³ rakkhā⁵⁴ ti⁵⁵ sakavagasaṁ⁵⁶ jātā⁵⁷ unā⁵⁸ anūṭṭam⁵⁹ anūṭṭamā⁶⁰,
apassanti⁶¹ itthi⁶² vana⁶³ nī⁶⁴ nī⁶⁵ nī⁶⁶ nī⁶⁷ nī⁶⁸ nī⁶⁹ nī⁷⁰ nī⁷¹ nī⁷² nī⁷³ nī⁷⁴ nī⁷⁵ nī⁷⁶ nī⁷⁷ nī⁷⁸ nī⁷⁹ nī⁸⁰ nī⁸¹ nī⁸² nī⁸³ nī⁸⁴ nī⁸⁵ nī⁸⁶ nī⁸⁷ nī⁸⁸ nī⁸⁹ nī⁹⁰ nī⁹¹ nī⁹² nī⁹³ nī⁹⁴ nī⁹⁵ nī⁹⁶ nī⁹⁷ nī⁹⁸ nī⁹⁹ nī¹⁰⁰ nī¹⁰¹ nī¹⁰² nī¹⁰³ nī¹⁰⁴ nī¹⁰⁵ nī¹⁰⁶ nī¹⁰⁷ nī¹⁰⁸ nī¹⁰⁹ nī¹¹⁰ nī¹¹¹ nī¹¹² nī¹¹³ nī¹¹⁴ nī¹¹⁵ nī¹¹⁶ nī¹¹⁷ nī¹¹⁸ nī¹¹⁹ nī¹²⁰ nī¹²¹ nī¹²² nī¹²³ nī¹²⁴ nī¹²⁵ nī¹²⁶ nī¹²⁷ nī¹²⁸ nī¹²⁹ nī¹³⁰ nī¹³¹ nī¹³² nī¹³³ nī¹³⁴ nī¹³⁵ nī¹³⁶ nī¹³⁷ nī¹³⁸ nī¹³⁹ nī¹⁴⁰ nī¹⁴¹ nī¹⁴² nī¹⁴³ nī¹⁴⁴ nī¹⁴⁵ nī¹⁴⁶ nī¹⁴⁷ nī¹⁴⁸ nī¹⁴⁹ nī¹⁵⁰ nī¹⁵¹ nī¹⁵² nī¹⁵³ nī¹⁵⁴ nī¹⁵⁵ nī¹⁵⁶ nī¹⁵⁷ nī¹⁵⁸ nī¹⁵⁹ nī¹⁶⁰ nī¹⁶¹ nī¹⁶² nī¹⁶³ nī¹⁶⁴ nī¹⁶⁵ nī¹⁶⁶ nī¹⁶⁷ nī¹⁶⁸ nī¹⁶⁹ nī¹⁷⁰ nī¹⁷¹ nī¹⁷² nī¹⁷³ nī¹⁷⁴ nī¹⁷⁵ nī¹⁷⁶ nī¹⁷⁷ nī¹⁷⁸ nī¹⁷⁹ nī¹⁸⁰ nī¹⁸¹ nī¹⁸² nī¹⁸³ nī¹⁸⁴ nī¹⁸⁵ nī¹⁸⁶ nī¹⁸⁷ nī¹⁸⁸ nī¹⁸⁹ nī¹⁹⁰ nī¹⁹¹ nī¹⁹² nī¹⁹³ nī¹⁹⁴ nī¹⁹⁵ nī¹⁹⁶ nī¹⁹⁷ nī¹⁹⁸ nī¹⁹⁹ nī²⁰⁰ nī²⁰¹ nī²⁰² nī²⁰³ nī²⁰⁴ nī²⁰⁵ nī²⁰⁶ nī²⁰⁷ nī²⁰⁸ nī²⁰⁹ nī²¹⁰ nī²¹¹ nī²¹² nī²¹³ nī²¹⁴ nī²¹⁵ nī²¹⁶ nī²¹⁷ nī²¹⁸ nī²¹⁹ nī²²⁰ nī²²¹ nī²²² nī²²³ nī²²⁴ nī²²⁵ nī²²⁶ nī²²⁷ nī²²⁸ nī²²⁹ nī²³⁰ nī²³¹ nī²³² nī²³³ nī²³⁴ nī²³⁵ nī²³⁶ nī²³⁷ nī²³⁸ nī²³⁹ nī²⁴⁰ nī²⁴¹ nī²⁴² nī²⁴³ nī²⁴⁴ nī²⁴⁵ nī²⁴⁶ nī²⁴⁷ nī²⁴⁸ nī²⁴⁹ nī²⁵⁰ nī²⁵¹ nī²⁵² nī²⁵³ nī²⁵⁴ nī²⁵⁵ nī²⁵⁶ nī²⁵⁷ nī²⁵⁸ nī²⁵⁹ nī²⁶⁰ nī²⁶¹ nī²⁶² nī²⁶³ nī²⁶⁴ nī²⁶⁵ nī²⁶⁶ nī²⁶⁷ nī²⁶⁸ nī²⁶⁹ nī²⁷⁰ nī²⁷¹ nī²⁷² nī²⁷³ nī²⁷⁴ nī²⁷⁵ nī²⁷⁶ nī²⁷⁷ nī²⁷⁸ nī²⁷⁹ nī²⁸⁰ nī²⁸¹ nī²⁸² nī²⁸³ nī²⁸⁴ nī²⁸⁵ nī²⁸⁶ nī²⁸⁷ nī²⁸⁸ nī²⁸⁹ nī²⁹⁰ nī²⁹¹ nī²⁹² nī²⁹³ nī²⁹⁴ nī²⁹⁵ nī²⁹⁶ nī²⁹⁷ nī²⁹⁸ nī²⁹⁹ nī³⁰⁰ nī³⁰¹ nī³⁰² nī³⁰³ nī³⁰⁴ nī³⁰⁵ nī³⁰⁶ nī³⁰⁷ nī³⁰⁸ nī³⁰⁹ nī³¹⁰ nī³¹¹ nī³¹² nī³¹³ nī³¹⁴ nī³¹⁵ nī³¹⁶ nī³¹⁷ nī³¹⁸ nī³¹⁹ nī³²⁰ nī³²¹ nī³²² nī³²³ nī³²⁴ nī³²⁵ nī³²⁶ nī³²⁷ nī³²⁸ nī³²⁹ nī³³⁰ nī³³¹ nī³³² nī³³³ nī³³⁴ nī³³⁵ nī³³⁶ nī³³⁷ nī³³⁸ nī³³⁹ nī³⁴⁰ nī³⁴¹ nī³⁴² nī³⁴³ nī³⁴⁴ nī³⁴⁵ nī³⁴⁶ nī³⁴⁷ nī³⁴⁸ nī³⁴⁹ nī³⁵⁰ nī³⁵¹ nī³⁵² nī³⁵³ nī³⁵⁴ nī³⁵⁵ nī³⁵⁶ nī³⁵⁷ nī³⁵⁸ nī³⁵⁹ nī³⁶⁰ nī³⁶¹ nī³⁶² nī³⁶³ nī³⁶⁴ nī³⁶⁵ nī³⁶⁶ nī³⁶⁷ nī³⁶⁸ nī³⁶⁹ nī³⁷⁰ nī³⁷¹ nī³⁷² nī³⁷³ nī³⁷⁴ nī³⁷⁵ nī³⁷⁶ nī³⁷⁷ nī³⁷⁸ nī³⁷⁹ nī³⁸⁰ nī³⁸¹ nī³⁸² nī³⁸³ nī³⁸⁴ nī³⁸⁵ nī³⁸⁶ nī³⁸⁷ nī³⁸⁸ nī³⁸⁹ nī³⁹⁰ nī³⁹¹ nī³⁹² nī³⁹³ nī³⁹⁴ nī³⁹⁵ nī³⁹⁶ nī³⁹⁷ nī³⁹⁸ nī³⁹⁹ nī⁴⁰⁰ nī⁴⁰¹ nī⁴⁰² nī⁴⁰³ nī⁴⁰⁴ nī⁴⁰⁵ nī⁴⁰⁶ nī⁴⁰⁷ nī⁴⁰⁸ nī⁴⁰⁹ nī⁴¹⁰ nī⁴¹¹ nī⁴¹² nī⁴¹³ nī⁴¹⁴ nī⁴¹⁵ nī⁴¹⁶ nī⁴¹⁷ nī⁴¹⁸ nī⁴¹⁹ nī⁴²⁰ nī⁴²¹ nī⁴²² nī⁴²³ nī⁴²⁴ nī⁴²⁵ nī⁴²⁶ nī⁴²⁷ nī⁴²⁸ nī⁴²⁹ nī⁴³⁰ nī⁴³¹ nī⁴³² nī⁴³³ nī⁴³⁴ nī⁴³⁵ nī⁴³⁶ nī⁴³⁷ nī⁴³⁸ nī⁴³⁹ nī⁴⁴⁰ nī⁴⁴¹ nī⁴⁴² nī⁴⁴³ nī⁴⁴⁴ nī⁴⁴⁵ nī⁴⁴⁶ nī⁴⁴⁷ nī⁴⁴⁸ nī⁴⁴⁹ nī⁴⁵⁰ nī⁴⁵¹ nī⁴⁵² nī⁴⁵³ nī⁴⁵⁴ nī⁴⁵⁵ nī⁴⁵⁶ nī⁴⁵⁷ nī⁴⁵⁸ nī⁴⁵⁹ nī⁴⁶⁰ nī⁴⁶¹ nī⁴⁶² nī⁴⁶³ nī⁴⁶⁴ nī⁴⁶⁵ nī⁴⁶⁶ nī⁴⁶⁷ nī⁴⁶⁸ nī⁴⁶⁹ nī⁴⁷⁰ nī⁴⁷¹ nī⁴⁷² nī⁴⁷³ nī⁴⁷⁴ nī⁴⁷⁵ nī⁴⁷⁶ nī⁴⁷⁷ nī⁴⁷⁸ nī⁴⁷⁹ nī⁴⁸⁰ nī⁴⁸¹ nī⁴⁸² nī⁴⁸³ nī⁴⁸⁴ nī⁴⁸⁵ nī⁴⁸⁶ nī⁴⁸⁷ nī⁴⁸⁸ nī⁴⁸⁹ nī⁴⁹⁰ nī⁴⁹¹ nī⁴⁹² nī⁴⁹³ nī⁴⁹⁴ nī⁴⁹⁵ nī⁴⁹⁶ nī⁴⁹⁷ nī⁴⁹⁸ nī⁴⁹⁹ nī⁵⁰⁰ nī⁵⁰¹ nī⁵⁰² nī⁵⁰³ nī⁵⁰⁴ nī⁵⁰⁵ nī⁵⁰⁶ nī⁵⁰⁷ nī⁵⁰⁸ nī⁵⁰⁹ nī⁵¹⁰ nī⁵¹¹ nī⁵¹² nī⁵¹³ nī⁵¹⁴ nī⁵¹⁵ nī⁵¹⁶ nī⁵¹⁷ nī⁵¹⁸ nī⁵¹⁹ nī⁵²⁰ nī⁵²¹ nī⁵²² nī⁵²³ nī⁵²⁴ nī⁵²⁵ nī⁵²⁶ nī⁵²⁷ nī⁵²⁸ nī⁵²⁹ nī⁵³⁰ nī⁵³¹ nī⁵³² nī⁵³³ nī⁵³⁴ nī⁵³⁵ nī⁵³⁶ nī⁵³⁷ nī⁵³⁸ nī⁵³⁹ nī⁵⁴⁰ nī⁵⁴¹ nī⁵⁴² nī⁵⁴³ nī⁵⁴⁴ nī⁵⁴⁵ nī⁵⁴⁶ nī⁵⁴⁷ nī⁵⁴⁸ nī⁵⁴⁹ nī⁵⁵⁰ nī⁵⁵¹ nī⁵⁵² nī⁵⁵³ nī⁵⁵⁴ nī⁵⁵⁵ nī⁵⁵⁶ nī⁵⁵⁷ nī⁵⁵⁸ nī⁵⁵⁹ nī⁵⁶⁰ nī⁵⁶¹ nī⁵⁶² nī⁵⁶³ nī⁵⁶⁴ nī⁵⁶⁵ nī⁵⁶⁶ nī⁵⁶⁷ nī⁵⁶⁸ nī⁵⁶⁹ nī⁵⁷⁰ nī⁵⁷¹ nī⁵⁷² nī⁵⁷³ nī⁵⁷⁴ nī⁵⁷⁵ nī⁵⁷⁶ nī⁵⁷⁷ nī⁵⁷⁸ nī⁵⁷⁹ nī⁵⁸⁰ nī⁵⁸¹ nī⁵⁸² nī⁵⁸³ nī⁵⁸⁴ nī⁵⁸⁵ nī⁵⁸⁶ nī⁵⁸⁷ nī⁵⁸⁸ nī⁵⁸⁹ nī⁵⁹⁰ nī⁵⁹¹ nī⁵⁹² nī⁵⁹³ nī⁵⁹⁴ nī⁵⁹⁵ nī⁵⁹⁶ nī⁵⁹⁷ nī⁵⁹⁸ nī⁵⁹⁹ nī⁶⁰⁰ nī⁶⁰¹ nī⁶⁰² nī⁶⁰³ nī⁶⁰⁴ nī⁶⁰⁵ nī⁶⁰⁶ nī⁶⁰⁷ nī⁶⁰⁸ nī⁶⁰⁹ nī⁶¹⁰ nī⁶¹¹ nī⁶¹² nī⁶¹³ nī⁶¹⁴ nī⁶¹⁵ nī⁶¹⁶ nī⁶¹⁷ nī⁶¹⁸ nī⁶¹⁹ nī⁶²⁰ nī⁶²¹ nī⁶²² nī⁶²³ nī⁶²⁴ nī⁶²⁵ nī⁶²⁶ nī⁶²⁷ nī⁶²⁸ nī⁶²⁹ nī⁶³⁰ nī⁶³¹ nī⁶³² nī⁶³³ nī⁶³⁴ nī⁶³⁵ nī⁶³⁶ nī⁶³⁷ nī⁶³⁸ nī⁶³⁹ nī⁶⁴⁰ nī⁶⁴¹ nī⁶⁴² nī⁶⁴³ nī⁶⁴⁴ nī⁶⁴⁵ nī⁶⁴⁶ nī⁶⁴⁷ nī⁶⁴⁸ nī⁶⁴⁹ nī⁶⁵⁰ nī⁶⁵¹ nī⁶⁵² nī⁶⁵³ nī⁶⁵⁴ nī⁶⁵⁵ nī⁶⁵⁶ nī⁶⁵⁷ nī⁶⁵⁸ nī⁶⁵⁹ nī⁶⁶⁰ nī⁶⁶¹ nī⁶⁶² nī⁶⁶³ nī⁶⁶⁴ nī⁶⁶⁵ nī⁶⁶⁶ nī⁶⁶⁷ nī⁶⁶⁸ nī⁶⁶⁹ nī⁶⁷⁰ nī⁶⁷¹ nī⁶⁷² nī⁶⁷³ nī⁶⁷⁴ nī⁶⁷⁵ nī⁶⁷⁶ nī⁶⁷⁷ nī⁶⁷⁸ nī⁶⁷⁹ nī⁶⁸⁰ nī⁶⁸¹ nī⁶⁸² nī⁶⁸³ nī⁶⁸⁴ nī⁶⁸⁵ nī⁶⁸⁶ nī⁶⁸⁷ nī⁶⁸⁸ nī⁶⁸⁹ nī⁶⁹⁰ nī⁶⁹¹ nī⁶⁹² nī⁶⁹³ nī⁶⁹⁴ nī⁶⁹⁵ nī⁶⁹⁶ nī⁶⁹⁷ nī⁶⁹⁸ nī⁶⁹⁹ nī⁷⁰⁰ nī⁷⁰¹ nī⁷⁰² nī⁷⁰³ nī⁷⁰⁴ nī⁷⁰⁵ nī⁷⁰⁶ nī⁷⁰⁷ nī⁷⁰⁸ nī⁷⁰⁹ nī⁷¹⁰ nī⁷¹¹ nī⁷¹² nī⁷¹³ nī⁷¹⁴ nī⁷¹⁵ nī⁷¹⁶ nī⁷¹⁷ nī⁷¹⁸ nī⁷¹⁹ nī⁷²⁰ nī⁷²¹ nī⁷²² nī⁷²³ nī⁷²⁴ nī⁷²⁵ nī⁷²⁶ nī⁷²⁷ nī⁷²⁸ nī⁷²⁹ nī⁷³⁰ nī⁷³¹ nī⁷³² nī⁷³³ nī⁷³⁴ nī⁷³⁵ nī⁷³⁶ nī⁷³⁷ nī⁷³⁸ nī⁷³⁹ nī⁷⁴⁰ nī⁷⁴¹ nī⁷⁴² nī⁷⁴³ nī⁷⁴⁴ nī⁷⁴⁵ nī⁷⁴⁶ nī⁷⁴⁷ nī⁷⁴⁸ nī⁷⁴⁹ nī⁷⁵⁰ nī⁷⁵¹ nī⁷⁵² nī⁷⁵³ nī⁷⁵⁴ nī⁷⁵⁵ nī⁷⁵⁶ nī⁷⁵⁷ nī⁷⁵⁸ nī⁷⁵⁹ nī⁷⁶⁰ nī⁷⁶¹ nī⁷⁶² nī⁷⁶³ nī⁷⁶⁴ nī⁷⁶⁵ nī⁷⁶⁶ nī⁷⁶⁷ nī⁷⁶⁸ nī⁷⁶⁹ nī⁷⁷⁰ nī⁷⁷¹ nī⁷⁷² nī⁷⁷³ nī⁷⁷⁴ nī⁷⁷⁵ nī⁷⁷⁶ nī⁷⁷⁷ nī⁷⁷⁸ nī⁷⁷⁹ nī⁷⁸⁰ nī⁷⁸¹ nī⁷⁸² nī⁷⁸³ nī⁷⁸⁴ nī⁷⁸⁵ nī⁷⁸⁶ nī⁷⁸⁷ nī⁷⁸⁸ nī⁷⁸⁹ nī⁷⁹⁰ nī⁷⁹¹ nī⁷⁹² nī⁷⁹³ nī⁷⁹⁴ nī⁷⁹⁵ nī⁷⁹⁶ nī⁷⁹⁷ nī⁷⁹⁸ nī⁷⁹⁹ nī⁸⁰⁰ nī⁸⁰¹ nī⁸⁰² nī⁸⁰³ nī⁸⁰⁴ nī⁸⁰⁵ nī⁸⁰⁶ nī⁸⁰⁷ nī⁸⁰⁸ nī⁸⁰⁹ nī⁸¹⁰ nī⁸¹¹ nī⁸¹² nī⁸¹³ nī⁸¹⁴ nī⁸¹⁵ nī⁸¹⁶ nī⁸¹⁷ nī⁸¹⁸ nī⁸¹⁹ nī⁸²⁰ nī⁸²¹ nī⁸²² nī⁸²³ nī⁸²⁴ nī⁸²⁵ nī⁸²⁶ nī⁸²⁷ nī⁸²⁸ nī⁸²⁹ nī⁸³⁰ nī⁸³¹ nī⁸³² nī⁸³³ nī⁸³⁴ nī⁸³⁵ nī⁸³⁶ nī⁸³⁷ nī⁸³⁸ nī⁸³⁹ nī⁸⁴⁰ nī⁸⁴¹ nī⁸⁴² nī⁸⁴³ nī⁸⁴⁴ nī⁸⁴⁵ nī⁸⁴⁶ nī⁸⁴⁷ nī⁸⁴⁸ nī⁸⁴⁹ nī⁸⁵⁰ nī⁸⁵¹ nī⁸⁵² nī⁸⁵³ nī⁸⁵⁴ nī⁸⁵⁵ nī⁸⁵⁶ nī⁸⁵⁷ nī⁸⁵⁸ nī⁸⁵⁹ nī⁸⁶⁰ nī⁸⁶¹ nī⁸⁶² nī⁸⁶³ nī⁸⁶⁴ nī⁸⁶⁵ nī⁸⁶⁶ nī⁸⁶⁷ nī⁸⁶⁸ nī⁸⁶⁹ nī⁸⁷⁰ nī⁸⁷¹ nī⁸⁷² nī⁸⁷³ nī⁸⁷⁴ nī⁸⁷⁵ nī⁸⁷⁶ nī⁸⁷⁷ nī⁸⁷⁸ nī⁸⁷⁹ nī⁸⁸⁰ nī⁸⁸¹ nī⁸⁸² nī⁸⁸³ nī⁸⁸⁴ nī⁸⁸⁵ nī⁸⁸⁶ nī⁸⁸⁷ nī⁸⁸⁸ nī⁸⁸⁹ nī⁸⁹⁰ nī⁸⁹¹ nī⁸⁹² nī⁸⁹³ nī⁸⁹⁴ nī⁸⁹⁵ nī⁸⁹⁶ nī⁸⁹⁷ nī⁸⁹⁸ nī⁸⁹⁹ nī⁹⁰⁰ nī⁹⁰¹ nī⁹⁰² nī⁹⁰³ nī⁹⁰⁴ nī⁹⁰⁵ nī⁹⁰⁶ nī⁹⁰⁷ nī⁹⁰⁸ nī⁹⁰⁹ nī⁹¹⁰ nī⁹¹¹ nī⁹¹² nī⁹¹³ nī⁹¹⁴ nī⁹¹⁵ nī⁹¹⁶ nī⁹¹⁷ nī⁹¹⁸ nī⁹¹⁹ nī⁹²⁰ nī⁹²¹ nī⁹²² nī⁹²³ nī⁹²⁴ nī⁹²⁵ nī⁹²⁶ nī⁹²⁷ nī⁹²⁸ nī⁹²⁹ nī⁹³⁰ nī⁹³¹ nī⁹³² nī⁹³³ nī⁹³⁴ nī⁹³⁵ nī⁹³⁶ nī⁹³⁷ nī⁹³⁸ nī⁹³⁹ nī⁹⁴⁰ nī⁹⁴¹ nī⁹⁴² nī⁹⁴³ nī⁹⁴⁴ nī⁹⁴⁵ nī⁹⁴⁶ nī⁹⁴⁷ nī⁹⁴⁸ nī⁹⁴⁹ nī⁹⁵⁰ nī⁹⁵¹ nī⁹⁵² nī⁹⁵³ nī⁹⁵⁴ nī⁹⁵⁵ nī⁹⁵⁶ nī⁹⁵⁷ nī⁹⁵⁸ nī⁹⁵⁹ nī⁹⁶⁰ nī⁹⁶¹ nī⁹⁶² nī⁹⁶³ nī⁹⁶⁴ nī⁹⁶⁵ nī⁹⁶⁶ nī⁹⁶⁷ nī⁹⁶⁸ nī⁹⁶⁹ nī⁹⁷⁰ nī⁹⁷¹ nī⁹⁷² nī⁹⁷³ nī⁹⁷⁴ nī⁹⁷⁵ nī⁹⁷⁶ nī⁹⁷⁷ nī⁹⁷⁸ nī⁹⁷⁹ nī⁹⁸⁰ nī⁹⁸¹ nī⁹⁸² nī⁹⁸³ nī⁹⁸⁴ nī⁹⁸⁵ nī⁹⁸⁶ nī⁹⁸⁷ nī⁹⁸⁸ nī⁹⁸⁹ nī⁹⁹⁰ nī⁹⁹¹ nī⁹⁹² nī⁹⁹³ nī⁹⁹⁴ nī⁹⁹⁵ nī⁹⁹⁶ nī⁹⁹⁷ nī⁹⁹⁸ nī⁹⁹⁹ nī¹⁰⁰⁰ nī¹⁰⁰¹ nī¹⁰⁰² nī¹⁰⁰³ nī¹⁰⁰⁴ nī¹⁰⁰⁵ nī¹⁰⁰⁶ nī¹⁰⁰⁷ nī¹⁰⁰⁸ nī¹⁰⁰⁹ nī¹⁰¹⁰ nī¹⁰¹¹ nī¹⁰¹² nī¹⁰¹³ nī¹⁰¹⁴ nī¹⁰¹⁵ nī¹⁰¹⁶ nī¹⁰¹⁷ nī¹⁰¹⁸ nī¹⁰¹⁹ nī¹⁰²⁰ nī¹⁰²¹ nī¹⁰²² nī¹⁰²³ nī¹⁰²⁴ nī¹⁰²⁵ nī¹⁰²⁶ nī¹⁰²⁷ nī¹⁰²⁸ nī¹⁰²⁹ nī¹⁰³⁰ nī¹⁰³¹ nī¹⁰³² nī¹⁰³³ nī¹⁰³⁴ nī¹⁰³⁵ nī¹⁰³⁶ nī¹⁰³⁷ nī¹⁰³⁸ nī¹⁰³⁹ nī¹⁰⁴⁰ nī¹⁰⁴¹ nī¹⁰⁴² nī¹⁰⁴³ nī¹⁰⁴⁴ nī¹⁰⁴⁵ nī¹⁰⁴⁶ nī¹⁰⁴⁷ nī¹⁰⁴⁸ nī¹⁰⁴⁹ nī¹⁰⁵⁰ nī¹⁰⁵¹ nī¹⁰⁵² nī¹⁰⁵³ nī¹⁰⁵⁴ nī¹⁰⁵⁵ nī¹⁰⁵⁶ nī¹⁰⁵⁷ nī¹⁰⁵⁸ nī¹⁰⁵⁹ nī¹⁰⁶⁰ nī¹⁰⁶¹ nī¹⁰⁶² nī¹⁰⁶³ nī¹⁰⁶⁴ nī¹⁰⁶⁵ nī¹⁰⁶⁶ nī¹⁰⁶⁷ nī¹⁰⁶⁸ nī¹⁰⁶⁹ nī¹⁰⁷⁰ nī¹⁰⁷¹ nī¹⁰⁷² nī¹⁰⁷³ nī¹⁰⁷⁴ nī¹⁰⁷⁵ nī¹⁰⁷⁶ nī¹⁰⁷⁷ nī¹⁰⁷⁸ nī¹⁰⁷⁹ nī¹⁰⁸⁰ nī¹

aññesaṃ divaseṣu na imāya velāya āgacchasi, aṭṭha atisāyaṃ
āgatāsi¹” pucchanto gātham āha:

“Atisāyaṃ vatāgañchi²” rājanputti yasasini,

kena nu ‘jja’ samāgañchi³, ko te piyataro mayā ti⁴. 393.

2 Atha naṃ sā „āhaṃ” ayyaputta phalāphalāni ādāya
āgacchanti⁵ ekam dānavam passim, so mayi paṭibuddhacitto
butvā mam hatthe gahitvā “ace me vacanāni na karosi
khādissāmi taṃ” ti āha, āhaṃ tāya velāyantaṃ ñeva anuocanti⁶
evam paridevin⁷ ti vatvā

10 11. Idam kho ‘haṃ tadāvacam gahitā tena sattunā,

na me⁸ idam tathā dukkhaṃ yaṃ mam khadeyya rakkhaso
yaṃ so⁹ me ayyaputtassa mano hessati aññatā ti-g. ā. 294.

Ath¹⁰ assa sesam pi pavattim āroceti¹¹, tena paṇāham
deva dānavena gahitā attānam viśajjāpetum asakkonti deva-
15 rajjāpaṇakamman¹² akāsiṃ, aha Sakko vajirahattho āgantvā
ākāse thito dānavam santajjētvā mam viśajjāpetvā taṃ¹³ deva-
samkhaṭṭikāya bandhivā¹⁴ tatiye pabbatantare khipivā pak-
kāmī, ev¹⁵ āhaṃ Sakkaṃ nissāya jīvitam tabhin¹⁶ ti āha. Tam
suvā sotthihaso „bhaddo hotu, mātugāmasa antare saccam
18 nāma dullabham, Himavante¹⁷ babū¹⁸ vacacarakatāpasaviñjā-
dharādayo vaṇṇanti¹⁹, ko tuyham saddahissasīti²⁰ vatvā gā-
tham āha:

“Coriṇaṃ²¹ bahubuddhiṇaṃ²² yāsu saccam sudullabham

rhinaṃ bhāvo durājāno macchassōvōdake gatan ti. 295.

20 Sā tassa vacanāni sutvā „ayyaputta” uhaṃ taṃ²³ asadda-
hantaṃ mama saccabalen’ eva²⁴ tikicchissāmi²⁵ udakatasam
pūretvā saccakiriyaṃ katvā tassa sise udakam āsiṇcanti

¹ Bā -gacchi. ² C² samajja. ³ C³ amiti ti. ⁴ Bā āha. ⁵ C⁵ -i, Bā gar-
chanti, Bā āgacchanti. ⁶ all three MSS. -i. ⁷ C⁷ tme. ⁸ Bā ex. ⁹ C⁹
tulpān-, C¹⁰ tajjān-, Bā devakajjāpāna. ¹¹ C¹¹ ta. ¹² Bā add tam. ¹³
Bā add ti. ¹⁴ C¹⁴ Bā -u. ¹⁵ Bā sand. ¹⁶ C¹⁶ Bā inam. ¹⁷ C¹⁷ -imam, Bā
-vuddhiṇam. ¹⁸ C¹⁸ -am. ¹⁹ C¹⁹ mam. ²⁰ Bā saccam phalaseva.

27. Tathā mañi saṁcamaṁ pāletu pālayissati ce mamam
yathāham aññhijānāmi aññam piyataram taya¹,
etena saṁcavajjena vyādhi te vāpasammattū² 'ti g. ā. 396.

Tathā tathāvadā ce mamam ti imāsa saddhānaṁ paṭetābba, i. e. k.: yathā-
ham vadāmi tathā mama vadam, aha mañi aññā pi pāletu ajatim pi pālayissati.
Aññā me vadamāno aha³: yathāham aññhijānāmi⁴, pottakassa pana tathā
mam saṁcamaṁ pāletiti⁵ likhitam tad⁶. Appakāṭhāyāso n' anhi.

Evam taya saṁcakiriyaṁ katvā ndake āsittamante yeva
Soṭṭhisenaassa kuṭṭham ambiladhotam vīya tambamalam tavad
eva apagañchi⁷. Te katipāham tattha vasitvā araṇṇato⁸ nik-
khamma Bārāṇasim paṭvā uyyānam pavāsamā. Rājā tessaṁ
āgatabhāvaṁ katvā uyyānam gantvā tatth⁹ eva Soṭṭhisenaassa
chattam uṣāpetvā Sambulam aggamaheṣiṭṭhāne alhihiṇcāpetvā
nagaraṁ pavesetvā sayam isipabbajjāṁ pabbajjtvā uyyāne
vāsam kappesi, rājasiṁhesane yeva nibbaddham bhūñji. Soṭṭhi-
sena pi Sambulāya aggamaheṣiṭṭhānasmattam¹⁰ eva adāsi, na
pam¹¹ kuci sakkāro ahoṣi, atthibhāvaṁ pi 'asā va na' aññāsi,
aññāh¹² eva itthiṁ saddhim abhirami. Sambulā sapattisena¹³
kizā ahoṣi oppandoppandakajātā dhamanisanthasagattā¹⁴. Sā
ekadivasaṁ sokavinodanattam bhūñjitum āgatassa sasaratā-
pasassa santikam gantvā taṁ katabhakkakiccaṁ vanditvā oka-
mantam nisīdi. So tam milātiendriyaṁ¹⁵ diavā

28. Ye kuṇḍarā sattasatā ulārā
rakkhanti raittivediṁ uyyutāvudhā¹⁶
dhanuggahānaṁ ce satāni soḷasa
kathāvividhe passanti bhaddhe sattavo ti g. ā. 397.

Tasā aṭṭho: bhaddhe Sambula ye ambikāṁ sattasatā kuṇḍarā te va
khaṇḍagatānaṁ¹⁷ yodhānaṁ va sasena¹⁸ uyyutāvudhā¹⁹ aparāni ce soḷasa

¹ U¹ yathā. ² B² sammā. ³ C³ B³ -amhi. ⁴ sa B⁴; C⁴ likhitaṁ, B⁴ likhi-
tam. ⁵ B⁵ -gacchi. ⁶ B⁶ arāṇṇā. ⁷ B⁷ -ghāṇā. ⁸ B⁸ pura. ⁹ B⁹ pīṇā vi.
¹⁰ B¹⁰ paṇḍapattisena. ¹¹ U¹¹ dhamanisanthasagattā? B¹¹ dhamanisanthasagattā.
¹² B¹² -milāyati. ¹³ C¹³ uyyatā, B¹³ uyyuttā. ¹⁴ B¹⁴ tesaṁsena khaṇḍagatānaṁ.
B¹⁴ tesaṁsena paṇḍha. ¹⁵ C¹⁵ yodhānāsaṁsena, B¹⁵ yodhānāsaṁsena. ¹⁶ B¹⁶ uyyuttā.

tuṃhaṃ hiti e' eva sāsāsaṅgāṇā ca, tasmā sāsā sāsāsaṅgāṇā ca, khaṇḍasaṅgāṇā
jāntvā mudueta haṃ, ettha sāsā parisaṃhita.

Evam so puttassa ovādam datvā uṭṭhaya pakkāmi. Rājā
pitari gate Sambulam pakkosāpetvā „bhaddo attakam kālath
mayā kutadosaṃ khama', ito patthāya sabhissariyam tuṃham
eva dammiti" osāsaṅgāṇam āha:

10. Sace tuvaṃ¹ vipule² laddhabhoge

issāvatīnū³ maraṇaṃ upesi

ahaṃ ca te bhaddo imā ca kaṇḍā⁴

sabbe va te vacanākara bhavāmi⁵ ti. 304.

Tass' artho: bhaddo Sambula sace tuvaṃ bhavarāsaṅgāṇā (ha) eva abhāva-
ritā¹ aggaṃkhaṇḍasaṅgāṇānaṃ vipulābhoge² laddhāvāpi. Ivaṃ eva maraṇam
upesi ahaṃ ca te imā va rājakaṇḍāyo³ sabbe tva vacanākara bhavāmi tvaṃ
yathābhāṇiṇīyam imam rajjam tūrehiṇi sabhissariyam tvaṃ adāsi.

11. Taro patthāya ubho samaggāvāsam vasaṇā dānādini
puññāni katvā⁶ yathākammam gamāma. Tāpaso jhānābhīṇam⁷
nibhattetvā Brahmaloḥapāgo ahoṣi.

S. i. d. ā. „ma bhikkhāro idāṃ' eva pubbe pi Mallikā patidavatā
yevā' 'ū' evā' i. k.: „Tadā Sambulā Mallikā ahoṣi, Sattisena
10 Kṃalavājā, pitā tāpaso aham evā' ti. Sambulajātakaṃ.

10. Gandatindojātaka.

Appamādo ti. Idam S. J. v. rājo'vādam ā. k. Rājovādo
heṭṭhā ruttarito.

Aṇṭe pana Kampillaratthe Uttarapañcālanagare
12 Pañcāle nāma rājā agatigamace thito adhammena pamatto
rajjam kāresi. Ath' āsā amaccādāyo sabbe pi adhammika
jātā. Balipijitā ruttavāsino puttadāre ādāya araṇḍo migā
viya carimaṃ, gāvatthāne gāmo nāma nāhoṣi. manussaṃ rāja-

¹ Bā khaṇḍa. ² Cā. vipulā. ³ Cā. vipulā. ⁴ Cā. kaṇḍā. ⁵ Bā. maccādāyo. ⁶ Bā. imā rājakaṇḍā. ⁷ Bā. jhānā. ⁸ Bā. jhā. ⁹ Cā. khaṇḍāyo. Bā. rājakaṇḍā.
¹⁰ Bā. karitā. ¹¹ Bā. āyo.

purisabbhayaṃ divā gehe vasitum na sakkonti, gehāni kaṇṭha-
kasaṅkhāhi parikkhipitvā aruṇe uggacchante yeva araḍḍhaṃ pavī-
santi, divā rājapuriṣā¹ vilumpanti rattim corā². Tada Bo.
bahinagare gaṇḍatindurakkhe³ devatā hutvā nibbatti, anusaṃ-
vaccharaṃ raḍḍho santikā saḥassagghanaṃ⁴ balikammam⁵
labhati, so cintesi: „ayaṃ rājā pamatto rajjaṃ kareti, sakala-
rattham vinassati, thapetvā maṃ aṇḍo⁶ rājānaṃ patirūpe
nivesetum samattilo nāma n⁷ atthi, upakāraḥ cāpi me anu-
saṃvaccharaṃ saḥassabalinā pūjesi⁸, ovadisāmi na⁹ ti so
rattibhāge raḍḍho sirigabbhaṃ pavisitvā assaṅkapasse thapvā¹⁰
obhūsaṃ vissajjento¹¹ ākāse atthāsi. Rājā taṃ bhāsurīyaṃ viya
jalamānaṃ divā „ko si tvam, kena vā kāraṇenāgate¹² ti puechi.
So tassa vacanaṃ sutvā „mahārāja ahaṃ tindukadevatā,
tuyhaṃ ovādam dassāmi ti āgate mhi¹³. „Kim ovādam nāma
dassāsi¹⁴ evaṃ vutte M. „mahārāja, tvam pamatto hutvā¹⁵
rajjaṃ kāresi, tena te sakalarattham bhataviluttaṃ¹⁶ viya vi-
nattham, rājāno nāma pamādena rajjaṃ kārentā sakala-
ratthassāpi¹⁷ sāmīno na¹⁸ honti, diṭṭhe va dhamme vināsaṃ
patvā samparāye pana mahānirāye nibbattanti, tesa ca
pamādaṃ āpannesu antojanā bahijana pi¹⁹ esa pamattā vā²⁰
honti, tasmiṃ raḍḍhā atirekena appamattena bhavitabba²¹ ti
vatvā dhammaḍesaṇaṃ patthapento āha:

1. Appamādo amatapadaṃ, pamādo maccuno padaṃ, (Dbp. v. 1)
appamattā na mīyanti, ye pamattā yathāmatā. 305.

2. Maḍḍa pamādo jāyetha, pamāda¹² jāyate khayō, 25
khayā padosa¹³ jāyanti, mā mado¹⁴ bharatūsaḥ¹⁵. 306.

3. Bahū hi khattiyā jina¹⁶ attham rattham pamādino
attho pi gāmīno gāma anāgārā agārīno. 307.

¹ Bā -āde pi. ² Bā -āde khārenti. ³ Bā gaṇḍatindurakkhe. ⁴ Bā -sakkam.
⁵ Cā aṇḍo maṃ, Cā aṇḍo maṃ. ⁶ Bā -ā. ⁷ Bā -vissajjeto. ⁸ Bā -ca loka-
gate si. ⁹ Bā bhataviluppantaṃ. ¹⁰ Bā -ssa. ¹¹ Bā nāma. ¹² Cā Bā -de. ¹³
Cā -ā. ¹⁴ Bā -pamāda. ¹⁵ Cā -sabbha. ¹⁶ Cā jina? Bā jina, Bā jana.

1. Khattiyassa pamattaessa ratthasamim ratthavaddhana
sabbe bhoga vinassanti, raṇṇo taṃ vacate aghaṇi. 308.
2. N' esa dhammo mahārāja, ativelem pamajjasi,
iddham¹ pḥitam² janapadeṃ corā viddhamasayanti taṃ³. 309.
3. Na te puttā bhavissanti na hiraṇṇaṃ na dhāniyaṃ,
ratthe vilompamānamhi sabbabhogehi jīyasi⁴. 310.
4. Sabbabhogaparijñam⁵ rājānaṃ cāpi⁶ khattiya
āṭimittā subhijjā ca na taṃ⁷ maññanti khattiyam⁸. 311.
5. Hatthārūhā⁹ anikaṭṭhā rathikā pattikārikā
taṃ evaṃ upajīvanti na taṃ⁷ maññanti khattiyam¹⁰. 312.
6. Asamvhitakammantaṃ bālaṃ dummantimantitaṃ¹¹
siri jābati dummehamā jīṇam¹² va uraḃ taṇaṃ. 313.
7. Susamvhitakammantaṃ kāluttṛāyīm asanditaṃ —
solhe bhogaḥhivaḍḍhanti¹³ gāve anuabbhā-m-iva. 314.
8. Upasantiṃ mahārāja ratthe janapade ca,
rattha diavā en sutvā en tato taṃ paṭipajjasi. 315.

Tatha appamādo ti satṭa vippeva, amatapadaṃ ti amata
nibhinassa padam adbhutamkaram¹⁴, maccuno padam ti marapassa karamaṇi.
pamatto hi vipassanāsi araddhava¹⁵, appattissamhiḥkabhāvaṃ pattem asakkonco
20 pūnappona samāre jīyati o' eva miyati ca, taṃa jamādo maccuno padam
nāma, na miyantiṃ vipassanāsi araddhava appattissamhiḥkabhāvaṃ puttā pūna
samāre antibhassanti na miyanti nāma, ye pamattā ti mahārāja ye puggalā
pamattā te yathānati¹⁶ taṃ eva ratthabā, taṃa¹⁷ aniccasiddhanatīya tassāpi¹⁸
hi abhā dānaṃ dāssamī eḷam rakāhissamī upasathakammam karissamī kalyāṇa-
25 tassamā ketissanti ābhoga¹⁹ vā patthana²⁰ vā pariyutthānaṃ vā u' etthi,
appattissamhiḥkassā²¹ pamat-sakkāpi appamādhava u, taṃa obbo p'eta ekadivasi
vā²², madā ti mahārāja anggayobhenaḥritamādhavaḥhāti viddhā madā²³ pa-
mādo nāma jīyati, 30 pamatto pamādam kpono paṭipātāni pāpakkammāni
karoti, aṭhe nāhi tajhā chindāpenti vā hanāpenti vā sabbassa vā paṇ'āsa²⁴
30 karanti, evaṃ esa pamādo²⁵, āṭimittāpattikāro jīyati, pūna en²⁶ dhaṇu-

¹ Bā idam. ² Cā pītam, Bā pītam. ³ Bā nam. ⁴ Cā jīyati, Cā jīyati, Bā jīyati.

⁵ Cā -junnam, Bā -jinnam. ⁶ Bā cāpi. ⁷ Bā taṃ. ⁸ Bā mandiyam. ⁹ Bā
-ro-. ¹⁰ Bā maniyam. ¹¹ Cā -nam. ¹² Bā bhoga pi vadhami. ¹³ Bā -gamaṇa-
¹⁴ Cā araddhava, Bā araddhava. ¹⁵ Bā adda te. ¹⁶ Cā Bā kāmā. ¹⁷ so Cā;
Bā mānasa pi. ¹⁸ Cā -, ¹⁹ Cā patthā, Cā patthanaṃ? Bā patthana. ²⁰ Bā
aparagala. ²¹ so Cā, Bā ekadivasi. ²² Cā dā, Bā omiṭṭa madā. ²³ so Cā;
Bā sabbassa vā dhanassa. ²⁴ so all three MSS. for -dā? ²⁵ Cā yo.

khaym vā paṣakkhayaṁ vā patta jhettum saakkonno jhettatuttāhiya kīra-
 ānecarittādiṁ karoti, tee-asa¹ khay² peṇṇā jhanti, eva tam vadāmi: mā
 madh³ bharaṭṭhaḍḍha ratthabbharaṇakajetha⁴? Bharaṭṭhaḍḍha mā pamaṇṇa⁵, mā
 paṇṇādi⁶ artho, etthaṁ rattham ti janapadavāsinam vuddhā⁷ vā⁸ sakka-
 rattham⁹ va bahū paṇḍitā¹⁰ jina¹¹, teasm¹² vābhāvāhiya khaṇṭhādiṁjāta-
 Māraṇajāta-Sarabhaṇajāta-Rharaṇajāta-Geṇṇajātakādiṁ kathetabbhāṁ, ga-
 mino ti gāmaḍḍhakāpi¹³ te te gamino¹⁴ mahapamādaḍḍha jina¹⁵ paribhā-
 vnatthā, aṇḍāṇā agāṇino ti pabbajitāpi pabbajitapattipatto ahi pi gharā-
 ḍḍato v¹⁶ eva dhamadhaṇḍāhi va bahū jina¹⁷ paribhā¹⁸ ti vadoti, tam vacante
 agho ti mahārāja bhogaparibhā¹⁹ nāma tehi vāḍḍha dukkham vacanti, bhogā-
 bhāvāna hi viddhamāsa yaso bhāyati, khayam mahantaṁ kīṇṇavāsinadukkhāṁ
 pāpānaṁ, neta dhammo ti mahārāja sa porāṇakārjānaṁ dhammo na hoti,
 jiddham phitva ti anupāṇādiṁ kīṇṇavāsinadāni phitam puppham, na
 te puttā²⁰ ti mahārāja pavaṇṇapālaka²¹ te puttā na bhavissanti, ratthavāsinā
 hi adhammābhavāṇo eva putto kim amhākaṁ vadhūṁ²² karissati nāso chattiṁ
 daḍḍamā²³ ti chattiṁ na denti, evam evam²⁴ teasm²⁵ pavaṇṇapālaka²⁶ puttā na
 hoti nāma, parijāṇan²⁷ ti paribhāṇaṁ rājānaṁ, cāpi²⁸ vā²⁹ vā³⁰ na rājā
 hoti ettha naḍḍha rājānaṁ amhānaṁ pi khattiyā³¹ ti ayam rājā ti garucittena³²
 mānetabbho katva na maññanti, upajivanti ti upajivāṇa jivanti³³ et-
 tākā jena garucittena maññitabbam na maññanti, kīṇṇāṇā: adhammika-
 bhāṇa, vāṇā paṇḍitā³⁴, tarā³⁵ ti yathā oraso jūṇam tarāṁ
 jūṇekamāno jahati³⁶ na pona ettha evaṁ tādāsaṁ rājānaṁ ahi jahati, su-
 samāhitaḍḍakamantaṁ³⁷ ti kīṇṇavāsinā pāpakkamāna akāraṇam³⁸, adhi-
 -sādhantīti abhinikkhāṁ gacchantī³⁹ vaddhanti, saṁsaḍḍhāntīti⁴⁰ ti sa-
 maḍḍhā ita, appamāṇaṁ ti⁴¹ maḍḍhājāta⁴² gṇaṇo⁴³ vā⁴⁴ bhogā vaddhanti,
 vasaṇṇaṁ ti janapada-aritakavāsiya vārikam attano sakkaratthā janapada ca
 vasa, tatti⁴⁵ ti samim rattha vacante ratthabbhā: divā atabbhāṁ sutvā
 attano amhānaṁ paṣakkhāṁ katvā ito attano hitapattipattin⁴⁶ paṇḍitā⁴⁷.

Iti M. ekādasahi gāthāhi rājānaṁ ovaditvā „gaccha pa-
 paṇḍaṁ akatvā parigaḍḍha rattham, mā udassitī⁴⁸ vatvā sa-
 katthānaṁ eva gato. Rājāpi tassa vacannāṁ sutvā sam-
 vegappatto hotvā⁴⁹ punadivāse rajjam amacce paṇḍechāpetvā⁵⁰
 purohitena saddhūb. kālass⁵¹ eva pācudāvāreṇa nagarā nikkha-

¹ Hā imassa. ² Hā pamāda. ³ Cā rattham. ⁴ Cā paja. ⁵ Hā mā paṇḍa-
 dhamapajji. ⁶ Hā vaddhāḍḍha. ⁷ Cā vuddhamāsa. ⁸ Cā -no, Hā paṇḍāḍḍha. ⁹
 Hā jina. ¹⁰ Hā -bhogāṇakāpi. ¹¹ Hā gāmaṇi. ¹² Hā paṇḍhoga. ¹³ Cā
 vutā. ¹⁴ Cā paṇḍa. ¹⁵ Hā vaddhā. ¹⁶ Hā vā. ¹⁷ Cā parijāṇan. ¹⁸ Hā
 vāpi. ¹⁹ Hā pi. ²⁰ Hā maññan. ²¹ Hā garucittena. ²² Cā ari-
 paṇḍhāḍḍha, Cā aṇḍāṇāḍḍha, Hā aṇḍā. ²³ Cā tam. ²⁴ Hā hoti. ²⁵ Hā
 -kamman. ²⁶ Hā -to. ²⁷ Cā -tam. ²⁸ Hā sa maḍḍha jātaḍḍha. ²⁹ Hā
 -pajjassat. ³⁰ Hā amhā hotvā. ³¹ Hā -dassā.

mitvā yojanamattam gato. Tatth' eko gāmaśāsimahallako
 āṭavito kaṇṭhakaśākhā¹ āharitvā gehadvāram parikkhipitvā
 pidahitvā puttadāram ādāya araññaṃ pavisitvā āyāṃ rāja-
 purisessa pakkantesu attano gharāṃ āgacchanto gehadvāre
 5 pāde kaṇṭakena² viddho ukkṭikāṃ nisiditvā kaṇṭakam³ ni-
 haranto

11. Evaṃ vedetu Paṇḍalo saṃgāme sarasamappito⁴

yathāham aṇṇa vedem kaṇṭakena⁵ samappito ti. 316.

imāya gāthāya rājānaṃ akkoṣi, tam paṇ' aṇṇa akkoṣaṇaṃ⁶
 10 B-aṇṇubhāven⁷ aṇṇa ahoṣi, B-itena adbhiggaḥito va so akkoṣi
 veditaḥho. Tasmāṃ paṇa samaye rājā ca purohito ca aṇṇa-
 takaveṇa⁸ taṇṇa santiko va aṭṭhaṇṇa. Ath' aṇṇa vacapaṃ
 sutvā purohito itaraṃ u. ā.:

11. Jinno dubbalaṇṇakkhū si, na rūpaṃ sādhu paṇṇasi,

12 kim attha Brahmaḍattassa

yaṇ taṇṇa maggheyya⁹ kaṇṭako¹⁰ ti. 317.

Tattha maggheyya⁹ 'ti vijjheyya⁹, i. e. h. yaṇ taṇṇa attano aṇṇa-
 takā kaṇṭakena² viddho ko attha taṇṇo doṇo ti yena rājānaṃ akkoṣaṇaṃ kim
 taṇṇa⁸ kaṇṭako¹⁰ ukkṭikā ārahṇaḥho ti.

10 Tam sutvā mahallako tiṇṇo gāthā abhāsi:

11. Pahottha¹¹ Brahmaḍattassa yo¹² 'ham maggo¹³ smi brahmana,
 arakkhita jānapadā adhammabaliṇā hatā¹⁴. 318.

12. Rattimhi corā khādanti, diva khādanti tunḍiyā,
 ratthasandhā kuḍḍarājasa¹⁵ bahu adhammiko jano. 319.

13. Etādiso bhaye tāta bhayaṭṭha tāva¹⁶ mānava
 20 mīlenakāri kubbanti vane āharvā¹⁷ kaṇṭakan¹⁸ ti. 320.

Tattha pahotthā¹¹ 8 brahmana yo¹² kaṇṭakantaṇṇa maggo¹³ paṇṇa
 samasāṇaṇṇa khaḍ¹⁴ attha Brahmaḍattassa doṇo¹⁵, tam attakam kilaṇṇa taḥho

¹ Iḍ kaṇṭhakakākhā. ² Iḍ kaṇṭha. ³ Iḍ sarasamappito. ⁴ C^o - tam. ⁵ Iḍ
 -veṇa. ⁶ Iḍ yaṇ taṇṇa maggheyya. ⁷ Iḍ maggheyya. ⁸ C^o Iḍ vijjheyya. ⁹ Iḍ -o.
¹⁰ -o C^o, C² āhanta, Iḍ pahanta. ¹¹ Iḍ an. ¹² so C^o for maggo? Iḍ magga.
¹³ Iḍ mātā. ¹⁴ Iḍ khaṇṇa. ¹⁵ Iḍ khaṇṇa. ¹⁶ C² nāra, C^o tāra. ¹⁷ Iḍ āhanta. ¹⁸
 Iḍ pahanta. ¹⁹ Iḍ an. ²⁰ C^o kaṇṭakena magga. ²¹ C^o -o. ²² Iḍ -o.

dōsoṃ mama sakāntake magge sīsanabbhāraṃ na jhānā¹, arakkhitā-pa-
 kantakam u², teṭṭhā khīḍaṇṭiṇi vūlumpasā, raṇḍijjā³ 'ti sadhabandhenāññi
 pīḷevā adhammahallidhakkā⁴, kuḍḍarājāsa⁵ 'ti pāparaṇḍo, xāhammijko u
 pāllesānupakammanto, tīrā 'ti purohitam āpatti, mānava⁶ u mānava⁷,
 uḷḷanākaṇiṇi uḷḷiyanaṭṭhānā⁸, vana⁹ āhetvā¹⁰ kaṇṭakam u kaṇṭakam
 āharitvā dvārāni pīḷakittvā ghatam chaḍḍetvā purāṇāram āsiya taṇṇi paṭi-
 ettvā taṇṇiṃ vana attano uḷḷiyanaṭṭhānaṃ karonti, āharā vana ye kaṇṭako taṇ-
 āharitvā gherāni parikkhipanti, ti raṇḍo doṣo¹¹ ev' amhā kaṇṭakena vāḍḍho mā
 evarūpassa raṇḍo upatthamhāso hoti¹².

Tam sutvā rājā purohitam āmantetvā „ācariya mahallako 15
 yuttam bhanati, amhākam eva doxo, ehi oiyattāma, dhammena
 rajjāni kāressāma¹³” ‘ti āha. So, purohitassa sarire adhi-
 mūcittvā¹⁴ purato thatvā¹⁵ „pariganhāma tāva mahārājā” ‘ti
 āha. Te tāmhā gāṃhā aṇṇam gāṇaṃ gacchāntā antarāmagge
 ekissā mahallikāya saddam āssosum, sā ki¹⁶ ekā dalidditthi dve 15
 dhitāro yayapputtā rakkhamānā tāsam araḍḍhaṃ gantum na
 dehi, sayam araḍḍhato dārūni c’ eva sākaṃ ca āharitvā dhitāro
 paṭijaggi¹⁷. Sā tam divasaṃ ekam gumbam āruya sākam
 gaḇhaṇṭi pavattamānā¹⁸ bhūmīyam pativā rajānam maraṇena
 akkosanti 20

n. Kadāssu nām’ ayam rājā Brahmaddatto marissati

yassa rattihasmim’ jīvanti¹⁹ apputtā²⁰ kumārīkā ti g. ā. 321.

Tamka apputtā²¹ u aṇṇamhā, aṇṇa hi ti aṇṇamhā²² aṇṇa mahi po-
 veyyaṃ pāparaṇḍo pava rājā āha dakkham ānubbhanti. kadā nu kho aṇṇa
 marissanti evam Bodhisattvānubhāssa²³ akkosā. 25

Atha nam purohito paṭisedhento

... Dubbhāsitaṃ hi te jammā anattapadakovide,

kulhiṇi rājā²⁴ kumārīnaṃ

bhattāraṇaṃ pariyesatīti g. ā. 322.

¹ B¹ add taṇṇa ki. ² B² ko-. ³ C³ -āstakā, B⁴ adhammena kaḷḷidhakkā.
⁴ B⁵ kuḍḍa-, B⁶ kūḍa-. ⁵ B⁷ adda pi. ⁶ C⁸ āgāva, B⁹ āgāva, C¹⁰ āhetvā.
⁷ B¹¹ -mānava-. ⁸ B¹² gantvā. ⁹ B¹³ -gati-. ¹⁰ B¹⁴ pavattā-. ¹¹ B¹⁵ rajjāma
 jiyanti. ¹² B¹⁶ apputtā. ¹³ C¹⁷ B¹⁸ apputtā, C¹⁹ apputtā. ¹⁴ corr. to apputtā.
¹⁵ B¹⁶ taṇṇamhā. ¹⁷ B¹⁷ -nava. ¹⁸ C¹⁸ -a.

Tam sutvā mahallikā dve gāthā abbhāsī:

13. Na me dubbhāsitaṃ brahme¹, kovīd² atthapadā ahaṃ,
arakkhitā jānapadā adhammabalinā hatā. 323.
14. Rattimhi corā khādanti, divā khādanti tuṇḍiyā,
15. ratthasmiṃ kuḍḍarājassa³ bahū adhammiko jano,
dujjiṃ dubbhare dāre kuto bhattā⁴ komāriyo ti. 324.

Tatha kovīdatthapadā ti ahaṃ atthapade āraṇapade⁵ kovīdā chekā,
mā evaṃ eteṃ pāparājānaṃ paṇamā, dujjiṃ ti dujjiṃ rattha⁶ dubbhare dāre
jāre manussena⁷ bhāṇatissaṃ arāṇā vasaṇtissaṃ, kuto bhattā komāriyo ti⁸
10 kuto kumāriyo bhāṇāreṃ jabbhāṇenti⁹ attho

Te tassā vacanāṃ sutvā „yuttaṃ“ katheti¹⁰ parato¹¹ gac-
chantā ekassa kassakassa saddaṃ aśeṣaṃ, tassa kira kusaṇ-
tassa Sālyo¹² nāma balivaddo phālena pahato¹³ sayi, so rājā-
naṃ akkosanto

- 15 13. Evaṃ sayato Pañcālo saṅgāme sattiya¹⁴ hato¹⁵
yathāyaṃ kapano seti hato phālena Sālyo ti g. A. 325.

Tatha yatha ti yathā ayam vedāṇamā¹⁶ Sālyabāhivaddo seti evaṃ
sayato ti attho.

Atha naṃ purohito paṭiseḍhento

- 16 14. Adhammena tuvaṃ¹⁷ jamma Brahmadattassa kuḍḍhasi
yo tvaṃ sapasi¹⁸ rājānaṃ aparajjhivāna attanā ti g. A. 326.

Tatha adhammena ti akāreṇa vuttāreṇa.

Tam sutvā so¹⁹ tisso gāthā abbhāsī:

17. Dhammena Brahmadattassa ahaṃ kuḍḍhāmi brāhmaṇa,
22 arakkhitā jānapadā adhammabalinā hatā. 327.
18. Rattimhi corā khādanti, divā khādanti tuṇḍiyā,
ratthasmiṃ kuḍḍarājassa²⁰ bahū adhammiko jano. 328.

¹ Co - a. ² Bā kuta-, Bā kuta-. ³ Co kuta-, Bā kuta-. ⁴ Bā kuta-. ⁵ Co
addā rattham. ⁶ Co - a. ⁷ Co omite ti. ⁸ ti ahaṃ --- yuttaṃ mantir in
Co. ⁹ Bā pu-. ¹⁰ Co sātthasayo. ¹¹ Bā mahato. ¹² Co bhato. ¹³ Bā
-nāppato. ¹⁴ Co tvaṃ. ¹⁵ Co sapasi, Co paṇamā, Bā samasi or sapasi?
¹⁶ Co omite so. ¹⁷ Bā kuta-

10. Sā nāna pūna ro pakkā vikkāle bhattam āharī,
bhattahārīh' apekkhanto hato phāṇa Sāliyo ti. 329.

Tattha āhāraṃsū 'ti āhāraṃ' eva na akkheṇa akkosanti saññaṃ mā
kari, ā nāna pūna ro pakkā vikkāle bhattamāharitī bhāṇeṃsā mā mama
bhattahārīti lūhi pāto va mama bhattam pavitvā āharanti adhammahallādhā-
khi Brahmadattassa diṇhi paṭibuddhā bhariṃsati. ro parivattitvā pūna mayham
bhattam pakkāḥ bhavissati; teṃsā āhāraṃsā vikkāle bhattam āharī, aṇṇa vikkāle
bhattam āharitī cinteṃsā chārajjhanto āharāṃ tam bhattahārīh' ālokaṃto goṇāh
attāhāro paṭodeṇa vijjhāmi, ten' eva pāṇāṃ vikkhāpita¹ phāṇa paharanto hato
phāṇa Sāliyo, tasmiṃ eva mayā hato ti saññaṃ mā kari. pāṭeṇāṇi yeva hato 19
pām' eva, mā nāna² arāṇāṃ. āharitī.

Te parato³ gautvā ekasmiṃ gāme vasinṇa. Punnādivase
pāto va ekā kūtādhāna godahakāṃ pādeṇa paharitvā saddhīh
khīreṇa⁴ pavattesi⁵, so Brahmadattam akkosanto

11. Evaṃ haññatu Pañcālo saṃgāme nāma dāham⁶
yathāham aṇṇa pahato khīraṇ ca me pavattitā⁷ ti g. ā. 330.
Tadā sutvā⁸

12. Yam pasu khīraṃ chaḍḍeti⁹ pasu phāṇā ca hīṃsati
kiṃ tattha Brahmadattassa yam no garahato¹⁰ bhavaṃ ti 331.
brāhmaṇeṇa gāthāya vuttāya pūna¹¹ tiṃso gāthā abbhāsi: 20

13. Gārayho brahme Pañcālo, Brahmadattassa rājino
arakkhūṇā jānapadā adhammahallāṇā hatā. 332.

14. Rattimhi corā khādanti, divā khādanti tundiya
ratthasmiṃ kudḍarājassa¹² bāhu adhammiko jano. 333.

15. Caṇḍā āṇakagāvi¹³ yam pure na dohāmaṃ
tam dāmi aṇṇa dohāma khīrakāmeḥ¹⁴ upadduta ti. 334.

Tattha caṇḍā ti pharusa, āṇakagāvi¹⁵ ti¹⁶ paṭiyasāṇā, khīrakā-
meḥ¹⁷ ti adhammākarāṇiyo purisāḥ teṃsāṃ khīraṃ āharitvā upadduta
dohāma, aṇṇo hi so āhāraṃsā rājāṇāṃ khīreṇa na ro evārāṇāṃ bhāyaṃ
āgaccheyyi¹⁸ 'ti. 30

¹ C¹ bhattagārin. C² -bhārin. ² Bā add tenā. ³ Bā C¹ nāna. ⁴ Bā pu-
⁵ C¹ saññāma. ⁶ Bā -nāna. ⁷ Bā hato. ⁸ C¹ paravattī. Bā parattī. ⁹
Bā add pavattitvā. ¹⁰ Bā chaḍḍeti. ¹¹ so C¹ for -te? Bā -hito. ¹² Bā
pāṇāṃ so. ¹³ Bā kuta. ¹⁴ C¹ āṇakagāvi. Bā āṇakā. Bā āṇakā. ¹⁵
C¹ āṇakagāvi. Bā āṇakā.

Te „yuttam kathetvā“ tamhā gāṃhā nikkhamitvā mahā-
maggaṃ āryaṃ nagarābhinikkhā gamināsu. Ekasmiṃ ca
gāme ballasādhakā¹ asikhasatthāya ekam tarunam kalara-
vacchaṃ² māretvā ommam gāhimsu, vacchakammāta dhen-
1 puttasokena tinam na khādanti pāṇiyam³ na pivati parideva-
mānā āhūdati. Tam divā gāmadārakā rājānam akkosaṃtā

11. Evam kaṇḍata Paṇḍalo viputto vippasukkhato

yathūyam kapana gāvi viputtā paridhāvatīti g. 4. 335.

Tamha paridhāvatīti parideramāni dhavanti

10 Tato purohito itaram gātham āha:

12. Yathā passu passupālassa⁴ pabbhameyya⁵ raveyya vā

ko n' idha aparādh' atthi Brahmadvattassa rājino ti. 336.

Tamha pabbhameyya⁵ raveyya vā ti bhameyya vā riveyya vā
v. s. h.; passu nāma passupālassa⁴ rakkhantassa⁶ eva dhāvati pi vīrati itam

13 pi na khādanti pāṇiyam³ na pivati, idha taṃhā ko na aparādhā ti.

Tato gāmadārakā dve gāthā abhāsimāsu⁷:

14. Aparādhā mahābrahmo Brahmadvattassa rājino,

arakkhitā jānapadā adhammasālinā hutā. 337.

15. Rattimhā corā khādanti, divā khādanti tonḍiyā,

16 rattihasmihā kuḍḍarājassa⁸ baho adhammiko jāno,

katham no⁹ asikhasatthā khīrapā haṇḍate pajā ti. 338.

Tamha mahābrahmo ti mahābrahmāna, rājino ti rājino, katham no
ti katham na kama nāma karuṇa, khīrapā haṇḍate pajā ti pāparājasa
sarakkhitā khīrapakā vacchako haṇḍati, idha eva sū dhenū puttasekena paridevati,

17 ko pi rāja ayam dhenū vīya pariderati¹⁰ ti rājānam akkosimāsu jaya.

Te „kāraṇam vadathā“¹¹ ti vatvā pakkamimsu. Ath¹²
antarāmagge ekissā sukkhapokkharaniyā kakā¹³ tundehi vij-
jhitvā maṇḍuke¹⁴ khādanti. So, tesu tam thānam sampattesu
attano ānubhāvena maṇḍukena

¹ C^o ballasādhako. ² B^o -akam. ³ C^o pāni-, B^o pāni-. ⁴ B^o -pāni-. ⁵ B^o -pāni-. ⁶ B^o -pāni-. ⁷ C^o abhāsimāsu. ⁸ B^o kuḍḍa-. ⁹ B^o no-. ¹⁰ B^o dāhi sādha vā. ¹¹ C^o tthā. ¹² C^o B^o -ati.

22. Evam khajjatu Pañcālo hato yuddhe saputtako
yathāham aña khajjāmi gāmakeni¹ araūñajo ti 339.
rājānañ akkosāpesi.

Tatha gāmakabhi² gāmakābhi.

Tam sutvā purohito maṇḍukena³ saddhīm sallapanto:

23. Na sabbabhūtesu vidhenti rakkkham
rājāno maṇḍuka maṇussaloke,
n⁴ etiāvata⁵ rājā adhammacāri
yam tādisañ jivam adeyyu⁶ dhammā ti g. ā. 340.

Tatha jivān ti jivānañ. adeyyū⁷ ti khādeyyum⁸, dhammā kāmā. 23
Etāvata⁹ rājā adhammacāri kāmā na hoti, tim akkhi etāvata¹⁰ paritvā rājā
tam rakkkhamena¹¹ cañcitu ti.

Tam sutvā maṇḍuko dve gāthā abhāsī:

24. Adhammarūpo vata brahmacāri
anuppiyañ bhāsati khattiyassa,
viluṇṇamānāya puthuppajāya
pūjasa¹² rājā¹³ paramappavādin¹⁴. 341.

25. Sace lurañ brahme surajjakam siyā
phitañ ratṭhañ muditañ vippassannañ
bhutvā halim aggapiṇḍaṇ ca kāmā
na mādisañ jivam adeyyu dhammā ti. 342.

Tatha brahmacārīn¹⁵ purohitañ parahantañ¹⁶ kāmā, khattiyassa¹⁷ ti
surūpassa¹⁸ pāpārāṇa, viluṇṇamānāya¹⁹ ti viluṇṇamānāya²⁰, yam²¹ eva vā
pūjasa²², puthuppajāya²³ ti viputtāya pajāya²⁴ vinatayamānāya, pūjasa²⁵ti parama²⁶,
surajjakam²⁷ ti chandādivasena²⁸ agantvā²⁹ dham rājadharmā akopentena³⁰ 23
rakkkhamānañ sace idam surajjam³¹ bhavēyya, phitañ ti dāveṇ³² samuṇḍā
dhārañ³³ anuppassamāntena³⁴ sampanna³⁵ti. Na mādisañ ti³⁶ evam³⁷ sante
mādisañ jivamānañ yeva kāmā na khādeyyuṇḍa, eva³⁸ chasā thānañ akkosānañ
Bodhiśantānāthāna³⁹ akosā.

¹ Bā - od-. ² Bā - ekh. ³ Cā adheyya, Bā adeyyūñ. ⁴ Cā adheyyūñ. ⁵ Cā
-dhe-. ⁶ Cā Bā rājāna. ⁷ Bā - dām. ⁸ Bā - to. ⁹ Bā viluṇṇa-. ¹⁰ Cā
viluṇṇa-. ¹¹ Cā - sayam. ¹² Cā - sayim. ¹³ Bā āg-. ¹⁴ Bā adda rādā. ¹⁵ Bā
- akam. ¹⁶ Cā dora. ¹⁷ Cā samāna-. ¹⁸ Bā - va-. ¹⁹ Bā - sāmāna-. ²⁰

Cā khādiyañ, Cā khādisañ

Tam suitvä räjä en parohito en aruññe västiracchāna-mandokam¹ upādāya sabbe amhe yeva akkosantiti. Tato va nagaram gantvā dhammena rajjam kāretvā M-assa ovāde thitā dānādāni puññāni karimhe.

8. S. Kosalasāhito i. d. ā. „mahārāja mahā vāso agatigassamam pobhāya dhammena rajjam kāretabbam“ ti vatrā j. s.: „Tadā gandhatindukadevatā² aham evā“ ti. Gandatindukajātakam³. Tīm-
-anipātarammaṇā nittitā⁴.

¹ C^o vāso. ² Pd. gandhatinduka. ³ Pd. gandotta/jukajātakam. ⁴ Pd. anitā vāso. - - ā

XVII. CATTĀLISANIPATA.

1. Tesakupajātaka.

Vessantarantān pucchāmiti. Idam S. J. Kōsalarañño
 evādarasena¹ kathesi. Tam hi rājānam dhammasavaranatthāya āgatam
 S. āmantetvā „mahārāja nuñā nāma dhammena rājāna kāretabbam.
 yasmiñ hi samayo rājāna adhammikā hontī rājayuttāpi tasmiñ² samayo
 adhammikā bantīti“ Catukhanipāte āgatayuttanayena³ evaditvā agali-
 gummāne⁴ na agamāne⁵ ca ādipavāṇe⁶ na ālinditvā⁷ ca kathetvā supima-
 kūpamā⁸ ti ādunā⁹ nayena kūmesu ādinavaṇa¹⁰ vitthāretvā¹¹ „mahā-
 rāja imesūti“

10

Macceṇā saṃgare¹² o' n' nithi¹³ laṇḍaggaḷho¹⁴ na rījati
 yuddham o' n' nithi jayo o' n' nithi. sabbe maccupatāyana.
 tesam paralokāna gacchuntāman tīlappetrā¹⁵ attanā¹⁶ katukalyāṇakammāna¹⁷
 aññā¹⁸ patijjhā nāma o' n' nithi. evaṇa¹⁹ ittarapaccupatthāman²⁰ avasāna
 pahātabham, yasāna²¹ nissāya jamaḍaṇa²² kātunā²³ na vaṭṭati²⁴, appama-
 tena²⁵ hutvā dhammena rājāna kāretuṇa²⁶ vaṭṭati²⁷, porāṇakarājāno²⁸
 auppamaṇe²⁹ pi Buddhō pupphānaṇa³⁰ evaṇa³¹ thutvā dhammena r. kāretvā
 devasagarāna³² pūrayamānā³³ gamitvā³⁴ ti vaṭṭa³⁵ tena³⁶ yāceta³⁷ a. ā.:

A. B. Br-o r. k-o aputtako³⁸ ahoṣi, patthento³⁹ portam⁴⁰ vā
 dhitarāna⁴¹ vā na⁴² labhi⁴³. So ekadivasam mahantena⁴⁴ parivārena⁴⁵
 uyyānaṇa⁴⁶ gantvā⁴⁷ divasabbhāgaṇa⁴⁸ uyyāne⁴⁹ kīlītvā⁵⁰ maṇḍalasāla-

¹ Bā sālā ārabbdā. ² Bā adda hi. ³ Cā -santamayena, Bā -santamayenava. ⁴
 Cā -lo., Bā -kupaṇā āmā. ⁵ Bā vāyavā. ⁶ Bā -saṇhi. ⁷ Bā -saṇhi. ⁸
 Bā kūtunā. ⁹ Cā ādham. ¹⁰ Cā vaṭṭati. ¹¹ Bā appamātena. ¹² Cā
 pārīcakkā. ¹³ Bā -ati.

- rukḁhamūle sayanam attharūpetvā¹ thekam middāyitvā pabuddho
 sālarukḁham olokeṇto² tattha sakunakulāvakam passai, saho
 daṣṣanen³ ev⁴ assa sineho⁵ uppajji, so ekam purisaṃ pakkosaḁ-
 petvā „imam rukḁham abhirūhitvā⁶ etasmim⁷ kulāvake kassaci
 1 attḁitam vā natḁitam vā jānāhi⁸“ āha. „So abhirūhitvā⁹ tattha
 tīni anḁakāni diavā raṁṇo ārocesi. „Tena hi etesaṃ¹⁰ upari
 nāsāvātam¹¹ mā vissajjesīti¹² vatvā caṃgoḁake¹³ kappāsapicūm
 attharītvā „tatth¹⁴ etāni¹⁵ anḁakāni thapetvā sanikam otarā¹⁶“ ti
 otarāpetvā caṃgoḁakam¹⁷ hatthena gahetvā „katarasakunanda-
 10 kāni¹⁸ nāṃ¹⁹ etānīti²⁰ amacco puechi. Te „mayam va jānāma,
 nesāda jānissantīti²¹ vadiṃsu. Rājā nesādo pakkosaḁpetvā
 puechi. Nesāda „mahārāja²², ekam ulūkandam²³, ekam sāli-
 kāya anḁam, ekam sukandam²⁴“ ti kathayīṃsu. „Kim pana
 ekasmim kulāvake tinnam sakunikkānam anḁāni hontīti²⁵.
 11 „Ama deva paripantho asati sunikkhittāni na naseantīti²⁶.
 Rājā tuseitvā „ime mama puttā bhavissantīti²⁷ tāni tīni anḁāni
 tayo amacco patiechāpetvā²⁸“ „ime mayham puttā bhavissanti,
 tumhe sādḁhukam patijaggitvā andakosato nikkhantakāle mama
 āroceyyāthā²⁹“ ti āha. Te³⁰ sādḁhukam rukḁhīṃsu. Paṭhamam³¹
 20 ulūkandam bhijji, amacco ekam nesādam pakkosaḁpetvā „iṭṁhi-
 bhāvam vā purisaḁbhāvam vā jānāhi³²“ vatvā tena vimamaḁtvā
 „purisa³³“ ti vutte rājānam upasamḁkamitvā „putto te deva jāto³⁴
 ti āha. Rājā tutṁho tassa bahum³⁵ dhanam datvā „putta-
 kam³⁶“ sādḁhukam patijagga, Vessantaro³⁷ ti o³⁸ assa oḁmam
 25 karohīti³⁹ vatvā pyyoesi. So tathā akāsi. Tato katipāhnecca-
 yena sālikāya anḁam bhijji, so pi amacco tam nesādena vi-
 mamsāpetvā „iṭṁhi⁴⁰“, sutvā raṁṇo santikam gantvā „dhitā
 deva jātā⁴¹“ ti āha. Rājā tutṁho tassāpi dhanam⁴² datvā

¹ Bā attharītvā. ² Bā -evā. ³ Cā sineho. ⁴ Bā -rayhitvā. ⁵ Bā etasmim. ⁶ Bā tekam. ⁷ Bā nāsa-. ⁸ Bā caṃgoḁake. ⁹ Bā eva. ¹⁰ Bā -āhi. ¹¹ Bā caṃgoḁakam. ¹² Cā -āsi. ¹³ Bā adda tem. ¹⁴ Bā -akandam. ¹⁵ Bā sarakka-
 ayān. ¹⁶ Bā -detrā. ¹⁷ Bā adda tīni. ¹⁸ Bā tem pa-. ¹⁹ Cā Bā -u. ²⁰ Bā adda mo. ²¹ Bā bahudha-

„dhitarañ me sādhuṇaṃ paṭijagga, Kuṇḍalinīti c' assā
 nāmañ karohīti“ vatvā uyyojesi. So¹ tathā akāsi. Puna
 katipahaccayena sukandam² bhūjī, so pi amacco tam ne-
 sādenna vimahesāpetvā „purisa“ ti vatte rañño santikaṃ gantvā
 „putto te deva jāto“ ti āha. Rājā tūṭṭho dhanam³ datvā
 „puttassa me mahantena parivārena mangalaṃ katvā Jam-
 boko ti⁴ nāma karohīti“ vatvā uyyojesi. So⁵ tathā akāsi.
 Te tayo pi sakunā tiggamā amaccānaṃ gehesu rājakumāra-
 parihārena vadḍhanti. Rājā „mama putto, mama dhitā“ ti
 voharāti. Atha⁶ amaccā sññamaññaṃ avahasanti⁷: „passatha te
 rañño kiriyaṃ, tiracchānagate⁸ ‘putto dhitā me’ ti vadanto
 vicarati“⁹. Rājā cintesi: „ime amaccā otesaṃ pamānaṃ¹⁰
 paññāsaṃpādaṃ na jānuoti, pākāsaṃ nesaṃ karissāmi“¹¹.
 Ath¹² ekam amaccam Vessantarassa santikaṃ pesesi: „tumbo¹³
 pitā pañhaṃ pucchitukāmo, kadā kira āgantvā pucchati“¹⁴. 15
 Amaccō āgantvā¹⁵ Vessantaradā vadditvā tam āsanaṃ ārocesi.
 Vessantaro attano paṭijaggakam¹⁶ amaccam pakkhoasetvā¹⁷
 „mayham kira pitā maṃ“¹⁸ pañhaṃ pucchitukāmo, tassa idhā-
 gatassa sakkāro¹⁹ kātuṃ vaṭṭati²⁰, „kadā āgacchati“²¹,
 puechi. Amaccō „ito sattame divasa āgacchatū“ ti āha. Tam 20
 sutvā Vessantaro „pitā me ito sattame divasa āgacchatū“ ti vatvā
 uyyojesi. So gantvā²² rañño ārocesi²³. Rājā sattame divase
 nagare bheriṃ carāpetvā puttassa vasananivesanaṃ²⁴ agamiṃsi.
 Vessantaro rañño mahantaṃ sakkāraṃ kāresi, antamaso dāsa-
 kammakārādinam²⁵ pi sakkāraṃ kārāpesi²⁶. Rājā Vessantarassa 25
 kunassa gehe bhūjītvā mahantaṃ yasaṃ anubhavitvā sakani-
 vesanaṃ āgantvā rājamānasa mahāmaṇḍapaṃ kāretvā²⁷ nagare
 bheriṃ carāpetvā alamkatamaṇḍape mahājanaparivāro nisiditvā

¹ Bā adda pi. ² Bā savyasānā. ³ Bā bahudha- ⁴ Bā adda casta. ⁵ Bā añhassa.
⁶ Cā añhassanti. ⁷ Bā mama puttānaṃ te the place of pamānaṃ. ⁸ Bā
 -skāraṃ. ⁹ Bā -rūti. ¹⁰ Bā gantvā. ¹¹ Bā -nam. ¹² Bā pakkosāpetvā. ¹³
 Bā omīsa maṃ. ¹⁴ Bā -tam. ¹⁵ Cā vaṭṭati. ¹⁶ Bā rājā āgacchati. ¹⁷
 Bā āg-. ¹⁸ Bā sakkāraṃ. ¹⁹ Bā omīsa casta. ²⁰ Bā -kārādinam. ²¹ Bā
 kārasi. ²² Bā kārāpetvā.

„Vessantarāṃ ānetū“¹ ti amaccassa santikāṃ pesesi. Amāccho
Vessantarāṃ savaṇṇapīṭhe nisīdāpetvā ānesi. Sakuno pīṭhe
amke nisīditvā pitarā saha kīṭitvā gantvā² taṭṭh' eva pīṭhe
nisīdi. Atha naṃ rājā mahājānamaññhe rājadharmmaṃ puc-
chanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

„Vessantarāṃ taṃ pucchāmi“³, sakuna⁴ bhaddam aṭṭha te,
rajjāṃ kareṭukāmena kim su kiccāṃ kaṭaṃ varāṃ ti. 1.

Tatha sakuna⁵ 'ti tam āpatti, kim ca⁶ 'ti kareṭukāṃ, kaṭaṃ varāṃ ti
uttamāṃ hanti, kaṭhehi me itā vākalāṃ rājadharmmaṃ ti evam itā. nam⁷
10 so pucchati.

Tam aurtvā Vessantaro paṭhamāṃ akathetvā va rājāgāṃ
tāva pamādena codento duttiyāṃ gāthāṃ āha:

„Cīrasasā vata maṃ“⁸ ito Kambo Bārāṇasiggaho
pamatto appamattāṃ maṃ piṭa puttāṃ acodayāmi. 2.

Tatha ito 'ti piṭa, Kambo ti itam itesa nāmaṃ, Bārāṇasiggaho
ti vatahi saṃgahavattihāhi Bārāṇasim gahetvā vattanto, pamatto ti avajjāpūnāṃ
paṇḍitānaṃ saṃtike vasanto paṭhassa apucchassaṃ pamatto, appamattāṃ ti
sīlādigunayogena maṃ appamattāṃ, piṭa ti porakapitā, acodayāmi amareṇhi
utucchānagato puttā karā, voharāmi avahasiyamāno pamādena āpajjivā cīrasasā
20 aṭṭha codenti paṭhamāṃ pucchāmi vadanti.

Imāya gāthāya codetvā „mahārāja raṭṭhā nāma itesu“⁹
dhammesu thātvā dhammena rājjāṃ kareṭabbha¹⁰ ti vātvā
rājadharmmaṃ kathento āha:

„Paṭhamen' eva vītathāṃ kodham hāsam“¹¹ nivāraye,
tato kiccāni kareyya, taṃ vataṃ¹² āhu khattiya. 3.

„Yam tvaṃ itā tape kammaṃ pubbe katam asāhasayāṃ
ratto dutṭho ca yadā kayirā na taṃ kayirā tato punaṃ“¹³. 4.

„Khattiyaṃ pamattassa raṭṭhasmiḍi raṭṭhavaddhana“¹⁴
sabbe bhoga vīnassanti, raṭṭho taṃ vuccate aghaṃ. 5.

„Siri ca itā Lakkhi ca pucchitā etaḍ abravuṃ:
uttānaviriye“¹⁵ pose ram' āham¹⁶ anusuyyake. 6.

¹ B⁴ omits pa-. ² C⁴ -ma. ³ C⁴ -pam. ⁴ B⁴ tam. ⁵ B⁴ me. ⁶ C⁴
nāmaṃ. ⁷ C⁴ hameṃ, C⁴ hāsam. ⁸ B⁴ vattam. ⁹ C⁴ B⁴ puna. ¹⁰ B⁴
-raṭṭhāṇa. ¹¹ B⁴ nīhāne. ¹² C⁴ ramaham, B⁴ ramāmaham.

7. Ussayake duhadaye purise kamutadussake
kālakaṇṭi mahārāja runati cakkabhāṇijanti. 7.
8. So [ivaṃ] sabbesaṃ suhadayo sabbesaṃ rakkhito bhava,
alakkhiṃ¹ nuda mahārāja lakkhi² bhava nivesanaṃ. 8.
9. Salakkhi dhiṭṭisampanno puriso hi³ mahaggato
amittānaṃ Kāsiṇi mūlaṃ aggaṃ ca chindati. 9.
10. Sakko pi hi bhūtapati uṭṭhāne⁴ na-ppamajjati
sa kalyāṇe dhiṭṭiṃ kaṭvā uṭṭhāne kurute mano. 10.
11. Gaudhabhā pitaro devā saṅgīva honti iḍḍino,
uṭṭhahato appamajjato anuṭṭiṭṭhanti devatā. 11.
12. So appamatto akkoṭṭho tāta kiccaṇi kāraye
vāyamaṃsa ca⁵ kiccesu, nālaṃ viudato sukhaṃ. 12.
13. Tanti⁶ eva te vattapaḍā eṣā ca⁷ anusāsaṇi
alaṃ mitte sukkaṇṇeṇa amittānaṃ dukkhāya ca⁸ 'ti. 13.

Tanta paṭhamaneta viṇathan ti ita rāja nāma loka sa muniyānaṃ
nīlāyā, mustāḍḍino hi rājā rāṭṭhaṃ, nīlāyā honti, paṭharīyā oḷ¹ kamma-
karaṇṇānaṃ, mustāḍḍanāmettaṃ heṭṭhā bhāṇanti², ita eṭṭhā³ telamēḍḍi-
phāṇṇānaṃ vā mustāḍḍa⁴ oḷ⁵ na honti, muniyānaṃ bhāṇanti⁶ muniyānaṃ
bhāṇanti⁷ honti, rāṭṭhaṃ rāṭṭhāpāṭṭhaṃ oḷ⁸ na oḷ⁹ na oḷ¹⁰ na oḷ¹¹ na oḷ¹² na oḷ¹³ na oḷ¹⁴ na oḷ¹⁵ na oḷ¹⁶ na oḷ¹⁷ na oḷ¹⁸ na oḷ¹⁹ na oḷ²⁰ na oḷ²¹ na oḷ²² na oḷ²³ na oḷ²⁴ na oḷ²⁵ na oḷ²⁶ na oḷ²⁷ na oḷ²⁸ na oḷ²⁹ na oḷ³⁰ na oḷ³¹ na oḷ³² na oḷ³³ na oḷ³⁴ na oḷ³⁵ na oḷ³⁶ na oḷ³⁷ na oḷ³⁸ na oḷ³⁹ na oḷ⁴⁰ na oḷ⁴¹ na oḷ⁴² na oḷ⁴³ na oḷ⁴⁴ na oḷ⁴⁵ na oḷ⁴⁶ na oḷ⁴⁷ na oḷ⁴⁸ na oḷ⁴⁹ na oḷ⁵⁰ na oḷ⁵¹ na oḷ⁵² na oḷ⁵³ na oḷ⁵⁴ na oḷ⁵⁵ na oḷ⁵⁶ na oḷ⁵⁷ na oḷ⁵⁸ na oḷ⁵⁹ na oḷ⁶⁰ na oḷ⁶¹ na oḷ⁶² na oḷ⁶³ na oḷ⁶⁴ na oḷ⁶⁵ na oḷ⁶⁶ na oḷ⁶⁷ na oḷ⁶⁸ na oḷ⁶⁹ na oḷ⁷⁰ na oḷ⁷¹ na oḷ⁷² na oḷ⁷³ na oḷ⁷⁴ na oḷ⁷⁵ na oḷ⁷⁶ na oḷ⁷⁷ na oḷ⁷⁸ na oḷ⁷⁹ na oḷ⁸⁰ na oḷ⁸¹ na oḷ⁸² na oḷ⁸³ na oḷ⁸⁴ na oḷ⁸⁵ na oḷ⁸⁶ na oḷ⁸⁷ na oḷ⁸⁸ na oḷ⁸⁹ na oḷ⁹⁰ na oḷ⁹¹ na oḷ⁹² na oḷ⁹³ na oḷ⁹⁴ na oḷ⁹⁵ na oḷ⁹⁶ na oḷ⁹⁷ na oḷ⁹⁸ na oḷ⁹⁹ na oḷ¹⁰⁰ na oḷ¹⁰¹ na oḷ¹⁰² na oḷ¹⁰³ na oḷ¹⁰⁴ na oḷ¹⁰⁵ na oḷ¹⁰⁶ na oḷ¹⁰⁷ na oḷ¹⁰⁸ na oḷ¹⁰⁹ na oḷ¹¹⁰ na oḷ¹¹¹ na oḷ¹¹² na oḷ¹¹³ na oḷ¹¹⁴ na oḷ¹¹⁵ na oḷ¹¹⁶ na oḷ¹¹⁷ na oḷ¹¹⁸ na oḷ¹¹⁹ na oḷ¹²⁰ na oḷ¹²¹ na oḷ¹²² na oḷ¹²³ na oḷ¹²⁴ na oḷ¹²⁵ na oḷ¹²⁶ na oḷ¹²⁷ na oḷ¹²⁸ na oḷ¹²⁹ na oḷ¹³⁰ na oḷ¹³¹ na oḷ¹³² na oḷ¹³³ na oḷ¹³⁴ na oḷ¹³⁵ na oḷ¹³⁶ na oḷ¹³⁷ na oḷ¹³⁸ na oḷ¹³⁹ na oḷ¹⁴⁰ na oḷ¹⁴¹ na oḷ¹⁴² na oḷ¹⁴³ na oḷ¹⁴⁴ na oḷ¹⁴⁵ na oḷ¹⁴⁶ na oḷ¹⁴⁷ na oḷ¹⁴⁸ na oḷ¹⁴⁹ na oḷ¹⁵⁰ na oḷ¹⁵¹ na oḷ¹⁵² na oḷ¹⁵³ na oḷ¹⁵⁴ na oḷ¹⁵⁵ na oḷ¹⁵⁶ na oḷ¹⁵⁷ na oḷ¹⁵⁸ na oḷ¹⁵⁹ na oḷ¹⁶⁰ na oḷ¹⁶¹ na oḷ¹⁶² na oḷ¹⁶³ na oḷ¹⁶⁴ na oḷ¹⁶⁵ na oḷ¹⁶⁶ na oḷ¹⁶⁷ na oḷ¹⁶⁸ na oḷ¹⁶⁹ na oḷ¹⁷⁰ na oḷ¹⁷¹ na oḷ¹⁷² na oḷ¹⁷³ na oḷ¹⁷⁴ na oḷ¹⁷⁵ na oḷ¹⁷⁶ na oḷ¹⁷⁷ na oḷ¹⁷⁸ na oḷ¹⁷⁹ na oḷ¹⁸⁰ na oḷ¹⁸¹ na oḷ¹⁸² na oḷ¹⁸³ na oḷ¹⁸⁴ na oḷ¹⁸⁵ na oḷ¹⁸⁶ na oḷ¹⁸⁷ na oḷ¹⁸⁸ na oḷ¹⁸⁹ na oḷ¹⁹⁰ na oḷ¹⁹¹ na oḷ¹⁹² na oḷ¹⁹³ na oḷ¹⁹⁴ na oḷ¹⁹⁵ na oḷ¹⁹⁶ na oḷ¹⁹⁷ na oḷ¹⁹⁸ na oḷ¹⁹⁹ na oḷ²⁰⁰ na oḷ²⁰¹ na oḷ²⁰² na oḷ²⁰³ na oḷ²⁰⁴ na oḷ²⁰⁵ na oḷ²⁰⁶ na oḷ²⁰⁷ na oḷ²⁰⁸ na oḷ²⁰⁹ na oḷ²¹⁰ na oḷ²¹¹ na oḷ²¹² na oḷ²¹³ na oḷ²¹⁴ na oḷ²¹⁵ na oḷ²¹⁶ na oḷ²¹⁷ na oḷ²¹⁸ na oḷ²¹⁹ na oḷ²²⁰ na oḷ²²¹ na oḷ²²² na oḷ²²³ na oḷ²²⁴ na oḷ²²⁵ na oḷ²²⁶ na oḷ²²⁷ na oḷ²²⁸ na oḷ²²⁹ na oḷ²³⁰ na oḷ²³¹ na oḷ²³² na oḷ²³³ na oḷ²³⁴ na oḷ²³⁵ na oḷ²³⁶ na oḷ²³⁷ na oḷ²³⁸ na oḷ²³⁹ na oḷ²⁴⁰ na oḷ²⁴¹ na oḷ²⁴² na oḷ²⁴³ na oḷ²⁴⁴ na oḷ²⁴⁵ na oḷ²⁴⁶ na oḷ²⁴⁷ na oḷ²⁴⁸ na oḷ²⁴⁹ na oḷ²⁵⁰ na oḷ²⁵¹ na oḷ²⁵² na oḷ²⁵³ na oḷ²⁵⁴ na oḷ²⁵⁵ na oḷ²⁵⁶ na oḷ²⁵⁷ na oḷ²⁵⁸ na oḷ²⁵⁹ na oḷ²⁶⁰ na oḷ²⁶¹ na oḷ²⁶² na oḷ²⁶³ na oḷ²⁶⁴ na oḷ²⁶⁵ na oḷ²⁶⁶ na oḷ²⁶⁷ na oḷ²⁶⁸ na oḷ²⁶⁹ na oḷ²⁷⁰ na oḷ²⁷¹ na oḷ²⁷² na oḷ²⁷³ na oḷ²⁷⁴ na oḷ²⁷⁵ na oḷ²⁷⁶ na oḷ²⁷⁷ na oḷ²⁷⁸ na oḷ²⁷⁹ na oḷ²⁸⁰ na oḷ²⁸¹ na oḷ²⁸² na oḷ²⁸³ na oḷ²⁸⁴ na oḷ²⁸⁵ na oḷ²⁸⁶ na oḷ²⁸⁷ na oḷ²⁸⁸ na oḷ²⁸⁹ na oḷ²⁹⁰ na oḷ²⁹¹ na oḷ²⁹² na oḷ²⁹³ na oḷ²⁹⁴ na oḷ²⁹⁵ na oḷ²⁹⁶ na oḷ²⁹⁷ na oḷ²⁹⁸ na oḷ²⁹⁹ na oḷ³⁰⁰ na oḷ³⁰¹ na oḷ³⁰² na oḷ³⁰³ na oḷ³⁰⁴ na oḷ³⁰⁵ na oḷ³⁰⁶ na oḷ³⁰⁷ na oḷ³⁰⁸ na oḷ³⁰⁹ na oḷ³¹⁰ na oḷ³¹¹ na oḷ³¹² na oḷ³¹³ na oḷ³¹⁴ na oḷ³¹⁵ na oḷ³¹⁶ na oḷ³¹⁷ na oḷ³¹⁸ na oḷ³¹⁹ na oḷ³²⁰ na oḷ³²¹ na oḷ³²² na oḷ³²³ na oḷ³²⁴ na oḷ³²⁵ na oḷ³²⁶ na oḷ³²⁷ na oḷ³²⁸ na oḷ³²⁹ na oḷ³³⁰ na oḷ³³¹ na oḷ³³² na oḷ³³³ na oḷ³³⁴ na oḷ³³⁵ na oḷ³³⁶ na oḷ³³⁷ na oḷ³³⁸ na oḷ³³⁹ na oḷ³⁴⁰ na oḷ³⁴¹ na oḷ³⁴² na oḷ³⁴³ na oḷ³⁴⁴ na oḷ³⁴⁵ na oḷ³⁴⁶ na oḷ³⁴⁷ na oḷ³⁴⁸ na oḷ³⁴⁹ na oḷ³⁵⁰ na oḷ³⁵¹ na oḷ³⁵² na oḷ³⁵³ na oḷ³⁵⁴ na oḷ³⁵⁵ na oḷ³⁵⁶ na oḷ³⁵⁷ na oḷ³⁵⁸ na oḷ³⁵⁹ na oḷ³⁶⁰ na oḷ³⁶¹ na oḷ³⁶² na oḷ³⁶³ na oḷ³⁶⁴ na oḷ³⁶⁵ na oḷ³⁶⁶ na oḷ³⁶⁷ na oḷ³⁶⁸ na oḷ³⁶⁹ na oḷ³⁷⁰ na oḷ³⁷¹ na oḷ³⁷² na oḷ³⁷³ na oḷ³⁷⁴ na oḷ³⁷⁵ na oḷ³⁷⁶ na oḷ³⁷⁷ na oḷ³⁷⁸ na oḷ³⁷⁹ na oḷ³⁸⁰ na oḷ³⁸¹ na oḷ³⁸² na oḷ³⁸³ na oḷ³⁸⁴ na oḷ³⁸⁵ na oḷ³⁸⁶ na oḷ³⁸⁷ na oḷ³⁸⁸ na oḷ³⁸⁹ na oḷ³⁹⁰ na oḷ³⁹¹ na oḷ³⁹² na oḷ³⁹³ na oḷ³⁹⁴ na oḷ³⁹⁵ na oḷ³⁹⁶ na oḷ³⁹⁷ na oḷ³⁹⁸ na oḷ³⁹⁹ na oḷ⁴⁰⁰ na oḷ⁴⁰¹ na oḷ⁴⁰² na oḷ⁴⁰³ na oḷ⁴⁰⁴ na oḷ⁴⁰⁵ na oḷ⁴⁰⁶ na oḷ⁴⁰⁷ na oḷ⁴⁰⁸ na oḷ⁴⁰⁹ na oḷ⁴¹⁰ na oḷ⁴¹¹ na oḷ⁴¹² na oḷ⁴¹³ na oḷ⁴¹⁴ na oḷ⁴¹⁵ na oḷ⁴¹⁶ na oḷ⁴¹⁷ na oḷ⁴¹⁸ na oḷ⁴¹⁹ na oḷ⁴²⁰ na oḷ⁴²¹ na oḷ⁴²² na oḷ⁴²³ na oḷ⁴²⁴ na oḷ⁴²⁵ na oḷ⁴²⁶ na oḷ⁴²⁷ na oḷ⁴²⁸ na oḷ⁴²⁹ na oḷ⁴³⁰ na oḷ⁴³¹ na oḷ⁴³² na oḷ⁴³³ na oḷ⁴³⁴ na oḷ⁴³⁵ na oḷ⁴³⁶ na oḷ⁴³⁷ na oḷ⁴³⁸ na oḷ⁴³⁹ na oḷ⁴⁴⁰ na oḷ⁴⁴¹ na oḷ⁴⁴² na oḷ⁴⁴³ na oḷ⁴⁴⁴ na oḷ⁴⁴⁵ na oḷ⁴⁴⁶ na oḷ⁴⁴⁷ na oḷ⁴⁴⁸ na oḷ⁴⁴⁹ na oḷ⁴⁵⁰ na oḷ⁴⁵¹ na oḷ⁴⁵² na oḷ⁴⁵³ na oḷ⁴⁵⁴ na oḷ⁴⁵⁵ na oḷ⁴⁵⁶ na oḷ⁴⁵⁷ na oḷ⁴⁵⁸ na oḷ⁴⁵⁹ na oḷ⁴⁶⁰ na oḷ⁴⁶¹ na oḷ⁴⁶² na oḷ⁴⁶³ na oḷ⁴⁶⁴ na oḷ⁴⁶⁵ na oḷ⁴⁶⁶ na oḷ⁴⁶⁷ na oḷ⁴⁶⁸ na oḷ⁴⁶⁹ na oḷ⁴⁷⁰ na oḷ⁴⁷¹ na oḷ⁴⁷² na oḷ⁴⁷³ na oḷ⁴⁷⁴ na oḷ⁴⁷⁵ na oḷ⁴⁷⁶ na oḷ⁴⁷⁷ na oḷ⁴⁷⁸ na oḷ⁴⁷⁹ na oḷ⁴⁸⁰ na oḷ⁴⁸¹ na oḷ⁴⁸² na oḷ⁴⁸³ na oḷ⁴⁸⁴ na oḷ⁴⁸⁵ na oḷ⁴⁸⁶ na oḷ⁴⁸⁷ na oḷ⁴⁸⁸ na oḷ⁴⁸⁹ na oḷ⁴⁹⁰ na oḷ⁴⁹¹ na oḷ⁴⁹² na oḷ⁴⁹³ na oḷ⁴⁹⁴ na oḷ⁴⁹⁵ na oḷ⁴⁹⁶ na oḷ⁴⁹⁷ na oḷ⁴⁹⁸ na oḷ⁴⁹⁹ na oḷ⁵⁰⁰ na oḷ⁵⁰¹ na oḷ⁵⁰² na oḷ⁵⁰³ na oḷ⁵⁰⁴ na oḷ⁵⁰⁵ na oḷ⁵⁰⁶ na oḷ⁵⁰⁷ na oḷ⁵⁰⁸ na oḷ⁵⁰⁹ na oḷ⁵¹⁰ na oḷ⁵¹¹ na oḷ⁵¹² na oḷ⁵¹³ na oḷ⁵¹⁴ na oḷ⁵¹⁵ na oḷ⁵¹⁶ na oḷ⁵¹⁷ na oḷ⁵¹⁸ na oḷ⁵¹⁹ na oḷ⁵²⁰ na oḷ⁵²¹ na oḷ⁵²² na oḷ⁵²³ na oḷ⁵²⁴ na oḷ⁵²⁵ na oḷ⁵²⁶ na oḷ⁵²⁷ na oḷ⁵²⁸ na oḷ⁵²⁹ na oḷ⁵³⁰ na oḷ⁵³¹ na oḷ⁵³² na oḷ⁵³³ na oḷ⁵³⁴ na oḷ⁵³⁵ na oḷ⁵³⁶ na oḷ⁵³⁷ na oḷ⁵³⁸ na oḷ⁵³⁹ na oḷ⁵⁴⁰ na oḷ⁵⁴¹ na oḷ⁵⁴² na oḷ⁵⁴³ na oḷ⁵⁴⁴ na oḷ⁵⁴⁵ na oḷ⁵⁴⁶ na oḷ⁵⁴⁷ na oḷ⁵⁴⁸ na oḷ⁵⁴⁹ na oḷ⁵⁵⁰ na oḷ⁵⁵¹ na oḷ⁵⁵² na oḷ⁵⁵³ na oḷ⁵⁵⁴ na oḷ⁵⁵⁵ na oḷ⁵⁵⁶ na oḷ⁵⁵⁷ na oḷ⁵⁵⁸ na oḷ⁵⁵⁹ na oḷ⁵⁶⁰ na oḷ⁵⁶¹ na oḷ⁵⁶² na oḷ⁵⁶³ na oḷ⁵⁶⁴ na oḷ⁵⁶⁵ na oḷ⁵⁶⁶ na oḷ⁵⁶⁷ na oḷ⁵⁶⁸ na oḷ⁵⁶⁹ na oḷ⁵⁷⁰ na oḷ⁵⁷¹ na oḷ⁵⁷² na oḷ⁵⁷³ na oḷ⁵⁷⁴ na oḷ⁵⁷⁵ na oḷ⁵⁷⁶ na oḷ⁵⁷⁷ na oḷ⁵⁷⁸ na oḷ⁵⁷⁹ na oḷ⁵⁸⁰ na oḷ⁵⁸¹ na oḷ⁵⁸² na oḷ⁵⁸³ na oḷ⁵⁸⁴ na oḷ⁵⁸⁵ na oḷ⁵⁸⁶ na oḷ⁵⁸⁷ na oḷ⁵⁸⁸ na oḷ⁵⁸⁹ na oḷ⁵⁹⁰ na oḷ⁵⁹¹ na oḷ⁵⁹² na oḷ⁵⁹³ na oḷ⁵⁹⁴ na oḷ⁵⁹⁵ na oḷ⁵⁹⁶ na oḷ⁵⁹⁷ na oḷ⁵⁹⁸ na oḷ⁵⁹⁹ na oḷ⁶⁰⁰ na oḷ⁶⁰¹ na oḷ⁶⁰² na oḷ⁶⁰³ na oḷ⁶⁰⁴ na oḷ⁶⁰⁵ na oḷ⁶⁰⁶ na oḷ⁶⁰⁷ na oḷ⁶⁰⁸ na oḷ⁶⁰⁹ na oḷ⁶¹⁰ na oḷ⁶¹¹ na oḷ⁶¹² na oḷ⁶¹³ na oḷ⁶¹⁴ na oḷ⁶¹⁵ na oḷ⁶¹⁶ na oḷ⁶¹⁷ na oḷ⁶¹⁸ na oḷ⁶¹⁹ na oḷ⁶²⁰ na oḷ⁶²¹ na oḷ⁶²² na oḷ⁶²³ na oḷ⁶²⁴ na oḷ⁶²⁵ na oḷ⁶²⁶ na oḷ⁶²⁷ na oḷ⁶²⁸ na oḷ⁶²⁹ na oḷ⁶³⁰ na oḷ⁶³¹ na oḷ⁶³² na oḷ⁶³³ na oḷ⁶³⁴ na oḷ⁶³⁵ na oḷ⁶³⁶ na oḷ⁶³⁷ na oḷ⁶³⁸ na oḷ⁶³⁹ na oḷ⁶⁴⁰ na oḷ⁶⁴¹ na oḷ⁶⁴² na oḷ⁶⁴³ na oḷ⁶⁴⁴ na oḷ⁶⁴⁵ na oḷ⁶⁴⁶ na oḷ⁶⁴⁷ na oḷ⁶⁴⁸ na oḷ⁶⁴⁹ na oḷ⁶⁵⁰ na oḷ⁶⁵¹ na oḷ⁶⁵² na oḷ⁶⁵³ na oḷ⁶⁵⁴ na oḷ⁶⁵⁵ na oḷ⁶⁵⁶ na oḷ⁶⁵⁷ na oḷ⁶⁵⁸ na oḷ⁶⁵⁹ na oḷ⁶⁶⁰ na oḷ⁶⁶¹ na oḷ⁶⁶² na oḷ⁶⁶³ na oḷ⁶⁶⁴ na oḷ⁶⁶⁵ na oḷ⁶⁶⁶ na oḷ⁶⁶⁷ na oḷ⁶⁶⁸ na oḷ⁶⁶⁹ na oḷ⁶⁷⁰ na oḷ⁶⁷¹ na oḷ⁶⁷² na oḷ⁶⁷³ na oḷ⁶⁷⁴ na oḷ⁶⁷⁵ na oḷ⁶⁷⁶ na oḷ⁶⁷⁷ na oḷ⁶⁷⁸ na oḷ⁶⁷⁹ na oḷ⁶⁸⁰ na oḷ⁶⁸¹ na oḷ⁶⁸² na oḷ⁶⁸³ na oḷ⁶⁸⁴ na oḷ⁶⁸⁵ na oḷ⁶⁸⁶ na oḷ⁶⁸⁷ na oḷ⁶⁸⁸ na oḷ⁶⁸⁹ na oḷ⁶⁹⁰ na oḷ⁶⁹¹ na oḷ⁶⁹² na oḷ⁶⁹³ na oḷ⁶⁹⁴ na oḷ⁶⁹⁵ na oḷ⁶⁹⁶ na oḷ⁶⁹⁷ na oḷ⁶⁹⁸ na oḷ⁶⁹⁹ na oḷ⁷⁰⁰ na oḷ⁷⁰¹ na oḷ⁷⁰² na oḷ⁷⁰³ na oḷ⁷⁰⁴ na oḷ⁷⁰⁵ na oḷ⁷⁰⁶ na oḷ⁷⁰⁷ na oḷ⁷⁰⁸ na oḷ⁷⁰⁹ na oḷ⁷¹⁰ na oḷ⁷¹¹ na oḷ⁷¹² na oḷ⁷¹³ na oḷ⁷¹⁴ na oḷ⁷¹⁵ na oḷ⁷¹⁶ na oḷ⁷¹⁷ na oḷ⁷¹⁸ na oḷ⁷¹⁹ na oḷ⁷²⁰ na oḷ⁷²¹ na oḷ⁷²² na oḷ⁷²³ na oḷ⁷²⁴ na oḷ⁷²⁵ na oḷ⁷²⁶ na oḷ⁷²⁷ na oḷ⁷²⁸ na oḷ⁷²⁹ na oḷ⁷³⁰ na oḷ⁷³¹ na oḷ⁷³² na oḷ⁷³³ na oḷ⁷³⁴ na oḷ⁷³⁵ na oḷ⁷³⁶ na oḷ⁷³⁷ na oḷ⁷³⁸ na oḷ⁷³⁹ na oḷ⁷⁴⁰ na oḷ⁷⁴¹ na oḷ⁷⁴² na oḷ⁷⁴³ na oḷ⁷⁴⁴ na oḷ⁷⁴⁵ na oḷ⁷⁴⁶ na oḷ⁷⁴⁷ na oḷ⁷⁴⁸ na oḷ⁷⁴⁹ na oḷ⁷⁵⁰ na oḷ⁷⁵¹ na oḷ⁷⁵² na oḷ⁷⁵³ na oḷ⁷⁵⁴ na oḷ⁷⁵⁵ na oḷ⁷⁵⁶ na oḷ⁷⁵⁷ na oḷ⁷⁵⁸ na oḷ⁷⁵⁹ na oḷ⁷⁶⁰ na oḷ⁷⁶¹ na oḷ⁷⁶² na oḷ⁷⁶³ na oḷ⁷⁶⁴ na oḷ⁷⁶⁵ na oḷ⁷⁶⁶ na oḷ⁷⁶⁷ na oḷ⁷⁶⁸ na oḷ⁷⁶⁹ na oḷ⁷⁷⁰ na oḷ⁷⁷¹ na oḷ⁷⁷² na oḷ⁷⁷³ na oḷ⁷⁷⁴ na oḷ⁷⁷⁵ na oḷ⁷⁷⁶ na oḷ⁷⁷⁷ na oḷ⁷⁷⁸ na oḷ⁷⁷⁹ na oḷ⁷⁸⁰ na oḷ⁷⁸¹ na oḷ⁷⁸² na oḷ⁷⁸³ na oḷ⁷⁸⁴ na oḷ⁷⁸⁵ na oḷ⁷⁸⁶ na oḷ⁷⁸⁷ na oḷ⁷⁸⁸ na oḷ⁷⁸⁹ na oḷ⁷⁹⁰ na oḷ⁷⁹¹ na oḷ⁷⁹² na oḷ⁷⁹³ na oḷ⁷⁹⁴ na oḷ⁷⁹⁵ na oḷ⁷⁹⁶ na oḷ⁷⁹⁷ na oḷ⁷⁹⁸ na oḷ⁷⁹⁹ na oḷ⁸⁰⁰ na oḷ⁸⁰¹ na oḷ⁸⁰² na oḷ⁸⁰³ na oḷ⁸⁰⁴ na oḷ⁸⁰⁵ na oḷ⁸⁰⁶ na oḷ⁸⁰⁷ na oḷ⁸⁰⁸ na oḷ⁸⁰⁹ na oḷ⁸¹⁰ na oḷ⁸¹¹ na oḷ⁸¹² na oḷ⁸¹³ na oḷ⁸¹⁴ na oḷ⁸¹⁵ na oḷ⁸¹⁶ na oḷ⁸¹⁷ na oḷ⁸¹⁸ na oḷ⁸¹⁹ na oḷ⁸²⁰ na oḷ⁸²¹ na oḷ⁸²² na oḷ⁸²³ na oḷ⁸²⁴ na oḷ⁸²⁵ na oḷ⁸²⁶ na oḷ⁸²⁷ na o

1. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

Pana rājā katipāhaccayena purimanayen' eva Kuṇḍalinīyā
santikaṃ dīṭṭvā pāhetvā¹ sattamaṃ divase tattha gantvā paccā-
gantvā tath' eva² maṇḍapamajjhe nīḍhivā Kuṇḍalinīṃ āṇa-
petvā³ suvaṇṇapāṭhe nisinnāṃ rājadhamaṃ pucchanto

2. 11. Sakkhī tuvaṃ Kuṇḍalinī maññasi khattiyāboddhanti:

rājani karetukāmena kiṃ su kleccāṃ kaṭaṃ varaṃ ti g. ā. 14.

Tattha sakkhīti⁴ maya puccham⁵ peḍham⁶ kathemā⁷ sakkhissasā⁸ pucchati⁹.
Kuṇḍalinīti¹⁰ saṃligato¹¹ āsannāmenālapati. 1555 kira dvīten¹² kaṇṇapāṭṭhesu
kuṇḍalīsaṃhāri¹³ dve tekkā¹⁴ āhesu¹⁵, tena¹⁶ tassā¹⁷ Kuṇḍalinī¹⁸ nāmaṃ kareti,
16. maññasi¹⁹ jantasi²⁰ mayā²¹ pucchapēḍhesu²² atthan²³ ti. khattiyāboddhanti²⁴
khattiyassa²⁵ mahāsaṃguttassa²⁶ bhaginībbaṇe²⁷ nam²⁸ jevā²⁹ ālapati, kammā³⁰ pa-
ssa³¹ Vasaṇṭassa³² ākūḍhā³³ evaṃ³⁴ apucchitvā³⁵ jantam³⁶ eva³⁷ pucchanti³⁸ itthikkā³⁹veṇa,
itthiyo⁴⁰ hi⁴¹ pucchapēḍhā⁴², tassā⁴³ sace⁴⁴ sakko⁴⁵ pucchissāmi⁴⁶ no⁴⁷ ca⁴⁸ na⁴⁹ pucchissā-
mi⁵⁰ 15. cīṃḍakāvaṇṇa⁵¹ evaṃ⁵² pucchitvā⁵³ tam⁵⁴ heva⁵⁵ peḍham⁵⁶ pucchā⁵⁷.

17. Sā evaṃ⁵⁸ raṇṇā⁵⁹ rājadhame⁶⁰ pucchite⁶¹ „tāta⁶² maṃ⁶³ itthikkā⁶⁴
nāma⁶⁵ kiṃ⁶⁶ kathessatī⁶⁷ vīmaṃsasi⁶⁸“ maññe, sakalan⁶⁹ te rāja-
dhammaṃ⁷⁰ dvīsu⁷¹ yeva⁷² padesu⁷³ pakkhipitvā⁷⁴ kathessāmi⁷⁵
vatvā⁷⁶“ āha;

11. Dve⁷⁷ va⁷⁸ tāta⁷⁹ padakāni⁸⁰ yasu⁸¹“ saḥam⁸² patipīṭhitaṃ⁸³

16. aladdhassa⁸⁴ ca⁸⁵ yo⁸⁶ lābho⁸⁷ laddhassa⁸⁸ anurakkhito⁸⁹“ 15.

12. Amacce⁹⁰ tāta⁹¹ jānāhi⁹² dhīre⁹³ atthassa⁹⁴ kovīde⁹⁵

anakkh' ākūṭave⁹⁶ tāta⁹⁷ asoḍḍe⁹⁸ avināsa⁹⁹ke. 16.

13. Yo¹⁰⁰ ca¹⁰¹ tam¹⁰² tāta¹⁰³ rakkheyya¹⁰⁴ dhanam¹⁰⁵ yaṃ¹⁰⁶ c' eva¹⁰⁷ te¹⁰⁸“ siyā¹⁰⁹

“tāto¹¹⁰“ va¹¹¹ rathaṃ¹¹² saṃganhe¹¹³ so¹¹⁴ te¹¹⁵ kleccāni¹¹⁶ kāraya. 17.

24. 14. Susaṃgahitanta¹¹⁷jano¹¹⁸“ sayam¹¹⁹ cittaṃ¹²⁰ avekkhiya¹²¹

nidhiā¹²² ca¹²³ ipadānaṃ¹²⁴ ca¹²⁵ ca¹²⁶ kare¹²⁷ parapattiya¹²⁸“ 18.

15. Sayam¹²⁹ āyavayaṃ¹³⁰“ jāññā¹³¹, sayam¹³² jāññā¹³³ katākatam¹³⁴,

niggaghe¹³⁵ niggahārahāṃ¹³⁶, paggaṃhe¹³⁷ paggaḥārahāṃ¹³⁸. 19.

¹ Bā pucchā. ² Bā tattheva. ³ Bā āharipā. ⁴ Bā pucchā. ⁵ Bā saṃligā-
gato. ⁶ Cā -nam. ⁷ Bā tekkā. ⁸ Bā -saṃgutta-. ⁹ Cā pl. ¹⁰ Cā -mi.
¹¹ Cā -vīmaṃsati. ¹² Cā omī vatvā. ¹³ Bā yaṃ. ¹⁴ Bā -na. ¹⁵ Cā
raṇṇa. ¹⁶ all three MSS. so. ¹⁷ Cā -anta¹⁷jano. ¹⁸ Cā Bā -antajano. ¹⁹ so all
three MSS. ²⁰ Bā āyavayaṃ, Cā āyavayaṃ.

20. Sayam jānapadam attham¹ anusāsa rathesabha,
mā te adhammika yuttā dhanam raṭṭhañ ca nāsayum. 20.
21. Mā ca vegena kiccāni kāresi kārayesi vā,
vegasa hi katam kammañ mañḍo paccānuttappati. 21.
22. Mā te avisare² muṇḍa³ sabāḥham adhikodhitam,
kodhasā hi bahū pi tā kuḷā akulatañ⁴ gata. 22.
23. Mā tāta iessaro⁵ mhiṭṭi anattāyā patārāyī,
itthinañ purisaññā ca mā te āsi dukhudraya⁶. 23.
24. Apotakomahaṃsassa rañño kāmānusaṛiṇo
sabbe bhogā vinassanti, rañño tam vuccate agbhañ. 24. 10
25. Taṭṭh⁷ eva te vattapaḍā esā ca⁸ nanaṣaani,
dakkh⁹ asu¹⁰ dāci puñṇakaro asoṇḍo avināsako,
ellav¹¹ asu¹² mahārāja, duasilo¹³ vinipātako¹⁴ ti. 25.

Taṭṭha padakkh¹⁵ ti kīrasapaddhū, jessu¹⁶ 'ti yasu dvim padesa sabham.
attham¹⁷ jhāsi¹⁸ jhāsentāham¹⁹ paṭṭibhūm, aladdha²⁰ 'ti ye pubbe aladdha²¹ 15
lābhassa lābho yā ra²² laddha²³ amuttakkhañ, itā anuppannassa hi lābhassa
uppadanān nāma na²⁴ khāro uppannassa paṇa anuttakkhañ²⁵ eva khāro,
ekacco hi yassa²⁶ uppādetvāpi yaso pamatto mūsoñ²⁷ uppādetvā paṇāpāsi-
dhi karoti mahānaro hite²⁸ raṭṭham vluṃpasaṇḍo rasi, aha nam raṭṭho
gahāpetvā mahānāro piṇḍo, aha²⁹ paṇa³⁰ rāpāsi³¹ kīrasapaddhū pamatto 20
ayoniso dhanam nāma³² sabba³³ upādetvā³⁴ khūso kapato hite³⁵ vluṃpasaṇḍo³⁶
kapālo³⁷ āliya³⁸ ceta³⁹, pabbajito⁴⁰ paṇa⁴¹ gahāpāsi⁴² mahānaro lābhassa⁴³
vibhādetvā pamatto kīro⁴⁴ vattati, aparo pāḥham⁴⁵ jhāsi⁴⁶ paṇāpāsi⁴⁷
mutthasāsi⁴⁸ raṭṭha⁴⁹ raṭṭha⁵⁰ ārammaṇa⁵¹ vuttāsi⁵² jhāsi⁵³ paṇāpāsi⁵⁴ eva uppannassa 25
paṇa⁵⁵ jhāsi⁵⁶ lābhassa⁵⁷ vā rakkhañ⁵⁸ eva dūṭṭha⁵⁹, inda⁶⁰ jhāsi⁶¹ paṇāpāsi⁶²
paṇa⁶³ Dvādetvā⁶⁴ raṭṭham⁶⁵ Modakkaṇa⁶⁶-Lomaṇakkaṇa⁶⁷-Hāsi⁶⁸ jhāsi⁶⁹ paṇāpāsi⁷⁰
kāpāsi⁷¹ paṇāpāsi⁷² raṭṭha⁷³ paṇāpāsi⁷⁴ eva paṇa⁷⁵ lābhassa⁷⁶ upādetvā⁷⁷ paṇāpāsi⁷⁸
raṭṭha⁷⁹ kāpāsi⁸⁰ paṇāpāsi⁸¹ paṇāpāsi⁸² paṇāpāsi⁸³ paṇāpāsi⁸⁴ paṇāpāsi⁸⁵ paṇāpāsi⁸⁶ paṇāpāsi⁸⁷ paṇāpāsi⁸⁸ paṇāpāsi⁸⁹ paṇāpāsi⁹⁰ paṇāpāsi⁹¹ paṇāpāsi⁹² paṇāpāsi⁹³ paṇāpāsi⁹⁴ paṇāpāsi⁹⁵ paṇāpāsi⁹⁶ paṇāpāsi⁹⁷ paṇāpāsi⁹⁸ paṇāpāsi⁹⁹ paṇāpāsi¹⁰⁰ paṇāpāsi¹⁰¹ paṇāpāsi¹⁰² paṇāpāsi¹⁰³ paṇāpāsi¹⁰⁴ paṇāpāsi¹⁰⁵ paṇāpāsi¹⁰⁶ paṇāpāsi¹⁰⁷ paṇāpāsi¹⁰⁸ paṇāpāsi¹⁰⁹ paṇāpāsi¹¹⁰ paṇāpāsi¹¹¹ paṇāpāsi¹¹² paṇāpāsi¹¹³ paṇāpāsi¹¹⁴ paṇāpāsi¹¹⁵ paṇāpāsi¹¹⁶ paṇāpāsi¹¹⁷ paṇāpāsi¹¹⁸ paṇāpāsi¹¹⁹ paṇāpāsi¹²⁰ paṇāpāsi¹²¹ paṇāpāsi¹²² paṇāpāsi¹²³ paṇāpāsi¹²⁴ paṇāpāsi¹²⁵ paṇāpāsi¹²⁶ paṇāpāsi¹²⁷ paṇāpāsi¹²⁸ paṇāpāsi¹²⁹ paṇāpāsi¹³⁰ paṇāpāsi¹³¹ paṇāpāsi¹³² paṇāpāsi¹³³ paṇāpāsi¹³⁴ paṇāpāsi¹³⁵ paṇāpāsi¹³⁶ paṇāpāsi¹³⁷ paṇāpāsi¹³⁸ paṇāpāsi¹³⁹ paṇāpāsi¹⁴⁰ paṇāpāsi¹⁴¹ paṇāpāsi¹⁴² paṇāpāsi¹⁴³ paṇāpāsi¹⁴⁴ paṇāpāsi¹⁴⁵ paṇāpāsi¹⁴⁶ paṇāpāsi¹⁴⁷ paṇāpāsi¹⁴⁸ paṇāpāsi¹⁴⁹ paṇāpāsi¹⁵⁰ paṇāpāsi¹⁵¹ paṇāpāsi¹⁵² paṇāpāsi¹⁵³ paṇāpāsi¹⁵⁴ paṇāpāsi¹⁵⁵ paṇāpāsi¹⁵⁶ paṇāpāsi¹⁵⁷ paṇāpāsi¹⁵⁸ paṇāpāsi¹⁵⁹ paṇāpāsi¹⁶⁰ paṇāpāsi¹⁶¹ paṇāpāsi¹⁶² paṇāpāsi¹⁶³ paṇāpāsi¹⁶⁴ paṇāpāsi¹⁶⁵ paṇāpāsi¹⁶⁶ paṇāpāsi¹⁶⁷ paṇāpāsi¹⁶⁸ paṇāpāsi¹⁶⁹ paṇāpāsi¹⁷⁰ paṇāpāsi¹⁷¹ paṇāpāsi¹⁷² paṇāpāsi¹⁷³ paṇāpāsi¹⁷⁴ paṇāpāsi¹⁷⁵ paṇāpāsi¹⁷⁶ paṇāpāsi¹⁷⁷ paṇāpāsi¹⁷⁸ paṇāpāsi¹⁷⁹ paṇāpāsi¹⁸⁰ paṇāpāsi¹⁸¹ paṇāpāsi¹⁸² paṇāpāsi¹⁸³ paṇāpāsi¹⁸⁴ paṇāpāsi¹⁸⁵ paṇāpāsi¹⁸⁶ paṇāpāsi¹⁸⁷ paṇāpāsi¹⁸⁸ paṇāpāsi¹⁸⁹ paṇāpāsi¹⁹⁰ paṇāpāsi¹⁹¹ paṇāpāsi¹⁹² paṇāpāsi¹⁹³ paṇāpāsi¹⁹⁴ paṇāpāsi¹⁹⁵ paṇāpāsi¹⁹⁶ paṇāpāsi¹⁹⁷ paṇāpāsi¹⁹⁸ paṇāpāsi¹⁹⁹ paṇāpāsi²⁰⁰ paṇāpāsi²⁰¹ paṇāpāsi²⁰² paṇāpāsi²⁰³ paṇāpāsi²⁰⁴ paṇāpāsi²⁰⁵ paṇāpāsi²⁰⁶ paṇāpāsi²⁰⁷ paṇāpāsi²⁰⁸ paṇāpāsi²⁰⁹ paṇāpāsi²¹⁰ paṇāpāsi²¹¹ paṇāpāsi²¹² paṇāpāsi²¹³ paṇāpāsi²¹⁴ paṇāpāsi²¹⁵ paṇāpāsi²¹⁶ paṇāpāsi²¹⁷ paṇāpāsi²¹⁸ paṇāpāsi²¹⁹ paṇāpāsi²²⁰ paṇāpāsi²²¹ paṇāpāsi²²² paṇāpāsi²²³ paṇāpāsi²²⁴ paṇāpāsi²²⁵ paṇāpāsi²²⁶ paṇāpāsi²²⁷ paṇāpāsi²²⁸ paṇāpāsi²²⁹ paṇāpāsi²³⁰ paṇāpāsi²³¹ paṇāpāsi²³² paṇāpāsi²³³ paṇāpāsi²³⁴ paṇāpāsi²³⁵ paṇāpāsi²³⁶ paṇāpāsi²³⁷ paṇāpāsi²³⁸ paṇāpāsi²³⁹ paṇāpāsi²⁴⁰ paṇāpāsi²⁴¹ paṇāpāsi²⁴² paṇāpāsi²⁴³ paṇāpāsi²⁴⁴ paṇāpāsi²⁴⁵ paṇāpāsi²⁴⁶ paṇāpāsi²⁴⁷ paṇāpāsi²⁴⁸ paṇāpāsi²⁴⁹ paṇāpāsi²⁵⁰ paṇāpāsi²⁵¹ paṇāpāsi²⁵² paṇāpāsi²⁵³ paṇāpāsi²⁵⁴ paṇāpāsi²⁵⁵ paṇāpāsi²⁵⁶ paṇāpāsi²⁵⁷ paṇāpāsi²⁵⁸ paṇāpāsi²⁵⁹ paṇāpāsi²⁶⁰ paṇāpāsi²⁶¹ paṇāpāsi²⁶² paṇāpāsi²⁶³ paṇāpāsi²⁶⁴ paṇāpāsi²⁶⁵ paṇāpāsi²⁶⁶ paṇāpāsi²⁶⁷ paṇāpāsi²⁶⁸ paṇāpāsi²⁶⁹ paṇāpāsi²⁷⁰ paṇāpāsi²⁷¹ paṇāpāsi²⁷² paṇāpāsi²⁷³ paṇāpāsi²⁷⁴ paṇāpāsi²⁷⁵ paṇāpāsi²⁷⁶ paṇāpāsi²⁷⁷ paṇāpāsi²⁷⁸ paṇāpāsi²⁷⁹ paṇāpāsi²⁸⁰ paṇāpāsi²⁸¹ paṇāpāsi²⁸² paṇāpāsi²⁸³ paṇāpāsi²⁸⁴ paṇāpāsi²⁸⁵ paṇāpāsi²⁸⁶ paṇāpāsi²⁸⁷ paṇāpāsi²⁸⁸ paṇāpāsi²⁸⁹ paṇāpāsi²⁹⁰ paṇāpāsi²⁹¹ paṇāpāsi²⁹² paṇāpāsi²⁹³ paṇāpāsi²⁹⁴ paṇāpāsi²⁹⁵ paṇāpāsi²⁹⁶ paṇāpāsi²⁹⁷ paṇāpāsi²⁹⁸ paṇāpāsi²⁹⁹ paṇāpāsi³⁰⁰ paṇāpāsi³⁰¹ paṇāpāsi³⁰² paṇāpāsi³⁰³ paṇāpāsi³⁰⁴ paṇāpāsi³⁰⁵ paṇāpāsi³⁰⁶ paṇāpāsi³⁰⁷ paṇāpāsi³⁰⁸ paṇāpāsi³⁰⁹ paṇāpāsi³¹⁰ paṇāpāsi³¹¹ paṇāpāsi³¹² paṇāpāsi³¹³ paṇāpāsi³¹⁴ paṇāpāsi³¹⁵ paṇāpāsi³¹⁶ paṇāpāsi³¹⁷ paṇāpāsi³¹⁸ paṇāpāsi³¹⁹ paṇāpāsi³²⁰ paṇāpāsi³²¹ paṇāpāsi³²² paṇāpāsi³²³ paṇāpāsi³²⁴ paṇāpāsi³²⁵ paṇāpāsi³²⁶ paṇāpāsi³²⁷ paṇāpāsi³²⁸ paṇāpāsi³²⁹ paṇāpāsi³³⁰ paṇāpāsi³³¹ paṇāpāsi³³² paṇāpāsi³³³ paṇāpāsi³³⁴ paṇāpāsi³³⁵ paṇāpāsi³³⁶ paṇāpāsi³³⁷ paṇāpāsi³³⁸ paṇāpāsi³³⁹ paṇāpāsi³⁴⁰ paṇāpāsi³⁴¹ paṇāpāsi³⁴² paṇāpāsi³⁴³ paṇāpāsi³⁴⁴ paṇāpāsi³⁴⁵ paṇāpāsi³⁴⁶ paṇāpāsi³⁴⁷ paṇāpāsi³⁴⁸ paṇāpāsi³⁴⁹ paṇāpāsi³⁵⁰ paṇāpāsi³⁵¹ paṇāpāsi³⁵² paṇāpāsi³⁵³ paṇāpāsi³⁵⁴ paṇāpāsi³⁵⁵ paṇāpāsi³⁵⁶ paṇāpāsi³⁵⁷ paṇāpāsi³⁵⁸ paṇāpāsi³⁵⁹ paṇāpāsi³⁶⁰ paṇāpāsi³⁶¹ paṇāpāsi³⁶² paṇāpāsi³⁶³ paṇāpāsi³⁶⁴ paṇāpāsi³⁶⁵ paṇāpāsi³⁶⁶ paṇāpāsi³⁶⁷ paṇāpāsi³⁶⁸ paṇāpāsi³⁶⁹ paṇāpāsi³⁷⁰ paṇāpāsi³⁷¹ paṇāpāsi³⁷² paṇāpāsi³⁷³ paṇāpāsi³⁷⁴ paṇāpāsi³⁷⁵ paṇāpāsi³⁷⁶ paṇāpāsi³⁷⁷ paṇāpāsi³⁷⁸ paṇāpāsi³⁷⁹ paṇāpāsi³⁸⁰ paṇāpāsi³⁸¹ paṇāpāsi³⁸² paṇāpāsi³⁸³ paṇāpāsi³⁸⁴ paṇāpāsi³⁸⁵ paṇāpāsi³⁸⁶ paṇāpāsi³⁸⁷ paṇāpāsi³⁸⁸ paṇāpāsi³⁸⁹ paṇāpāsi³⁹⁰ paṇāpāsi³⁹¹ paṇāpāsi³⁹² paṇāpāsi³⁹³ paṇāpāsi³⁹⁴ paṇāpāsi³⁹⁵ paṇāpāsi³⁹⁶ paṇāpāsi³⁹⁷ paṇāpāsi³⁹⁸ paṇāpāsi³⁹⁹ paṇāpāsi⁴⁰⁰ paṇāpāsi⁴⁰¹ paṇāpāsi⁴⁰² paṇāpāsi⁴⁰³ paṇāpāsi⁴⁰⁴ paṇāpāsi⁴⁰⁵ paṇāpāsi⁴⁰⁶ paṇāpāsi⁴⁰⁷ paṇāpāsi⁴⁰⁸ paṇāpāsi⁴⁰⁹ paṇāpāsi⁴¹⁰ paṇāpāsi⁴¹¹ paṇāpāsi⁴¹² paṇāpāsi⁴¹³ paṇāpāsi⁴¹⁴ paṇāpāsi⁴¹⁵ paṇāpāsi⁴¹⁶ paṇāpāsi⁴¹⁷ paṇāpāsi⁴¹⁸ paṇāpāsi⁴¹⁹ paṇāpāsi⁴²⁰ paṇāpāsi⁴²¹ paṇāpāsi⁴²² paṇāpāsi⁴²³ paṇāpāsi⁴²⁴ paṇāpāsi⁴²⁵ paṇāpāsi⁴²⁶ paṇāpāsi⁴²⁷ paṇāpāsi⁴²⁸ paṇāpāsi⁴²⁹ paṇāpāsi⁴³⁰ paṇāpāsi⁴³¹ paṇāpāsi⁴³² paṇāpāsi⁴³³ paṇāpāsi⁴³⁴ paṇāpāsi⁴³⁵ paṇāpāsi⁴³⁶ paṇāpāsi⁴³⁷ paṇāpāsi⁴³⁸ paṇāpāsi⁴³⁹ paṇāpāsi⁴⁴⁰ paṇāpāsi⁴⁴¹ paṇāpāsi⁴⁴² paṇāpāsi⁴⁴³ paṇāpāsi⁴⁴⁴ paṇāpāsi⁴⁴⁵ paṇāpāsi⁴⁴⁶ paṇāpāsi⁴⁴⁷ paṇāpāsi⁴⁴⁸ paṇāpāsi⁴⁴⁹ paṇāpāsi⁴⁵⁰ paṇāpāsi⁴⁵¹ paṇāpāsi⁴⁵² paṇāpāsi⁴⁵³ paṇāpāsi⁴⁵⁴ paṇāpāsi⁴⁵⁵ paṇāpāsi⁴⁵⁶ paṇāpāsi⁴⁵⁷ paṇāpāsi⁴⁵⁸ paṇāpāsi⁴⁵⁹ paṇāpāsi⁴⁶⁰ paṇāpāsi⁴⁶¹ paṇāpāsi⁴⁶² paṇāpāsi⁴⁶³ paṇāpāsi⁴⁶⁴ paṇāpāsi⁴⁶⁵ paṇāpāsi⁴⁶⁶ paṇāpāsi⁴⁶⁷ paṇāpāsi⁴⁶⁸ paṇāpāsi⁴⁶⁹ paṇāpāsi⁴⁷⁰ paṇāpāsi⁴⁷¹ paṇāpāsi⁴⁷² paṇāpāsi⁴⁷³ paṇāpāsi⁴⁷⁴ paṇāpāsi⁴⁷⁵ paṇāpāsi⁴⁷⁶ paṇāpāsi⁴⁷⁷ paṇāpāsi⁴⁷⁸ paṇāpāsi⁴⁷⁹ paṇāpāsi⁴⁸⁰ paṇāpāsi⁴⁸¹ paṇāpāsi⁴⁸² paṇāpāsi⁴⁸³ paṇāpāsi⁴⁸⁴ paṇāpāsi⁴⁸⁵ paṇāpāsi⁴⁸⁶ paṇāpāsi⁴⁸⁷ paṇāpāsi⁴⁸⁸ paṇāpāsi⁴⁸⁹ paṇāpāsi⁴⁹⁰ paṇāpāsi⁴⁹¹ paṇāpāsi⁴⁹² paṇāpāsi⁴⁹³ paṇāpāsi⁴⁹⁴ paṇāpāsi⁴⁹⁵ paṇāpāsi⁴⁹⁶ paṇāpāsi⁴⁹⁷ paṇāpāsi⁴⁹⁸ paṇāpāsi⁴⁹⁹ paṇāpāsi⁵⁰⁰ paṇāpāsi⁵⁰¹ paṇāpāsi⁵⁰² paṇāpāsi⁵⁰³ paṇāpāsi⁵⁰⁴ paṇāpāsi⁵⁰⁵ paṇāpāsi⁵⁰⁶ paṇāpāsi⁵⁰⁷ paṇāpāsi⁵⁰⁸ paṇāpāsi⁵⁰⁹ paṇāpāsi⁵¹⁰ paṇāpāsi⁵¹¹ paṇāpāsi⁵¹² paṇāpāsi⁵¹³ paṇāpāsi⁵¹⁴ paṇāpāsi⁵¹⁵ paṇāpāsi⁵¹⁶ paṇāpāsi⁵¹⁷ paṇāpāsi⁵¹⁸ paṇāpāsi⁵¹⁹ paṇāpāsi⁵²⁰ paṇāpāsi⁵²¹ paṇāpāsi⁵²² paṇāpāsi⁵²³ paṇāpāsi⁵²⁴ paṇāpāsi⁵²⁵ paṇāpāsi⁵²⁶ paṇāpāsi⁵²⁷ paṇāpāsi⁵²⁸ paṇāpāsi⁵²⁹ paṇāpāsi⁵³⁰ paṇāpāsi⁵³¹ paṇāpāsi⁵³² paṇāpāsi⁵³³ paṇāpāsi⁵³⁴ paṇāpāsi⁵³⁵ paṇāpāsi⁵³⁶ paṇāpāsi⁵³⁷ paṇāpāsi⁵³⁸ paṇāpāsi⁵³⁹ paṇāpāsi⁵⁴⁰ paṇāpāsi⁵⁴¹ paṇāpāsi⁵⁴² paṇāpāsi⁵⁴³ paṇāpāsi⁵⁴⁴ paṇāpāsi⁵⁴⁵ paṇāpāsi⁵⁴⁶ paṇāpāsi⁵⁴⁷ paṇāpāsi⁵⁴⁸ paṇāpāsi⁵⁴⁹ paṇāpāsi⁵⁵⁰ paṇāpāsi⁵⁵¹ paṇāpāsi⁵⁵² paṇāpāsi⁵⁵³ paṇāpāsi⁵⁵⁴ paṇāpāsi⁵⁵⁵ paṇāpāsi⁵⁵⁶ paṇāpāsi⁵⁵⁷ paṇāpāsi⁵⁵⁸ paṇāpāsi⁵⁵⁹ paṇāpāsi⁵⁶⁰ paṇāpāsi⁵⁶¹ paṇāpāsi⁵⁶² paṇāpāsi⁵⁶³ paṇāpāsi⁵⁶⁴ paṇāpāsi⁵⁶⁵ paṇāpāsi⁵⁶⁶ paṇāpāsi⁵⁶⁷ paṇāpāsi⁵⁶⁸ paṇāpāsi⁵⁶⁹ paṇāpāsi⁵⁷⁰ paṇāpāsi⁵⁷¹ paṇāpāsi⁵⁷² paṇāpāsi⁵⁷³ paṇāpāsi⁵⁷⁴ paṇāpāsi⁵⁷⁵ paṇāpāsi⁵⁷⁶ paṇāpāsi⁵⁷⁷ paṇāpāsi⁵⁷⁸ paṇāpāsi⁵⁷⁹ paṇāpāsi⁵⁸⁰ paṇāpāsi⁵⁸¹ paṇāpāsi⁵⁸² paṇāpāsi⁵⁸³ paṇāpāsi⁵⁸⁴ paṇāpāsi⁵⁸⁵ paṇāpāsi⁵⁸⁶ paṇāpāsi⁵⁸⁷ paṇāpāsi⁵⁸⁸ paṇāpāsi⁵⁸⁹ paṇāpāsi⁵⁹⁰ paṇāpāsi⁵⁹¹ paṇāpāsi⁵⁹² paṇāpāsi⁵⁹³ paṇāpāsi⁵⁹⁴ paṇāpāsi⁵⁹⁵ paṇāpāsi⁵⁹⁶ paṇāpāsi⁵⁹⁷ paṇāpāsi⁵⁹⁸ paṇāpāsi⁵⁹⁹ paṇāpāsi⁶⁰⁰ paṇāpāsi⁶⁰¹ paṇāpāsi⁶⁰² paṇāpāsi⁶⁰³ paṇāpāsi⁶⁰⁴ paṇāpāsi⁶⁰⁵ paṇāpāsi⁶⁰⁶ paṇāpāsi⁶⁰⁷ paṇāpāsi⁶⁰⁸ paṇāpāsi⁶⁰⁹ paṇāpāsi⁶¹⁰ paṇāpāsi⁶¹¹ paṇāpāsi⁶¹² paṇāpāsi⁶¹³ paṇāpāsi⁶¹⁴ paṇāpāsi⁶¹⁵ paṇāpāsi⁶¹⁶ paṇāpāsi⁶¹⁷ paṇāpāsi⁶¹⁸ paṇāpāsi⁶¹⁹ paṇāpāsi⁶²⁰ paṇāpāsi⁶²¹ paṇāpāsi⁶²² paṇāpāsi⁶²³ paṇāpāsi⁶²⁴ paṇāpāsi⁶²⁵ paṇāpāsi⁶²⁶ paṇāpāsi⁶²⁷ paṇāpāsi⁶²⁸ paṇāpāsi⁶²⁹ paṇāpāsi⁶³⁰ paṇāpāsi⁶³¹ paṇāpāsi⁶³² paṇāpāsi⁶³³ paṇāpāsi⁶³⁴ paṇāpāsi⁶³⁵ paṇāpāsi⁶³⁶ paṇāpāsi⁶³⁷ paṇāpāsi⁶³⁸ paṇāpāsi⁶³⁹ paṇāpāsi⁶⁴⁰ paṇāpāsi⁶⁴¹ paṇāpāsi⁶⁴² paṇāpāsi⁶⁴³ paṇāpāsi⁶⁴⁴ paṇāpāsi⁶⁴⁵ paṇāpāsi⁶⁴⁶ paṇāpāsi⁶⁴⁷ paṇāpāsi⁶⁴⁸ paṇāpāsi⁶⁴⁹ paṇāpāsi⁶⁵⁰ paṇāpāsi⁶⁵¹ paṇāpāsi⁶⁵² paṇāpāsi⁶⁵³ paṇāpāsi⁶⁵⁴ paṇāpāsi⁶⁵⁵ paṇāpāsi⁶⁵⁶ paṇāpāsi⁶⁵⁷ paṇāpāsi⁶⁵⁸ paṇāpāsi⁶⁵⁹ paṇāpāsi⁶⁶⁰ paṇāpāsi⁶⁶¹ paṇāpāsi⁶⁶² paṇāpāsi⁶⁶³ paṇāpāsi⁶⁶⁴ paṇāpāsi⁶⁶⁵ paṇāpāsi⁶⁶⁶ paṇāpāsi⁶⁶⁷ paṇāpāsi⁶⁶⁸ paṇāpāsi⁶⁶⁹ paṇāpāsi⁶⁷⁰ paṇāpāsi⁶⁷¹ paṇāpāsi⁶⁷² paṇāpāsi⁶⁷³ paṇāpāsi⁶⁷⁴ paṇāpāsi⁶⁷⁵ paṇāpāsi⁶⁷⁶ paṇāpāsi⁶⁷⁷ paṇāpāsi⁶⁷⁸ paṇāpāsi⁶⁷⁹ paṇāpāsi⁶⁸⁰ paṇāpāsi⁶⁸¹ paṇāpāsi⁶⁸² paṇāpāsi⁶⁸³ paṇāpāsi⁶⁸⁴ paṇāpāsi⁶⁸⁵ paṇāpāsi⁶⁸⁶ paṇāpāsi⁶⁸⁷ paṇāpāsi⁶⁸⁸ paṇāpāsi⁶⁸⁹ paṇāpāsi⁶⁹⁰ paṇāpāsi⁶⁹¹ paṇāpāsi⁶⁹² paṇāpāsi⁶⁹³ paṇāpāsi⁶⁹⁴ paṇāpāsi⁶⁹⁵ paṇāpāsi⁶⁹⁶ paṇāpāsi⁶⁹⁷ paṇāpāsi⁶⁹⁸ paṇāpāsi⁶⁹⁹ paṇāpāsi⁷⁰⁰ paṇāpāsi⁷⁰¹ paṇāpāsi⁷⁰² paṇāpāsi⁷⁰³ paṇāpāsi⁷⁰⁴ paṇāpāsi⁷⁰⁵ paṇāpāsi⁷⁰⁶

10. *ex, aeneas* ¹ *il puvantīgandhamāḥiṣaṇḍahidrakāḥiṣe, avināṇake* ² *il tiva*
antakāḥiṣam dhanadhāṇḍāṇḍāṇam anāṇake ³, *yo* ⁴ *il yo aeneo tam* ⁵ *ā* ⁶ *eva* ⁷ *paṇ* ⁸ *ca*
te ghare dhanam ājā tam rakṣheyya, āṇito ⁹ *vā* ¹⁰ *'il rathasāṇḍhi* ¹¹ *viṣa jathā*
airathī vīṣamaggeṇvīraṇanātham ¹² *ase* ¹³ *saṅgahanto ratham saṅgahheyya*
 11. *evam yo sāḥa bhogehi tam rakṣhitum saḥkoti so te amaro nāma, tādānam pabere*
thandāḍḍirīlakṣeṇi ¹⁴ *āreyya* ¹⁵, *saṅgahitanti* ¹⁶ *ajano* ¹⁷ *'il tiva yasa* ¹⁸ *hi rathā*
antano antojano antovalāḍḍjanakapartjano ¹⁹ *ca dānāṇi saṅgahito hoti tassa*
antonitvane saṅgahitrahāṇḍāṇḍāṇam teṣāṇ ²⁰ *saṅgahitamanuṣāṇam vasaṇa nāṇanti,*
antonanto bāhi paccoti ²¹, *tassa* ²² *tramo* ²³ *saṅgahitantojano* ²⁴ *hute* ²⁵ *atta-*
 12. *kari* ²⁶ *hi* ²⁷ *nāma me vīṭan* ²⁸ *il mayam attano dhanam avakkhivā* ²⁹ *saṅgahitāṇo*
nāma nūḥim nūḥena saṅgahāṇa ³⁰ *inam demā* ³¹ *'il idam aḥeyam* ³² *pi, na kare*
parapattiya ³³ *n* ³⁴ *parapattiyāṇi* ³⁵ *mā kari, saḥam* ³⁶ *attapaccakkheṇ* ³⁷
eva ³⁸ *āreyyāṇi vadati, āyavayan* ³⁹ *'il tato uppalāṇakam* ⁴⁰ *āyā* ⁴¹ *ca* ⁴² *teṣāṇ*
teṣāṇ. dāḥavayāṇ ⁴³ *ca sayam* ⁴⁴ *eva joneyyāṇi, karakāṇa* ⁴⁵ *il saṅgāṇe* ⁴⁶ *ca*
 13. *avakkhamne* ⁴⁷ *vā aḥṇam* ⁴⁸ *il kṛṇam* ⁴⁹ *inimā idam nāma mayhaṇ karāṇ* ⁵⁰ *inimā* ⁵¹ *na*
kṛāṇ ⁵² *il evam* ⁵³ *pi sayam* ⁵⁴ *eva* ⁵⁵ *vā* ⁵⁶ *joneyyāṇi* ⁵⁷ *mā* ⁵⁸ *parapattiya* ⁵⁹ *āṇi,*
niggacche ⁶⁰ *il tiva* ⁶¹ *nāma saṅgahedatāṇakam niggahārahāṇa* ⁶² *āṇitā*
deṣitāṇ upaparikkhite ⁶³ *soḍheva* ⁶⁴ *porāṇakāṇi* ⁶⁵ *thapitadāṇaṇi* ⁶⁶ *āḥavā*
doḥāṇurūpaṇi niggahheyya, paggaḥe ⁶⁷ *il yo pava paggaḥāṇe* ⁶⁸ *hiti āḥṇamāṇa*
 14. *vā* ⁶⁹ *porāḥāṇa* ⁷⁰ *dhettā* ⁷¹ *bhīṇamā* ⁷² *vā* ⁷³ *vakāḥāṇa* ⁷⁴ *āḥḍhako* ⁷⁵ *āḥḍḍhena* ⁷⁶ *vā*
rajjāṇa ⁷⁷ *āḥḍhako* ⁷⁸ *āḥḍḍhena* ⁷⁹ *vā* ⁸⁰ *āḥḍḍhako* ⁸¹ *yena* ⁸² *il* ⁸³ *yena* ⁸⁴ *jīṇitāṇ* ⁸⁵ *dhūṇam*
hūṇ ⁸⁶ *avarūpaṇ paggaḥheyya* ⁸⁷ *māḥantam* ⁸⁸ *ekhitāṇamāṇam* ⁸⁹ *āreyya, evam* ⁹⁰ *hi*
'eva ⁹¹ *kṛṇam* ⁹² *aḥḥam* ⁹³ *pi* ⁹⁴ *uram* ⁹⁵ *darā* ⁹⁶ *karāḥḍḍam* ⁹⁷ *karāṇanti, jāṇapadan* ⁹⁸ *il*
jāṇapadāḥḍḍam ⁹⁹ *attam* ¹⁰⁰ *yasaṇ* ¹⁰¹ *attapaccakkheṇ* ¹⁰² *eva* ¹⁰³ *āṇamāṇa, āḥḥam* ¹⁰⁴ *urika*
 15. *yuttā* ¹⁰⁵ *il āḥḥam* ¹⁰⁶ *urika* ¹⁰⁷ *tatṭha* ¹⁰⁸ *tatṭha* ¹⁰⁹ *ūṇyutā* ¹¹⁰ *ayuttakāḥ* ¹¹¹ *ca* ¹¹² *pāḥeva* ¹¹³ *vīṇḍḍḍayam*
bhīṇantā ¹¹⁴ *tava* ¹¹⁵ *dhāṇā* ¹¹⁶ *ca* ¹¹⁷ *rajjāṇ* ¹¹⁸ *ca* ¹¹⁹ *me* ¹²⁰ *nāṇayam, inimā* ¹²¹ *karāṇam* ¹²² *appamatto*
hute ¹²³ *sayam* ¹²⁴ *eva* ¹²⁵ *āṇamāḥ, vogaṇa* ¹²⁶ *'il* ¹²⁷ *āḥḥāḥ* ¹²⁸ *āḥḥāḥ* ¹²⁹ *āḥḥāḥ,* ¹³⁰ *vogaḥ* ¹³¹ *il*
āḥḥāḥ ¹³² *chāḥḍḍitvane* ¹³³ *vāḥḥā* ¹³⁴ *karāṇ* ¹³⁵ *hāmam* ¹³⁶ *na* ¹³⁷ *hi* ¹³⁸ *vāḥḥāṇam* ¹³⁹ *na*
saḥḍḍam, kṛṇkāṇā; ¹⁴⁰ *tādāṇ* ¹⁴¹ *hi* ¹⁴² *karā* ¹⁴³ *maṇḍo* ¹⁴⁴ *paccā* ¹⁴⁵ *vippatthāṇamāṇa*
 16. *idāḥḍḍam* ¹⁴⁶ *apāyadukkhāṇi* ¹⁴⁷ *anubhante* ¹⁴⁸ *paraloke* ¹⁴⁹ *ca* ¹⁵⁰ *antappati* ¹⁵¹, *ayam* ¹⁵² *pan*
attā ¹⁵³ *'il* ¹⁵⁴ *inimā* ¹⁵⁵ *antarāṇ* ¹⁵⁶ *kate* ¹⁵⁷ *dhāṇurājā* ¹⁵⁸ *il* ¹⁵⁹ *me* ¹⁶⁰ *sutan* ¹⁶¹ *il* ¹⁶² *dhāṇurājāṇā* ¹⁶³

¹ *Bd* *avinā-*. ² *Bd* *paṇevā*. ³ *all three MSS.* *su-*. ⁴ *Bd* *-aeneo* *amanant-*.

⁵ *Ck* *aseen-*. ⁶ *Bd* *-kidikicēṇi*. ⁷ *Bd* *āreyya*, *Ck* *āreyya*. ⁸ *Ck* *-antijano*, *Ck* *-attajano*. ⁹ *Bd* *-atjano*. ¹⁰ *Ck* *-antojano*, *Ck* *antovalāḍḍ-*, *Bd* *-antojano* *valāḍḍ-*. ¹¹ *Ck* *teṣā*. ¹² *so* *Ck*, *Bd* *ante* *bāhi* *ca* *gacchanti*. ¹³ *Bd* *tan-*. ¹⁴ *Bd* *saṅga-*. ¹⁵ *Bd* *omits* *hi*. ¹⁶ *so* *all three MSS.*. ¹⁷ *Ck* *omits* *il*. ¹⁸ *Ck* *-pattiyajivā*, *Ck* *-pattiyadhitrā*, *Bd* *-pattiyajivam*. ¹⁹ *Bd* *tabbam*. ²⁰ *Ck* *-paccavakkhenā*, *Ck* *antapaccavakkhenā*, *Bd* *attapaccavakkhenā*. ²¹ *Ck* *āya-*, *Bd* *āyam*. ²² *Ck* *-ā*. ²³ *Bd* *āyāḥ*. ²⁴ *Bd* *etāṇ*. ²⁵ *Bd* *omits* *vā*. ²⁶ *Ck* *-il*. ²⁷ *so* *Bd*; *Ck* *-yo*. ²⁸ *Bd* *tinno*, ²⁹ *Bd* *adhikāḥ*, ³⁰ *Ck* *āḥ-*. ³¹ *Bd* *paggaḥāḥakam* *paggaḥevā* *in the place of* *paggaḥheyya*. ³² *Ck* *āḥḥo*. ³³ *Bd* *kappāṇi*. ³⁴ *Ck* *āḥḍḍam*. ³⁵ *Bd* *-am*. ³⁶ *Bd* *-bhavanto*. ³⁷ *Bd* *-atpati*. ³⁸ *Bd* *addā* *il*. ³⁹ *Bd* *garu-*, *Vol II* ¹¹⁷ ¹². ⁴⁰ *Bd* *garurājāṇi*.

-dipatabbo, mā te asāsa mōha¹ subhāsamadhikodhita² u sāta tava
 hadaya³ sūlam asāsa⁴ atikkamivā⁵ paratā parasa⁶ akasādhāmmesa⁷
 subhāsa⁸ adhikodhita⁹ ujjhāpita¹⁰ kura mā mōha¹¹ mā patihaya¹² u
 attho, i. v. h. ita yodā te cintāyā jhāsa imā parā¹³ vā heta sandhī
 vā chinna¹⁴ u¹⁵ eura¹⁶ dāsa¹⁷ ita te parasa¹⁸ saṇḍhi¹⁹ ujjhā²⁰ kodhita²¹
 pi hadaya²² kodhāsa²³ mā mōha²⁴ aparigahetā mā dāṇḍi²⁵ parasa²⁶, kīra-
 āra²⁷, sūra²⁸ pi tī²⁹ cora³⁰ u gahetā āsanti, tasmā akujjhā³¹ ujjhā³² ujjhā³³
 aparigahetā³⁴ kīra³⁵ sūra³⁶ ujjhā³⁷ āsanti, tasmā akujjhā³⁸ ujjhā³⁹ ujjhā⁴⁰
 aparigahetā⁴¹ kīra⁴² sūra⁴³ ujjhā⁴⁴ āsanti, tasmā akujjhā⁴⁵ ujjhā⁴⁶ ujjhā⁴⁷
 aparigahetā⁴⁸ kīra⁴⁹ sūra⁵⁰ ujjhā⁵¹ āsanti, tasmā akujjhā⁵² ujjhā⁵³ ujjhā⁵⁴
 aparigahetā⁵⁵ kīra⁵⁶ sūra⁵⁷ ujjhā⁵⁸ āsanti, tasmā akujjhā⁵⁹ ujjhā⁶⁰ ujjhā⁶¹
 aparigahetā⁶² kīra⁶³ sūra⁶⁴ ujjhā⁶⁵ āsanti, tasmā akujjhā⁶⁶ ujjhā⁶⁷ ujjhā⁶⁸
 aparigahetā⁶⁹ kīra⁷⁰ sūra⁷¹ ujjhā⁷² āsanti, tasmā akujjhā⁷³ ujjhā⁷⁴ ujjhā⁷⁵
 aparigahetā⁷⁶ kīra⁷⁷ sūra⁷⁸ ujjhā⁷⁹ āsanti, tasmā akujjhā⁸⁰ ujjhā⁸¹ ujjhā⁸²
 aparigahetā⁸³ kīra⁸⁴ sūra⁸⁵ ujjhā⁸⁶ āsanti, tasmā akujjhā⁸⁷ ujjhā⁸⁸ ujjhā⁸⁹
 aparigahetā⁹⁰ kīra⁹¹ sūra⁹² ujjhā⁹³ āsanti, tasmā akujjhā⁹⁴ ujjhā⁹⁵ ujjhā⁹⁶
 aparigahetā⁹⁷ kīra⁹⁸ sūra⁹⁹ ujjhā¹⁰⁰ āsanti, tasmā akujjhā¹⁰¹ ujjhā¹⁰² ujjhā¹⁰³
 aparigahetā¹⁰⁴ kīra¹⁰⁵ sūra¹⁰⁶ ujjhā¹⁰⁷ āsanti, tasmā akujjhā¹⁰⁸ ujjhā¹⁰⁹ ujjhā¹¹⁰
 aparigahetā¹¹¹ kīra¹¹² sūra¹¹³ ujjhā¹¹⁴ āsanti, tasmā akujjhā¹¹⁵ ujjhā¹¹⁶ ujjhā¹¹⁷
 aparigahetā¹¹⁸ kīra¹¹⁹ sūra¹²⁰ ujjhā¹²¹ āsanti, tasmā akujjhā¹²² ujjhā¹²³ ujjhā¹²⁴
 aparigahetā¹²⁵ kīra¹²⁶ sūra¹²⁷ ujjhā¹²⁸ āsanti, tasmā akujjhā¹²⁹ ujjhā¹³⁰ ujjhā¹³¹
 aparigahetā¹³² kīra¹³³ sūra¹³⁴ ujjhā¹³⁵ āsanti, tasmā akujjhā¹³⁶ ujjhā¹³⁷ ujjhā¹³⁸
 aparigahetā¹³⁹ kīra¹⁴⁰ sūra¹⁴¹ ujjhā¹⁴² āsanti, tasmā akujjhā¹⁴³ ujjhā¹⁴⁴ ujjhā¹⁴⁵
 aparigahetā¹⁴⁶ kīra¹⁴⁷ sūra¹⁴⁸ ujjhā¹⁴⁹ āsanti, tasmā akujjhā¹⁵⁰ ujjhā¹⁵¹ ujjhā¹⁵²
 aparigahetā¹⁵³ kīra¹⁵⁴ sūra¹⁵⁵ ujjhā¹⁵⁶ āsanti, tasmā akujjhā¹⁵⁷ ujjhā¹⁵⁸ ujjhā¹⁵⁹
 aparigahetā¹⁶⁰ kīra¹⁶¹ sūra¹⁶² ujjhā¹⁶³ āsanti, tasmā akujjhā¹⁶⁴ ujjhā¹⁶⁵ ujjhā¹⁶⁶
 aparigahetā¹⁶⁷ kīra¹⁶⁸ sūra¹⁶⁹ ujjhā¹⁷⁰ āsanti, tasmā akujjhā¹⁷¹ ujjhā¹⁷² ujjhā¹⁷³
 aparigahetā¹⁷⁴ kīra¹⁷⁵ sūra¹⁷⁶ ujjhā¹⁷⁷ āsanti, tasmā akujjhā¹⁷⁸ ujjhā¹⁷⁹ ujjhā¹⁸⁰
 aparigahetā¹⁸¹ kīra¹⁸² sūra¹⁸³ ujjhā¹⁸⁴ āsanti, tasmā akujjhā¹⁸⁵ ujjhā¹⁸⁶ ujjhā¹⁸⁷
 aparigahetā¹⁸⁸ kīra¹⁸⁹ sūra¹⁹⁰ ujjhā¹⁹¹ āsanti, tasmā akujjhā¹⁹² ujjhā¹⁹³ ujjhā¹⁹⁴
 aparigahetā¹⁹⁵ kīra¹⁹⁶ sūra¹⁹⁷ ujjhā¹⁹⁸ āsanti, tasmā akujjhā¹⁹⁹ ujjhā²⁰⁰ ujjhā²⁰¹
 aparigahetā²⁰² kīra²⁰³ sūra²⁰⁴ ujjhā²⁰⁵ āsanti, tasmā akujjhā²⁰⁶ ujjhā²⁰⁷ ujjhā²⁰⁸
 aparigahetā²⁰⁹ kīra²¹⁰ sūra²¹¹ ujjhā²¹² āsanti, tasmā akujjhā²¹³ ujjhā²¹⁴ ujjhā²¹⁵
 aparigahetā²¹⁶ kīra²¹⁷ sūra²¹⁸ ujjhā²¹⁹ āsanti, tasmā akujjhā²²⁰ ujjhā²²¹ ujjhā²²²
 aparigahetā²²³ kīra²²⁴ sūra²²⁵ ujjhā²²⁶ āsanti, tasmā akujjhā²²⁷ ujjhā²²⁸ ujjhā²²⁹
 aparigahetā²³⁰ kīra²³¹ sūra²³² ujjhā²³³ āsanti, tasmā akujjhā²³⁴ ujjhā²³⁵ ujjhā²³⁶
 aparigahetā²³⁷ kīra²³⁸ sūra²³⁹ ujjhā²⁴⁰ āsanti, tasmā akujjhā²⁴¹ ujjhā²⁴² ujjhā²⁴³
 aparigahetā²⁴⁴ kīra²⁴⁵ sūra²⁴⁶ ujjhā²⁴⁷ āsanti, tasmā akujjhā²⁴⁸ ujjhā²⁴⁹ ujjhā²⁵⁰
 aparigahetā²⁵¹ kīra²⁵² sūra²⁵³ ujjhā²⁵⁴ āsanti, tasmā akujjhā²⁵⁵ ujjhā²⁵⁶ ujjhā²⁵⁷
 aparigahetā²⁵⁸ kīra²⁵⁹ sūra²⁶⁰ ujjhā²⁶¹ āsanti, tasmā akujjhā²⁶² ujjhā²⁶³ ujjhā²⁶⁴
 aparigahetā²⁶⁵ kīra²⁶⁶ sūra²⁶⁷ ujjhā²⁶⁸ āsanti, tasmā akujjhā²⁶⁹ ujjhā²⁷⁰ ujjhā²⁷¹
 aparigahetā²⁷² kīra²⁷³ sūra²⁷⁴ ujjhā²⁷⁵ āsanti, tasmā akujjhā²⁷⁶ ujjhā²⁷⁷ ujjhā²⁷⁸
 aparigahetā²⁷⁹ kīra²⁸⁰ sūra²⁸¹ ujjhā²⁸² āsanti, tasmā akujjhā²⁸³ ujjhā²⁸⁴ ujjhā²⁸⁵
 aparigahetā²⁸⁶ kīra²⁸⁷ sūra²⁸⁸ ujjhā²⁸⁹ āsanti, tasmā akujjhā²⁹⁰ ujjhā²⁹¹ ujjhā²⁹²
 aparigahetā²⁹³ kīra²⁹⁴ sūra²⁹⁵ ujjhā²⁹⁶ āsanti, tasmā akujjhā²⁹⁷ ujjhā²⁹⁸ ujjhā²⁹⁹
 aparigahetā³⁰⁰ kīra³⁰¹ sūra³⁰² ujjhā³⁰³ āsanti, tasmā akujjhā³⁰⁴ ujjhā³⁰⁵ ujjhā³⁰⁶
 aparigahetā³⁰⁷ kīra³⁰⁸ sūra³⁰⁹ ujjhā³¹⁰ āsanti, tasmā akujjhā³¹¹ ujjhā³¹² ujjhā³¹³
 aparigahetā³¹⁴ kīra³¹⁵ sūra³¹⁶ ujjhā³¹⁷ āsanti, tasmā akujjhā³¹⁸ ujjhā³¹⁹ ujjhā³²⁰
 aparigahetā³²¹ kīra³²² sūra³²³ ujjhā³²⁴ āsanti, tasmā akujjhā³²⁵ ujjhā³²⁶ ujjhā³²⁷
 aparigahetā³²⁸ kīra³²⁹ sūra³³⁰ ujjhā³³¹ āsanti, tasmā akujjhā³³² ujjhā³³³ ujjhā³³⁴
 aparigahetā³³⁵ kīra³³⁶ sūra³³⁷ ujjhā³³⁸ āsanti, tasmā akujjhā³³⁹ ujjhā³⁴⁰ ujjhā³⁴¹
 aparigahetā³⁴² kīra³⁴³ sūra³⁴⁴ ujjhā³⁴⁵ āsanti, tasmā akujjhā³⁴⁶ ujjhā³⁴⁷ ujjhā³⁴⁸
 aparigahetā³⁴⁹ kīra³⁵⁰ sūra³⁵¹ ujjhā³⁵² āsanti, tasmā akujjhā³⁵³ ujjhā³⁵⁴ ujjhā³⁵⁵
 aparigahetā³⁵⁶ kīra³⁵⁷ sūra³⁵⁸ ujjhā³⁵⁹ āsanti, tasmā akujjhā³⁶⁰ ujjhā³⁶¹ ujjhā³⁶²
 aparigahetā³⁶³ kīra³⁶⁴ sūra³⁶⁵ ujjhā³⁶⁶ āsanti, tasmā akujjhā³⁶⁷ ujjhā³⁶⁸ ujjhā³⁶⁹
 aparigahetā³⁷⁰ kīra³⁷¹ sūra³⁷² ujjhā³⁷³ āsanti, tasmā akujjhā³⁷⁴ ujjhā³⁷⁵ ujjhā³⁷⁶
 aparigahetā³⁷⁷ kīra³⁷⁸ sūra³⁷⁹ ujjhā³⁸⁰ āsanti, tasmā akujjhā³⁸¹ ujjhā³⁸² ujjhā³⁸³
 aparigahetā³⁸⁴ kīra³⁸⁵ sūra³⁸⁶ ujjhā³⁸⁷ āsanti, tasmā akujjhā³⁸⁸ ujjhā³⁸⁹ ujjhā³⁹⁰
 aparigahetā³⁹¹ kīra³⁹² sūra³⁹³ ujjhā³⁹⁴ āsanti, tasmā akujjhā³⁹⁵ ujjhā³⁹⁶ ujjhā³⁹⁷
 aparigahetā³⁹⁸ kīra³⁹⁹ sūra⁴⁰⁰ ujjhā⁴⁰¹ āsanti, tasmā akujjhā⁴⁰² ujjhā⁴⁰³ ujjhā⁴⁰⁴
 aparigahetā⁴⁰⁵ kīra⁴⁰⁶ sūra⁴⁰⁷ ujjhā⁴⁰⁸ āsanti, tasmā akujjhā⁴⁰⁹ ujjhā⁴¹⁰ ujjhā⁴¹¹
 aparigahetā⁴¹² kīra⁴¹³ sūra⁴¹⁴ ujjhā⁴¹⁵ āsanti, tasmā akujjhā⁴¹⁶ ujjhā⁴¹⁷ ujjhā⁴¹⁸
 aparigahetā⁴¹⁹ kīra⁴²⁰ sūra⁴²¹ ujjhā⁴²² āsanti, tasmā akujjhā⁴²³ ujjhā⁴²⁴ ujjhā⁴²⁵
 aparigahetā⁴²⁶ kīra⁴²⁷ sūra⁴²⁸ ujjhā⁴²⁹ āsanti, tasmā akujjhā⁴³⁰ ujjhā⁴³¹ ujjhā⁴³²
 aparigahetā⁴³³ kīra⁴³⁴ sūra⁴³⁵ ujjhā⁴³⁶ āsanti, tasmā akujjhā⁴³⁷ ujjhā⁴³⁸ ujjhā⁴³⁹
 aparigahetā⁴⁴⁰ kīra⁴⁴¹ sūra⁴⁴² ujjhā⁴⁴³ āsanti, tasmā akujjhā⁴⁴⁴ ujjhā⁴⁴⁵ ujjhā⁴⁴⁶
 aparigahetā⁴⁴⁷ kīra⁴⁴⁸ sūra⁴⁴⁹ ujjhā⁴⁵⁰ āsanti, tasmā akujjhā⁴⁵¹ ujjhā⁴⁵² ujjhā⁴⁵³
 aparigahetā⁴⁵⁴ kīra⁴⁵⁵ sūra⁴⁵⁶ ujjhā⁴⁵⁷ āsanti, tasmā akujjhā⁴⁵⁸ ujjhā⁴⁵⁹ ujjhā⁴⁶⁰
 aparigahetā⁴⁶¹ kīra⁴⁶² sūra⁴⁶³ ujjhā⁴⁶⁴ āsanti, tasmā akujjhā⁴⁶⁵ ujjhā⁴⁶⁶ ujjhā⁴⁶⁷
 aparigahetā⁴⁶⁸ kīra⁴⁶⁹ sūra⁴⁷⁰ ujjhā⁴⁷¹ āsanti, tasmā akujjhā⁴⁷² ujjhā⁴⁷³ ujjhā⁴⁷⁴
 aparigahetā⁴⁷⁵ kīra⁴⁷⁶ sūra⁴⁷⁷ ujjhā⁴⁷⁸ āsanti, tasmā akujjhā⁴⁷⁹ ujjhā⁴⁸⁰ ujjhā⁴⁸¹
 aparigahetā⁴⁸² kīra⁴⁸³ sūra⁴⁸⁴ ujjhā⁴⁸⁵ āsanti, tasmā akujjhā⁴⁸⁶ ujjhā⁴⁸⁷ ujjhā⁴⁸⁸
 aparigahetā⁴⁸⁹ kīra⁴⁹⁰ sūra⁴⁹¹ ujjhā⁴⁹² āsanti, tasmā akujjhā⁴⁹³ ujjhā⁴⁹⁴ ujjhā⁴⁹⁵
 aparigahetā⁴⁹⁶ kīra⁴⁹⁷ sūra⁴⁹⁸ ujjhā⁴⁹⁹ āsanti, tasmā akujjhā⁵⁰⁰ ujjhā⁵⁰¹ ujjhā⁵⁰²
 aparigahetā⁵⁰³ kīra⁵⁰⁴ sūra⁵⁰⁵ ujjhā⁵⁰⁶ āsanti, tasmā akujjhā⁵⁰⁷ ujjhā⁵⁰⁸ ujjhā⁵⁰⁹
 aparigahetā⁵¹⁰ kīra⁵¹¹ sūra⁵¹² ujjhā⁵¹³ āsanti, tasmā akujjhā⁵¹⁴ ujjhā⁵¹⁵ ujjhā⁵¹⁶
 aparigahetā⁵¹⁷ kīra⁵¹⁸ sūra⁵¹⁹ ujjhā⁵²⁰ āsanti, tasmā akujjhā⁵²¹ ujjhā⁵²² ujjhā⁵²³
 aparigahetā⁵²⁴ kīra⁵²⁵ sūra⁵²⁶ ujjhā⁵²⁷ āsanti, tasmā akujjhā⁵²⁸ ujjhā⁵²⁹ ujjhā⁵³⁰
 aparigahetā⁵³¹ kīra⁵³² sūra⁵³³ ujjhā⁵³⁴ āsanti, tasmā akujjhā⁵³⁵ ujjhā⁵³⁶ ujjhā⁵³⁷
 aparigahetā⁵³⁸ kīra⁵³⁹ sūra⁵⁴⁰ ujjhā⁵⁴¹ āsanti, tasmā akujjhā⁵⁴² ujjhā⁵⁴³ ujjhā⁵⁴⁴
 aparigahetā⁵⁴⁵ kīra⁵⁴⁶ sūra⁵⁴⁷ ujjhā⁵⁴⁸ āsanti, tasmā akujjhā⁵⁴⁹ ujjhā⁵⁵⁰ ujjhā⁵⁵¹
 aparigahetā⁵⁵² kīra⁵⁵³ sūra⁵⁵⁴ ujjhā⁵⁵⁵ āsanti, tasmā akujjhā⁵⁵⁶ ujjhā⁵⁵⁷ ujjhā⁵⁵⁸
 aparigahetā⁵⁵⁹ kīra⁵⁶⁰ sūra⁵⁶¹ ujjhā⁵⁶² āsanti, tasmā akujjhā⁵⁶³ ujjhā⁵⁶⁴ ujjhā⁵⁶⁵
 aparigahetā⁵⁶⁶ kīra⁵⁶⁷ sūra⁵⁶⁸ ujjhā⁵⁶⁹ āsanti, tasmā akujjhā⁵⁷⁰ ujjhā⁵⁷¹ ujjhā⁵⁷²
 aparigahetā⁵⁷³ kīra⁵⁷⁴ sūra⁵⁷⁵ ujjhā⁵⁷⁶ āsanti, tasmā akujjhā⁵⁷⁷ ujjhā⁵⁷⁸ ujjhā⁵⁷⁹
 aparigahetā⁵⁸⁰ kīra⁵⁸¹ sūra⁵⁸² ujjhā⁵⁸³ āsanti, tasmā akujjhā⁵⁸⁴ ujjhā⁵⁸⁵ ujjhā⁵⁸⁶
 aparigahetā⁵⁸⁷ kīra⁵⁸⁸ sūra⁵⁸⁹ ujjhā⁵⁹⁰ āsanti, tasmā akujjhā⁵⁹¹ ujjhā⁵⁹² ujjhā⁵⁹³
 aparigahetā⁵⁹⁴ kīra⁵⁹⁵ sūra⁵⁹⁶ ujjhā⁵⁹⁷ āsanti, tasmā akujjhā⁵⁹⁸ ujjhā⁵⁹⁹ ujjhā⁶⁰⁰
 aparigahetā⁶⁰¹ kīra⁶⁰² sūra⁶⁰³ ujjhā⁶⁰⁴ āsanti, tasmā akujjhā⁶⁰⁵ ujjhā⁶⁰⁶ ujjhā⁶⁰⁷
 aparigahetā⁶⁰⁸ kīra⁶⁰⁹ sūra⁶¹⁰ ujjhā⁶¹¹ āsanti, tasmā akujjhā⁶¹² ujjhā⁶¹³ ujjhā⁶¹⁴
 aparigahetā⁶¹⁵ kīra⁶¹⁶ sūra⁶¹⁷ ujjhā⁶¹⁸ āsanti, tasmā akujjhā⁶¹⁹ ujjhā⁶²⁰ ujjhā⁶²¹
 aparigahetā⁶²² kīra⁶²³ sūra⁶²⁴ ujjhā⁶²⁵ āsanti, tasmā akujjhā⁶²⁶ ujjhā⁶²⁷ ujjhā⁶²⁸
 aparigahetā⁶²⁹ kīra⁶³⁰ sūra⁶³¹ ujjhā⁶³² āsanti, tasmā akujjhā⁶³³ ujjhā⁶³⁴ ujjhā⁶³⁵
 aparigahetā⁶³⁶ kīra⁶³⁷ sūra⁶³⁸ ujjhā⁶³⁹ āsanti, tasmā akujjhā⁶⁴⁰ ujjhā⁶⁴¹ ujjhā⁶⁴²
 aparigahetā⁶⁴³ kīra⁶⁴⁴ sūra⁶⁴⁵ ujjhā⁶⁴⁶ āsanti, tasmā akujjhā⁶⁴⁷ ujjhā⁶⁴⁸ ujjhā⁶⁴⁹
 aparigahetā⁶⁵⁰ kīra⁶⁵¹ sūra⁶⁵² ujjhā⁶⁵³ āsanti, tasmā akujjhā⁶⁵⁴ ujjhā⁶⁵⁵ ujjhā⁶⁵⁶
 aparigahetā⁶⁵⁷ kīra⁶⁵⁸ sūra⁶⁵⁹ ujjhā⁶⁶⁰ āsanti, tasmā akujjhā⁶⁶¹ ujjhā⁶⁶² ujjhā⁶⁶³
 aparigahetā⁶⁶⁴ kīra⁶⁶⁵ sūra⁶⁶⁶ ujjhā⁶⁶⁷ āsanti, tasmā akujjhā⁶⁶⁸ ujjhā⁶⁶⁹ ujjhā⁶⁷⁰
 aparigahetā⁶⁷¹ kīra⁶⁷² sūra⁶⁷³ ujjhā⁶⁷⁴ āsanti, tasmā akujjhā⁶⁷⁵ ujjhā⁶⁷⁶ ujjhā⁶⁷⁷
 aparigahetā⁶⁷⁸ kīra⁶⁷⁹ sūra⁶⁸⁰ ujjhā⁶⁸¹ āsanti, tasmā akujjhā⁶⁸² ujjhā⁶⁸³ ujjhā⁶⁸⁴
 aparigahetā⁶⁸⁵ kīra⁶⁸⁶ sūra⁶⁸⁷ ujjhā⁶⁸⁸ āsanti, tasmā akujjhā⁶⁸⁹ ujjhā⁶⁹⁰ ujjhā⁶⁹¹
 aparigahetā⁶⁹² kīra⁶⁹³ sūra⁶⁹⁴ ujjhā⁶⁹⁵ āsanti, tasmā akujjhā⁶⁹⁶ ujjhā⁶⁹⁷ ujjhā⁶⁹⁸
 aparigahetā⁶⁹⁹ kīra⁷⁰⁰ sūra⁷⁰¹ ujjhā⁷⁰² āsanti, tasmā akujjhā⁷⁰³ ujjhā⁷⁰⁴ ujjhā⁷⁰⁵
 aparigahetā⁷⁰⁶ kīra⁷⁰⁷ sūra⁷⁰⁸ ujjhā⁷⁰⁹ āsanti, tasmā akujjhā⁷¹⁰ ujjhā⁷¹¹ ujjhā⁷¹²
 aparigahetā⁷¹³ kīra⁷¹⁴ sūra⁷¹⁵ ujjhā⁷¹⁶ āsanti, tasmā akujjhā⁷¹⁷ ujjhā⁷¹⁸ ujjhā⁷¹⁹
 aparigahetā⁷²⁰ kīra⁷²¹ sūra⁷²² ujjhā⁷²³ āsanti, tasmā akujjhā⁷²⁴ ujjhā⁷²⁵ ujjhā⁷²⁶
 aparigahetā⁷²⁷ kīra⁷²⁸ sūra⁷²⁹ ujjhā⁷³⁰ āsanti, tasmā akujjhā⁷³¹ ujjhā⁷³² ujjhā⁷³³
 aparigahetā⁷³⁴ kīra⁷³⁵ sūra⁷³⁶ ujjhā⁷³⁷ āsanti, tasmā akujjhā⁷³⁸ ujjhā⁷³⁹ ujjhā⁷⁴⁰
 aparigahetā⁷⁴¹ kīra⁷⁴² sūra⁷⁴³ ujjhā⁷⁴⁴ āsanti, tasmā akujjhā⁷⁴⁵ ujjhā⁷⁴⁶ ujjhā⁷⁴⁷
 aparigahetā⁷⁴⁸ kīra⁷⁴⁹ sūra⁷⁵⁰ ujjhā⁷⁵¹ āsanti, tasmā akujjhā⁷⁵² ujjhā⁷⁵³ ujjhā⁷⁵⁴
 aparigahetā⁷⁵⁵ kīra⁷⁵⁶ sūra⁷⁵⁷ ujjhā⁷⁵⁸ āsanti, tasmā akujjhā⁷⁵⁹ ujjhā⁷⁶⁰ ujjhā⁷⁶¹
 aparigahetā⁷⁶² kīra⁷⁶³ sūra⁷⁶⁴ ujjhā⁷⁶⁵ āsanti, tasmā akujjhā⁷⁶⁶ ujjhā⁷⁶⁷ ujjhā⁷⁶⁸
 aparigahetā⁷⁶⁹ kīra⁷⁷⁰ sūra⁷⁷¹ ujjhā⁷⁷² āsanti, tasmā akujjhā⁷⁷³ ujjhā⁷⁷⁴ ujjhā⁷⁷⁵
 aparigahetā⁷⁷⁶ kīra⁷⁷⁷ sūra⁷⁷⁸ ujjhā⁷⁷⁹ āsanti, tasmā akujjhā⁷⁸⁰ ujjhā⁷⁸¹ ujjhā⁷⁸²
 aparigahetā⁷⁸³ kīra⁷⁸⁴ sūra⁷⁸⁵ ujjhā⁷⁸⁶ āsanti, tasmā akujjhā⁷⁸⁷ ujjhā⁷⁸⁸ ujjhā⁷⁸⁹
 aparigahetā⁷⁹⁰ kīra⁷⁹¹ sūra⁷⁹² ujjhā⁷⁹³ āsanti, tasmā akujjhā⁷⁹⁴ ujjhā⁷⁹⁵ ujjhā⁷⁹⁶
 aparigahetā⁷⁹⁷ kīra⁷⁹⁸ sūra⁷⁹⁹ ujjhā⁸⁰⁰ āsanti, tasmā akujjhā⁸⁰¹ ujjhā⁸⁰² ujjhā⁸⁰³
 aparigahetā⁸⁰⁴ kīra⁸⁰⁵ sūra⁸⁰⁶ ujjhā⁸⁰⁷ āsanti, tasmā akujjhā⁸⁰⁸ ujjhā⁸⁰⁹ ujjhā⁸¹⁰
 aparigahetā⁸¹¹ kīra⁸¹² sūra⁸¹³ ujjhā⁸¹⁴ āsanti, tasmā akujjhā⁸¹⁵ ujjhā⁸¹⁶ ujjhā⁸¹⁷
 aparigahetā⁸¹⁸ kīra⁸¹⁹ sūra⁸²⁰ ujjhā⁸²¹ āsanti, tasmā akujjhā⁸²² ujjhā⁸²³ ujjhā⁸²⁴
 aparigahetā⁸²⁵ kīra⁸²⁶ sūra⁸²⁷ ujjhā⁸²⁸ āsanti, tasmā akujjhā⁸²⁹ ujjhā⁸³⁰ ujjhā⁸³¹
 aparigahetā⁸³² kīra⁸³³ sūra⁸³⁴ ujjhā⁸³⁵ āsanti, tasmā akujjhā⁸³⁶ ujjhā⁸³⁷ ujjhā⁸³⁸
 aparigahetā⁸³⁹ kīra⁸⁴⁰ sūra⁸⁴¹ ujjhā⁸⁴² āsanti, tasmā akujjhā⁸⁴³ ujjhā⁸⁴⁴ ujjhā⁸⁴⁵
 aparigahetā⁸⁴⁶ kīra⁸⁴⁷ sūra⁸⁴⁸ ujjhā⁸⁴⁹ āsanti, tasmā akujjhā⁸⁵⁰ ujjhā⁸⁵¹ ujjhā⁸⁵²
 aparigahetā⁸⁵³ kīra⁸⁵⁴ sū

Evam Kuṇḍalini pi ekādasahi gāthāhi dh. desasi. Rājā
tuttho amacce āmantervā pucchī: „bho' amacce mama dhītāya
Kuṇḍaliniyā evam kathayamānāya kena 'kattabhakiccam' katan"
ti. „Bhaṇḍāgārikena devā" ti. „Tena hi 'sa' bhaṇḍāgāri-
3 kattānam dāmmūti" Kuṇḍalini¹ thānasetare thapesi. Sā
tato paṭṭhāya bhaṇḍāgārikattānāse thātvā pīṭa kammam akkāti.
Kuṇḍalini paṇho nīṭhūto.

Puna rājā katipāhaceyyena purimanayan² eva Jambuka-
paṇḍita³sa saṇṭikam dūtam pesetvā sattame divase tattha
10 gantvā sampattiṃ anubhavitvā paecāgato⁴ tath' eva maṇḍapa-
majjhe nisīdi. Amacco Jambukapaṇḍitam kaṣeṇabaddha-
piṭhe⁵ nisīdāpetvā pīṭham aisenādāya āgañchi⁶. Paṇḍito pīṭa
amke⁷ nisīditvā kilītvā gantvā kaṣeṇapiṭhe yeva nisīdi. Atha
uam rājā paṇham pucchanto

15 „Apeccambhāpi⁸ kosikam⁹ Kuṇḍalini¹⁰ ca tath' eva¹¹,”

Jambuka vām dāni vadehi¹²“ balānam balaputtaman ti g. 4, 26.

Tena¹³ atthe: ita Jambuka aham eva bhātaram koṭiyagottam¹⁴ Vessantaram
bhaginī¹⁵ ca te Kuṇḍalini¹⁶ rājadharmas¹⁷ pucchā¹⁸. te attham balena katha-
sua, yāhi pana te¹⁹ pucchā²⁰. tath' eva dāni puttam Jambukam pucchāmi,
20 tasmā me rājadharmas²¹ ca uttamabala²² ca kathaṃhi.

Evam rājā M-am paṇham pucchanto aññesaṃ pucchita-
niyāmena apucchitvā viasesetvā pucchī. Ath' aasa paṇḍito „tena
hi mahārāja ohitasoto suna²³”, sabbam te kathesāmiti²⁴ pasārīta-
hatthe sahasasattharīkam thapento viya dhammadesanam ārabhi:

25 1. Balam pañcaviṭṭham loke purisasmim mahaggate,
tattha bāhābalaṃ²⁵ nāma carimam vuccate balaṃ,
bhogabalaṃ ca dighāvu dātīyam vuccate balaṃ, 27.
2. Amaccabalaṃ ca dighāvu dātīyam vuccate balaṃ,
20 abhijaccabalaṃ²⁶ e' eva²⁷ tam catottham aamāyāyā,
yāni²⁸ e' otāni sabbāni adhigamhāti paṇḍito 28.

¹ Bā khonta. ² Bā -niyāya. ³ Bā pucchā-. ⁴ Bā -bandha-. ⁵ Bā āgañchi. ⁶ Bā āgañ. ⁷ Cā -hāsi. Bā āpucchāmi. ⁸ Bā koṭiyagottam. ⁹ so all MSS. for tathāsa ca? ¹⁰ so all three MSS. for tathā? ¹¹ Bā āpucchāmi, Cā pucchī, Cā pucchā. ¹² Bā panas. ¹³ Bā pucchā. ¹⁴ Bā āgañhi. ¹⁵ Bā -ho-. ¹⁶ Cā ahimajaccabalaṃ, Cā abhijaccabalaṃ, Bā abhijaccabalaṃ. ¹⁷ so all three MSS. for yena?

29. Tam balāsam balam seṭṭham aggam paññābalaṃ dalaṃ*,
 paññābaleṇ' upatthaddho atthaṃ vindati paṇḍito. 29.
 30. Api ce labhati maṇḍo phitaṃ dharaṇiṃ* attamaṃ
 akāmaṣṣa pasayhaṃ* vā añño tam paṭipajjati. 30.
 31. Abhijāto pi ce hoti rajjaṃ laddhāna khattiyo
 duppañño hi Kāsipati sabbeṇa pi na jīvati. 31.
 32. Paññā sutavānecchiṃ paññā [kitti] silokavaddhaṃ,
 paññāsaṃhito naro idha [api] dukkhe* sukhāni vindati. 32.
 33. Paññā ca kho aṇussāsaṃ na ko'e adhigacchati
 bahussutaṃ anāgama dhammatṭhaṃ avinibbhaṃ*. 33.
 34. Yo dhammaṃ ca vibhāgaṇṇū kāluttāyī ānandito
 anuttarahati kālena kammaphalaṃ tassa ijjhati. 34.
 35. Nānāyatanaṣṭhassa* nānāyatanaṣevino*
 na pibbīndiyakāriṣṣa samma-d-attho vipaccati. 35.
 36. Ajjhataṇ ca payuttassa tathāyatanaṣevino
 anībbīndiyakāriṣṣa samma-d-attho vipaccati. 36.
 37. Yogappayogasakkhātāṃ sambhataṣṣānurakkhaṇaṃ*
 tāni tvaṃ tāta sevasu, mā akammaṃya randhaṃ*,
 akammaṇā* hi dummedho naḷagāraṃ va siddhiti. 37.

Tattha mahaggaṃ u mahārāja imaṃmīṃ satānaka mahajjīyāya poraṃ २०
 paṇḍavānaṃ balaṃ hotī. bhāṣabalaṃ¹⁰ u āyabalaṃ, carimāu u tam atī-
 mahantaṃ pi samaṃmā jīmakaṃ eva, ābhīkāraṃ. dandabalaḥbhāvaṃ¹¹, eva hi
 kāyabalaṃ mahantaṃ nāma bhāveyya vāraṇabalaṃ lāṇhāḥkāya¹² balaṃ khudda-
 kaṃ bhāveyya vārapabalaṃ paṇa sūbhāḥbhāvaṃ¹³ māraṇaṃ parāyo
 jātā, lāṇhāḥkā¹⁴ ātāṇa. Gāṇhāṇaḥkāyā vāraṇaṃ bhāḥbhāvaṃ pāpāṇi¹⁵, 21
 imaṃmīṃ paṇi atīṇa na hī eva sabbattha balena kīraṃ, 'balaṃ hi bhāsa-
 vādīyā hotī' mīṇaṃ ābhīkāraṃ, bhāḥbhāvaṃ u upāṇāmbhaṇāvaṇa
 sabbhā¹⁶ kīraṇāṇaṃvāḥbhāḥbhāvaṃ bhāḥbhāvaṃ nāma, tam āyabalaṃ
 mahantaṃmīṃ ābhāḥbhāvaṃ u bhāḥbhāvaṃ ābhāḥbhāvaṃ ābhāḥbhāvaṃ¹⁷ ābhāḥbhāvaṃ
 ābhāḥbhāvaṃ ābhāḥbhāvaṃ¹⁸, tam balaṃ ābhāḥbhāvaṃ ābhāḥbhāvaṃ ābhāḥbhāvaṃ
 ābhāḥbhāvaṃ¹⁹, ābhāḥbhāvaṃ²⁰ u tīṇi ābhāḥbhāvaṃ ābhāḥbhāvaṃ ābhāḥbhāvaṃ

1 Cā-baśabala, Cā-baśambala. 2 Bā dhā-. 3 Cā apānasa-, Bā adānapakā-
 sayham, Bā akāmasa pameyham. 4 Cā add yī. 5 Bā s-jam. 6 Bā andga-
 7 Cā samhāśabāśā-, Cā samhāśakāśā-, Bā samhāśā-. 8 Bā caddhāyī, Cā ru-
 9 Bā -uā. 10 Bā -ha-. 11 Bā āśāśāśā-, 12 Bā ja-. 13 Cā -ba-. 14 Bā -ā.
 15 Cā sabbā. 16 Bā -dayasa-. 17 Bā -āya-. 18 Bā Cā mahānaram. 19
 Bā āśāśā-.

ū attano nīyakaḥḥaṭṭam aṇṇecabbhāvanādivasena paṇuttasā, tathāyatana-
 caritva ti¹ tath' eva elāvaṇe puggale sevaminussa, vipaccatī² sampeḍḍeti,
 mahantam yasaṃ dāni, yagappayagasaṃkhaṭṭam u yagayujjābhajuttaka³
 kīraṇe⁴ payogaḥḥaṭṭam⁵ jaṇṇam⁶, sambhata⁷ u⁸ rakkhaṇam⁹ con-
 rakkaṇam¹⁰, tūlī¹¹ vasa u¹² tūlī ca dū purimāni za¹³ māja¹⁴ tūṭṭakāraṇāni¹⁵
 sabbhā¹⁶ tēva sevassu, māyā¹⁷ tūṭṭam ovādam¹⁸ bādāye¹⁹ katvā²⁰ attino²¹ ghāte²² dhanam
 rakkha, mā²³ akammāya²⁴ ranūbhayitī²⁵ aguttama²⁶ ākāraṇena²⁷ mā²⁸ ranūbhayī,
 tathā²⁹ dhanam³⁰ mā³¹ jhāpayī³² evā³³ nāyāi, kintūrapā³⁴: akammam³⁵ hīti³⁶ agutta-
 kammakāraṇena³⁷ dummavāso³⁸ puggale³⁹ sabbam⁴⁰ dhanam⁴¹ nāyā⁴² paccā⁴³ āg-
 gato⁴⁴ ca⁴⁵ āgāram⁴⁶ va⁴⁷ ācāritī⁴⁸ yathā⁴⁹ naḥḥāraṇam⁵⁰ mūlāre⁵¹ paṭṭhaya⁵² jīramanam⁵³
 appatīṭṭham⁵⁴ patati⁵⁵ vasa⁵⁶ ākāraṇena⁵⁷ dhanam⁵⁸ nāyā⁵⁹ apāyasa⁶⁰ nibbhattatī⁶¹.

Evam pi Bo. attukena thānena pañca balāni vānnetvā
 paññābalaṃ ukkhipitvā candamandala¹² paharanto¹³ viya ka-
 thetvā idāni dasahi gāthāhi rañño ovādam deti:

1. Dhammañ cara mahārāja mātāpīṭṭham¹ khattiya, (IV p. 31.) 15
 idha dhammam caritvāna² rāja³ saggam⁴ gamissasi. 38.
2. Dhammañ cara mahārāja puttadāreṣu⁵ khattiya -pe-. 39.
3. Dhammañ cara mahārāja mīttāmaṇṇeṣu⁶ khattiya -pe-. 40.
4. Dhammañ cara mahārāja vāhanesa⁷ baleṣu⁸ ca -pe-. 41.
5. Dhammañ cara mahārāja gāmesu⁹ nigamesu¹⁰ ca -pe-. 42. 20
6. Dhammañ cara mahārāja ratṭhe¹¹ janapadesu¹² ca -pe-. 43.
7. Dhammañ cara mahārāja samaṇabrāhmaṇeṣu¹³ ca -pe-. 44.
8. Dhammañ cara mahārāja migapakkhise¹⁴ khattiya -pe-. 45.
9. Dhammañ cara mahārāja, dhammo cinnō¹⁵ sukhāvaho¹⁶,
 idha dhammam caritvāna¹⁷ rāja¹⁸ saggam¹⁹ gamissasi. 46. 21
10. Dhammañ cara mahārāja Indō²⁰ devā²¹ anbrahmanakā²²
 encinnena²³ divanī²⁴ patṭā²⁵, mā²⁶ dhammam²⁷ rāja²⁸ pāmādo²⁹ ti. 47.

Tathā¹ pathamagāthāya² tēva³ dhammam⁴ ti⁵ mātāpīṭṭham⁶ jhupatṭhānā⁷,
 dhammaṃ⁸ kīlā⁹ eva¹⁰ vuttāya¹¹ mātāpīṭṭham¹² mīttāmaṇṇeṣu¹³ (kādā¹⁴ nam
 43m¹⁵ katvā¹⁶ sabbam¹⁷ caritvā¹⁸ pāṭṭhayaṃ¹⁹ āgato²⁰ ca²¹ āgāram²² tathā²³, patte-
 44raṇā²⁴ u²⁵ puttadāreṣu²⁶ cara²⁷ pāpā²⁸ nīlāreṣu²⁹ kāyāre³⁰ nīlāreṣu³¹ sippam³²

¹ C¹ vipajja-. ² C² yoga--ko, B² yoga--abbhake, omitting yatta, B³ yoge-
³ C³ pāmādo, ⁴ B⁴ sambhū-, ⁵ B⁵ -pam, ⁶ C⁶ -kara-, ⁷ B⁷ addā nam
⁸ B⁸ raddha-, ⁹ B⁹ -am, ¹⁰ C¹⁰ -kara-, ¹¹ B¹¹ sakkam ¹² C¹² addā, ¹³
 B¹³ -kara-, ¹⁴ B¹⁴ sakkam, ¹⁵ B¹⁵ ratṭheṣu, ¹⁶ B¹⁶ ancinno, ¹⁷ B¹⁷ sukhāvaho
¹⁸ C¹⁸ B¹⁸ indā, ¹⁹ read pāmādo, str. IV p. 432. ²⁰ B²⁰ sabbā caritvā²¹ āgato
 havanam. ²² B²² 12. ²³ B²³ nīlāreṣu.

puttana tarunajambuphalasamānatundena¹ Jambukapaṇḍitena
 evaṃ katvantaṃ kena kattubbakiccāṃ katan² ti. „Sena-patina
 deva³“ ti. „Tena hi 'ssa senāpatitṭhānaṃ dhammīti“ Jambukaṃ
 thānantare thapesi, so tato patṭhāya⁴ senāpatitṭhāne thatvā
 pitukammāni akāsi. Tinnāṃ sakupānaṃ mahanta sakkāro
 aho⁵si, tayo pi janā⁶ atthaṃ ca dhammaṃ ca anussāsimsu.
 Mahāsaṭṭassa⁷ ovādo thatvā rājā dānādīni puññāni katvā sagga-
 parāyano aho⁸si. Amaccā rañño sarirakiccāṃ karetvā⁹ sakupā-
 naṃ ārocetvā „sāmi Jambusakupa rājā tuṇhākaṃ chattaṃ
 ussāpetabbhaṃ akāsi¹⁰“ vadimsu. M. „na mayhaṃ rajjen¹¹
 attha, tomhe appamattā r. karethā“ ti mahājanaṃ silesu
 patitṭhāpetvā „evaṃ vinicchayaṃ pavatteyyāthā“ ti viniccha-
 yadhammaṃ avapannapatto likkhāpetvā araṇṇaṃ pāvisi. Tassa¹²
 ovādo cattāssa vassasahassāni pavatti¹³.

5. rañño prādarasena imāṃ bh. desetvā j. a.: „Tadā rājā
 Anando aho¹⁴si, Kuṇḍaliṃ Uppalavannā, Vessantaro Sāriputto, Jamba-
 kasaṅga aham ovā“ ti. Tesakupa-jātakaṃ.

2. Sarakhaṅga-jātaka.

Alamkāṭā kuṇḍalino vasatthā ti. Idam S. Vejovane
 v. Mahāmoggallānaṭṭherassa parinibbānaṃ ā. k. Sāriputtaṭṭhera¹⁵
 T-tam¹⁶ j. viharantaṃ¹⁷ parinibbānaṃ anujānāpetvā gaurā Nālagāma-
 jānvarako¹⁸ parinibbāyi. Tassa parinibbūtaṭṭhāraṃ sotvā S. Kāja-
 gahaṃ gaurā Vejovane viha¹⁹si. Tadā therā loḍḍipasse Kāja-sāyāṃ
 viharat²⁰, so paṃa liddhālena²¹ koṭippattābhāvaṃ devasūrikaṃ ca
 ussadacūrikaṃ ca gaccha²²ti, devaloke Buddhasāvakānaṃ mahantaṃ
 Isariyaṃ ussadanmayesa²³ ca tithiyasāvakānaṃ mahantaṃ dekkhaṃ
 anubhavaṃti divā manussalokaṃ āgacchā²⁴ti „anukaupāko anka-
 upāḍhā²⁵ ca²⁶ anukammaṃ nāma devaloke nibbatti²⁷vā mahāsaṃpattiṃ
 anubhava²⁸ti“ tithiyasāvakesu anuko ca anukā ca²⁹ nīrayāsi

¹ C¹ - paṭi - - tharena, C² - paṭi - - tadheṇa. ² B¹ adda tujho. ³ B² adda raḍḍa.

⁴ B¹ katvā. ⁵ B² - (tayo). ⁶ B³ adda hi. ⁷ B⁴ - tassa. ⁸ C¹ - vāraṇa. ⁹ C² -
 te. ¹⁰ B¹ anukā va upasikkā. ¹¹ C¹ - vati. ¹² C² - ko ca. C³ gaurā anukā ca.

- anukampāyena' oṣṇa ulbhata¹ ti manussānaṃ karoti². Manussa
 sātto pasidanti tithiye parivajjenti³. Buddhasāvakaṇaṃ sakkāro
 mahanto ahesi, tithiyānaṃ parihāyati. Te there āghātaṃ hanhūtvā
 .jāsamim jīvante ambhākaṃ upaṭṭhākaṃ bhijjanti, sakkāro parihāyati.
 7 mārāpessānaṃ na⁴ ti therassa mārāgattiṃsaṃ samagaguttakassa⁵ oṣṇa
 corassa sahasaṃ udayesu. So .theraṃ mārāsaṃṃti⁶ mahantena pari-
 vāreṇa Kāṇḍiśaṃ agamāsi. There taṃ āgucchantaṃ dīrā liddhiyā
 uppatitvā pakkāmi. Cora taṃ divasaṃ theram adivā nivattitvā
 pumadivase pi pumadivase pi ti cha divase agamāsi. There pi tatth⁷
 10 eva liddhiyā pakkāmi. Sattama divase therassa pubbe kutaṃ aparā-
 pariyaṛedaniyakammaṃ okāsaṃ labhi⁸, so kira pubbe bhariyāya ra-
 ccaṃ gahetvā mātāpitaro māretakāmo yānakaṃ amānaṃ netvā
 corānaṃ uttātākāraṃ katvā mātāpitaro petheti paharati, te sakkho-
 dubbalatāya rūpedasannarūhiṇā⁹ puttāṃ saṇḍhānanta¹⁰ .corā eva¹¹ ti
 15 saṇḍhāya .tāta aekā¹² nāma corā ne mārenti, imaṃ pakkamā¹³ ti
 etas¹⁴ eva pariderimsu, so cintesi: .āne nāya ra¹⁵ pathiyamānā¹⁶
 mayhaṃ āva atthāya parideranti, ayutthaṃ karomā¹⁷, ahaṃ ne aśā-
 vettā corānaṃ palātākāraṃ katvā kutthapāde sambhūtvā¹⁸ .amha
 20 tāta, mā bhūyittha. corā palāta¹⁹ ti vuttvā puma attano gehaṃ eva
 ānesi. Taṃ kammaṃ ettakamā kālāṃ okāsaṃ ulabhītvā bhāsa-
 patiechanno aggira²⁰ viya jhatvā²¹ imaṃ uttamasarīraṃ upadhāritvā
 gaṇhi, there tassa pāsaṇḍeṇa ākāse uppatitvā ulakkhi, Nando-
 pananda-Damasa-Veḷayantasa²² kampanasamottā²³ pi²⁴ ena liddhi kamma-
 lalena dubbalattamā pattā²⁵. Cora therassa apphīni saṇḍaggetvā
 25 palālapitṭhikakāraṇaṃ²⁶ nāma katvā .mato²⁷ ti saṇḍhāya saparivāro²⁸
 pakkāmi. There pi²⁹ satim labhītvā³⁰ Jhānavethanena³¹ sarīraṃ
 vedhetvā³² uppatitvā Sattva santikaṃ gaṇtvā vanditvā .bhāste āyu-
 smakkhāro me amānitho, parulbbhāyissāmī³³ parinibbānaṃ anujāṇissatvā
 tatth³⁴ eva parinibbāyī. Taṃ khanaṃ āva chadevalokā ekakoṭṭhulam
 30 ahesu³⁵, .ambhākaṃ kiricariyo³⁶ parinibbuto³⁷ ti dībbagandhanūlā-
 vāṇḍhūpo³⁸ c' eva³⁹ nānādarūni⁴⁰ c' eva gahetvā āgaminīsu. ekūna-

¹ B¹ -ubaye. ² B² -siyya. ³ B³ -si. ⁴ B⁴ -vajjanti. ⁵ so C⁵; B⁵ -sattava.

⁶ B⁶ -ad. ⁷ C⁷ -tāya. ⁸ B⁸ -si. ⁹ C⁹ -ka. ¹⁰ C¹⁰ -mi. B¹⁰ pakkāmi eva.

¹¹ C¹¹ -ra. B¹¹ omīti eva. ¹² B¹² adda ca. ¹³ B¹³ a. me kanta ti. ¹⁴

B¹⁴ -si. ¹⁵ B¹⁵ aggrāsi. ¹⁶ B¹⁶ adda amercirijāṇa vījhitvā pathavi oṣṇamūḍhitvā.

¹⁷ C¹⁷ B¹⁷ -ia. ¹⁸ C¹⁸ -rūhaṃ. ¹⁹ C¹⁹ patte. C²⁰ pattham. ²⁰ B²⁰ -pitakaraṇaṃ.

²¹ B²¹ adda yasaparivāro. ²² B²² omīti pi. ²³ B²³ patila-. ²⁴ B²⁴ -redhanena.

²⁵ B²⁵ vedhitvā. ²⁶ so all three MSS. ²⁷ B²⁷ kira ā-. ²⁸ B²⁸ gandha - - dhūmabhi,

amittāṃ dīḍha. ²⁹ B²⁹ adda manussa. ³⁰ C³⁰ -dāru. B³⁰ -dāraṇi.

- gacivā diṣṭāpāmoḁḁhassa ācariyassa santike sippam aggacchā¹
 'ti āha. So „sādhū“ 'ti ācariyābhāgaṃ gabetvā mātāpitaro
 vanditvā tattha gacivā sahaṣṣam datvā sippam paṭṭhāpetvā²
 sattāken³ eva nipphattiṃ pāpuṃ. Ath⁴ assa ācariyo tussitvā
 attaso santukam khaggaratanam⁵ saṇḍhiyuttamendakasiṅga-
 dhauṇam⁶ saṇḍhiyuttatupphiraṃ⁷ attaso sannāhakaṇḁokam⁸
 uphīsaṃ ca datvā „tāta Jetipāla, aham mahallako, idāni tvaṃ
 ime māṇavake sikkhāpehīti“ paṇḁasate māṇavake pi tassa⁹ eva
 niyyādesi. So, sabbam gabetvā ācariyam vanditvā Bārāṇasim
 eva āgantvā mātāpitaro paesi. Atha naṃ vanditvā ghitam piṭṭa
 avoca: „uggahītam te tāta sippam“ 'ti. „Āmo tāta“ 'ti. So
 tassa vacanam¹⁰ sotvā rājakulam gacivā „patto ma deva sippam
 sikkhitvā“ āgato, kim karohīti¹¹ āha. „Ācariya ambakam¹²
 upaṭṭhahatū“ 'ti. „Paribbāyam assa jānātha¹³ deva“ 'ti.
 „Devasikam¹⁴ sahaṣṣam labhatū“ 'ti. So „sādhū“ 'ti sampā-
 ṭicchitvā geham gacivā kumārāṃ pakkosāpetvā „tāta rājānam¹⁵
 upaṭṭhahā“ 'ti āha. So tato paṭṭhāya devasikam sahaṣṣam
 labhitvā rājānam upaṭṭhahi¹⁶. Rājapādasaṃlikā ujjhāyissu¹⁷;
 „mayam Jetipālona katakammam na passāma, devasikam sa-
 haṣṣam gacchati¹⁸, mayam assa sippam passitukāma¹⁹“ 'ti.
 Rājā tesaṃ vacanam²⁰ sotvā purohitassa kathesi. Purohito
 „sādhū deva“ 'ti puttassārocesi. So „sādhū tāta, ito sattame
 divase dassessāmi, rājā attano vijito dhanuggahe sannipātāpetū“
 'ti āha. Purohito gacivā tam atthasāṃ raṭṭhā ārocesi. Rājā
 nagare bheriṃ carāpetvā dhanuggahe sannipātāpesi²¹. Satthi-
 sahaṣṣā dhanuggahā sannipatissu. Rājā tesaṃ sannipātita-
 bhāvaṃ ṇatvā va²² „nagaravāsīno Jetipālāssa sippam passanti“
 'ti²³ bheriṃ carāpetvā rājāṇaṇaṃ sajjāpetvā mahājānaparivuto

¹ Bā gacchāhi. ² Cā -ap-, Bā upahi-. ³ Bā saṇḍhiyuttamendakasiṅga-
 dhau, Bā -yuttam tuppāṇam or tuppāṇam. ⁴ Cā -hamasāhah. Bā -hakkasāhah.

⁵ Bā sikkhāpetvā. ⁶ Bā -rātā. ⁷ Bā ambh-. ⁸ so Bā; Cā jānātha, Cā jma.

⁹ Bā so de-. ¹⁰ Bā -stati. ¹¹ Cā upajhā-, Bā upajhā. ¹² Bā -am. ¹³ Bā
 -namhā. ¹⁴ Bā -pāṇā. ¹⁵ Bā -amā, va. ¹⁶ Bā -ad nagare.

pallakavare nisīditvā dhanuggahe pakkosivā¹ „Jotipālo
 āgacchati“² ti pesesi. So ācariyena diannāni dhanutunhira-
 sannāhakañcukaññhisi³ nivāsantare thapetvā khaggañ gāhā-
 petvā pakativesen⁴ eva⁵ rañño santikañ gantvā⁶ ekamantañ
 atthāsi. Dhanuggahā „Jotipālo kira dhanussippaṃ dassetuṃ
 āgato, dhanuṃ agahetvā⁷ pana āgatañ ambhakañ hatthato
 dhanuṃ gahetukāmo bhavissati, nassa⁸ dassāma“⁹ ti katikañ
 karīmau. Rājā Jotipālaṃ āmantetvā „sippaṃ dassēhi“¹⁰ āha.
 So sāññiṃ parikkhipāpetvā antosāññiyaṃ thito sātakañ apanetvā
 sannāhaṃ sannayha kañcukañ pavasitvā¹¹ unhaṃ sīsa paṭi-
 muñcivā mañḍakasīṇagadhaññhi pavālavannañ jivaṃ āropetvā
 tunhiraṃ¹² piṭṭhe bandhitvā khaggañ vāmato katvā vajiraggañ
 nāracañ uakkhapitthe parivattento¹³ sāññiṃ vivaritvā pathaviṃ
 bhinditvā alañkatanāgakumāro viya nikkhamitvā¹⁴ rañño apa-
 citiṃ dassetvā atthāsi. Taṃ disvā mahājano vaggatī nadati
 appoṭheti¹⁵. Rājā „dassehi Jotipāla sippaṃ“¹⁶ ti āha. „Deva
 tunhikañ dhanuggahe¹⁷ akkhaṇavedhivāavedhisaddavedhisara-
 vedhino, cattaro dhanuggahe pakkosāpehi“¹⁸. Rājā pakkosā-
 pesi. M. rājāṅgane caturassaparicechedabbhantare maṇḍapaṃ¹⁹
 katvā cattāro kappe²⁰ cattāro dhanuggahe thapetvā ekekassa
 timaṃ timsa kaṇḍasahassāni dāpetvā ekekassa santike kaṇḍa-
 dāyake thapetvā sayāṃ vajiraggañ nāracañ gahetvā maṇḍala-
 majjhe thavā „mahārāja, ime cattāro dhanuggahā ekappahārena²¹
 sare khīpivā maṃ vijjhantu“²², etehi khittakaṇḍāni vāressā-
 nūti²³ āha. Rājā „evañ karothā“²⁴ ti ānāpesi. „Mahārāja, mayaṃ
 akkhaṇavedhivāavedhisaddavedhisaravedhino, Jotipālo taruna-
 dārako, na mayaṃ vijjhissāma“²⁵ ti. M. „sace sakkoṭha vijjhatha
 maṃ“²⁶ ti āha. Te „sādhū“²⁷ ti ekappahārena²⁸ kaṇḍāni khī-
 pīmau. M.²⁹ tāni nārācena paharivā paharivāna³⁰ yathā vā

¹ H⁴ -sivetvā. ² H⁴ -tunhiraṃsannāhakañcukaññhisi. ³ H⁴ -na. ⁴ H⁴ -ig-.
⁵ C⁴ -ig-. ⁶ H⁴ -tiṃ na. ⁷ H⁴ -kaccukam pavasitvā. ⁸ H⁴ -tunhiraṃ. ⁹ H⁴
 parivatto gantvā. ¹⁰ H⁴ -add āgatatvā. ¹¹ H⁴ -vaggatī nadanti appoṭenti. ¹²
 H⁴ -maṇḍalaṃ. ¹³ H⁴ -nava. ¹⁴ H⁴ -add āhanti. ¹⁵ H⁴ -adda samparicechitvā.
¹⁶ H⁴ -baddhātta. ¹⁷ so C⁴; H⁴ -amha paharivā pa.

tathā vā pāresi, Bodhisatto koṭṭhakaṃ¹ parikkhīpanto viya tātena²
 tālam³ dandakena dandakaṃ vājena vājam anattikkamanto⁴
 khīpītvā⁵ saragabbhaṃ akāsi, dhanuggahānaṃ kaṇḍāni khīpāni,
 so tesam khinabbhāvaṃ ātvā saragabbhaṃ avināseṇto va⁶
 5 uppatitvā⁷ rañño santike aṭṭhāsi. Mahājano unnadanto vag-
 ganto⁸ appoṭhento⁹ mahākolāhalaṃ katvā vatthābharagāni
 khīpi¹⁰, evaṃ rūsihūtaṃ aṭṭhārasakoṭṭhasānkharaṃ dhanam ahoṃsi.
 Atha naṃ rāja pucchi: „kiṃ sippaṃ nāṃ¹¹ etaṃ Jotipala¹²“ ‘ti.
 „Sarapaṭibhānaṃ nāma devā¹³“ ‘ti. „Añño p¹⁴ etaṃ jānanta¹⁵“
 10 atthīti¹⁶. „Sakala-Jambudīpe maṃ ṭhapetvā n¹⁷ atthi devā¹⁸“
 ‘ti. „Aparaṃ dasshehi tāta¹⁹“ ‘ti²⁰. „Deva²¹, ete tāva catūsu
 kappesu thatvā cattāro pi janā maṃ vijjhituṃ nāsakkhimaṃ,
 ahaṃ paṇa te catūso²² kappesu ṭhite²³ ekeṇ²⁴ eva sareṇa
 vijjhissāmi²⁵“: Dhanuggahā ṭhātum na nasubhūso²⁶. M. catūso
 15 kappesu catasso kadaliyo ṭhapetvā²⁷ nārācapunkhako²⁸ ratta-
 suttakaṃ²⁹ bandhītvā ekaṃ kadaliṃ sandhāya³⁰ khīpi, nārāco
 taṃ³¹ vijjhi³² tato dotiyaṃ tato tatīyaṃ tato catutthiṃ, taṃ
 paṭhamam³³ vidūham³⁴ eva vijjhītvā puna hattha yeva paṭi-
 ṭhahi³⁵, kadaliyo suttaparikkhīta³⁶ aṭṭharāso. Mahājano
 20 nādasahassāni³⁷ pavattasi. Rāja „kiṃ sippaṃ nāṃ³⁸ etaṃ³⁹
 tāta⁴⁰“ ‘ti. „Cakkaviddhaṃ nāma devā⁴¹“ ‘ti. „Aparaṃ pi dassa-
 hīti⁴²“: M. sarapaṭṭhiṃ nāma sarapaṭṭhiṃ nāma saraveniṃ⁴³
 nāma dassesi, sarapaṭṭhādam nāma sarapaṭṭhāpāṇi⁴⁴ saraso-
 pāṇaṃ nāma sarapokkharaviṇiṃ nāma akāsi, sarapaṭṭhamam nāma
 25 pupphāpesi, saravassaṃ nāma vaassāpesi. Iti aññehi asādhā-

¹ C¹ koṭṭhī koṭṭhakaṃ. ² C² va. ³ B³ adda vājena vājam. ⁴ B⁴ an-
⁵ B⁵ rapeti khī-. ⁶ B⁶ omits va. ⁷ B⁷ adda paṇavā. ⁸ C⁸ omits va-. ⁹ B⁹
 -jento saṃanto seccarāṇi paharanto. ¹⁰ B¹⁰ khīpiṇ. ¹¹ B¹¹ añño eva jānanto.
¹² B¹² adda raḍaṭi. ¹³ B¹³ so. ¹⁴ C¹⁴ paṇa te catūso, C¹⁵ paṇa te caṇ. ¹⁵ B¹⁵
 paṇatsoṇ catūso kappesu ṭhiteṇ. ¹⁶ B¹⁶ -hanti. ¹⁷ C¹⁷ ṭhapetvā. ¹⁸ B¹⁸
 nārācapunkhā. ¹⁹ C¹⁹ rattaṃtata. ²⁰ B²⁰ kadaliṃbandham. ²¹ B²¹ adda kadali.
²² C²² vijjhītvā. ²³ C²³ B²³ paṭha-. ²⁴ B²⁴ vijjham. ²⁵ B²⁵ paṭiṭhā. ²⁶ B²⁶ suttam
 parikkhīpītvā. ²⁷ B²⁷ unnāda-. ²⁸ B²⁸ nāmetāṃ sippam. ²⁹ B²⁹ dassesi. ³⁰ B³⁰ ti
³¹ so C³¹; B³² sarapavedhani. ³² B³² adda sarapakkāram nāma.

ranāni maññi dvādasa sippāni dassetvā puna aññehi asādhā-
 rane yeva eтта mahākāye padālesi, aṭṭhaṅgulabāhalaṃ odum-
 barapadaraṃ vijjhi, catuṣaṅgulabāhalaṃ asanapadaraṃ duvañ-
 gulabāhalaṃ tambapattāṃ¹ ekaṅgulabāhalaṃ ayyapattāṃ² ekā-
 haddhaṃ phalakaṣaṭṭhaṃ vinivijjhivā³ palālasakataṃ avūlukasakata-
 padarasakataṇaṃ purimabhāge sarath khīpivā pacchimā-
 bhāgena nikkhāmesi⁴, pacchābhāge⁵ khīpivā purimabhāgena⁶
 nikkhāmesi⁷, uḍake catuṣabbhaṃ thale aṭṭhaṇṣabbhaṃ thānaṃ⁸
 kaṇḍaṃ⁹ pesesi, vātiṅgaṇasaṇḍāya usabhamatthake vālaṃ
 vijjhi. Tassa ettakāni sippāni dassentass¹⁰ eva suriya atthaṃ-
 gato¹¹. Ath' assa rājā senāpatitṭhānaṃ paṭijānitvā „Jotipāla,
 ajja vikālo, eva senāpatisaṅgāraṃ¹² gaṇhissasi, massuṃ¹³ kare-
 tvā nahātvā ehi¹⁴“ taṃ divasaṃ paribbayatthāya satasaṇḍasaṃ
 adāsi. M. „imā me¹⁵ attho n' atthi¹⁶“ aṭṭhārasakoṭṭhānaṃ¹⁷
 sāmikānaṃ āeva datvā mahanteṇa parivārena nahāyitum¹⁸
 gantvā massuṃ¹⁹ karetvā nahātvā sabbālaṃkārapatimandito
 anopamāya siriyā niveṣaṇaṃ pavisitvā nānaggaraṣabhojanaṃ
 bhūñjitvā sirisayanaṃ abhiruyha opanno, dve yāme sayitvā
 pacchimayāme pabuddho²⁰ pallānikaṃ abhūñjitvā²¹ sayana-
 piṭṭhe nisinno, attano sippassa ādimajjhapariyoṇānaṃ olokeno²²
 „mama sippaṃ²³ ādito²⁴ paramaṃ maraṇaṃ²⁵ paṇṇāyati, majjhe
 kilesaparibhogā pariyoṇāne nirayaṃhi paṭisaṇḍhi²⁶, pāpātīpāto
 hi²⁷ kilesaparibhogesa ca adhimattappamādo²⁸ nīrayo paṭi-
 saṇḍhiṃ deti, raṇṇā mayhaṃ senāpatitṭhānaṃ dinnāṃ, maha-
 taṃ me issariyaṃ bhavissati, bhariyā ca pottadittaro ca bahū²⁹
 bhavissanti, kilesavatthun kho pana vepullagataṃ duccajam
 hoti, idāṃ³⁰ eva nikkhāmitvā ekako va³¹ araṇṇaṃ pavisitvā lei-

¹ B² -pattānaṃ. ² B² -vijjhi. ³ B² nikkhāmesi. ⁴ C² -gena, B² adde
 sarath. ⁵ B² -ge. ⁶ C² -bharitṭhānaṃ. ⁷ C² kaṇḍaṃ. B² omiṭṭa ko-. ⁸ B²
 aṅgaṇiṭṭo. ⁹ B² -tṭhānaṃ ekaṅgāraṃ. ¹⁰ B² kassamassuṃ. ¹¹ B² mayham. ¹²
 B² -kotṭhānaṃ. ¹³ B² adde uṭṭhāya. ¹⁴ C² abhuj-. ¹⁵ C² -assa. ¹⁶
 B² adde va. ¹⁷ C² paratima-, B² paramā-. ¹⁸ C² -adhiṭṭa, B² adde paratī-
 parināṃ. B² paratavara-. ¹⁹ B² omiṭṭa hi. ²⁰ C² -dā, B² adhimattappamādo.
²¹ C² -akona.

pabbajjam pabbajitum yuttam mayhan" ti M. sayanato¹ ut-
 thāya kañci² ajānāpetvā pāsādā oruṇha aggaḍḍārena nikkha-
 mitvā ekako va araṇṇam pavasiṭvā Godhāvarittre³ tiyojanikam
 Kaviṭṭhavanam⁴ sandhāya pāyāsi⁵. Tassa nikkhantabbhāvam
 5 ātvā Sakko Vissakammam⁶ pakkosāpetvā „tāta, Jotipālo
 abhinikkhamanān nikkhanto⁷, mahāsamāgamo bhaviṣṣati, Go-
 dhāvarittre Kaviṭṭhavanam⁸ assamañ māpetvā pabbajitaparik-
 khāre paṭṭiyādehīti“ āha. So tathā akāsi. M. tam ṭhānam
 patvā ekapadikamaggaṃ disvā „pabbajitānam vasaṇatṭhānena
 10 bhavitabban“ ti tena maggena tattha gantvā kañci apassanto
 pannaśālān pavasiṭvā pabbajitaparikkhāre disvā „Sakko deva-
 rājā mama nikkhamanabbhāvam“ aṇṇāsi, mañño⁹ ti cintetvā
 „āṭṭakam apānētvā rattavākaśīraṃ nivāsetvā ca pārupitvā“ ca
 ajinacammam ekasasagataṃ¹⁰ akāsi, jaṭamaṇḍalaṃ bandhitvā
 15 khārikājam omē katvā kattaradandam gahetvā pannaśālato
 nikkhamitvā camkhamam āruṇha katipayavāre¹¹ aparāparam
 camkam¹². Pabbajjāsiriyaṃ vanaṃ upasobhayamāno so kassā-
 parikkammam katvā pabbajjato¹³ sattamo divase atṭha samā-
 pattiyo pañca abbhūṇā ca¹⁴ nibbattatvā uñchacariyāya vana-
 20 mūlaphalaḥhāro¹⁵ eko¹⁶ va viḥāsi. Mātāpitumittasuhajjaṇṇāti-
 vaggio¹⁷ pi 'ssa tañ apassanto rodanto carati¹⁸. Ath' eko
 vanacāro¹⁹ Kaviṭṭhaka-assamapade²⁰ M-am disvā saṅgānitvā
 tassa mātāpitunnam ārocesi, te raṇṇo ārocayimāu. Rājā „etha,
 nam passissāmā“ ti mātāpitaro tassa²¹ gahetvā mahājāna-
 25 parivāro vanacarakadesitena maggena²² Godhāvarittiraṃ pāpuṇi.
 So, nadittiraṃ āgantvā ākāse nisīnno dh. desetvā te sabbe

¹ B¹ mahāsayanato. C¹ mahāsayanapittikam. ² B² kiñci. ³ B³ -vippadit-
 tra. ⁴ C⁴ kaviṭṭha-, B⁴ kaviṭṭhanavanam. ⁵ B⁵ viśāpāpeti, B⁶ pāyāsi. ⁶ B⁶
 vīra-. ⁷ C⁷ nikkhamanto. ⁸ B⁸ kaviṭṭha-, cfr. vol. III p. 462. ⁹ B⁹ nikkhamā-
¹⁰ B¹⁰ omis mañño. ¹¹ B¹¹ pārupi-. ¹² B¹² kaṭṭham. ¹³ B¹³ -pāy-. ¹⁴ B¹⁴
 -itvā. ¹⁵ B¹⁵ pappajjato. ¹⁶ B¹⁶ -āya, omitting ca. ¹⁷ B¹⁷ omis vana. ¹⁸
 B¹⁸ ekako. ¹⁹ B¹⁹ -jā-- vaggi. ²⁰ B²⁰ -ā rodanti paridevanā viṣaranti. ²¹
 B²¹ aḍḍe araṇṇam pavasiṭvā. ²² B²² kaviṭṭhaka-- de nisīnno. ²³ B²³ omis ta-

assamaṃ paveseṣi¹, tatthāpi tesam ākāse nisiuno va kāmesu
 ādinavaṃ pakāsetvā dh. d. Rājānaṃ ādinaṃ katvā sabbe va
 pabbajimsu. Bo. isigaṇaparivuto tatth² eva vasi. Ath³ assa
 tattha vasanahhāvo sakala-Jambudīpe pākato ahoṣi. Rājāno⁴
 ratthavāsīhi saddhim āgantvā tassa santike pabbajanti⁵, sam-
 āgamo mahā ahoṣi, anupubbena anekasahassā⁶ parisā. Yo
 kāmavitakkaṃ vā⁷ vyāpādavitakkaṃ vā⁸ vihiṃsāvitakkaṃ vā⁹
 vitakkeṭi M. gantvā tassa purato ākāse nisīditvā dh. deṣeti¹⁰,
 kasiṇaparikammaṃ ācikkhati. Tass¹¹ evāde thatvā samāpattiṃ¹²
 oppādetvā nipphattiṃ pattā Sālisaro Meṇḍissaro Pabbato 10
 Kāḷadevala Kisavaccho Anussiso Nārado ti satta jetthante-
 vāsino ahesuṃ. Aparabhāge Kavittassamo¹³ paripūri, isigaṇassa
 vasanokāso n¹⁴ atthi¹⁵. Atha M. Sālisaram āmantetvā „Sālisara,
 ayad¹⁶ assamo isigaṇassa na-ppahoti, tvaṃ imaṃ isigaṇaṃ¹⁷
 gahetvāna¹⁸ Candapajjotaraṇṇo¹⁹ vijite Lambacūlakaṃ²⁰ ni- 15
 gamaṃ upanissāya vasā²¹“ ti āha. So „sādhū“ ti tassa
 vacanaṃ sampatiṇṇhitvā anekasahassaṃ isigaṇaṃ gahetvā²²
 tattha gantvā vāsaṃ kappesi. Maṇussesu āgantvā pabba-
 jaṇtesu puna assamo pūri²³. Bo. Meṇḍissaram āmantetvā²⁴
 „imaṃ isigaṇaṃ ādāya Surattahajanapadassa“ āmantare Sāto- 20
 dikā²⁵ nāma nadī atthi, tassā tīre vasā²⁶“ ti oyyojesi²⁷. Eten²⁸
 eva upāyena tatthavāre Pabbataṃ „mahāataviyaṃ“ Añjana-
 pabbato nāma atthi, taṃ upanissāya vasā²⁹“ ti pesesi. Ca-
 tatthavāre Kāḷadevalaṃ „Dakkhiṇāpathe Avantiratthe Ghana-
 selapabbato nāma atthi, taṃ upanissāya vasā³⁰“ ti pesesi. 25
 Puna Kavittassamo pūri³¹, pañcasu thānesu anekasahasso³²
 isigaṇo ahoṣi. Kisavaccho pana M-aṃ āpucchitvā Dandakī-

¹ Ck - natvā. ² Bā añhepi vā. ³ Bā - jhāna. ⁴ Bā anekasahasassa. ⁵ Bā
 omiṭṭa vā. ⁶ Bā - si. ⁷ Bā - jyo. ⁸ Bā kapīthakassa āramo. ⁹ Bā nappahoti.
¹⁰ Bā omiṭṭa lal. ¹¹ Bā - tvā. ¹² Bā tattha gantvā Mejjhakaraṇṇo. ¹³ Bā ka-
 lambe-. ¹⁴ Bā vacasāhi. ¹⁵ Ck - tvāna. ¹⁶ Bā paripūri. ¹⁷ Bā adde meṇḍi-
 sara tvaṃ. ¹⁸ Bā suratta-. ¹⁹ Ck - so. Bā ācoddakā. ²⁰ Bā vasāhi. ²¹ Bā
 adde puna kapīthassamo paripūri. ²² Bā pappatamāha atta-. ²³ Bā pabbataṃ
 māha ata-. ²⁴ Bā kapītha ka āramo paripūri. ²⁵ Bā - a.

rañño vijite Kumbhavatīnagare senāpatim upanissāya nyyāne
 vihāsi, Nārado Majjhimadeso¹ Arañjaragiriṇāmako² pabbata-
 jālantare vihāsi, Anussiso pana M-assa santiko³ va⁴ ahoṃ. Tas-
 mīm kāle Daṇḍakirājā ekaṃ laddhasakkāraṃ gapikam thānā
 5 cāvosi. sā attano dhammatāya vicaranti nyyānam gantvā Kisa-
 vacchatāpasam diṣvā „ayam kālakaṇṇi bhavissati, imassa
 sarire⁵ kalim pavāhetvā nahātvā gamissāmīti“⁶ dantakattḥam⁷
 khādītva sabba⁸ pathamam tassa⁹ bahalakheḷam¹⁰ niṭṭhuhanti
 Kisevacchatāpasassa jaṇtaro niṭṭhuhitvā dantakattḥam¹¹ pi
 10 'ssa sīso yeva khipitvā sayam sīsam¹² nahāyitvā gatā¹³, rājāpi
 tam saritvā¹⁴ pākatikam eva akāsi, sā mohamūlā hutvā „kāḷa-
 kaṇṇisarire kalim pavāhetvā mayā yaso laddho“¹⁵ ti sūñnam
 akāsi. Tato naciraso¹⁶ eva rājā purohitam thāvato cāvesi, so
 tassa santikam gantvā „tvam kena kārāpena puna thānam
 15 labhīti“¹⁷ pucchi. Ath' assa aḷ „rājanyāne kālakaṇṇisarire
 kalissa pavāhitatta“¹⁸ ti ārocesi. Purohito gantvā tath' eva
 tassa sarire kalim pavāhesi, tam pi rājā puna thāne thapesi.
 Ath' assa aparabbhāge paccanto kuppi¹⁹, so senāṅgaparivato
 yuddhāya nikkhami. Atha nam mohamūlho purohito „mahā-
 20 rāja tumho jayam lechatha parājayan“²⁰ ti pucchitvā „jayan“,
 ti vutte „tena hi rājanyāne kālakaṇṇi vasati, tassa sarire
 kalim²¹ pavāhetvā yāhīti“. So tassa katham²² gabetvā „mayā
 sādḍhim gacchantā nyyāne kālakaṇṇisarire kalim pavāhentū“
 'ti vatvā²³ nyyānam pavisitvā dantakattḥam²⁴ khādītva sabba-
 25 pathamam sayam eva tassa jaṇtaro khelaṃ ca dantakattḥam
 ca khipitvā sīsam nahāyi, bahakāyo pi 'ssa tathā akāsi. Tas-
 mīm pakkante senāpati²⁵ gantvā tāpasam diṣvā dantakattḥam
 ni-
 haritvā sādḍhukam pahāpetvā²⁶ „rañño kiṃ“²⁷ bhavissatīti²⁸
 pucchi²⁹. „Āvuso mayham manopadoxo n' atthi, devatā pana

¹ B² pucchima-. ² B² añjanagiri-. ³ C² co, B² yeva. ⁴ B² imassapari. ⁵ B² dandakottam. ⁶ B² tassapari. ⁷ B² omitti af-. ⁸ B² gami, ⁹ B² addo pana. ¹⁰ B² labhanti. ¹¹ B² kuppi. ¹² C² -him. ¹³ B² addo sotvā. ¹⁴ C² -hetvā ti gantvā. ¹⁵ C² -ti. ¹⁶ B² mahāyitvā bhante. ¹⁷ B² ki rañño. ¹⁸ C² pucchitvā.

kopitā, ito sattame divase sakalaratṭham aratṭham bhavissati,
 tvaṃ alghaṃ palāyitvā aññattha yāhi¹. So bhītatasi to
 gantvā rañño ārocesi. Rājā tassa vacanaṃ agacchi². So
 nivattitvā attano gehaṃ gantvā puttadāraṃ ādāya palāyitvā
 aññaṃ ratṭhaṃ agamāsi. Sarabhaṅgasatthā taṃ kāraṇaṃ
 ātvā dve taruṇatāpase pesitvā Kīsavacchaṃ mañcaasivikāya
 ākāseṇa ānāpesi³. Rājā yujjhित्वा core gahetvā nagaram eva
 paścāgami. Tasmīn āgate devatā paṭhamam devaṃ vassa-
 pesuṃ, vassoghena sabbakūpaseṇa avahatesu⁴ suddhavāluka-
 matthake dībhapupphavassaṃ vassi, pupphamatthake māsa-
 vassaṃ, māsakamatthake kahāpanavassaṃ, kahāpanamatthake
 dībhābharanavassaṃ vassi. Manussā somaṇassappattā hiraṇṇa-
 suvaṇṇābharanāni gaṇhituṃ ārubhīsu. Atha nesaṃ sarīre
 paṭjalitaṃ⁵ aññappakāraṇa⁶ āvudhavassaṃ vassi, manussā
 khaṇḍākhāṇḍikāṃ chijjīsu⁷. Atha nesaṃ opari mahantā
 vītaecikaṅgārā patimau, nesaṃ opari mahantāni paṭjalita-
 pabbatākūṭāni, tesam upari satṭhihiatṭhatṭhūnaṃ pūrayantaṃ
 sukhūnavālukavassaṃ vassi. Evaṃ satṭhiyojanatṭhānaṃ ara-
 tṭhaṃ abosi, tassa⁸ evaṃ vinatṭhabbhāvo⁹ sakala-Jambudīpe
 paññāsi¹⁰. Ath' assa ratṭhassa antararatṭhādhipatino Kalīṅgo¹¹
 Atṭhako Bhīmaratho¹² tayo rājāne cintayimau: „pubbe Bārāṇa-
 siyaṃ Kalābu¹³ Kāsīrājā Khaṇṭivādītāpase aparajjhित्वा pathaviṃ
 pavitṭho ti sūyati, tathā Nāḷikero¹⁴ tāpase sunakhehi khādā-
 petvā sahasasāhu Ajjuno ca Aṅgīrase aparajjhित्वा idāni
 Dandakrājā Kīsavacche aparajjhित्वा saha ratṭhena vināsaṃ
 patte ti sūyati, imesaṃ¹⁵ catunnaṃ rājūnaṃ nibbattatṭhānaṃ
 mayam na jānāma, taṃ no tṭhapetvā Sarabhaṅgasatthāraṃ
 añño kathetum samattho¹⁶ n' atthi, taṃ upasaṃkamitvā¹⁷

¹ B² adda āha. ² so C², B² nagrohi. ³ B⁴ āvudhita ānāpesi. ⁴ B² apaharantāsu
 suddhavālukaṇaṃ vassaṃ vassāpesuṃ. ⁵ B² sampajjalikam. ⁶ B² -natu. ⁷ B²
 bhijjīsu. ⁸ B² omitta tassa. ⁹ B² vudha āha. ¹⁰ B² -yati. ¹¹ B² ka. ¹²
 B² Bhīmaratho. ¹³ B² -pu. ¹⁴ B² nāḷikeratājā. ¹⁵ B² adda pana. ¹⁶ B²
 adda nāma. ¹⁷ B² adda ime pañhe.

pucchissāmā¹ 'ti tayo pi mahantena parivārena pañham
 pucchanatthāya eikkhamiṃsu. Te' pana² „asuko pi nikkhanto“
 ti³, „asuko pi nikkhanto“ ti na jānanti⁴, ekeko „aham eva
 gacchāmīti“ maññanti, tesam Godhāvarito avidūre samāgamo
 5 ahoṣi, te rathehi otaritvā tayo pi ekam eva ratham abhiruyha
 Godhāvaritiram sampāpunīṃsu. Tasmim khaṇe Sakko Paṇḍu-
 kambalasilāsane nisinne satta pañhe cintetvā „ime pañhe
 thapetvā Sarabhaṅgasatthāraṃ añño adevake lōke kathetum
 samattho nāma n' atthi, tam pañham⁵ pucchissāmi, ime pi
 10 tayo rājāno Sarabhaṅgasatthāraṃ pañham pucchitum Godhā-
 varitiram pattā, etesam pañhe pi ahaṃ pucchissāmi⁶“ dvīsu
 devalokesu devatāhi parivuto devalokato otari. Tam divasam
 eva Kisavaccho kālam akāsi, tassa sarirakiccam kātum catūsu
 thānesu anekasaḥassā⁷ isigapā Kisavacchassa candanacitakam
 15 katvā sariram jhāpesum, ālāhanassa samantā addhayaḥjanamatte
 thāne⁸ dilhakusumavassam vassī. M. tassa sariranikkhepam
 kāretvā⁹ assamam pavasiṭvā tehi isiganehi parivuto nisīdi.
 Tesam pi rājūnam nadittiraṃ¹⁰ āgatakalē mahāsenāvāhanatorī-
 yasaddo¹¹ ahoṣi. M. tam sutvā Anusissatāpasam āmantetvā
 20 „tāta gantvā tāva jānāhi: kimsaddo nāma¹² eso“¹³ ti āha. So
 pāṇiyaghaṭam ādāya tattha gantvā te rājāno disvā pucchā-
 vassena paṭhamam p. ā.:

1. Alamkatā kuṇḍalīno suvatthā

veluriyamutīā tharukhaggabaddhā

35 rathesabbhā tittathā, ke¹⁴ nu tumhe,

katham vo jānanti manussaloke ti. 49.

Tattha veluriyamutīā tharukhaggabaddhā ti veluriyamutī¹ e' eva
 muttolambakehi² ca alamkatatharūhi khaggatanehi samannagatā, tittathā
 'ti ekasmiṃ rathe tittathā, ke³ nu 'd ke⁴ nu tumhe, katham vo jānānti.

¹ C^o tesam. ² C^o omits te pana. ³ C^o omits ti, but add tesam pana. ⁴ C^o
 jānāti. ⁵ B^o tam ime pañhe. ⁶ B^o adda heyyo tattheva gantvā pañṇaso thā-
 nesu maṇḍappam kāretvā anekasaḥassā. ⁷ C^o omits thāne. ⁸ B^o -rāpetvā. ⁹
 B^o -ra. ¹⁰ C^o -am, B^o adda mahā. ¹¹ B^o kīṃ nāmeso saddo. ¹² C^o ko.
¹³ B^o mutti.

Te tassa vacanaṃ sutvā raiḥā otarivā vanditvā atṭhamasu.
Tesu Atṭhakarājā tena saddhim sallapanto dutiyam g. ā.:

1. Aham Atṭhako, Bhiṃmaratho paṇāyam,
Kaliṅgarājā¹ pana uggato ayaṃ,
susaññatān'² isinaṃ³ dassanāya
idhāgata pucchitāyēma pañhe ti. 50.

Tattha uggato ti cando vīra suttayo vīra ca pākato paññāto, susaṇṇa-
tānaṃ⁴ isinaṃ⁵ ti bhanto na mayas⁶ idha vanakhiḍḍinaṃ atthāya āgata.
attho kko āpiḍḍhi susaṇṇatānaṃ silesampannānaṃ isinaṃ dassanattāya lāhā-
gata, pucchitāyēma pañhe ti Sarabhaṅgassatthāraṃ pañhe pucchitaṃ maṃha 10
āgat' amhi 'ti attho, yakāro ryaṇṇasasanābhikāro ti vedinabbo.

Atha te⁷ tāpaso „sādhū mahārāja, āgantabbatṭhānaṃ āeva
āgat' attho, tena hi nahātvā vissamitvā assamapadaṃ pavasi-
tvā isigaṇaṃ vanditvā satthāraṃ⁸ pañhaṃ pucchathā⁹ 'ti tohi
saddhim paṭisanthāraṃ katvā pāṇiyaghaṭaṃ akkhipitvā oda- 15
kaccheva¹⁰ puñjanto¹¹ ākāsaṃ oloketvā Sakkaṃ devarājānaṃ
devāganaparivāraṃ Erāvaṇakkhandhagataṃ otarantaṃ disvā
tena sallapanto tatiyaṃ g. ā.:

2. Vehāsayaṃ tiṭṭhati antalikkho
pathaddhuno pannarase va cando, (IV ²²⁴/₂₀)
pucchāmi taṃ yakkha mahānabbhāva:
kathaṃ naṃ jānanti manussa-loke ti. 51.

Tattha vehāsayaṃ ti¹² antalikkhe¹³, pathaddhuno ti pathaddhagato,
addhapaiṇe gaganamaḍḍhe thito ti artho.

Taṃ sutvā Sakko catuttham g. ā.:

3. Yam āhu devesu Sujampatitū (IV ²²⁴/₁₇)
Maghavā ti naṃ¹⁴ āhu manussa-loke,
sa devarājā idam aṇṇa¹⁵ patto
susaññatān' isinaṃ¹⁶ dassanāyā 'ti. 52.

¹ B4 ka-. ² C² -to, B² -tānaṃ. ³ C¹ isinaṃ. ⁴ C² -to. ⁵ C¹ lei-. ⁶ B4
adda idha. ⁷ B4 ge. ⁸ B4 sarabhaṅga-. ⁹ so C². C¹ udaccheva. B4 uda-
kathava. ¹⁰ B4 muṇḍanto. ¹¹ B4 adda abhuggamivā. ¹² B4 adda ākāsa tiṭṭhati.
¹³ B4 tam. ¹⁴ C² idhamajje. ¹⁵ C² -to isinaṃ, C¹ -to isinaṃ.

Taṭṭha na devarājā ti so abhū Sakko devarājā, idamejja¹ pāṭo ti
idam (hīnam e)jja āgato, dāraṇāyā² 'D' dāraṇatthāya vandanaṭṭhāya Sāra-
bhāṇaṇatthāya³ va paṭṭhaṇaṭṭhāya⁴ 'ti āha.

Atha nam Anusisso „sādhu mahārāja tumhe pacchā-
5 gacchatthā⁵“ 'ti vatvā pāṇiyaghaṭaṇaṃ ādāya assamaṃ pavasiṭvā
pāṇiyaghaṭaṇaṃ paṭisaṃmetvā tinnam rājānaṃ devarājassa ca
paṭhe⁶ pucchanaṭṭhāya āgatabhāvaṃ M-assa ārocesi. So isi-
gaṇaparivuto mahāvisaḷamaḷake nisīdi. Tayo rājāno gantvā⁷
isigaṇaṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdiṃsa. Sakko pi otaritvā⁸
10 isigaṇaṃ upasaṃkamitvā nājalih pagayha⁹ isigaṇaṃ vopnetvā
vandamāno paṭicamaṃ g. ā.:

„Dāre sutā no isayo samāgatā
mahiddhikā iddhiguṇūpapannā,
vandāmi te ayire¹⁰ pasannacitto
15 ye jīvalok¹¹ ettha manossaseṭṭhā ti. 53.

Taṭṭha dāre sutā no ti bhante amhēhi tumhe dāre devaloke (hi)eti
yeva sutā¹², manoyanto etam āha, i. v. ā. : Ime lūha samāgata amhākaṃ isayo
dāre sutā yāva Brahma-lokā vīṇatī pākajā ti, mahiddhikā ti¹³ mahāmbhūta,
iddhiguṇūpapannā¹⁴ ti paṭicavibhava iddhiguṇena samantāgatā, ayire¹⁵ ti
20 ayye¹⁶, ye ti¹⁷ ye tumhe (manu)sihi jīvaloke manussaseṭṭhā.

Evam isigaṇaṃ vanditvā Sakko cha nisajjadosa parihaṇanto
ekamantaṃ nisīdi. Atha nam isīnaṃ adhovāte nisinnaṃ diavā
Anusisso chaṭṭhaṃ g. ā.:

„Gandho isīnaṃ ciraḍakkhitānaṃ
25 kāyā cuto gacchati mālutena,
lto parakkamma¹⁸ sahasasanetta
gandho isīnaṃ asuci devarājā 'ti. 54.

Taṭṭha ciraḍakkhitānaṃ ti ciraḍabhaṭṭhānaṃ, parakkamma¹⁹ ti
parakkama²⁰ apahī, sahasasanettā²¹ ti ālapanam etam, Sakko hi anusa-
30 sahasa²² cīṭṭhiṃ attham²³ chako²⁴ va passati, tasmā sahasasanetto ti

¹ C¹ idhammajja. ² B² pacchā āg. ³ B² -ad. ⁴ B² -lako. ⁵ B² āg. ⁶ B² adda (hi)to. ⁷ B² ayyato. ⁸ C² sutam. ⁹ C² omitta ti. ¹⁰ B² -guṇo-
¹¹ C² ayyā. B² ayyakā. ¹² C² ye, omitting ti. ¹³ B² paṭikkamma. ¹⁴ B² paṭikkamma. ¹⁵ B² āssena. ¹⁶ B² omitta attham. ¹⁷ B² āssena.

vuccati, asuṇṇi¹ sūdamādi-paribhāvitattā duggandho, tumhe ca suṇṇitvā, tena
 ye ssa gandho bhādati².

Tam sutvā Sakko itaram g. ā.:

7. Gandho isīnadi ciradakkhitānam

kāyā cuto gacchato mālutena,

vichitrapoppham³ surabhiṃ va mālam

gandham etam paṭikamkhāma bhaute,

na h' ettha devā paṭikkūlasaṇṇino ti. 55.

Tattha gacchato⁴ 'ti yathāsukham pavattam, nāsaṇṇam na paharati⁵ 'ti
 sūhe, paṭikamkhāma⁶ 'ti icchāma paṭihama, ettha⁷ 'ti etasmim paṇḍo devā⁸
 jagucchasaṇṇino⁹ na hontu, dussati¹⁰ yeva hī devā jhuccanti na allavante ti.

Evañ ca puna vatvā „bhante Anussissa, ahaṃ mahantena
 ussāhena pañham pucchitum āgato, okāsam me karohi¹¹“ āha.
 So jassa vacanam sutvā utthāyāsanā isigamam okāsam karonto
 gāthadvayam āha:

1. Purindado bhūtopati yasassi

devānam indo Maghavā Sujampati

sa devarājā Asura[gaṇa]ppamaddano¹²

okāsam ākamkhati¹³ pañha¹⁴ pucchitum. 56.

2. Ko n' ev' imesam¹⁵ idha paṇḍitānam

pañhe puṭho¹⁶ nipuṇe vākarissati,

tiṇṇam ca rañṇam manujādhipānam

devānam indassa ca Vāsavassā¹⁷ 'ti. 57.

Tattha purindado¹⁸ ti sīlī Sakka¹⁹ eva gananiṃsī, so hi pure dānam
 dīnattā purindado, bhūtopa²⁰ jethakatti bhūpati, parivārasampadīya yasassi²¹, 26
 paramissaratīya devanam indo, suttānam vatasamālochinam suttakattatā Sakko,
 purīnājātivassu Maghavā, Sujāya²² paṭibhāveṇa Sujampati, rajjantīya²³ rāja,
 ko n' ev' 'ti ko na eva, nipuṇe ti sahasakummapaṇḍo²⁴, rañṇam ti rājā-
 nam, imesam catunnam janānam²⁵ manam gahvā ko imesam paṇḍitānam isī-
 nam pañham kathamassī, pañhe²⁶ nesam katham samattham jānāthi²⁷ 'ti vadati. 30.

¹ Ce khādha-7. Bā bhāda-. ² Bā viciṇṇa-. ³ Bā jhuccati-. ⁴ Bā -lino. ⁵
 Bā asurānappa-. ⁶ Cā -ti. ⁷ C' -ho, Bā paṇam. ⁸ Ce pavimesam, Bā nava-
 tesam. ⁹ Cā puṭho. ¹⁰ Cā nantam. ¹¹ C' -dāya asī, C' -rasampadīya yasāsi,
 Bā -rasampadīya yasāsi. ¹² Bā suttāya sahasakūya. ¹³ C' rajjantīya. ¹⁴
 Cā -hadi. ¹⁵ Bā rājānam. ¹⁶ Bā -ham.

Tam sutvā isigayo „mārisa Anusissa, tvam pathaviyam
 thātvā pathaviṃ apassanto viya kathesi, thapetvā Sarabhaṅga-
 satthāraṃ ko añño ete pañhe kathetuṃ samattho“ ti vatvā

10. Ayam isi Sarabhaṅgo tapassī
 yato jāto¹ virato methumasmā
 ācariyaputto auvīṇitarūpo
 so nesam pañhāni viyākarissatīti g. ā. 58.

Tatha² Sarabhaṅgo ti esse khijitvā akāsa sarapāsādādinī³ katvā puna
 ekena sareṇa te sare pārento bhaggaṃbhagge⁴ akāsi Sarabhaṅgo, methu-
 10. nasmā ti methumadhammato, so kira methumam asatīti⁵ va pabbajito, ācari-
 yaputto ti rañño ācariyassa parohitassa putto.

Evaṃ ca pana vatvā isigayo Anusissam āha: „mārisa
 tvam eva satthāraṃ vanditvā isigaṇassa vacanena Sakkena
 pucchitapañham kathanāya okāsam karohīti“⁶. So „sādhū“
 15. 'ti sampaticchitvā satthāraṃ vanditvā okāsam karonto anan-
 taraṃ g. ā.:

11. Koṇḍañña pañhāni viyākarohi,
 yācanti tam isayo sādhurūpā,
 Koṇḍañña eso manujesu dhammo
 20. yaṃ vaddham⁷ āgacchati esa bhāro ti. 59.

Tatha Koṇḍañña 'ti tam gottanālapati, dhammo ti sabbāvo, yaṃ
 vaddham⁷ ti yaṃ pañhāya vaddham⁸ purisam esa pañham⁹ vijaṇṇanabhāvo¹⁰
 nāma āgacchati, esa¹¹ manujesu sabbāvo, tasmiṃ candaṇuriyassakassam¹² utthā-
 pento viya pākatam katvā dhararāñño pañham kathesi.

35. Tato Mahāpuriso okāsam karonto anantaraṃ g. ā.:

11. Katāvakkāsa pucchantu bhonto
 yaṃ kiñci pañham manasābhipatthitam,
 aham hi tam tam vo viyākarissam
 40. Ňatvā sayam lokam imam paraṃ cā 'ti. 60.

¹ read: jāto yato? ² B⁴ odde bhante anusissa. ³ C² -piśālini. ⁴ C² -ggo,
 B⁴ bhaggaṃbhaggo. ⁵ B⁴ kare-. ⁶ B⁴ buddham. ⁷ B⁴ buddham. ⁸ B⁴
 buddham. ⁹ B⁴ -hānam. ¹⁰ B⁴ -bhāro. ¹¹ B⁴ eso. ¹² B⁴ candima-

Tattha yam kiñciñi na kareṇaṃ tumhākaṃ eva sadesakassa lokassa yaṃ
maṇasābhīpatthitāṃ tam mām kharanto purāṇato āhaṃ hi¹ idhatokaṇṭhesitāṃ
vā paralokaṇṭhesitāṃ vā² sabbapaṇikāṃ³ tmañ ca parañ ca⁴ lokam ayaṃ
abbhūṇaya asochikavā kassasāmiṇi sabbānāṃ pavāraṇaṃ pavāreṇ⁵.

Evam tena ukāse kate Sakko attano⁶ abhisamākatāṃ pañ-
ham puechi.

Tam attamāṃ pakāseṇto S. āha:

10. Tato ca Maghava⁷ Sakko atthadhamvā purindado
apuechi pañhamāṃ pañhamāṃ yañcehi abhipatthitāṃ: 61.
11. Kiñ eṇ vadhivā na kadāci socati. 10
kissa-ppahānaṃ⁸ isayo⁹ vaggayanti,
kass¹⁰ idha vuttam pharusam khametha,
akkhāhi me Kondañña etam attho ti. 62.

Tattha yañcehi¹¹ yaṃ tassa manasā abhipatthitāṃ hi tad purāṇato
attho, etaṃ ti etaṃ mayā puechitāṃ attamāṃ akkhāhi me ti ekasiddhaya tayo 10
pañha puechi.

Tato¹² pañhamāṃ vyākaraṇto

12. Kodham vadhivā na kadāci socati.
makkhappahānaṃ isayo vaggayanti,
sabbesaṃ vuttam pharusam khametha. 20
etam khantiṃ uttamam āhu santo ti āha. 63.

Tattha kodham vadhivā ti socanto hi pañghacchito¹³ eva¹⁴ socati, kodhi-
bbāva kuto aho, tena vuttam na kadāci socati, makkhappahānaṃ ti
puechi attano kassapaṇikāṇaṃ sataññābhāvaṃ makkhassa makkhassa pa-
hānaṃ isayo vaggayanti, sabbesaṃ ti kīṇamagghicakkāṇṭhinaṃ¹⁵ sabbesaṃ 20
pharusavaruṇaṃ khametha, santo ti parinokapavutti evam khamenti.

13. Sakkā hi dvinnam¹⁶ vacanaṃ tiṭikkhitoṃ
sādisassa vā seṭṭhanarassa vāpi,
kathan nu hīnaṃ vaco khametha,
akkhāhi me Kondañña etam attham¹⁷. 64. 20
14. Bhayā hi seṭṭhassa vaco khametha
ārambhahetu¹⁸ paṇa sādisassa¹⁹,

¹ B¹ adda vo. ² C¹ omī para- vā. ³ B¹ sabbam-. ⁴ C¹ para. ⁵ B¹ sampa-.

⁶ B¹ -āṇ. ⁷ B¹ kiñce-. ⁸ so all three MSS. for sat? ⁹ B¹ utoparim. ¹⁰

B¹ -mukha-. ¹¹ B¹ sakkā uhhinam. ¹² B¹ adda: sarakkaḥgaṇṭha. ¹³ C¹ B¹
sārabha-. ¹⁴ B¹ sa.

yo e' idha hīnassa vaco kameṭṭha

etaṃ khantiṃ uttamam āhu santo ti 65.

evamādinnaṃ gāthānaṃ vacanapaṭivacanavasena sambandho
veditabbo.

- 5 Tattha akkhāhīti bhante Koppaṇṇa tumhehi¹ dve paṭhe subhāsi, eko
cittam me² na gacchāsi katham sakkā uttama³ hīnatarassa vacanen adhiṭṭhasuṃ tam
me akkhāhīti pucchanto evam āha, etaṃ khantiṃ ti yam p' etaṃ jīgottāsihi
hīnassa vacanam kamaṃ nam, etaṃ khantiṃ uttamam ti porūpakapaṭiṭṭhā va-
danti, yam paṇ' etaṃ jīgiddhi seṭṭhasa bhayena adhiṭṭhasa kīraṇṇariya-
10 lekhaṇa sātambhe idhavadassabena khamanāṃ n' esi adhiṭṭhasakhamāni nāma
'ti aṭṭha.

- Evam vutte Sakko M-am āha': „bhante paṭhamam tumhe
'sabbesaṃ vuttam pharusam kameṭṭha etaṃ khantiṃ uttamam
āhu" ti vatvā idāni 'yo e' idha hīnassa vaco kameṭṭha etaṃ
15 khantiṃ uttamam āhu' ti vadatha, na vo purimena pacchimanam
sametthi". Atha nam M. „Sakka, pacchimanam mayā ayaṃ
hino ti sāvā pharusavacanam adhiṭṭhasentassa vaseṇa vuttam,
yaṃ pāṇaṃ na sakkā rūpadassanamattena sattānaṃ seṭṭhādī-
bhāvo sātum tasmā purimanam⁴ vuttam" ti vatvā sattānaṃ aññatra
20 samvāsā rūpadassanamattena seṭṭhādībhāvassa duiññeyyatam
pakāseṇa

11. Kathaṃ vijaṇṇā catumaṭṭharūpan
seṭṭham sariṭṭham athavāpi hīnaṃ,
virūparūpeṇa caranti santo,
25 tasmā hi sabbesaṃ vaco kameṭṭhā' ti g. ā. 66.

Tattha catumaṭṭharūpan ti vuttāni virūparūpehi peṭṭhachannaasābhāvaṃ,
virūparūpeṇā' ti virūpānaṃ āmakapuggalināṃ rūpeṇa uttamagga⁵ santo
pi caranti, imasmiṃ paṇ' aṭṭhe Majjhantikatherassa vuttam kameṭṭham.

- Tam sutvā Sakko nikkakkho hotvā „bhante etāya so
30 khantiyā ānisamsaṃ kathethā" ti yāci. Ath' assa' M.:

12. Na h' etaṃ attham mahati pi senā
sarājjikā yujjhamānā labhetha

¹ C² -ha. ² C² omitt na. ³ B² -nā. ⁴ C² omitt āha. ⁵ B² adda santo. ⁶ B² -gga. ⁷ C² aṭṭha.

yaṃ khaṇṭiṇā sappuriso labhetha,
khaṇṭibalassa¹ apasamanti² verā ti g. ā. 67.

Tattha eṭamettāhaṃ ti eṭaṃ veravāpasamanam nippaṭṭigabbhāvassā-
khātāti uttham.

Evam M-ena khaṇṭigune kathite te rājāno cintayimsu: a
„Sakko attaso pañham³ pucchati, ambhākaṃ pucchanoḷāsam
na dassatīti“. Atha nesaṃ ajjhāsayam viditvā⁴ attanābhisaṃ-
khaṭe⁵ cattāro pañhe ṭhapetvā va tesam kaṃkhā⁶ pucchanto

10. Subhāsitan te anumodiyānam
aññam taṃ pucchāmi, tad imha brūhi, 10
yathā ahū Dandakī Nāḷikīro
ath' Ajjuṇo Kalāhu cāpi⁷ rājā
tesam gatim brūhi supāpakamuṇaṃ
katth' apapannā laṇaṃ vihetṭhakā ti g. ā. 68.

Tattha anumodiyānaṃ ti bhāṇaṃ mayā puṭṭhānaṃ sūṇaṃ pañhānaṃ 15
viprajjanassamkhātena tava subhāsitaṃ anumoditvā, yathā ahū ti yo nāmo
ssoṇi⁸, Kalāhu ca 'd Kalāhu ca rājā⁹.

Ath' assa vissajjento¹⁰ M. pañca gāthā abhāsi:

11. Kisam pi¹⁰ Vacchaṃ avakiriya Dandakī
pucchimamūlo sajano saratṭho 20
Kukkulanāme¹¹ nirayamhi paccati,
tassa pulliṅgāni¹² potanti kāye. 69.
12. Yo saññate pabbajite avaṇṇasi¹³
dhammaṃ bhapante samāno adūsake
taṃ Nāḷikīraṃ suvakhā parattha 25
sariggamma khādaoti viphandaṃānaṃ. 70.
13. Ath' Ajjuṇo niraye sattisūle¹⁴
avamsiro patito addhapādo

¹ so C^o for apasamanti? B^o apasanti. ² B^o -c. ³ B^o adda sakko. ⁴ B^o
attaso abhisaṃkhaṭe. ⁵ B^o -am. ⁶ read: cāpi kalāhu? ⁷ B^o cattāro jana va
ahesaṃ in the place of yo - ahosi. ⁸ C^o omi rājā. ⁹ B^o viasajja-. ¹⁰ B^o
kissatīti? C^o kissatīti. ¹¹ C^o -a. ¹² C^o pulli-, B^o phullī-. ¹³ so C^o; B^o
sochedayi. ¹⁴ B^o satta-.

gahāpavāsa¹ tinoṃ ekaṃ bhikkhū² etā³ jaṃhān⁴ gahetvā⁵ kuḍḍhāpetvā⁶ suna-
khehi⁷ khādāpetvā⁸ bhikkhū⁹ paṭharin¹⁰ pasthivā¹¹ Samskhamamūṇāya¹² nūbhari¹³, tatr'¹⁴
asa¹⁵ tigārukkham¹⁶ saririn¹⁷ abos¹⁸, āka¹⁹ nam mahanti²⁰ hatthikucchippanāni²¹ pañca-
vaṇṇasaṃnakkā²² anukandhū²³ dāetvā²⁴ naya²⁵ yojanāya²⁶ jallāyapattariya²⁷ pāetvā²⁸
mukhapūrak²⁹ tūhanti³⁰ vipphandamānā³¹ khādīnā³², M. paṭharin³³ dvīdhā³⁴
bhettvā³⁵ tam³⁶ utrayā³⁷ dāsetvā³⁸ mahājānasa³⁹ bhūtabhāvā⁴⁰ āvā⁴¹ pūa⁴² antara-
dāpetvā⁴³; arha⁴⁴ jūno⁴⁵ ti⁴⁶ sahasasāhū⁴⁷ jū, A⁴⁸ gīra⁴⁹ sa⁵⁰ ti⁵¹ āgehi⁵² samānā⁵³
vācā⁵⁴ karā⁵⁵ e⁵⁶ e⁵⁷ jādā⁵⁸ samā⁵⁹, ka⁶⁰ hayitvā⁶¹ ti⁶² āgehi⁶³ vācā⁶⁴ karā⁶⁵ e⁶⁶ e⁶⁷ jādā⁶⁸
vijjhivā⁶⁹ jīvitakkhaya⁷⁰ pāpetvā⁷¹, so⁷² kira⁷³ Mahānāka⁷⁴ (the Kakarājādhiṇya⁷⁵)
rajjā⁷⁶ kīrento⁷⁷ nigara⁷⁸ gantvā⁷⁹ mge⁸⁰ e⁸¹ dā⁸² ā⁸³ ā⁸⁴ ā⁸⁵ ā⁸⁶ ā⁸⁷ ā⁸⁸ ā⁸⁹ ā⁹⁰ ā⁹¹ ā⁹² ā⁹³ ā⁹⁴ ā⁹⁵ ā⁹⁶ ā⁹⁷ ā⁹⁸ ā⁹⁹ ā¹⁰⁰
ā¹⁰¹ ā¹⁰² ā¹⁰³ ā¹⁰⁴ ā¹⁰⁵ ā¹⁰⁶ ā¹⁰⁷ ā¹⁰⁸ ā¹⁰⁹ ā¹¹⁰ ā¹¹¹ ā¹¹² ā¹¹³ ā¹¹⁴ ā¹¹⁵ ā¹¹⁶ ā¹¹⁷ ā¹¹⁸ ā¹¹⁹ ā¹²⁰
ā¹²¹ ā¹²² ā¹²³ ā¹²⁴ ā¹²⁵ ā¹²⁶ ā¹²⁷ ā¹²⁸ ā¹²⁹ ā¹³⁰ ā¹³¹ ā¹³² ā¹³³ ā¹³⁴ ā¹³⁵ ā¹³⁶ ā¹³⁷ ā¹³⁸ ā¹³⁹ ā¹⁴⁰ ā¹⁴¹ ā¹⁴² ā¹⁴³ ā¹⁴⁴ ā¹⁴⁵ ā¹⁴⁶ ā¹⁴⁷ ā¹⁴⁸ ā¹⁴⁹ ā¹⁵⁰ ā¹⁵¹ ā¹⁵² ā¹⁵³ ā¹⁵⁴ ā¹⁵⁵ ā¹⁵⁶ ā¹⁵⁷ ā¹⁵⁸ ā¹⁵⁹ ā¹⁶⁰ ā¹⁶¹ ā¹⁶² ā¹⁶³ ā¹⁶⁴ ā¹⁶⁵ ā¹⁶⁶ ā¹⁶⁷ ā¹⁶⁸ ā¹⁶⁹ ā¹⁷⁰ ā¹⁷¹ ā¹⁷² ā¹⁷³ ā¹⁷⁴ ā¹⁷⁵ ā¹⁷⁶ ā¹⁷⁷ ā¹⁷⁸ ā¹⁷⁹ ā¹⁸⁰ ā¹⁸¹ ā¹⁸² ā¹⁸³ ā¹⁸⁴ ā¹⁸⁵ ā¹⁸⁶ ā¹⁸⁷ ā¹⁸⁸ ā¹⁸⁹ ā¹⁹⁰ ā¹⁹¹ ā¹⁹² ā¹⁹³ ā¹⁹⁴ ā¹⁹⁵ ā¹⁹⁶ ā¹⁹⁷ ā¹⁹⁸ ā¹⁹⁹ ā²⁰⁰
ā²⁰¹ ā²⁰² ā²⁰³ ā²⁰⁴ ā²⁰⁵ ā²⁰⁶ ā²⁰⁷ ā²⁰⁸ ā²⁰⁹ ā²¹⁰ ā²¹¹ ā²¹² ā²¹³ ā²¹⁴ ā²¹⁵ ā²¹⁶ ā²¹⁷ ā²¹⁸ ā²¹⁹ ā²²⁰ ā²²¹ ā²²² ā²²³ ā²²⁴ ā²²⁵ ā²²⁶ ā²²⁷ ā²²⁸ ā²²⁹ ā²³⁰ ā²³¹ ā²³² ā²³³ ā²³⁴ ā²³⁵ ā²³⁶ ā²³⁷ ā²³⁸ ā²³⁹ ā²⁴⁰ ā²⁴¹ ā²⁴² ā²⁴³ ā²⁴⁴ ā²⁴⁵ ā²⁴⁶ ā²⁴⁷ ā²⁴⁸ ā²⁴⁹ ā²⁵⁰ ā²⁵¹ ā²⁵² ā²⁵³ ā²⁵⁴ ā²⁵⁵ ā²⁵⁶ ā²⁵⁷ ā²⁵⁸ ā²⁵⁹ ā²⁶⁰ ā²⁶¹ ā²⁶² ā²⁶³ ā²⁶⁴ ā²⁶⁵ ā²⁶⁶ ā²⁶⁷ ā²⁶⁸ ā²⁶⁹ ā²⁷⁰ ā²⁷¹ ā²⁷² ā²⁷³ ā²⁷⁴ ā²⁷⁵ ā²⁷⁶ ā²⁷⁷ ā²⁷⁸ ā²⁷⁹ ā²⁸⁰ ā²⁸¹ ā²⁸² ā²⁸³ ā²⁸⁴ ā²⁸⁵ ā²⁸⁶ ā²⁸⁷ ā²⁸⁸ ā²⁸⁹ ā²⁹⁰ ā²⁹¹ ā²⁹² ā²⁹³ ā²⁹⁴ ā²⁹⁵ ā²⁹⁶ ā²⁹⁷ ā²⁹⁸ ā²⁹⁹ ā³⁰⁰
ā³⁰¹ ā³⁰² ā³⁰³ ā³⁰⁴ ā³⁰⁵ ā³⁰⁶ ā³⁰⁷ ā³⁰⁸ ā³⁰⁹ ā³¹⁰ ā³¹¹ ā³¹² ā³¹³ ā³¹⁴ ā³¹⁵ ā³¹⁶ ā³¹⁷ ā³¹⁸ ā³¹⁹ ā³²⁰ ā³²¹ ā³²² ā³²³ ā³²⁴ ā³²⁵ ā³²⁶ ā³²⁷ ā³²⁸ ā³²⁹ ā³³⁰ ā³³¹ ā³³² ā³³³ ā³³⁴ ā³³⁵ ā³³⁶ ā³³⁷ ā³³⁸ ā³³⁹ ā³⁴⁰ ā³⁴¹ ā³⁴² ā³⁴³ ā³⁴⁴ ā³⁴⁵ ā³⁴⁶ ā³⁴⁷ ā³⁴⁸ ā³⁴⁹ ā³⁵⁰ ā³⁵¹ ā³⁵² ā³⁵³ ā³⁵⁴ ā³⁵⁵ ā³⁵⁶ ā³⁵⁷ ā³⁵⁸ ā³⁵⁹ ā³⁶⁰ ā³⁶¹ ā³⁶² ā³⁶³ ā³⁶⁴ ā³⁶⁵ ā³⁶⁶ ā³⁶⁷ ā³⁶⁸ ā³⁶⁹ ā³⁷⁰ ā³⁷¹ ā³⁷² ā³⁷³ ā³⁷⁴ ā³⁷⁵ ā³⁷⁶ ā³⁷⁷ ā³⁷⁸ ā³⁷⁹ ā³⁸⁰ ā³⁸¹ ā³⁸² ā³⁸³ ā³⁸⁴ ā³⁸⁵ ā³⁸⁶ ā³⁸⁷ ā³⁸⁸ ā³⁸⁹ ā³⁹⁰ ā³⁹¹ ā³⁹² ā³⁹³ ā³⁹⁴ ā³⁹⁵ ā³⁹⁶ ā³⁹⁷ ā³⁹⁸ ā³⁹⁹ ā⁴⁰⁰
ā⁴⁰¹ ā⁴⁰² ā⁴⁰³ ā⁴⁰⁴ ā⁴⁰⁵ ā⁴⁰⁶ ā⁴⁰⁷ ā⁴⁰⁸ ā⁴⁰⁹ ā⁴¹⁰ ā⁴¹¹ ā⁴¹² ā⁴¹³ ā⁴¹⁴ ā⁴¹⁵ ā⁴¹⁶ ā⁴¹⁷ ā⁴¹⁸ ā⁴¹⁹ ā⁴²⁰ ā⁴²¹ ā⁴²² ā⁴²³ ā⁴²⁴ ā⁴²⁵ ā⁴²⁶ ā⁴²⁷ ā⁴²⁸ ā⁴²⁹ ā⁴³⁰ ā⁴³¹ ā⁴³² ā⁴³³ ā⁴³⁴ ā⁴³⁵ ā⁴³⁶ ā⁴³⁷ ā⁴³⁸ ā⁴³⁹ ā⁴⁴⁰ ā⁴⁴¹ ā⁴⁴² ā⁴⁴³ ā⁴⁴⁴ ā⁴⁴⁵ ā⁴⁴⁶ ā⁴⁴⁷ ā⁴⁴⁸ ā⁴⁴⁹ ā⁴⁵⁰ ā⁴⁵¹ ā⁴⁵² ā⁴⁵³ ā⁴⁵⁴ ā⁴⁵⁵ ā⁴⁵⁶ ā⁴⁵⁷ ā⁴⁵⁸ ā⁴⁵⁹ ā⁴⁶⁰ ā⁴⁶¹ ā⁴⁶² ā⁴⁶³ ā⁴⁶⁴ ā⁴⁶⁵ ā⁴⁶⁶ ā⁴⁶⁷ ā⁴⁶⁸ ā⁴⁶⁹ ā⁴⁷⁰ ā⁴⁷¹ ā⁴⁷² ā⁴⁷³ ā⁴⁷⁴ ā⁴⁷⁵ ā⁴⁷⁶ ā⁴⁷⁷ ā⁴⁷⁸ ā⁴⁷⁹ ā⁴⁸⁰ ā⁴⁸¹ ā⁴⁸² ā⁴⁸³ ā⁴⁸⁴ ā⁴⁸⁵ ā⁴⁸⁶ ā⁴⁸⁷ ā⁴⁸⁸ ā⁴⁸⁹ ā⁴⁹⁰ ā⁴⁹¹ ā⁴⁹² ā⁴⁹³ ā⁴⁹⁴ ā⁴⁹⁵ ā⁴⁹⁶ ā⁴⁹⁷ ā⁴⁹⁸ ā⁴⁹⁹ ā⁵⁰⁰
ā⁵⁰¹ ā⁵⁰² ā⁵⁰³ ā⁵⁰⁴ ā⁵⁰⁵ ā⁵⁰⁶ ā⁵⁰⁷ ā⁵⁰⁸ ā⁵⁰⁹ ā⁵¹⁰ ā⁵¹¹ ā⁵¹² ā⁵¹³ ā⁵¹⁴ ā⁵¹⁵ ā⁵¹⁶ ā⁵¹⁷ ā⁵¹⁸ ā⁵¹⁹ ā⁵²⁰ ā⁵²¹ ā⁵²² ā⁵²³ ā⁵²⁴ ā⁵²⁵ ā⁵²⁶ ā⁵²⁷ ā⁵²⁸ ā⁵²⁹ ā⁵³⁰ ā⁵³¹ ā⁵³² ā⁵³³ ā⁵³⁴ ā⁵³⁵ ā⁵³⁶ ā⁵³⁷ ā⁵³⁸ ā⁵³⁹ ā⁵⁴⁰ ā⁵⁴¹ ā⁵⁴² ā⁵⁴³ ā⁵⁴⁴ ā⁵⁴⁵ ā⁵⁴⁶ ā⁵⁴⁷ ā⁵⁴⁸ ā⁵⁴⁹ ā⁵⁵⁰ ā⁵⁵¹ ā⁵⁵² ā⁵⁵³ ā⁵⁵⁴ ā⁵⁵⁵ ā⁵⁵⁶ ā⁵⁵⁷ ā⁵⁵⁸ ā⁵⁵⁹ ā⁵⁶⁰ ā⁵⁶¹ ā⁵⁶² ā⁵⁶³ ā⁵⁶⁴ ā⁵⁶⁵ ā⁵⁶⁶ ā⁵⁶⁷ ā⁵⁶⁸ ā⁵⁶⁹ ā⁵⁷⁰ ā⁵⁷¹ ā⁵⁷² ā⁵⁷³ ā⁵⁷⁴ ā⁵⁷⁵ ā⁵⁷⁶ ā⁵⁷⁷ ā⁵⁷⁸ ā⁵⁷⁹ ā⁵⁸⁰ ā⁵⁸¹ ā⁵⁸² ā⁵⁸³ ā⁵⁸⁴ ā⁵⁸⁵ ā⁵⁸⁶ ā⁵⁸⁷ ā⁵⁸⁸ ā⁵⁸⁹ ā⁵⁹⁰ ā⁵⁹¹ ā⁵⁹² ā⁵⁹³ ā⁵⁹⁴ ā⁵⁹⁵ ā⁵⁹⁶ ā⁵⁹⁷ ā⁵⁹⁸ ā⁵⁹⁹ ā⁶⁰⁰
ā⁶⁰¹ ā⁶⁰² ā⁶⁰³ ā⁶⁰⁴ ā⁶⁰⁵ ā⁶⁰⁶ ā⁶⁰⁷ ā⁶⁰⁸ ā⁶⁰⁹ ā⁶¹⁰ ā⁶¹¹ ā⁶¹² ā⁶¹³ ā⁶¹⁴ ā⁶¹⁵ ā⁶¹⁶ ā⁶¹⁷ ā⁶¹⁸ ā⁶¹⁹ ā⁶²⁰ ā⁶²¹ ā⁶²² ā⁶²³ ā⁶²⁴ ā⁶²⁵ ā⁶²⁶ ā⁶²⁷ ā⁶²⁸ ā⁶²⁹ ā⁶³⁰ ā⁶³¹ ā⁶³² ā⁶³³ ā⁶³⁴ ā⁶³⁵ ā⁶³⁶ ā⁶³⁷ ā⁶³⁸ ā⁶³⁹ ā⁶⁴⁰ ā⁶⁴¹ ā⁶⁴² ā⁶⁴³ ā⁶⁴⁴ ā⁶⁴⁵ ā⁶⁴⁶ ā⁶⁴⁷ ā⁶⁴⁸ ā⁶⁴⁹ ā⁶⁵⁰ ā⁶⁵¹ ā⁶⁵² ā⁶⁵³ ā⁶⁵⁴ ā⁶⁵⁵ ā⁶⁵⁶ ā⁶⁵⁷ ā⁶⁵⁸ ā⁶⁵⁹ ā⁶⁶⁰ ā⁶⁶¹ ā⁶⁶² ā⁶⁶³ ā⁶⁶⁴ ā⁶⁶⁵ ā⁶⁶⁶ ā⁶⁶⁷ ā⁶⁶⁸ ā⁶⁶⁹ ā⁶⁷⁰ ā⁶⁷¹ ā⁶⁷² ā⁶⁷³ ā⁶⁷⁴ ā⁶⁷⁵ ā⁶⁷⁶ ā⁶⁷⁷ ā⁶⁷⁸ ā⁶⁷⁹ ā⁶⁸⁰ ā⁶⁸¹ ā⁶⁸² ā⁶⁸³ ā⁶⁸⁴ ā⁶⁸⁵ ā⁶⁸⁶ ā⁶⁸⁷ ā⁶⁸⁸ ā⁶⁸⁹ ā⁶⁹⁰ ā⁶⁹¹ ā⁶⁹² ā⁶⁹³ ā⁶⁹⁴ ā⁶⁹⁵ ā⁶⁹⁶ ā⁶⁹⁷ ā⁶⁹⁸ ā⁶⁹⁹ ā⁷⁰⁰
ā⁷⁰¹ ā⁷⁰² ā⁷⁰³ ā⁷⁰⁴ ā⁷⁰⁵ ā⁷⁰⁶ ā⁷⁰⁷ ā⁷⁰⁸ ā⁷⁰⁹ ā⁷¹⁰ ā⁷¹¹ ā⁷¹² ā⁷¹³ ā⁷¹⁴ ā⁷¹⁵ ā⁷¹⁶ ā⁷¹⁷ ā⁷¹⁸ ā⁷¹⁹ ā⁷²⁰ ā⁷²¹ ā⁷²² ā⁷²³ ā⁷²⁴ ā⁷²⁵ ā⁷²⁶ ā⁷²⁷ ā⁷²⁸ ā⁷²⁹ ā⁷³⁰ ā⁷³¹ ā⁷³² ā⁷³³ ā⁷³⁴ ā⁷³⁵ ā⁷³⁶ ā⁷³⁷ ā⁷³⁸ ā⁷³⁹ ā⁷⁴⁰ ā⁷⁴¹ ā⁷⁴² ā⁷⁴³ ā⁷⁴⁴ ā⁷⁴⁵ ā⁷⁴⁶ ā⁷⁴⁷ ā⁷⁴⁸ ā⁷⁴⁹ ā⁷⁵⁰ ā⁷⁵¹ ā⁷⁵² ā⁷⁵³ ā⁷⁵⁴ ā⁷⁵⁵ ā⁷⁵⁶ ā⁷⁵⁷ ā⁷⁵⁸ ā⁷⁵⁹ ā⁷⁶⁰ ā⁷⁶¹ ā⁷⁶² ā⁷⁶³ ā⁷⁶⁴ ā⁷⁶⁵ ā⁷⁶⁶ ā⁷⁶⁷ ā⁷⁶⁸ ā⁷⁶⁹ ā⁷⁷⁰ ā⁷⁷¹ ā⁷⁷² ā⁷⁷³ ā⁷⁷⁴ ā⁷⁷⁵ ā⁷⁷⁶ ā⁷⁷⁷ ā⁷⁷⁸ ā⁷⁷⁹ ā⁷⁸⁰ ā⁷⁸¹ ā⁷⁸² ā⁷⁸³ ā⁷⁸⁴ ā⁷⁸⁵ ā⁷⁸⁶ ā⁷⁸⁷ ā⁷⁸⁸ ā⁷⁸⁹ ā⁷⁹⁰ ā⁷⁹¹ ā⁷⁹² ā⁷⁹³ ā⁷⁹⁴ ā⁷⁹⁵ ā⁷⁹⁶ ā⁷⁹⁷ ā⁷⁹⁸ ā⁷⁹⁹ ā⁸⁰⁰
ā⁸⁰¹ ā⁸⁰² ā⁸⁰³ ā⁸⁰⁴ ā⁸⁰⁵ ā⁸⁰⁶ ā⁸⁰⁷ ā⁸⁰⁸ ā⁸⁰⁹ ā⁸¹⁰ ā⁸¹¹ ā⁸¹² ā⁸¹³ ā⁸¹⁴ ā⁸¹⁵ ā⁸¹⁶ ā⁸¹⁷ ā⁸¹⁸ ā⁸¹⁹ ā⁸²⁰ ā⁸²¹ ā⁸²² ā⁸²³ ā⁸²⁴ ā⁸²⁵ ā⁸²⁶ ā⁸²⁷ ā⁸²⁸ ā⁸²⁹ ā⁸³⁰ ā⁸³¹ ā⁸³² ā⁸³³ ā⁸³⁴ ā⁸³⁵ ā⁸³⁶ ā⁸³⁷ ā⁸³⁸ ā⁸³⁹ ā⁸⁴⁰ ā⁸⁴¹ ā⁸⁴² ā⁸⁴³ ā⁸⁴⁴ ā⁸⁴⁵ ā⁸⁴⁶ ā⁸⁴⁷ ā⁸⁴⁸ ā⁸⁴⁹ ā⁸⁵⁰ ā⁸⁵¹ ā⁸⁵² ā⁸⁵³ ā⁸⁵⁴ ā⁸⁵⁵ ā⁸⁵⁶ ā⁸⁵⁷ ā⁸⁵⁸ ā⁸⁵⁹ ā⁸⁶⁰ ā⁸⁶¹ ā⁸⁶² ā⁸⁶³ ā⁸⁶⁴ ā⁸⁶⁵ ā⁸⁶⁶ ā⁸⁶⁷ ā⁸⁶⁸ ā⁸⁶⁹ ā⁸⁷⁰ ā⁸⁷¹ ā⁸⁷² ā⁸⁷³ ā⁸⁷⁴ ā⁸⁷⁵ ā⁸⁷⁶ ā⁸⁷⁷ ā⁸⁷⁸ ā⁸⁷⁹ ā⁸⁸⁰ ā⁸⁸¹ ā⁸⁸² ā⁸⁸³ ā⁸⁸⁴ ā⁸⁸⁵ ā⁸⁸⁶ ā⁸⁸⁷ ā⁸⁸⁸ ā⁸⁸⁹ ā⁸⁹⁰ ā⁸⁹¹ ā⁸⁹² ā⁸⁹³ ā⁸⁹⁴ ā⁸⁹⁵ ā⁸⁹⁶ ā⁸⁹⁷ ā⁸⁹⁸ ā⁸⁹⁹ ā⁹⁰⁰
ā⁹⁰¹ ā⁹⁰² ā⁹⁰³ ā⁹⁰⁴ ā⁹⁰⁵ ā⁹⁰⁶ ā⁹⁰⁷ ā⁹⁰⁸ ā⁹⁰⁹ ā⁹¹⁰ ā⁹¹¹ ā⁹¹² ā⁹¹³ ā⁹¹⁴ ā⁹¹⁵ ā⁹¹⁶ ā⁹¹⁷ ā⁹¹⁸ ā⁹¹⁹ ā⁹²⁰ ā⁹²¹ ā⁹²² ā⁹²³ ā⁹²⁴ ā⁹²⁵ ā⁹²⁶ ā⁹²⁷ ā⁹²⁸ ā⁹²⁹ ā⁹³⁰ ā⁹³¹ ā⁹³² ā⁹³³ ā⁹³⁴ ā⁹³⁵ ā⁹³⁶ ā⁹³⁷ ā⁹³⁸ ā⁹³⁹ ā⁹⁴⁰ ā⁹⁴¹ ā⁹⁴² ā⁹⁴³ ā⁹⁴⁴ ā⁹⁴⁵ ā⁹⁴⁶ ā⁹⁴⁷ ā⁹⁴⁸ ā⁹⁴⁹ ā⁹⁵⁰ ā⁹⁵¹ ā⁹⁵² ā⁹⁵³ ā⁹⁵⁴ ā⁹⁵⁵ ā⁹⁵⁶ ā⁹⁵⁷ ā⁹⁵⁸ ā⁹⁵⁹ ā⁹⁶⁰ ā⁹⁶¹ ā⁹⁶² ā⁹⁶³ ā⁹⁶⁴ ā⁹⁶⁵ ā⁹⁶⁶ ā⁹⁶⁷ ā⁹⁶⁸ ā⁹⁶⁹ ā⁹⁷⁰ ā⁹⁷¹ ā⁹⁷² ā⁹⁷³ ā⁹⁷⁴ ā⁹⁷⁵ ā⁹⁷⁶ ā⁹⁷⁷ ā⁹⁷⁸ ā⁹⁷⁹ ā⁹⁸⁰ ā⁹⁸¹ ā⁹⁸² ā⁹⁸³ ā⁹⁸⁴ ā⁹⁸⁵ ā⁹⁸⁶ ā⁹⁸⁷ ā⁹⁸⁸ ā⁹⁸⁹ ā⁹⁹⁰ ā⁹⁹¹ ā⁹⁹² ā⁹⁹³ ā⁹⁹⁴ ā⁹⁹⁵ ā⁹⁹⁶ ā⁹⁹⁷ ā⁹⁹⁸ ā⁹⁹⁹ ā¹⁰⁰⁰
ā¹⁰⁰¹ ā¹⁰⁰² ā¹⁰⁰³ ā¹⁰⁰⁴ ā¹⁰⁰⁵ ā¹⁰⁰⁶ ā¹⁰⁰⁷ ā¹⁰⁰⁸ ā¹⁰⁰⁹ ā¹⁰¹⁰ ā¹⁰¹¹ ā¹⁰¹² ā¹⁰¹³ ā¹⁰¹⁴ ā¹⁰¹⁵ ā¹⁰¹⁶ ā¹⁰¹⁷ ā¹⁰¹⁸ ā¹⁰¹⁹ ā¹⁰²⁰ ā¹⁰²¹ ā¹⁰²² ā¹⁰²³ ā¹⁰²⁴ ā¹⁰²⁵ ā¹⁰²⁶ ā¹⁰²⁷ ā¹⁰²⁸ ā¹⁰²⁹ ā¹⁰³⁰ ā¹⁰³¹ ā¹⁰³² ā¹⁰³³ ā¹⁰³⁴ ā¹⁰³⁵ ā¹⁰³⁶ ā¹⁰³⁷ ā¹⁰³⁸ ā¹⁰³⁹ ā¹⁰⁴⁰ ā¹⁰⁴¹ ā¹⁰⁴² ā¹⁰⁴³ ā¹⁰⁴⁴ ā¹⁰⁴⁵ ā¹⁰⁴⁶ ā¹⁰⁴⁷ ā¹⁰⁴⁸ ā¹⁰⁴⁹ ā¹⁰⁵⁰ ā¹⁰⁵¹ ā¹⁰⁵² ā¹⁰⁵³ ā¹⁰⁵⁴ ā¹⁰⁵⁵ ā¹⁰⁵⁶ ā¹⁰⁵⁷ ā¹⁰⁵⁸ ā¹⁰⁵⁹ ā¹⁰⁶⁰ ā¹⁰⁶¹ ā¹⁰⁶² ā¹⁰⁶³ ā¹⁰⁶⁴ ā¹⁰⁶⁵ ā¹⁰⁶⁶ ā¹⁰⁶⁷ ā¹⁰⁶⁸ ā¹⁰⁶⁹ ā¹⁰⁷⁰ ā¹⁰⁷¹ ā¹⁰⁷² ā¹⁰⁷³ ā¹⁰⁷⁴ ā¹⁰⁷⁵ ā¹⁰⁷⁶ ā¹⁰⁷⁷ ā¹⁰⁷⁸ ā¹⁰⁷⁹ ā¹⁰⁸⁰ ā¹⁰⁸¹ ā¹⁰⁸² ā¹⁰⁸³ ā¹⁰⁸⁴ ā¹⁰⁸⁵ ā¹⁰⁸⁶ ā¹⁰⁸⁷ ā¹⁰⁸⁸ ā¹⁰⁸⁹ ā¹⁰⁹⁰ ā¹⁰⁹¹ ā¹⁰⁹² ā¹⁰⁹³ ā¹⁰⁹⁴ ā¹⁰⁹⁵ ā¹⁰⁹⁶ ā¹⁰⁹⁷ ā¹⁰⁹⁸ ā¹⁰⁹⁹ ā¹¹⁰⁰
ā¹¹⁰¹ ā¹¹⁰² ā¹¹⁰³ ā¹¹⁰⁴ ā¹¹⁰⁵ ā¹¹⁰⁶ ā¹¹⁰⁷ ā¹¹⁰⁸ ā¹¹⁰⁹ ā¹¹¹⁰ ā¹¹¹¹ ā¹¹¹² ā¹¹¹³ ā¹¹¹⁴ ā¹¹¹⁵ ā¹¹¹⁶ ā¹¹¹⁷ ā¹¹¹⁸ ā¹¹¹⁹ ā¹¹²⁰ ā¹¹²¹ ā¹¹²² ā¹¹²³ ā¹¹²⁴ ā¹¹²⁵ ā¹¹²⁶ ā¹¹²⁷ ā¹¹²⁸ ā¹¹²⁹ ā¹¹³⁰ ā¹¹³¹ ā¹¹³² ā¹¹³³ ā¹¹³⁴ ā¹¹³⁵ ā¹¹³⁶ ā¹¹³⁷ ā¹¹³⁸ ā¹¹³⁹ ā¹¹⁴⁰ ā¹¹⁴¹ ā¹¹⁴² ā¹¹⁴³ ā¹¹⁴⁴ ā¹¹⁴⁵ ā¹¹⁴⁶ ā¹¹⁴⁷ ā¹¹⁴⁸ ā¹¹⁴⁹ ā¹¹⁵⁰ ā¹¹⁵¹ ā¹¹⁵² ā¹¹⁵³ ā¹¹⁵⁴ ā¹¹⁵⁵ ā¹¹⁵⁶ ā¹¹⁵⁷ ā¹¹⁵⁸ ā¹¹⁵⁹ ā¹¹⁶⁰ ā¹¹⁶¹ ā¹¹⁶² ā¹¹⁶³ ā¹¹⁶⁴ ā¹¹⁶⁵ ā¹¹⁶⁶ ā¹¹⁶⁷ ā¹¹⁶⁸ ā¹¹⁶⁹ ā¹¹⁷⁰ ā¹¹⁷¹ ā¹¹⁷² ā¹¹⁷³ ā¹¹⁷⁴ ā¹¹⁷⁵ ā¹¹⁷⁶ ā¹¹⁷⁷ ā¹¹⁷⁸ ā¹¹⁷⁹ ā¹¹⁸⁰ ā¹¹⁸¹ ā¹¹⁸² ā¹¹⁸³ ā¹¹⁸⁴ ā¹¹⁸⁵ ā¹¹⁸⁶ ā¹¹⁸⁷ ā¹¹⁸⁸ ā¹¹⁸

Evam M-ena catunnam rājūnam nibbattaṭṭhāna dassite
tayo rājāno nikkamkhā ahesum. Tato Sakko avasese cattāro
pañhe pucchanto g. 4.:

9. Sabbhāsitaṃ te anumodiyānaṃ
5 aññaṃ taṃ pucchāmi, tad iṅgha brūhi,
kathamvidhaṃ śīlavantaṃ vadanti,
kathamvidhaṃ paṇḍūvantaṃ vadanti,
kathamvidhaṃ sappurisaṃ vadanti,
kathamvidhaṃ no¹ siri no jaharīti. 74.
10. Tatha kathamvidhaṃ no¹ siri no jaharīti kathamvidhaṃ no
purisaṃ paṭiladdhasi² na jahati.

Ath' assa viśaṃjanto M. cataṃso gāthā' ahhāsi:

11. Kāyena vācāya ca yo³ ca⁴ saññato
manasā ca kiñci na karoti pāpaṃ
15 na attaheto⁵ alikaṃ bhaṇāti
tathāvidhaṃ śīlavantaṃ vadanti. 75.
12. Gambhīrapañhaṃ manasābhicintayaṃ⁶
nācāhitaṃ kamma⁷ karoti luddaṃ (IV ³³/₂₂)
kālabhataṃ⁸ atthapaḍaṃ na rūṇeti
20 tathāvidhaṃ paṇḍūvantaṃ vadanti. 76.
13. Yo ve kataññū⁹ katavedi dhīro
kalyāṇamitto dajhabhatti¹⁰ ca hoti¹¹
dukkhitaṃ¹² saṅkacca karoti kiccaṃ
tathāvidhaṃ sappurisaṃ vadanti. 77.
14. Etehi sabbhehi guṇeh' upeto¹³
saddha mudā samvibhāgi vadaññū —
saṃgāhakaṃ śakhiṃ¹⁴ saṃhavācaṃ (IV ³⁴/₁₂)
tathāvidhaṃ no siri no jaharīti. 78.

¹ B⁴ an. ² B⁴ -siri, C⁴ -siriṃ. ³ C⁴ so. ⁴ B⁴ dha. ⁵ so all three MSS. for -eti? ⁶ B⁴ -iyas. ⁷ B⁴ -am. ⁸ B⁴ -gataṃ. ⁹ all three MSS. -n.

¹⁰ C⁴ -bhadd, B⁴ -bhitti. ¹¹ so all three MSS. for hoti ca? ¹² B⁴ dukkhī-, C⁴ dukkhi- corr. to dukhī-. ¹³ C⁴ -lāpasa. ¹⁴ C⁴ sakhi-.

Evam M. gaganatale candaṃ utthāpento viya cattāro
pañhe viśaṃjessā. Tatoparaṃ assapañhānaṃ pucchā ca¹ viśaṃ-
janaṃ ca hoti:

31. Subhāsitaṃ te anumodiyānaṃ
aṇṇaṃ taṃ pucchāmi, tad imha brūhi,
sīlaṃ siri² cāpi sataṃ ca dhammā³
paññā ca⁴ — kaṃ seṭṭhataraṃ vadanti. 79.
32. Paññā hi seṭṭhā kusalā vadanti (III ^{21*}/₁₀)
makkhattarājā-r-iva tārakānaṃ,
sīlaṃ siri⁵ cāpi sataṃ ca dhammā⁶
anvāyikā paññavato bhavanti. 80.
33. Subhāsitaṃ te anumodiyānaṃ
aṇṇaṃ taṃ pucchāmi, tad imha brūhi,
kathaṃkaro kintikaro kiṃ ācāraṃ (IV ^{23*}/₂₃)
kiṃ sevamāno labhatidha paññaṃ,
paññāya dāni paṭipadaṃ vadehi,
kathaṃkaro paññavā hoti macco. 81.
34. Seveṭha vaddhe⁷ nīpune bahussute,
uggāhako vā⁸ paripucchako aīyā,
suneyya sakkaccaṃ sabhāsitaṇi,
evamkaro paññavā hoti macco. 82.
35. Sa paññavā kāmagne avekkhati
aniccato dukkhato rogato ca,
evamvipassī pajahāti chandaṃ
dukkhesu kāmesu mahabbhavesu. 83.
36. Sa vitarāgo pavineyya⁹ dosaṃ,
mettaṃ¹⁰ cittaṃ bhāvaye¹¹ appamānaṃ,
sabbesu bhūtesu nidhāya dandaṃ (IV ^{24*}/₂₄)
anirodito Brahmaṃ upeti jhānaṃ ti. 84.

¹ Cā omi ca. ² Cā siriṃ. ³ Bā siriṃ. ⁴ Bā -am. ⁵ Cā siriṃ vi. ⁶ Bā
paññāna. ⁷ Cā -dhi, Bā -riṇ. ⁸ Bā -o. ⁹ Bā buddhe. ¹⁰ Bā -hato ca. ¹¹
Bā suneyya. ¹² Bā -a. ¹³ Bā -veyya.

Tattha aṭṭhaṃ ti lokeśāṭṭhaṃ vā jareśāṭṭhaṃ¹ vā appamāṇaḥhammaṃ, vā
paññā vā ti lūnassa dhammānānaṃ kataradhammānaṃ setthāntaraṃ vadanti² piṇṇaḥ, vā
paññā hīni Sakkā steṇa eṭṭhaṃ dhammaṃ vā eva paññā oṃa³ vā setthā
ti Buddhādayo kusālā vadanti, yathā⁴ ti tārakā caṇḍalaṃ parivārenti candaṃ vā⁵
lūnassa⁶ uttamaṃ evaṃ aṭṭhaṃ viti⁷ cāpi eṭṭhaṃ vā dhammaṃ ti ste tayo pi anvā-
yijā⁸ paññāvato bhavanti paññāvantam eva anugacchanti⁹, paññāya eva parivā-
renti¹⁰ uṭṭho, kaṭṭhāntaro ti ādipi sūlānānāḍḍavacānā¹¹ eva¹², kaṭṭhaṃ
karonto¹³ kīṇa nāma sammānaṃ karonto kīṇa karonto hīni sevamāṇa bhajamāṇa¹⁴
lūhaleka paññāna¹⁵ iṭṭhaṃ, paññāya eva paṭipadānaṃ vadanti, jantukāma¹⁶ ōṭṭi,
kaṭṭhāntaro mace paññāya nāma hoṭṭi piṇṇaḥ, vadāṇa¹⁷ ti paññāya vad-
dhippataṃ paññāya ālape sakkhamāṇānaṃ jantukāmaṃ. evaṃkaro ti¹⁸ yo
puggale evaṃvuttappakā¹⁹ puggale sevati bhajati payitpāceti pālānaṃ vaggahāti
pūnappūṇa aṭṭhaṃ piṇṇaḥ iṭṭhaṃ khaṇḍito vīya kaṭṭhāntarāya aṭṭha-
vantaṃ puttahanta²⁰ vīya oḥṭavato sakkaccaṃ vubhāṭṭhāni aṇṇāni yaṇāni evaṃ-
karo mace paññāya hoṭṭi evaṃ M. paññālokaḍḍhānaṃ suriyānaṃ uttāpento vīya
paññāya paṭipadānaṃ kaṭṭhāya iṭṭhaṃ tere paññāya gūṇāni kaṭṭhānaṃ vā paññāya
ti ādipi iṭṭha, tattha kāmānānaṃ ti kāmānānānaṃ hūṇā bhavattīrena²¹ antecato
dittadhammānaṃ pariyāyānaṃ dukkhānaṃ vattubhāṭṭhānaṃ dukkhato aṭṭha-
navariyaṃ raṇamukhaṇaṃ kāmānānaṃ appamāṇaḥbhavānaṃ rogato evakkhaṇi²²
oloketi, eva evaṃvittapa²³ viti²⁴ kīṇāpi kāmānaṃ antecāṭṭhaṃ passanto kāmā-
nānaṃ appajjānāḍḍakāṇaṃ²⁵ ante n²⁶ aṭṭhi kāmānaṃ pāṇānaṃ eva sukhaṃ
ti vāṇaṃ vā puggale evaṃ vitarigō navaḍḍhāvattitvānaṃ appajjānāḍḍakāṇaṃ²⁷
Sakkā se puggale evaṃ vitarigō navaḍḍhāvattitvānaṃ appajjānāḍḍakāṇaṃ²⁸
dosaṃ steṭṭvā²⁹ uttāntitvā bhāveyya, appamāṇaṃ vā ramānaṃ appamāṇaṃ
tam³⁰ bhāveyya aparikkhujjānto agacchito Rakkhaleka appajjānti

Evam M-e kāmānaṃ dōṣe¹¹ kathenti yeva tesāṃ tinnam
pi-rājānaṃ¹² aśubalakayānaṃ tadanūppahāneṇa kāmagaṇarāgo¹³
pahīno. Tañi ñatevā M. tesāṃ pahāṇasāvasena.

97. Mahiddhiyam āgamanam nhesi
tava-m-Atthakā²² Bhīmarathassa cāpi
Kālīggarājassa va uggatassa,
sabbesaṃ vo kāmarāgo pahīno ti g. ā. 85.

1 *hā-yasiri*, 2 *hā-nāmesā*, 3 *Cā-tethā*, 4 *hā-ā*, 5 *hā-te*, 6 all three MSS. *virā*.
 7 *Cā-kā*, 8 *hā-omita-paññā* -- *garachantā*, 9 *Cā-abhamaññamevaamānāva*.
 10 *hā-karoti*, 11 *hā-omita-bhā*, 12 *Cā-ā*, 13 *hā-vuddhe*, 14 *Cā-omiti* ti.
 15 *Cā-ehanno*, 16 *varāchanio*, 17 *hā-sampalichanto*, 18 *hā-tiñña*, 19 *Cā-ape*,
 20 *āve*, 21 *hā-arekkhanti*, 22 *hā-ovati*, 23 *Cā-uppajjanadu*, 24 *hā-uppajjāminaka*,
 25 *hā-kassabhāva*, 26 *hā-ehivā*, 27 *hā-nam*, omitting *tiñ*, 28 *hā-nam*.
 29 *Cā-namoi*, 30 *hā-paṇcākā*, 31 all three MSS. *kā*.

Tattha mahāiddhiyaṃ¹ ti mahāittham mahāvipphram mahājuttam, tava
maññakā² ti tava ātthakā³, pahīno⁴ ti tadāgappahīno⁵ pahīno.

Taṃ sutvā mahārājāno M-assa ibutim karontā⁶

11. Evam etam⁷ paracittavedi:

sabbesaṃ no kāmarāgo pahīno.

karohi okāsaṃ anuggahāya

yathā gatiṃ te abhisambhavemā⁸ ti g. āhamasu. 86.

Tattha anuggahāya⁹ ti pabbajjathāya no okāsaṃ karohi yathā mayam
pabbajjivā tava gatiṃ nippaṭṭhim abhisambhavema pāpuṇeyyāma tava paṭi-
12. siddham¹⁰ gūṇaṃ peyivijjhayamā¹¹ ti vadimsu.

Atha nesaṃ okāsaṃ karonto M. itarāṃ g. 3.:

13. Karohi okāsaṃ anuggahāya

tathā hī vo kāmarāgo pahīno.

pharātha¹² kāyaṃ vipulāya pītiyā

yathā gatiṃ me¹³ abhisambhavethā¹⁴ ti. 87.

Tattha pharāthā¹⁵ ti phānapītiyā vipulāya kāyaṃ pharāthā¹⁶ ti.

Taṃ sutvā te¹⁷ sampāṭicechantā¹⁸.

14. Sabbhaṃ karissāma tavācousāsanaṃ

yam yam tuvaṃ¹⁹ vakkhasi bhūripaṇṇa,

pharāma kāyaṃ vipulāya pītiyā

yathā gatiṃ te abhisambhavemā²⁰ ti g. āhamasu. 88.

Atha nesaṃ balakāyūnaṃ²¹ M. pabbajjāṃ dāpetvā isi-
gaṇaṃ nyojento

15. Katāyaṃ Vacchassa Kisassa pājā,

gacchantu bhonto isayo²² sādhurūpā,

jhāno ratā bhōtha eadā samāhitā,

esā ratī²³ pabbajjātassa seṭṭhā²⁴ ti g. ā. 89.

Tattha gacchantu²⁵ ti attano attano vasana(jhānāni) gacchantu

¹ C² -kk. ² all three MSS. -to. ³ so all three MSS. for evam pi etam?

⁴ B⁴ paṭisiddha. ⁵ B⁴ -viddha. ⁶ B⁴ phra-. ⁷ C² gatimeva. B⁴ gati me.

⁸ B⁴ omite te. ⁹ B⁴ tam- core. to eath-. ¹⁰ C² yam teva. ¹¹ B⁴ sabbha-.

¹² so all three MSS. for (ti) ? ¹³ C² -tiṃ. C² B⁴ -ti.

Isayo tassa¹ vacanān vīrasā sampajjcekhiyā² vanditvā
ākāsaṃ uppatitvā sakaṭṭhānāni³ gamimsu. Sakko pi upphā-
yāsanaṃ M-assa⁴ thutim katvā añjalim paṅḡayha suriyān na-
massanto viya M-añ⁵ namassamāno sapariso pakkāmi.

Etam aithaṃ veditvā S. imā gāthā āha⁶:

11. Suvīraṃ gāthā paramatthasamhitā⁷
subbhāsā⁸ lokaṃ paṇḡitem
te vedaḡātā anumodanānā
pakkāmu devā⁹ devaputānā yasaṃsino. 90.

12. Gāthā imā aithaṃvāṃ¹⁰ savyaṇḡjanā¹¹
subbhāsā¹² lokaṃ paṇḡitem.
ye ko¹³ imā añḡlikatvā suppeyya
lakkhaṇa pubbāpariyān vīrasān,
laddhān pubbāpariyān vīrasān
adassanān mācchāṇassa gacche ti. 91.

Tattha paramatthasamhitā¹ n² anticcādinī dīpanena nibbānaṃsutta,
gāthā imā ti idān S. Sarabhaṅgasattthano nibbānadāyakaṃ subbhāsaṃ
"suyento āha, tattha aithaṃvāṃ nibbānadāyikaṭṭhena paramatthasamhitā, su-
vyaṇḡjanā ti savyaṇḡjānādharyāṇā³, subbhāsā⁴ ti lokathā, añḡlikatvā ti
vīrasān sūhikabhāvaṃ katvā añḡlikā⁵ kute⁶ sakkaccaṃ suppeyya, pubbāpariyān
ti pāthamaḡḡhānān pubbhāvaṃ dattiyāḡḡhānān apavāseṃ savyaḡḡhānān apara-
vāseṃ ti etān aithaṃvāṃpattisamaggaṃsāseṃ pubbāparabhāveṃ lakkhaṇa⁷
vīrasān, adassanān ti pariyosāne apavāseṃsān arāhattān lakkhitvā nibbānaṃ
pāpaveyya, nibbānappatto hi paṇḡsato mācchāṇassa adassanān gacche nāma⁸ hutthi.

Evam S. arāhattena desanāḡkūṭān gaṇḡhitvā „na bhikkhava idān⁹
eva pubbe pi Moggallānassa āḡāhane pupphavassān vassāti¹⁰“ vatrā
s. p. j. samudhānento

13. Sāḡḡsaro Sāriputto Mepḡḡsaro ca Kassapo
Pabbato Anuraddha¹¹ ca Kaerāyano ca Devalo
Anussaro ca Ananda Kisavaccho¹² ca¹³ Kolito¹⁴
Sarabhaṅgo Rodhisatto, evam dhāretha jātakān ti āha. 92.

Sarabhaṅgaśāstrakāṃ.

¹ Idān sarabhaṅgasattthano. ² Cā pariccā. ³ Idān savyaṇḡjanānānā. ⁴ Idān
gāthāyo ābhāsa. ⁵ Idān -añḡlikā. ⁶ so Cā Idān (so te?) ⁷ Cā -mācchānā. ⁸ Idān
-añḡlikā. ⁹ subbhāsā - - ti wanting in Cā. ¹⁰ Idān oṃsita. ¹¹ Idān tati.
¹² Cā paṇḡ. ¹³ Idān addā nāraḡḡ udāyitttho.

3. Alambusa-jātaka.

Atha brahṇi. Idāṃ S. J. r. purāpadūtiyikapaḷlobha-
 nam¹ d. k. Vathuṃ Indriyajātake viṭṭhāritam eva. S. paṇa tuṃ
 bhikkhūṃ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhū ukkantūto“ ti² pucchitvā
 2 „saccaṃ bhaṇte“ ti „kassa ukkantūbhāpito sūti“³ purāpadūtiyikāyā 'u
 vutte „bhikkhū eva līthi tuyhaṃ uvaṭṭhakārīkā. tam etam nissāya
 jhānaṃ nāsetvā tīpi samvachcharāṃ mūjha viassāmi“⁴ nipaṭṭhitvā oppaṇ-
 nāya saṇḍāya mahāparidovaṃ parideritī⁵ evaṃ a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. Kāsiraṭṭhe brāhmaṇakule nibbat-
 10 tivā vayappatto sabbasippesu⁶ cipphattiṃ patvā isipabbajjāṃ
 pabbajitvā araṇṇāyatane vaṇamālaphalāhāro yāpesi. Ath' ekā
 migi⁷ tassa paṣṣāvattthāne sambhavamissakāṃ tīṇaṃ khādī⁸
 udakāṃ pīvi, attaken⁹ eva tasmim patibaddhacittā gabbhaṃ
 paṭilabbhitvā tato patthāya tattha āgantvā¹⁰ assamasāmanante¹¹
 15 yeva carāti. M. parigaṇhanto taṃ kāraṇaṃ aṇṇāsi. Sā aparā-
 bhāge manussadārakāṃ vijāyi. M. taṃ pottasinehena paṭijaggi.
 Isisīṅgo ti 'ssa nāmaṃ ahoṣi. Atha naṃ viññābhāvaṃ pattam¹²
 pabbajetvā attano mahallakakāle taṃ ādāya Nārivaṇaṃ nāma
 gantvā „tāra imasmim Himavante imhi pupphehi adisā itthiyo
 20 nāma honti, tā“¹³ attano vasagata mahāvināsaṃ pāpeti, tasmaṃ
 vasaṃ nāma gantum na vaṭṭatīti¹⁴ evaditvā aparabhāge Brahma-
 lokapardāyaṇo ahoṣi. Isisīṅgo pi jhānakijjāṃ kilanto Himavanta-
 padese vasaṃ kappesi ghoratapo, parimāritindriyo ahoṣi. Ath'
 assa silatejena Sakkabhayaṇaṃ kampi. Sakko āvajjanto taṃ
 25 kāraṇaṃ ñatvā „ayaṃ maṃ Sakkattā cāreyyā“¹⁵ ti „ekāṃ
 accharaṃ pesetvā sīlam assa bhindāpessāmiti“¹⁶ sakaladevalokaṃ
 upaparikkhanto attano adḍhatheyyakoṭisaṃkhāpaṃ¹⁷ paricārīkā-
 naṃ majjhe ekāṃ Alambusaṃ nāma accharaṃ tṭhapetvā aññaṃ
 tassa sīlam bhinditoṃ samattham adixvā taṃ pakkosāpetvā
 30 tassa sabbhedhaṃ kātuṃ āpāpesi.

¹ B² nikkantūbhikkhūṃ. ² B² sūti. ³ C² al. ⁴ B² -o. ⁵ C² -e. ⁶ B² -ā. ⁷ B² -itvā. ⁸ B² kuttamā āgantvā, adisā teṭṭheva tīṇaṃ khādī. ⁹ B² assamasāmanante. ¹⁰ B² viññāpattam. ¹¹ C² -am. ¹² C² -āpe. ¹³ C² -am. ¹⁴ C² -am. ¹⁵ C² -am. ¹⁶ C² -am. ¹⁷ C² -am.

Etam¹ uttham² āvīkaranta³ S. imam⁴ g. ā.:

- „Ath⁵ ubravī bhūhū Indo Vatrabhū⁶ Jayatām pitā
devakāmān⁷ parābhetvā Sudhammāyan⁸ Alambusan: ti. 93.

Tatha brahī ti mahā, Vatrabhū ti Vatasas bhūmā asutasa abhi-
bhūti, Jayatāmpitā ti Jayatānam sūtinān⁹ tittimāya devaputtinān¹⁰ pitā
kiccakābhānata¹¹ pitā, parābhetvā ti kadaya¹² bhinditvā olokento¹³ etja tam
patibālī ayan¹⁴ ti natvā ti anthe, Sudhammāyan¹⁵ ti Sudhammāya devasābhāya
Pāṇḍukambalāsilānena¹⁶ nātinno¹⁷ tam Alambusan¹⁸ pakkosāpatvā ilam āha:

1. Missa¹⁹ devā tam²⁰ yācanti Tāvatinā²¹ suindakā:

Idm²² palobhika²³ gaccha²⁴ Isisīgga²⁵ Alambusa²⁶ ti. 94. 16

Tatha Missa²⁷ ti tam āpatti, Idm²⁸ tassā nāmān, sabbāpi²⁹ pana³⁰ itthiyo
purā³¹ ālissamāsananta³² māsanto³³ missā ti yuccanti, ssa³⁴ sūdhakapena³⁵ nāme-
lāpanta³⁶ evam āha, Idm³⁷ palobhika³⁸ ti Isisim³⁹ palobhānassamattha,
Isisīgga⁴⁰ ti tassā kha⁴¹ matthasa⁴² uttasitigākāreṇa⁴³ dā⁴⁴ cā⁴⁵ uttāhimsa, tassā
ssā⁴⁶ yuccati.

Sakko⁴⁷ „gaccha⁴⁸ Isisīgga⁴⁹ upasāṅkamitvā⁵⁰ attano⁵¹ vasaṇ⁵²
ānetvā⁵³ ilam⁵⁴ nssa⁵⁵ bhindā⁵⁶ ti Alambusan⁵⁷ āpāpesi.

- „Parāyan⁵⁸ amhe⁵⁹ acceti⁶⁰ vatavā⁶¹ brahmacariyavā⁶²
nibbānābhīrato⁶³ vaddho⁶⁴”

tassa⁶⁵ maggaṇi⁶⁶ ācāra⁶⁷ iti⁶⁸ vacanān⁶⁹ ā. 95. 20

Tatha parāyan⁷⁰ ti ayan⁷¹ āpāsa⁷² vataṇṇapanno⁷³ ca⁷⁴ brahmacariyavā⁷⁵ ca, so
kha⁷⁶ pan⁷⁷ ssa⁷⁸ ālissānāriya⁷⁹ nibbānāsamkhāte⁸⁰ magga⁸¹ abhīrato⁸² gūṇavandhiyā⁸³ ca
vaddho⁸⁴, tassā⁸⁵ yāva⁸⁶ ssa⁸⁷ amhe⁸⁸ ālissakamati⁸⁹ na⁹⁰ abhīharitvā⁹¹ tasmā⁹² thānā⁹³
āceti⁹⁴ āceti⁹⁵ eva⁹⁶ tassa⁹⁷ gāṇṇa⁹⁸ tassa⁹⁹ ācāra¹⁰⁰ maggaṇi¹⁰¹ ācāra¹⁰², yathā¹⁰³
Idm¹⁰⁴ ācāra¹⁰⁵ ssa¹⁰⁶ evam¹⁰⁷ karohi¹⁰⁸ aṭṭha.

Tam¹⁰⁹ sutvā¹¹⁰ Alambusā¹¹¹ gāthadvayan¹¹² āha:

1. Devarāja¹¹³ kim¹¹⁴ eva¹¹⁵ tvam¹¹⁶, mam¹¹⁷ eva¹¹⁸ tvaṃ¹¹⁹ s¹²⁰ ikkhasi¹²¹;
‘isim¹²² palobhika¹²³’ gaccha¹²⁴, santi¹²⁵ ānāpi¹²⁶ accarā¹²⁷ 96.
2. Mādisiyo¹²⁸ pavarā¹²⁹ c¹³⁰ eva¹³¹ asoko¹³² Nandane¹³³ vade,
tāsam¹³⁴ pi¹³⁵ hotu¹³⁶ pariyāyo¹³⁷, tāpi¹³⁸ yantu¹³⁹ palobhikā¹⁴⁰ ti. 97. 20

¹ It tam. ² It parāyanam. ³ so all three MSS. and Abhidhānappadipikā
for -hā chā? ⁴ C¹ pitā. B¹ pitakleśmāsa-. ⁵ C¹ nam. ⁶ It Mahāsa. ⁷ It
-sana. ⁸ B¹ -māsaṇa. ⁹ It gūṇānāmenī-. ¹⁰ It it sakko. ¹¹ It nāceti.
¹² B¹ buddho. ¹³ It ācāra. ¹⁴ It va-. ¹⁵ C¹ ācāpi. B¹ cāvesi. ¹⁶ B¹ ara.
¹⁷ C¹ āvā. ¹⁸ so all three MSS. for yikkhasi? ¹⁹ B¹ -bhāka. B¹ -bhāna.

Tattha kimava tvaṃ ti kin nāṃ¹ etam tvaṃ karasitū āpori, samāva-
 tvaṃ² sikkha³ti⁴ bhesajjā sakuladevaloke maṃ eva tvaṃ sikkha⁵ aññaṃ
 na passasitū, adhippāyena vadati, sakko⁶ paṇ⁷ ettha tvaṃ janasamāhikaro, tehi
 paṭebbhiḥ gaccha⁸ ti kimkaraṇaṃ maṃ heva etam vadasi adhippāyo, pavara-
 5 eva⁹ 'ti mayā uttarasā c' eva, asoke ti sokasatta, nandana ti nand-
 janaḥ, pariyāyo ti vāro.

Tato Sakko tisso gāthā abhāsī:

1. Addhā hi saccam bhānasi, santi aññāpi accharā,
 tādasiyo pavara¹⁰ c' eva asoke Nandana vāro. 98.
- 10 2. Na tā evaṃ pajānanti pāricariyaṃ pumam gatiṃ
 yādisam tvaṃ pajānāsi nāri sabbaññasobhane¹¹, 99.
3. Tvaṃ eva gaccha kalyāṇi, itthinaṃ pavara¹² c' asi,
 tam eva vaṇṇarūpeṇa vasaṃ ānāmayissasitū¹³. 100.

Tattha pumam gatiṃ ti pūjyam upasādhikantā samāsi parispalobhanā-
 15 pāricariyaṃ na janaṃ, vaṇṇarūpeṇ¹⁴ ti satthasampan¹⁵ eva ca rūpasaṃpattitū
 ca, ānāmayissasitū¹⁶ tam āpasaṃ uttaraṃ vasaṃ ānesasi.

Tam autvā Alambusā dve gāthā abhāsī:

1. Na v' āham na gamissāmi devarājena pesitā,
 viheṃ¹⁷ c' etam āsādum, uggatejo hi brāhmaṇo. 101.
- 20 2. Aneke nirayaṃ pattā laṃ āsādiya¹⁸ jaṇā
 āpannā¹⁹ mohasathāraṃ, taṃ lomaṇi haṃsaye ti. 102.

Tattha na vāhaṃ ti na vā āham, viheṃ²⁰ti²¹ bhāyāmi, āsāden ti āsā-
 ditum, i. v. h.: nāham heva tayā pesitā na gamissāmi, na v' āham tam laṃ
 āsādhedenatthāya aliyitum²² bhāyāmi, uggatejo hi eo ti, āsādiya²³ ti āsādeti
 25 mohasathāraṃ ti mohena²⁴ samāraṇaṃ, mohena laṃ paṭoppeṭvā sathetrath
 āpannā²⁵ rajjadukkhā paṭijjhāti satti gaganapatham atikkantaṃ, taṃ lomaṇi ti tena
 kīraṇenaṃ lomaṇi haṃsaye ti lomaṇi nīthapemā, taṃ kīraṇaṃ sūṃ
 bhinditvāpi cīnayaṃnāya nā lomaṇi haṃsayitūti vatiati.

3. Idam vatvāṃ pukkāmi accharā nāma vaṇṇinī
 30 māsā masetum iechantī lāsīgāṃ Alambusā. 103.

¹ C² tram. ² so. all three MSS. for yikkha-7. ³ C² sikkha. ⁴ C² yakko.

⁵ B² -he. ⁶ B² āyassasitū. ⁷ C² anā-. ⁸ an C² for bhikkhū? B² vīṇā.

⁹ B² -ya. ¹⁰ C² -a. ¹¹ B² vīṇā. ¹² B² api sāhaṃ in the place of na

vīṇā. ¹³ C² hīl-. ¹⁴ C² mōhā. ¹⁵ C² B² -a, C² -a corr. to -ā.

17. Sā ca nañ¹ vaṇṇaṃ agayha lissūgena rakkhitaṃ
bimbijālakaśmāṇḥanānaṃ samantā ādāhayaḥhaṇaṃ 104.
18. Pāto va pātārāsambhū ādāhassamayam² puti
aggittham parimaññanam lissūgam upāgamhi 105.
Imā abbhambuddhagāthā.

5

Taṭṭha pakkāmiti³ teṇa hi devatāja āvajjeyyati man ti attano sayana-
gabbhaṃ parikkhāvē alahkaritvā lissūgena kilesena māsarāṇa lechanti pakkāmi,
bhikkhava⁴ ā accharā tassa viṇṇanam gata ti⁵, bimbijālakaśmāṇḥanānaṃ ti
rattakuravakavāṇa⁶ saññānānaṃ, pāto va pātārāsambhū bhikkhava pātārā-
savēlāya pāto va pāto yava kīṭapaga⁷ ti ādāhassamayam⁸ patid⁹ suri-
juggamaṇavēlāyam¹⁰ eva, aggittham ti aggittham ratiṭṭhānam¹¹ anuyūñjivā 10
pāto va mahātvā mātābhikkhavaṃ katevā pappasāḍḍiya thokam jhānecukhena vītiṇ-
natvā bhikkhamitvā aggittham sammaññantaṃ¹² teṇa ā upāgami, itthirīlāsaṃ
dassanti¹³ tassa purāṇa aññāsa.

Atha naṃ tāpaso pucchamāno āha:

11

14. Kā no vijjū-rivābhāsi osadhī viya tārakā
vicītrahatthābhārataṃ¹⁴ āmattamaññikundalā 106.
15. Ādicavappasamkāsaṃ hemacandanagandhanti
saññatūrā mahāmāyā kumārī cārudassanā 107.
16. Vilākā modukā suddhā, pādā te suppatitthitā,
kamanā¹⁵ kamanīyā te haranti¹⁶ āeva me mano. 108.
17. Anupubbā va¹⁷ te āru nāganāsasamūpanā,
vīmatthā tuyham¹⁸ sassaṇi akkhassa phalakaṃ yathā¹⁹, 109.
18. Uppalassēva kiñjakkhā nābhi te sādhusanthitā
purā kanhaññanassēva dūrato patidissanti. 110.
19. Davidhā jātā urajā avantā²⁰ sādhippacudā²¹
payodharā appatthā addhālabusamā²² thanā. 111.
20. Dighā kambutalābhāsā²³ gīvā epeyyakā yathā
paṇḍarāvarenaṃ vagga catutthamanasāññibhā. 112.

25

¹ Iti tathā. ² Iti upāgama. ³ Iti omīti ti. ⁴ Iti -vaṇṇa. ⁵ Iti āṭṭhapa. ⁶ Iti ādāhava. ⁷ Cāṇa puti. ⁸ Cāṇa ratiṭṭha. ⁹ Iti ratiṭṭhānam. ¹⁰ Iti āṭṭhapa tathā. ¹¹ All three MSS. -ti. ¹² Iti vicītra. ¹³ Iti kamanā. ¹⁴ Iti -ti, Cāṇa -tin. ¹⁵ Iti ca. ¹⁶ Iti āṭṭhapa aṭṭha naṃ tāpaso pucchamāno. ¹⁷ Iti avantā? ¹⁸ Cāṇa paṇḍu. ¹⁹ Iti āṭṭhapa. ²⁰ Iti kappukālā.

majjitā ti bhaddakāḥapariṇamajjitā¹ paribuddhā du-cijā ti etjā, nāsaṃ-
 khūṭā ti niddhaseṇa hānūmahāpariyosāseṇa sambhūtā, apanḍarā ti kanhā,
 lohitaṇṭarā² ti rāttapariṇṭarā, jiddhakaḥphasaṇṇiḥhā ti rāttajjhāne jiddhaka-
 phalaṇṇiḥhā, aḍḍasaṇṇā ti paccantānān aṭṭakārā³ paṇḍappasādasamānāgātā,
 nātthiḥhā ti paminayuttā, evaṃmajjitā ti evjitha sammajjitā, kasa-
 kaggā⁴ samocitā ti kasakaggā⁵ vuccati suttasāpāṇikā taya⁶ gandhatelam⁷
 itāya pāharitā⁸ surattā⁹, kaṭṭigorakkhā ti imhā kaṭṭā¹⁰ ca gorakkhā¹¹ ca
 nāsaṇṇa jīṇasatthā¹² dāṇṇā, yā gatā¹³ jattikā¹⁴ aṭṭhāṭṭi, parakkantā
 ti jattakam ittham parakkantā¹⁵, vithārikatā¹⁶ ittham itthamānta jattakā
 tayo taṇṇitā ittho, na te samasāṇa ti tesu sabbheṇ ekam pi rūpallā-
 vikkhāṇamattā¹⁷ taya¹⁸ samāsa na paṇṇāsi, ko vā eva ti idam tassa itthi-
 bhāṇāsi na itthanto pi purāṇabhāṇasena pucchā.

Evam pādato patthāya yāva keṣā attano vaggam bhāsante
 tāpaso Alambusā tuṇhi hntvā tassa kathāya yathānusaṇḍhiṇi
 gatāya tassa sammūlhabhāvaṃ ṇatvā

“Na pañhakālo bhaddan te Kassap” evam gate sati,
 ehi samma ramissāma ubho amhākam assame,
 ehi” tam upagūhissam ratinam kusalo bhavā”ti g. ā. 118.

Tatha Kassapovam gate satthi Kassapagotta evam¹⁹ tava ittho
 petāho sat pañhakālo na heṭṭi, samma”ti vaggam²⁰, ratinam ti pañco-
 kimagnuratinam.

Evam vatvā Alambusā cintesi: „nāyaṃ mama thitāya²¹
 hatthapassam²² āgamissati, gacchanti viya bhavissāmi”²³ nā
 itthimāyāya kusulatāya tāpasam kampetvā āgatamaggābhi-
 mukhā²⁴ pāyāsi.

Tam ittham pakāṇento Satthā:

“Idam vatrāna pakkāmi accharā kāmavaggaṇi

missā missatumi icchanti jāsamgam Alambusā ti g. ā. 119.

¹ It dāntasāpari-. ² It lohitan. ³ It etthi-. ⁴ Bā -kasya. ⁵ Cā -phāṇi-
 kāya, Bā -palikātāya. ⁶ Cā -tola, Cā -keṇaṇ, It -teṇaṇ. ⁷ It -ka. ⁸ It
 surattā. ⁹ Cā -i, Cā -i. ¹⁰ It pīṇakassattho. ¹¹ Cā gati, Cā gati. ¹² It
 jattika. ¹³ Cā -ta. ¹⁴ It -ritakāṭṭā. ¹⁵ It -līhā. ¹⁶ It -taṇṇā. ¹⁷ Cā
 satta. ¹⁸ Cā -ma. ¹⁹ ehi samma - - - evam vānti in Bā. ²⁰ Cā vaggam,
 It pīṇakassattho mā jāsamgam. ²¹ Cā thitāya, It mā thitāya. ²² It
 -pāṇam. ²³ Bā gamissāmi. ²⁴ It -kham.

Atha nañ tāpaṇo gacchantim diṣṣā „ayañ gacchatī“
 attano dandhaparakkamañ¹ maḍagamaṇaṃ chinditvā vegena
 dhāvitvā keṇaṃ haṭṭhena parāmasi.

Tam attamaṃ pakāseṇa Saṭṭhā āhu:

- 2 94. So eva vegena nikkhamma chetvā dandhaparakkamañ²
 tam attamaṇu veṇṇu ajjhāpetvā parāmasi. 120.
 95. Tam udāratam kalyāṇi³ paṭisaṃji⁴ saṃsahanañ⁵
 cari tamhi⁶ brahmacariyā⁷ yathā tam aṭṭa toṣiṭṭhā. 121.
 96. Manaṇā⁸ āgamaṃ Induṃ vasaṇṇaṃ Nandanaṃ vane,
 10 97. tassa saṃkappam aññaya Maghavā devakuṇḍaro
 pallamaṇaṃ pulinaṃ khūppaṃ soṇṇamaṃ saparāhanaṃ 122.
 98. Saṇṭṭaracchadapaṇṇāsaṃ⁹ saṃsaṇṭṭapāṭiyatṭhataṃ¹⁰,
 tam evaṃ tattha dhāresi ure kaṭṭhena soḍḍhaṇā. 123.
 99. Yathā ekamuhuttaṃ va tīpi vasaṇṇi dhārayi
 15 100. vimaḍa tīhi vasaṇṇi paṭibujjhivāna¹¹ brāhmaṇo. 124.
 101. Addasāsi haṭṭarakkhe¹² samaṇā¹³ aggiyāyasaṃ
 navaṇṇataraṇaṃ plūḷam kokilagaṇagheṇitaṃ¹⁴. 125.
 102. Samantā pavūloketvā¹⁵ rudam assāṇi vattoyi,
 na juḥa na jape maṇḍe, aggihuttaṃ a bhāṇam. 126.
 20 103. Ko nu me pāricariyāya pubbe cittaṃ palabbhayi
 uraṇṇe me viharate ya me teṇā ha sambhattaṃ¹⁶
 sāṇḍarāṇaṇṇapuriṇāṇaṃ uṇṇaṃ va gaṇhi aṇṇave ti. 127.

- Tatha ajjhāpetvā ti sampatto, samudāvattam¹⁷ kalyāṇi¹⁸ tam
 keṇa parāmasitvā idam idam udāvatteva¹⁹ dhāvitvā kalyāṇadassanaṃ si sūṭṭhu
 22 rohanaṃ, paṭisaṃjiti²⁰ āṇṇi, cari tamhi²¹ brahmacariyā yathā tam
 aṭṭa toṣiṭṭhā ti bhikkhave tassa taṇhā tīraḍ eva jhānaṃ anāraḍḍhayi, tamhiḥ
 tamhi²² jhānā brahmacariyā carite yathā tam Saṅkha paṭṭhamaṃ²³ tatth' eva
 ahoṣi, aṭṭa Saṅkhaṃ parisaḍḍamiddhubbhāvaṃ²⁴ viditvā si devakuṇḍo toṣiṭṭhā,
 28 tassa tona-brahmacariyāvināsaṇa²⁵ saḍḍantaṇṇi²⁶ paṇṇajātā²⁷ si aṭṭho, manaṇā²⁸
 30 āgamaṃ ti si taṇhāṇṇi²⁹ idam aṭṭa vata Saṅko pallamaṇaṃ pūṇeyyā³⁰ ti evaṃ³¹
 paravṇṇaṃ manaṇā Induṃ āgamaṃ, Nandanaṃ ti nandjāṇamaṇṇatṭhāṇaṃ
 Nandanaṃ vanaṇṇabhāṇe³² Tāvāṇṇasāhavaṇe³³ vasaṇṇam, devakuṇḍaro ti Deva-

¹ B² daddha-. ² B² daddha-. ³ C² paṭisaṃji, B² paṭisaṃji. ⁴ B² saṃsahanañ.
⁵ B² tehi. ⁶ C² -yāya. ⁷ C² si me. ⁸ B² -ja. ⁹ C² -antataṇṇa, C² -yatta-
 taṇṇa, B² yattakkaṇṇa. ¹⁰ B² parivujjhivāna. ¹¹ B² karuṇa-. ¹² B² samaṇā.
¹³ C² -jā. ¹⁴ C² paṭi. ¹⁵ so C²; C² tejjābhāsaṇa-, B² tejjābhāsaṇṇa-. ¹⁶
 all three MSS. -ta. ¹⁷ B² tehi. ¹⁸ so all three MSS. ¹⁹ B² -dhāyamañ-.
²⁰ B² -yāyamañ-. ²¹ B² -mejjā, omittitvā kaṭṭh. ²² C² eva.

20. Tassāhaṇi vacanam nākaṁ piṭu vaddhaṁsa¹ āśanam,
araññe nimmanussamhi sv-ājja-jjhāyāmi² ekako. 131.

21. So 'haṁ tathā karissāmi, dhi-r-atthi jiviteṇa me,
puna vā tādiso hessāmi, maranath³ me bhavissatīti. 132.

22. Tatha imāhiṇi imāni vacanāni, kamalākarisiriṭṭhiyo⁴ u kamalā⁵
vuccatī nari phullatīya⁶, purappasādiṭṭhiyo, illo bujjhesi⁷ mūha-
tīyo jhāyeyyāsi, ātva dassanapathānaṁ agantvā⁸ palāyeyyāsi⁹, yāni evaṁpūni
vacanāni tadā maṁ ātva amussasāsi imāni ātva tādhi¹⁰, ure gaṇḍīyo u
aramhi doli doli¹¹ gaṇḍhi samussuṇṇasāyo, tūyo bujjhesi¹² illo arāṇa
20 saggasā¹³ vīṇasāni pāpenti jhāyeyyāsi¹⁴, nākaṁ u nākarim, jhāyāmi
palāyāmi¹⁵ paridevāmi, dhiratthi jiviteṇa me ti dhi-r-atthi garahitaṁ
mama jivitaṁ¹⁶, jiviteṇa me te attho, puna vā ti tathā karissāmi yathā puna
tādiso¹⁷ me bhavissāmi, natthajjhānaṁ¹⁸ uppadesā vitarāṇo bhavissāmi,
maranath¹⁹ me bhavissatīti.

23. So kāmarāgaṁ²⁰ pahāya²¹ jhānaṁ uppadesi. Ath' aasa
sammagatējaṁ diavā jhānaṁsa ca uppāditabhāvaṁ ātvā Alam-
busā bhittā khamāpeṣi.

Tam atthasī pakāseṇa Saṭṭhā ure gāthā²² abhāsi:

24. Tassa tejaṁ ca viriyā ca dhiṇi ca ātvā avatthitaṁ
20 ārasā aggahi pāde lūṇgaṁ Alambusā. 133.

25. Mā me kujjhi²³ mahāvira, mā me kujjhi²⁴ mahāsi²⁵,
mahā attho mayā eṇṇo tadasānaṁ yassasinaṁ,
tayā pakampitā āsi sahhaṇa devapurāṇa tadā ti. 134.

Atha natī so „khamāmi te bhaddo, yathāsukhaṁ gacchā²⁶
26 'u viassajjento

27. Tāvatiṇṇā ca ye devā tadasānaṁ ca Vāsavo

tvāṇ ca bhaddo sukhi hohi,

gaccha kuṇḍe yathāsukhaṁ ti g. ā. 135.

Sā tam vanditvā ten' eva suvaṇṇapallāṅkena deva-
28 purāṇa gata.

¹ Bā vujjha-. ² Bā evajjajjha-. ³ Cā aṭṭha-. ⁴ Cā kamma-, Bā kamalākaripūṇiyo-

⁵ Cā kammasā. ⁶ Cā phalla. Bā phullatīrasaṇ. ⁷ Bā bujjha-. ⁸ Bā ā-, ⁹ Bā
malāpeyyāmi. ¹⁰ Bā āni. ¹¹ Bā omiṭṭa oṇe doli. ¹² Bā bujjhasiṭṭi mūpava-

¹³ Bā vacana-. ¹⁴ Bā omiṭṭa ja-. ¹⁵ Cā omiṭṭa ja-, Bā haṇṇa-¹⁶ Bā haṇṇa-¹⁷ Cā
omiṭṭa ji-. ¹⁸ Bā adda vā. ¹⁹ Bā natthajjha-. ²⁰ Bā adda vā. ²¹ Cā -gata-

²² Bā adda puna. ²³ Bā -syo. ²⁴ Bā -ā. ²⁵ Bā -e.

Tam aññāso pakāseto S. tisso gāthā abbhāsi:

i. Tassa pāde gahetvāna katvā ca uadā padakkhigāṇa
aññatim¹ puggahetvāna tamhā jhānā apakkhami. 136.

ii. Yo ca tassāsi² palimāko savaṇṇasopavāhaṇo³
anuttaracchādapaññāso⁴ saḥassapaṭiyutthato⁵
tam eva pallāṇkam āruya agā devāna santiko. 137.

iii. Tass okkama⁶ iya āyantiṃ⁷ jalandam vijjantaṃ yathā
paṭito samsaṇ vutto derinda⁸ adadā varam ti. 138.

Tathā okkamiva⁹ 'u dipam¹⁰ vira. paṭito u¹¹ ādhi pi purakkāso va
dassuto¹², adadā varam u¹³ kantaṃ vandiya jhāyā aññho varam ahaṃ. 139

Sā tassa santikā¹⁴ varam gaṇhanti osānagātham ā:

iv. Varam ce me ado Sakka sabbabhūtanam issara
na lāpalobhiyaṃ¹⁵ gacche, etam¹⁶ Sakka varam vare ti. 139.

Tass¹⁷ aññho Sakka devarāja¹⁸ taso me tasm varam ado pama lāpalobhikāya
na puccheyyāṃ mā mām etadattitvā pabbhūyissā etam varam varemāsi. 139

S. tisso bhikkhuno i. d. ā. s. p. j. s. (Saccapariyosāno so bhikkhu
sotāpattiphalo patthihāsi): „Tadā Alambusā porāṇapadutiya¹⁹ ahoṃ.
Isalāgo akkaṇṇitabhikkhu, piṭā mahāna aham eva²⁰ 'ti. Alam-
busajātakaṃ.

4. Sathkhopāḷajātaka.

Ariyāvakkāso sūti. Idam S. J. v. uposathakammam ā. k.
Tadā hi S. „uposathike upāsake sampahānmetvā porāṇakapuddiā
mahatiṃ²¹ nāgasampattiṃ²² pahāya uposatham upavasāmetu yevā²³ 'ti
vatvā tehi yāceto a. ā.

A. Rājagahe Magadharājā r. karesi. Tadā B. tassen rañño
aggamahesiyā kucchimhi nibbatti, Deyyapdhano ti 'ssa nāmān
karimāsu. So veyappatto Takkaṣilāya²⁴ sippam²⁵ aggaṇṇitvā
āgantvā pitaram addāsa. Atha naṃ piṭā rajje abhisinñitvā la-

¹ Bā -i. ² Bā tassāsihi. ³ C¹ -paṇāso, Bā -paṇāso. ⁴ Bā savaṇ. ⁵ Bā -ho. ⁶
C¹ Bā -ti. ⁷ C¹ cino, C² cinto. ⁸ Bā dipakam. ⁹ C¹ va vaito. ¹⁰ Bā -ka.
¹¹ Bā -jāṇa. ¹² C¹ varam. ¹³ C¹ C² R. & C¹ C² R. by R. Morris p. 91. ¹⁴
C¹ -ti, Bā -ti. ¹⁵ C¹ -i, Bā -i. ¹⁶ Bā -yama. ¹⁷ Bā sabbapappāsi.

pabbajjāṃ pabbajitvā uyyāne vasi, B. divasassa¹ tiṅkhattum
 pitu santikaṃ agamāsi², mahālābhasakkāro udapādi. So tena³
 paṭibodhena kasinaparikkammamattam pi kātum asakkhonto cin-
 tesī „mahā me lābhasakkāro, na sakkā mayā idha vasantena
 5 imam jaṭam bhinditum, puttassa anārocetvā va aūḍattha ga-
 mmissāmīti“ so kañci⁴ ajānāpetvā uyyāne nikkhamma Magadha-
 ratṭham atikkamitvā Mahimsakaraṭṭhe⁵ Saṃkhapāladaḥato
 nāma nikkhantāya Kappapennāya⁶ nadiyā nivattane Candaka-
 pabbataṃ nissāya⁷ paṇṇasālaṃ katvā tattha⁸ vasanto kasina-
 10 parikkammaṃ katvā jhānābhilōḍhaṃ⁹ nibbattetvā aūchācariyāya
 yāpesi. Tam enaṃ Saṃkhapālo nāma nāgarājā mahanteṇa
 parivāreṇa Kappapennavadito¹⁰ nikkhamitvā antaraṇṭarā upa-
 ssaṃkamati, so tassa dhammaṃ deheti¹¹. Ath¹² aassa putto
 pitaraṃ dāṭṭhokāmo gatattṭhānaṃ ajānanto anuvijjāpetvā¹³
 15 „asukattṭhāne nāma vasatīti“ datvā tassa daṣṣanattṭhāya
 mahanteṇa parivāreṇa tattha gantvā ekamanto¹⁴ khandhāvāraṃ
 nivasetvā¹⁵ katipayehi amaccehi saddhīm aasamapadāsbhimukhe
 pāyāsi. Tasmiṃ khaṇe Saṃkhapālo mahanteṇa parivāreṇa dh.
 suṇanto nisīdi, so taṃ rājānaṃ āgacchantāṃ diṇvā isin vā-
 20 diṇvā utṭhāya¹⁶ pakkāmi. Rājā pitaraṃ vanditvā paṭisaṇṭhāraṃ
 katvā nisīditvā pucchī: „bhante katararājā nāma¹⁷ esa tumbhākaṃ
 santikaṃ āgato“ ti. „Tāta Saṃkhapālanāgarājā nāma¹⁸ eso“
 ti. So tassa sampattim nissāya nāgabbhavane lobhaṃ
 katvā katipāham vasitvā pitu bhikkhahāraṃ nibaddhaṃ dā-
 25 petvā¹⁹ attano nagaram eva gantvā catṭasu dvāresu dānasālaṃ²⁰
 kāretvā²¹ sakala-Jambudīpaṃ kkhobhento²² dānaṃ datvā aṭṭhaṃ
 rakkhitvā oposathakampanaṃ²³ katvā nāgabbhavanāṃ patthetvā
 āyupariyosāne nāgabbhavane nibbattitvā Saṃkhapālanāgarājā

¹ Bā divasa divase. ² Bā ā-. ³ Bā tena. ⁴ Bā kiñci. ⁵ Cā mahimsa-. ⁶ Bā kappapennāya. ⁷ Cā Bā upasi-. ⁸ Cā oṇṇi tattha. ⁹ Bā -ñā, ¹⁰ Bā kappapennāya. ¹¹ Bā -si. ¹² Cā -vijjā, jhā anuvijjāpetvā. ¹³ Bā -am. ¹⁴ Bā nivā-. ¹⁵ Bā utṭhāyāsi. ¹⁶ Cā nibbattāpetvā. ¹⁷ Cā nibbattāpetvā. ¹⁸ Bā -thavāka-. ¹⁹ Bā -thavāka-. ²⁰ Bā -thavāka-. ²¹ Bā -thavāka-. ²² Bā -thavāka-. ²³ Bā -thavāka-.

ahoṣi. So gacchante¹ kāle tāya sampattiya² vippatṭisāri³ hutvā
 tato paṭṭhāya manussayoniṃ patthento uposathavāsaṃ vasi.
 ath' assa nāgabhavane vasantassa uposathavāso na sampajjati,
 silavināsaṃ pāpunāti, so tato paṭṭhāya nāgabhavanā⁴ nikkha-
 mitvā Kaṇṇapennāya⁵ avidūre mahāmaggassa ca ekapadika-
 maggassa ca antare⁶ ekam vammikam parikkhipitvā uposatham
 adhittṭhāya samādiṇṇasilo „mama cammaṇa⁷ atthikā⁸ camma-
 mānsādihi⁹ atthikā mānsādini¹⁰ haranti¹¹“ ti attānaṃ dāna-
 mukhe vissajjettvā vammikamatthake nīpanne samapadhammaṃ
 karonto cātuddase¹² pannarase vasitvā pātipade¹³ nāgabhavanam
 gacchati. Tasmim ekadivasaṃ evaṃ silaṃ samādiyitvā nī-
 panne¹⁴ paccantagāma¹⁵ vāsino soḷasa janā „mānsam āharissāma“
 ti āvudhahatthā araṇṇe¹⁶ cārantā¹⁷ kiñci alabbhitvā nivattā¹⁸ taṃ
 vammikamatthake nīpannam diṣvā „mayam aḷḷa godhapotakaṃ
 pi na labhimha, imaṃ nāgārājānaṃ vadhitvā khādiessāma“ ti
 cintetvā „mahā kho paṇ¹⁹ esa, gayhamāno palāyeyyāpi“²⁰, yathā
 nīpannam eva taṃ²¹ bhogesu sūlehi vijjhittvā dubbalaṃ katvā
 gāhissāma²² ti sūlāni ādāya upasamkamāmusu. B-assāpi
 sarīraṃ mahantaṃ ekadopikanāvappamāgaṃ vattetvā²³ ṭhapita-
 sumanapupphadāmaṃ viya jīṇṇukaphalasannibbhehi akkhihi
 jayasumanapupphasadisena sīsena samannāgataṃ²⁴ ativiya so-
 bhati, so tesam soḷasannaṃ janānaṃ padasaddena bhoganta-
 rato sīsam nīharitvā rattakkhiṇi ummiletvā²⁵ te sūlahatthe
 āgacchante diṣvā cintesi: „aḷḷa mayham manoratho matthakaṃ
 pāpunissati, aham attānaṃ dānamukhe niyyādetvā viriyaṃ
 adhittṭhahitvā nīpanno, ime me sarīraṃ sattīhi koṭṭetvā²⁶
 chiddavichiddam karonte kodhavasena akkhiṇi ummiletvā na
 olokessāmi²⁷“ attano silabbhedabbayena daḷham adhittṭhānaṃ²⁸

¹ Cā hā ropat za- ² Cā -pīnāya, Bā -samāya. ³ Bā omite cammaṇa atthikā.

⁴ Cā cammaṇa- ⁵ Bā cammamānsa- ⁶ Cā -si. ⁷ Cā -pāde, Bā paṭipāde.

⁸ Cā -o. ⁹ Bā vicaranti. ¹⁰ Bā nikkhamanti. ¹¹ Bā -ti. Bā palāyeyyāte. ¹²

Cā evaṃ naṃ. ¹³ Cā vatte-. ¹⁴ Bā -to. ¹⁵ Cā Bā kote-. ¹⁶ Bā -eyyāmi.

¹⁷ Bā omite adhi-.

- adhittāyā sīsam bhogantare yava pavasetvā nipajji. Atha
 nam te upagantvā naṅguṭṭhe gahetvā kaḍḍhantā bhūmīyaṃ
 pāsetvā tikkhinasūlehi¹ atthasu thānesu vijjhivā sakaṇṭakā²
 kālavettayattṭhiyo pahāramakkhehi pavasetvā atthasu thānesu
 5 kāceh³ ādāya⁴ maggaṃ paṭipajjissu. M.⁵ sūlehi vijjhanato
 paṭṭhāya ekatthāne pi kodhavasena akkhinī ommiletvā te na
 olokesi, taesa atthahi kāceh⁶ ādāya⁷ niyyamānassa sīsam olaṃ-
 bitvā bhūmīyaṃ pahari. Atha nam „sīsam assa olaṃbaiti“
 mahāmagge nipajjapetvā tarunasūlena nāsāpuṭe⁸ vijjhivā
 10 rajjukarṇ pavasetvā sīsam ukkhipitvā na koṭiyaṃ⁹ laggetvā
 puna¹⁰ ukkhipitvā maggaṃ paṭipajjissu. Tasmim khage Vide-
 haratṭhe Mithilānagaravāsī Ālāro nāma kutumbiko pañca sa-
 katassatāni ādāya sukkeyānake nidditvā gacchanto te bhoja-
 putte B-am tathā ganhitvā gacchante diavā tesam soḷasaṇṇam
 15 pi soḷasaṇṇi vāhagonehi saddhiṃ pasataṃ pasataṃ anvaṇṇa-
 māsaṇe sabbesaṃ uṭṭasānapūrapaṇṇi bhariyāṇaṃ pi tesam
 vatthābharaṇāni datvā vissajjāpesi. So nāgabhavaṇaṃ gantvā
 tattha papañcaṃ akatvā mahantena parivārena nikkhamitvā
 Ālāraṃ opasaṃkamitvā nāgabhavaṇassa vannaṃ kathetvā tam
 20 ādāya nāgabhavaṇaṃ gantvā tihī¹¹ nāgakaṇṭhāsatehi saddhiṃ
 mahantam assa yasaṃ datvā dibbehi kāmehi santappesi.
 Ālāro nāgabhavane ekaṃ¹² vassam vasitvā dibbe¹³ kāme
 paribhūñjitvā „icchāṃ¹⁴ ahaṃ samma pabbajjito“¹⁵ ti nāgarā-
 jassa kathetvā pabbajitaparikkhāre gahetvā nāgabhavaṇato
 25 Himavantapadesaṃ gantvā pabbajitvā tattha eiraṃ vasitvā
 aparabbhāge cārikam caranto Bārāṇasim patvā¹⁶ rājyāne va-
 sitvā pumadvāse bhikkhāya nagaraṃ pavisitvā rājadvāraṃ aga-
 māsi¹⁷. Atha nam Bārāṇasirājā diavā iriyāpache pasitvā
 pakkosāpetvā paṇḍitāsane niddāpetvā nānaggarasahbojanaṃ

¹ Bā sūlehi. ² Bā -ka. ³ C= kāsena ādāya, Bā= kāsenaādāya. ⁴ C= ā-
 Bā= ādāya. ⁵ Bā= nāpūṭam. ⁶ Bā= kāsena. ⁷ Bā= ādāya. ⁸ Bā= ādāya. ⁹ C= ādāya.
¹⁰ Bā= ādāya. ¹¹ Bā= ādāya. ¹² Bā= ādāya. ¹³ Bā= ādāya. ¹⁴ Bā= ādāya.

bhojētvā aññatarasmiñ olce āsane nisīno vanditvā tena sad-
dhiṃ sallapanto paṭhamam g. 3.:

1. Ariyāvakaṃ si paṇananetto
maññe bhavaṃ pabbajito kulamhā,
kathāsu nu vittāni¹ pahāya bhoge
pabbaji² nikkhamma gharā sapaññā³ 'ti. 140.

Tattha ariyāvakaṃ si¹ niddosaṇḍarasaṇḍarākaṃ abhūtāpe sīti² āro³
paṇananetto ti paññesi paññesi yuttanetto, kulamhā ti khattiyasāh-
macakulā vā suttāhikā vā pabbajito sīti maññāmi, kathāsu nu⁴ ti kesa nu
kīrasena kiṃ ārammaṇam katra dhanā vā upabboss vā pahāya gharā nikkha-
mitvā pabbajito si sapaññā⁵ paṇḍitapuriā⁶ ti pucchati.

Tatoparam tūpasassa ca rañño va vacanapaṭivaṇavassena
gāthānaṃ sambandho vedītabbo:

1. Sayam vimānaṃ naraḍeva diṣvā
mahānubhāvassa mahoragassa
diṣvāna puññānaṃ mahāvipākam
saddhāyāham pabbajito 'mhi rāja. 141.
2. Na kāmakāmaṃ na bhayā na doṣā
vācam musā pabbajitā bhavanti,
akkhāhi me pucchito etam attham,
sutrāna me jāyihīti-ppasādo¹. 142.
3. Vapijja² ratthādhipa gacchamāno
pathe addasāsīmi hi milācaputto³
pavattakāyaṃ⁴ uragam mahantaṃ
āḍḍya gacchante pamodamāne⁵. 143.
4. So 'ham samāgama janinda tehi
sambhātthalo me⁶ avasāmi⁷ bhūto:
kohiṃ ayaṃ nīyati bhīmakāya,
nāgena kiṃ kāhettha bhojaputtā. 144.

¹ B² et-; ² C² pabbajja; ³ B² -o; ⁴ B² -o ti; ⁵ C² mhi jāyihīti-, B² me
jāyiti; ⁶ B² vāṇijjam; ⁷ C² bhīlāca- sura, to cālāca, B² bhojāna pu-; ⁸ B²
pavattāca-; ⁹ B² -o; ¹⁰ B² pa-; ¹¹ B² avasāmi; C² avasāmiti.

4. Nāgo ayaṃ niyati bhojanattham
pavattakāyo¹ urago mahantō,
sāduṃ ca thūlaṃ ca muduṃ ca māmsam
na tvaṃ ras² amñāsi Videhaputta. 145.
- 5 1. Ito mayam gantvā sakam³ nīketanam⁴
ādāya satthāni vikopayitvā
māmsam bhokkhamā pamodamānā,
mayam hi vo sattavo pannagānam. 146.
2. Sace ayaṃ niyati bhojanattham
pavattakāyo¹ urago mahanto
dadāmi vo balivaddāni soḷasa,
nāgam⁵ imam muñcatha bandhanasmā. 147.
3. Addhā hi no bhakkho ayaṃ manāpo
bahū⁶ ca no uragā⁷ bhuttipubbā⁸,
karoma te tam vacanam⁹ Alāra,
mittaṃ ca no hohi Videhaputta. 148.
- 10 10. Tad assu¹⁰ te bandhanā mocayīṃsu
yam natthuto paṭimokkh¹¹ assu pāse,
mutto ca so bandhanā nāgarājā
pakkāmi pācīnamokhe muhuttaṃ. 149.
- 20 11. Gantvāna pācīnamokhe muhuttaṃ
pūṇṇehi nettehi palokayi¹² maṃ,
tad ass¹³ ahaṃ piṭṭhito anvagāñchīm¹⁴
dasaṅgulīṃ añjalim¹⁵ paggabhetvā. 150.
- 25 12. Gacch¹⁶ eva¹⁷ kho tvaṃ taramānarūpo,
mā tam amittā ponar aggahesūb,
dukkho hi luddeti punā samāgamo,
adassanam¹⁸ bhojaputtāna¹⁹ gaccha. 151.
- 30 13. Agamāsi so rahadam²⁰ vippasannam²¹
nīlobbhāsam²² ramaṇīyam²³ autittam²⁴

¹ B¹ pavattakāyo. ² B² nīketam. ³ C³ -uñ. ⁴ B⁴ -u. ⁵ so all three MSS. ⁶ C⁶ gaccheta. ⁷ C⁷ B⁷ -pam, C⁸ -pamā.

kaṭā ṭi na avakūṭṭā¹ akhama² akūṭṭakāraṭṭā³ ca⁴ amasapṭhi⁵, veṇi-
yāpanī⁶ ṭi veṇiyamā⁷ nṣamī⁸, taṣam⁹ nigaharane¹⁰ taluṭṭamāyā¹¹ paṇṇa-
sīṭṭā¹² allobhā¹³ anekavassakamāyupāsaṭṭhā¹⁴ poṭṭharantī¹⁵ sūṭṭa¹⁶, eṭṭā¹⁷ dā-
va¹⁸ ṭi taṣa¹⁹ poṭṭharantī²⁰ eṭṭā²¹ dāva²², poṭṭā²³ vā²⁴ ṭi taṣam²⁵ vassare²⁶ va-
harakkhe²⁷ pakkaphaṭṭā²⁸ ca²⁹ sūṭṭharakkaphaṭṭā³⁰ ca³¹ taramphāṭṭā³² ca³³ pūṭṭā³⁴ pṇā³⁵
ṭi eṭṭa³⁶, nīceṭṭā³⁷ ṭi eṭṭam³⁸ pi³⁹ utṭam⁴⁰ anurūpe⁴¹ pūṭṭaphaṭṭā⁴²
samānāgā⁴³ ṭi.

10. Tesam⁴⁴ vanūnam⁴⁵ naradeva⁴⁶ majjhe⁴⁷
nivesanam⁴⁸ lhasasarasannikkāsam⁴⁹
rajastaggajam⁵⁰ sovannamāyā⁵¹ olārā⁵² 118
obhāsati⁵³ vijjū⁵⁴ iv⁵⁵ anāḍikkhe⁵⁶ 157.
11. Maṇimāyā⁵⁷ sovannamāyā⁵⁸ olārā⁵⁹
anekacittā⁶⁰ eṭṭatam⁶¹ sunimmitā⁶²
paripūra⁶³ kaṇṇā⁶⁴ alambatā⁶⁵
suvannakāyūradharā⁶⁶ vā⁶⁷ja. 158.
12. So Samikhapāṭo⁶⁸ taramānarūpo⁶⁹
pāsādam⁷⁰ āruyha⁷¹ anoma⁷²vannu⁷³
sahassathambham⁷⁴ anūḷanubbhāva⁷⁵
yaṭṭha⁷⁶ assa⁷⁷ bhariyā⁷⁸ mahesā⁷⁹ ahoṣā⁸⁰. 159.
13. Ekā⁸¹ ca⁸² nārī⁸³ taramānarūpā⁸⁴
ādāya⁸⁵ veṇiyamāyā⁸⁶ mahaggham⁸⁷
sūbham⁸⁸ manim⁸⁹ jātimaṇṇupapannam⁹⁰
acoditā⁹¹ āṇanam⁹² abbhīhā⁹³si. 160.
14. Taṇe⁹⁴ manī⁹⁵ urago⁹⁶ hatṭhe⁹⁷ gahetvā⁹⁸
nisīdayi⁹⁹ pamukkhathāsaṇamim¹⁰⁰
idam¹⁰¹ āṣanam¹⁰² atrahava¹⁰³ni¹⁰⁴ nisīdato,
bhava¹⁰⁵ni¹⁰⁶ bi¹⁰⁷ me¹⁰⁸ āḷātaro¹⁰⁹ garūnam¹¹⁰. 161.
15. Aḷḷā¹¹¹ ca¹¹² nārī¹¹³ taramānarūpā¹¹⁴
ādāya¹¹⁵ vāṭṭam¹¹⁶ upasamkamitvā¹¹⁷
pādāni¹¹⁸ pakkhālayi¹¹⁹ me¹²⁰ Janinda¹²¹
bhariyā¹²² ca¹²³ bhattā¹²⁴ patino¹²⁵ piyassa. 162.

¹ C¹ = C², ² so C²; C² akkhamā, B² akkhamā. ³ B² = akkhamā. ⁴ B²
ek. ⁵ B² appanakkhā. ⁶ B² aṭṭha. ⁷ C¹ = aṭṭha. ⁸ so all three MSS. for
-aṭṭha? ⁹ B² = C². ¹⁰ so all three MSS. ¹¹ C¹ = -vāṭṭa. ¹² B² = -vāṭṭa. ¹³ B²
man. ¹⁴ B² = so. ¹⁵ C¹ = so. ¹⁶ B² = so.

11. Aparā eā nāri taramānarūpā
paggayha aovannamayā¹ pātiyā
anekasūpañ vividhāñ viyañjanam
upanāmayi bhutta manūññarūpañ. 163.

12. Turiyehi mañ Bhārata² bhuttavantañ
upaññaham bhutta mano viditvā
tatuttariñ mañ nīpati mahantañ
dibbehi kāmehi anappakehi. 164.

Tattha vivāsanā u pāsādo, bhāsarasañcikkāsa u pāhāsa-
10 dāsañam, rajataggālan u rajatadsārakerāṣam, magimayā u -māpā tattha
kūṭagā eā gabbhī eā, paripurā u sampunnam³, so Saṃkhepālo u mahā-
rāja aham evaṃ tasmā nāgabhavanam⁴ abhūto tathā dāṭṭhūlāso ahoṣṭo, aha
mañ⁵ tattha netvā so Saṃkhepālo haṃso eṭheva⁶ tarāṃso veluriyathanābhehi
etthasāthamhham paṣādam āvayha⁷ yasmāñ thānaṃso mahesā ahoṣi tathā thānaṃ
15 bāñ⁸ āpeta, ekā eā⁹ u mayi paṣāḍo abhīrūhe ekā uññi abhēhi pi¹⁰ manñhi
jāṭṭhantehi upetañ saḥmañ rajurayasañam tesa nāgarūḥso evaṃ va, abbhikkhā-
siñ¹¹ abbhikarī, āṭṭharīñ vuttam hett, paṃṇāhamāsañam u paṃṇkhe-
sañam u, uttamāso nāḍāpetañ ettho, garūṇam u mahāpunnam me tathā
aññasaro u evā nāḍāpeta, vividham viyañjanam u vididhayañjanam,
20 bhāttamānūññarūpañ u bhāttam manūññarūpañ, Bhārata¹² u ājāṇam
āpeta, bhuttavantañ u bhūttāññ¹³ kaṭabbhattakam upaññaham, anāsa-
rehi turiyehi gāḍhabham kumāñi upaññahāso, bhāttamāno viditvā¹⁴
utāso patito sītam jāṇṭvā, tatuttariñ u teso gāḍhabhakasāto utāso,
mañ nīpatiñ so nāgarajā mañ¹⁵ opasamkam, mahantañ dibbēhiñ¹⁶
25 mahantañi alārehi dibbēhi kāmehi tēhi eā pana na appēhi na appakehi¹⁷.

Evam opasamkamitvā eā pana

13. Bhariyā mañ¹⁸ etā tīatā Alāra
sabb¹⁹ atthamaññhā padumuttarābhā,
Alāra etā su te kāmakāro²⁰
30 dadāmi te tā paricārayassu²¹ u gātham āha. 165.

Tattha sabb²² atthamaññhā u sabb²³ atthamaññhā²⁴, pāṇa gāṭṭhappa-
mānaññhā u anko, atthakathāyāñ pana sūmaññhā u pāṭho, padumutta-

¹ Bā an- ² Bā -tha. ³ Bā sappamā. ⁴ C¹ omī mah. ⁵ Bā abbhīrayha.
⁶ so C¹, Bā netti. ⁷ Bā omī pi. ⁸ C¹ abbhikkhāsiñ, Bā mahbhīyassī.
⁹ Bā -thā. ¹⁰ Bā gāṭṭhāso. ¹¹ Bā nam. ¹² C¹ add mahantañ dibbēhi. ¹³
Bā anappakehi in the place of na appēhi. ¹⁴ so Bā for -rā? C¹ -kāro. ¹⁵
Bā -ant-, C¹ -vāra-. ¹⁶ Bā attā-

rāhā n padumavimānuttarāhā, padumavimānucchavīyo¹ n attho, paricāra-
yassā² 'u' pādaparicāraṇi karohitvā vata³ tīhi⁴ tīhiatēhi saddhā mahāsa-
patthi⁵ magga⁶ eṭṭhi.

So āha⁷:

“ Samivaccharaṃ dībbaraṃ⁸ ānubhuvā
tadass⁹ ahaṃ¹⁰ uttariṃ paccabhuṃhā¹¹:
nāgass¹² idaṃ kinti¹³ kathaṃ ca laddhaṃ
kath¹⁴ ajjhagamāsi vimānaseṭṭhaṃ. 166.

“ Adhicca¹⁵ laddhaṃ paripāmajaṃ te
sayamkataṃ odāhu¹⁶ devehi dinnam,
pucchāmi te¹⁷ “ nāgarāja¹⁸ ” tam atthaṃ,
kath¹⁹ ajjhagamāsi²⁰ vimānaseṭṭhaṃ ti. 167.

Tattha dībbaraṃānubhuv, n dībbakāmagunnarāsa²¹ ānubhavitrā, ta-
dassāhu²² ti tadassā²³ ahaṃ, nāgassādaṃ n bhadravāhaseva Samkha- 15
pālanigussa idaṃ samparijātaṃ, kin n kin nāma kammaṃ katvā laddhaṃ
kathaṃ etaṃ vimānaseṭṭhaṃ teva²⁴ ajjhagamāsi²⁵ ti, hi naṃ ahaṃ pucchāmi,
adhicca laddhaṃ n abhutaṃ laddhaṃ, paripāmajante n kenasi tassa
atthāya pūrnāmdattā pūrnāmate jātaṃ, sayamkataṃ n kārako pakositrā
vataṃti datta kāritaṃ ti. 16

Tatoparā dvinnam pi vacanapaṭivacanagāthā ca

“ Nādhicca laddhaṃ nā paripāmajam me
na sayamkataṃ nā pi devehi dinnam,
sakehi kammehi apāpakehi
puññehi me laddhaṃ idaṃ vimānam. 168.

“ Kin te vataṃ²⁶ kiṃ pana brahmācariyaṃ
kissa sūciṇṇassa ayaṃ vipāko,
akkhāhi me nāgarāje tam atthaṃ:
kathaṃ nu te laddhaṃ idaṃ vimānam. 169.

“ Rāja ahoṣiṃ Magadhānam issarā²⁷
Duyyodhanaṃ nāma mahānubhāvo,

¹ H¹ -iko. ² H² add ta attham. ³ all three MSS. -y. ⁴ C¹ ahaṃ. ⁵ H⁵ tadā-
suttham. ⁶ C⁶ paricāraṇi. H⁶ paricāraṇi. ⁷ C⁷ kiṃ. ⁸ H⁸ adicca. ⁹ so
all three MSS. for āhu? ¹⁰ H¹⁰ tam. ¹¹ H¹¹ -je. ¹² C¹² tadajjha-. ¹³ H¹³
dībbaguno-. ¹⁴ H¹⁴ tadāhuṃ. H¹⁵ tadassāhuṃ. ¹⁵ H¹⁵ tadāhu. H¹⁶ tadāhu. ¹⁶
C¹⁶ tam. ¹⁷ H¹⁷ pajha-. ¹⁸ H¹⁸ vataṃ.

10. Bhetvāna nāsaṃ atikassa¹ rajjānaṃ
 sayimsu maṃ sampatiggayha² luddā,
 etādisaṃ³ dukkham abhaṃ titikkhiṃ
 upasathāṃ appatikopayanto. 177.
11. Ekāyane taṃ pathe addasāsiṃ⁴ 5
 balena vappena upetarūpaṃ,
 siriya⁵ ca⁶ paṇḍāya ca bhāvito si,
 kimatthiyaṃ nāga tapo karosi. 178.
12. Na puttaheto na dhanassa heto (c IV ¹⁰⁴/₄₁)
 na āyuno vāpi Aḷāra hetu, 10
 manussayoniṃ abhīpathayāno
 tasmā parakkamma tato karomi. 179.
13. Tvaṃ lohitakkho vibatantaramhso
 alamkato kappitakesameṣu
 srosito⁷ lohitasandanena 1A
 gandhabbarājā va disā pabbhāsasi⁸. 180.
14. Deviddhīpatto si mahācūbhāvo
 sabbehi kāmehi samāgijjhūto
 pucchāmi taṃ nāgarāje taṃ attamaṃ;
 seyyo ito keva manussaloko. 181. 20
15. Aḷāra nāṇātra⁹ manussaloka
 suddhi¹⁰ ca¹¹ samvūjati saṇḍamo vā,
 uhaṇ¹² ca tadāhāsa manussayoniṃ
 kāhāmi jātūmaranassa antaṃ. 182. 25
16. Samvaccharo me vusito¹³ tav¹⁴ antiko,
 anṇena pānena upatṭhito¹⁵ smi,
 āmantayitvāna palemi¹⁶ nāga, .
 cirappavuttiho¹⁷ ami ahaṃ janinda. 183.
17. Pottā ca dārā c¹⁸ anujivino¹⁹ ca 20
 niceānusiṭṭhā upatitṭhate taṃ,

¹ Bā anu-. ² Bā sampatiggayha-. ³ Cā -idh-. ⁴ Bā addasāsiṃ. ⁵ Cā -āya.
 Bā siriya, omittuṃ ca. ⁶ Cā sūre-, Bā sūrihi-. ⁷ Cā -asāsi, Cā pabbhāsi, Bā
 -āsi. ⁸ Cā na añ-. ⁹ Cā -idha, Cā -imūha, Bā suddhivā. ¹⁰ Bā -to va me
 vusito. ¹¹ Cā jha-, Bā palh-. ¹² Cā ra anu-, Bā ca manu-.

kaccin¹ nu te nābhisaṃsittha² koci.

piyaṃ hi me dassanāṃ taya³ Ajāra. 184.

1. Yathā ca mātā ca pitā c' agāre⁴

putto piyo paṭivihito va seyyo

2. tato pi mayham idha-m-eva seyyo

cittam hi te nāga mayi pasannaṃ. 185.

3. Mañi mama⁵ vijjari lobhitaṃko⁶

dhanāhāro⁷ mapiratanam ajāram,

4. ādāya tam gaccha sakkaṃ nikitāṃ

10. laddhā dhanāṃ tam mapim ussajassu⁸ ti. 186.

- Tathā kinā vatan ti kinā tava vatasamādhānaṃ, brāhmacariyaṃ ti
 vethacarīyaṃ, opānabhātan ti catomahāpethe khatapokkharanī⁹ vya dham-
 mikaṃmanasabrahmacariyaṃ yathānukham paṭibhūṃṭabbaṃbhavaṃ. Na ca aśa-
 tāyaṃ ti ciraṃdikkam samānam pi kutaṃ¹⁰ mayham aśataṃ na hoti me
 15. kathaṃ, appānubhava ti bhōjaputte sandhāyāha, kantiṃ attham (hōsara
 sūchi) viṃṣanti bhikkhāsaṃ kantiṃ, kinā pātiraṃ¹¹ ti kinā sandhāya tvaṃ tadā
 tavaṃ khatthiṃ, 18. Igañchi¹² vassam upagato, vanibbakānaṃ ti bhōjaput-
 tida vanibbakā ti vuttā, tejaṃ na te upavagaṃ dāntamālan ti kin me tava
 te¹³ bhōjaputte dāva tadā bhayaṃ mahantaṃ anāgataṃ¹⁴ udāha vāṇaṃ dānta-
 20. mālan na upavagaṃ¹⁵, kileṣaṃ ti dukkhaṃ, vanibbakānaṃ ti bhōja-
 puttanam santeke, bhōjaputte nissāyā¹⁶ ti attho, tejaṃ na sakkaṃ mama tehi
 bhūtuṃ ti mama vāṇaṃ aśāsaṃ tejaṃ abhikantam pi na sakkaṃ, aśaṃ ti
 Buddhānaṃ dhammānaṃ¹⁷ aśāsamādhānaṃbhikkhūtanānāḍḍāpamecābhāvanānaṃ-
 khatadhammā¹⁸, sukāṭṭhānāṃ upavaggaṇāṃ sukāṭṭhānāṃ, kin ti karva ti samudda-
 25. vā¹⁹, tina hi²⁰ tahi samuddavāṇā vya²¹ sappurisaṃ jettakam²² pi durācā-
 yānāṃ vāṇānāṃ, sama aśaṃ aśābhedaḍḍhayaṃ khaṇṇimettāsaṃanāgato hoti
 mama kopassa²³ aśāvelam²⁴ aśākamitūṃ nāḍḍaṃ ti āha, jettāṃ pana Suddha-
 pāṇadhammānaṃ aśāṃ dāsa pāramiyo lābhanti, tadā hi M-ana sarīreṣaṃ poro-
 cattaḍḍhava dānapārami nāma hoti, tathāpāraṃ pi vāṇaṃ aśāṃ abhinnaṃ
 30. aśāpārami, nāgabhavanato bhikkhamitvā samānādhammakāraṇaṃ²⁵ nekkhamma-
 pārami²⁶, idāṃ v' idāṃ ca kutaṃ vattatāṃ saṃvidākanāṃ paññāpārami, adhi-
 saṃvāriyaṃ vīriyāpārami,²⁷ adhiśāsaṃakhaṇṇāṃ khaṇṇāpārami, vassasamādhānaṃ
 aśāpārami, sama aśāṃ na bhindinaṃti adhiśānaṃ²⁸ adhiśānaṃpārami.

¹ Bā kinā. ² Cā -cidha. Bā -samābhikha. ³ Bā ca agare. ⁴ Bā mayham,
 Cā mama. ⁵ Bā -taliga. ⁶ so all three MSS. for -hara? ⁷ Cā manimasaṃ,
 Bā manimasaṃ. ⁸ Cā Bā khana. ⁹ Bā cetam. ¹⁰ Bā -itam? ¹¹ Bā -nechi.
¹² Bā teja. ¹³ Bā aśa. ¹⁴ Bā -tina dhammānaṃ. ¹⁵ so Bā; Cā kinākaṇṇā
 samuddavāṇaṃ, Cā - -velam. ¹⁶ Bā durācāyā ti in the place of tina hi. ¹⁷
 Cā samuddavaṇaṃ velāya. ¹⁸ so Bā; Cā jettam. ¹⁹ Bā kopassā, Bā gupayāsa?
²⁰ Bā -jantam. ²¹ Cā -dhammānaṃ. ²² Bā nikkhamā. ²³ Bā omits adhi.

amuddajābhāro mettāpārami, vedanīyo majjhettābhāro upekkhāpārami, sikkha-
 manto ti atth' ekadassano sammikamatthako nipannaro dīvo sūlasa bhajajuttā
 tharajjuno ca dajjapāsāsi ca sūlanti ca gahetvā mama samiddhā' āsurā, bhohi-
 'tāsi' ti mama caritrāsi sūlasa thūnaso bhinditvā karakakalāḍḍa pavasetvā, nā-
 sasu sikkhava¹ rajjuno [ti thūlāso gaurāsi dham' clambanti]am dīvo mahā-
 maggo nipaṭṭhāpetvā puna nāsam pi me bhinditvā rajjuno² attāsa³ karakoli-
 yuno⁴ laggetvā sammantāso patiggahetvā maññāsi, addassam⁵ ti sammā
 Saṁkhaṇḍa⁶ = bhajajuttā śākyāso skhaggaṇa⁷ jaṅglopeṭṭikamaggo tam' balena⁸
 vanna⁹ upetarūpehi parikkhami, tam' puna tīrariyasaṁbhaggaṇitīya ca paṇḍīya ca
 bhāṇito vaddhito, so teṇ' svarūpo sammāno¹⁰ kimattham tapam' karu¹¹, kām' lochanāso
 uposathāyāso vasa¹², sīlāso rakkhāsi¹³ pi paṭho, aham' śākyāso mahāmaggō
 tam' addāsa¹⁴ ti attho, abhipatthāyāso ti parikkhamo, tam' ti paṇḍi
 manussayonāso parikkhami tamā' vīriyāso parakkamitvā tapokammāso karuṇāsi,
 vīriyāso ti sammūlito¹⁵, ito ti imamahā nagabbavāso mama manussakāso
 kama uttariyaro ti¹⁶, sūddhito naggaḥḥalanibbānāsakkhā¹⁷ visuddhi, aha-
 yāso ti sīlāso, idam' so manussaloko¹⁸ vā¹⁹ Buddhaparekhamuddhāna²⁰ uppattin
 sūddhīyāso, kākhami²¹ attāso appaṭisaṁdhitābhāva²² karonto jātamarasāso
 aha²³ karissatthi²⁴, aham' mahārāja = Saṁkhaṇḍo manussalokāso vanna-
 si²⁵, aha²⁶ vācchāro me ti evaṁ mahārāja tam' manussalokāso vāpenta-
 dham' pabbajjāyo sūlāham' kaurā etad' evoca²⁷, tattha upaṭṭhito²⁸ smi²⁹
 amaggaṇe³⁰ c' eva³¹ dībbhi ca kīmaggaṇe³² paricūḍḍo manito³³, paṭimā³⁴
 paṭeni gacchāmi, evarappa³⁵ vuttho³⁶ 'mā³⁷ aham' manussalokāso ittopparantiho
 oḷḷhāsa³⁸ sikkhā³⁹ 'ti karu⁴⁰ na⁴¹ mama puttā⁴²so koci tam' hu' sikkhā
 parikkhāsi⁴³ pucchati⁴⁴, nibbhaṇḍa⁴⁵ 'ti paṭho, na kope⁴⁶si attho, paṭi-
 hito ti parijagga⁴⁷, maññi mama⁴⁸ ti so⁴⁹ samma⁵⁰ Ajā⁵¹ gacchasi yeva
 'tam' ante mama lohitāso⁵² dhanāso⁵³ sabbakīmadado maññi samvujjati,
 tam' alāso maggatāso⁵⁴ ādāyo tava gela⁵⁵so gaccha, tattha imasāso⁵⁶so
 yāvadācchāso⁵⁷ laddhā dhanāso puna imasāso⁵⁸so oḷḷhāso⁵⁹ ca
 sikkhāso amaggaṇitvā⁶⁰ attāso udakacāṭṭiyāso⁶¹ vasa⁶²so⁶³ vatrā mayham
 maggatāso⁶⁴so aparesāsi vadati.

Evaṁ vatrā Ajā⁶⁵ „atthāham' mahārāja tam' nāgarā-
 jāna⁶⁶ 'samma nāham' dhanen' atthiko, pabbajitum' pana

¹ B¹ sikkhava. ² B² āramāso. ³ B³ vācchajjuno. ⁴ B⁴ kāja-. ⁵ B⁵ omitta
 ka-. ⁶ B⁶ adda ca-. ⁷ B⁷ adda al. ⁸ B⁸ adda ti. ⁹ C⁹ vasa, B⁹ vasi. ¹⁰
 B¹⁰ -asi adāsa¹⁰si. ¹¹ B¹¹ sūlāso-. ¹² B¹² omitta ti. ¹³ C¹³ -jaṇṇibbāna-
 C¹⁴ -lāso nibbāna-¹⁴. ¹⁵ B¹⁵ yeva. ¹⁶ C¹⁶ -tikasāso-. ¹⁷ B¹⁷ jāṇṇiramarasāso-
 tam'. ¹⁸ C¹⁸ -mā¹⁸si. ¹⁹ B¹⁹ -asi. ²⁰ C²⁰ -amittā, B²⁰ -amittā. ²¹ B²¹ -nāso. ²²
 C²² -mā²²si, B²² haṇṇo. ²³ C²³ -phale-. ²⁴ -amittā. ²⁵ C²⁵ -nāso²⁵si. ²⁶ C²⁶
 nibbhaṇḍa²⁶si. ²⁷ B²⁷ karu²⁷si. ²⁸ B²⁸ adda kha. ²⁹ B²⁹ pucchā. ³⁰ C³⁰ abhiya-
 jethā, C³¹ -ti, B³¹ nibbhaṇḍa³¹si. ³² C³² mama. ³³ B³³ ā-. ³⁴ B³⁴ -tāso. ³⁵
 B³⁵ -ko. ³⁶ B³⁶ āso-. ³⁷ B³⁷ manussajjivā. ³⁸ B³⁸ omitta tam'. ³⁹ B³⁹ adda
 etad' evoca.

icchāmiti' pabbajitaparikkhāre yacitvā ten' eva saddhīm nāga-
bhavaṇā nikkhamitvā tam' nivattetvā Himavantaṃ paviatvā
pabbajito¹ ti vatvā raṭṭhe dhammakatham kathento gātha-
dvayam &:

1. Dāṭhā mayā mānuṣikāpi kāmā
asasutā viparīṇāmadhammā,
ādinavaṇi kāmaguppesa diṣvā
saddhāy' ahaṃ pabbajito 'mhi rāja. 187.

2. Dumapphalān' eva' patanti mānavā'²
dahaṇā ca vuddhā' ca sarirabhedā,
etam pi diṣvā³ pabbajito 'mhi rāja
apannakam sāmāññam eva seyyo. 188.

Tattha saddhāya 'ti kammāṇe ca pādāṇe ca nibbāṇe ca saddhāya du-
mapphalānāva⁴ 'ti yathā sukkhaphalāni pakkāṇe pi apakkāṇe pi patanti tattha
dahaṇā ca vuddhā ca patanti, apannakam ti sabbuddham aliyānākaṃ, sāmā-
ññameva seyyo ti pabbajā ca uttamaṃ ti pabbajassa sukhā diṣvā pab-
bajito 'mhi mahārāja 'ti.

Tam evtvā rājā anantaram gātham āha:

1. Addhā have sevitaḥḥā sapuññā
bahusutā ye bahutthānacintino,
nāgaṇ' ca sutvāna tavaṇ' c' Alāra
karomi' puññāni anappakānīti. 189.

Tattha ye bahutthānacintino ti ye ca' bahūni kīraṇāni⁵ jānanti,
nāgaṇ' ti nāgā appamādaṭṭharin⁶ āgacchānāṇe ca tava ca⁷ vassasāni savaṇi

2. Ath' assa ussāham janento tāpaso oḍḍagātham &:

1. Addhā have sevitaḥḥā sapuññā
bahusutā ye bahutthānacintino,
nāgaṇ' ca sutvāna mamaṇ' ca rāja
karohi' puññāni anappakānīti. 190.

¹ C¹ omitt tam. ² so all three MSS. for -nāva? ³ C¹ -pa-. ⁴ B¹ vuddhā.
so all three MSS. for diṣvāpi tam? ⁵ B¹ kīraṇāni. ⁶ C¹ ca, B¹ omitt ca.
C¹ kīraṇānāpānīti, C¹ karuṇākīraṇānīti. ⁷ B¹ nāgaṇe. ⁸ B¹ cintam. ⁹
C¹ tava, B¹ tam, all three MSS. omitting ca.

Evañ so rañño dh. desetiṃ tatth' eva cattāro vassān-
māso vasiṭṭvā¹ puna Himavantam gantvā yāvajivam cattāro
brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḍḍipago ahoṣi. Saṃkhapālo
pi yāvajivam uposathavāsam vasi², rājā ca dānādāni puññāni
karitvā yaṭhakammam gato.

S. I. d. ā. J. a. „Tadā piṭa tūpaso Kussapo ahoṣi, Rārānasirājā
Anando, Alāro Sāriputto, Saṃkhapālo aham evā³ ti. Saṃkhā-
pālo jātakaṃ.

5. Cullasuttasomaġġataka.

Amantayāmi nigamanu ti. Idam S. J. r. nekkhammapāramiṃ 10
ā. k. Paccuppannavatthiṃ Mahānārada-kassapaġġātakasādhicam eva.

A. pana Rārāpaṇi⁴ Suddassanaṃ nāma nagaram ahoṣi, tatth
Brahmadatto nāma rājā ca⁵ aṇṇhāvasi. B. tassa agga mahesiya
kaccchimhi nibbatti, tassa⁶ panna-candasassirikam⁷ mukham
ahoṣi, ten⁸ assa Somakumāro ti nāmaṃ kariṃsu. So viññu- 15
taṃ patto⁹ sutavitto¹⁰ savanasilo ahoṣi, tena naṃ Sutasoma o
ti aṇṇjaniṃsu. So yayappatto Takkaṣilāya¹¹ sippaṃ¹² uggahetvā
āgato piṭa santikā setacchattaṃ labhivā dhammena r. kāresi,
mahantaṃ issariyaṃ ahoṣi, tassa Candadevi-pamukhāni soḷasa
itthi-sahassāni ahesuṃ. So aparabhāge puttadhītāni vaddhento 20
gharāvāse anabbhirato araññaṃ pavasiṭṭvā pabbajitukāmo ahoṣi.
So ekadivasaṃ kappakaṃ amantetvā „yadā me samma siras-
miṃ phalitam“¹³ passeyyāsi attha me āroceyyāsi¹⁴ āha. Kap-
pako tassa vacanaṃ sampaticchitvā aparabhāge phalitam¹⁵
disvā ārocetvā „tena hi naṃ samma kappaka uddharitvā 25
mama hatthe patitthāpehīti“¹⁶ vutto¹⁷ savannasandāsena ud-
dharitvā hatthe tṭhepesi. Taṃ disvā M. „Jārāya me sariraṃ
abhibhūtaṃ“¹⁸ ti bhito tam phalitam gahetvā va¹⁹ pāsāda otaritvā

¹ Bā pavasiṭṭvā. ² Bā -hivā. ³ Cā -ajam. ⁴ Bā amita ca. ⁵ Bā adda paṇā.
⁶ so all three MSS. ⁷ Bā -upatto. ⁸ Cā -chito? ⁹ Bā -yam. ¹⁰ Bā labba-
sippaṃ. ¹¹ Bā pa-. ¹² Bā -e. ¹³ Bā pi.

mahājanassa dassanattāhane paññattarājapallamke¹ nīdītva²
 senāpatipamukkhāni asitāmaccesahassāni purohitapamukkhāni
 satthibrāhmaṇasahassāni aññe ca³ rāttikānegamādayo bahū
 pakkosāpetvā „sirasimīṃ me phalitāṃ jātaṃ⁴, mahallako⁵ ami,
 18 mama pabbajjabbhavaṃ⁶ jānāthā⁷“ ti paṭhamam⁸ g. ā.:

1. Āmantayāmi nigamaṃ mittāmacce parisaṃ⁹:

sirasimīṃ phalitāṃ jātaṃ, pabbajjāṃ dāni roc¹⁰ ahaṃ¹¹ ti. 191.

Tattha āmantayāmi jānapemī, rocāhaṃ¹² ti rocemī ahaṃ, tassa me
 bhante pabbajjavabbhavaṃ¹³ jānāthā¹⁴ ti.

19 Tam suttvā tesu ekeko visādappatto¹⁵ hutvā

1. Abbumme kathaṃ nu bhāṇasi

sallam me deva urasi kampeṣi,

sattasatā te bhariyā

kathaṃ nu te tā bhaviṣṣanti¹⁶ ti g. ā. 192.

19 Tattha abbumme ti vāddhim¹⁷, urasikampeṣiṃ urasimīṃ nīdītva¹⁸
 satthiṃ cāpetvā¹⁹, sattasatā ti samajātāni khetṭiyakāṇāṃ sandhāy oṇṇa suttāni,
 kathaṃ nu te tā bhaviṣṣanti²⁰ ti tā taṃ bhariyāyo²¹ taya pabbajite anāthā
 nipparicaya kathaṃ bhaviṣṣanti²², etā anāthā katvā tucchākaṃ pabbajjā nāma
 yutā²³ u.

20 Tato M. tatiyaṃ gātham āha:

1. Paññāyihinti etā,

daharā, aññam pi tā gamiṣṣanti,

saggaṃ ca²⁴ paṭṭhayāno²⁵

tena-m-ahaṃ²⁶ pabbajjissāmi²⁷ ti. 193.

20 Tattha paññāyihintīti attano kammassa paññāyissanti, ahaṃ aññam kim
 hama, sabhā p ahi-daharāyo, aññe²⁸ rājā bhaviṣṣanti, taṃ etā gamiṣṣanti.

Amaccā²⁹ B-assa 'paṭivacanaṃ dātuṃ asakkontā³⁰ tassa
 mātu santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocesuṃ, Sā turitaturitā

¹ C¹ -ttam-, B¹ -tte- ² C² aññā, omitting ca. ³ B³ adda ahaṃ. ⁴ B⁴ pappajjita- ⁵ C⁵ parisaṃje ca, B⁵ parisaṃje ⁶ B⁶ rocāhaṃ. ⁷ B⁷ viśāpappatto

⁸ C⁸ -, B⁸ aruṇhi ⁹ B⁹ suttasattatānaṃ. ¹⁰ C¹⁰ va-. ¹¹ B¹¹ -riyā. ¹² B¹² -thi

¹³ B¹³ nāyutā. ¹⁴ B¹⁴ cāsa. ¹⁵ B¹⁵ paṇḍitayamāno. ¹⁶ B¹⁶ tena ahaṃ. ¹⁷ C¹⁷ B¹⁷ -e. ¹⁸ B¹⁸ -rocādayo. ¹⁹ all three MSS. -to.

āgantvā „saccaṃ kira tvaṃ tāta pabbajitukāmo“ ti vatvā dve
gāthā' abhāsi:

„Dulladdham me āsi¹
Sutasoma yassa te ahaṃ² mātā
yaṃ me vilapantiyā
anapekko pabbajasi deva. 194.

„Dulladdham me āsi³
Sutasoma yaṃ taṃ ahaṃ vijāyissam
yaṃ me vilapantiyā
anapekko pabbajasi deva. 195.

Tatthe Dulladdham ti yaṃ etaṃ mayā⁴ labhantiyā puttam jammam
laddham ti dulladdham, yaṃ me ti yena kīraṇena mayi nānappakāraṃ⁵ vila-
pantiyā tvaṃ pabbajitukāmo itthasi teva kīraṇena tādāssa puttassa labhanam
mama⁶ dulladdham nāma.

B. evaṃ paridevamānāya pi mātara⁷ saddhiṃ kiñci na⁸
kathesi. Sā rodityā sayam eva ekamantaṃ ahoṣi. Ath' assa
pita ārocesuṃ. So āgantvā⁹ ekaṃ tava g. ā.:

„Ko nāṃ¹⁰ eso dhammo
Sutasoma kā¹¹ nāma pabbajjā
yaṃ no amhe jīṇṇa¹²
anapekko pabbajasi devā¹³ ti. 196.

Tatthe yaṃ no amhe ti yaṃ tvaṃ amhākaṃ putto sammā amhe¹⁴
jīṇṇa pabbajjagattakāle apavijagattvā papāsa sīlā¹⁵ pavattanto rīya chaddhessī
anapekko pabbajasi, teva taṃ vadāmi: ko nāṃ¹⁶ eso tava dhammo ti adhippāyo

Taṃ sutvā M. tuṇhi ahoṣi. Atha naṃ pitā „tāta Suta-
soma sace pi te mātāpitasineho¹⁷ n' atthi puttadhītare te bahū
taruṇā, ne¹⁸ tava vinā vattitvā na sakkhissanti, tesuṃ vuddhīp-
pattakāle¹⁹ pabbajissasīti²⁰ sattamaṃ g. ā.:

¹ Bā -āya. ² Ca Bā aṣi. ³ Bā homaṣaṃ. ⁴ Bā aṣi, Cā aṣi. ⁵ Cā adda taṃ
etaṃ. ⁶ Bā -raṇaṃ. ⁷ Bā omitta mama. ⁸ Cā -rīya. ⁹ Bā gr-. ¹⁰ Bā adda
na. ¹¹ Ca -o. ¹² Cā adda ki. ¹³ all three MSS. aṣi-. ¹⁴ Bā -rīsa aṣi-. ¹⁵
Bā omitta na. ¹⁶ Bā vuṇhi.

1. Puttāpi tuṅhaṃ bahavo
 daharā appattayobbanā,
 mañjū te¹ taṃ apassantā
 maññe dukkhaṃ nigacchaṇḍitī². 197.

2. Tatha mañjū u madhūnavaṇḍa nigacchaṇḍitī nigacchaṇḍitī kīṭṭha-
 seṭṭhaḍḍakkaṃ paṇḍitaṇḍitī maññāmi.

Taṃ sutvā M. gātham āha:

3. Puttehi ca me etohi
 daharehi appattayobbanehi
 16 mañjūhi sabbhehi pi tumhehi
 cīram pi katvā vinābhāvo³ ti. 198.

Tatha sabbhehi pi tumhehiṭi tīsa na kevalam⁴ puttehi⁵ eva ethe kho
 tumhehi pi⁶ sabbasamikkhārehi cīram pi katvā⁷ āgāham addhanam (haripī vinā-
 bhāvo⁸ va nīyato, sakkāsamāmi pi⁹ lokasammānāsa cakkasamikkhāra pi kho na nīma
 15 n¹⁰ atthi).

Evam M. pītu dh.¹¹ kathesi. So tassa dhammakatham¹²
 sutvā tuṅhi ahoṣi. Ath¹³ assa sattasatānath bhariyānam āroca-
 yīma, tā pāsādā oruṇa tassa santikam āgantvā gopphakeṇ¹⁴
 gahetvā paridevamānā

19 4. Chinnam nu tuṅhaṃ hadayam
 āda karuṇā va n¹⁵ atthi amheṇ
 yaṃ no pi¹⁶ kandantiyo
 anapekko pabbajasi devā¹⁷ ti g. ā. 199.

Tass¹⁸ attho: vāmi Suttaṇḍa amhe hi¹⁹ vidhavi katvā gacchantaṇḍa appa-
 20 matikassa pi amheṇa abbhāva cinnam nu tava amheṇ hadayam odāha
 karuṇā abbhāva kīruṇāṇā va n²⁰ atthi yaṃ no evam kandantiyo²¹ pabbajasi
 pabbajasiṭi

M. tāsadi pādamūle²² pavattetvā paridevamānānaṃ taṃ²³
 paridevaṃ²⁴ sutvā anantaram g. ā.:

¹ Cā add pi ² Cā dukkhāṇḍagacch-. ³ Bā katvā vinābhāva. ⁴ Cā
 -taṇḍa. ⁵ Bā add sabbhehi pi. ⁶ Bā omitta cīram pi katvā. ⁷ Bā vināsa-.
 Cā add hīva. ⁸ Bā dhammakatham. ⁹ Bā omitta dhamma. ¹⁰ alī three
 MSS. poppa-. ¹¹ Cā Bā vi. ¹² Bā omitta hi. ¹³ Bā vik-. ¹⁴ Bā omitta taṃ.
¹⁵ Bā -vassāṇam.

10. Na ca mayham chinnade hadayaṃ
atthi karuṇāpi mayham tmmhesu,
saggaṃ ca patthayaṇo¹
tena-m-ahaṃ² pabbajissāmi. 200.

Tattha saggaṃ³ 'ti ahaṃ saggaṃ ca patthayaṇo⁴ yaṃ eṇaṃ⁵ pab-
bajjā nāma Baddhādhi vaggā⁶ tena pabbajissāmi tena me cetasā⁷ itthi⁸ ti
tā vaggā.

Ath' aṇṇa aggamaheṣiṇā ārocesuṃ, eṇa garubbhārā pari-
puṇṇagabbhāpi samānā āgacchvā M-ānā vanditvā ekamante
itthi⁹ tisso gāthā¹⁰ abhāsī:

11. Dalladdham me āsi¹
Sutasoma yaṇa² te ahaṃ bhariyā
yaṃ me vilapaṇṇiyā
anapekko pabbajasi deva. 201.

12. Dalladdham me āsi³
Sutasoma yaṇa te ahaṃ bhariyā
yaṃ maṃ kuṇḍimatiṃ⁴ santim⁵
anapekko pabbajasi deva. 202.

13. Paripakko me gabbho
kuṇḍigato, yāva naṃ vijāyāmi
māhaṃ ekā vidhavā
pacchā dukkhāni addakkhāni ti. 203.

Tattha yaṇa me ti yaṇaṃ maṃ vilapaṇṇiyā⁶ teṇa anapekko pabbajasi
tena yaṇa yaṇa yaṇa eṇaṃ⁷ aggamaheṣiṇānaṃ laddham⁸ tena dalladdham me
dallagāthāya⁹ yaṇaṃ maṃ teṇa kuṇḍimatiṃ¹⁰ santim¹¹ paṇḍa anapekko pab-
bajasi tena yaṇa yaṇa yaṇa bhariyā¹² tena dalladdham me ti ahaṃ, yāva naṃ
ti yāva ahaṃ¹³ tena gabbhaṃ vijāyāmi¹⁴ yāva addakkhāni.

Tato M. gātham āha:

14. Paripakko te gabbho
kuṇḍigato, imha naṃ vijāyāssu

¹ Bā patthayaṇo. ² O tena mayham, Bā tena ahaṃ. ³ Bā patthayaṇo. ⁴
Bā yaṇa. ⁵ Bā -ayo. ⁶ Bā ahi. ⁷ Ch yaṇa, Bā yaṇa. ⁸ Bā me kuṇḍipati-
santim. ⁹ Ch Ch. ¹⁰ Bā -kathāya. ¹¹ Bā kuṇḍipatisantim. ¹² Bā vijāyāmi.

puttaṃ anomaṇaṇaṃ,
taṃ hītvā pabbajissānti. 204.

Tatha puttaṃ ti bhaddo tava gabbho paṇipakke ti jānāmi, teva pana
vijāṇanā puttaṃ vijāṇessā si dāṭṭarāsi, si teva sotthina vijāṇasu puttaṃ,
o ahaṃ pana addhāmi teyā taṃ puttaṃ hītvā pabbajissāmi yeva ti.

Sā tassa vacanaṃ sutvā sokaṃ sandhāretuṃ asakkonti
„ito dāni paṭṭhāya deva ambhākaṃ siri-nāma n' atthitvā" ubbohi
harthehi hadayaṃ dhārayamānā¹ assūni puñjanti mahasaḍḍena
paridevi. Atha naṃ samaṇassento M.:

18 11. Mā tvam Cande rudi²
mā soci vanatimiramattakkhi, (IV ²²³/₁₁)
āroha³ ca pāsādaṃ,
anapekko ahaṃ gamissāmi ti g. ā. 205.

Tatha mā tvam Cande rudi² bhaddo Candī devi teva mā rodi
19 mā soci, vanatimiramattakkhi⁴ ti⁵ zirikantassamānante⁶, Pāṭiyam pana
kavilāratambakkhi⁷ sikkhami, tassa⁸ kavilārapuppham⁹ tiye tamhanante ti attha.

Sā tassa vacanaṃ sutvā ṭhātun asakkonti pāsādaṃ āroya
rodamānā nisīdi. Atha naṃ B-assa jeṭṭhaputto disvā „kin
su kho me mātā rodanti nisinnā" ti taṃ pucchanto:

20 12. Ko taṃ amma kopesi,
kin rodasi pekkhasi¹ ca maṃ bālhaṃ,
ghātemi kaṃ avajjhaṃ
ñātinādi adikkhamānānaṃ ti g. ā. 206.

Tatha kopesi² amma ko nāma taṃ kopesi, ko te appiyo ahaṃ,
21 pekkhasi³ ti⁴ ti maṃ bālhaṃ pekkhanti⁵ kinukāraṇi rodanti adhippiya,
ghātemi kaṃ avajjhaṃ⁶ ti aghāterabham pi kaṃ antaro ñātinādi adikkha-
mānānaṃ⁷ āro ahaṃ akkhāmi me ti pucchati.

Tato devī gātham āha:

22 Na hi so sakkā hantum
30 jivhāvi yo¹ maṃ [tārā²] kopesi,

¹ Bā-vāra. ² Cā-ruci. ³ Cā-baṇ, Bā-hiṇ. ⁴ Cā-rucito. ⁵ Cā-hotta,
Bā-makkapuppham. ⁶ Bā-sarattakkhiṇi. ⁷ so Cā; Bā-a. ⁸ Cā-a. ⁹
Cā-aho, Cā-xi. ¹⁰ Bā-tam. ¹¹ Bā-tam avajjhaṃ ghātemi. ¹² Cā-aho.
13 Cā-ah. 14 Bā-ta.

pitā te math-tāta avaca:

anapekkho ahañ gamiessāmīti. 207.

Taucha vijitānti ita ye nam imhaṃ paṭheyyā vijitāṃ kopeṃ appiya-samudāseṇa me hadaya kopeṃ ca sekaṃ ca pavasaṃ an ita hantūṃ te sakkā, math hi tāta tava piṭa ahañ rajassatthi ca tañ ca paṭiya araṇṇhaṃ parivāṭa paṭhassāmīti avaca, idam me rodanakkāraṇaṃ ti.

So tassā vacanāṃ sutvā va¹ „amma, kin nāma tvaṃ kathesi, nanu evaṃ sante mayāṃ anāthā² bhaviessāmā³“ ti paridevanto

10. Yo 'hañ pubbe niyyāmi

10

uyyānaṃ mattakuḍjare⁴ ca yodhemi

Sutasome pabbajite

kathaṃ nu dānī karissāmīti g. ā. 208.

Tass' attho: ye ahañ pubbe estorajāṇayuttaṃ⁵ sabbālakārapattimāṇāni⁶ tehaṃ abhiruḍha uyyānaṃ gacchāmi mattakuḍjare yodhemi aññesi⁷ te ita assakūḍḍhi⁸ ālāpi at-tham idāni Sutasome pabbajite kathaṃ karissāmīti.

Ath⁹ assa kaniṭṭhabhātā sattavassiko te ubho pi¹⁰ rodanto diavā mātaraṃ upasamkamitvā „amma¹¹ kīṃkārāṇā¹² rodathā¹³“ ti pucchitvā tam atthaṃ sutvā „tena hi mā rodatha, ahañ tāt¹⁴ assa¹⁵ pabbajitūṃ na dassāmīti“ ubho pi te assāsetvā¹⁶ ga dhātīyā saddhīm pāsādā oruḍha pītu santikaṃ gautvā „tāta tvaṃ kira ambe akāmake paḍāya 'pabbajāmīti' vadasi, ahañ te pabbajitūṃ na dassāmīti“ pitaraṃ gīvāya dajhaṃ gahetvā

11. Mātuc ca¹⁷ me rodatiyā¹⁸

jetthassa ca bhātuno akāmassa

11

hatthe pi te gahessam.

na hi gaṇehisi¹⁹ no akāmanāṃ ti g. ā. 209.

M. cintesi: „ayam me paripaṇṭhakarō ti, kena nu kho naṃ upāyena paṭikkamāpeyyaṃ“ ti, tato dhatim oloketvā „amma dhatī hañ²⁰ imaṃ maṇikkhandhapilāṇḍhaṇaṃ²¹ tav²² eso so

¹ C² sa, B² amhi va. ² B² adda nāma. ³ C² omitt matu. ⁴ C² -ā, B² -akūḍḍhi-. ⁵ C² -mi. ⁶ C² -ā, B² ambe. ⁷ B² eḍḍ mme. ⁸ B² āpasa, B² tāvata. ⁹ B² -atthi. ¹⁰ C² rodantiyā, B² rodatiyā. ¹¹ B² gaṇehasi, C² gaṇiṭṭhi. ¹² C² -ampi-.

hoti¹, puttāṃ spanehi, mā me antarāyaṃ karīti² sayāṃ puttāṃ
hattho gahetvā spanetum asakkento tassā lañcam paṭijānitvā

20. Utthehi tevaṃ dhātī,

Imaṃ kuṃārāṃ ramehi aññattha,

mā me paripantham akā

saggaṃ mama paṭṭhayaṇṇasā³ 'ti g. ā. 210.

Tattha imaṃ kuṃārāṃ ti amma dhātī tevaṃ utthehi, imaṃ kuṃārāṃ
spanetvā asantvā imaṃ manin gahetvā aññattha naṃ abhiraṃhehi

Sā lañcam labhītvā⁴ kuṃārāṃ saññāpetvā ādāya aññattha
10 gantvā paridevamānā

21. Yan nūo⁵ imaṃ jaṇeyyaṃ⁶

pabbhāṃkaram, ko nu me n' attho⁷,

Sutasome pabbajite

kin nu me naṃ karissāmīti g. ā. 211.

22 Tass' attho: yā uṇṇa abhāṃ imaṃ lañcatthaya gahitaṃ naṃ pabbhāṃkaram
suppabhisāṃ manin jaṇeyyaṃ⁸, ko nu mayhaṃ Sutasomasarāṇa⁹, pabbajita
imā attho, kin nu me naṃ¹⁰ karissāmī¹¹, abhāṃ teamida pabbajite imaṃ¹²
labhisāmi, labhasi pi ca kin nu naṃ karissāmi, pasesatha me kamman ti.

Tato mahāsasenagutto cintesi: „ayaṃ rājā 'gehe me dhanaṃ'¹³
20 mandan' ti saññāṃ karoti muṇḍe, bahubbhāvaṃ assa¹⁴ kathessā-
mīti¹⁵ so uttāya vanditvā

22. Koso ca tuyhaṃ vipulā,

koṭṭhāgārāṃ ca tuyhaṃ paripūrāṃ¹⁶,

paṭhavi ca tuyhaṃ vijitā¹⁷,

24 ramassu mā pabbaja¹⁸ devā¹⁹ 'ti g. ā. 212.

Tam sutvā M. gātham āha:

24. Koso mayhaṃ vipulā,

koṭṭhāgārāṃ ca²⁰ mayhaṃ paripūrāṃ,

paṭhavi ca mayhaṃ vijitā,

26 naṃ²¹ hitvā pabbajissāmīti. 213.

¹ B² -ta. ² B² gahetvā. ³ B² dadeyyam. ⁴ so C² for me ten' attho? B²
me imā attho, B² -imā attho. ⁵ B² -mo. ⁶ C² naṃ, B² na, ⁷ B² -mīti.
⁸ C² add na. ⁹ B² vana? C² dham. ¹⁰ B² bahurāpasa. ¹¹ C² add sam.
¹² C² -ta, B² -tevi. ¹³ B² -ji. ¹⁴ C² B² taṃ.

Tam sutvā tasmim apagate Kulavaddhanasetthi nāma
otṭhāya vanditvā g. ā.

11. Mayham pi dhanam pahūtam
sakkhātum no pi deva sakkomi,
tan te dadāmi sabbam¹,
ramassa mā pabbaja² devā³ ti. 214.

Tam sutvā M. gātham āha:

12. Jānāmi dhanam pabūtam
Kulavaddhana pūjito taya c' asmi,
saggañ ca patthayaṇo
tena aham⁴ pabbajissāmi⁵ ti. 215.

Tam sutva Kulavaddhane apagate⁶ Somadattam nāma
kaṇiṭṭhabbātaram āmantetvā „tāta aham pañjaraparikkhīto⁷
vanakukkūṭo viya ukkaṇṭhito, mam gharāvāse aratī⁸ abhi-
bhavati, ajj⁹ eva pabbajissāmi¹⁰, tvam imam r. paṭipajjā¹¹“ ti¹² 13
r. niyyādentō

13. Ukkaṇṭhito smi bājjham,
arati mam Somadatta āvisati¹³,
bahukāpi¹⁴ antarāya¹⁵,
ajj¹⁶ ev' aham¹⁷ pabbajissāmi¹⁸ g. ā. 216.

Tam sutvā so pi pabbajitukāmo tam¹⁹ dipento itaram g. ā.

14. Idañ ca tuyham rucitam
Sutasoma ajj²⁰ evā dāni tvam²¹ pabbaja²²,
aham pi pabbajissāmi,
na ussahe taya rinā aham phātun²³ ti. 217.

Atha cam so paṭikkhipitvā upaddhag. ā.

15. Na hi sakkā pabbajitum,
nagare na hi paccati janapade vā²⁴ ti. 218.

¹ H² -mā. ² B² -ji. ³ C² mayham ⁴ H² adda mahāsatru. ⁵ B² -pak-
khitto. ⁶ B² anabhirati. ⁷ C² -mim. ⁸ B² peṭṭocādhī. ⁹ H² iziasati. B² vti.
sati. ¹⁰ B² add me. ¹¹ C² -ya. ¹² B² āham. ¹³ C² -kāmū. ¹⁴ C²
smi tvam. ¹⁵ C² pabbajjam, B² pabbajja. ¹⁶ B² kiron. ¹⁷ B² ca.

Tattha na hi paṇḍitā idam a¹ eva tāva² mama pabbajjādhikāyaṃ
 sutva va lūasmim dassayaṃkhe³ Soḍḍanahare va sakalejanapade va na
 peccati, kori udāhane agāhi na jāleti⁴, amhesu pana dīḥu pabbajjiteṃ anāhā
 ca rajjhāsaṃ bhavissanti, taṃmā na hi attkā tva⁵ pabbajjima, aham eva
 5 pabbajjissāmi.

Tam sutvā mahājano M-assa pādamāle pavaṭṭivā⁶ pari-
 devanto

1. Sotasse pabbajite

kathan nu dāni karissāma⁷ ti āha. 218.

10 Tato M. „alam, mā socittha, aham ciraṃ pi thatvā tum-
 hehi vinā bhavissāmi, uppannasaṃkhaṃ hi nicco nāma a⁸
 atthiti⁹ mahājanaṃ dh. desento¹⁰

20. Upaṇiyat¹¹ idam maññe (IV ²²²/₃)

parittam udakam va caṃgavāramhi¹²,

15 evam suparittake jivite

na-ppamaññitukālo¹³. 219.

20. Upaṇiyat¹⁴ idam maññe

parittam udakam va caṃgavāramhi¹⁵,

evam suparittake jivite

20 aha bālā pamaññanti. 220.

30. Te vadḍhayanti¹⁶ nirayaṃ

tiracchānayoṇiṃ ca pettivisayaṃ ca,

taṇhābandhanabaddha¹⁷

vadḍhenti asurakāyaṃ ti āha. 221.

20 Tattha upaṇiyatidam maññe u ita idam jivitaṃ upaṇiyanti aham
 maññāmi, aḥesu sutteṃ upasamharantaṃ upanayananti¹⁸ idha pana pari-
 yādetvā, taṃmā yathā parittam udakam rajjanam khārocaṃgavāre¹⁹ pak-
 khitam siggaṃ pariyālyati tathā jivitaṃ pi, evam suparittake jivite tam
 parittakam āyasaṃkhaṃ²⁰ gahetvā vicarāṇānaṃ sattānaṃ na paññakriyāya
 20 pamaññim²¹ kālo, appamāde va²² kālūṃ vaṭṭasiṃ ayaṃ ettha ettha, aha
 bālā pamaññanti²³ aṇumari tiya hinvā pūthakalale sūhara tiya kāmepaṇḍe

¹ so B²; C² idam nevaiva. ² B² dāḍha-. ³ B² jāḍha, C² jāḍha. ⁴ B² pavatitvā. ⁵ B² kathamā. ⁶ B² sakka-. ⁷ B² na ca pamaññim-. ⁸ B² vadḍhanti. ⁹ B² taṇhābandhanam-. ¹⁰ B² -niyya-. ¹¹ B² -vama-. ¹² B² pappu-. ¹³ B² ca.

nimajjantā¹ pamajjanti. aśvattāyaṃ ti² bhikkhūjakaśśurayoniḥ ca³ vadāha-
nti⁴ aṇṇo.

Evam M. mahājanassa dh. desetvā Papphakaṃ nāma
pāsādam āruyaṃ sattamāya bhūmiyā tūto khaggena cōlam
chinditvā „aḥaṃ tumbhakaṃ kiñci na homi, attano rājānaṃ
ganhathā“⁵ ti savethanacōlam mahājanassa antare khīpi. Tam
gahetvā mahājano bhūmiyaṃ pavattento⁶ vippavattento⁷ pari-
devi, tasmim tūto mahantaṃ rajaggam utthahi, paṭikkamitvā
tūtajano tam oloketvā „rañṇā“⁸ cōlam chinditvā savethanacōlaṃ⁹
mahājanantare khittā bhaviṣṣati, tenāyaṃ pāsādassa avidūre
rajavatti uggatā“¹⁰ ti paridevanto

11. Uhañṇāte rajaggam

avidūre Papphakamhi¹¹ pāsāde,

mañṇe no keṇā¹² chinṇā

yasaṃsino dhammarājassa¹³ ti g. ā. 222.

12

Tatha Uhañṇāte ti utthahati, rajaggam ti rajakkhandho, avidūre
ti ito ambhakaṃ jhitaṭṭhānto avidūre, Papphakamhi ti Papphakapāsādassa
samāpe, mañṇe no ti ambhakaṃ dhammarājassa keṇā chinṇā bhaviṣṣanti
mañṇe.

M. pi paricārakaṃ¹⁴ pesetvā pabbajitaparikkhāre āharā-
petvā kappakena kesamassam oharāpeivā alambhāraṃ sayana-
pitthe pāsetvā rattapattānaṃ¹⁵ dasāni chinditvā tāni kāsāyaṇi
nivāsetvā mattikāpattāṃ¹⁶ vāmanasakūṭe¹⁷ laggetvā kattara-
daṇḍam ādāya mahātale aparāparaṃ catikamitvā pāsādā ota-
ritvā antaravūhiṃ paṭipajji, gacchantam pana tam¹⁸ na koci
sañjāni. Ath' aṇṇa sattasatā khattiyakāṇṇā pāsādam ahihrū-
hitvā tam adāyā ābharapabbhaṇḍam eva disvā otaritvā avase-
sānaṃ sūlāsasahasānaṃ itthinaṃ santikaṃ gaetvā „tumbhā-
kam piyasāmiḥ Sutasoma mahissaro pabbajito“¹⁹ ti mahā-
saddena paridevamānā²⁰ bahi nikkhamiṃsu. Tasmim khano

¹ Bā adda viya. ² Cā omitt aśv-. ³ Bā -kaccika-. ⁴ Cā vadāhanti-. Bā
vadāhanti-. ⁵ Bā -ti-. ⁶ Bā omitt vi-. ⁷ Bā -o-. ⁸ Bā -pi-. ⁹ Bā adda ca.
¹⁰ Cā -o-. ¹¹ Bā -ikamhi-. ¹² Cā -(tha, Bā -pa)-. ¹³ Bā -ka-. ¹⁴ Bā sāma-
sena-. ¹⁵ Bā omitt tam. ¹⁶ Bā adda va.

mahājano tassa pabbajitabhāvaṃ aññāsi, sakalanagaraṃ sam-
khubbhivā „rājā kira no pabbajito“ ti¹ rājadvāre sannipati,
mahājano „rājā idha bhavissati; ettha bhavissatīti“ pāsāda-
dīni² paribhogatthānāni gantvā rājānaṃ adisvā

- 9 23. Ayam assa pāsādo
 sovaṇṇo³ pupphamalyavītikiṇṇo
 yamhi-m-anuvicari rājā
 parikiṇṇo itthāgārehi. 223.
- 10 24. Ayam assa pāsādo
 sovaṇṇo³ pupphamalyavītikiṇṇo
 yamhi-m-anuvicari rājā
 parikiṇṇo ñātisaṃghena. 224.
- 11 25. Idam assa kūṭāgāraṃ
 sovaṇṇaṃ pupphamalyavītikiṇṇaṃ
12 yamhi-m-anuvicari rājā
 parikiṇṇo itthāgārehi. 225.
- 13 26. Idam assa kūṭāgāraṃ
 sovaṇṇaṃ pupphamalyavītikiṇṇaṃ
 yamhi-m-anuvicari rājā
14 parikiṇṇo ñātisaṃghena. 226.
- 15 27. Ayam assa asokavanikā
 supupphitā sabbakālīkā ramma
 yamhi-m-anuvicari rājā
 parikiṇṇo itthāgārehi. 227.
- 16 28. Ayam assa asokavanikā
 supupphitā sabbakālīkā ramma
 yamhi-m-anuvicari rājā
 parikiṇṇo ñātisaṃghena. 228.
- 17 29. Idam assa ayyānaṃ
 supupphitaṃ sabbakālīkaṃ rammaṃ

¹ Bā adds *ladda*. ² Ck -a, Bā -a. ³ C -a, Bā -a.

- yamhi-m-anuvicari rājā
parikiṇṇo itthāgārehi. 229.
10. Idam assa uyyānam
supphitam sabbakālikam rammam
yamhi-m-anuvicari rājā
parikiṇṇo ñātisaṃghena. 230.
11. Idam assa kapikāraṇam
supupphitam sabbakālikam rammam
yamhi-m-anuvicari rājā
parikiṇṇo itthāgārehi. 231.
12. Idam assa kapikāraṇam
supupphitam sabbakālikam rammam
yamhi-m-anuvicari rājā
parikiṇṇo ñātisaṃghena. 232.
13. Idam assa pāṭalivaṇam
supupphitam sabbakālikam rammam
yamhi-m-anuvicari rājā
parikiṇṇo itthāgārehi. 233.
14. Idam assa pāṭalivaṇam
supupphitam sabbakālikam rammam
yamhi-m-anuvicari rājā
parikiṇṇo ñātisaṃghena. 234.
15. Idam assa ambavaṇam
supupphitam sabbakālikam rammam
yamhi-m-anuvicari rājā
parikiṇṇo itthāgārehi. 235.
16. Idam assa ambavaṇam
supupphitam sabbakālikam rammam
yamhi-m-anuvicari rājā
parikiṇṇo ñātisaṃghena. 236.
17. Ayam assa pokkharani
sañchanno andajehi vitikinnā

yamhi-m-annvicari rājā
parikinnō itthāgārehi. 237.

„ Ayam assa pokkharant
sañchannā andajehi vitikinnā
yamhi-m-annvicari rājā
parikinnō ñāṭisaṃghenā 'ti 238.

imāhi gāthāhi paridevanto vicari.

Tattha vitikinnō ti soṇaṇapupphehi ca aññamalyehi ca sammekinnō,
parikinnō ti parivāṭṭe, itthāgārehi¹ diṭṭhe upādāya tūṭhe mahāgā-
10 nāma, ñāṭisaṃghenā 'ti sammekpi idha-ñāṭhe eva, kūjāgāraṇ ti suttar-
tanavācittie ayyasakūṇḍigārapabbho, soṇasavāṇikā ti soṇasavāṇikkhūmā, saṅkhi-
kālikā ti saṅkhiḍḍapariḍhogakkhamā nḍeapupphehi vā, uyyānaṇ ti Nandane-
sena-Uttalānāna-sāḍḍhehi uyyānaṇ, saṅkhiḍḍikkhaṇ ti tiu² pi uttara up-
pajjenakapupphephalaṇṇamānaṇ kaṇṭhāraṇṇāḍḍheṇ saṅkhiḍḍikkhaṇ ti saṅkhiḍḍi-
15 pupphitaphalitaṇ eva, sañchannā ti nāṇvāḍḍhehi jalajakusumehi³ aṇṇṭhe
sañchannā, andajehi vitikinnā ti sakkasaṃghehi ekinnā.

Evam tesu tesu thānesu paridevitvā mahājāno puna rājāṇ-
gamaṇ āgantvā

„ Rājā kho pabbajito

20 Sutasomō rājāṇ imāṇ pahatvāna
kāśāyavatthavasano
nāgo va ekako caratīti 239.

gātham vatvā attano gharavibhavaṇ pahāya puttadhitāro
hatthesu gabetvā nikkhamitvā B-ttass⁴ eva santikam aga-
25 mūai, tathā mātāpitaro puttadaharā⁵ soḷasaṇṇhasā ca nāta-
kitthiyo ti sakalanagaraṇ tuccham viya ahoṣi, janapadavāsīno
pi tesam pacchato⁶ agamāṇso. B. dvādasayojanikam⁷ parisam
gabetvā himavantābhīmukho pāyāsi. Ath' assa abhinikkha-
manam āntvā Sakko Vissakammam⁸ āmantetvā „tāta Visa-
30 kamma⁹, Sutasomarājā abhinikkhamanaṇ nikkhanto¹⁰, vasa-

¹ C¹ - eni ti. ² B² - chenu. ³ B² jalajathalajhnu-. ⁴ B² - dāri, C¹ - dahiro.

⁵ B² repeats pa-. ⁶ C¹ - ke, B² - nlyam. ⁷ B² vian-. ⁸ B² adda va.

natthānaṃ laddhūṃ¹ vattati, samāgamo mahā bhavissati,
 gaccha Himavantaṃ padose Gaṇḍātīre tiṃsayojanānyāmaṃ pañcā-
 yojanavittthataṃ assamaṃ padam² māpehīti³ pesesi, so tathā
 katvā tasmīṃ assamaṃ pade pabbajitaparikkhāre paṭiyādetvā
 ekapaḍikkamaggaṃ niharitvā devaḷokam eva gato. M. tena⁴
 maggena⁵ taṃ assamaṃ⁶ pavasiṭvā paṭhamam⁷ sayam⁸ pabha-
 jitvā pucchā sese pabbājesi, aparabhāge bahū pabbajjīna-
 tiṃsayojanikaṭṭhānaṃ⁹ paripūri. Vissakammena¹⁰ paṇ¹¹ assa
 assamaṃ māpitaniyāmo ca bahūnaṃ pabbajitaniyāmo ca
 B-assa assamaṃ padam¹² sahvidahananiyāmo¹³ ca Hatthipāla- 10
 jātaka āgatanāyena¹⁴ eva vedītabbo. Tattha M. yassa yassa¹⁵
 eva kāmavitakkādimmicchāvitakko uppajjati taṃ taṃ ākāseṇa
 opasamkamitvā ākāse pallamkena nisīdītva ovaḍanto¹⁶ gātha-
 drayaṃ abbhāsi:

10. Māsaṃ¹⁷ pubbe ratikkhīṭāni
 hasitāni anussaritttho¹⁸,
 mā vo kāmā haniṃsu
 rammaṃ hi Sudassanaṃ nagaraṃ. 240.
11. Mettaṃ ca cittaṃ ca bhāvētha
 appamāṇam¹⁹ divā ca ratto ca,
 aṭṭha gaṇḍhūttha²⁰ devaṃ puram²¹
 āvāsam²² puñṇakammānaṃ²³ ti. 241.

Tattha ratikkhīṭāni¹⁷ kāmaratiyo ca kāyavācchā¹⁸ jāyanta¹⁹ paratta-
 kkhīṭāni²⁰ ca, mā vo kāmā haniṃsu²¹ ti mā tathā ratthukūṃ²² kkhīṭāni²³
 haniṃsu, rammaṃ hi²⁴ Sudassanaṃ nagaraṃ²⁵ nāma²⁶ ramaṇiyan, taṃ mā anusa- 25
 rittthā, mettaṃ²⁷ ti idam²⁸ dassanīyattam²⁹ eva, so paṇa³⁰ vattāro pi brahmarikkhā
 āṭṭhā³¹, appamāṇam³² ti appamāṇasattārammaṇam³³, gaṇḍhūtthā³⁴ ti gamissa-
 tha³⁵, devapuram³⁶ ti Brahmaḷokam.

¹ Bā adda ca. ² Bā adda gantvā. ³ Bā -mapadam. ⁴ Bā -kece thā. ⁵ Cā
 -kathā. ⁶ Bā vāso. ⁷ Bā -dabha-. ⁸ Bā oṣṭhe. ⁹ Bā mīna. ¹⁰ Bā
 -ittthā. ¹¹ Cā gaṇḍhū. Bā gaṇḍhū. ¹² Bā -mīna. ¹³ Bā -akkhū. ¹⁴
 Cā -jassu.

So pi isigano tassa oväde jhatvä Brahmaloḥa-parāyano
ahosiṭi sabham Hatthipālaḥāṭṭakanyen' eva kathetabbam.

S. i. d. ā. „na bhikkhavo idān' eva pubbe pi T. mahāsekkham-
mañi nikkhami yevā" 'ti vatvā j. s. „Tadā mitāpitara mahārāja-
kulāni abhavan. Candā Bāhulamātā, jettaputto Sācīputto, kaṇṭha-
putto Rāhulo, dhātī Khujjuttarā, Kulavaddhanaseṭṭhi Kassapo, mahā-
senaputto Moggallāno, Somadattakumāro Anando, Sutasenarājā ahno
evā" 'ti. Cullavuttasamajātakam, Cattiālsanipāṭasappamā
nīṭhūā.

XVIII. PANNĀSANIPATA.

1. Naḥinikājātaka.

Uddāyhanis jannapado.ñ. Idam S. J. v. purāṇadutiya-
pallobhanam ā. k., kathento ca tam bhikkhuṃ „kenā ukkanthā-
pito aṭṭi“ pucchitvā „purāṇadutiyaṅkāyā“ ti vutte „esā kho bhikkhu tava
amatthakārikā, pubbe teṃ etam nissāya jhāṇā pariḥāyitvā mahāvi-
nāsam patto“ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. udiccabrāhmaṇamamahāsālakule nib-
battitvā veyappatto oggahitasippo isipabbajjam pabbajitvā
jhānābhiññam¹ nibbattetvā Himavanta-padese vāsam kappesi. 10
Alambusājātaka vuttanāyem² eva tam paṭicca ekā migā gab-
bham paṭilabbhitvā puttam vijāyi, Isisiṅgo t³ ev⁴ assa nāmaṃ
ahosi. Atha tam pitā veyappattam pabbajetvā kaṣinapari-
kammaṃ⁵ oggaṇhāpesi. So naṇṇass⁶ eva jhānābhiññam nib-
battetvā⁷ Himavanta-padese⁸ jhānasukkena kiṇṇi⁹, ghoratapo 15
parimāritigandriyo ahosi, tassa silatejena Sakkabhavanaṃ kampi.
Sakko āvajjanto tam kārappaṃ ātvā, „upāyem¹⁰ assa sīlāṃ
bhindissāmhi“ tiṇi samvaccharāni sakala-Kāśiraṭṭhe vutthim
vāresi, raṭṭham aggidaḍḍham viya ahosi, sasse asampajjamāne
dubbhikkhapīḍitā manussa sannipatitvā rājāṅgaṇe upakkosimāu. 20
Atha ne rāja vātapāne thito „kim etaṃ“ ti pucchi. „Mahārāja

¹ Bā -ā. ² Bā adda vatvā. ³ Bā -I uppādeti. ⁴ Bā omitta hi. ⁵ Bā adda eo.

tñi samvaccarāṇi devassa avassantassa sakalaratṭhaṃ¹ ud-
 dayhati, manussaṃ dukkhitā, devaṃ² vassāpehi devā³ 'ti. Rājā
 silaṃ samādiyitvā uposathaṃ upavasanto vassāpetuṃ nāsakkhi.
 Tasmā kālā Sakko addharattasamaye tassa sirigabbhaṃ pavi-
 1 sitvā ekobhāsaṃ katvā vehāsaṃ atthāsi. Rājā taṃ disvā „ko
 si tvaṃ“ ti pucchī. „Sakko 'haṃ asmi“⁴. „Ken' attheṇa-
 gato sīti“⁵. „Vassati te mahārāja rajje⁶ devo“ ti. „Na vassa-
 titi“⁷. „Jānāsi paṇ' assa avassanakkāraṇaṃ“ ti. „Na jānā-
 mīti“⁸. „Mahārāja Himavantapadesa Isisīṅgo nāma tāpa-
 10 vasati ghoratapo parimāritindriyo, so nibaddhaṃ deve vassanto
 kujjhivā ākāsaṃ elokesi, tasmā devo na vassatīti“⁹. „Idha¹⁰
 ettha kiṃ kātabbhaṃ“ ti. „Tassa tape bhinne devo vassatīti“¹¹.
 „Ko paṇ' assa tapaṃ bheditaṃ samattho“ ti. „Dhītā te
 mahārāja Nālinikā¹² samatthā, taṃ pakkosivā¹³ 'asakattānaṃ
 15 nāma gantvā tāpasassa tapaṃ bhindā¹⁴ 'ti peschīti“¹⁵. Evaṃ so
 rājānaṃ anusāsivā sakattānaṃ eva āgamāsi. Rājā pona-
 divaso amaccehi saddhīṃ mantetvā dhītaṃ pakkosāpetvā
 paṭhamam g. ā.:

1. Uddayhate janapade ratṭhaṃ cāpi vinassati,
 20 ehi Nālinike gaccha, taṃ me brāhmaṇam ānaya¹ 'ti. 1.

Tattha taṃ me ti taṃ meṃ avarakārīṃ brāhmaṇaṃ atāpo vassā-
 20 ti. Kāḷasāravāsaṇ² assa silaṃ bhindā³ 'ti.

Taṃ sutvā sā dūtīyaṃ g. ā.:

1. Nāhaṃ dukkhakkhamā rāja, nāhaṃ addhānaskovidā,
 25 kathaṃ ahaṃ gamissāmi vanaṃ kuṇḍjaraavevitaṃ ti. 2.

Tattha dukkhakkhamā ti ahaṃ mahārāja dukkhasa āhamā na heṃ.
 addhānaṃ pi na jānāmi, addhaṃ kathaṃ gamissāmi ti.

Tato rājā dve gāthā abhāsi:

1. Phītaṃ janapadaṃ gantvā hatthiṇā ca ratheṇa ca
 30 dārusaṃghāṭayācena evaṃ gaccha Nāliniye. 3.

¹ B4 adda pi. ² B3 vassāsi. ³ B2 ratṭha. ⁴ B4 asmi. ⁵ B4 pakkosāpetvā.

„ Hatthi assarathā patti — gacch' evādāya khattiye
tav' eva' vappardpena vasañ tam ānayaasāti. 4.

Tattha dāruṇaṃghāṭayāneṃ¹ 'ti amma Nalinika tvañ padasā na
gamhesasi, pūṭṭam pana sabbikkhañ khamam attano Janapade kaṭṭhivānehi²
gantvā tatoparam pi ajjhokāse pattebhāneṃ vayhāṇiṃ udakattibhāne nīvāsa- 5
ghāṭeṃ³ dāruṇaṃghāṭayāneṃ gaccha. vappardpenā⁴ 'ti evaṃ akkhamānā⁵
gantvā tava⁶ vappena c' eva rūpasampadāya ca tam⁷ brāhmaṇaṃ attano vasañ
ānayaasāti.

Evam so dhītaraṃ saddhīm akathetabbam pi ratṭhapari-
pālanam nissāya kathesi. Sāpi „sādhā“ 'ti sampatlecchi. Ath' 10
assā sabbam dātabbayuttakam datvā amaccehi saddhīm nyyo-
jesi. Amaccā paccantañ gantvā tattha khandhāvaram nīvā-
setvā rājadhītaram ukkhīpāpetvā vanacarakadesitena maggena
Himsavantañ pavāsetvā pubbaḥhasamaye tassa assamasamīpañ⁸
pāpunimsu. Tasmim khane Bo. puttam assamapade nivattetvā 15
sayam phalāphalattāyā araṇṇam pavatṭha hoti. Vanacarakā
sayam assamañ āgantvā tassa pana dassanattṭhāne thātvā
Nalinikāya tam dassetvā⁹ dve gāthā vadimsu:

„ Kadaliḍḍhajapaṇṇāgo ābhujjiparivāraṇo¹⁰

eso padissati rammo Isisiṅgassa assamo¹¹. 5. 20

„ Eso aggi¹² ssa samkhāto, eso dhūmo padissati,

maññe no aggin hāpeti Isisiṅgo mahiddhiko ti. 6.

Tattha kadaliṇṇakāṇāṃ dhajā paṇṇāneṃ¹³ assā 'ti kadaliḍḍhajapaṇṇāno,
ābhujjiparivāraṇo¹⁴ ti bhujjapattavanaparikkhito, samkhāto ti eso aggi
assa Isisiṅgassa dhūmo¹⁵ samkhāto parakkhato jesi, maññe no aggin ti 25
na aggin hāpeti jebati¹⁶ paricaratiti¹⁷ maññe¹⁸.

Amaccāpi¹⁹ B-assa araṇṇam pavatṭhavelāyam eva assa-
mam parivāretvā ārakkham thāpetvā²⁰ rājadhītaram isivesam

¹ C² tadvera. ² B² adda ca rathavāhaṇaṃ ca. ³ C² -nā. ⁴ B² akkhamānā.
⁵ C² tāhes. ⁶ C² ta. ⁷ C² ta. ⁸ B² assamāpadassana-. ⁹ B² dassanto. ¹⁰
C² -jith-, B² -javāto. ¹¹ C² -o. ¹² C² -nā. ¹³ B² ābhujjiparivārio,
C² ābhujjiparivāraṇo. ¹⁴ B² jhānena. ¹⁵ so B²; C² duggatim. ¹⁶
C² -hara-. ¹⁷ B² -āmi. ¹⁸ B² adda kha.

gāhāpetvā savanpacirakam¹ nivāsanapārūpanam² katvā sab-
 bālanākārehi alaṅkaritvā tantubaddham³ cittaabhenḍukam⁴ gāhā-
 petvā asaṃapadam pavesetvā sayam bahi rakkantā aññhamso.
 Sā tena bhenḍukena⁵ kilantī caṃkamanakoṭim⁶ otari. Tasmim
 5 khaṇe Isisiṅgo paṇṇasāladvāre paṇṇasālaphalake⁷ nisinnō beti,
 so tam āgacchantiṃ diāvā bhittatasāto aññhāya paṇṇasālam
 pavisitvā aññhāsi. Sāpi 'ssa paṇṇasāladvārath gantvā kilī yeva.

5. tañ ca tato ca uttarim aññham pakāsento tisso gāthā abbhāsi:

7. Tañ ca diāvā āyantiṃ āmuttamaṃkupaḍalam⁸
- 10 Isisiṅgo pāvisi bhito assamam paṇṇasāladvāram. 7.
8. Assamassa ca sā dvāre bhenḍuken⁹ assa kilati
 vidamāyanti āgāni gūyham pakāsītāni¹⁰ ca. 8.
9. Tañ ca diāvā kilantiṃ paṇṇasālam gato jati,
 assamā nikkhamutvāna idam vacanam ābravīti. 9.

- 15 Tattha bhenḍukena sā 'ti assa Isisiṅgassa asaṃapadāre bhenḍukam
 kilati, vidamāyantiṃ dasseti, gūyham pakāsītāni¹¹ ca 'ti gūyham sa
 rahassaṃgāni pakāsītāni¹² ca pakāsiṃ mūhahutthāḍḍhi, ābravīti¹³ so āra
 paṇṇasāliya thitvā cinteti: sse¹⁴ āyam yakkho bhāveyya paṇṇasālam pavisitvā
 mam¹⁵ murumuttipetvā khādeyya, nāyam¹⁶ yakkho tīpaso bhavissatthi, tasmā¹⁷
 20 nikkhamitvā pucchissāmi naa 'ti vatvā gātham¹⁸ āha

10. Ambho ko nāma so rukkhō yassa tēvaṃgataṃ phalam,
 dūre pi khittam pacceti, na tam ohāya gacchatīti kathesi. 10.

Tattha yassa tēvaṃgataṃ ti yassa tava rukkhassa evaṃgataṃ
 murumam phalam ko nāma so rukkhō ti citrabhenḍukena aññāpucchessī
 20 rukkhaphalam¹⁹, etena bhavissāmi ti madhāmanā evam pucchi.

Ath²⁰ assa sā rukkham ācikkhanti:

11. Assamassa mama²¹ brahme samipe Gandhamūḍaḍe
 bahavo²² tādīsā rukkhā yassa tēvaṃgataṃ phalam,
 dūre pi khittam pacceti, na mam²³ ohāya gacchatīti g. ā. 11.

¹ Bā - kana. ² C² - omī, C³ - pāpuranaṃ, Bā nivāsana pāruppanam. ³ Bā
 - bandham. ⁴ Bā citrage. ⁵ Bā ge - throughout. ⁶ Bā - tiyso. ⁷ Bā pāṇḍarāśa-
 - bā - ti. ⁸ C⁸ - kanti, ⁹ Bā adde pucchissāmi nantī, Bā pucchissāmi nantī
 gāthamāha. ¹⁰ C¹⁰ - tam. ¹¹ C¹¹ - nāyam. ¹² Bā tasmā cor. to assamā. ¹³
 C¹³ omī pucchissāmi nantī vatvā gātham. ¹⁴ C¹⁴ ca mam, C¹⁵ ca, omitting mam.
¹⁶ C¹⁶ - ye. ¹⁷ Bā yanam in the place of na mam.

Tattha samāpe Gandhamādanaṃ ti Gandhamādanapabbate mama assa-
manāpi, yassa teva āgāraṃ ti yassa evaṃgāraṃ, takīro sandhikāro.¹

Iti sā musā' abhāsi, itaro pana saddahitvā „tāpaso eso“
ti saññāya paṭisanthāraṃ karonto;

12. Etā bhavaṃ assaṃ' imaṃ adeto,
pajjaṇ ca bhakkhaṇ ca paṭicecha dammi,
idaṃ āsanaṃ atrabbhaṃ nīdatu,
ito bhavaṃ mūlaphalāni bhūjatū 'ti g. ā. 12.

Tattha assamīmaṃ ti assamaṃ imaṃ bhavaṃ pavāso, adeto 'ti yathā-
sannihitaṃ āhāraṃ bhūjato, pajjaṇ ti pādabbaḥḥajenā, bhakkhaṇ ti 10
madhuraḥḥalāphalaṃ, paṭicecha 'ti paṭigāha, idaṃ āsanaṃ ti pavittakāla
evaṃ āha.

„Kin te idaṃ“ ti tassā² pannaśālaṃ pavāsitvā kaṭṭhatthare'³
nīdantiyā savaṇṇaśraṇe dvidhāgate⁴ sarīraṃ appaṭicchannaṃ
āhosi, tāpaso mānugāmasarīrasa aditṭhapubbattā diṣvā „vaṇo 15
eso“ ti saññāya evaṃ āha:

13. Kin te idaṃ ūruṇaṃ antarasmiṃ
supiṇṇehitaṃ kaṇha-r-iva-ppakāsaṭi,
akkhāhi me pucchito etaṃ atthaṃ,
koṇe⁵ nu te uttamaṅgaṃ pavittāṇ⁶ ti. 13.

Tattha supiṇṇehitaṃ ti dehinuṇā ūruṇaṃ samāgamaḥ⁷ uphasāliṇa⁸
sippimukhasaṇṭhinaṃ⁹ subhalaḥḥapanaṃ hi¹⁰ samannāgatiyaṃ taṃ thānaṃ
āśādhātakaṃ boḍi samannāgatiyaṃ abbhūnnaṃ¹¹ sippiputsumukhasaṇṭhinaṃ
kaṇharivappakāsaṭi¹² ubbeṇa, pāseṇa kākākaṃ¹³ viya khūyaṭi, koṇe¹⁴
nu te uttamaṅgaṃ pavittāṇ ti taṃ uttamaṅgaṃ lūgaṇṭhinaṃ na 25
peḍḍhiyaṭi, kin nu taṃ taṃ sarīrasaḥḥāṭe koṇe pavittāṇ ti pucchā.

Attha naṃ sā vaṇcayanti gāthadvayaṃ āha:

14. Ahaṃ vapo mūlapalesanaṃ ṇaraṃ
āśādayiṃ acchaṃ sughorarūpaṃ¹⁵,

¹ C² -kateṇa, C³ -karoṇa, B⁴ byañjana-sandhikāro. ² B⁴ musā-rūḍaṃ. ³ C² B⁴
tassa. ⁴ B⁴ kaṭṭhantare. ⁵ B⁴ -kate. ⁶ C² -so, ⁷ C² -ṭhe. ⁸ B⁴ -ganāni-
⁹ B⁴ -phu-. ¹⁰ B⁴ sippipujamukha-. B⁴ sippibalamukha-. ¹¹ B⁴ -es ti. ¹²
C² B⁴ abbhantaraṃ. ¹³ C² -kākā, B⁴ -kīkaṇṭi. ¹⁴ C² kīlakaṇṭi. ¹⁵
C² omiṭ su.

so mañ pativā sahas' ajjhapatto
panujja mañ abbahi' uttamaṅgaṃ. 14.

15. Sv-āyañ vapo khajjati kaṇḍuvāyati,
sabbhañ ca kālaṃ na labhāmi sātani,
paho bhavaṃ kaṇḍuṃ imaṃ vinetuṃ,
kurute¹ bhavaṃ yācito brāhmaṇatthan ti. 15.

Tattha issādayin ti ghaṭṭesam², āgacchantam divā leḍḍhaṃ paham³ ti
aṭṭho, pativā ti upadhāritā, sahasa' ajjhapatto ti⁴ sahasā ajjhapatto
sappatto, panujja ti aha mañ pativā, abbahi' ti mukheṃ mama utta-
10 maṅgaṃ luffetvā pakkāmi, tato patthāya imamaṃ thāne vapo jāto, svāyaṃ ti
so ayaṃ tato patthāya mayheṃ vapo khajjati e' eva kaṇḍuṃ ca karoti, tappar-
aya' eḍḍham⁵ sabbakālaṃ kāyikasatthakāṭṭhaṃ na labhāmi, paho⁶ ti paho⁷
sammātho, brāhmaṇatthan ti bhavaṃ mayā yācito idaṃ⁸ brāhmaṇassa
aṭṭhaṃ karotu idaṃ me dukkhaṃ harā⁹ ti vadati.

16. So tassaṃ musāvādaṃ sabbāvo ti saddahitvā „sace vo¹⁰
evaṃ sukhaṃ hoti kariṣāmi¹¹“ taṃ padesaṃ oloketvā anan-
taraṃ g. ā.:

17. Gambhīrarūpo te vapo saḷehito
apūṭiko pannagandho¹² mahā ca,
20 karomi te kiñci kasāyayogaṃ¹³
yathā bhavaṃ paramasukhī bhaveyyā¹⁴ ti. 16.

Tattha saḷehito ti rautthāso, apūṭiko ti pūṭimānasaḷehito, panna-
gandho¹⁵ ti thoḍaṃ duggandho, kasāyayogaṃ¹⁶ ti ahaṃ keṭṭhesukkhā-
kasāya¹⁷ gahetvā tava ekaṃ kasāyayogaṃ¹⁸ karomi.

18. Tato Naṇṇikā gātham āha:

19. Na mantayogā na kasāvayogā
na osadhā brahmacārī kamanti,
yam te mudū ṭeṇa¹⁹ vinehi kaṇḍukaṃ
yathā ahaṃ paramasukhī bhaveyyaṃ ti. 17.

¹ Bā -bo-. ² Bā karntam. ³ Bā ghāto-. ⁴ Cā -ran. ⁵ Bā adda mamam. ⁶ Cā ayyahit, Bā abbahit. ⁷ Bā khokam. ⁸ Cā -o. ⁹ Bā -o. ¹⁰ Bā imam.
¹¹ Bā -ṣhi, Bā -rāpehi. ¹² Bā te. ¹³ so Cā, Bā vaṇṇa- corr. to vana-. ¹⁴ Cā kī-. ¹⁵ Cā -yyan. ¹⁶ Bā vaṇṇa corr. to vana-. ¹⁷ Cā kī-. ¹⁸ so Cā,
Bā keṭṭha-. ¹⁹ Bā ghaṭṭeṇa mudukena.

Tattha kamanṭṭi tto brahmacārī imasmiṃ mama vapp' a' eva manta-
yogā na karāyogā na pupphaphalādīni oadāhāni kamanṭi, anekatārāni katehi/
pi tehi etassa phāsuhāro na bhūtapabbo, yam' pana te etam' mudda algaṭṭam
tena ghaṭṭiyamānass' eva' tassa kaṇḍu na hoti, tassāssa tena vinēhi'
kaṇḍu ti

So „saccam' esā bhāṇatīti“ sallakkhetvā „methunasadi-
saggena sīlam' bhijjati jhānam' antaradhāyatīti“ ajānanto mātu-
gāmasa aditṭhapubbattā methunadhammasa ca ajānanaabbhāvena
bhāṇajjan' ti vadantiyā tāya methunam' patisevi', tāvad ev'
assa sīlam' bhijji' jhānam' parihāyi, so dve tayo vāre sam- 10
saggam' katvā kilanto hotvā nikkhamitvā saram' oruyha nahātvā
paṭippassaddhadaratho āgantvā pannasālāya nisīditvā puna pi
tam' tāpaso ti maññamāno vasanattṭhānam' pucchanto:

12. Ito nu bhoto katamena assamo,
kacci' bhavam' abhīramasi' aruṇṇe, 13
kacci' te mūlaphalam' pahūtam',
kacci' bhavantam' na vihiṃsanti vāḷā ti g. ā. 18.

Tattha katamena 'ti Ito katamena disābhāgena bhoto assamo, bhavam'
ti āpāram' etam'.

- Tato Naṭṭikā catasso gāthā āha: 20
16. Ito ujum' uttarāyam' disāyam'
Khemā oadī Himavautā pabbhāti,
tassā tīre assamo mayha' rammo,
aho bhavam' assamam' mayham' passu. 19.
17. Ambā ca sālā tilakā ca jambuyo (IV ¹⁹³/₃) 25
uddālakā pāṭaliyo ca phullā,
samantato kimperisābhigittam'
aho bhavam' assamam' mayha' pāse. 20.
18. Tālā ca mūlā ca phalā ca mōṭṭha,
vaṇṇena gandhena upetarūpaṃ 30

12. Ito ghaṭṭay-. 13. Ito tassā vi-. 14. Ito paṭisevati. 15. Oā -itvā. 16. Ito kīṇet.
17. Ito -mūlāni. 18. Ito kacci. 19. Ito uttarāyam'. 20. all tase MSS. mayham'.
21. Ca Ito sam.

taṃ bhūmibhāgehi upetarūpaṃ

aho bhavaṃ assamaṃ mayha¹ passe. 21.

11. Phalā ca mūlā ca pahūta mettā²

vannena gandhena rasen³ upetā,

5 āyanti⁴ ca luddakā taṃ paḍesaṃ,

mā me tato mūlaphalaṃ ahaṃsā⁵ 'ti. 22.

Tattā uttarāyaṇaṃ uṇṇāya, khemā u evaṇṇāmiṇāṃ tādā, Himavantaṃ
pabbātinā Himavantaṃ pavattanti, aho u pāṭhaṇṇaṃ nīpāto, uddāṭakā u
vāṭagūṭakā, kimpurisaṃbhigāṇa u sabbodā⁶ parivāretvā madhuraṇṇena
10 āyanti⁷ kimpurisaṃ bhigāṇa, tālā ca mūlā ca phalā ca mettā⁸ 'u
ettha mama assame phalāṇā tālarūṭhā ca issam yeva vappādhā⁹ sampannā
kandasaṃbhāṭā tālamūlā ca tālā ca mūlā ca¹⁰ pahūtaṇṇetthā¹¹ 'u uṇṇārukkhe-
phaṭaphalā¹² ca rukkhavallimūlā ca pahūṭā ettha, mā me tato u taṃ mama
assamaṇṇaṃ pahūṭaluddakā āgacchanti, mayā¹³ e¹⁴ ettha āharitvā (hapitam
15 bahū madhuraṇṇaṃ mūlaphalaṃ¹⁵ aṭṭhi, te mayā cirāyaṇe mūlaphalāphalaṃ
kareyyum, te tato mama mūlaphalāphalaṃ u āharitvaṃ, tasmā aho mayā
saddhīm āgantukāmo ehi noce āhaṃ gamisaṃti¹⁶ āha.

Taṃ sutvā tāpaṇo yāva piṭu āgamaṇā¹⁷ adhivaṇṇāpetum g. ā.:

11. Pitā mamath mūlaphalesanaṃ gato

20 idāni āgacchati sāyakaḷe,

ubho va gacchāmaṇe assamaṃ taṃ

yāva pitā mūlaphalato¹⁸ etā¹⁹ 'ti. 23.

Tattā ubho ca gacchāmaṇe u mamath²⁰ piṭu ārocetvā ubho va
gamisaṃti.

21. Tato sā cintesi: „ayaṃ tāva araṇṇe vaḍḍhitabhāvena
mama itthibhāvaṃ nā jānāti, pitā paṇ²¹ assa maṃ²² diṣvā va
jānitvā 'tvam idha kiṃ karosīti' kājakotiya²³ paharitvā sīsam
pi me bhindeyya, tasmim anāgate yeva mayā gantum vaṭṭati,
āgamanakammam pi me niṭṭhitaṃ²⁴ ti sā tassa āgamanūpāyaṃ
20 ācikkhanti itarath g. ā.

¹ B² -aṇ. ² C² -tamatha, C⁴ B² -tamatha corr. to -timetha. ³ so all three MSS. for cā. ⁴ B² -samanāto. ⁵ B² vappagandhāni. ⁶ B² phalā ca, B² mūlā ca phalā ca in the place of tālamūlā ---. ⁷ B² only one phalā. ⁸ B² bahū madhū rasaphalāphalaṃ. ⁹ B² addā tāva. ¹⁰ so all three MSS. for -āro? ¹¹ C² -maṇ. ¹² C² -mama. ¹³ C² -yāya.

21. Aññe bahū isayo sādhurūpā
rājīsayo anumagge vasantī,
te yeva pucchesi mam' assaman taṃ
te taṃ nayissantī mamam sakāse ti. 24.

Tatha rājīsayo ti samma na sakka mayā cīrāyitvā, aññe pana sādhusa-
bhāra brāhmaṇīsayo ca rājīsayo ca anumagge mama assamanaggapasse vasantī
saham te taṃ¹ śrīkkhītvā gamissāmi, tvaṃ te puccheyyisī, te taṃ mama
santikaṃ nayissantīti.

Evam sā attano palāyanūpāyam katvā pappasālato nikkha-
mitvā olokantam² eva „tvam nivattā“³ 'ti vatvā āgamana- 10
maggen⁴ eva amaccānam santikaṃ agamāsi, te taṃ gahetvā
khandhāvāraṃ gantvā anupobbena Bārāṇasīṃ sampāpunīdhu.
Sakko pi taṃ divasaṃ eva tussitvā sakalaraṭṭhe devaṃ
vaśāpesi⁵. Isisīggaṭṭāpasassāpi⁶ tāya pakkantamattāya sarīre⁷
dāho uppajji, so kampanto pappasālāṃ pavasiṭvā vākaciraṃ 15
pārupitvā socanto nīpajji. Bo. sāyaṃ āgantvā pattaṃ apa-
santo „kuhiṃ nu kho gato“⁸ ti kaccam otāretvā pappasālāṃ
pavisitvā⁹ nīpaunnakaṃ disvā „tāta kiṃ karosīti“¹⁰ piṭṭhūṃ pari-
majjanto tisso gāthā abhāsi:

22. Na te kaṭṭhāni bhinnāni, na te udakam ābhatam, (IV ³²¹/₁₉) 20
aggi pi te na hāpito, kiṃ nu mando va jhāyasi. 25.
23. Bhinnāni kaṭṭhāni hoto ca¹ aggi
tapaṇi pi te samitā brahmacāri
piṭṭhā ca mayham udakaṃ ca hoī
ramasi tuvaṃ brahmabhūto puratthā. 26. 25
24. Abhinnakaṭṭho si anābhatodako
ahāpitaaggi si² asiddhabhojano³ •
na me tuvaṃ ālapasi mam' ajja,
naṭṭhan nu kiṃ cetasaikañci⁴ dukkhaṃ ti. 27.

¹ Bā te sam. ² Bā te tam olokentam. ³ Bā -ti. ⁴ Cā -go. ⁵ Bā evaṃkāye.
⁶ Bā adda taṃ. ⁷ Bā va. ⁸ Bā ahesataggi pi. ⁹ Cā saṭṭha-, Bā saṭṭha. ¹⁰ so
Cā for -kaṃ ca? Bā -ka.

Tatha bhikkhūnaṃ arāhato uddhataṃ, na hūpiro ti na jaho, bhinnānāṃ pubbe taṃ maddhamaṃvehiya taṃhāro uddhataṃ' eva honti, huto ca aggrhi aggrhi ca huto¹ honti², tapanaṃ³ viśvānaggrhihāsanābhāta⁴ tapanaṃ pi te samitā va⁵ saṃvehihāti va honti, aṭṭhaṃ ti mama taṃsaṃhāya pīṭheṇ ca⁶ paṇṇattam eva honti. udakaṃ cā 'ti pīṭhobhavaṇḍakaṃ ca upaṭṭhātam⁷ eva honti, brahmacāhuto ti taṃ hi⁸ ico purāṭhā⁹ saṃvehihāto imasmiṃ arāhe abhiraṃsaṃ, abhinnaṃkaṭṭho eṭhi¹⁰ so dāni aṃṇābhātaṃ¹¹, aṇṇābhātaṃ¹² bhajano¹³ ti na te kiṇci sūhākaṃ kaṇḍamāṇam vā pannaṃ vā seditam. mamajjā¹⁴ ti mama putta aṃṇā na me taṃ āpasaṃ, naṭṭhaṃ kiṃ ti kiṃ te naṭṭhaṃ, kiṃ vasaṃkaṇḍakāṃ, aṇṇāhi me nipaṇṇakāṇḍaṃ ti pucchati.

So pīṭa vacanāṃ sutvā taṃ kāraṇaṃ kathento ā:

25. Idhāgamaṃ jaṭilo brahmacārī

sodassaneyyo suttaṇṇi vineti

n' evātidigho na punātiraṃso

16 sokaṇhakaṇḍhacchadānchi¹⁵ bhoto. 26.

26. Amassa jāto apurāṇavantaṃ,

ādhārārūpaṃ ca paṇ' assa kaṇṭhe¹⁶,

de' āssa gaṇḍā ure¹⁷ sajāta

savannaṇapindūpaniṭṭhā¹⁸ pabhassarā¹⁹, 29.

26. Muḥhaṇ ca tassa bhūṇassaneyyaṃ²⁰,

kaṇṇeso²¹ lambanti ca kuṇḍitaggā,

te jotare carato māṇavaṇṇa

suttaṇ ca yaṃ saṃyamanāṇaṃ jaṭānaṃ. 30.

27. Aññā ca tassa²² saṃnāmanāṇi catasso

27. oḷāpi tā lohitakā ca sutā

tā piṇṇasare²³ carato māṇavaṇṇa

cirīṭṭisaṃghā-r-iva²⁴ pāvusaṃhi. 31.

28. Na mekhalāṃ muñjamayaṃ dhareti,

na santacāṇi²⁵ no²⁶ paṇa pabbaj' assa²⁷,

¹ C¹ add ca. ² B² jahāti. ³ C³ -nīya ti. ⁴ B⁴ viśvānā aggrhi seditā. ⁵ B⁵ adda sayameva. ⁶ B⁶ upaṭṭhāpi. ⁷ B⁷ suvaṇṇa. ⁸ C⁸ anuṭṭhāva. ⁹ C⁹ anuṭṭhāva.

¹⁰ C¹⁰ addhava. ¹¹ B¹¹ aṭṭha. ¹² C¹² B¹² anut oṇe kaṇha. ¹³ C¹³ -o, B¹³ -kaṇha.

¹⁴ read: day' āssa gaṇḍā urato? B¹⁴ dveyamāgaṇḍā. ¹⁵ B¹⁵ savannaṇapindū. ¹⁶ C¹⁶ -bhūṇa.

¹⁷ B¹⁷ bhūṇa. ¹⁸ C¹⁸ -nān, B¹⁸ -ān. ¹⁹ na sūhā. ²⁰ C²⁰ sūhā, B²⁰ piṇṇa. ²¹ C²¹ viriṭṭi, C²¹ cīṭṭi, B²¹ viriṭṭi.

²² C²² -o. ²³ C²³ santamaṇi, B²³ saṃhā, B²³ saṃhā corr. to santare. ²⁴ C²⁴ -o.

²⁵ C²⁵ -ān.

- tā¹ jotare jaghanavare² vilaggā
sateratā vijjur-iv³ antalikkhe. 32.
33. Akkhilakāni⁴ ca avapṭakāni
hetthā nabhyā kaṭṭisamohitāni
avighaṭṭitā⁵ nīceam kilim⁶ karonti,
han tāta kiṃ rukkhaphalāni tāni. 33. 4
34. Jāṭā ca tassa bhusadassaneyyā⁷
parosataṃ vellitaggā sugandhā,
dvedhāsira sādhuviḍḍhatarūpo,
aho nu kho mayha tathā jāṭassu. 34. 10
35. Yadda ca so parikati tā⁸ jāṭāyo
vaṇṇena gandhena upetarūpā
nīluppalaṃ vāṭasameritam va
tath⁹ eva saṃkhātī¹⁰ vaṇassamo ayaṃ. 35. 12
36. Paṇko ca tassa bhusadassaneyyo¹¹
u¹² etūdiso yādiso mayha kāyo,
so vāyati erito mālotena
vaṇaṃ yathā aggagimhesu phullaṃ. 36. 12
37. Nihanti so rukkhaphalaṃ pathavyā
succhitarūpaṃ ruciraṃ¹³ dassaneyyaṃ
khittaṃ ca nassa¹⁴ punar eti hatthaṃ,
han tāta kiṃ rukkhaphalaṃ nu kho taṃ. 37. 10
38. Dantā ca tassa bhusadassaneyyā¹⁵
suddhā samā saṃkhavarūpapanna
mano pasādentī vivariyamānā,
na ha¹⁶ nūna so sākāṃ akkhācī tehi¹⁷. 38. 22
39. Akakkasaṃ agāṭitaṃ¹⁸ muḥḥuṃ mḍuṃ¹⁹
[ojuṃ] anuddhataṃ²⁰ acapalaṃ assa bhāsitaṃ,

¹ C² 24. ² B² jagghatane corr. to jagghanantare? ³ C² abila-, B² akkha-.

⁴ B² kilim. ⁵ B² bhusam-, C² bhuja-. ⁶ B² pakṭraṃ tā. ⁷ B² samvāyati
corr. to -vāṭi, B² -vāṭi. ⁸ so B². C² vuri-. ⁹ B² ta-. ¹⁰ C² bha, B² hi. ¹¹
C² kehi. ¹² C² agala, C² agala, B² agāṭitaṃ. ¹³ C² muḥḥuṃ. ¹⁴ B² -tam.

- rudam manuññam karavikasussaram
hadayaṅgamañ rañjayat' eva me mano. 39.
39. Bindussaro nātivissatthavākya
na nūna sajjāyamatippayutto,
iechāmi kho tam punar eva datthum
mittam' hi me māgav' āhū puratthā. 40.
40. Susandhi sabbattha vimatth' imam vaṇam
puthum' sujātam kharapattasannibham —
ten' eva mañ uttariyāna' māgavo
vivariya ūrum' jaghanena piḷayi. 41.
41. Tapanti ābhanti' virocare va
sateratā' vijjur-iv' antalikkhe
bāhā mudu añjanalomasādisā
vicitravaṭṭaṅgulikāssa sobhare. 42.
42. Akakkasaṅgo na ca' dighalomo
nakhāssa' dīghā api lobitagā,
mudūhi bāhāhi pallesajanto'
kalyāṇarūpo ramayam'¹² upatthahi. 43.
43. Dumassa ūlūpanibhā' pabbassarā'¹³
suvannakambūtalaṇṇasuechavi
hatthā mudu, tehi mañ samphusitvā'¹⁴
ito gato, te mañ dahanti tāta. 44.
44. Na ha'¹⁵ nūna so khārividham āhāsi'¹⁶,
na nūna'¹⁷ kaṭṭhāni sayam abhañji'¹⁸,
na nūna so hanti dume kuṭṭhāriyā'¹⁹,
na pi 'assa'²⁰ hatthesu khilāni'²¹ atthi. 45.
45. Accho ca'²² kho tassa vaṇam akāsi,
so mañ bravi: sukhitañ mañ karohi,

¹ Bā - o. B - ā. ² Cā - d. B - u. ³ Cā - yāya. ⁴ Cā - ūru. ⁵ Cā - āhanti.
⁶ Bā - ti. ⁷ Cā - va. ⁸ Cā - nagh-. Bā - nakhāssa. ⁹ Bā - pallesajanto. Cā -
pajalissajanto. ¹⁰ Cā - ramayam. Bā - ramayham. Bā - ramayam? ¹¹ Cā - pabbā-
sarā. ¹² Cā - mamampho-. ¹³ Bā - omits ha. ¹⁴ Cā - āhāsi. Bā - āhoi. ¹⁵
Bā - āhāsi so. ¹⁶ Bā - abhu-. ¹⁷ Bā - kumā-. ¹⁸ Bā - kīssa. ¹⁹ Bā - khilāni. Cā -
khilāni. ²⁰ Cā - ajjasa.

- dasseti, tā pimsare¹ ti tīnī pīlaudhanāni pāvuseva va ratte² dese ciriti-
 samghā³ viya viravanti⁴, makkhalo⁵ ti makkhalam, ayam eva vā pūtho:
 idam⁶ nivatthakāṇḍapaccāram⁷ sandhāyāha, na santace⁸ ti na vāko⁹, i. e. h.
 tīta yathā mayam imamayam vā vākamayam va vākaṇḍam¹⁰ kare¹¹ dhāreṇa
 na tathā so¹² so paṇa sūrasaccāram dhāreṇā, akkhilakāṇḍi¹³ āśācāni¹⁴ nīk-
 kantakāni¹⁵, kassāsamohīkāmīṇi kassāyam nibbaddhāni¹⁶, niccam ātīm¹⁷
 karonti ti aghatitāni pi nīcam kīlīkūlīpanti¹⁸, āhantā¹⁹ ti āmbho²⁰ tīra,
 kim rukkhaphalāni²¹ tāni tāni tassa²² mānava²³ vutirūḍhāni kassāyam
 buddhāni katararukkhaphalāni nāma²⁴ ti maggasamghāni²⁵ sandhāyāha, jātā ti
 10 jātamaṇḍalākāreṇa buddhā ratanamaṇḍalākārevaṇṇiyo sandhāyāha, vellitaggi²⁶
 kuṇḍitaggi²⁷, dvadhāsa²⁸ ti tassa sūram dvadhā kareṇa buddhānam jātānam
 vasaṇa²⁹ sūthū vibhatterūpam, tathā ti yathā tassa mānava³⁰ jātā tathā
 imhehi mama na buddhā³¹, aho vasa mānāpi tathā aasā³² ti pūthento³³,
 upatārūpā ti upatācabbhāva, vātasamvāritam vā ti yathā nāma vīluppalam
 15 vāteva samvāritam tathā³⁴ eva ayam imasmin vasaṇe samāno samvāri, nā-
 dīso ti na vāḍīso, mama³⁵ kīya paṇko n³⁶ vāḍīso tassa, so hi dūrasāṇiyo³⁷
 eva sogandho ca, āgagginheṇā³⁸ ti vasaṇasamaye, nīhanāti pāharati, kim
 rukkhaphalam nu aho tam ti katararukkhassa nu kbo tam phalam, aś-
 khavarūpapaṇṇā³⁹ ti sūthosamvāritaphalāgā, ākamaḥkhāḍi⁴⁰ nūna so
 20 mānava mayam viya tehi dantehi rukkhapaṇṇāni⁴¹ eva mūlaphalāni va na
 khādi, āmbhāṇa⁴² hi tīnī khāḍantīnam⁴³ ākapaṇṇavāntadāni⁴⁴ ti dīpeli,
 ākakkāsa⁴⁵ ti tāta tassa bhāṇṇāni apbhāṇam āgāṇṇa, paṇappuna vada-
 tesāpi madhuraṇṇiyo mūham mūdum⁴⁶ amammaṇṇi⁴⁷ ujum ākikkhitāṇi⁴⁸
 amūḍhatā⁴⁹ patitthitāṇi ācapalam⁵⁰, rodan ti bhāṇamāsa paṇ⁵¹ aasā⁵²
 25 saraṇākhāṇam rudam pi mānavaṇam karavikāsa viya māsaram samadhuraṇi,
 raḍḍiyate⁵³ ti mama mano raḍḍeti⁵⁴ yeva, hindūsa⁵⁵ ti pūḍhiṇsa⁵⁶,
 mānavaḥ⁵⁷ ti so hi mānava purāṇiṇi mama mittam⁵⁸ āhū, euaṇḍhi⁵⁹ aś-
 baṭṭha vīmaṭṭhiṇam vāpaṇ ti tāta tassa mānavaṇa ḍḍiṇam antare eṇam
 vasaṇa aṭṭhi, tam suvaṇḍhiṇi sūphasaṇam⁶⁰ eppipūṇamukhasaḍḍiṇo aḍḍattha vī-
 30 maṇḍam samantato maṭṭhāni, pūṭṭha⁶¹ ti mānavaṇam, vujātan ti suvaṇḍhiṇam,

¹ C² tā sūthare. B² tā pi sara. ² B² pūtho. ³ C² ciriti. B² ciritiānābhāgho.
 B² tirati. C² -ghāṇi. ⁴ B² vadanti. ⁵ B² makkhalo. B² makkhalan. ⁶ C²
 idanti. ⁷ B² ratthā. ⁸ B² sanbare? B² sandhare. ⁹ B² vāko. ¹⁰ C² ciraṇ.
¹¹ B² omīti kī. ¹² C² omīti so. ¹³ C² ābha. B² ākhi. ¹⁴ C² ākhiṇāni.
 B² ākhi. ¹⁵ C² nikkhāṇḍāni. B² āpapaṇṇāni. C² āhante. ¹⁶ B² bandhāni.
¹⁷ B² ātīm. ¹⁸ B² nīca kīlāṇ kīlā. ¹⁹ C² āhantā. ²⁰ C² āmbho. ²¹ C²
 -kkhe. ²² C² ssa. ²³ C² paṇḍamāsa. C² -pasaṇa. ²⁴ so C²: C² -pi. B² -ti.
²⁵ C² kuṇḍitaggi. ²⁶ B² bandhāniṇam vasaṇa. omīting jātānam. ²⁷ B² māṇ-
 dandā in the place of mama. ²⁸ B² āsanti pūthento. ²⁹ B² so vāḍīso ti tāta
 jātāso mama. ³⁰ B² ākhi. ³¹ B² -maḥkhāḍiṇiṇa. ³² B² -tā. ³³ B²
 āpāṇkīpāṇḍavāpāṇḍāni. ³⁴ C² mūham. ³⁵ so C²; B² āpamaṇṇi. ³⁶ ā-
 āpamaṇṇi. ³⁷ so C²; B² -ti. B² omīti n- tīya. ³⁸ B² -jam. ³⁹ all
 three MSS. -phalam. ⁴⁰ B² omīti paṇasa. ⁴¹ B² -jan. ⁴² B² -g. ⁴³ B²
 -phūppalam. C² -paṇḍam. ⁴⁴ C² -g. B² -u.

āharupattasamūhikā¹ u padumamajjasaṃmūhikā, uttarīyāhā² 'u nira-
 ririvā saṅkharitā, piṭṭhī piṭṭhī³, tapantī⁴ tassa mānavassa varāto
 nīccharantā suvaṇṇavannā⁵ ramīyo jalant⁶ obhāvatī⁷ 'rocenī⁸ 'ca, bhā⁹ ti
 bhā¹⁰ pi 'sa modhī, añjanalomaśadī¹¹ ti añjanasādīsi somā¹² samānā-
 gātā, vicetravajjāṅgulikā¹³ vohā¹⁴ ti hatthāpi¹⁵ 'sa dhūvalakkhaṇa-
 vicetrā¹⁶ parūlumburāśadī¹⁷ vajjāṅgulī¹⁸ samānāgātā vohānti, akakka-
 saṅgo¹⁹ ti karupijjakūḍirāṭṭāṅgapareṇḍo, ramīyam²⁰ upaṭṭhānti mā-
 ramayan²¹ upaṭṭhānti paricari, tūlūpanibhā²² ti mudubbhāssa opāmā, su-
 vaṇṇakāntulavajjā²³ uccāvatī²⁴ suvaṇṇamayā²⁵ ādāsaṭṭā²⁶ vija²⁷ vā²⁸ ca uccāvatī²⁹
 ca parimāḍā³⁰ 'eva sunderasecāvatī³¹ cā³² 'ti attho, samphussatī³³ ti sūṭṭhī³⁴
 phussatī³⁵ attho hatthasamphassatī³⁶ mama sarīre phussatī³⁷, ito gāto ti
 mama lokentā³⁸ eva ito gāto, te mama dahantī³⁹ te tassa hatthasamphassa-
 ḍānti mama dahantī, itāhi hi tassa gatakkāto patthāya mama sarīre ḍābo
 uṭṭhito, ten⁴⁰ amhi domāsaṇappatto niparso⁴¹ ti, khārī⁴² idha⁴³ ti tāta uṭṭa
 so mānavo na khārībhāro⁴⁴ ukkhiptvā⁴⁵ cā⁴⁶ti, khārī⁴⁷ ānī⁴⁸ khaṇī⁴⁹, ayam⁵⁰
 eva vā⁵¹ pūtho, sokkhyā⁵² ti sukham, saṅkharā⁵³ ti saṅkhāro, viññānarupā⁵⁴
 'ti ita⁵⁵ ayam⁵⁶ tava mānavapāṇasanthāro⁵⁷ aṭṭa mayā⁵⁸ ca tena⁵⁹ ca sūḍamaṇḍam
 paramasaṇḍīḍḍuṇavaṇṇa⁶⁰ samuṇḍa⁶¹ parivāntatī⁶² vikkhā⁶³ riyā⁶⁴ ākavayā⁶⁵ti⁶⁶ jī⁶⁷,
 paṇappanā⁶⁸ cā⁶⁹ 'ti tāta aha⁷⁰ ca so ca abhiramitvā⁷¹ kilāntāpā⁷² paṇa-
 vā⁷³to nikkhamitvā⁷⁴ nākam⁷⁵ pavā⁷⁶ti⁷⁷ ramitvā⁷⁸ vinī⁷⁹aderatā⁸⁰ puṇappanā⁸¹ imam⁸²
 eva⁸³ āntiyā⁸⁴ parisaṇḍā⁸⁵ ti vadatī, mātā⁸⁶ ti aṭṭa mama tassa gatakkāto
 patthāya⁸⁷ 'eva mātā⁸⁸ patthāntī⁸⁹ na⁹⁰ upaṭṭhāntī⁹¹ na⁹² ruccatī, na⁹³
 aggikuttatī⁹⁴ na⁹⁵ pi yamam⁹⁶ tatrā⁹⁷ māhābrahmun⁹⁸ brāhmacā⁹⁹ti¹⁰⁰
 hatthabba¹⁰¹ havyadhūmā¹⁰²dhā¹⁰³akiriyā¹⁰⁴pi¹⁰⁵ me na¹⁰⁶ patthāntī¹⁰⁷ na¹⁰⁸ ruccatī, na¹⁰⁹
 cāpi¹¹⁰ te¹¹¹ ita¹¹² ākhaṇā¹¹³ṇapā¹¹⁴ti¹¹⁵ pi na¹¹⁶ bhū¹¹⁷ṇī¹¹⁸ssam¹¹⁹, rassa¹²⁰ dī¹²¹āyan¹²²
 yasa¹²³ dī¹²⁴āyan¹²⁵, yaṇatī¹²⁶ ti tassa mānavassa aṇamam¹²⁷ parivā¹²⁸retvā¹²⁹ jhā¹³⁰vanam¹³¹.

Tas' evam vilapantassa tam vippalāpaṃ sutvā M. „ekāya
itthiā imassa sīlam bhinnam bhavissatī” ūtvā tam ovaḍanto
cha gāthā abhāsī:

53. Imasmā²² haṁ jotirāse vanambī
gandhabbadevaccharasamghasevite

1 C¹ khura-, 2 B¹ pulpi-, 3 C² B² -a, 4 B² -ā, 5 B² -anti, 6 B² lo-,
7 C² -kasa, B² -tasa, 8 B² -no, 9 C² -pallitetrāhi, 10 C² -ceti, 11
C² add mam-, 12 B² paramāstī, 13 B² omis ni-, 14 C² kluā, B²
kluā-, 15 so C², B² kluā, C² omis kluā, 16 C² yasa, 17 B² yaga-,
18 B² -t, 19 B² namajjamañā, 20 C² -hanti, 21 C² nā, 22 B² -anti,
23 C² piyattāntantenti, 24 C² bhavā-, B² kuttabbahopiddhamañā-, 25 B²
sids na upphūti, 26 C² yasa, B² yasa, 27 C² dīsa for dīsa? 28 B²
yasa, 29 so all three MSS. for imañā?

- isānañ āvāse sanantanamhi
 n' etādisaṃ aratīṃ pāpuṇetha. 51.
 50. Bhavanti mittāni aha na honti,
 nātisu mittesu karonti pemaṇi,
 51. nyañ ca jammo kissa vā nivittḥo¹
 yo n' eva jānāti: kuto 'mhi āgate. 52.
 52. Sāṃvāseṇa hi mittāni² sandhīyanti punappunam,
 sā ca metti asaṅganto³ asaṃvāseṇa jīrati. 53.
 53. Sace tuvaṃ dakkhaṇi brahmacārīṇi
 10 sace tuvaṃ sallape brahmacārīṇā
 sampannasassaṃ va mahodakena
 tapogunam khippam imaṃ pahassasi⁴. 54.
 54. Punap-pi⁵ ce dakkhaṇi brahmacārīṇi
 punap-pi ce sallape brahmacārīṇā
 15 sampannasassaṃ va mahodakena
 ussūgataṃ khippam imaṃ pahassasi⁶. 55.
 55. Bhūtāni etāni caranti tāta
 virūparūpeṇa manussaloke,
 na tāni sevetha⁷ naro sapañño,
 20 āsajjanam⁸ tassati⁹ brahmacārīti. 56.

Tattha imasmiṃ¹⁰ ti imasmiṃ, han ti nīpātamanassā, jettāse ti kha-
 māse jettāse ramaṇīyāḥ¹¹, sanantanamhi¹² porāṇake, pāpuṇetha¹³
 'ti pāpuṇeyya, i v. h: tāta svarūpe vane yāso yam aratīṃ¹⁴ tvaṃ patto
 etādisaṃ na pāpuṇeyya vajjito kulaputto. patto¹⁵ na aratīti artho, bhā-
 25 vanti¹⁶ imaṃ g. M. antagatam¹⁷ eva bhāṇati, ayaṃ h' ettha¹⁸ adhiṇṇayo: loke
 etādisaṃ mittāni nāma honti pi na honti pi, tattha yassa honti se etāso
 nātisu ca mittesu ca pemaṇi karonti, ayaṃ ca jammo mīgāṇāso kassavāni-
 vīti¹⁹ ti²⁰ u²¹ kena nāma kassavāni tasmiṃ mārgāso mittasāññāya nivittḥo,
 so mīgiyā kucchimhi nībamāse āraṇṇe vajjikkatā kutomhi āgate ti āgatajā-
 30

¹ Rd kassavānivittḥo, C² kassavānivijjito. ² C² yā ca metti saṅgantam, Rd
 eva mitto asaṅganto. ³ C² pahāse, Rd kassati? Rd pahāsaṇi. ⁴ Rd puna pi.
⁵ Rd pahāsaṇi, C² pahāse. ⁶ C² na tādiso cetha. ⁷ Rd āsajje nāro corr. to
 āpa-. ⁸ Rd na-. ⁹ so all three MSS for imasmiṃ? ¹⁰ C² -tena. ¹¹ C²
 sanantanamhi, Rd sanantanamhi corr. to -tanamhi. ¹² Rd -pittāḥ. ¹³ Rd
 saṃbhīratam. ¹⁴ Rd puttāso corr. to patto, C² varuṇi. ¹⁵ Rd ayaññattha.
¹⁶ C² kassavāni. ¹⁷ C² outi ti.

nam¹ eva na jānīti pag eva ālīmatte ti², punappunna ti tūti³ mittāni
 nāma punappuna samvāseṇa samaseneṇa sandhīyanti⁴, sā ca mettīti⁵ ad
 eva mettī⁶ asaṅgantu⁷ asanigacchantassa parikkāse teṇa samānigamassade-
 khīseṇa samvāseṇa jīṭhi viṇassati, saccā ti⁸ tamā tāte saccā tvaṃ puna pi
 taṃ ākkaḥi teṇa ti vallaḍḍassā aṭṭa yathā nāma sunipphannaṃ saccāṃ maho-
 gheṇa harīyati evaṃ imam attano apogonam pahassa⁹ pahāressasīti aṭṭho.
 samāgataṃ ti samasutejāṃ, viṭṭaparāpeṇā ti viṭṭharāpeṇa l v h; tāta
 mahassalokasamā; ut etīti yakkhinissamkhātāni bhūṭāni viṭṭharāpapatteccaṇ-
 na¹⁰ attano rūpeṇa attano samagata khādītuṃ arāṇa, tūti asapiṇṇo nare na
 seveṭṭa, tūḷḷam hi bhūṭam ārajjanam¹¹ paṭā nassaṃ brahmacāri, dīṭṭho si
 tiya¹² yakkhinīyā na khādīto ti evaṃ puttaṃ ovaṭi¹³.

So piṭu kathaṃ sutvā „yakkhīni kīra sā“ ti bhīto cittaṃ
 nivattetvā „tāta, vito na gamiessāmi, khamatha me“ ti khamā-
 pesi. So pi nam samassāsetvā „ebi tvaṃ mānava, mettāṃ
 bhāvehi karuṇaṃ“ muditach¹⁴ upekkha¹⁵ ti brahmavihārabbhāva-
 naṃ ācikkhi. So tathā paṭipajjitvā puna jhānaṃ nibbattesi¹⁶.

S. l. d. ā. s. p. j. s. (Saccapariyosāne ukkaññitabhikkhu sotā-
 patipphale paṭipphahī): „Tadā Naḷiukā purāṇadutiyyā¹⁷ aheṇi, Isasiṅgo
 ukkaññitabhikkhu, piṭā aham evā“ ti. Naḷinijātakam¹⁸.

2. Ummadaññijātaka.

Nivesanāṃ kaveṇa nudaṃ Senandā¹⁹ ti. Idam S. J. v. uk-
 kaññitabhikkhūṃ ā. k. So kir²⁰ ekadivasam Sāvathīyāṃ piṇ-
 ḍāya caranto ekaṃ alaṃkatapaṭiyattam uttamarūpadharaṃ itthiṃ olo-
 ketvā paṭibaddhacitto hutvā cittaṃ nivattetaṃ asakkonto vihāraṃ eva
 āguntvā tato paṭṭhāya salāyiddhā viya rāgātaro bhantamigapaṭi-
 tthāgo²¹ kīḷo dhammasanthatagatto uppaṇḍuppaṇḍokajāto avabhirato
 ekiriypathe cittaśādanā alabhanto ācariyavattāṇiṃ paḷāya nuddesapari-
 pucchakammaṭṭhānābhuyogavācchito vihāsi. So sahāyabhikkhūhi²² „pubbe
 tvaṃ āruce paṇānindriya²³, vippasannaṃ mukhyarūpo idāmi, na²⁴ tathā,

¹ B¹ anāso gataṭṭhā. ² B¹ hi. ³ B¹ tāta. ⁴ B¹ add ghatīyanti. ⁵ B¹
 evaṃ mittā ti. ⁶ B¹ eva mittā. ⁷ B¹ asaṅgata, C¹ asaṅgantū. ⁸ C¹
 evāti ti. ⁹ C¹ pubba, B¹ pāhi. ¹⁰ C¹ add ca. ¹¹ B¹ ārajjanam. ¹² C¹ B¹
 tā. ¹³ B¹ -dit. ¹⁴ B¹ kīruṇṇāṃ corr. to kīruṇṇā, C¹ karuṇā. ¹⁵ C¹ -ti.
¹⁶ B¹ jhānābhīṭṭā, C¹ jhānaṃ pubba. ¹⁷ C¹ -ti. ¹⁸ so all three MSS. 2.
 cfr. Th. Zacharias: Die 16te Kriṭiṭi der Vesilap. in Baitilge. 2. Kunde d. ig.
 Sprachen IV. ¹⁹ B¹ bhanda. ²⁰ B¹ -yobhikkhūhi. ²¹ B¹ sautindā. ²² B¹ no-

kin na kho kāraṇa¹ ti puttbo „āvuso anāhiraṇa² 'santi' āha. Aha
 nam te „abhirama āvuso. Buddhuppadō nāma dullaḥbo, tathā sud-
 dhammasavanam manussapaṭilābho ca, so evaṃ manussapaṭilābham
 labhitvā dukkhaṇa antakīriyaṃ paṭṭhayaṃāṃ asseṃmukhaṃ ānājanam
 2 pahāya saddhāya³ pabbajitvā kiṇkārāṇā kilesavassam yāsi, kilesā nāma⁴
 ete ganduppādapāṇā⁵ upādāya ubbhātājanasādhāraṇā, ye tesam
 vatthubhūtā te pi appasāṇā, kāmā bahudukkā bahupāyāsā, ādīnava
 ettha bhīyyo, aññikamkalūpanā kāmā, māṃsaparūpanā kāmā⁶, tīṇakkū-
 panā⁷ kāmā⁸, aṅgārakūṣūpanā kāmā, supīṇakūpanā kāmā, yācitakū-
 10 panā⁹ rukkhaphalūpanā¹⁰ sattisūlūpanā¹¹ sappasirūpanā¹² kāmā, evaṃ
 nāma erarūpe sāsane pabbajitvā evaṃ anutthakārakāṇaṃ¹³ kilesūma
 vassam gato¹⁴ ti¹⁵ oraditvā attano katham¹⁶ gāhāpetum asakkontā Satthu
 santikaṃ dhammasambham netvā „kiṃ bhikkhave anicchamāṇakāṃ bhik-
 khū ānāyithā¹⁷ ti¹⁸ rutte „ayaṃ kira ukkaṇṭhito¹⁹ ti āhāro. S. „ac-
 15 cam kirā²⁰ ti²¹ pucchitvā „accam bhante²² ti²³ rutte „bhikkhu porūḡaka-
 paṇḍitā rājāṃ anuśāsatāpi²⁴ kilesa kilesa oppanno tassa vassam āgantvā
 cittaṃ nivāretvā na ayuttam karimsu²⁵ ti²⁶ vatrā a. ā.:

A. Siviratthe Ariṭṭhapuranagare Sivi nāma rājā r. kāresi.
 Bo. tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbati, Sivikumāro t'
 10 ev²⁷ assa nāmaṃ karimsu. Senāpatissāpi putto²⁸ vijāyī, Ahi-
 pārako²⁹ ti³⁰ 'ssa nāmaṃ karimsu. Te ubho pi sahāyikā hutvā
 abhivaḍḍhantā soḷasavassikā hutvā Takkaṇḍilaṃ gantvā sippam
 oggaṇhitvā āgamiṃsu. Rājā tassa r. adāsī, so pi Ahipārakaṃ
 senāpatitṭṭhāne ṭhapetvā dhammoneṇa r. kāresi. Tasmim yeva
 15 nagare Tirittavacchassa³¹ nāma³² asitikoṭṭhacavibhavassa set-
 ṭhino dhitāpi nibbatti uttamarūpadharā sobhaggappattā su-
 bhalakkhanena samannāgatā, tassā nāmagahapadivase Umma-
 dantitī nāmaṃ karimsu. Sā soḷasavassakāle atikkanta-
 mānusakavappā devagharā viya abhirūpā³³ abosi, ye ye
 20 puthujjanā tam passanti te te sakabhāvena³⁴ saṃhātum³⁵ na

¹ C² - na. ² C² - saddhā. B⁴ omīti sa-. ³ C² - na. B⁴ - oḷakam. ⁴ B⁴
 tīṇikkupamā kāmā, cf. M. N. 1, 120; C² omīti dou-. ⁵ B⁴ adda kāmā. ⁶ B⁴
 vassuppadhīro-. ⁷ C² - rakkāṇam, B⁴ - rakkāṇam. ⁸ B⁴ attī. ⁹ B⁴ gāram. ¹⁰
 C² - am. ¹¹ B⁴ abhi- throughout. ¹² B⁴ tiriva-. ¹³ all three MSS. namam.
¹⁴ B⁴ abhirūpadassanīya pāsādikā paramāya vāṇīya samannāgatā. ¹⁵ C² - sakā-
 bhā-. ¹⁶ B⁴ samāhāretum.

sakkonti, surāpānamadena¹ viya kilesamadena mattā hutva
 satiṃ paccupaṭṭhāpetoṃ samatthā nāhesuṃ. Ath' assā piṭā
 Tirīṭṭavaccho² rājānaṃ upasaṃkamitvā „deva mama gehe
 itthirataṇaṃ uppannaṃ raṇṇo va anucchavikaṃ, lakkhana-
 pāthako³ pesetvā taṃ vīmaṃsāpetvā yathārciṇiṃ karohi⁴“ āha. 5
 Rājā „sādhū“⁵ 'ti vatvā brāhmaṇe peseti, te seṭṭhigehaṃ
 gantvā katasakkārasammānā pāyāsaṃ paribhūṇiṃsu. Tasmīṃ
 khūṇe Ummadantī sabbālaṃkārapaṭimaṇḍitā tesāṃ santikaṃ
 agamāsī. Te taṃ diṣvā satiṃ paccupaṭṭhāpetoṃ asakkontā
 kilesamadamattā hutvā attano⁶ vippakarabhojanabhāvaṃ na 10
 jāniṃsu, ekacce ālopaṃ gaheṭvā bhūṇjāmā⁷ 'ti sūñṇāya sīse
 thapeṇaṃ, ekacce upakacchantare⁸ khīpimaṃ, ekacce bhittim⁹
 pahariṃsu, sabbe ummattakā ahesuṃ. Sā te diṣvā „ime kira
 mama lakkhanaṃ vīmaṃsantīti¹⁰, givāya ne gaheṭvā nibharathā¹¹
 'ti nibharāpesi. Te maṃkubbhūtā rājanīvesanaṃ gantvā Umma- 15
 dantiyā roṭṭhā¹² „deva sā itthi kāḷakaṇṇī, na tumbākaṃ anuc-
 chavikā“¹³ ti vadimaṃ. Rājā „kāḷakaṇṇī kira“¹⁴ 'ti taṃ na ānā-
 pesi¹⁵. Sā taṃ pavattim¹⁶ sutvā „ahaṃ kira kāḷakaṇṇitī raṇṇā
 na gaḥitā, kāḷakaṇṇiyo nāma evarūpā¹⁷ honṭitī“¹⁸ vatvā „hotu,
 sace pi taṃ rājānaṃ passissāmi jānissāmi¹⁹“ tasmīṃ āghātaṃ 20
 bandhi. Atha taṃ piṭā Ahipārakasaṃ adāsi, sā taṃsa piyā
 ahoṣī manāpā. — Kassa pana kammaṃ phalena²⁰ evaṃ abhi-
 rūpā ahoṣīti rattavattadānaṃ²¹; sā kira attā Bārāṇasīyaṃ
 daliddakule nibbattitvā ussavadiṇase puñṇasampannā itthiyo
 kusumbharattavattānaṃ nivāsetvā alaṃkatā kilantiyo diṣvā 25
 rādisaṃ vatthānaṃ nivāsetvā kilitokāmā hutvā mātāpitonaṃ
 ārocetvā tehi „amma mayāṃ daliddā, koto no evarūpaṃ
 vatthan“²² ti vutte „tena hi maṃ ekasmiṃ aḍḍhakule bhātīm
 kātum²³ aṇṇānātha, te mama guṇaṃ ṇatvā dassantīti²⁴“ vatvā

¹ C² omīti sutā. ² B² dīṭṭi-. ³ B² addo brahmaṇe. ⁴ C² -jama, B²
 bhūṇjāha, B² bhūṇjāmaṃ. ⁵ B² addo bhattim. ⁶ C² -, B² bhūṇjāsi. ⁷
 B² -sīsaṃti. B² -sīsaṃtikim. ⁸ B² addo kuddhā. ⁹ B² āpi-. ¹⁰ B² addo na. ¹¹
 B² addo sī. ¹² B² addo nīsaṃdāna.

tehi anuññātā ekam kulam upasaṅkamitvā „kusumbharatta-
 vatthena bhatim karomīti“ āha. Atha nam te „tini sam-
 vaccebarāṇi kamme kate tava guṇāgupaṃ¹ ātvā dasāṃ²“³ ‘ti
 vadimsu. Sā „sādhū“⁴ ‘ti paṭisugitvā kammaṃ patipajji. Te
 5 tassā gupam ātvā aparipunneso yeva tṣaṇ samivacchareṇa
 tassā ghaṇakusumbharattavatthena⁵ saddhiṃ aññam pi vattham
 datvā „tava sahāyikāhi saddhiṃ gantvā nahāyitvā nivāsehi⁶“
 tam pesayimsu. Sā sahāyikā ādāya gantvā rattavattham tīro
 ṭhapetvā nahāyi. Tasmim khane eko Kassapadasabalassa
 10 sāvako acchinnacivaro sākhaḥhaṅgam nivāsetvā ca pārupitvā
 ca tam padesaṃ pāpuṇi. Sā tam diṣvā „ayam bhaddanto
 acchinnacivaro bhavati⁷, pabbe pi adinnabhāvena mama nivā-
 sanam dullabham jātan ‘ti’ vattham dvīdhā phāletvā ekam
 koṭṭhāsam ayyassa dassāmiti⁸ cīntetvā uttaritvā attano nivā-
 15 sanam nivāsetvā „itthatha bhante“⁹ ‘ti vatvā theram vanditvā
 vattham phāletvā tass’ ekakoṭṭhāsam¹⁰ adāsi. So ekamante
 paticchannatthāne ṭhatvā sākhaḥhaṅgam chaḍḍetvā tass’ ekam
 kammaṃ nivāsetvā ekam pārupitvā nikkhami, ath’ assa vattho-
 bhāsena sakalasarīraṃ taruṇasuriyo viya ekobhāsam ahoṣi.
 20 Sā tam diṣvā „ayam¹¹ ayyo paṭhamam na sohi¹² idāni taruṇa-
 suriyo viya virocati, idam pi tass’ eva¹³ dassāmiti“¹⁴ dutiyam pi
 koṭṭhāsam datvā „bhante aham bhava caranti uttamarūpa-
 dharā bhaveyyam, maṃ diṣvā koci puriso sakabhāvena santhā-
 tum¹⁵ mā asakkhi¹⁶, mayā abhirūpatarā nāma aññā mā hoti¹⁷“
 25 ‘ti patthanaṃ ṭhapesi. Thero anumodanaṃ katvā pakkāmi.
 Sā devaloke sañcaranti¹⁸ tasmim kāle Ariṭṭhapure nibbattitvā
 tathārūpā ahoṣi. — Atha tasmim nagare kattikachanaṃ gho-
 sayimsu, kattikapuppamāya nagaram sajjayimsu. Ahipārako
 attano ārakkhattṭhānaṃ gacchanto tam āmantetvā „bhaddo

¹ Itd’ omīti guṇā. ² Itd’ ghetanaku-. ³ Itd’ bhavissati. ⁴ Itd’ adda tam. ⁵
 Itd’ s’ tam koṭṭhāsam. ⁶ Itd’ mayham. ⁷ Itd’ -ati. ⁸ Itd’ etasmita. ⁹ Itd’
 saṇḍhāreṇam. ¹⁰ Qd’ -m. ¹¹ Itd’ samasanti.

Ummadanti, ajja kattikacchano¹, rājā nagaraṃ paḍakkhiṇaṃ karonto paṭhamam imaṃ gehadvāraṃ āgamissati, mā kho tassa attānaṃ dassesi, so hi taṃ disvā satim upaṭṭhāpetum na sakkhissatīti². āha. Sā gacchantam³ „ahaṃ jānissāmiti⁴. Tasmim gate dāsim⁵ ānāpesi: „raṇṇo imaṃ gehadvāraṃ āgata-
kāle mayham āroceyyāsīti⁶. Atha suriye atthamgate uggate puppacande⁷ devanagare⁸ viya alamkate nagare sabbadisāso dīpesu jālantesu⁹ rājā sabhālamkārapatimaṇḍito ājaññaratha-
varagato amaccaganaparivuto mahantena yasena nagaraṃ paḍakkhiṇaṃ karonto paṭhamam eva Ahipārakassa gehadvāraṃ
agamāsi, taṃ pana gehaṃ manosiḷāvaṇṇapākāraparikkhittam alamkatam dvārattālakaṃ sobhaggappattam pāsādikam. Tas-
mim khaṇe dāsi Ummadantiyā ārocesi, sā pupphasamuggaṃ gāhāpetvā kinnaṛilīhāya¹⁰ vātapānaṃ nissāya thitā raṇṇo pupphāni khipi. So taṃ ulloketvā¹¹ kilesamadamatto satim
paccupatṭhāpetum asakkonto „Ahipārakassa¹² etaṃ gehaṃ¹³ ti sañjānitum pi nāsakkhi. Atha sārathim āmantetvā pucchanto
dve gāthā abhāsi:

1. Nivesanaṃ kassa nu¹⁴ dāmi Sunanda
pākarena paṇḍumayena guttaṃ, 10
kā dissatī aggisikhā va dūre
vehāsayam pabbatagge va acci. 57.
2. Dhītā v¹⁵ ayam kassa Sunanda-hoti,
supisā n¹⁶ ayam kassa aho pi bhariyā,
akkhāhi me khippam id¹⁷ eva¹⁸ puṭṭho: 21
avāvaṇṇā, yadivā atthi bhattā ti. 58.

Tattha kassa nudaṃ ti kassa nu¹⁴ idam,¹⁵ paṇḍumayenā¹⁶ ti ratṭhikā-
kāmayaṇā¹⁷, dissatī¹⁸ vāsiṇṇo (thitā) paṇḍāyati, aggi¹⁹ anajalakkhaṇo²⁰,

¹ C¹ kattikarattikacchano. B² -rattī gāro chano. ² B² gaccha tvam kāmī. ³ C¹ -am. ⁴ C¹ -o. ⁵ B² -am. ⁶ B² jālantesu. ⁷ B² līhāya. ⁸ B² disvā alo-
⁹ C¹ līhaya. B² imaya. ¹⁰ C¹ -amit nu. ¹¹ B² ratṭhikapākāramayena. ¹² O¹ aggaṭi, B² aecchitī. ¹³ C¹ -halaṇṇa-

dhīṭā nayan ti dhīṭā' an ayan, sāvajā ti apetābharaṇā² apariggahitā³,
bhāṭā ti yadā assā sāmiko atthi, idam akkhāṇṭhi.

Ath' assa so ācikkhanto dve gāthā' abhāsi:

1. Ahaṃ hi jānāmi janinda etaṃ

matyā ca petyā ca atho pi assā',

tath' eva' so puriso bhūmipāla

rattimdivaṃ appamatto tav' atthe. 59.

2. Iddho ca phīto' ca subhāṇiko' ca

amacco te aññatara janinda,

tassa' esā bhāriyā Ahipārakassa

Ummadanti⁴ nāmadheyvena rājā 'ti. 60.

Tattha matyā ca petyā ca 'ti mattho ca phīto ca tam janinmī vadati.
atho pi assā ti aha sāmikam pi 'esā jānāmi vadati, iddho ti sammiddho,
phīto' ti vatthilakkārehi phullito⁵, subhāṇiko⁶ ti suttu aḍḍho, nāma-
15 dheyvenā 'ti nāmena, ayan hi⁷ jo tam passati tam ummādeti satim assa
paccupatthāpetum na deti tassā Ummadanti⁸ vuccati.

Tath' sutvā rājā nāmaṃ assā thomeṇto anantarāṃ g. ā.:

3. Ambho ambho⁹ nāmaṃ idaṃ imiassā

matyā ca petyā ca kataṃ susādhu,

tathā¹⁰ hi mayhaṃ apalokayanti

ummattakaṃ Ummadanti¹¹ akāśiṭi. 61.

Tattha mayyā ca petyā ca 'ti mātara ca pitara ca, mayhaṃ ti upa-
yogathe sampadānaṃ, apalokayanti¹² mayā apalokita ayaṃ maṃ apaloka-
yanti maṃ ummattakaṃ akāśiṭi attho.

23 Sā tassa kampitabhāvaṃ nātvā vātapānaṃ thaketvā siri-
gabbhaṃ eva agamāsi. Raṇṇo pi 'esā¹³ diṭṭhakālato patchāya
nagarapadakkhipakaraṇa¹⁴ cittam eva nābosi. So sārathim
āmantetvā „samma Sunda rathaṃ nivattehiti“ vatvā „ayan

¹ B¹ adde ki. ² B² -vacaṇā. ³ B³ -ggaḥ. ⁴ B⁴ -kyo. ⁵ C⁵ tassā. ⁶
B⁶ tavva. ⁷ C⁷ pi. ⁸ C⁸ thī. ⁹ B⁹ phī. ¹⁰ B¹⁰ suvaḍḍhito, B¹¹ suvaḍḍhito. ¹¹
B¹¹ ummadanti, read: ummādiṇi¹² cfr. Zecharias supra. ¹² B¹² puppiro. ¹³
B¹³ suvaḍḍhito. ¹⁴ B¹⁴ ayaṇhi, C¹⁴ ahaṇhi. ¹⁵ so all three MSS for aho? ¹⁶
B¹⁶ caḍḍ. ¹⁷ B¹⁷ tassā. ¹⁸ C¹⁸ -pamka, B¹⁸ -nakkā.

chaṇo amhākaṁ nānucchaviko, Ahipārakasenaṣṭatissa' evānuccha-
viko, r. pi tass' evānucchavikaṁ" ti ratham nivattāpetvā pāsā-
dam abhiruṇṇha sirisayane nipajjitvā vippalapanto āha:

6. Sā' punṇamāse migamandalocanā
upāvisi puṇḍarikattacaṅgi, 1
dve punṇamāyo tadahū amaññam¹
disvāna pārāpatarattavāsiniṁ. 62.
7. Aḷarapamhehi subhehi vagguhi
palobhayanti' maṁ yadā udikkhati
vijambhamānā harat' eva me mano 10
jātā vane kimpurisaiva pabbate. 63.
8. Tadaḥ hi brahātī² sāmā³ āmuttamanikupḍalā
ekaccavasanā nārī migi bhantā⁴ v' udikkhati. 64.
9. Kadāssu maṁ tambacakhā sulomā
bāhāmundā candanaśāralittā 15
vaṭṭaṅguḷi sannatavīrakuttiyā⁵
nārī upaññissati sīlato subhā. 65.
10. Kadāssu maṁ kañcanamāluracchadā⁶
dhītā Tīrttissa vilākamajjhā
mudḍhi bāhāhi palissajjissati⁷ 20
brahāvane jātadumam va māluvā. 66.
11. Kadāssu lākhārasarattasucchavī
bindutthanū puṇḍarikattacaṅgi
mukham mukhena upanāmayissati
soṇḍo va soṇḍassa surāya⁸ thālam⁹. 67. 25
12. Yathāddasam nam¹⁰ tiṭṭhantiṁ sabbagattam manoramam
tato sakassa cittassa nāvabodhāmi kiñcanam. 68.
13. Ummadanti¹¹ mayā diṭṭhā āmuttanapikupḍalā¹²,
na supāmi divārattiṁ sahasam va parājito. 69.

¹ C¹ so, B² yā. ² B² tadahūmaññam, B³ akhaṇḍātam. ³ C¹ sa-, C² sī-. ⁴ B² brahmāhi. ⁵ C¹ samāse migamaṇḍā. ⁶ B² phandā. ⁷ B² -dhura-. ⁸ B² -jālura-. ⁹ C¹ -dissati. ¹⁰ C¹ phā-, C² pu-. ¹¹ C¹ phā-, ¹² B² jadadda-
santam. ¹³ C¹ -tim, B² -ti. ¹⁴ B² -jam.

... Sakko ca¹ me varath dajjā, so ca labbhettha me varo:
 ekarattim² dirattim³ vā bhaveyya⁴ Alipārako
 Ummadantya ramitvāna, Sivirājā tato siyā ti. 70.

- Tattha puṇṇamāsa⁵ ti puṇṇamāsiya⁶ vattiyā, nigamandaśocanā⁷ ti
 5 āpādasantikena⁸ paṭṭiyitvā⁹ vanantare¹⁰ thate¹¹ laddha¹² olokenṭi¹³ migiyā¹⁴ viya¹⁵ mac-
 dāni¹⁶ loṇāni¹⁷ aṇṇā¹⁸ ti nigamandaśocanā, upāvisitvā¹⁹ padumavāṇena²⁰ karā-
 tena²¹ pūpphāni²² khipitvā²³ manā²⁴ olokenṭi²⁵ vātapāne²⁶ viddi²⁷, pūṇḍarikattarāṇḍi²⁸
 vattipadumapattaravāṇasārā²⁹, dve³⁰ puṇṇamāsiya³¹ ti³² kham³³ tadā³⁴ teṇhi³⁵ khaṇa-
 10 kham³⁶ olokenṭi³⁷ khaṇa³⁸ pāṇṇaśākhānto³⁹ khaṇa⁴⁰ Alipārakamāpāṇi⁴¹ niva-
 saṇo⁴² ti⁴³ dvitima⁴⁴ padumavāṇena⁴⁵ uggaritvā⁴⁶ dve⁴⁷ puṇṇamāsiya⁴⁸ amāññh, aṭṭha-
 pamhehi⁴⁹ viśālapakhamehi⁵⁰, sabbhehi⁵¹ paṇṇasuddhehi⁵², vaggubhi⁵³ madhurā-
 kārehi⁵⁴, udikkharitvā⁵⁵ svarāpāhi⁵⁶ neṭṭhi⁵⁷ yaṇṇi⁵⁸ khaṇa⁵⁹ olokenṭi⁶⁰, pabbata⁶¹ ti⁶²
 yaṭṭha⁶³ Himavanta⁶⁴ pabbata⁶⁵ suphullitvāna⁶⁶ vīṇa⁶⁷ idāya⁶⁸ taṇṭhasena⁶⁹ attho⁷⁰ eṇam⁷¹
 15 amāññenti⁷² kimpurā⁷³ kimpurāsa⁷⁴ manā⁷⁵ karā⁷⁶ eṇam⁷⁷ karatvā⁷⁸ me
 mano⁷⁹ ti⁸⁰ vīppalāpā⁸¹, brahṇi⁸² ti⁸³ ukkhe⁸⁴, eṇā⁸⁵ ti⁸⁶ savaṇṇasāma⁸⁷, khaṇa-
 vaṇṇā⁸⁸ ti⁸⁹ khaṇa⁹⁰ karāṇā⁹¹, ekapattānvaṭṭhā⁹² ti⁹³ attho⁹⁴, khaṇā⁹⁵ vuddikkha⁹⁶ ti⁹⁷
 apākaṇā⁹⁸ puthuṇa⁹⁹ ti¹⁰⁰ iyaṭṭhamū¹⁰¹ viśālikkhi¹⁰² rūḍḍa¹⁰³ ti¹⁰⁴ tatta¹⁰⁵ ti¹⁰⁶ 22¹⁰⁷ 23¹⁰⁸ 24¹⁰⁹ 25¹¹⁰
 20 26¹¹¹ 27¹¹² 28¹¹³ 29¹¹⁴ 30¹¹⁵ 31¹¹⁶ 32¹¹⁷ 33¹¹⁸ 34¹¹⁹ 35¹²⁰ 36¹²¹ 37¹²² 38¹²³ 39¹²⁴ 40¹²⁵ 41¹²⁶ 42¹²⁷ 43¹²⁸ 44¹²⁹ 45¹³⁰ 46¹³¹ 47¹³² 48¹³³ 49¹³⁴ 50¹³⁵ 51¹³⁶ 52¹³⁷ 53¹³⁸ 54¹³⁹ 55¹⁴⁰ 56¹⁴¹ 57¹⁴² 58¹⁴³ 59¹⁴⁴ 60¹⁴⁵ 61¹⁴⁶ 62¹⁴⁷ 63¹⁴⁸ 64¹⁴⁹ 65¹⁵⁰ 66¹⁵¹ 67¹⁵² 68¹⁵³ 69¹⁵⁴ 70¹⁵⁵ 71¹⁵⁶ 72¹⁵⁷ 73¹⁵⁸ 74¹⁵⁹ 75¹⁶⁰ 76¹⁶¹ 77¹⁶² 78¹⁶³ 79¹⁶⁴ 80¹⁶⁵ 81¹⁶⁶ 82¹⁶⁷ 83¹⁶⁸ 84¹⁶⁹ 85¹⁷⁰ 86¹⁷¹ 87¹⁷² 88¹⁷³ 89¹⁷⁴ 90¹⁷⁵ 91¹⁷⁶ 92¹⁷⁷ 93¹⁷⁸ 94¹⁷⁹ 95¹⁸⁰ 96¹⁸¹ 97¹⁸² 98¹⁸³ 99¹⁸⁴ 100¹⁸⁵ 101¹⁸⁶ 102¹⁸⁷ 103¹⁸⁸ 104¹⁸⁹ 105¹⁹⁰ 106¹⁹¹ 107¹⁹² 108¹⁹³ 109¹⁹⁴ 110¹⁹⁵ 111¹⁹⁶ 112¹⁹⁷ 113¹⁹⁸ 114¹⁹⁹ 115²⁰⁰ 116²⁰¹ 117²⁰² 118²⁰³ 119²⁰⁴ 120²⁰⁵ 121²⁰⁶ 122²⁰⁷ 123²⁰⁸ 124²⁰⁹ 125²¹⁰ 126²¹¹ 127²¹² 128²¹³ 129²¹⁴ 130²¹⁵ 131²¹⁶ 132²¹⁷ 133²¹⁸ 134²¹⁹ 135²²⁰ 136²²¹ 137²²² 138²²³ 139²²⁴ 140²²⁵ 141²²⁶ 142²²⁷ 143²²⁸ 144²²⁹ 145²³⁰ 146²³¹ 147²³² 148²³³ 149²³⁴ 150²³⁵ 151²³⁶ 152²³⁷ 153²³⁸ 154²³⁹ 155²⁴⁰ 156²⁴¹ 157²⁴² 158²⁴³ 159²⁴⁴ 160²⁴⁵ 161²⁴⁶ 162²⁴⁷ 163²⁴⁸ 164²⁴⁹ 165²⁵⁰ 166²⁵¹ 167²⁵² 168²⁵³ 169²⁵⁴ 170²⁵⁵ 171²⁵⁶ 172²⁵⁷ 173²⁵⁸ 174²⁵⁹ 175²⁶⁰ 176²⁶¹ 177²⁶² 178²⁶³ 179²⁶⁴ 180²⁶⁵ 181²⁶⁶ 182²⁶⁷ 183²⁶⁸ 184²⁶⁹ 185²⁷⁰ 186²⁷¹ 187²⁷² 188²⁷³ 189²⁷⁴ 190²⁷⁵ 191²⁷⁶ 192²⁷⁷ 193²⁷⁸ 194²⁷⁹ 195²⁸⁰ 196²⁸¹ 197²⁸² 198²⁸³ 199²⁸⁴ 200²⁸⁵ 201²⁸⁶ 202²⁸⁷ 203²⁸⁸ 204²⁸⁹ 205²⁹⁰ 206²⁹¹ 207²⁹² 208²⁹³ 209²⁹⁴ 210²⁹⁵ 211²⁹⁶ 212²⁹⁷ 213²⁹⁸ 214²⁹⁹ 215³⁰⁰ 216³⁰¹ 217³⁰² 218³⁰³ 219³⁰⁴ 220³⁰⁵ 221³⁰⁶ 222³⁰⁷ 223³⁰⁸ 224³⁰⁹ 225³¹⁰ 226³¹¹ 227³¹² 228³¹³ 229³¹⁴ 230³¹⁵ 231³¹⁶ 232³¹⁷ 233³¹⁸ 234³¹⁹ 235³²⁰ 236³²¹ 237³²² 238³²³ 239³²⁴ 240³²⁵ 241³²⁶ 242³²⁷ 243³²⁸ 244³²⁹ 245³³⁰ 246³³¹ 247³³² 248³³³ 249³³⁴ 250³³⁵ 251³³⁶ 252³³⁷ 253³³⁸ 254³³⁹ 255³⁴⁰ 256³⁴¹ 257³⁴² 258³⁴³ 259³⁴⁴ 260³⁴⁵ 261³⁴⁶ 262³⁴⁷ 263³⁴⁸ 264³⁴⁹ 265³⁵⁰ 266³⁵¹ 267³⁵² 268³⁵³ 269³⁵⁴ 270³⁵⁵ 271³⁵⁶ 272³⁵⁷ 273³⁵⁸ 274³⁵⁹ 275³⁶⁰ 276³⁶¹ 277³⁶² 278³⁶³ 279³⁶⁴ 280³⁶⁵ 281³⁶⁶ 282³⁶⁷ 283³⁶⁸ 284³⁶⁹ 285³⁷⁰ 286³⁷¹ 287³⁷² 288³⁷³ 289³⁷⁴ 290³⁷⁵ 291³⁷⁶ 292³⁷⁷ 293³⁷⁸ 294³⁷⁹ 295³⁸⁰ 296³⁸¹ 297³⁸² 298³⁸³ 299³⁸⁴ 300³⁸⁵ 301³⁸⁶ 302³⁸⁷ 303³⁸⁸ 304³⁸⁹ 305³⁹⁰ 306³⁹¹ 307³⁹² 308³⁹³ 309³⁹⁴ 310³⁹⁵ 311³⁹⁶ 312³⁹⁷ 313³⁹⁸ 314³⁹⁹ 315⁴⁰⁰ 316⁴⁰¹ 317⁴⁰² 318⁴⁰³ 319⁴⁰⁴ 320⁴⁰⁵ 321⁴⁰⁶ 322⁴⁰⁷ 323⁴⁰⁸ 324⁴⁰⁹ 325⁴¹⁰ 326⁴¹¹ 327⁴¹² 328⁴¹³ 329⁴¹⁴ 330⁴¹⁵ 331⁴¹⁶ 332⁴¹⁷ 333⁴¹⁸ 334⁴¹⁹ 335⁴²⁰ 336⁴²¹ 337⁴²² 338⁴²³ 339⁴²⁴ 340⁴²⁵ 341⁴²⁶ 342⁴²⁷ 343⁴²⁸ 344⁴²⁹ 345⁴³⁰ 346⁴³¹ 347⁴³² 348⁴³³ 349⁴³⁴ 350⁴³⁵ 351⁴³⁶ 352⁴³⁷ 353⁴³⁸ 354⁴³⁹ 355⁴⁴⁰ 356⁴⁴¹ 357⁴⁴² 358⁴⁴³ 359⁴⁴⁴ 360⁴⁴⁵ 361⁴⁴⁶ 362⁴⁴⁷ 363⁴⁴⁸ 364⁴⁴⁹ 365⁴⁵⁰ 366⁴⁵¹ 367⁴⁵² 368⁴⁵³ 369⁴⁵⁴ 370⁴⁵⁵ 371⁴⁵⁶ 372⁴⁵⁷ 373⁴⁵⁸ 374⁴⁵⁹ 375⁴⁶⁰ 376⁴⁶¹ 377⁴⁶² 378⁴⁶³ 379⁴⁶⁴ 380⁴⁶⁵ 381⁴⁶⁶ 382⁴⁶⁷ 383⁴⁶⁸ 384⁴⁶⁹ 385⁴⁷⁰ 386⁴⁷¹ 387⁴⁷² 388⁴⁷³ 389⁴⁷⁴ 390⁴⁷⁵ 391⁴⁷⁶ 392⁴⁷⁷ 393⁴⁷⁸ 394⁴⁷⁹ 395⁴⁸⁰ 396⁴⁸¹ 397⁴⁸² 398⁴⁸³ 399⁴⁸⁴ 400⁴⁸⁵ 401⁴⁸⁶ 402⁴⁸⁷ 403⁴⁸⁸ 404⁴⁸⁹ 405⁴⁹⁰ 406⁴⁹¹ 407⁴⁹² 408⁴⁹³ 409⁴⁹⁴ 410⁴⁹⁵ 411⁴⁹⁶ 412⁴⁹⁷ 413⁴⁹⁸ 414⁴⁹⁹ 415⁵⁰⁰ 416⁵⁰¹ 417⁵⁰² 418⁵⁰³ 419⁵⁰⁴ 420⁵⁰⁵ 421⁵⁰⁶ 422⁵⁰⁷ 423⁵⁰⁸ 424⁵⁰⁹ 425⁵¹⁰ 426⁵¹¹ 427⁵¹² 428⁵¹³ 429⁵¹⁴ 430⁵¹⁵ 431⁵¹⁶ 432⁵¹⁷ 433⁵¹⁸ 434⁵¹⁹ 435⁵²⁰ 436⁵²¹ 437⁵²² 438⁵²³ 439⁵²⁴ 440⁵²⁵ 441⁵²⁶ 442⁵²⁷ 443⁵²⁸ 444⁵²⁹ 445⁵³⁰ 446⁵³¹ 447⁵³² 448⁵³³ 449⁵³⁴ 450⁵³⁵ 451⁵³⁶ 452⁵³⁷ 453⁵³⁸ 454⁵³⁹ 455⁵⁴⁰ 456⁵⁴¹ 457⁵⁴² 458⁵⁴³ 459⁵⁴⁴ 460⁵⁴⁵ 461⁵⁴⁶ 462⁵⁴⁷ 463⁵⁴⁸ 464⁵⁴⁹ 465⁵⁵⁰ 466⁵⁵¹ 467⁵⁵² 468⁵⁵³ 469⁵⁵⁴ 470⁵⁵⁵ 471⁵⁵⁶ 472⁵⁵⁷ 473⁵⁵⁸ 474⁵⁵⁹ 475⁵⁶⁰ 476⁵⁶¹ 477⁵⁶² 478⁵⁶³ 479⁵⁶⁴ 480⁵⁶⁵ 481⁵⁶⁶ 482⁵⁶⁷ 483⁵⁶⁸ 484⁵⁶⁹ 485⁵⁷⁰ 486⁵⁷¹ 487⁵⁷² 488⁵⁷³ 489⁵⁷⁴ 490⁵⁷⁵ 491⁵⁷⁶ 492⁵⁷⁷ 493⁵⁷⁸ 494⁵⁷⁹ 495⁵⁸⁰ 496⁵⁸¹ 497⁵⁸² 498⁵⁸³ 499⁵⁸⁴ 500⁵⁸⁵ 501⁵⁸⁶ 502⁵⁸⁷ 503⁵⁸⁸ 504⁵⁸⁹ 505⁵⁹⁰ 506⁵⁹¹ 507⁵⁹² 508⁵⁹³ 509⁵⁹⁴ 510⁵⁹⁵ 511⁵⁹⁶ 512⁵⁹⁷ 513⁵⁹⁸ 514⁵⁹⁹ 515⁶⁰⁰ 516⁶⁰¹ 517⁶⁰² 518⁶⁰³ 519⁶⁰⁴ 520⁶⁰⁵ 521⁶⁰⁶ 522⁶⁰⁷ 523⁶⁰⁸ 524⁶⁰⁹ 525⁶¹⁰ 526⁶¹¹ 527⁶¹² 528⁶¹³ 529⁶¹⁴ 530⁶¹⁵ 531⁶¹⁶ 532⁶¹⁷ 533⁶¹⁸ 534⁶¹⁹ 535⁶²⁰ 536⁶²¹ 537⁶²² 538⁶²³ 539⁶²⁴ 540⁶²⁵ 541⁶²⁶ 542⁶²⁷ 543⁶²⁸ 544⁶²⁹ 545⁶³⁰ 546⁶³¹ 547⁶³² 548⁶³³ 549⁶³⁴ 550⁶³⁵ 551⁶³⁶ 552⁶³⁷ 553⁶³⁸ 554⁶³⁹ 555⁶⁴⁰ 556⁶⁴¹ 557⁶⁴² 558⁶⁴³ 559⁶⁴⁴ 560⁶⁴⁵ 561⁶⁴⁶ 562⁶⁴⁷ 563⁶⁴⁸ 564⁶⁴⁹ 565⁶⁵⁰ 566⁶⁵¹ 567⁶⁵² 568⁶⁵³ 569⁶⁵⁴ 570⁶⁵⁵ 571⁶⁵⁶ 572⁶⁵⁷ 573⁶⁵⁸ 574⁶⁵⁹ 575⁶⁶⁰ 576⁶⁶¹ 577⁶⁶² 578⁶⁶³ 579⁶⁶⁴ 580⁶⁶⁵ 581⁶⁶⁶ 582⁶⁶⁷ 583⁶⁶⁸ 584⁶⁶⁹ 585⁶⁷⁰ 586⁶⁷¹ 587⁶⁷² 588⁶⁷³ 589⁶⁷⁴ 590⁶⁷⁵ 591⁶⁷⁶ 592⁶⁷⁷ 593⁶⁷⁸ 594⁶⁷⁹ 595⁶⁸⁰ 596⁶⁸¹ 597⁶⁸² 598⁶⁸³ 599⁶⁸⁴ 600⁶⁸⁵ 601⁶⁸⁶ 602⁶⁸⁷ 603⁶⁸⁸ 604⁶⁸⁹ 605⁶⁹⁰ 606⁶⁹¹ 607⁶⁹² 608⁶⁹³ 609⁶⁹⁴ 610⁶⁹⁵ 611⁶⁹⁶ 612⁶⁹⁷ 613⁶⁹⁸ 614⁶⁹⁹ 615⁷⁰⁰ 616⁷⁰¹ 617⁷⁰² 618⁷⁰³ 619⁷⁰⁴ 620⁷⁰⁵ 621⁷⁰⁶ 622⁷⁰⁷ 623⁷⁰⁸ 624⁷⁰⁹ 625⁷¹⁰ 626⁷¹¹ 627⁷¹² 628⁷¹³ 629⁷¹⁴ 630⁷¹⁵ 631⁷¹⁶ 632⁷¹⁷ 633⁷¹⁸ 634⁷¹⁹ 635⁷²⁰ 636⁷²¹ 637⁷²² 638⁷²³ 639⁷²⁴ 640⁷²⁵ 641⁷²⁶ 642⁷²⁷ 643⁷²⁸ 644⁷²⁹ 645⁷³⁰ 646⁷³¹ 647⁷³² 648⁷³³ 649⁷³⁴ 650⁷³⁵ 651⁷³⁶ 652⁷³⁷ 653⁷³⁸ 654⁷³⁹ 655⁷⁴⁰ 656⁷⁴¹ 657⁷⁴² 658⁷⁴³ 659⁷⁴⁴ 660⁷⁴⁵ 661⁷⁴⁶ 662⁷⁴⁷ 663⁷⁴⁸ 664⁷⁴⁹ 665⁷⁵⁰ 666⁷⁵¹ 667⁷⁵² 668⁷⁵³ 669⁷⁵⁴ 670⁷⁵⁵ 671⁷⁵⁶ 672⁷⁵⁷ 673⁷⁵⁸ 674⁷⁵⁹ 675⁷⁶⁰ 676⁷⁶¹ 677⁷⁶² 678⁷⁶³ 679⁷⁶⁴ 680⁷⁶⁵ 681⁷⁶⁶ 682⁷⁶⁷ 683⁷⁶⁸ 684⁷⁶⁹ 685⁷⁷⁰ 686⁷⁷¹ 687⁷⁷² 688⁷⁷³ 689⁷⁷⁴ 690⁷⁷⁵ 691⁷⁷⁶ 692⁷⁷⁷ 693⁷⁷⁸ 694⁷⁷⁹ 695⁷⁸⁰ 696⁷⁸¹ 697⁷⁸² 698⁷⁸³ 699⁷⁸⁴ 700⁷⁸⁵ 701⁷⁸⁶ 702⁷⁸⁷ 703⁷⁸⁸ 704⁷⁸⁹ 705⁷⁹⁰ 706⁷⁹¹ 707⁷⁹² 708⁷⁹³ 709⁷⁹⁴ 710⁷⁹⁵ 711⁷⁹⁶ 712⁷⁹⁷ 713⁷⁹⁸ 714⁷⁹⁹ 715⁸⁰⁰ 716⁸⁰¹ 717⁸⁰² 718⁸⁰³ 719⁸⁰⁴ 720⁸⁰⁵ 721⁸⁰⁶ 722⁸⁰⁷ 723⁸⁰⁸ 724⁸⁰⁹ 725⁸¹⁰ 726⁸¹¹ 727⁸¹² 728⁸¹³ 729⁸¹⁴ 730⁸¹⁵ 731⁸¹⁶ 732⁸¹⁷ 733⁸¹⁸ 734⁸¹⁹ 735⁸²⁰ 736⁸²¹ 737⁸²² 738⁸²³ 739⁸²⁴ 740⁸²⁵ 741⁸²⁶ 742⁸²⁷ 743⁸²⁸ 744⁸²⁹ 745⁸³⁰ 746⁸³¹ 747⁸³² 748⁸³³ 749⁸³⁴ 750⁸³⁵ 751⁸³⁶ 752⁸³⁷ 753⁸³⁸ 754⁸³⁹ 755⁸⁴⁰ 756⁸⁴¹ 757⁸⁴² 758⁸⁴³ 759⁸⁴⁴ 760⁸⁴⁵ 761⁸⁴⁶ 762⁸⁴⁷ 763⁸⁴⁸ 764⁸⁴⁹ 765⁸⁵⁰ 766⁸⁵¹ 767⁸⁵² 768⁸⁵³ 769⁸⁵⁴ 770⁸⁵⁵ 771⁸⁵⁶ 772⁸⁵⁷ 773⁸⁵⁸ 774⁸⁵⁹ 775⁸⁶⁰ 776⁸⁶¹ 777⁸⁶² 778⁸⁶³ 779⁸⁶⁴ 780⁸⁶⁵ 781⁸⁶⁶ 782⁸⁶⁷ 783⁸⁶⁸ 784⁸⁶⁹ 785⁸⁷⁰ 786⁸⁷¹ 787⁸⁷² 788⁸⁷³ 789⁸⁷⁴ 790⁸⁷⁵ 791⁸⁷⁶ 792⁸⁷⁷ 793⁸⁷⁸ 794⁸⁷⁹ 795⁸⁸⁰ 796⁸⁸¹ 797⁸⁸² 798⁸⁸³ 799⁸⁸⁴ 800⁸⁸⁵ 801⁸⁸⁶ 802⁸⁸⁷ 803⁸⁸⁸ 804⁸⁸⁹ 805⁸⁹⁰ 806⁸⁹¹ 807⁸⁹² 808⁸⁹³ 809⁸⁹⁴ 810⁸⁹⁵ 811⁸⁹⁶ 812⁸⁹⁷ 813⁸⁹⁸ 814⁸⁹⁹ 815⁹⁰⁰ 816⁹⁰¹ 817⁹⁰² 818⁹⁰³ 819⁹⁰⁴ 820⁹⁰⁵ 821⁹⁰⁶ 822⁹⁰⁷ 823⁹⁰⁸ 824⁹⁰⁹ 825⁹¹⁰ 826⁹¹¹ 827⁹¹² 828⁹¹³ 829⁹¹⁴ 830⁹¹⁵ 831⁹¹⁶ 832⁹¹⁷ 833⁹¹⁸ 834⁹¹⁹ 835⁹²⁰ 836⁹²¹ 837⁹²² 838⁹²³ 839⁹²⁴ 840⁹²⁵ 841⁹²⁶ 842⁹²⁷ 843⁹²⁸ 844⁹²⁹ 845⁹³⁰ 8

nivattitvā pāsādaṃ abhirūḷho¹ ti². So attano gehaṃ gantvā
 Ummadantiṃ āmantetva „bhadde kacci³ raṇṇo attānaṃ dasse-
 sīti“ pucchī. „Sāmi, eko mahodaro mahādāṭhiko rathe ṭhatvā
 āgato puriso atthi, ahaṃ taṃ rāja⁴ vā rājako⁵ vā ti na jānāmi,
 eko issaro ti pana⁶ vutto⁷, vātapāne ṭhatvā popphāni khipiṃ⁸,
 so tāvad eva nivattitvā gato“ ti. So taṃ sutvā „nāsīto ‘mhi
 tayā“ ti ponadivase pāto va rājanivesanaṃ ārayha siri-
 gabbhadvāre ṭhatvā raṇṇo Ummadantiṃ nissāya vippalāpaṃ
 sutvā „ayaṃ Ummadantiyā paṭibaddhacitto jāto, taṃ alabhanto
 marissati, raṇṇo ca mamaṃ ca agunatho mocetvā lmassa mayā¹⁰
 jīvitam dātuṃ vattatīti“ attano nivesanaṃ gantvā ekaṃ dālha-
 manthaṃ¹¹ upatṭhākaṃ pakkoṣpetvā „tāta asukattānaṃ sukira-
 cetiyarukkho atthi, tvaṃ kaṇce¹² ajānāpetvā atthaṅgate auriye
 tattha gantvā ante rukkhe nisīda, ahaṃ tattha balikkammaṃ
 karonto taṃ thānaṃ patvā devatā namassanto yācāmi: ‘deva-¹³
 rāja, amhākaṃ rājā nagare chaṇe vattamāne akijjivā va siri-
 gabbhaṃ pavasiṭvā vippalāpanto nipanno, mayam tattha kāra-
 naṃ na jānāma, rājā¹⁴ devatānaṃ bahūpakāro anussahvaccharaṃ
 sahasaṃ viśaṃjjetvā balikkammaṃ karoti¹⁵, idaṃ¹⁶ nāma nis-
 sāya rājā vippalāpatini¹⁷ ācikkha“, raṇṇo no jīvitadānaṃ dethā¹⁸
 ‘ti yācissāmi, tvaṃ tasmim khano saraṃ parivattetvā“ senā-
 pati, tumhākaṃ raṇṇo vyādhi nāma n¹⁹ atthi, so pana tava
 bhariyāya Ummadantiyā paṭibaddhacitto, sace taṃ²⁰ labhissati
 jivissati noce marissati, sace tassa jīvitam icchaṃ Ummadantiṃ
 assa dehi²¹ kathēyyāsīti²² evam taṃ uggaṇhāpetvā oyyojesi.²³
 So gantvā tasmim rukkhe nisīdītvā ponadivase senāpatinā taṃ
 thānaṃ gantvā āyācīti²⁴ tathā ābhāsī, senāpati „sādhā“ ‘ti
 vatvā devataṃ vandītvā amacce jānāpetvā nagaraṃ pavasiṭvā
 rājanivesanaṃ abhirūyha sirigabbhadvāraṃ ākoṭesi. Rājā satthi

¹ B¹ -royhaṇi. ² B² kiṇel. ³ B³ adda B. ⁴ B⁴ rājapurisoth. ⁵ C⁵ rājako.
⁶ C⁶ omīti pana. ⁷ C⁷ -. ⁸ B⁸ -i. ⁹ B⁹ -vuttath. ¹⁰ B¹⁰ dūthadhamantaṃ. ¹¹
 B¹¹ ki-. ¹² C¹² omīti rājā. ¹³ B¹³ kiṇel. ¹⁴ C¹⁴ B¹⁴ imam. ¹⁵ B¹⁵ -atha. ¹⁶
 B¹⁶ pavattitvā. ¹⁷ B¹⁷ nam. ¹⁸ B¹⁸ vadeyyāsīti. ¹⁹ B¹⁹ -no.

upaṭṭhapetvā¹ „ko eso“ ti pucchā. „Ahaṃ deva Ahipārako“
ti. Atha² assa rājadvāraṃ³ vivari. So pavasitvā rājānaṃ
vanditvā g. ā.:

16. Bhūtāni me bhūtapatī namassato
āgama yakkho idam evaṃ⁴ abravi:
rañño mano Ummadantiya nivitthe,
dadāmi te taṃ, parivārayassū⁵ ti. 71.

Tattha namassato ti tumhākaṃ sīlāpakāraṇaṃ jānantaṃsaṃ bolikamman
katvā namassantassa, taṃ ti ahaṃ tam Ummadantiya tumhākaṃ parivārayassū
10 katvā dadāmi ti.

Atha naṃ rājā „amma Ahipārako mama Ummadantiya
paṭibaddhacittatāya vilapitabhāvaṃ yakkhāpi jānanti“ pucchā.
„Āma deva“ ti. So „sabbalokena kira me lāmakabhāvo āto“
ti lajjā dhamme paṭiṭṭhāya anantaram g. ā.:

18. „Paṇḍā“ ca dhamse amaro na c’ amhi,
jano ca no⁶ pāpam idam ti jaṇṇā,
bhūso ca ty-assa manaso vighāto
datvā piyaṃ Ummadantiya adittā⁷ ti. 72.

Tattha dhamse ti samma Ahipārako ahaṃ taya saddhima bhikkhavasena
20 parivārayanto puñḍato ca dhamseyyam. taya saddhima parivāritamattena amaro
na na hāmi, mahājano ca me idam⁸ lāmakabhāvaṃ jāneyya, tato ayutiam jaṇṇā
kato ti gaccheyya, taṃ ca mama datvā pucchā piyabhatiyaṃ adittā⁹ tava
manaso vighāto c’ so a’ ti atthe.

Sesā ubhinnam pi vacanapaṭivacanagāthā:

25. Janinda nāṇṇatra tayā mayā vā
sabb’ āpi kammassa katassa jaṇṇā
yan te mayā Ummadanti padinnā,
bhusehi rājā yannathan sajjāhi¹⁰. 73.
30. Yo pāpakam kamma¹¹ karaṃ manusso
so maṇṇati: mā-y-idha maṇṇimso añṇe¹².

¹ C¹ - ahetvā. ² so all three MSS. for rāja dvāraṃ. ³ B¹ idametaṃ. ⁴ B¹
- evaṃ. ⁵ C¹ puñḍā. ⁶ B¹ me. ⁷ C¹ adittā. ⁸ B¹ imaro. ⁹ C¹ adittā,
C² adittā, B² adittā. ¹⁰ B¹ adda rājā tha. ¹¹ B¹ kammam. ¹² so all three
MSS. for jant añṇe.

- passanti bhūtāni karontam etaṃ
yuttā ca ye honti narā pathavyā. 74.
12. Añño nu te ko 'dha' naro pathavyā
saddheyya lokasmī: na sā² piyā ti,
bhūso ca ty-āssa manaso vighāto
datvā piyaṃ Ummadantiṃ adittā³, 75.
13. Addhā piyā mayha janīda esā,
na sā mamam appiyā bhūmipāla,
gacch' eva tvaṃ Ummadantiṃ bhadante
sibo va selassa guhaṃ upeti⁴. 76.
14. Na pillā attadukkhena dhīra
sukhapphalam kamma pariccajanti,
sammohitā cāpi sukhena matrā
na pāpakam kamma samācaranti. 77.
15. Tvaṃ hi mātā ca pitā ca mayham
bhattā pati posako devatā ca,
dāso ahaṃ tuyha saputtadāro,
yathāsukham Sibba⁵ karohi kāmam. 78.
16. Yo issaro 'mhitī karoti pāpam
katvā ca⁶ so n' uttapate paresam
na tena so jīvati diḡham āyo⁷,
devāpi pāpena samekkhare na⁸. 79.
17. Aññātakam⁹ sāmikehi padinnam
dhamme thitā ye paṭicchanti dānam
paṭicchaṇṇā dāyaka cāpi¹⁰ tattha
sukhapphalam űeva karonti kammam¹¹. 80.
18. Añño nu te ko 'dha'¹² naro pathavyā
saddheyya lokasmī: na sā piyā¹³ ti

¹ B¹ aditā te koci. ² B² noma sā. ³ C³ adhi-. ⁴ C⁴ upeti. ⁵ B⁵ āya, B⁶ sivi. ⁶ B⁶ na. ⁷ B⁷ -am. ⁸ B⁸ adda āhava abhiṭṭākaṇṇa āha. ⁹ C⁹ aññātakam. ¹⁰ B¹⁰ vāpi, C¹⁰ cāpi. ¹¹ B¹¹ adda tājā āha. ¹² B¹² koci.

- bhūso ca ty-āssa manaso vighāto
 datvā piyaṃ Ummadantiṃ adittā¹. 81.
11. Addhā piyā mayha janinda esā,
 na sā mamaṃ appiyā bhūmipāla
 8 yan te mayā Ummadanti padinaṃ,
 bhusehi rājā vanathaṃ sajaḥi². 82.
12. Yo attadukkhena parassa dukkham
 sukkena vā attasukkhaṃ dahāti
 yath³ ev⁴ idaṃ⁵ mayha tathā paresaṃ
 10 so⁶ evaṃ jānāti sa vedī dhammaṃ. 83.
13. Añño⁷ na te ko dha⁸ naro pathavyā
 saddheyya etc. 84.
14. Janinda jānāsi piyā mam⁹ esā,
 na sā mamaṃ appiyā bhūmipāla,
 15 piyena te dammi piyaṃ janinda,
 piyadāyino deva piyaṃ labhanti. 85.
16. So nūn¹⁰ ahaṃ¹¹ vadhissāmi attānaṃ kāmahetukā,
 na hi dhammaṃ adhammena ahaṃ vadhituṃ¹² vassāmi. 86.
17. Sace tvaṃ mayha satīṃ janinda
 20 na kāmavāsi naraviriyaśeṭṭha
 cajāmi naṃ sabhajanassa Sibba¹³,
 mayā pamuttaṃ¹⁴ tato naṃ avhayesi. 87.
18. Adūsiyaṃ ce Ahipāraka tvaṃ
 cajāsi katte ahitāya ty-āssa
 25 mahā ca te upavādo pi assa
 na cāpi ty-āssa nagarāmbhī pakkho. 88.
19. Ahaṃ sahissāṃ upavādam etaṃ
 uludaṃ paśāsaṃ garahaṃ pi¹⁵ sabbāṃ,
 mam etaṃ āgacchata bhūmipāla,
 30 yathāsukhaṃ Sibba¹⁶ karohi kāmāṃ. 89.

¹ C² adhi-, adding abhipārako ita. ² C¹ -iti. ³ C² idā. B² idhaṃ. ⁴ B² 79. ⁵ C² -ā. ⁶ B² koeli. ⁷ B² so punāhaṃ. ⁸ C² vādhi. ⁹ B² asibyo. ¹⁰ B² abhā. ¹¹ C² paruttaṃ. ¹² B² -haṃ ca. ¹³ B² sivi.

44. Yo n' eva nindan¹ na puna-ppasamsam²
 ādiyati garaham³ no pi pūjām⁴
 siri ca lakkhi⁵ ca apeti tamhā⁶
 āpo suvutthi⁷ va⁸ yathā thalamhā. 90.
45. Yam⁹ kiñci dukkham¹⁰ ca sukhañ¹¹ ca etto¹²
 dhammātisāram¹³ va¹⁴ manovighātam¹⁵
 urasā aham¹⁶ paccupadissāmi¹⁷ sabbam¹⁸
 pathavi¹⁹ yathā thāvarānam²⁰ tasānam. 91.
46. Dhammātisāram²¹ va²² manovighātam²³
 dukkhañ²⁴ ca n' icchāmi aham²⁵ paresam²⁶,
 eko p' imam²⁷ kārayissāmi²⁸ bhāram²⁹
 dhamme thito kañci na tāpayanto³⁰. 92.
47. Saggapagam³¹ puññakamma³² janinda,
 mā me tvañ³³ antarāyam³⁴ akāsi,
 dadāmi te Ummadanti³⁵ passana³⁶
 rājā va yaññe dhanam³⁷ brāhmaṇānaṃ. 93.
48. Addhā tvañ³⁸ katto hitesī mayham³⁹,
 sakhā⁴⁰ mamañ⁴¹ Ummadanti⁴² tvañ⁴³ ca,
 nindeyyum⁴⁴ devā⁴⁵ pitaro ca sabbe,
 pāpañ⁴⁶ ca passa⁴⁷ abhisamparāyam⁴⁸. 94.
49. Na b' et' adhammañ⁴⁹ Sivirāja vajjam⁵⁰⁵¹
 sanegamā jānapadā⁵² ca sabbe
 yañ te mayā Ummadanti⁵³ padinā,
 bhusehi⁵⁴ rāja vanatham⁵⁵ sajjāhi. 95.
50. Addhā tvañ⁵⁶ katto hitesī mayham⁵⁷
 sakhā⁵⁸ mamañ⁵⁹ Ummadanti⁶⁰ tvañ⁶¹ ca,
 satañ⁶² ca dhammāni⁶³ sukkit्तāni⁶⁴
 samoddavala⁶⁵ va dūraecayāni. 96.
51. Āhūniyo⁶⁶ me si hitānnekampi⁶⁷
 dhātā⁶⁸ vidhātā⁶⁹ c' asi kāmapiḷo,⁷⁰

¹ C² -jhi va, B⁴ -jhi. ² B⁴ sūha. ³ B⁴ -rañ va. ⁴ so C² for upa-? B⁴ ascentatisāram. ⁵ C² kāra. ⁶ B⁴ kiñci abhiyanta. ⁷ C² māra. ⁸ C² na hēnadh-. ⁹ B⁴ na tatamdh-. ¹⁰ B⁴ vañja. ¹¹ C² āhu-. ¹² C² shā-. ¹³ B⁴ abhiyanta.

- tayi hutā deva mahapphalā hi me,
 kāmena ma Unmadantiṃ paṭicca, 97.
98. Addhā hi sabbaṃ¹ Ahipārakā² tuvaṃ
 dhammaṃ acāri mama kattaputta,
 99. aṇṇo nu te ko idha sotthikariā
 dipado naro aruṇe³ jīvaloke. 98.
100. Tvaṃ nu seṭṭho, tvaṃ⁴ anuttaro si,
 tvaṃ dhammagā dhammavidā sumedho,
 101. so dhammagutto ciraṃ eva jīva,
 102. dhammaṃ ca me desaya dhammapāla. 99.
103. Tad itāha Ahipāraka suṇohi vacanam mama,
 dhammaṃ te desayissāmi sataṃ āsevitāṃ aham. 100.
104. Sādhā dhammaruci rājā, sādhā paṭṭhāpavā⁵ naro,
 sādhā mittānaṃ adubbho⁶, pāpasa⁷ akaraṇaṃ sukhāṃ. 102.
105. Akkodhanassa vijite tñitadhammasa rājino
 sukhāṃ manussā āsetha sītacchāyāya saṃghare. 102.
106. Na vāhaṃ etaṃ abhirocayāmi
 kammaṃ asamekkha kataṃ asādhanaṃ⁸,
 107. ye vāpi⁹ natvā na sayam karonti,
 108. upamā imaṃ mayhaṃ tuvaṃ suṇohi: 103.
109. Gavaṃ ce taramānānaṃ jīmhaṃ gacchati puṇḍavo (III ³¹¹/₁₇)
 sabhā tā jīmhaṃ gacchanti nette jīmhaḡate¹⁰ sati. 104.
110. Evaṃ evaṃ manussesu yo hoti seṭṭhasammato
 so ce adhammaṃ carati pag eva itarā pajā,
 111. sabbaṃ ratṭhaṃ dukkhaṃ seti rājā ce hoti¹¹ adhammiko. 105.
112. Gavaṃ ce taramānānaṃ ujum gacchati puṇḍavo
 sabhā tā ujum gacchanti nette ujugate¹² sati. 106.
113. Evaṃ eva manussesu yo hoti seṭṭhasammato
 so ce pi dhammaṃ carati pag eva itarā pajā,
 114. sabbaṃ ratṭhaṃ sukhāṃ seti rājā ce hoti dhammiko. 107.

¹ C² saccatā. ² all three MSS. -ka. ³ C² -o. ⁴ C² -ar. ⁵ B4 -avā. ⁶ B4 -a. ⁷ all three MSS. -sa. ⁸ read: kamaṃ asādhanaṃ asamekkha kammaṃ. ⁹ C² yavāpi. C² yo vāpi. ¹⁰ B4 -anigata. ¹¹ read hoti. ¹² pā ujum-.

92. Na cāp' ahañ adhammena amarattam pi patthosye
[mañ vā paṭhaviñ sabhañ vijetom' Abhipāraṇa. 108.
93. Yañ hi kiñci manussesu ratanañ idha vijjati
gāvo dāso hiraññā ca vatthiyañ' haricandanam 109.
94. [Assitthiyo ratanañ magikañca
yañ cāp' ime candimasuriyā abhipālayanti]
na tassa hetu visamañ careyya.
majjhe Siṅgañ usabho 'mhi jāto. 110.
95. Netā pitā uggato ratthapālo
dhammañ Siṅgañ apacāyamāno
so dhammam evānuricintayanto
tasmā sake cittaṃ vasa na vatto. 111.
96. Addhā tuvañ mahārāja niccañ avyasanam' sivañ
karissasi cirañ rajjasa, paññā hi tava tādāsi. 112.
97. Etañ te' aumodāma yañ dhammañ na-ppamañjasi,
dhammañ pamajja khattiyo ratthā cavati iṣaro. 113.
98. Dhammañ cara mahārāja mātāpītuṃ khattiya (supra p. 107)
idha dhammañ caritvāna rāja' saggañ gamissasi'. 114.
99. Dhammañ cara mahārāja puttadāresu khattiya, etc. 115.
100. Dhammañ cara mahārāja mittāmaccesu khattiya, etc. 116. 20
101. Dhammañ cara mahārāja vāhanesu balesu ca, etc. 117.
102. Dhammañ cara mahārāja gāmesu nigamesu ca, etc. 118.
103. Dhammañ cara mahārāja rattho janapadesu ca, etc. 119.
104. Dhammañ cara mahārāja samāge brāhmaṇesu ca, etc. 120.
105. Dhammañ cara mahārāja nigapakkhīsu khattiya, etc. 121. 25
106. Dhammañ cara mahārāja, dhammo cippa sukhāvaho,
idha dhammañ caritvāna rāja saggañ gamissasi. 122.
107. Idha dhammañ caritvāna saṁdādevā sabrahmakā'
suciṇṇena divaṃ pattā, mā dhammañ rāja pamādo ti. 123.

1 C² - tu. 2 E² vattiya. 3 C² avyasanāñ, B² abyasanam. 4 C² me. 5 B² rāja. 6 C² - ti. 7 B² dhammañ cara mahārāja indo devā sabrahmakā.

- Tattha saṅkhāpīti jantaṃ ahaṃ p' etam akko sa paṭṭachādetvā kassāmi
 eamā ihapetvā tañ ca mamañ ca aṇṇo saṅko pi jano' ¹ imassa kammassa kassā
 ākramamāṇo pi na jantaṃ na jantaṃti². bhūtaṃhiṭṭi itya addhūti akhīramāṇo
 attano saṅkhamāṇo bhūtaṃ karoti caḍḍhehi, manoratham pūrehiṭṭi, sajjāhiṭṭi
 2 manoratham pūra pūreṭvā eamā te na ruccati ittha nañ sajjāhi. māyhem eva
 paṭṭachāpehi³, kamma⁴ karaṇa ti eamā Ahiṇṇaka yo manussā pāpakaṃmam
 karaṇa so parāhi nañ idha aṇṇo idam pāpakaṃmam maññimāṇo nañ jantaṃti ti
 maññe ti eamāti, duccehitam⁵ etam tassa, kiṃkārapaḥ karontam eva hi nam
 passanti bhūtiṇi yo sa⁶ Raddhi Paṇḍitaṃbuddhā Buddhapurā idāḍḍiyogena yattā
 10 te ca nam passanti yeva, na me piya ti eamā Ahiṇṇaka aṇṇo na te kaṇ⁷
 idha imasmān aṇḍāya pi pathetiṭṭi na me imasmānti piya⁸ ti eva⁹ saḍḍe-
 heyya¹⁰, alho va aṇḍassa gubho ti mahārāja eamā tañ evam idha na kaṇ
 aṇḍa yathā aṇḍo kīlaseparitāho uppari aḍḍapitāya vasaṇaṭṭhāṇam manigubho
 upeti evam tassā vasaṇaṭṭhāṇam gubho, gantā tattha attano pathanam¹¹
 15 pūrehiṭṭi, saṅkapphalam ti eamā Ahiṇṇaka, paṇḍitā attano dukkheṃ
 paṭṭhā¹² eamā na eukheṭvāpāḍāyakaṃmamāṇo paricejanti, ammaṇḍiṭṭi vāpi
 hūvā mahāsa mūhā eukheṭvā mātā pāpakaṃmam nima¹³ na eamāṇanti,
 yathāeukheṭvā Sīha¹⁴ karoti kamma ti eamā Sīhāya, attano dāma parī-
 cārentassa¹⁵ parāhi nāma o' attā evam yathāeukheṭvā yathājjhāyāṇam kamma
 20 karoti, attano leham pūrehiṭṭi, na tesa so jivati eamā Ahiṇṇaka, yo
 kamma 'mūhā pāpakaṇṇa karoti karā va kīl¹⁶ man devamaṇṇaṇṇā rakhaṇṇi¹⁷ na
 uttanti na uttanti na so tesa kammā dīham kīlam jivati kīlappam eva
 marati, devatāpi ca nam kīl imassa paṇḍitaṇṇa raḍḍa varam aṇḍa vāṇaṇṇa
 gale bandhitiṭṭi maraṇa ti imasmā rakhaṇṇā eukheṭvā, aṇḍaṇṇa ti mahārāja
 25 aṇḍassaṇṇa eamāṇa tehi eamāṇa padimāṇaṇṇa yo attano dhammo (hiṭṭi paṭi-
 chaṇṇi) te tattha¹⁸ paṭṭachāḍḍi ca dīyāka va saḍḍe pi saṅkapphalam eva kamma
 karonti, paṭṭachāḍḍi hi paṭṭachāṇṇa tañ dānam dīyākaṇṇa mahāṇṇa vīpākā¹⁹
 detti aṇḍo na re-pe- addhi jya-pe-, yo attadukkhheṭvā 'ti eamā Ahi-
 30 pūrehiṭṭi yo attano dukkheṃ pūro tam dukkheṃ parāsa dāṇaṇṇa attano eamā
 parāsaṇṇa kīlanti parāsa vī²⁰ eukheṭvā attano eukheṭvā dāṇaṇṇa tañ parāsa
 eukheṭvā gaherā attāni pakkhipati attano dukkheṭvā hūvāṇṇi parāni dukkheṭvā
 karoti attāṇam eukheṭvāṇṇi parāeukheṭvā nāsti na so dhammam jvati, yo
 pama evam jvati yathā' ev' idam mayham eukheṭvāṇṇam eukheṭvā parāsa ti sa vā
 dhammam so dhammam jvati nāma, ayam etāṇā gāṇāya aṇḍo, piyaṇa²¹
 35 dāṇaṇṇi piyaṇa kīlamāṇṇaṇṇa piyaṇa phalam paṭṭachāṇṇa dāṇaṇṇi aṇḍo, piyaṇa
 lebbantiṭṭi eamāṇa eukheṭvāṇṇi piyaṇa eva lebbanti, eamāṇaṇṇa ti eamā

¹ Id aṇḍa saṅkhāpī janta, C² aṇḍa saṅko pi jano. ² so all three MSS. for -janta. ³ C² saṅkhāḍḍi, B² paṇḍiṭṭi. ⁴ all three MSS. -im. ⁵ B² duccehitam. ⁶ C² duccehitam. ⁷ C² ya. ⁸ C² kamma. ⁹ C² ya. C² viya. ¹⁰ C² etam. ¹¹ C² -heṭvā. ¹² Id manam. ¹³ so all three MSS. ¹⁴ Id aṇḍa manam. ¹⁵ B² dī. ¹⁶ C² B² -ca. ¹⁷ B² kām. ¹⁸ B² ya. B² dī. ¹⁹ B² naṭṭha. ²⁰ B² vīpākāṇṇa. ²¹ C² amā vā.

Alipirala bhāṣhetukam syuttasam karā¹ aññaso² sadhāsāṁhi³ no pari-
 rakko appajissati⁴, mayham seti⁵ u mama santakam, mama eva⁶ pi
 piṭha, mama santakāy⁷ u evaṃ madhamaṇo, sace tam tam na kūṇasāṁhi aṭṭha,
 sabbaṃjanassa⁸ 'u sabbe' santā⁹ samujjāterā¹⁰ tassa sabbaṃjanassa¹¹ 'u' ayaṃ
 mayham aṭṭhā u pariccassāmi, tato evhavesāṁhi tato aṇṇa¹² rpariggahatta¹³
 anuppeyya¹⁴, addasiyaṃ u aṇapattidham, katto u tam eva¹⁵ apetena nāmma
 āpatti, so hi raṭṭho lītam karoti laṃhi katti¹⁶ u vuccati, na eṇi¹⁷ vyāsa
 'u evaṃ akiccharitū nagara tava koḷi paṭṭho pi na bhavayya, nūdan¹⁸ u na
 kevalam upasādam eva sace pi maṇi koḷi sammuttā nūdanasāṁhi paricassāmi¹⁹ u
 dham²⁰ vā paṇa āropento parikkasāṁhi tam p' ahaṃ nūdan²¹ paricassāmi parakkā²²
 u sabbaṃ sikkhāmi, sabham etā²³ mamūgaccharū u vadati, tamhā u yo eṇi
 nūdanāyo na paṭṭhā tamhā parikkā²⁴ itarissāmaṇhā eṇi²⁵ u paṇḍāsācchāṇi
 kakkhi²⁶ u thāṇṭhānato suttāṇissāmaṇhā ipo eṇi²⁷ aperi na paṭṭi²⁸thāsi, etto u
 ito mama tassā paricassāmaṇhato, dhammāṇissāmaṇhā vā u dhamman²⁹ aṭṭha-
 mivā paricassāmi³⁰ akusalam vā paṇa kikkhi³¹ hoti, paṇḍāsācchāṇi sam-
 pariccassāmi³², thāṇṭhānam tassānaṃ u yathā mahipathā³³ kikkhāvaṇaṇā³⁴ u
 paṇḍāsācchāṇā³⁵ u na kikkhi na pariccassāmi sabbaṃ nūdanasāṁhi tath' evhāṃ pi
 sabham etā³⁶ pariccassāmi aṭṭhāvaṇaṇā³⁷ āpatti, eko pi man u ahaṃ eko³⁸
 u itam aṭṭha dukkhāṇānaṃ kharissāmi³⁹ vakkhāmi⁴⁰, dhamma thāṇa u
 rāṇḍāsācchāṇānaṃ paricassāmaṇhā⁴¹ itarissāmaṇhānaṃ thāṇa kuttā, saccā-
 pagā u dhammāṇissāmaṇhā⁴² etā⁴³ saggāpagaṇa⁴⁴ koḷi, yaṇṇe⁴⁵ dhanan
 u yaṇṇāṇānaṃ, ayaṃ eva vā paṭṭha, Ummadanti Ummadanti pi ayaṃ
 aṭṭhāyā⁴⁶ itam pi aṭṭhāyako, pīra⁴⁷ u brāhmaṇo⁴⁸, sabbe u na kevalam
 dhammāṇissāmaṇhā⁴⁹ sabbe rāṇḍāsācchāṇā⁵⁰ mama paricassā⁵¹ hā aṭṭhāyānaṃ
 aṭṭhāyā⁵² itam geṇa katta u nūdanasāṁhi, na kettāṇānaṃ⁵³ u na hi etā⁵⁴
 adhammāṇānaṃ, yaṇi⁵⁵ u mayā u yaṇi⁵⁶ mayā a⁵⁷ toyāṇa⁵⁸ dham⁵⁹ tassā etā⁶⁰
 adhammā u na vakkhāmi⁶¹, etā⁶² u etānaṃ Buddhāṇānaṃ kharissāmaṇhā⁶³
 kharissāmaṇhānaṃ aṭṭhāṇānaṃ dhammāṇānaṃ aṭṭhāṇānaṃ, itā⁶⁴ samuddaveṇā⁶⁵ u dham-
 māṇānaṃ, tassā yathā samudda⁶⁶ vataṇa⁶⁷ aṭṭhāṇānaṃ evaṃ ahaṃ pi vakkhāmi⁶⁸
 aṭṭhāṇānaṃ⁶⁹ vaddati, kharissāmaṇhā⁷⁰ na eṇi mahā⁷¹ itam⁷² mama aṭṭha-
 paṇḍāsācchāṇānaṃ⁷³ aṭṭhāṇānaṃ, dham⁷⁴ vikkhāṇā⁷⁵ eṇi⁷⁶ kāmāpā⁷⁷ u tam
 deva mama dhammānaṃ dham⁷⁸ itarissāmaṇhā⁷⁹ dhammānaṃ vikkhāṇā⁸⁰ itarissā-

¹ C¹ ekatva, B¹ syuttam karā. ² B² adda na. ³ B³ paricassāmi. ⁴ B⁴ appa-
 jati. ⁵ so C⁵ for santā. B⁵ mayham paṭṭhā, B⁵ mayham seti. ⁶ so C⁶; B⁶
 santācchāyā. ⁷ B⁷ -ā. ⁸ C⁸ B⁸ -yo, C⁸ mayyo. ⁹ B⁹ -nava, omitting u.
¹⁰ B¹⁰ chittā. ¹¹ B¹¹ ānuyāsi, C¹¹ anuppeyyāsi, U¹¹ ānuyāsi. ¹² C¹² karā. ¹³
 C¹³ -ā. ¹⁴ C¹⁴ samparicassāmi, B¹⁴ paricassāmi. ¹⁵ paricassāmi. ¹⁶ B¹⁶ khar-
 issāmi, B¹⁶ paricassāmi. ¹⁷ B¹⁷ kharissāmi. ¹⁸ B¹⁸ kharissāmi. ¹⁹ B¹⁹ kharissāmi.
²⁰ B²⁰ kharissāmi. ²¹ B²¹ kharissāmi. ²² B²² kharissāmi. ²³ B²³ kharissāmi.
²⁴ B²⁴ kharissāmi. ²⁵ B²⁵ kharissāmi. ²⁶ B²⁶ kharissāmi. ²⁷ B²⁷ kharissāmi.
²⁸ B²⁸ kharissāmi. ²⁹ B²⁹ kharissāmi. ³⁰ B³⁰ kharissāmi. ³¹ B³¹ kharissāmi.
³² B³² kharissāmi. ³³ B³³ kharissāmi. ³⁴ B³⁴ kharissāmi. ³⁵ B³⁵ kharissāmi.
³⁶ B³⁶ kharissāmi. ³⁷ B³⁷ kharissāmi. ³⁸ B³⁸ kharissāmi. ³⁹ B³⁹ kharissāmi.
⁴⁰ B⁴⁰ kharissāmi. ⁴¹ B⁴¹ kharissāmi. ⁴² B⁴² kharissāmi. ⁴³ B⁴³ kharissāmi.
⁴⁴ B⁴⁴ kharissāmi. ⁴⁵ B⁴⁵ kharissāmi. ⁴⁶ B⁴⁶ kharissāmi. ⁴⁷ B⁴⁷ kharissāmi.
⁴⁸ B⁴⁸ kharissāmi. ⁴⁹ B⁴⁹ kharissāmi. ⁵⁰ B⁵⁰ kharissāmi. ⁵¹ B⁵¹ kharissāmi.
⁵² B⁵² kharissāmi. ⁵³ B⁵³ kharissāmi. ⁵⁴ B⁵⁴ kharissāmi. ⁵⁵ B⁵⁵ kharissāmi.
⁵⁶ B⁵⁶ kharissāmi. ⁵⁷ B⁵⁷ kharissāmi. ⁵⁸ B⁵⁸ kharissāmi. ⁵⁹ B⁵⁹ kharissāmi.
⁶⁰ B⁶⁰ kharissāmi. ⁶¹ B⁶¹ kharissāmi. ⁶² B⁶² kharissāmi. ⁶³ B⁶³ kharissāmi.
⁶⁴ B⁶⁴ kharissāmi. ⁶⁵ B⁶⁵ kharissāmi. ⁶⁶ B⁶⁶ kharissāmi. ⁶⁷ B⁶⁷ kharissāmi.
⁶⁸ B⁶⁸ kharissāmi. ⁶⁹ B⁶⁹ kharissāmi. ⁷⁰ B⁷⁰ kharissāmi. ⁷¹ B⁷¹ kharissāmi.
⁷² B⁷² kharissāmi. ⁷³ B⁷³ kharissāmi. ⁷⁴ B⁷⁴ kharissāmi. ⁷⁵ B⁷⁵ kharissāmi.
⁷⁶ B⁷⁶ kharissāmi. ⁷⁷ B⁷⁷ kharissāmi. ⁷⁸ B⁷⁸ kharissāmi. ⁷⁹ B⁷⁹ kharissāmi.
⁸⁰ B⁸⁰ kharissāmi.

raññitū alamkāronā¹ rakkhenti, na tassā 'ti tassā cakkavattirajjarevā² hutu
na viśvamaṇḍareyya³, saṁbho⁴ kumhī yosmā ahaṁ Sīvilam⁵ majjhe jettakattā⁶
kura⁷ jato teṇā cakkavattirajjakaronam⁸ pi viśvamaṇḍaṁ na carāmi⁹ aṭṭha, veṭṭā
ū mahārajjanā¹⁰ kusalā paṇḍapetrā devanagarā¹¹ notā bhikkhūnaṁ tassa
piṭṭā¹² Sīvilā¹³ kira dhammarājā¹⁴ ū sakāle-Jambudīpe ālīnā¹⁵ uggaṭṭa samama
vattim¹⁶ palāṇā¹⁷ vattikapilo, apacāyamāno¹⁸ ti Sīvilam¹⁹ poruṇakattājanam
pavahāṇamāno apacāyamāno, so ti so ahaṁ tam eva dhammam²⁰ cintemi²¹
manasikaromi, na vatte²² ū²³ teṇā kīrapena aṭṭha²⁴ cittaṁ tassa na vattāmi,
evaṁ M-ssa dhammakathā²⁵ kura²⁶ Ahīpārako²⁷ thūlā²⁸ karonto iddha²⁹ hīd
idam ā, na pamajja³⁰ sīti aṭṭha³¹ kūṭṭadhamma³² ū paṇḍapetrā³³ vattā³⁴
eva vattāmi, dhammam³⁵ pamajjā³⁶ ū³⁷ dhammam³⁸ paṇḍapetrā³⁹ agā⁴⁰ tassa
gaurā⁴¹; evaṁ so tattha⁴² thūlā⁴³ kara⁴⁴ dhammā⁴⁵ nīyanta⁴⁶ ū⁴⁷ aṭṭha⁴⁸
dassā⁴⁹ ū⁵⁰ aṭṭha⁵¹, ū⁵² heṭṭā⁵³ Teṇakūṇā⁵⁴ vattā⁵⁵ ū⁵⁶

Evam Ahīpārakasenaṣṭipatī⁵⁷ rāṇo dhamme deṣiṭṭe rājā
Ummadantiyā paṭibuddhacittā⁵⁸ vinode⁵⁹.

S. i. d. ā. n. j. s. (Saccapariyosāne so bhikkhū sotāpatti-phalo
paṭijjhāhi): „Tadā Sunandasūratī Anando aho⁶⁰! Ahīpārako Sāriputto,
Ummadanti Uppalayaṇṇā, Saccapariyā Buddhapariyā, Sīvilā⁶¹ ahaṁ evā⁶²
ū, Ummadanti Jātakaṁ.

3. Mahābodhi-jātaka.

29

Kinno daggam⁶³ kimājīna⁶⁴ ti. Idam S. J. v. paññāpāra-
maṇ⁶⁵ ā. k. Vattim⁶⁶ Mahāummagge āvibhavissati. Tadā paṇḍ S.
„na bhikkhavo idā⁶⁷ eva pubbe⁶⁸ pi T. paññavā⁶⁹ parappavāṇamuddano
yeva⁷⁰ ū⁷¹ vatvā⁷² ā. ā.:

A. R. Br. r. k. Ro. Kāsiratthē asitikoṭivibhavassa udicca-
brāhmaṇamahāsūlāssa⁷³ kule nibbatti⁷⁴, Bodhikumāro⁷⁵ ti
'ssa nāman⁷⁶ karissu. So vayappatto⁷⁷ Takkaṣilāya⁷⁸ uggaṭṭa-
sippo⁷⁹ paccāgantvā⁸⁰ ugāramajjhe⁸¹ vasanto⁸² aparabhāga⁸³ kāme
pahāya⁸⁴ Himavantapadesa⁸⁵ parivā⁸⁶ paribhājakapatabajam⁸⁷

¹ Bde lokamkāronā. ² Cde maceyyuṇ. ³ Bde -kile-. ⁴ Bde mahājanam. ⁵
Bde hīd. ⁶ Bde dhammacari. ⁷ Bde raṇḍapāyasetṭhāya. ⁸ Bde anucintayanto. ⁹
Bde yosmā in the place of manasā -- ti. ¹⁰ Bde -no. ¹¹ Bde -a. ¹² Cde
paṇḍapetrā. ¹³ Bde anucintayā. ¹⁴ Bde ag-. ¹⁵ Bde tassa. ¹⁶ Bde dhamma-
vattā ū nīyanta, Bde -yanta. ¹⁷ Bde aṭṭha tassa dāṇapāṭhā. ¹⁸ Cde -a. ¹⁹
Cde -ja. ²⁰ Cde -īva. ²¹ Bde -yanti.

- pubbhajitvā tattha vanamūlaphalāhāro ciraṃ vasitvā vassācatta-
samaye Himavantaṃ orayha cārikaṃ caranto anupubbena
Bārāṇasīm¹ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase paribbāja-
kasāruppena nagare bhikkhāya caranto rājadvāraṃ pāpuni
2 Tam enaṃ sīhapahjaro tūhito rājā dāvaṃ tassa upasame paṣi-
ditvā taṃ attano bhavanam pavesetvā rājapallabhke nisīdā-
petvā kaṭapaṭisaṃthāro thokaṃ dhammakathanāṃ sutvā nānagga-
rasabhojanam dāpesi. M. bhantaṃ gaheṭvā cintesi: „Idaṃ
rājakulaṃ nāma bahudosaṃ bahupaṇḍamittaṃ hoti². Ko na kho
10 mama uppannaṃ bhayaṃ nittharissatīti“³ so avidūro tūhitaṃ
rājavallabhāṃ ekam piṅgalasunnakhaṃ⁴ dīsvā mahantaṃ⁵ bhatta-
piṇḍaṃ gaheṭvā tassa dātukāmatākāraṃ⁶ dassesi. Rājā dātā
sunnakhasa bhājanam āhārāpetvā bhantaṃ gāhāpetvā dāpeti.
M. pi tassa dātā bhattakiccaṃ nitthāpesi. Rājāpi tassa⁷
15 paṭiññam gaheṭvā antonagare⁸ rājuyyāne paṇḍasālaṃ karetvā
pubbhajitaparikkhāro dātā taṃ tattha vāsesi⁹. devasaikaṃ¹⁰ o¹¹
assa dve tayo vāre upatthānaṃ agamāsi, bhojanakāle pana M.
niccam rājapallabhke yeva nisīdati. rājabhojanam eva bhuñjati,
evaṃ dvādasā saṃvacaṇḍarāni atītāni. Tassa pana rañño pañca
20 amaccā atthaṃ ca dhammaṃ ca anusāsanti, tesu eko ahetu-
vādi¹² eko issarakāraṇavādi¹³ eko pubbekatavādi eko uccheḍa-
vādi eko khattavijjavādi¹⁴. Tesu ahetukavādi „ime satta
saṃsārasuddhikā“ ti mahājanam uggaṇhāpesi, issarakāraṇa-
vādi „ayaṃ loko issaranimmitto“ ti uggaṇhāpesi, pubbekatavādi
25 „imeṣaṃ sattānaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā uppajjamānaṃ“¹⁵
pubbekaten¹⁶ eva uppajjatīti¹⁷ gaṇhāpesi, uccheḍavādi „ko
paralokagatā“ nāma, n¹⁸ atthi, ayaṃ loko uccijjatīti¹⁹ gaṇhā-
pesi, khattavijjavādi²⁰ „mātāpitāro pi māretvā attano va attho
kāmetabbo“²¹ ti gaṇhāpesi. Te rañño vīñeṇhaye niyuntā

¹ C¹ = iyaṃ. ² C² = mittaṃ hoti. ³ C³ = utta-. ⁴ B⁴ = sūgāla-. ⁵ B⁵ = mahānto.

⁶ C⁶ = mahākkāraṃ. ⁷ B⁷ = so. ⁸ C⁸ = attano nagare. ⁹ B⁹ = samānaṃ vassapā-

¹⁰ C¹⁰ = so. B¹¹ = ahetukavādi. ¹¹ C¹¹ = samuttravādi. ¹² B¹² = khetta-. ¹³ B¹³ = nānagga-

¹⁴ C¹⁴ = kāmāgātā, B¹⁵ = kāmāgātā. ¹⁵ B¹⁶ = kāmāgātā.

lañcakhādaka hutvā nāsāmikam sāmikam¹ karonti. Ath² eka-
divasam eko puriso kūtattaparājito M-am bhikkhāya rājageham
pavisantam diavā vanditvā „bhante, tumhe rājagehe bhōṇja-
mānā vinicchayāmacce lañcam gahetvā lokam vināsento kasmā
ajjhāpekkhatha, idāni³ 'mhi pañcahi amaccehi kūtattakārassa⁴ &
hatthato lañcam gahetvā sāmiko va samāno nāsāmiko kato"
ti paridevi. So tasmim kārūṇhasena vinicchayam gantvā
dhammena vinicchinutvā sāmikam ñeva sāmikam akāsi, mahā-
jano ekappahāren⁵ eva mahāsaddena sādhu-kāram adāsi. Rāja-
tam saddam sutvā „kimasaddo nāmāyo" ti pucchitvā tam⁶ 10
attham sutvā katabhattakiccam M-am upamāditvā puechi:
„bhante ajja kira vo⁷ aṭṭo vinicchito" ti. „Āma mahārāja"
ti. „Bhante tumhesa vinicchinantessa mahājanassa vadḍhi⁸
bhavissatī" ito paṭṭhāya tumhe va vinicchinatha" ti. „Maha-
rāja, mayam pabbajitā nāma, a' etaṃ amhākaṃ kamman" ti. 15
„Bhante mahājane kārūṇhena kātum vattati, tamhe sakala-
divasam mā vinicchinatha, uyyānato pana idhāgacchantā⁹
vinicchayaṭṭhānam gantvā pāto va cattāro aṭṭe vinicchinatha,
bhutvā uyyānam gacchantā cattāro, evam mahājanassa vadḍhi¹⁰
bhavissatī". So tena punappuna yāciyamāno „sādhu" ti 20
sampañicchitvā tato paṭṭhāya tathā akāsi. Kūtattakāraka
okāsam¹¹ na¹² labhimeu, to pi amaccā lañcam alabhantā dug-
gatā hutvā cintayinhu: „Bodhiparibhājakassa vinicchinana-
kālato¹³ paṭṭhāya mayam kiñci na labhāma, handa nam rāja-
veriko ti vatvā rañño anare paribhinitvā marāpema" ti to 25
rājānam upasāmekamitvā „mahārāja Bodhiparibhājako tumhākaṃ
anattakāmo" ti asaddhahantena rañṇā¹⁴ „silavā eva āpa-
sampanno, na evam karissatī" vutte „mahārāja, tena¹⁵ sa-
kalanagaravāsino attano hatthe katā¹⁶, kevalam amhe yeva

¹ Ekā adāsi samikam assāmikam. ² Ekā jo. ³ Ekā vutthi. ⁴ Ekā -ssati. ⁵ Ekā -
⁶ Ekā lañcam. ⁷ Ekā alabb- in the place of na labh-. ⁸ Ekā -vutthi. ⁹ Ekā
-vutthi. ¹⁰ Ekā -pessāni. ¹¹ Ekā -tenam rañño. ¹² Ekā adāsi hi. ¹³ Ekā
tathā. ¹⁴ Ekā kati.

pañca jano kāmā na sakkoti¹, sace amhākaṃ na sandahatha
 tassa idhāgatakkāle paṇḍitaṃ oloketha² 'ti ahaṃsu. Rājā
 „sādhū“ 'ti aṭṭhapāṇijare tūṭṭha taṃ āgacchantaṃ olokenta
 parivāraṃ diṡvā attano aññāgena attakāra-kamaṃsaṃ tassa
 1 parivāro ti maññamāno bhijjivā te amacce pakkamāpetvā
 „kiṃ ti karomā“ 'ti pucchā. „Gaṇhāpetha naṃ devā“ 'ti.
 „Oḷārīkaṃ aparādhaṃ apassantaṃ naṃ“ kathaṃ gaṇhāpessāma³
 'ti. „Tena hi mahārāja pakatiparihāraṃ aṃsa hāpettha, taṃ
 paribhāyantaṃ diṡvā paṇḍito paribbājako kāsaci anāroceva
 10 sayam eva palāyissatīti⁴. Rājā „sādhū“ 'ti vatvā anupubbena
 tassa parihāraṃ hāpesi. Paṭhamadivasaṃ tāva taṃ tucchā-
 pallamko yeva nisidāpesuṃ, so pallamikaṃ diṡvā va rañño pari-
 bhinnabhāvaṃ ūtvā uyyānaṃ gantvā taṃ divasaṃ eva
 pakkamātukāmo hatvā „ekantena“ ūtvā pakkamāssāmiti⁵ na
 15 pakkāmi, ath' aṃsa punadivase tucchapallamko nisīnaṃsa
 rañño pakkabhāttaṃ ca aññaṃ ca gahetvā missakabhāttaṃ
 adāmaṃ, tatiyadivase mahātalaṃ pavasiṃsu⁶ adatvā soḍaṃsaṃ
 yeva tṭhapetvā missakabhāttaṃ adāmaṃ, so taṃ ādāya uyyā-
 naṃ gantvā bhattakiccaṃ akāsi, catutthadivase hetthāpāsāde
 20 tṭhapetvā kapājakabhāttaṃ adāmaṃ⁷, taṃ pi gahetvā uyyānaṃ
 gantvā bhattakiccaṃ akāsi. Rājā amacce pucchā: „mahā-
 Bodhiparibbājako sakkāre parihāpīte⁸ pi na pakkamati, kiṃ
 ti⁹ karomā“ 'ti. „Deva, na so bhāttatthāya carati chāttatthāya
 paṇa carati, sace bhāttatthāya careyya paṭhamadivasaṃ¹⁰ yeva
 25 palāyeyya“ 'ti. „Idāni kiṃ karomā“ 'ti. „Sve ghātāpetha
 naṃ mahārāja“ 'ti. So „sādhū“ 'ti tesaṃ yeva hattho khaḍge
 tṭhapetvā „sve antaradvāre tṭṭṭva pavasiṃsaṃ“ eva ekaṃ
 chinditvā khaṇḍākhāṇḍikaṃ katvā kañci¹¹ ajānāpetvā vacce-
 kuṭṭiyaṃ pakkhipitvā nāhātvā āgaccheyyātha¹²“ 'ti āha. To
 30 „sādhū“ 'ti sampatichhitvā „sve āgantvā evaṃ karissāma“ 'ti

¹ It sakkā. ² It omits nam. ³ It -āma. ⁴ so. C^{ms} for ekantena? It p-
 kantena. ⁵ C^{ms} -amāssāmiti. ⁶ It adds so. ⁷ C^{ms} -to. ⁸ It add nam. ⁹ It
 -am. ¹⁰ It 21.

aññamaññaṃ vicāretvā attano attano nivesanāni āgaminīsu¹.
 Rājāpi sāyaṃ bhuttabhōjano srisayane nipajjitvā M-assa guṇe
 anussari, ath' assa tāvad eva soko uppañji, sarirato sedā
 muccimīsu², sayane assādam alābhanto aparāparaṃ parivatti.
 Atha naṃ aggamaheṣi upanipañji, so tāya saddhīm sallā-
 pamattam pi na kari, atha naṃ sā „mahārāja, kiṃ nu
 kho sallāpamattam pi na karotha, api nu³ me koci aparādho
 atthiti“ pucchī. „N' atthi deviti, api ca kho Bodhiparibhā-
 jako kira ambhākaṃ paccatthiko jāto ti, tassa sva ghātu-
 natthāya pañca amacce āpāpesiṃ, te taṃ hanītvā⁴ khaṇḍā-
 khaṇḍikam katvā vaccakūpe khipissanti, so pana ambhākaṃ
 dvādasa samvacccharūni bahūni dh. d., ekaparādho pi 'ssa mayā
 paccakkhato na diṭṭhapubbo, parapattiyena pana butvā tassa
 mayā vadho āpatto, tena kāraṇena socāmīti⁵. Atha naṃ sā „sace
 te deva so paccatthiko jāto taṃ ghātento kiṃ socasi, paccat-
 thikaṃ nāma puttam pi ghāte tvā attano va soṭṭhibhāya
 kātabbo, mā cintayitthā⁶“ ti assāsesi. So tassa vacanena
 paṭiladdhasāso niddam okkami. Tasmim khaṇe koleyyako
 piṇḍalasunakko⁷ taṃ katham sūtvā „sve mayā attano baleṇa
 tassa jīvitaḍḍhanāni dātum vaṇṇatīti⁸“ cintetvā pucchādivase pāto so
 va pāsādā oruyha mahādvāraṃ āgantvā ummāre sīsaṃ katvā
 M-assa āgamanamaggam⁹ elokento nipajji. Te khaggahatthāpi
 amaccā pāto va āgantvā anantaradvāre¹⁰ atthahesu. So pi
 velaṃ sallakkhetvā nyyānā nikkhamma rājadvāraṃ āgacchī¹¹,
 atha naṃ sunakho dīsvā mukhaṃ vivarivā cātasso dāṭhā¹²
 dassetvā „kiṃ bhante Jambudīpatale aññattha bhikkhaṃ na
 laḥhasi, ambhākaṃ rājā tava mārapatthāya pañcāmacce khagga-
 hattho antaradvāre¹³ ṭhapesi, mā tvāṃ mlāṭṭena macceṃ
 gahetvā āgami¹⁴, sīgham¹⁵ pakkamā¹⁶“ ti mahāsaddena viravi.
 So sabbarudāññantāya taṃ attham āte vā tato nivattitvā nyyānam so

¹ Bā - amma. ² Bā muccī. ³ Bā sū kho. ⁴ Bā so pana uchiṃ iccīretvā. ⁵
 Bā sū kho. ⁶ Bā soṭṭhi. ⁷ Bā sūgala. ⁸ C¹ - mātṭam. ⁹ so C² for sūgala-
 dāṭhā. Bā ānanta. ¹⁰ C¹ āgacchī. Bā āgami. ¹¹ Bā dvārentāre. ¹² Bā
 pāṭṭhā. ¹³ Bā attham.

gacchāva paṭṭhamaṇḍāya parikkhāre ādiyi. Rājāpi alhapaṇḍare
 thito tam āgacchantaṇ c' adivā „ace ayaṁ mama paṇḍa-
 thiko" uyyānaṁ gantvā balam samnipātervā kammaṣaṇṇo bha-
 viasati no ce attano parikkhāre gahetvā gamanasaṇṇo bhavissati.
 8 jāniasāmi tāv' assa kiriyān" ti uyyānaṁ gantvā M-ān attano
 parikkhāre ādaya „gamissāmīti" paṇḍasālato nikkhamantaṁ
 sammamanakoṭiyam diṇvā vanditvā ekamantaṁ thito paṭha-
 maṁ g. 4.:

1. Kim na daṇḍaṁ kim ajāsaṁ kim chattaṁ kim upāhanam
 10 kim aṅkusaṁ ca pattaṁ ca saṁghātīṇ cūpi brāhmaṇa
 taramānurūpo gahāsai kim nu paṭṭhayaṣe diṇṇa ti. 124.

Tam sūto: bhanta, pubbe tvaṁ amhikaṁ ghāṭeti āgacchantaṁ daṇḍādiṁ
 gahāsai, aṇṇaṁ pamaṁ kamaṇṇa daṇḍādiṁ ca ajāsaṁ ca chattaṁ upāhanādiṁ ca
 15 aṅkusaṁ parikkhāṭṭhāṇādiṁ aṅkusaṁ ca pattaṁ saṁghātīṇ cūpi ti paṇḍo
 16 p' imo parikkhāre taramāno gahāsai, katarā no diṇṇo paṭṭhesi, kattha ganta-
 tāma aṇṇaṁ pamehi.

Tam sutvā M. „ayaṁ attanā katakammaṁ na jānātīti
 maññe ti, jānāpessāmi nan" ti dve gāthā abhāsai:

1. Dvādaś' etāni vasaṇi vusitāni tav' antike,
 20 nābhijānāmi soṇena piḍgalena¹ abhinikujjitā². 125.
 2. Sv-āyaṁ ditto³ va nādati sakkadātham⁴ vīdamaṣayaṁ⁵
 tava sutvā sabhāriyassa vītasaddhassa⁶ mam patitī. 126.

Tatha abhinikujjitā⁷ ti etena⁸ tava sunakkhena etan nābhāriyassa
 25 vusitāni na jānāmi, ditto⁹ ti 'ti dappito¹⁰ vya, sabhāriyassa¹¹ ti tava
 30 sabhāriyassa nama nābhāriyāya paṇḍantam¹² amāsaṇṇaṁ kutaṁbhāvaṁ kaccu-
 tassa sutvā etan kim¹³ sakkadātham¹⁴ bhikkhāvaṁ na labhāsi raṇṇo¹⁵ te vadhā kutaṁ
 vītasaddhā¹⁶ ditto¹⁷ va nādati, vītasaddhassa¹⁸ mam patitī mam
 antare vītasaddhassa¹⁹ tava vasaṇāni sutvā etan nādati ti.

Tato rājā attano doṣam sampatīcehitvā²⁰ khamāpento
 35 catuttham g. 4.:

¹ B¹ aṇṇaṁ pamehi. ² B² -am, B³ -ka. ³ B⁴ aṇṇaṁ. ⁴ C⁵ abhinikujjitam
 tar. aṅkusaṁ? B⁶ -nābhāriyāya. ⁵ B⁷ dīpa. ⁶ B⁸ aṇṇaṁ. ⁷ C⁹ -sabbāssa,
 C¹⁰ bhāṇṇaṁ. ⁸ B¹¹ vītasaddhassa. ⁹ C¹² -kujji-. ¹⁰ B¹³ aṇṇaṁ. ¹¹ B¹⁴ dīpaṇṇaṁ.
 B¹⁵ aṇṇaṁ. ¹² C¹⁶ -ānam. ¹³ B¹⁷ kim tvaṁ. ¹⁴ B¹⁸ -ā. ¹⁵ C¹⁹ -gahāṇṇaṁ.
¹⁶ C²⁰ vītasaddhassa. ¹⁷ C²¹ vītasaddhassa, B²² vītasaddhassa. ¹⁸ B²³ -aṇṇaṁ.
¹⁹ B²⁴ aṇṇaṁ.

1. Ahi esa kato doko yathā bhāsasi brāhmaṇa,
esa bhīyyo paṭidāmi, vasa brāhmaṇa mā gāṇā 'ti. 127.

Tattha bhīyyo ti sabbam etam mayā¹ bhuttam ayaṃ ma doko esa paṭi-
dāmi idāni sikkhāntam tava² paṭidāmi idh³ eva vasa-mā sikkhātha gāṇā⁴ ti.

Tam eva M. „mahārāja paṇḍitā nāma tādīsena para-
pathiyena apaccakkhakārīnā saddhīm na vasaṇtīti“ vatvā tassa
anācārāni pakāseṇto ā.:

1. Sabbaseto pure āsi, tato pi⁵ sabalo ahu,
sabbalohitako dāni, kālo pakkaṇitum māma. 128.
2. Abbhantaram pure āsi tato majjhe tato bahi,
purā niddhamanā hoti sayam eva cajam⁶ aham. 129.
3. Vitasaddhamā na seveyya udapānam v⁷ anodakam,
sace pi nam anukhaṇe vārī kaddamaganūhikam. 130.
4. Pasannam eva seveyya appasannam virajjaye,
pasannam payirupāseyya rahadam⁸ va udakatthiko. 131.
5. Bhaje bhajantam purisaṃ abhajantam na bhajaye,
asappurisaadhamuno so yo bhajantam na bhajati. 132.
6. Yo bhajantam na bhajati sevamānam na sevati
sa ve manussapāpīṭṭho⁹ migo sikkhassito yathā. 133.
7. Accābhikkhūnasamaggā asamosaragena ca
etena mittā jiranti akāle yācanāya ca. 134.
8. Tasmā nābhikkhaṇam gacche na ca gacche cirāciram
kālena yāceti yāceyya evam mittā na jirato¹⁰. 135.
9. Aticirāmuivāseṇa piyo bhavati appiyo, (IV 311)
Amanta kho tam gacchāma purā te homa appiyo ti. 136.

Tattha sabbaseto ti mahārāja. pathamam eva tava nīlaseṇa manā-
sānam¹ sabbaseto ahesi, tam evam bhūṇjasi tam eva mam dīpesi² artho, tato
ti tato paricā peribhedakham vasaṇam rahetvā tava mayi vīrasikkhā³ mīsa-
kko jāto, idāni idāni sabbalohitako jāto, kālo ti sikkhāntam kho⁴ tava
sikkhā idāni māma pakkaṇitum āsi, abbhantaram ti pathamam manā

¹ Idāni manā mayi aham. ² Q¹ sa. ³ B¹ - L. ⁴ Q¹ vī. ⁵ B¹ dahadam. ⁶
Q¹ - 446. ⁷ B¹ jlyayev. ⁸ Q¹ - 44. ⁹ B¹ adda pi sabalo. ¹⁰ B¹ agamā-
bāsa for adda.

Evam vatvā M. rañño dh. desetvā „appamatto hohi mahārāja“¹ ti vatvā oyyānā nikkhamitvā ekasmiñ sabhūgaṭṭhāne bhikkhāya caritvā Rārānasito nikkhamma anupubbena Himavantokkṣam eva gantvā kiñci kāmam vasitvā puna etaritvā ekaṃ paccantaḡāmaṃ nissāya araṇṇhe vihāsi². Tassa pana gatakālato paṭṭhāya to amaccā puna vinicchaye nisīditvā vilopam karontā cintayāsi³: „sace Mahābodhiparibbhājako punāgamissati jīvitam no n' atthi, kin nu khv-assa⁴ anāgamana-kāraṇaṃ kareyyamā“⁵ ti. Aha nesāṃ etad aho⁶: „ime sattā paṭibaddhaṭṭhānaṃ nāma jahitum na sakkonti, kin nu khv-¹⁰ assa⁷ idha paṭibaddhaṭṭhānaṃ“⁸ ti. tato „rañño aggamaheṣṭi“⁹ natvā „thānaṃ kho pan' etaṃ vijjati yaṃ so imaṃ nissāya āgaccheyya, paṭigac¹⁰“¹¹ eva¹² naṃ mārāpessaṃ¹³“¹⁴ ti to rājānaṃ etad avocum¹⁵: „deva ime divase nagare ekā¹⁶ kathā suyyatīti“¹⁷. „Kimkathā nāma“¹⁸ ti. „Mahābodhiparibbhājako ca¹⁹ devī ca²⁰ aṇṇamaṇṇāṃ sāsanaṇaṇaṇaṃ pesessanti“²¹. „Kin²² katvā“²³ ti. „Tena kira deviyā pesitaṃ: 'sakkha²⁴'²⁵ nu kho attano balena rājānaṃ mārāpetvā mama setacchattaṃ dātum“²⁶ ti, tāya pi²⁷ ssa pesitaṃ: 'rañño mārāṇaṃ nāma mama bhāro, khippaṃ āgacchatu'“²⁸ ti. Rājā tesam punappuna kuthentānaṃ²⁹ eaddahitvā „idāni kim katabban“³⁰ ti pucchitvā „deviṃ māretum vaṇṇatīti“³¹ vutte anupaparikkhitvā³² va „tena hi taṃ tumhe māretvā khaṇḍākhauḍiyam³³ chinditvā vacca³⁴ kope khupathā“³⁵ ti ā. Te tathā karimā, tassā mārītabhāvo sakalanagare pākaḷo aho³⁶. Aib³⁷ assā cattāro puttā „imā no niraparādhā³⁸ mātā mārītā“³⁹ ti rañño paccatthikā ahesuṃ. Rājā mahābhayappatto aho⁴⁰. M. paramparāya taṃ pavattiṃ sutvā eintesi: „thāpetvā maṃ aṇṇo kumāre suṇṇāpetvā pitaraṃ kumāpetum samatthe nāma n' atthi, rañño ca jīvitam dāsa⁴¹ṃ kumāre ca pāpato mocessamīti“⁴² so punādivase paccanta-⁴³ ḡāmaṃ pavisitvā manussehi dimmaṃ makkaṭamaṃsaṃ⁴⁴ khādītva

¹ Hā vasi. ² Hā khāssa. ³ Hā -kareyya. ⁴ C¹ -assa. ⁵ Hā -assa khv. ⁶ Hā -a. ⁷ Hā -assa. ⁸ Hā -assa. ⁹ C¹ -assa. ¹⁰ Hā -assa. ¹¹ Hā -assa. ¹² Hā -assa. ¹³ Hā -assa. ¹⁴ Hā -assa. ¹⁵ Hā -assa. ¹⁶ Hā -assa. ¹⁷ Hā -assa. ¹⁸ Hā -assa. ¹⁹ Hā -assa. ²⁰ Hā -assa. ²¹ Hā -assa. ²² Hā -assa. ²³ Hā -assa. ²⁴ Hā -assa. ²⁵ Hā -assa. ²⁶ Hā -assa. ²⁷ Hā -assa. ²⁸ Hā -assa. ²⁹ Hā -assa. ³⁰ Hā -assa. ³¹ Hā -assa. ³² Hā -assa. ³³ Hā -assa. ³⁴ Hā -assa. ³⁵ Hā -assa. ³⁶ Hā -assa. ³⁷ Hā -assa. ³⁸ Hā -assa. ³⁹ Hā -assa. ⁴⁰ Hā -assa. ⁴¹ Hā -assa. ⁴² Hā -assa. ⁴³ Hā -assa. ⁴⁴ Hā -assa.

- tesa cammanā yācivā¹ assamaṇāde sukkhāpetvā niggaṇḍham
katvā nivāsesi pi pārupīti² pi aṇṇe ṭhapesi, kiṃkāraṇā³; „ba-
hūpakāro⁴ me⁵ ti vacanattāhāya. So taṃ cammanā ādāya aro-
pubbena Bārāṇasim gantvā kumāre upasaṃkamitvā „pitu
5 ghātakammam nāma dāruṇaṃ, taṃ vo na kātabbha ti,
ajjāmaro satto nāma n' atthi, ahaṃ tumhe aṇṇamaṇḍhaṃ
samagge karissāmīti c' eva āgato, tumhe mayā⁶ pahita-
kāsaṇena āgaccheyyātha⁷ ti kumāre ovaḍḍivā autonagare
uyyānaṃ pavasitvā makkatācammanā attharivā sūlāpatte nisīdi.
10 Atha naṃ uyyānapālo diṣṭvā vegena gantvā raṭṭho ārocesi.
Rājā sutvā va suñjātasomaṇasso⁸ te amacce ādāya tattha
gantvā M-aṃ vanditvā nisīditvā paṭisaṇṭhāraṃ kātum ārabhi.
M. tena saddhīm asammoditvā makkatācammanā eva parimajji.
Atha naṃ evaṃ āha: „bhante, tumhe maṃ apaṭṭhapetvā⁹
15 makkatācammanā eva parimajjatha, kiṃ vo idaṃ mayā¹⁰ bahū-
pakārataraṃ¹¹ ti. „Āma mahārāja, bahūpakāro me esa vānaro,
ahaṃ imassa piṭṭhe nisīditvā vicarīṃ, ayaṃ me pāṇiyaghaṭaṃ
āhāri vasaṇattāhānaṃ sammajji abhisamācārikavattapaṭivattaṃ
me akāsi, ahaṃ pana attano dubbala-cittatāya aṇṇa maṇsaṃ
20 khādītva cammanā sukkhāpetvā attharivā nisīdāmi c' eva
nipajjāmi ca, evaṃ bahūpakāro esa mayhaṃ¹² ti. Iti so tesāṃ
vādabhiṇḍanattāhāya vānaracamma vānaravohāraṃ āropetvā
taṃ pariyāyaṃ sandhāya imaṃ kathaṃ kathesi. So hi tattha¹³
nivattapubbattā¹⁴ „piṭṭhe nisīditvā vicarīṃ¹⁵ ti ā., taṃ aṇṇa
25 katvā pāṇiyaghaṭaṃ¹⁶ āhatapubbattā „pāṇiyaghaṭaṃ āharatīti¹⁷ ā.,
tena cammena bhūmiyā sammattapubbattā¹⁸ „vasanaṭṭhānaṃ
sammajjati¹⁹ ā., nipanna-kāle tena cammena piṭṭhiyā akkanta-
kāle pādānaṃ puttapubbattā „vattapaṭivattakam²⁰ me akāseti²¹
ā., chātakāle pana tassa maṇsaṃ lūhivā khāditatā „ahaṃ

¹ B¹ aḍḍa gahetvā. ² B² -pūti. ³ B³ aḍḍa cammanā. ⁴ B⁴ -raṇ. ⁵ C⁵ mayam. ⁶ B⁶ aḍḍa haṇṇa. ⁷ B⁷ akathetvā. ⁸ C⁸ mahā. ⁹ C⁹ B⁹ -pāsa. ¹⁰ C¹⁰ -vatta. ¹¹ B¹¹ -vatta. ¹² B¹² -raṇ. ¹³ B¹³ -tassa. ¹⁴ B¹⁴ -pajjā. ¹⁵ C¹⁵ -vattapaṭi-.

pama attano dubbhalaññatāy' assa mamaññi khādhi¹⁰ ti ā.
Tadā sutvā te amaccā „pānātipāto tena kato" ti sabbāya
„passatha bho pabbajitassa kammañ: makkaṭṭaṃ kīra māretvā
mamaññi khādītva cammañ gahetvā vicaranti¹¹ pānib palāritvā
paribhāsam' akāmañ. M. te tathā karonte disvā „ime attano
vādabhedanattathāya mama cammañ gahetvā' āgatabhāvañ na
jānanti, na jānāpessāmi te" ti ahetukavādiñ tava ānā-
tetvā pucchī: „āyaso tvañ kasinā paribhāsaṃti¹². „Mitta-
dāhikammassa c' eva pānātipātassa ca katattā" ti. Taro
M. „yo pana tava c' eva diṅhiyā ca te saddahitvā eva¹³
kareyya tena' kiñ dukkatañ" ti tassa vādañ bhindanto ā:

10. Udīraṇā ce' saṃgatya' bhāva-ya-m-anuvattati
akāma' akaraṇiyañ vā karaṇiyañ vāpi kubbati
akāmakaraṇiyaṃsiñ ku-v-lāha' pāpema lippati. 139.
11. So ce' attho ca dhammo ca kalyāṇo' na pāpako
bhoto ca¹⁴ vacanañ saeccañ abhato vācario mayā. 140.
12. Attano ce' hi vādassa aparādhāya vijāniya
ca mañ tvañ garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso ti. 141.

Tathā udīraṇā ti kadhā, saṃgatya' ti saṃgatya, dhammo abhij-
ñāno tam tam abhijñānā upasamanena, bhāva-ya-m-anuvattati bhāva-
vattati karaṇattho sampadānañ, akāma' ti akāmañ anicchiya, akaraṇiyañ
ca karaṇiyañ vā ti karmabhūta pāpañ vā karaṇaṃ kusalañ vā kubbati
karoti, ku-v-lāha' ti ko lāha, i. e. h.: evaṃ ahetukavādi' n' atthi bho ti' atthi
paccayo, sabbāya, sabbāya' ti ādi diṅhiyo: ayañ loka saṃgatya' c' eva
sabbāya ca anuvattati paṭisaṃsāraṃ tathā evaṃ dukkhaṃ paṭisaṃvedeti vā
akāma' pāpakañ vā pucchāñ vā karoti vācari, ayañ tava udīraṇā vācā¹⁵
tathā evaṃ sante akāmakaraṇiyaṃsiñ attano ca dhammatīya parattanañ¹⁶
pāpa ko¹⁷ lāha sante pāpema lippati, so ce' ti so ahetukavādasubbhato tava bhāsiṭṭho¹⁸ ca
koti na tippeyyi' ti, so ce' ti so ahetukavādasubbhato tava bhāsiṭṭho¹⁹ ca
atthajato dhammo ca kalyāṇo ce' na pāpako abhinappaccaya²⁰ satta sam-
kilesānti²¹ vādayanti²² anukadukkhaṃ paṭisaṃvediyanti lāha bhoto vādo-

¹ Bā - dan. ² so all three MSS. for paribhā- ³ Bā lāya. ⁴ C¹ paribhā. Bā
- bhāsiṭṭho. ⁵ Bā adās sabbāya. ⁶ Bā te. ⁷ C¹ - garā. ⁸ Bā karaṇiya' ⁹
C¹ - e for -eva? ¹⁰ C¹ - vā. ¹¹ C¹ - vā. ¹² Bā - no. ¹³ C¹ - pāpako.
¹⁴ Bā - no. ¹⁵ Bā akāma pāpa na lippati. ¹⁶ C¹ - hā. ¹⁷ Bā - ca. ¹⁸ Bā
- abhikā. ¹⁹ Bā - ti. ²⁰ so Bā; C¹ vādayanti, Bā vācā - no.

maṃ saccam ce suhato vānaro mayā. So attha vama doṣo ti attho, vijāniya
ti sace hi tvaṃ arāṇo vāḍassa aparādham jineyyāsi na maṃ garaheyyāsi, bhū-
vareṇā: bhoṭo vādo hi tādiso, taṃhi¹ ayaṃ mama vāḍaṃ kaṇhiṃ maṃ po-
saṃseyyāsi, attāno pana vāḍaṃ ajānato maṃ garahaṃhi².

- 9 Evam M. tam niggaṇhivā appatibhānam³ akāsi. So pi
rājā pariṇasi⁴ maṃkubhūto pattakkhaṇḍho nisīdi. M. pi tassa
vādam bhinditvā issarakāraṇavādiṃ āmantetvā⁵ „tvaṃ
āvuso maṃ kaṃhā paribhāsaṃ yadi issaraṇimūṇavādam⁶
sārato pacesāsi“ vatvā ā:.

- 10 10. Issaro sabbalokassa sace kappeti jīvitaṃ
iddhivyaśaṇubhāvaṃ ca kammaṃ kalyāṇapāpakam
niddesaḥkārī puriso issaro tena lippati. 142.
11. So ca attho ca dhammo ca kalyāṇo⁷ na ca pāpako
bhoṭo ce vamaṇaṃ saccam suhato vānaro mayā. 143.
12 11. Attāno ce hi vāḍassa aparādham vijāniya
na maṃ tvaṃ garaheyyāsi, bhoṭo vādo hi tādiso ti. 144.

Tatha kappeti jīvitaṃ ti sace Brahma⁸ vā aṇṇa vā koṭi jaso tena ka-
dipā jiva evaṃ gatakkhaṇa⁹ ti evaṃ sabbalokassa jīvitaḥ¹⁰ sabbidhakaṃ¹¹ vāceti¹²
iddhivyaśaṇubhāvaṃ¹³ ti issariyādibheda¹⁴ kaddipā ca Śāstribhāṇikam
20 vyasaṇubhāvaṃ¹⁵ ca saccā ca kalyāṇapāpam¹⁶ kammaṃ yadi¹⁷ issaro ya¹⁸
kappeti¹⁹ karoti; niddesaḥkārīti yadi tassa niddesaḥ lippati²⁰ eva²¹ yo koṭi
puriso karoti evaṃ sante ya koṭi pāpakam karoti tassa issareṇa kaṭaṇṇā issaro
va tena pāpam lippati, saccam puriṇanayam²² eva vedhābham, yathā ca idha
evaṃ sabbatthe

- 13 Iti so ambato va²³ moggaraṃ gabetvā ambam pātento
viya issarakāraṇam²⁴ eva issarakāraṇavādam²⁵ bhinditvā pubbe-
katavādiṃ āmantetvā „tvaṃ āvuso maṃ kiṃ paribhāsaṃ
yadi pubbekatavādam²⁶ saccam māñāsāsi“ vatvā ā:.

- 14 14. Sace pubbekatahetu²⁷ saḥhadakkham nigacchati
15 porāṇakam kataṃ pāpam tam eso innocentam ipam,
porāṇakam ipamokkha, kvādiha²⁸ pāpena lippati. 145.

¹ Chā taṃhi. ² Chā -atthi. ³ Bā -gam. ⁴ Bā paribhāsaṃ. ⁵ Chā omi āmantetvā.

⁶ Chā -nimittavādam. ⁷ Chā -a. ⁸ Chā omi jīvitaṃ. ⁹ Chā -hāri. ¹⁰ Bā vama.

¹¹ Chā -maṃ. ¹² Bā add sabbam. ¹³ Chā ca. ¹⁴ Chā -atthi. ¹⁵ Bā add -papa.

¹⁶ Bā ca. ¹⁷ Chā -omam. ¹⁸ Chā -tatheti. ¹⁹ Bā kvādiha, B' koṭidha.

11. So ce attho ca dhammo ca kalyāṇo¹ na ca pāpako
bhoto ce vacanani saccam suhato vānaro mayā. 146.
12. Attano ce hi vādassa aparādham vijāniya
na maṃ tvaṃ garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso ti. 147.

Tathā pubbekatahetū 'ti pubbekatahetu purimabhāse katarāmanā¹ 8
sammā² eva, tasmāso mucceṣṭa tvaṃ ti ye smāhantādhārādīhi dukkhaṃ pā-
pūnāni yadi so yaṃ tena porūpakam katam pāpam tadā idāni tvaṃ mummāsi
evam sādā mamāpi ssa porūpakasamokkha³, evam hi makkatena pubbe paribhā-
jakena hūvā aheṃ makkajā samāno hutvā⁴ khādito bhavissāmi, evāyaṃ idha
makkataniṃ patto mayā⁵ paribhājakatani⁶ pattoṃ māretvā khādito bhavissāmi. 10
ko idha pāpam lippati.

Iti so tassāpi vādam bhinditvā uccchedavādīm abhi-
mukham katvā⁷, 'tvaṃ āvuso n' atthi diṇṇaṃ ti ādini vatvā
idh' eva sattā nechiḥjanti paralokaṃ gacchantā⁸ nāma n' atthāti
maññamāno kasmā maṃ paribhāsasati⁹ santajjettvā ā: 12

13. Catunnahi yev' upādāya¹⁰ rūpam sambhoti pāpinam
yato ca rūpam sambhoti tatth' eva anupagacchati. 148.
14. Idh' eva jīvati jīva pecca pecca¹¹ vinassati,
nechiḥjati ayaṃ¹² loko ye bālā ye ca paṇḍitā,
nechiḥjamaṇe lokaṃsīm kuvidha¹³ pāpena lippati. 149. 20
15. So ce attho ca dhammo ca kalyāṇo¹⁴ na ca pāpako
bhoto ce¹⁵ vacanani saccam suhato vānaro mayā. 150.
16. Attano ce hi vādassa aparādham vijāniya
na maṃ tvaṃ garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso ti. 151.

Tathā catunnam ti parivādinam bhūtinam, rūpam ti rūpakānam, 25
tatth-eva 'ti yato tadā rūpam sambhoti nirajjhānākle tatth' eva gacchati¹⁶,
indriyā¹⁷ catumabhibhūnto hi ayam puriso yadi kilesā karoti¹⁸ paṇḍitā¹⁹
parivādinam anupeti²⁰ anupagacchati āpo tejo vāyo²¹ rayokāyam anupeti
anupagacchati kilesā indriyāni sammāmaṇi ānandiyānāni purisā matam
ādāya gacchanti yāva ālikheṇi pādāni paññāyanti kāpotakāni atthāni bhavanāni 30

¹ C¹ -ā, ² B¹ -a, ³ B¹ ssa porūpakam etam sabbattha loke makkha. ⁴ B¹
add māretvā. ⁵ C¹ -mayā. ⁶ B¹ tatthā, ⁷ B¹ katā for attā? ⁸ B¹ -hiāni.
⁹ C¹ ye up-. ¹⁰ C¹ -āni. ¹¹ C¹ -āyāni. ¹² B¹ āvassidha, B¹ kociidha. ¹³
C¹ -ja. ¹⁴ C¹ te. ¹⁵ B¹ anupag- ¹⁶ B¹ -nānāni. ¹⁷ B¹ nāni te. ¹⁸ B¹
amāni pa-. ¹⁹ C¹ -āni. ²⁰ B¹ amāni āli.

bhāsamantābhūtiya¹ dānupaññāmanā² padhāna dānanti tassāni tucchā-muṇḍellāpa³
 ye keci atthikāvatāna⁴ vadanti bālā⁵ ce paṇḍitā⁶ ca bāyasa⁷ bhodā⁸ uccāhijanti
 vinasanti na kanti⁹ parāṇi maraṇā¹⁰ ti imāni dūṭhiṇi patitthāpeti, idha¹¹ vā¹² ti
 bhāsamāni yava loke jīva jīvanti, pecca pecca¹³ vinasanti¹⁴ paraloke nibbatta-
 2 satti¹⁵ pattivassāni idha¹⁶ anigantvā¹⁷ tatthi¹⁸ eva paraloke vinasanti¹⁹ uccāhijanti, evaṇi
 uccāhijamāne lokasmin ke idha²⁰ pāpāni lippanti.

Iti so tassā pi vādaṃ bhinditvā²¹ khattaviṇṇavādiṃ
 āmantetvā²² „tvam āveso ‘mātāpitaro māretvā²³ attano²⁴ attho kā-
 tabbo²⁵ ti imāni laddhiṇi ukkhipitvā²⁶ caranto²⁷ kasmā²⁸ imāni pari-
 10 bhāsaṇīti²⁹“ vatvā ā.:

vi. Aha³⁰ khattavidhā³¹ loke bālā³² paṇḍitamānino³³:

mātaraṃ pitaraṃ haññe³⁴ attho³⁵ jettham³⁶ pi bhātaraṃ

haṇeyya³⁷ putte³⁸ ca dāre³⁹ ca attho⁴⁰ ce⁴¹ tādiso⁴² siyā⁴³ ti. 152.

Tattha⁴⁴ khattavidhā⁴⁵ ti⁴⁶ khattaviṇṇi⁴⁷, syam⁴⁸ eva⁴⁹ ya⁵⁰ pāṭha⁵¹, khattaviṇṇi-
 12 cariyānaṃ⁵² aṇṇa⁵³ cāmanā⁵⁴, bālā⁵⁵ paṇḍitamānino⁵⁶ ti⁵⁷ bālā⁵⁸ samāpāpi⁵⁹ paṇḍito⁶⁰
 maraṇa⁶¹ attano⁶² padatthābhāvaṃ⁶³ pakāseṇā⁶⁴ ti⁶⁵ madhamaṇi⁶⁶ paṇḍitamānino⁶⁷ hurro⁶⁸
 vram⁶⁹ idha⁷⁰, attho⁷¹ ce⁷² ti⁷³ aṇṇa⁷⁴ attano⁷⁵ tatthāro⁷⁶ keci⁷⁷ attho⁷⁸ siyā⁷⁹ na⁸⁰ kīṭhi⁸¹ pati-
 vāḷeyya⁸² sabbāni⁸³ haṇeyya⁸⁴ vā⁸⁵ ti⁸⁶ vadanti, tvam⁸⁷ pi⁸⁸ tassāni⁸⁹ ādātaro⁹⁰ ti.

Evam⁹¹ tassā pi⁹² laddhiṇi⁹³ patitthāpetvā⁹⁴ attano⁹⁵ laddhiṇi⁹⁶
 20 pakāseṇto ā.:

vi. Yassa⁹⁷ rukkhassa⁹⁸ chāyāya⁹⁹ nisideyya¹⁰⁰ sayeyya¹⁰¹ vā

na¹⁰² tassā¹⁰³ sākhāṃ¹⁰⁴ bhañjeyya¹⁰⁵, mitta¹⁰⁶ dūbhi¹⁰⁷ hi¹⁰⁸ pāpako¹⁰⁹. 153.

vi. Attha¹¹⁰ attho¹¹¹ samuppanno¹¹² samulāma¹¹³ api¹¹⁴ abbahe,

attho¹¹⁵ me¹¹⁶ sambalēnā¹¹⁷ ti¹¹⁸ suhato¹¹⁹ vānaro¹²⁰ mayā¹²¹. 154.

vi. So¹²² ce¹²³ attho¹²⁴ ca¹²⁵ dhammo¹²⁶ ca¹²⁷ kalyāṇo¹²⁸ na¹²⁹ ca¹³⁰ pāpako¹³¹

bhoto¹³² ce¹³³ vacanāṃ¹³⁴ saccāṃ¹³⁵ suhato¹³⁶ vānaro¹³⁷ mayā¹³⁸. 155.

vi. Attano¹³⁹ ce¹⁴⁰ hi¹⁴¹ vādassa¹⁴² aparādhaṃ¹⁴³ vijāniya¹⁴⁴

na¹⁴⁵ manā¹⁴⁶ tvam¹⁴⁷ garaheyyāsi¹⁴⁸, bhoto¹⁴⁹ vādo¹⁵⁰ hi¹⁵¹ tādiso¹⁵² ti. 156.

Tattha¹⁵³, ambho¹⁵⁴ khattavidhā¹⁵⁵, ambhikaṃ¹⁵⁶ paṇa¹⁵⁷ ācariyā¹⁵⁸ evaṇi¹⁵⁹ vappayanti¹⁶⁰
 30 attāni¹⁶¹ paridhuta¹⁶² chāyassa¹⁶³ rukkhāssa¹⁶⁴ pi¹⁶⁵ sākhāṃ¹⁶⁶ vā¹⁶⁷ paṇṇāṃ¹⁶⁸ vā¹⁶⁹ na¹⁷⁰ bhañjeyya¹⁷¹,

¹ so C¹; B² saṃantābhū-; ² B² cattu-; ³ C³ tucchā-, B² bhilipā, C⁴ viṭṭāpa-
⁴ C⁴ -vā; ⁵ B² adā uccāhijati; ⁶ C⁵ -vā; ⁷ B² vā; ⁸ C⁵ attho; ⁹ C⁶
 me; ¹⁰ B² -vā; ¹¹ C⁶ -vā; ¹² C⁶ khatti-; ¹³ C⁶ B² -vā; ¹⁴ C⁶ -vā; ¹⁵ C⁶ haṇeyyati;
¹⁶ B² -vā; ¹⁷ B² -vā; ¹⁸ B² -vā; ¹⁹ C⁶ -vā; ²⁰ B² -vā; ²¹ C⁶ -vā; ²² C⁶ -vā;
²³ C⁶ -vā; ²⁴ B² -vā; ²⁵ C⁶ -vā; ²⁶ B² -vā; ²⁷ C⁶ -vā; ²⁸ B² -vā; ²⁹ C⁶ -vā;
³⁰ C⁶ -vā; ³¹ B² -vā; ³² C⁶ -vā; ³³ B² -vā; ³⁴ C⁶ -vā; ³⁵ B² -vā; ³⁶ C⁶ -vā;
³⁷ C⁶ -vā; ³⁸ B² -vā; ³⁹ C⁶ -vā; ⁴⁰ B² -vā; ⁴¹ C⁶ -vā; ⁴² B² -vā; ⁴³ C⁶ -vā;
⁴⁴ C⁶ -vā; ⁴⁵ B² -vā; ⁴⁶ C⁶ -vā; ⁴⁷ B² -vā; ⁴⁸ C⁶ -vā; ⁴⁹ B² -vā; ⁵⁰ C⁶ -vā;
⁵¹ C⁶ -vā; ⁵² B² -vā; ⁵³ C⁶ -vā; ⁵⁴ B² -vā; ⁵⁵ C⁶ -vā; ⁵⁶ B² -vā; ⁵⁷ C⁶ -vā;
⁵⁸ C⁶ -vā; ⁵⁹ B² -vā; ⁶⁰ C⁶ -vā; ⁶¹ B² -vā; ⁶² C⁶ -vā; ⁶³ B² -vā; ⁶⁴ C⁶ -vā;
⁶⁵ C⁶ -vā; ⁶⁶ B² -vā; ⁶⁷ C⁶ -vā; ⁶⁸ B² -vā; ⁶⁹ C⁶ -vā; ⁷⁰ B² -vā; ⁷¹ C⁶ -vā;
⁷² C⁶ -vā; ⁷³ B² -vā; ⁷⁴ C⁶ -vā; ⁷⁵ B² -vā; ⁷⁶ C⁶ -vā; ⁷⁷ B² -vā; ⁷⁸ C⁶ -vā;
⁷⁹ C⁶ -vā; ⁸⁰ B² -vā; ⁸¹ C⁶ -vā; ⁸² B² -vā; ⁸³ C⁶ -vā; ⁸⁴ B² -vā; ⁸⁵ C⁶ -vā;
⁸⁶ C⁶ -vā; ⁸⁷ B² -vā; ⁸⁸ C⁶ -vā; ⁸⁹ B² -vā; ⁹⁰ C⁶ -vā; ⁹¹ B² -vā; ⁹² C⁶ -vā;
⁹³ C⁶ -vā; ⁹⁴ B² -vā; ⁹⁵ C⁶ -vā; ⁹⁶ B² -vā; ⁹⁷ C⁶ -vā; ⁹⁸ B² -vā; ⁹⁹ C⁶ -vā;
¹⁰⁰ C⁶ -vā; ¹⁰¹ B² -vā; ¹⁰² C⁶ -vā; ¹⁰³ B² -vā; ¹⁰⁴ C⁶ -vā; ¹⁰⁵ B² -vā;
¹⁰⁶ C⁶ -vā; ¹⁰⁷ B² -vā; ¹⁰⁸ C⁶ -vā; ¹⁰⁹ B² -vā; ¹¹⁰ C⁶ -vā; ¹¹¹ B² -vā;
¹¹² C⁶ -vā; ¹¹³ B² -vā; ¹¹⁴ C⁶ -vā; ¹¹⁵ B² -vā; ¹¹⁶ C⁶ -vā; ¹¹⁷ B² -vā;
¹¹⁸ C⁶ -vā; ¹¹⁹ B² -vā; ¹²⁰ C⁶ -vā; ¹²¹ B² -vā; ¹²² C⁶ -vā; ¹²³ B² -vā;
¹²⁴ C⁶ -vā; ¹²⁵ B² -vā; ¹²⁶ C⁶ -vā; ¹²⁷ B² -vā; ¹²⁸ C⁶ -vā; ¹²⁹ B² -vā;
¹³⁰ C⁶ -vā; ¹³¹ B² -vā; ¹³² C⁶ -vā; ¹³³ B² -vā; ¹³⁴ C⁶ -vā; ¹³⁵ B² -vā;
¹³⁶ C⁶ -vā; ¹³⁷ B² -vā; ¹³⁸ C⁶ -vā; ¹³⁹ B² -vā; ¹⁴⁰ C⁶ -vā; ¹⁴¹ B² -vā;
¹⁴² C⁶ -vā; ¹⁴³ B² -vā; ¹⁴⁴ C⁶ -vā; ¹⁴⁵ B² -vā; ¹⁴⁶ C⁶ -vā; ¹⁴⁷ B² -vā;
¹⁴⁸ C⁶ -vā; ¹⁴⁹ B² -vā; ¹⁵⁰ C⁶ -vā; ¹⁵¹ B² -vā; ¹⁵² C⁶ -vā; ¹⁵³ B² -vā;
¹⁵⁴ C⁶ -vā; ¹⁵⁵ B² -vā; ¹⁵⁶ C⁶ -vā; ¹⁵⁷ B² -vā; ¹⁵⁸ C⁶ -vā; ¹⁵⁹ B² -vā;
¹⁶⁰ C⁶ -vā; ¹⁶¹ B² -vā; ¹⁶² C⁶ -vā; ¹⁶³ B² -vā; ¹⁶⁴ C⁶ -vā; ¹⁶⁵ B² -vā;
¹⁶⁶ C⁶ -vā; ¹⁶⁷ B² -vā; ¹⁶⁸ C⁶ -vā; ¹⁶⁹ B² -vā; ¹⁷⁰ C⁶ -vā; ¹⁷¹ B² -vā.

kāḍḍhikāsu; uttadūḍḍha ki pāpako, tvaṃ pana evaṃ sabbetā: aho aho sum-
 uppanne samūlani pi abbhaṃ ti, mama ca' pāthēyyena aṭṭho abhō, tamā aro-
 pi' aro mayi hato tathāpi aṭṭho me sambalenā ti ti evaṃ vānere maya ti.

Evam' so tassa'pi vādān' bhinditvā pañcasu pi tesu nippa-
 bhesu' nippaṭṭibhānesu' rājānam' āvāntetvā „mahārāja, tvaṃ
 ime pañca ratṭhaviḷopake mahācoro' gahetvā vicarasī, aho xi'
 hālo', evaṃpānam' pi' sāsāsaggema puriso dīṭṭhadhammikaṃ pi
 samparāyikaṃ pi mahādūkkhaṃ pāpūneyya'' ti vatvā raṭṭhe
 dh. dasento ā:.

11. Abhutvādo puriso yo ca issarakattiko 10
 pubbekatī' ca ochedi yo ca khattavidho naro, 157.
 12. Ete asappurisa' loke bhāṣā paṇḍitamānino,
 kareyya' iādiso pāpaṃ aho aññaṃ pi kārayo,
 asappurissasāṃsaggo dukkhanto' kaṭukudrayo ti. 158.

Tatha iādiso ti mahārāja yādiak' nō pañca dīṭṭhigatika' iādiso puriso 13
 coraṃ pi pāpaṃ kareyya yo i' aro' vānere' aṭṭhā ti tam' aññaṃ pi kārayo,
 dukkhanto' ti evaṃpāni asappurissā' vaddhīm' samsaggo iādako pi¹⁰ para-
 loke pi dukkhanto' kaṭukudrayo ya hant, tamāso pan' aṭṭhaso pāṭhasamāhāro
 'pāni kanti' bhikkhavo bhayānt' uppaṇṇāni sabbāni tāni bhāṣā' ti suttaṃ āva-
 takkham, Godehājātaka-Saḍḍhājātaka-Akkojānāḍḍhi¹¹ pi rājano aṭṭho āpasaḍḍho 10

Idāni opammadaśanavasena dhammadāśanaṃ vadāhento ā:.

13. Urāḍḍharūpena vak' aro pubb-
 asamkito ajayūtham' opeti,
 hantvā urāṇiḥ¹² njiyaṃ ajaṇ' ca
 citrāseyyitvā¹³ yenakāmaṃ paletī, 159.
 14. Tathāvidh' eke samagabrāhmaṇāse¹⁴
 chadannāṃ katvā¹⁵ vañcayanāti¹⁶ mānaso
 anāsakā thanḍilaseyyakā ca,
 rajojallam' ukkūṭikappadhānam

¹ C¹ ca. ² bh' omite ca. ³ bh' omite id. ⁴ bh' nānānāni. ⁵ bh' omite ti.
⁶ C¹ ca. ⁷ C² ti. ⁸ C¹ -i, B¹ katvā, B² hant. ⁹ B¹ dukkhaṇḍho. ¹⁰ B¹
 yāyāni, omittina' aro. ¹¹ C¹ -loke, omittina' pi. ¹² C¹ -kam-kam-, B¹
 -akatti-. ¹³ B¹ uraṇi, B² uraṇi. ¹⁴ so all three MSS. ¹⁵ C¹ -ya, ¹⁶ all
 three MSS. -i.

- pariyāyabhattaṃ ca apānakattam
pāpācarā¹ arahanto vadānā. 160.
9. Ete asappurisa² loke bālā paṇḍitamānino,
kareyya tādiso pāpam atho aññam³ pi kāraye,
asappurisaṃsaggo dukkhanto⁴ kaṭukudrayo. 161.
10. Y' āhu⁵ o' atthi viriyan ti hetuṃ ca apavadaṃti⁶
[ye] parakāram⁷ attakāraṃ [ca]
ye tucchaṃ samavappayūṃ, 162.
11. Ete asappurisa⁸ loke bālā paṇḍitamānino,
kareyya tādiso pāpam atho aññam⁹ pi kāraye,
asappurisaṃsaggo dukkhanto¹⁰ kaṭukudrayo. 163.
12. Sace hi viriyaṃ nāssa¹¹ kammaṃ kalyāṇapāpakaṃ
na bhare vadḍhakiṃ rājā na pi yantāni kāraye. 164.
13. Yasmā ca viriyaṃ atthi kammaṃ kalyāṇapāpakaṃ
tasmā yantāni kārenti rājā bharaṃti¹² vadḍhakiṃ. 165.
14. Yadi vassasatam devo na vasse na himam¹³ pate
ucchiḍḍeyya ayaṃ loko vinasseyya ayaṃ pajā. 166.
15. Yasmā ca vassati devo himam cānuphusiyati¹⁴
tasmā sassati paccanti rattham¹⁵ ca pallate ciram¹⁶. 167.
16. Gavaṃ ce taramānānaṃ jimaṃ gacchati puṇḍavo (supra ¹¹³/₁₁)
sabbā tā jimaṃ gacchanti nette jimagate satī. 168.
17. Evam evaṃ manussesu yo hoti seṭṭhasammato
so ce adhammaṃ carati pag eva itarā pajā,
sabbam rattham dukkham seti rājā ce hoti adhammako. 169.
18. Gavaṃ ce taramānānaṃ ujum gacchati puṇḍavo
sabbā tā ujum gacchanti netto ujagate satī. 170.
19. Evam evaṃ manussesu yo hoti seṭṭhasammato
so ce pi¹⁷ dhammaṃ carati pag eva itarā pajā,
sabbam rattham sukham seti rājā ce hoti dhammiko. 171.
20. Mahārakkhaassa phalino āmaṃ chindati yo phalam
rasam o' assa na jānāti bñam¹⁸ o' assa vinasati. 172.

¹ Bā - carā. ² C² - e. ³ Bā dukkhamānino. ⁴ Bā yamāhu. ⁵ so C². Bā
chetunā ariyantiye. ⁶ C² - paki-. ⁷ Bā - nassa. ⁸ Bā - labhati. ⁹ C² - asappurisa.
C² - alyyaṃ. Bā cānuphusiyati. ¹⁰ Bā - pāteci ciram. ¹¹ C² - omī pi.

10. Mahārukkhūpamaṃ raṭṭhaṃ adhammena yo paśāsati
rasaṃ c' asā na jānāti raṭṭhaṃ c' asā vinassati. 173.
11. Mahārukkhassa phalino pakkamā chindati yo phalaṃ
rasaṃ c' asā vijānāti bijaṃ c' asā na naṣati. 174.
12. Mahārukkhūpamaṃ raṭṭhaṃ dhammena yo paśāsati
rasaṃ c' asā vijānāti raṭṭhaṃ c' asā na naṣati. 175.
13. Yo ca rājā janapadaṃ adhammena paśāsati
sabbosaḍḍhi so rājā viruddho hoti khattiyo. 176.
14. Taṭṭ' eva negame himsaṃ¹ ye yuttā kayavikkaye
ojadānabhāṅkare² sa kesaṃ virujjhati. 177.
15. Pahāravarakhattaṇṇa saṃgāme kataniesame³
ussite himsayam⁴ rājā sa balena virujjhati. 178.
16. Taṭṭ' eva isayo himsaṃ⁵ saññate⁶ brahmacārayo⁷
adhammacāri khattiyo so saggeṇa virujjhati. 179.
17. Yo ca rājā adhammatṭho bhariyam hanti adūsikam
luddam pasavate⁸ thānam puttehi ca virujjhati. 180.
18. Dhammaṃ care janapade negamesu haḷaṇa ca
isayo ca na himseyya puttadāre samaṃ care. 181.
19. Sa tādiso bhāṃipati raṭṭhapālo akodhano
sāmaṇte sampakampeti Indo va asurādhipo ti. 182.

Taṭṭha saññā⁹ pubbe ti vako ksu¹⁰ pubbe, sañ¹¹ 'ti nigāṭṭamānaṃ.
1. 1. 1. mahārāja, pubbe eko mahārājo vako ahaṃ, tassa neḷḷagūṭṭhamānaṃ
sa dīpam, taṃ pana so antarasanthambhī¹² pakkhipitvā mahārājopamaṃ saṃ-
khaṃ ajāyuttham upeti, taṭṭha urāṇhaṃ¹³ ca ajāṇ ca ajāṇ ca haṃtā jena-
kāmaṃ paleti, taṭṭhā¹⁴ dābeke ti¹⁵ taṭṭhā¹⁶ dābeke eko samagahrahmaṇā pabbaj-
jhiṇeṇa chāḍḍanaṃ katvā anāṇaṃ chāḍḍevā madhuraṇaṇā¹⁷ hitakimā cīye
kuiṇā lokadā vohenti¹⁸, anāṇā¹⁹ ti idāṃ anāṇaṃ chāḍḍanaṃ dhammanātham vattam,
ekacco ti mayam anāṇā²⁰ na āṇā²¹ āṇā²² ti manussa vohenti²³, apare
mayam vohenti²⁴ ti, anāṇā²⁵ rājajallam chāḍḍanaṃ, anāṇā²⁶ akkū-
kappadhānaṃ, te gacchantaṃ uppettā²⁷ akkūtiā gacchanti, anāṇā²⁸ saññā-

¹ C¹ bhīṣaṇ, C² bhīṣaṇ. ² C³ -ge-. ³ B⁴ -niyama. ⁴ All three MSS.
bhīṣaṇ. ⁵ C⁵ B⁶ bhīṣaṇ. ⁶ B⁷ samyama. ⁷ B⁸ -riya. ⁸ C⁹ jayane, C¹⁰
parivāsa. ⁹ B¹¹ -āṇa. ¹² B¹² asu. ¹³ C¹³ -pakkhīṇhi. ¹⁴ B¹⁴ ura-. ¹⁵ C¹⁵
amā ta-. ¹⁶ B¹⁶ -āṇāhi. ¹⁷ B¹⁷ -āṇā. ¹⁸ C¹⁸ kārā.

dattānāṁtārābhogajanaśākhāntam¹ parijāyabhatṭam² cchedanāṁ, apare apānānta
 hanti, mayam paṇḍyam na pīvāma³ 'l vadanti, arahaṇto vadānā⁴ 'l pāpa-
 cora⁵ huraṁpi mayam arahaṇto 'l vadanto vicaranti, etc⁶ 'l mahārāja tva⁷ va
 pāṇa⁸ janī hanti nāṁ va yānto⁹ dīpīghatā¹⁰ nāma sabbhe pi ete saṁpattimā,
 yāhu¹¹ 'l ye āhu ye vadanti, aca¹² nī vīriyāna¹³ nāva¹⁴ 'l mahārāja aca
 ānāsaṁpattimā¹⁵ kāyāśāntāntāna¹⁶ vīriyam na bhareyya, sabbhāre 'l etāna
 aca¹⁷ vāddhāna¹⁸ va aṁḍo¹⁹ vī kīrake²⁰ tva²¹ na pūreyya, na²² pi yanti²³ na²⁴ pi
 tehi²⁵ suttāntāntākapāśādāṁ²⁶ yanti²⁷ karoya²⁸, kīṁkīra²⁹: vīriyāna³⁰ c' eva
 kammasa³¹ ca abhāvā, nechi³² jeyyā³³ 'l mahārāja yadi³⁴ uttama³⁵ kāma³⁶ n' eva³⁷
 10 devo³⁸ vāseyya³⁹ na⁴⁰ hīma⁴¹ pūreyya⁴² aha⁴³ kapputtānā⁴⁴ tva⁴⁵ aya⁴⁶ loke⁴⁷ nechi⁴⁸
 jeyyā, nechedatā⁴⁹ kathitā⁵⁰ yāma⁵¹ pāna⁵² uchedo⁵³ nāma⁵⁴ n' aṁḍi⁵⁵ pallate⁵⁶
 'l pāyati⁵⁷, pāva⁵⁸ n' cāsa⁵⁹ gāthā⁶⁰ rāṁḍo⁶¹ dharmadāna⁶² nāma⁶³ eva⁶⁴ rūtā,
 tathā⁶⁵ mahārūkhāna⁶⁶ 'l aṁḍi⁶⁷, tathā⁶⁸ mahārūkhāna⁶⁹ 'l madhura⁷⁰ mahārū-
 khāna⁷¹, adhammā⁷² 'l agatā⁷³ pāna⁷⁴, rāsa⁷⁵ va⁷⁶ na⁷⁷ janti⁷⁸ adhammā⁷⁹
 15 ro⁸⁰ vāṁḍa⁸¹ rāsa⁸² oja⁸³ na⁸⁴ jānā⁸⁵ āyasa⁸⁶ patti⁸⁷ na⁸⁸ laha⁸⁹, vīna⁹⁰ vāṁḍi⁹¹
 suttāna⁹² hanti, manasā⁹³ gāma⁹⁴ gāma⁹⁵ cha⁹⁶ vāṁḍi⁹⁷ pūṇāna⁹⁸ pūṇāna⁹⁹ pūṇāna¹⁰⁰
 laha¹⁰¹, sabbhā¹⁰² āyasa¹⁰³ pūṇāna¹⁰⁴ pūṇāna¹⁰⁵, sabbhā¹⁰⁶ vāṁḍi¹⁰⁷ sabbhā¹⁰⁸ mūlā-
 sa¹⁰⁹ pūṇāna¹¹⁰ pūṇāna¹¹¹ 'l c' eva¹¹² sabbhā¹¹³ vāṁḍi¹¹⁴ va¹¹⁵ sabbhā¹¹⁶ vāṁḍi¹¹⁷,
 aṁḍi¹¹⁸ rūtā¹¹⁹ sabbhā¹²⁰, adhammā¹²¹ aṁḍi¹²² hī¹²³ pāṇā¹²⁴ aṁḍi¹²⁵ hanti, aca¹²⁶
 20 aṁḍi¹²⁷ aṁḍi¹²⁸ vīriyāna¹²⁹ 'l na¹³⁰ hanti, aṁḍi¹³¹ rūtā¹³² vīriyāna¹³³ na¹³⁴ aṁḍi¹³⁵,
 hī¹³⁶ va¹³⁷ tehi¹³⁸ vīriyāna¹³⁹ aṁḍi¹⁴⁰ hanti, negama¹⁴¹ 'l¹⁴² negama¹⁴³ vīriyāna¹⁴⁴, hīma¹⁴⁵
 'l hīma¹⁴⁶ pūṇāna¹⁴⁷, ye¹⁴⁸ yūṇā¹⁴⁹ 'l ye¹⁵⁰ kapa¹⁵¹ kapa¹⁵² yūṇā¹⁵³ kapa¹⁵⁴ kapa¹⁵⁵
 pāṇāna¹⁵⁶ 'l¹⁵⁷ va¹⁵⁸ hīma¹⁵⁹, aṁḍi¹⁶⁰ aṁḍi¹⁶¹ 'l¹⁶² tate¹⁶³ tate¹⁶⁴ bha¹⁶⁵ bha¹⁶⁶
 aṁḍi¹⁶⁷ aṁḍi¹⁶⁸ aṁḍi¹⁶⁹ oja¹⁷⁰ 'l eva¹⁷¹ aṁḍi¹⁷² aṁḍi¹⁷³ aṁḍi¹⁷⁴ aṁḍi¹⁷⁵ aṁḍi¹⁷⁶ aṁḍi¹⁷⁷
 25 karoti¹⁷⁸, na¹⁷⁹ ko¹⁸⁰ 'l¹⁸¹ va¹⁸² hīma¹⁸³ aṁḍi¹⁸⁴ aṁḍi¹⁸⁵ aṁḍi¹⁸⁶ aṁḍi¹⁸⁷ aṁḍi¹⁸⁸ aṁḍi¹⁸⁹
 aṁḍi¹⁹⁰ aṁḍi¹⁹¹ aṁḍi¹⁹² aṁḍi¹⁹³ aṁḍi¹⁹⁴ aṁḍi¹⁹⁵ aṁḍi¹⁹⁶ aṁḍi¹⁹⁷ aṁḍi¹⁹⁸ aṁḍi¹⁹⁹ aṁḍi²⁰⁰
 (tathā²⁰¹ vīriyāna²⁰² vāṁḍi²⁰³ aṁḍi²⁰⁴ aṁḍi²⁰⁵ aṁḍi²⁰⁶ aṁḍi²⁰⁷ aṁḍi²⁰⁸ aṁḍi²⁰⁹ aṁḍi²¹⁰ aṁḍi²¹¹ aṁḍi²¹² aṁḍi²¹³ aṁḍi²¹⁴ aṁḍi²¹⁵ aṁḍi²¹⁶ aṁḍi²¹⁷ aṁḍi²¹⁸ aṁḍi²¹⁹ aṁḍi²²⁰ aṁḍi²²¹ aṁḍi²²² aṁḍi²²³ aṁḍi²²⁴ aṁḍi²²⁵ aṁḍi²²⁶ aṁḍi²²⁷ aṁḍi²²⁸ aṁḍi²²⁹ aṁḍi²³⁰ aṁḍi²³¹ aṁḍi²³² aṁḍi²³³ aṁḍi²³⁴ aṁḍi²³⁵ aṁḍi²³⁶ aṁḍi²³⁷ aṁḍi²³⁸ aṁḍi²³⁹ aṁḍi²⁴⁰ aṁḍi²⁴¹ aṁḍi²⁴² aṁḍi²⁴³ aṁḍi²⁴⁴ aṁḍi²⁴⁵ aṁḍi²⁴⁶ aṁḍi²⁴⁷ aṁḍi²⁴⁸ aṁḍi²⁴⁹ aṁḍi²⁵⁰ aṁḍi²⁵¹ aṁḍi²⁵² aṁḍi²⁵³ aṁḍi²⁵⁴ aṁḍi²⁵⁵ aṁḍi²⁵⁶ aṁḍi²⁵⁷ aṁḍi²⁵⁸ aṁḍi²⁵⁹ aṁḍi²⁶⁰ aṁḍi²⁶¹ aṁḍi²⁶² aṁḍi²⁶³ aṁḍi²⁶⁴ aṁḍi²⁶⁵ aṁḍi²⁶⁶ aṁḍi²⁶⁷ aṁḍi²⁶⁸ aṁḍi²⁶⁹ aṁḍi²⁷⁰ aṁḍi²⁷¹ aṁḍi²⁷² aṁḍi²⁷³ aṁḍi²⁷⁴ aṁḍi²⁷⁵ aṁḍi²⁷⁶ aṁḍi²⁷⁷ aṁḍi²⁷⁸ aṁḍi²⁷⁹ aṁḍi²⁸⁰ aṁḍi²⁸¹ aṁḍi²⁸² aṁḍi²⁸³ aṁḍi²⁸⁴ aṁḍi²⁸⁵ aṁḍi²⁸⁶ aṁḍi²⁸⁷ aṁḍi²⁸⁸ aṁḍi²⁸⁹ aṁḍi²⁹⁰ aṁḍi²⁹¹ aṁḍi²⁹² aṁḍi²⁹³ aṁḍi²⁹⁴ aṁḍi²⁹⁵ aṁḍi²⁹⁶ aṁḍi²⁹⁷ aṁḍi²⁹⁸ aṁḍi²⁹⁹ aṁḍi³⁰⁰ aṁḍi³⁰¹ aṁḍi³⁰² aṁḍi³⁰³ aṁḍi³⁰⁴ aṁḍi³⁰⁵ aṁḍi³⁰⁶ aṁḍi³⁰⁷ aṁḍi³⁰⁸ aṁḍi³⁰⁹ aṁḍi³¹⁰ aṁḍi³¹¹ aṁḍi³¹² aṁḍi³¹³ aṁḍi³¹⁴ aṁḍi³¹⁵ aṁḍi³¹⁶ aṁḍi³¹⁷ aṁḍi³¹⁸ aṁḍi³¹⁹ aṁḍi³²⁰ aṁḍi³²¹ aṁḍi³²² aṁḍi³²³ aṁḍi³²⁴ aṁḍi³²⁵ aṁḍi³²⁶ aṁḍi³²⁷ aṁḍi³²⁸ aṁḍi³²⁹ aṁḍi³³⁰ aṁḍi³³¹ aṁḍi³³² aṁḍi³³³ aṁḍi³³⁴ aṁḍi³³⁵ aṁḍi³³⁶ aṁḍi³³⁷ aṁḍi³³⁸ aṁḍi³³⁹ aṁḍi³⁴⁰ aṁḍi³⁴¹ aṁḍi³⁴² aṁḍi³⁴³ aṁḍi³⁴⁴ aṁḍi³⁴⁵ aṁḍi³⁴⁶ aṁḍi³⁴⁷ aṁḍi³⁴⁸ aṁḍi³⁴⁹ aṁḍi³⁵⁰ aṁḍi³⁵¹ aṁḍi³⁵² aṁḍi³⁵³ aṁḍi³⁵⁴ aṁḍi³⁵⁵ aṁḍi³⁵⁶ aṁḍi³⁵⁷ aṁḍi³⁵⁸ aṁḍi³⁵⁹ aṁḍi³⁶⁰ aṁḍi³⁶¹ aṁḍi³⁶² aṁḍi³⁶³ aṁḍi³⁶⁴ aṁḍi³⁶⁵ aṁḍi³⁶⁶ aṁḍi³⁶⁷ aṁḍi³⁶⁸ aṁḍi³⁶⁹ aṁḍi³⁷⁰ aṁḍi³⁷¹ aṁḍi³⁷² aṁḍi³⁷³ aṁḍi³⁷⁴ aṁḍi³⁷⁵ aṁḍi³⁷⁶ aṁḍi³⁷⁷ aṁḍi³⁷⁸ aṁḍi³⁷⁹ aṁḍi³⁸⁰ aṁḍi³⁸¹ aṁḍi³⁸² aṁḍi³⁸³ aṁḍi³⁸⁴ aṁḍi³⁸⁵ aṁḍi³⁸⁶ aṁḍi³⁸⁷ aṁḍi³⁸⁸ aṁḍi³⁸⁹ aṁḍi³⁹⁰ aṁḍi³⁹¹ aṁḍi³⁹² aṁḍi³⁹³ aṁḍi³⁹⁴ aṁḍi³⁹⁵ aṁḍi³⁹⁶ aṁḍi³⁹⁷ aṁḍi³⁹⁸ aṁḍi³⁹⁹ aṁḍi⁴⁰⁰ aṁḍi⁴⁰¹ aṁḍi⁴⁰² aṁḍi⁴⁰³ aṁḍi⁴⁰⁴ aṁḍi⁴⁰⁵ aṁḍi⁴⁰⁶ aṁḍi⁴⁰⁷ aṁḍi⁴⁰⁸ aṁḍi⁴⁰⁹ aṁḍi⁴¹⁰ aṁḍi⁴¹¹ aṁḍi⁴¹² aṁḍi⁴¹³ aṁḍi⁴¹⁴ aṁḍi⁴¹⁵ aṁḍi⁴¹⁶ aṁḍi⁴¹⁷ aṁḍi⁴¹⁸ aṁḍi⁴¹⁹ aṁḍi⁴²⁰ aṁḍi⁴²¹ aṁḍi⁴²² aṁḍi⁴²³ aṁḍi⁴²⁴ aṁḍi⁴²⁵ aṁḍi⁴²⁶ aṁḍi⁴²⁷ aṁḍi⁴²⁸ aṁḍi⁴²⁹ aṁḍi⁴³⁰ aṁḍi⁴³¹ aṁḍi⁴³² aṁḍi⁴³³ aṁḍi⁴³⁴ aṁḍi⁴³⁵ aṁḍi⁴³⁶ aṁḍi⁴³⁷ aṁḍi⁴³⁸ aṁḍi⁴³⁹ aṁḍi⁴⁴⁰ aṁḍi⁴⁴¹ aṁḍi⁴⁴² aṁḍi⁴⁴³ aṁḍi⁴⁴⁴ aṁḍi⁴⁴⁵ aṁḍi⁴⁴⁶ aṁḍi⁴⁴⁷ aṁḍi⁴⁴⁸ aṁḍi⁴⁴⁹ aṁḍi⁴⁵⁰ aṁḍi⁴⁵¹ aṁḍi⁴⁵² aṁḍi⁴⁵³ aṁḍi⁴⁵⁴ aṁḍi⁴⁵⁵ aṁḍi⁴⁵⁶ aṁḍi⁴⁵⁷ aṁḍi⁴⁵⁸ aṁḍi⁴⁵⁹ aṁḍi⁴⁶⁰ aṁḍi⁴⁶¹ aṁḍi⁴⁶² aṁḍi⁴⁶³ aṁḍi⁴⁶⁴ aṁḍi⁴⁶⁵ aṁḍi⁴⁶⁶ aṁḍi⁴⁶⁷ aṁḍi⁴⁶⁸ aṁḍi⁴⁶⁹ aṁḍi⁴⁷⁰ aṁḍi⁴⁷¹ aṁḍi⁴⁷² aṁḍi⁴⁷³ aṁḍi⁴⁷⁴ aṁḍi⁴⁷⁵ aṁḍi⁴⁷⁶ aṁḍi⁴⁷⁷ aṁḍi⁴⁷⁸ aṁḍi⁴⁷⁹ aṁḍi⁴⁸⁰ aṁḍi⁴⁸¹ aṁḍi⁴⁸² aṁḍi⁴⁸³ aṁḍi⁴⁸⁴ aṁḍi⁴⁸⁵ aṁḍi⁴⁸⁶ aṁḍi⁴⁸⁷ aṁḍi⁴⁸⁸ aṁḍi⁴⁸⁹ aṁḍi⁴⁹⁰ aṁḍi⁴⁹¹ aṁḍi⁴⁹² aṁḍi⁴⁹³ aṁḍi⁴⁹⁴ aṁḍi⁴⁹⁵ aṁḍi⁴⁹⁶ aṁḍi⁴⁹⁷ aṁḍi⁴⁹⁸ aṁḍi⁴⁹⁹ aṁḍi⁵⁰⁰ aṁḍi⁵⁰¹ aṁḍi⁵⁰² aṁḍi⁵⁰³ aṁḍi⁵⁰⁴ aṁḍi⁵⁰⁵ aṁḍi⁵⁰⁶ aṁḍi⁵⁰⁷ aṁḍi⁵⁰⁸ aṁḍi⁵⁰⁹ aṁḍi⁵¹⁰ aṁḍi⁵¹¹ aṁḍi⁵¹² aṁḍi⁵¹³ aṁḍi⁵¹⁴ aṁḍi⁵¹⁵ aṁḍi⁵¹⁶ aṁḍi⁵¹⁷ aṁḍi⁵¹⁸ aṁḍi⁵¹⁹ aṁḍi⁵²⁰ aṁḍi⁵²¹ aṁḍi⁵²² aṁḍi⁵²³ aṁḍi⁵²⁴ aṁḍi⁵²⁵ aṁḍi⁵²⁶ aṁḍi⁵²⁷ aṁḍi⁵²⁸ aṁḍi⁵²⁹ aṁḍi⁵³⁰ aṁḍi⁵³¹ aṁḍi⁵³² aṁḍi⁵³³ aṁḍi⁵³⁴ aṁḍi⁵³⁵ aṁḍi⁵³⁶ aṁḍi⁵³⁷ aṁḍi⁵³⁸ aṁḍi⁵³⁹ aṁḍi⁵⁴⁰ aṁḍi⁵⁴¹ aṁḍi⁵⁴² aṁḍi⁵⁴³ aṁḍi⁵⁴⁴ aṁḍi⁵⁴⁵ aṁḍi⁵⁴⁶ aṁḍi⁵⁴⁷ aṁḍi⁵⁴⁸ aṁḍi⁵⁴⁹ aṁḍi⁵⁵⁰ aṁḍi⁵⁵¹ aṁḍi⁵⁵² aṁḍi⁵⁵³ aṁḍi⁵⁵⁴ aṁḍi⁵⁵⁵ aṁḍi⁵⁵⁶ aṁḍi⁵⁵⁷ aṁḍi⁵⁵⁸ aṁḍi⁵⁵⁹ aṁḍi⁵⁶⁰ aṁḍi⁵⁶¹ aṁḍi⁵⁶² aṁḍi⁵⁶³ aṁḍi⁵⁶⁴ aṁḍi⁵⁶⁵ aṁḍi⁵⁶⁶ aṁḍi⁵⁶⁷ aṁḍi⁵⁶⁸ aṁḍi⁵⁶⁹ aṁḍi⁵⁷⁰ aṁḍi⁵⁷¹ aṁḍi⁵⁷² aṁḍi⁵⁷³ aṁḍi⁵⁷⁴ aṁḍi⁵⁷⁵ aṁḍi⁵⁷⁶ aṁḍi⁵⁷⁷ aṁḍi⁵⁷⁸ aṁḍi⁵⁷⁹ aṁḍi⁵⁸⁰ aṁḍi⁵⁸¹ aṁḍi⁵⁸² aṁḍi⁵⁸³ aṁḍi⁵⁸⁴ aṁḍi⁵⁸⁵ aṁḍi⁵⁸⁶ aṁḍi⁵⁸⁷ aṁḍi⁵⁸⁸ aṁḍi⁵⁸⁹ aṁḍi⁵⁹⁰ aṁḍi⁵⁹¹ aṁḍi⁵⁹² aṁḍi⁵⁹³ aṁḍi⁵⁹⁴ aṁḍi⁵⁹⁵ aṁḍi⁵⁹⁶ aṁḍi⁵⁹⁷ aṁḍi⁵⁹⁸ aṁḍi⁵⁹⁹ aṁḍi⁶⁰⁰ aṁḍi⁶⁰¹ aṁḍi⁶⁰² aṁḍi⁶⁰³ aṁḍi⁶⁰⁴ aṁḍi⁶⁰⁵ aṁḍi⁶⁰⁶ aṁḍi⁶⁰⁷ aṁḍi⁶⁰⁸ aṁḍi⁶⁰⁹ aṁḍi⁶¹⁰ aṁḍi⁶¹¹ aṁḍi⁶¹² aṁḍi⁶¹³ aṁḍi⁶¹⁴ aṁḍi⁶¹⁵ aṁḍi⁶¹⁶ aṁḍi⁶¹⁷ aṁḍi⁶¹⁸ aṁḍi⁶¹⁹ aṁḍi⁶²⁰ aṁḍi⁶²¹ aṁḍi⁶²² aṁḍi⁶²³ aṁḍi⁶²⁴ aṁḍi⁶²⁵ aṁḍi⁶²⁶ aṁḍi⁶²⁷ aṁḍi⁶²⁸ aṁḍi⁶²⁹ aṁḍi⁶³⁰ aṁḍi⁶³¹ aṁḍi⁶³² aṁḍi⁶³³ aṁḍi⁶³⁴ aṁḍi⁶³⁵ aṁḍi⁶³⁶ aṁḍi⁶³⁷ aṁḍi⁶³⁸ aṁḍi⁶³⁹ aṁḍi⁶⁴⁰ aṁḍi⁶⁴¹ aṁḍi⁶⁴² aṁḍi⁶⁴³ aṁḍi⁶⁴⁴ aṁḍi⁶⁴⁵ aṁḍi⁶⁴⁶ aṁḍi⁶⁴⁷ aṁḍi⁶⁴⁸ aṁḍi⁶⁴⁹ aṁḍi⁶⁵⁰ aṁḍi⁶⁵¹ aṁḍi⁶⁵² aṁḍi⁶⁵³ aṁḍi⁶⁵⁴ aṁḍi⁶⁵⁵ aṁḍi⁶⁵⁶ aṁḍi⁶⁵⁷ aṁḍi⁶⁵⁸ aṁḍi⁶⁵⁹ aṁḍi⁶⁶⁰ aṁḍi⁶⁶¹ aṁḍi⁶⁶² aṁḍi⁶⁶³ aṁḍi⁶⁶⁴ aṁḍi⁶⁶⁵ aṁḍi⁶⁶⁶ aṁḍi⁶⁶⁷ aṁḍi⁶⁶⁸ aṁḍi⁶⁶⁹ aṁḍi⁶⁷⁰ aṁḍi⁶⁷¹ aṁḍi⁶⁷² aṁḍi⁶⁷³ aṁḍi⁶⁷⁴ aṁḍi⁶⁷⁵ aṁḍi⁶⁷⁶ aṁḍi⁶⁷⁷ aṁḍi⁶⁷⁸ aṁḍi⁶⁷⁹ aṁḍi⁶⁸⁰ aṁḍi⁶⁸¹ aṁḍi⁶⁸² aṁḍi⁶⁸³ aṁḍi⁶⁸⁴ aṁḍi⁶⁸⁵ aṁḍi⁶⁸⁶ aṁḍi⁶⁸⁷ aṁḍi⁶⁸⁸ aṁḍi⁶⁸⁹ aṁḍi⁶⁹⁰ aṁḍi⁶⁹¹ aṁḍi⁶⁹² aṁḍi⁶⁹³ aṁḍi⁶⁹⁴ aṁḍi⁶⁹⁵ aṁḍi⁶⁹⁶ aṁḍi⁶⁹⁷ aṁḍi⁶⁹⁸ aṁḍi⁶⁹⁹ aṁḍi⁷⁰⁰ aṁḍi⁷⁰¹ aṁḍi⁷⁰² aṁḍi⁷⁰³ aṁḍi⁷⁰⁴ aṁḍi⁷⁰⁵ aṁḍi⁷⁰⁶ aṁḍi⁷⁰⁷ aṁḍi⁷⁰⁸ aṁḍi⁷⁰⁹ aṁḍi⁷¹⁰ aṁḍi⁷¹¹ aṁḍi⁷¹² aṁḍi⁷¹³ aṁḍi⁷¹⁴ aṁḍi⁷¹⁵ aṁḍi⁷¹⁶ aṁḍi⁷¹⁷ aṁḍi⁷¹⁸ aṁḍi⁷¹⁹ aṁḍi⁷²⁰ aṁḍi⁷²¹ aṁḍi⁷²² aṁḍi⁷²³ aṁḍi⁷²⁴ aṁḍi⁷²⁵ aṁḍi⁷²⁶ aṁḍi⁷²⁷ aṁḍi⁷²⁸ aṁḍi⁷²⁹ aṁḍi⁷³⁰ aṁḍi⁷³¹ aṁḍi⁷³² aṁḍi⁷³³ aṁḍi⁷³⁴ aṁḍi⁷³⁵ aṁḍi⁷³⁶ aṁḍi⁷³⁷ aṁḍi⁷³⁸ aṁḍi⁷³⁹ aṁḍi⁷⁴⁰ aṁḍi⁷⁴¹ aṁḍi⁷⁴² aṁḍi⁷⁴³ aṁḍi⁷⁴⁴ aṁḍi⁷⁴⁵ aṁḍi⁷⁴⁶ aṁḍi⁷⁴⁷ aṁḍi⁷⁴⁸ aṁḍi⁷⁴⁹

dhiḥ kṛtsanto¹ arbhamaśīrko rājā kṛtsanto bhedā apayam oṣa upaḥ. aṅga
 nibbantiṇaḥ na saṅketiḥ saṅgaṇa vīrudhiko nāma haṁ, bhariyaṁ kanti
 adāśan ti attano bhāraḥāya vadhantaṁ puttebhāhi ca² samvaddham³
 vīratatidhāriyaṁ uttapaṭṭupakāmaṁ vāraṇaṁ vāraṇaṁ pāṭhā mīroḥ, luddam
 paṭavato thānaṁ ti so attano vīraḥāpapatthiḥ paṭavato nippāḍaḍo, puttahi
 ca ti imasmiṁ yeva attebhāve attano puttahi vaddhita vīraḥāhiḥ; evaṁ
 aṅga so teṇa paṭavatoṇaṁ janānaṁ katham gaheva deviyā mārīkabhāraṁ puttā-
 naṁ vīrudhahhāvaṁ⁴ vaddhimukha⁵ vāraṇa vāliya vāraṇaṁ vīra katham,
 M-ava ki teṇa amaccānaṁ nippaṭṭanaṁ ca dhāmaṇḍaṇaṁ ca deviyā tehi⁶
 mārīkabhāvaṇaṁ ca⁷ vīraṇaṇaṁ ti ca tattha⁸ amupubbena katham bhāriya
 okāṇaṁ karvā vāraṇaṁ katham; rājā tassa vāraṇaṁ sutvā attano apa-
 rādhaṁ jātā. Atha naṁ M. ito paṭṭhāya mahārāja svarūpaṇaṁ pāpānaṁ
 katham gaheva mā puna svarūpaṇaṁ akāṭṭa vavā vāraṇaṁ dhāmaṇḍaṇaṁ ti ā-
 tattha dhāmaṇḍaṇaṁ ti mahārāja rājā nāma janapadaṁ adhammāṇaṁ haṁ
 apīṇṇaṁ janapadaṁ dh. vāraṇaṁ, samāka saṇṇaṁ kaṇṇaṁ vāraṇaṁ dh. vāraṇaṁ,
 vīraṇaṁ akhamaṇḍaṇaṁ haṁ dh. vāraṇaṁ, vaddhammāṇaṁ amupubbena⁹ pari-
 haranta¹⁰ paṭavato teṇa dento¹¹ laṇṇa na vīraṇaṁ. dhitara juttatthāna¹²
 paṭṭhāpatoṇaṁ putte nippāṇa akāṭṭaṇaṁ samāka pariharanta bhāriyaṁ bhāriya-
 vāraṇaṇaṁ vīratatidhāriyaṁ amupubbena¹³ amupubbena¹⁴ putteṇa samāka¹⁵
 vāraṇa¹⁶ ti ca vīraṇaṁ ti so vīraṇa rājā vāraṇaṁ akāṭṭaṇaṁ dhāmaṇḍaṇa
 samāka i. karento vīraṇaṁ vīraṇaṁ samāka¹⁷ samvaddhammāṇaṁ vīraṇaṁ
 ludda ca ti ludda opamāṇaṁ vīraṇaṁ, yathā aṅga jetaṁ abhigraṇṇaṁ¹⁸
 thirakkaṇaṁ paṭṭhāya svarūpaṇaṁ ti samvaddhammāṇaṁ ludda te¹⁹ attano vāraṇa-
 bhāṇa²⁰ aṅga kampaṇa²¹ tattha kampaṇa

Evam M. ruḍḍo dh. desetvā cattiṛo pi kumāro pakko-
 vāpetvā ovaditvā ruḍḍā katakaṁmaṁ pakāsetvā „rājānaṁ
 khamāpetvā“ ti khamāpetvā „mahārāja, ito paṭṭhāya atuletvā
 paribhedakānaṁ katham gaheva mā svarūpaṇaṁ sāhasika-
 kammaṁ akāṭṭa, tumhe pi kumāra mā ruḍḍo dubbhīthā“ ti
 sabbeṇaṁ ovādaṁ adāsi. Atha naṁ rājā ā.: „aṇaṁ bhanta
 tumhesu“ ca deviyā ca aparajjhanto ime²² nissāya etesaṁ²³
 katham gaheva etesaṁ pāpakammaṇaṁ karid²⁴, ime paṭṭhāpi

¹ C² bh. kṛtsanto. ² C², vā. R² omitt ca. ³ R² samvaddham. C² vavaddham.

⁴ C² vīraḥāhi. ⁵ C² vā. ⁶ C² te. ⁷ R² omitt ca. ⁸ C² tassa.

C² tassa. ⁹ C² vā. ¹⁰ R² paṭṭhā. ¹¹ R² dadda. ¹² C² putte. ¹³ C² vā.

C² vā. ¹⁴ R² dhāmaṇḍaṇaṁ. ¹⁵ C² samvaddhammāṇaṁ. ¹⁶ R² jā. ¹⁷ R²

abhigraṇṇaṁ. ¹⁸ R² vā. ¹⁹ C² amupubbena. C² samvaddhammāṇaṁ. R² samvaddhammāṇaṁ

vīraṇaṁ. ²⁰ C² vā. ²¹ C² vā. ²² C² vā. ²³ C² vā. ²⁴ C² vā.

²⁵ all these MSS. karit. R² adda ito.

māremitti¹. „Na labbhā mahārāja evaṃ kātun²“ ti. „Tena hi tesam³“ hatthapāde chedāpemi⁴. „Idam pi kātun na labbhā“ ti. Rājā „sādhu bhante“ ti sampatiecchitvā te sabbakarane⁵ katvā pañcacūlākaranaḡaddhūlabandhanagomayaṃsiṃcanehi⁶ avamānetvā ratthā pabbājesi. Be, pi tattha katipāham vasitvā „appamatto hohi⁷“ rājānam ovaditvā Homavantam eva gantvā jhānābhiniṇṇam⁸ nibbattetvā yāvajjivam Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḡupago aho⁹.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idāṃ“ eva pubbe pi T. paṇḍarā yeva 10 parivādappamaḡḡaṇa yevā¹ “ti vatvā j. s.: „Tadā paṇe diṭṭhigatikā Porūpakasāpa² Makkhaligosaḡa Pakudhakaecāma³ Ajitakesakambali Nigaṇṭhanāthapattā ahesam, piṅgalaśumakha⁴ Anando, Mahābodhi-paribbājako aham evā“ ti. Mahābodhi-jātakaṃ Paṇḍā-saṇi-pāta-raḡḡaṇā diṭṭhita.

¹ O¹ nam. ² so O¹; C² B² sabbasesharane. ³ so C¹ B² -gomayattasūcanehi.

⁴ B² -i. ⁵ so all three MSS. for pūṇa-, see E. Müller, *Pali Proper Names* in J. P. T. S. 1888, *cf.* Sp. Hardy, *Manual* p. 290. ⁶ C¹ lakudha-, *cf.* Sp. Hardy, *Manual* p. 291 and Alwis, *Buddhism* p. 11. ⁷ B² siṅgila-

XIX. CHATTHINIPATA.

1. Sonaḥajātaka.

Kuasa¹ sutvā satam dhammā. Idam S. J. r. nekkhamma-
pāramitā² ā. k. Tādā hi Bh. dhammavakkhāyān nekkhammapāramitā³
vaṇṇetānaṃ⁴ bhikkhūnaṃ majjhe nisiditvā „ma bhikkhave idān⁵ eva
pubbe pi T. mahābhiniḥkhamanaṃ nikkhanto yevā“⁶ ‘ū vatvā n. ā. :

A. Rājagabe Magadharājā r. kāresi. Bo. tassa aggama-
hesiyā kucchisuih nibhatti. nāmagahapativase c⁷ assa Arin-
damakumāro ti nāmaṃ karissu. Tassa jātadivase yeva
porohitassa pi putto jāyi⁸, Sōnatumāro ti ‘ssa nāmaṃ karissu. 19
Te ubbo pi ekato vaḍḍhitvā vayappattā uttamarūpadharā,
rūpena nibbisesā hūtvā Takkasilaṃ gantvā uggahitasippā, tato
nikkhamitvā „sabbasamayasiippā ca desacārittaṃ ca jānissāmā“
‘ti anupubbena cārikaṃ carantā Barāṇasīh patvā rājanyāne
vasitvā punadivase nagaraṃ pavasiṃsu. Tam divasā ca 20
ekacce manussā „brāhmaṇavācanakaṃ karissāmā“ ‘ti piyāsāh
patiyādetvā āanāni paññāpetvā⁹ gacchantā¹⁰ te kumāre divā
gharaṃ pavesetvā paññattāsane nistāpesuṃ. Tattha B-assa
paññattāsane suddhavattham atthataṃ ahoṃ Sonaḥassa ratta-
kambalaṃ. So tam nimittam divā „ajja¹¹ piyasakāyo Arinda- 26

1 Ch. IV p. 27. III p. 235. 2 B3 a. 3 B4 nikkhamma. 4 B4 vaṇṇetānaṃ.
5 B4 vj. 6 B4 paññāpetvā. 7 B4 a. 8 B4 add m.

makumāro Bārāṇasīyam¹ rājā bharissati, mayham puna senā-
 patitthānam dassatīti aññāsī. Te ubho pi katabhattakleccā
 uyyānam eva āgamanau. Tada Bārāṇasirañño kālakatassa
 sattamo divaso hoti, aputtakam rājakulam. amaccādayo sasi-
 sam² mahatā sannipatitvā „rājārahassa santikam gamissasīti“³
 phussaratham viessajjesum, so nagarā nikkhamitvā anupubbenā
 uyyānam gantvā uyyānadvāre nivattitvā ārohanasajjo hutvā
 atthāsī. So, maṅgalasilāpatte sasiam pārupitvā nipajji, Sonā-
 kakumāro tassa santike nisīdi, so turīyasaddam uttvā „Arinda-
 massa phussaratham⁴ āgacchatī, aḷa ayaṃ⁵ rājā hutvā mama
 senāpatitthānam dassatī, na kho puna mayham issariyau⁶ attho,
 etasmim gate nikkhamitvā pabbajjissāmīti“⁷ cintetvā akamante
 patiechanno atthāsī. Purohito uyyānam pavasiṃvā M-aṃ ni-
 panna-kam divā turīyāni paggaṇhāpesi⁸, M. pabojjhivā pari-
 vattitvā thokam nipajjitvā utthāya silāpatte pālāṃkkena nisīdi,
 atha tam purohito añjalim paggaṇhitvā ā. : „rājan te deva
 pāpupātīti“. „Kiṃ aputtakam rājakulam“ ti. „Evaṃ devā“
 ti. „Tena hi sādha“⁹ ti. Atha nam te¹⁰ tatti¹¹ eva abhisin-
 citvā ratham āropetvā¹² mahanteṇa parivārena nagaram pave-
 sesum, so nagaram padakkhinam katvā pāsādam abhūruya¹³
 yasamāhantatāya pona Sonakakumārān na sari. So pi tasmiṃ
 nagaram pavittho¹⁴ āgantvā silāpatte nisīdi, atha assa purato
 bandhanā¹⁵ pamuttasālarukkhato paṇḍupalāsān pati, so tam
 divā va „yathā ev“¹⁶ etam tathā mama pi sariram jarām patvā
 patissatīti¹⁷ aniccādivasena vipassanān paṭṭhapetvā paccēka-
 bodhiṃ pāpuni, tam khaṇam āvā¹⁸ assa gihiliṅgam antarahāyī,
 pabbajitaliṅgam pāturāhoṣī, so „n“¹⁹ atthi dāni paṇabbhavo²⁰
 ti udānam udānento Nandamūlakapabbhārān agamāsī. M. pi
 cattālissamattānān saḍvaccharāṇān accayena saritvā „khaṇa
 nu kho me saḍhāyo Sonako“²¹ ti²² punappuna saranto pi „mayā

¹ Bā - vi. ² Bā - east. ³ Bā - mī. ⁴ Bā - tho. ⁵ Bā - aḷessa. ⁶ C² turīyau
 nigg. ⁷ Bā - mitta te. ⁸ Bā - abhiraḷi. ⁹ Bā - rāyiso. ¹⁰ Bā - adda paccā.

¹¹ Bā - vaddi for tatti. ¹² Bā - adda samakam.

auto vā dāṭṭho vā" ti vaitāraṃ alabbhivā alamkatamabhātale
rājapallāṃke nisīmaṃ gandhabbanāṭanaccakāḍiparivuto¹ sam-
patthiṃ anubhonto² „yo me kassaci santike sutvā 'anukatthāne
nāma Sonako vasatthi' ācikkhissati tassa satam dammi"³, yo
sāmaṃ dievā ārocessati tassa saḥassam⁴ ti ekam udānam⁵
abhisankharitvā gītavasena udānento paṭhamam g. ā.:

Kassa⁶ sutvā satam dammi saḥassam dāṭṭho⁷ Sonakam,

ko me Sonakam akkhāti⁸ saḥāyasaṃ pamaukijjitan ti⁹,

Ath¹⁰ aṣṣa mukhato luṅcantī viya gaheivā ekā nāṭakīṭhī tam
gāyī, atha aññā atha aññā ti „amhākaṃ rañño piyaḡgītaṃ" ti¹¹
sabbā orodhā gāyīṃsu, anukkamena nagaravāsīno pi janapada-
vāsīno¹² pi tam eva gītāṃ gāyīṃsu, rājāpi punappuna tam eva
gītāṃ¹³ gāyati. Pannāsamattānaṃ samvaccharāṇaṃ accayena
tassa¹⁴ bahū¹⁵ puttadhitara ahesuṃ, jetṭhaputto Dighāvuku-
māro¹⁶ nāma ahoṣi. Tada¹⁷ Sonakapaccekaḍḍho „Arinda-
māraḡjā maṃ dāṭṭhukāmo, gacchāmi 'aṣṣa kumesv-ādinavaṃ"
nekkhampe cāṇisaṃsaṃ kaṭhetvā pabbajjanākkāraṃ karomīti¹⁸
cintetvā idhīyāgantvā¹⁹ uyyāne nisīdi. Tada²⁰ eko va satta-
vassiko pañcacūḷakumāro mātaraḡ pahito gantvā uyyāna-
pavane²¹ dārāṇi odharaento punappuna²² gītāṃ gāyī. Atha²³
naṃ so pakkosivā „kumāra tvaṃ²⁴ aññaṃ agāyivā ekam
eva gītāṃ gāyasi, kim aññaṃ jānāsīti²⁵ pucchī, „Jānāmi
bhante ti²⁶, amhākaṃ pana rañño idam eva piyaṃ, tena²⁷
punappuna gāyāmīti²⁸. „Etassa pana te gītassa paṭigītaṃ gā-
yanto koci diṭṭhapubbo" ti²⁹. „Na diṭṭhapubbo bhante" ti³⁰
„Ahaṃ tam sikkhāpessāmi, sikkhissasi rañño santikaṃ gantvā
paṭigītaṃ gāyitaṃ" ti. „Āma bhante" ti. Ath³¹ aṣṣa so paṭi-
gītaṃ ācikkhanto „mayhaṃ sutvā" ti ādim ā., uggaḡhāpetvā ca

¹ B¹ -nāṭakānaccagītadīpī pi-, ² B² -ubhanto ³ B³ dāṭṭhmi. ⁴ B⁴ ta-
⁵ B⁵ dīhi. ⁶ B⁶ -kkhāsi. ⁷ kassa sutvā -- ti wanting in C¹. ⁸ B⁸ -dā ⁹
B⁹ omits gi-. ¹⁰ B¹⁰ panossa. ¹¹ C¹¹ -n. ¹² C¹² -yo-. ¹³ B¹³ rate. ¹⁴ B¹⁴
cāmesu id. ¹⁵ B¹⁵ -pi ikkheṇagantvā. ¹⁶ C¹⁶ adda rājā. C¹⁷ rāja. ¹⁷ B¹⁷
-nap-. ¹⁸ B¹⁸ adda tam ¹⁹ B¹⁹ adda kaṭhetvā. ²⁰ B²⁰ omits ti. ²¹ B²¹ add
naṃ. ²² C²² omits ti

pana tati uyyojesi: „gaccha kumāra, iṇaṃ paṭigitaṃ raṭṭhā
saddhīm gāhi¹, rājā te mahantaṃ īsariyaṃ dassati, kiṃ te
dārūhi, vegena yāhi²“. So „sādhū“³ ‘ti taṃ paṭigitaṃ uggan-
hitaṃ vanditvā „bhante yāvāhaṃ rājānaṃ ānemi tāva idh⁴’ eva
8 hoṭhā⁵ ‘ti vatvā vegena mātā santikaṃ gantvā „amma khūp-
paṃ mādā nahāpetvā alaṃkarohi⁶, aṇṇaṃ taṃ daḍḍaḍḍhāvato mo-
cassāmiti“⁷ vatvā nahātamaṇḍito rājadvāraṃ gantvā „ayyado-
vārika, ‘eko dārako tumhehi saddhīm gītaṃ⁸’ gāyissāmīti
āgantvā rājadvāre thūto⁹ ti raṭṭho ārocehi¹⁰“ ā. So vegena
10 gantvā āroceṣi, rājā „āgacchatū“¹¹ ‘ti paṅkosāpetvā „tāta tvaṃ
mayā saddhīm gītaṃ¹²’ gāyissasīti“ ā. „Āma devā“¹³ ti. „Tena
hi gāyassū“¹⁴ ti. „Deva na imasmiṃ thāne gāyāmi, nagare¹⁵
pana bheriṃ carāpetvā mahājānaṃ sannipātāpetha, mahājāna-
majjhe gāyissāmīti“. Rājā tathā karetvā alaṃkatamaṇḍape
12 pallankamajjhe nisīditvā tassa anurūpaṃ āsanaṃ dāpetvā
„idāni tava gītaṃ gāyassū“¹⁶ ‘ti ā. „Deva, tumhe tāva gā-
yātha, aṭṭhāhaṃ paṭigitaṃ gāyissāmīti“. Tato rājā paṭhamam
gāyanto

„Kassa¹ sutvā satam dammi sahasaṃ dāṭṭhu² Sonakam,
10 ko me Sonakam akkhāti sahāyaṃ paṇṇakīlitaṃ ti g. ā. 1.

Tathā sutvā ti saṅkajjhāne nāma ta piyaṇḍhāyo Sonako tassatīti tassa
vaṇṇaṭṭhānaṃ sutvā ārocetassa kassa¹ satam dammi², dāṭṭhū³ ti⁴ saṅ-
kajjhāne nāma mayā dāṭṭhu ti dāṭṭvā ārocetassa kassa⁵ sahasaṃ dammiti.

Evam raṭṭhō paṭhamam udānagāthāya gītāya paṇṇecūlakaṭṭhākena
12 paṭigītabhāvaṃ pakāseto S. abhisambuddho hinvā dve paṇḍe abhāva-
„Atha brah¹ māparako daharo paṇṇecūlako“².
mayham sutvā satam dehi sahasaṃ dāṭṭhu³ Sonakam.
aham⁴ Sonakam akkhissam sahāyaṃ paṇṇakīlitaṃ ti. 2.

Tena vuttagāthāya pana ayaṃ aṭṭho; mahārāja, taṃ¹ sutvā ārocetassa
20 satam dammitī tassa², taṃ pī mayham eva dehi, yam idāva ārocetassa

¹ Bā gāyāhi. ² Cā -kara, Bā -roṭu. ³ Bā gītaṭigītaṃ. ⁴ Bā -panajjhe.
⁵ Bā ta. ⁶ Bā dāṭṭhu. ⁷ Bā ta. ⁸ Bā -ti. ⁹ Bā dāṭṭhu. ¹⁰ Cā idh ti.
¹¹ Bā ahante. ¹² Cā naṃ. ¹³ Bā -ti.

mahānāṁ dāmanāṁ vadānāṁ¹ tam pi mahānāṁ eva dāhā, āhānāṁ so tam piyagāhānāṁ
 lāhāṁ eva paccakkhāro va. ayaṁ so ti dāhāhānāṁ ti, āhānāṁ eva piyagāhānāṁ,
 mahānāṁ dāmanāṁ vadānāṁ² eva vaditabbā.

3. Kutarāsinū [sa²] janapade ratthesu uggaṃesa ca
kathā te¹ Sōnako diṭṭha tam me akkhaññi pucchito. 3.
4. Tar¹ eva dera vjñte tar¹ ev¹ uyyānabbhūmiyā
ujjvāṇā² mūlāṇā² nīlobhāṇā² manoranā 4.
5. Tittanti maghasamānā samānā nūnōṇṇasāitā.
tesam mūlasūm Sōnako jñāyati anupādāno²
upādānesu lokesu¹ dayhamānesu nibbuta. 5.
6. Tato ca rājā pāyāsi beḍḍiya catumāgīyā.
kārāpetvā asamaṃ maggaṃ agamā yeva Sōnako. 6.
7. Uyyānabbhūmiṃ gacchāna vicaranta bhāḍavaṃ
āsinam Sōnakam dakkhī dayhamānesu nibbuta ti. 7.

Tattha ujjavamedā¹ u jukkhaedha, mahāsalā ti mahāsalāhi, megha- 18
samantā ti ulamagghasandha, vammā ti ramapiya, sakkāññanissaya ti
sakkāññi sabbham mūlāhi sa mūlam samvabbhāra² bhūti, vesen ti vasaṭṭhānam tatra
uyyānavaṇṇa sakkham bhūti³, jhāyati ti lekhaṇapāṇi(jhāna)ramanāpāṇi(jhāna-
vasikkhātehi) jhānehi jhāyati, anupāṇā u samāpāṇānātibhūti⁴, dayhamā-
neṇ⁵ ti ekādasaḥ agārihi dayhamāneṇa samānā, nibbura u te agāri nibbā- 20
pura ālāsaṇa dayhamā jhāyandha tatra uyyānā māṅgalakukkhamaṇḍa alipāṇa
nāmaṇa vā te sabbāro kucchapattima eṇa sabbhamānā patiṇāneṇāhi, tato rā-
ti u bhikkhava tato an Ariyadama rāja tatra vācamaṇi uttāra Somaṭapaccasa-
buddham paśasamāhi ratuṇḍaṅgūḷāḥ senāya pīyāsi nikkhamā, vicāraṇa ti
ujukham evā āgāreva laṇṇāhi mahanta samānāṇa vāraṇāṇa jātā sabbham 25
gāṇāḥ tam sabbam alikkāhi, so tam avandāra⁶ ekamanātam nikkhāra attamaṇi⁷
kīlasebbhāratatā⁸ tam kapapa ti māhāmāna (manā g. s.)

3. Kapano vatāyam bhikkho munda sanghātāpāruta
amātiko apītiko rukkhamaññasmiṃ jhāyatū, 8.
Tatha jhāyatū bhikkhū apītiko kuruḍḍappano jhāyatū¹². 30
4. tasmā vākyam oleāmetrē Sonako etad abravī:
na rājā¹³ kapato hoti dhammā¹⁴ kāyena phassaṃyam¹⁵. 9.

¹ Bā-th. ² C⁶ yo. ³ C⁶ mitta so. ⁴ C⁶ tām. ⁵ C⁶ ajamāsi. ⁶ so all three MSS. ⁷ upādāna taken as wanting in C⁶; and has been added in Bā ⁸ C⁶ āmāyā. C⁶ ābhira. Bā samābhira. ⁹ Bā adda sandhaya. ¹⁰ Bā mādī-tīra. ¹¹ Bā ca. ¹² Bā-nā. ¹³ C⁶-rañ. C⁶-rañ. ¹⁴ C⁶-with ¹⁵ Bā-ja. ¹⁶ C⁶-a. ¹⁷ C⁶ pa. Bā pa. Bā pa.

10. Yo ca dhammam utarukutvā adhammam uccatattati
 ca rūjā kapuno hiri pāpe pāpapurāṇāno ti. 10.

Tattha (mān ti tassa kilesābhijātāso pabbajjāro arocantassa¹ hiriṃ
 pabbajjagarakāmaśāmanā² sūta, utarukutvā³ pabbajjāya gūṇam pakāseṇ
 etam āhrāsi, pūssaṇāno⁴ ti phassaṇāno⁵, jena sīramaggapāṇamānāna kāyena
 phassaṇo⁶ so kapaṇanāma ca hettū dāsaṇto evaṃ k. utarukutvā⁷ ti uttarahāvato
 nīhattvā, pāpe pāpapurāṇāno ti sayasā pāpānaṃ karāṇena pāpe⁸ aññāsaṃ
 pi akarontānaṃ⁹ patitikkhāvēna pāpapurāṇāno.

- Evam so B-am garahi, so attano garahitabhāvaṃ aññoanto
 10 viya hotvā nāmagottam kathetvā tena saddhiṃ paṭisanthārāṃ
 karontā

11. Arindamo ti me nāman, Kāsirājā ti mam vidū.

kacci¹ bhoto sukkhā seyyā idha pattassa Sonakā² ti g. ā. 11.

- Tattha kacci³ antikkāṃ sūta ne kiñci sphaṇṇakā, bhoto jena kacci⁴
 12 idha pattassa imasmiṃ nuyyāso vassato sukharahāro ti pucchī.

Atha nam so paccakabuddho „mahārāja na kavalāsi
 dha aññatirāpi vasantassa manā sphaṇṇakāṃ nāma n' antikkā⁵
 vatvā⁶ tassa samanābhadrāgāthā nāma ārabhi:

13. Sadāpi⁷ bhadrāṃ adhanassa anāgārassa bhikkhuno:
 na teesāṃ kotthe apenti⁸ na kumbhe na kaḷopiya⁹,
 paraniṭṭhitam esānā tena jāpenti subbatā. 12.
 14. Dutiyaṃ pi bhadrāṃ adhanassa anāgārassa bhikkhuno:
 anavajja¹⁰ piṇḍo bhottabbo na ca koe¹¹ ūparodhati. 13.
 15. Tatiyaṃ pi bhadrāṃ adhanassa anāgārassa bhikkhuno:
 23 nibbuta piṇḍo bhottabbo¹² na ca koc¹³ ūparodhati. 14.
 16. Catuttham¹⁴ bhadrāṃ adhanassa anāgārassa bhikkhuno:
 muttassa tatthe carato soṇḍo yassa na vijjati. 15.
 17. Pañcamam¹⁵ bhadrāṃ adhanassa anāgārassa bhikkhuno:
 nageramhi jāyhamānamhi nāssa kiñci nāyabha. 16.

¹ C¹ ā-, B¹ ā- entz to ar-. ² B¹ Jhagarahato-. ³ C¹ pā-, B¹ pū-.
⁴ B¹ phassaṇāno, C¹ passanto. ⁵ B¹ add pāpe purāṇāno ti. ⁶ B¹ kī-,
 B¹ kīci. ⁷ C¹ bhadre pi, read bhadrāṃ pi adhanassa throughout. ⁸ B¹ C¹
 ap-. ⁹ C¹ ratumhenakālo-, C¹ ratumhenakajō-, B¹ -kumbhi-, ¹⁰ B¹ -k. ¹¹ C¹
 C¹ bhut-, ¹² C¹ B¹ -amhi. ¹³ B¹ add pi.

11. Chattham' bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno:
raṭṭhe vilumpamānamhi nāssa kiṇv' ahiratha'. 17.
12. Sattamam' bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno:
curehi rakkhitaṃ maggaṃ y' e' aṇṇe pāripanthikā'
pattacvaram adāya soṭṭhim gacchanti subbatā. 18.
13. Aṭṭhamam' bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno:
yaṃ yaṃ disaṃ pakkamaṃ anapekhe va gacchatīti. 19.

Tattha anāgārassa 'ti maharaja gharāvāsīnaṃ pāhāya anāgāriyabāhavam
pattassa adhanassa bhikkhūnassa bhikkhūnaṃ bhadrām eva, na tesaṃ
ti maharaja tesam adhanānaṃ bhikkhūnaṃ na koṭṭhagāra-dhamma-kāḍḍhanti openti.¹
na kumbhīyam na pecchiyam. te paṇa subbatā pantiṭṭhitaṃ parivāsaṃ gharā
pakkamā bhadrām maggaṃ pantiṭṭhitaṃ kapālam idāya gharāpaṭṭhiyā vasaṃ² pari-
yosanti³ imaṃ taṃ laddhena⁴ taṃ bhāvaṃ nānānaṃ paṭṭhiyānaṃ vasaṃ
paccevaṭṭhivā⁵ paribhūṇitvā jīvitaṃtiyā⁶ yāpenti. akavajjo⁷ piya⁸ bhū-
ṭabbe⁹ ti vājīkammādikāya āvāsanāya¹⁰ ti kāmānāpānānāmitthakānāpā-
ṭṭhānānaṃ bhāvaṃ añjigāmanāti¹¹ ti evaṃpāna mīlecchāpāna¹² va¹³ uppiṇḍā-
pi¹⁴ cūṭṭhā paṇāya dhammena samena uppiṇḍāpi¹⁵ paccevaṭṭhivā¹⁶ paribhūṇitvā¹⁷
va¹⁸ dāyappiṇḍo nāma, anānānaṃ pāhāya mīlecchāpāna¹⁹ vājītvā dhammena
samena uppiṇḍā²⁰ parivāsaṃti yoniso cvarāṇi²¹ pāṇānānti²² tūṭṭe²³ ayena²⁴ pacce-
vaṭṭhivā²⁵ akavajjo²⁶ piṇḍo nāma, yena evaṃpāna dāyappiṇḍo bhūṭabbe²⁷
paribhūṇitvā²⁸ yaṃ ex evaṃpāna²⁹ akavajjo³⁰ piṇḍo bhūṇimānaṃ pacceva
nānāya³¹ koṭi appamattako³² pi³³ kiṇv' na uparodhati³⁴ na pīṇo³⁵ taṃa³⁶ dūtiyaṃ³⁷
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti³⁸ ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo³⁹ pi⁴⁰ paccevaṭṭhivā⁴¹ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso⁴² paṇa⁴³ kīṇācārassa⁴⁴ piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā⁴⁵ ex⁴⁶ hi
tibbaya⁴⁷ paribhogo⁴⁸ tīparibhogo⁴⁹ dāyapparibhogo⁵⁰ añjiparibhogo⁵¹ ti⁵² tesam⁵³ ca-
rāṇa⁵⁴ paribhogaṇa⁵⁵ añjiparibhoga⁵⁶ vasaṃ⁵⁷ bhūṇitvā⁵⁸ tathā⁵⁹ dāyappāna⁶⁰ ti⁶¹ aṭṭe
aṇṇi⁶² bhūṇi⁶³ paribhūṇitvā⁶⁴ na⁶⁵ taṃ⁶⁶ paṇānāya⁶⁷ koṭi appamattako⁶⁸ pi⁶⁹
kiṇv' uparodhati⁷⁰, muttassa⁷¹ raṭṭhe⁷² carāṇi⁷³ ti upatthakānāntidāya⁷⁴ akav-
ajjasaṃ⁷⁵ bhūṇitvā⁷⁶ nāma⁷⁷ kiṇv' na⁷⁸ uparodhati⁷⁹ na⁸⁰ pīṇo⁸¹ taṃa⁸² dūtiyaṃ⁸³
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti⁸⁴ ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo⁸⁵ pi⁸⁶ paccevaṭṭhivā⁸⁷ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso⁸⁸ paṇa⁸⁹ kīṇācārassa⁹⁰ piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā⁹¹ ex⁹² hi
tibbaya⁹³ paribhogo⁹⁴ tīparibhogo⁹⁵ dāyapparibhogo⁹⁶ añjiparibhogo⁹⁷ ti⁹⁸ tesam⁹⁹ ca-
rāṇa¹⁰⁰ paribhogaṇa¹⁰¹ añjiparibhoga¹⁰² vasaṃ¹⁰³ bhūṇitvā¹⁰⁴ tathā¹⁰⁵ dāyappāna¹⁰⁶ ti¹⁰⁷ aṭṭe
aṇṇi¹⁰⁸ bhūṇi¹⁰⁹ paribhūṇitvā¹¹⁰ na¹¹¹ taṃ¹¹² paṇānāya¹¹³ koṭi appamattako¹¹⁴ pi¹¹⁵
kiṇv' uparodhati¹¹⁶, muttassa¹¹⁷ raṭṭhe¹¹⁸ carāṇi¹¹⁹ ti upatthakānāntidāya¹²⁰ akav-
ajjasaṃ¹²¹ bhūṇitvā¹²² nāma¹²³ kiṇv' na¹²⁴ uparodhati¹²⁵ na¹²⁶ pīṇo¹²⁷ taṃa¹²⁸ dūtiyaṃ¹²⁹
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti¹³⁰ ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo¹³¹ pi¹³² paccevaṭṭhivā¹³³ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso¹³⁴ paṇa¹³⁵ kīṇācārassa¹³⁶ piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā¹³⁷ ex¹³⁸ hi
tibbaya¹³⁹ paribhogo¹⁴⁰ tīparibhogo¹⁴¹ dāyapparibhogo¹⁴² añjiparibhogo¹⁴³ ti¹⁴⁴ tesam¹⁴⁵ ca-
rāṇa¹⁴⁶ paribhogaṇa¹⁴⁷ añjiparibhoga¹⁴⁸ vasaṃ¹⁴⁹ bhūṇitvā¹⁵⁰ tathā¹⁵¹ dāyappāna¹⁵² ti¹⁵³ aṭṭe
aṇṇi¹⁵⁴ bhūṇi¹⁵⁵ paribhūṇitvā¹⁵⁶ na¹⁵⁷ taṃ¹⁵⁸ paṇānāya¹⁵⁹ koṭi appamattako¹⁶⁰ pi¹⁶¹
kiṇv' uparodhati¹⁶², muttassa¹⁶³ raṭṭhe¹⁶⁴ carāṇi¹⁶⁵ ti upatthakānāntidāya¹⁶⁶ akav-
ajjasaṃ¹⁶⁷ bhūṇitvā¹⁶⁸ nāma¹⁶⁹ kiṇv' na¹⁷⁰ uparodhati¹⁷¹ na¹⁷² pīṇo¹⁷³ taṃa¹⁷⁴ dūtiyaṃ¹⁷⁵
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti¹⁷⁶ ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo¹⁷⁷ pi¹⁷⁸ paccevaṭṭhivā¹⁷⁹ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso¹⁸⁰ paṇa¹⁸¹ kīṇācārassa¹⁸² piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā¹⁸³ ex¹⁸⁴ hi
tibbaya¹⁸⁵ paribhogo¹⁸⁶ tīparibhogo¹⁸⁷ dāyapparibhogo¹⁸⁸ añjiparibhogo¹⁸⁹ ti¹⁹⁰ tesam¹⁹¹ ca-
rāṇa¹⁹² paribhogaṇa¹⁹³ añjiparibhoga¹⁹⁴ vasaṃ¹⁹⁵ bhūṇitvā¹⁹⁶ tathā¹⁹⁷ dāyappāna¹⁹⁸ ti¹⁹⁹ aṭṭe
aṇṇi²⁰⁰ bhūṇi²⁰¹ paribhūṇitvā²⁰² na²⁰³ taṃ²⁰⁴ paṇānāya²⁰⁵ koṭi appamattako²⁰⁶ pi²⁰⁷
kiṇv' uparodhati²⁰⁸, muttassa²⁰⁹ raṭṭhe²¹⁰ carāṇi²¹¹ ti upatthakānāntidāya²¹² akav-
ajjasaṃ²¹³ bhūṇitvā²¹⁴ nāma²¹⁵ kiṇv' na²¹⁶ uparodhati²¹⁷ na²¹⁸ pīṇo²¹⁹ taṃa²²⁰ dūtiyaṃ²²¹
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti²²² ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo²²³ pi²²⁴ paccevaṭṭhivā²²⁵ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso²²⁶ paṇa²²⁷ kīṇācārassa²²⁸ piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā²²⁹ ex²³⁰ hi
tibbaya²³¹ paribhogo²³² tīparibhogo²³³ dāyapparibhogo²³⁴ añjiparibhogo²³⁵ ti²³⁶ tesam²³⁷ ca-
rāṇa²³⁸ paribhogaṇa²³⁹ añjiparibhoga²⁴⁰ vasaṃ²⁴¹ bhūṇitvā²⁴² tathā²⁴³ dāyappāna²⁴⁴ ti²⁴⁵ aṭṭe
aṇṇi²⁴⁶ bhūṇi²⁴⁷ paribhūṇitvā²⁴⁸ na²⁴⁹ taṃ²⁵⁰ paṇānāya²⁵¹ koṭi appamattako²⁵² pi²⁵³
kiṇv' uparodhati²⁵⁴, muttassa²⁵⁵ raṭṭhe²⁵⁶ carāṇi²⁵⁷ ti upatthakānāntidāya²⁵⁸ akav-
ajjasaṃ²⁵⁹ bhūṇitvā²⁶⁰ nāma²⁶¹ kiṇv' na²⁶² uparodhati²⁶³ na²⁶⁴ pīṇo²⁶⁵ taṃa²⁶⁶ dūtiyaṃ²⁶⁷
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti²⁶⁸ ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo²⁶⁹ pi²⁷⁰ paccevaṭṭhivā²⁷¹ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso²⁷² paṇa²⁷³ kīṇācārassa²⁷⁴ piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā²⁷⁵ ex²⁷⁶ hi
tibbaya²⁷⁷ paribhogo²⁷⁸ tīparibhogo²⁷⁹ dāyapparibhogo²⁸⁰ añjiparibhogo²⁸¹ ti²⁸² tesam²⁸³ ca-
rāṇa²⁸⁴ paribhogaṇa²⁸⁵ añjiparibhoga²⁸⁶ vasaṃ²⁸⁷ bhūṇitvā²⁸⁸ tathā²⁸⁹ dāyappāna²⁹⁰ ti²⁹¹ aṭṭe
aṇṇi²⁹² bhūṇi²⁹³ paribhūṇitvā²⁹⁴ na²⁹⁵ taṃ²⁹⁶ paṇānāya²⁹⁷ koṭi appamattako²⁹⁸ pi²⁹⁹
kiṇv' uparodhati³⁰⁰, muttassa³⁰¹ raṭṭhe³⁰² carāṇi³⁰³ ti upatthakānāntidāya³⁰⁴ akav-
ajjasaṃ³⁰⁵ bhūṇitvā³⁰⁶ nāma³⁰⁷ kiṇv' na³⁰⁸ uparodhati³⁰⁹ na³¹⁰ pīṇo³¹¹ taṃa³¹² dūtiyaṃ³¹³
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti³¹⁴ ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo³¹⁵ pi³¹⁶ paccevaṭṭhivā³¹⁷ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso³¹⁸ paṇa³¹⁹ kīṇācārassa³²⁰ piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā³²¹ ex³²² hi
tibbaya³²³ paribhogo³²⁴ tīparibhogo³²⁵ dāyapparibhogo³²⁶ añjiparibhogo³²⁷ ti³²⁸ tesam³²⁹ ca-
rāṇa³³⁰ paribhogaṇa³³¹ añjiparibhoga³³² vasaṃ³³³ bhūṇitvā³³⁴ tathā³³⁵ dāyappāna³³⁶ ti³³⁷ aṭṭe
aṇṇi³³⁸ bhūṇi³³⁹ paribhūṇitvā³⁴⁰ na³⁴¹ taṃ³⁴² paṇānāya³⁴³ koṭi appamattako³⁴⁴ pi³⁴⁵
kiṇv' uparodhati³⁴⁶, muttassa³⁴⁷ raṭṭhe³⁴⁸ carāṇi³⁴⁹ ti upatthakānāntidāya³⁵⁰ akav-
ajjasaṃ³⁵¹ bhūṇitvā³⁵² nāma³⁵³ kiṇv' na³⁵⁴ uparodhati³⁵⁵ na³⁵⁶ pīṇo³⁵⁷ taṃa³⁵⁸ dūtiyaṃ³⁵⁹
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti³⁶⁰ ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo³⁶¹ pi³⁶² paccevaṭṭhivā³⁶³ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso³⁶⁴ paṇa³⁶⁵ kīṇācārassa³⁶⁶ piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā³⁶⁷ ex³⁶⁸ hi
tibbaya³⁶⁹ paribhogo³⁷⁰ tīparibhogo³⁷¹ dāyapparibhogo³⁷² añjiparibhogo³⁷³ ti³⁷⁴ tesam³⁷⁵ ca-
rāṇa³⁷⁶ paribhogaṇa³⁷⁷ añjiparibhoga³⁷⁸ vasaṃ³⁷⁹ bhūṇitvā³⁸⁰ tathā³⁸¹ dāyappāna³⁸² ti³⁸³ aṭṭe
aṇṇi³⁸⁴ bhūṇi³⁸⁵ paribhūṇitvā³⁸⁶ na³⁸⁷ taṃ³⁸⁸ paṇānāya³⁸⁹ koṭi appamattako³⁹⁰ pi³⁹¹
kiṇv' uparodhati³⁹², muttassa³⁹³ raṭṭhe³⁹⁴ carāṇi³⁹⁵ ti upatthakānāntidāya³⁹⁶ akav-
ajjasaṃ³⁹⁷ bhūṇitvā³⁹⁸ nāma³⁹⁹ kiṇv' na⁴⁰⁰ uparodhati⁴⁰¹ na⁴⁰² pīṇo⁴⁰³ taṃa⁴⁰⁴ dūtiyaṃ⁴⁰⁵
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti⁴⁰⁶ ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo⁴⁰⁷ pi⁴⁰⁸ paccevaṭṭhivā⁴⁰⁹ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso⁴¹⁰ paṇa⁴¹¹ kīṇācārassa⁴¹² piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā⁴¹³ ex⁴¹⁴ hi
tibbaya⁴¹⁵ paribhogo⁴¹⁶ tīparibhogo⁴¹⁷ dāyapparibhogo⁴¹⁸ añjiparibhogo⁴¹⁹ ti⁴²⁰ tesam⁴²¹ ca-
rāṇa⁴²² paribhogaṇa⁴²³ añjiparibhoga⁴²⁴ vasaṃ⁴²⁵ bhūṇitvā⁴²⁶ tathā⁴²⁷ dāyappāna⁴²⁸ ti⁴²⁹ aṭṭe
aṇṇi⁴³⁰ bhūṇi⁴³¹ paribhūṇitvā⁴³² na⁴³³ taṃ⁴³⁴ paṇānāya⁴³⁵ koṭi appamattako⁴³⁶ pi⁴³⁷
kiṇv' uparodhati⁴³⁸, muttassa⁴³⁹ raṭṭhe⁴⁴⁰ carāṇi⁴⁴¹ ti upatthakānāntidāya⁴⁴² akav-
ajjasaṃ⁴⁴³ bhūṇitvā⁴⁴⁴ nāma⁴⁴⁵ kiṇv' na⁴⁴⁶ uparodhati⁴⁴⁷ na⁴⁴⁸ pīṇo⁴⁴⁹ taṃa⁴⁵⁰ dūtiyaṃ⁴⁵¹
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti⁴⁵² ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo⁴⁵³ pi⁴⁵⁴ paccevaṭṭhivā⁴⁵⁵ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso⁴⁵⁶ paṇa⁴⁵⁷ kīṇācārassa⁴⁵⁸ piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā⁴⁵⁹ ex⁴⁶⁰ hi
tibbaya⁴⁶¹ paribhogo⁴⁶² tīparibhogo⁴⁶³ dāyapparibhogo⁴⁶⁴ añjiparibhogo⁴⁶⁵ ti⁴⁶⁶ tesam⁴⁶⁷ ca-
rāṇa⁴⁶⁸ paribhogaṇa⁴⁶⁹ añjiparibhoga⁴⁷⁰ vasaṃ⁴⁷¹ bhūṇitvā⁴⁷² tathā⁴⁷³ dāyappāna⁴⁷⁴ ti⁴⁷⁵ aṭṭe
aṇṇi⁴⁷⁶ bhūṇi⁴⁷⁷ paribhūṇitvā⁴⁷⁸ na⁴⁷⁹ taṃ⁴⁸⁰ paṇānāya⁴⁸¹ koṭi appamattako⁴⁸² pi⁴⁸³
kiṇv' uparodhati⁴⁸⁴, muttassa⁴⁸⁵ raṭṭhe⁴⁸⁶ carāṇi⁴⁸⁷ ti upatthakānāntidāya⁴⁸⁸ akav-
ajjasaṃ⁴⁸⁹ bhūṇitvā⁴⁹⁰ nāma⁴⁹¹ kiṇv' na⁴⁹² uparodhati⁴⁹³ na⁴⁹⁴ pīṇo⁴⁹⁵ taṃa⁴⁹⁶ dūtiyaṃ⁴⁹⁷
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti⁴⁹⁸ ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo⁴⁹⁹ pi⁵⁰⁰ paccevaṭṭhivā⁵⁰¹ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso⁵⁰² paṇa⁵⁰³ kīṇācārassa⁵⁰⁴ piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā⁵⁰⁵ ex⁵⁰⁶ hi
tibbaya⁵⁰⁷ paribhogo⁵⁰⁸ tīparibhogo⁵⁰⁹ dāyapparibhogo⁵¹⁰ añjiparibhogo⁵¹¹ ti⁵¹² tesam⁵¹³ ca-
rāṇa⁵¹⁴ paribhogaṇa⁵¹⁵ añjiparibhoga⁵¹⁶ vasaṃ⁵¹⁷ bhūṇitvā⁵¹⁸ tathā⁵¹⁹ dāyappāna⁵²⁰ ti⁵²¹ aṭṭe
aṇṇi⁵²² bhūṇi⁵²³ paribhūṇitvā⁵²⁴ na⁵²⁵ taṃ⁵²⁶ paṇānāya⁵²⁷ koṭi appamattako⁵²⁸ pi⁵²⁹
kiṇv' uparodhati⁵³⁰, muttassa⁵³¹ raṭṭhe⁵³² carāṇi⁵³³ ti upatthakānāntidāya⁵³⁴ akav-
ajjasaṃ⁵³⁵ bhūṇitvā⁵³⁶ nāma⁵³⁷ kiṇv' na⁵³⁸ uparodhati⁵³⁹ na⁵⁴⁰ pīṇo⁵⁴¹ taṃa⁵⁴² dūtiyaṃ⁵⁴³
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti⁵⁴⁴ ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo⁵⁴⁵ pi⁵⁴⁶ paccevaṭṭhivā⁵⁴⁷ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso⁵⁴⁸ paṇa⁵⁴⁹ kīṇācārassa⁵⁵⁰ piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā⁵⁵¹ ex⁵⁵² hi
tibbaya⁵⁵³ paribhogo⁵⁵⁴ tīparibhogo⁵⁵⁵ dāyapparibhogo⁵⁵⁶ añjiparibhogo⁵⁵⁷ ti⁵⁵⁸ tesam⁵⁵⁹ ca-
rāṇa⁵⁶⁰ paribhogaṇa⁵⁶¹ añjiparibhoga⁵⁶² vasaṃ⁵⁶³ bhūṇitvā⁵⁶⁴ tathā⁵⁶⁵ dāyappāna⁵⁶⁶ ti⁵⁶⁷ aṭṭe
aṇṇi⁵⁶⁸ bhūṇi⁵⁶⁹ paribhūṇitvā⁵⁷⁰ na⁵⁷¹ taṃ⁵⁷² paṇānāya⁵⁷³ koṭi appamattako⁵⁷⁴ pi⁵⁷⁵
kiṇv' uparodhati⁵⁷⁶, muttassa⁵⁷⁷ raṭṭhe⁵⁷⁸ carāṇi⁵⁷⁹ ti upatthakānāntidāya⁵⁸⁰ akav-
ajjasaṃ⁵⁸¹ bhūṇitvā⁵⁸² nāma⁵⁸³ kiṇv' na⁵⁸⁴ uparodhati⁵⁸⁵ na⁵⁸⁶ pīṇo⁵⁸⁷ taṃa⁵⁸⁸ dūtiyaṃ⁵⁸⁹
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti⁵⁹⁰ ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo⁵⁹¹ pi⁵⁹² paccevaṭṭhivā⁵⁹³ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso⁵⁹⁴ paṇa⁵⁹⁵ kīṇācārassa⁵⁹⁶ piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā⁵⁹⁷ ex⁵⁹⁸ hi
tibbaya⁵⁹⁹ paribhogo⁶⁰⁰ tīparibhogo⁶⁰¹ dāyapparibhogo⁶⁰² añjiparibhogo⁶⁰³ ti⁶⁰⁴ tesam⁶⁰⁵ ca-
rāṇa⁶⁰⁶ paribhogaṇa⁶⁰⁷ añjiparibhoga⁶⁰⁸ vasaṃ⁶⁰⁹ bhūṇitvā⁶¹⁰ tathā⁶¹¹ dāyappāna⁶¹² ti⁶¹³ aṭṭe
aṇṇi⁶¹⁴ bhūṇi⁶¹⁵ paribhūṇitvā⁶¹⁶ na⁶¹⁷ taṃ⁶¹⁸ paṇānāya⁶¹⁹ koṭi appamattako⁶²⁰ pi⁶²¹
kiṇv' uparodhati⁶²², muttassa⁶²³ raṭṭhe⁶²⁴ carāṇi⁶²⁵ ti upatthakānāntidāya⁶²⁶ akav-
ajjasaṃ⁶²⁷ bhūṇitvā⁶²⁸ nāma⁶²⁹ kiṇv' na⁶³⁰ uparodhati⁶³¹ na⁶³² pīṇo⁶³³ taṃa⁶³⁴ dūtiyaṃ⁶³⁵
ti bhadrām adhanassa anāgārassa bhikkhuno. nībhūti⁶³⁶ ti paṇḍiṇābhikkhūno
dhammena appamāpiṇḍo⁶³⁷ pi⁶³⁸ paccevaṭṭhivā⁶³⁹ paribhūṇimāno añjigāpīṇo
nāma, ekānāso⁶⁴⁰ paṇa⁶⁴¹ kīṇācārassa⁶⁴² piṇḍo añjigāpīṇo nāma, kīṇācārā⁶⁴³ ex⁶⁴⁴ hi
tibbaya⁶⁴⁵ paribhogo⁶⁴⁶ tīparibhogo⁶⁴⁷ dāyapparibhogo⁶⁴⁸ añjiparibhogo⁶⁴⁹ ti⁶⁵⁰ tesam⁶⁵¹ ca-
rāṇa⁶⁵² paribhogaṇa⁶⁵³ añjiparibhoga⁶⁵⁴ vasaṃ⁶⁵⁵ bhūṇitvā⁶⁵⁶ tathā⁶⁵⁷ dāyappāna⁶⁵⁸ ti⁶⁵⁹ aṭṭe
aṇṇi⁶⁶⁰ bhūṇi⁶⁶¹ paribhūṇitvā⁶⁶² na⁶⁶³ taṃ⁶⁶⁴ paṇānāya⁶⁶⁵ koṭi appamattako⁶⁶⁶ pi⁶⁶⁷
kiṇv' uparodhati⁶⁶⁸, muttassa⁶⁶⁹ raṭṭhe⁶⁷⁰ carāṇi⁶⁷¹ ti upatthakānāntidāya⁶⁷² akav-
ajjasaṃ⁶⁷³ bhūṇitvā⁶⁷⁴ nāma

bhadram eva, ¹ kassā kīṭṭiṭi yā² hi bahuparikkhāro hont so mā me³ ka-
 rithā⁴ 'ti atthekāraṇi⁵ civarādini⁶ autonagare upatthakule nikkhipati, aha
 nagaramhi dayhamāno anukule sama aggi⁷ aṭṭho ti eutā⁸ evaṇi kīṭṭamā,
 evatūpasa bhadram nima u' aṭṭhi, yā pana bhikkhāya sakunaratana pāreṭi
 7 kīyapaṭṭhaḍḍhaparikkhāro eva hoti tassa mādhama na kīṭṭi⁹ adāyathā, ten'
 aya paṭṭamam hi¹⁰ bhadram eva, vilumpamānamhi¹¹ viḷuppanānamhi¹² aya
 eva vā paṭho, akīraṭṭhā¹³ 'ti yathā pabbatagahanādhihi nikkhamitvā¹⁴ rattiṃ
 vilumpamānam¹⁵ coruṇa bahuparikkhārasa¹⁶ antogāma¹⁷ thepitaṃ¹⁸ vilumpati¹⁹
 10 gīraṇi²⁰ tathā yassa adhanassa kīyapaṭṭhaḍḍhaparikkhārasa²¹ na kīṭṭi²² akīraṭṭha
 tassa²³ chettham pi bhadram eva, ye eāṇṇe²⁴ paripasaṇṇikā²⁵ ti ye pi eāṇṇe
 tena tena thāneṇa²⁶ suttikagahanatthāya²⁷ thepiti²⁸ pūripantthikā²⁹ tethi³⁰ va rakkhitaṃ
 patteṇa³¹ varan³² ti corāṇa³³ anupakkāma³⁴ suttikānā³⁵ suttikāraṇa³⁶ matikapaṭṭam
 7 eva³⁷ kīṭṭadāhikammuparibhandaṃ³⁸ 10³⁹ padeṇakāra⁴⁰ eva⁴¹ appagghāni⁴² kīya-
 hanḍhaṇapattieṇa⁴³ vāseṇa⁴⁴ vīṭṭeṇa⁴⁵ aṭṭhakkā⁴⁶ ti 'ti⁴⁷ aṭṭhe⁴⁸ pi⁴⁹ aṭṭha⁵⁰ parikkhāro⁵¹ kīya-
 13 paṭṭeṇa⁵² kārā⁵³ maggaḍḍa⁵⁴ paṭipanno⁵⁵ kema⁵⁶ avīṭṭhigāmaṇa⁵⁷ suttikā⁵⁸ gacchati,
 eva⁵⁹ vāse⁶⁰ ti⁶¹ lobhanāyā⁶² hi civarādini⁶³ divā⁶⁴ corāpi⁶⁵ haranti⁶⁶ suttikā⁶⁷ kī
 va⁶⁸ the⁶⁹ tassa⁷⁰ haṭṭhe⁷¹ ti⁷² pattiṭṭhe⁷³ kīṭṭi⁷⁴ aṭṭhakkā⁷⁵ aṭṭhe⁷⁶ aya⁷⁷ suttikā⁷⁸ vā
 16⁷⁹ rama⁸⁰ pāraṇānā⁸¹ yeva⁸² suttikā⁸³ gacchati, ten'⁸⁴ aya⁸⁵ suttikā⁸⁶ pi⁸⁷ bhadram eva,
 anapakkā⁸⁸ va⁸⁹ gacchati⁹⁰ kīyapaṭṭhaḍḍhāro⁹¹ atthekassa⁹² sūhāre⁹³ pattiṭṭhaṇa⁹⁴
 20⁹⁵ kama⁹⁶ parikkhārasa⁹⁷ aṭṭhā⁹⁸ vama⁹⁹ suttikā¹⁰⁰ vā¹⁰¹ suttikā¹⁰² pi¹⁰³ na¹⁰⁴ oṭṭhe¹⁰⁵, yā¹⁰⁶ dī¹⁰⁷
 gacchati¹⁰⁸ hoti¹⁰⁹ ten¹¹⁰ aṭṭhā¹¹¹ anapakkā¹¹² va¹¹³ gacchati¹¹⁴, Anurādhapura¹¹⁵ nikkā-
 mitvā¹¹⁶ tūlparā¹¹⁷ pabbajitā¹¹⁸ divā¹¹⁹ kapaṭṭā¹²⁰ vā¹²¹ suttikā¹²² pi¹²³ na¹²⁴ oṭṭhe¹²⁵, (—7)

Iti Sonakapaccakabuddhe aṭṭha samanabhadrakāni¹ ka-
 rithā², into³ uttarim⁴ pana⁵ satam pi⁶ sabassam pi⁷ aparimāṇāni⁸
 20 samanabhadrakāni⁹ esa¹⁰ kathetum¹¹ samattho¹² yeva, rājā¹³ pana¹⁴
 kāmābhiṇatattā¹⁵ tam¹⁶ katham¹⁷ paṭicchinditvā¹⁸ „mayham¹⁹ sa-
 manabhadrakehi²⁰ attho²¹ u' aṭṭhā²² aṭṭhā²³ kāmādhivimuttitā²⁴
 pakāseṇa²⁵ āha:

„Bahū¹ pi² bhadrakā³ ete⁴ yo⁵ eva⁶ bhikkhū⁷ pasamsesi,
 20 aha⁸ ca⁹ giddho¹⁰ kāmesu¹¹ katham¹² kāhāmi¹³ Sonaka. 20.
 „Piya¹ me² mānusa³ kāmā⁴ attho⁵ divyāpi⁶ me⁷ piyā,
 atthā⁸ kema⁹ nu¹⁰ vāṇṇa¹¹ ubho¹² loka¹³ labhāmi¹⁴ase¹⁵ ti. 31.

¹ (C¹ so. ² B¹ aṭṭha. ³ C¹ aṭṭha. ⁴ B¹ aṭṭha. ⁵ B¹ pi. ⁶ B¹ aṭṭha. ⁷ B¹ aṭṭha. ⁸ B¹ aṭṭha. ⁹ C¹ aṭṭha. ¹⁰ B¹ aṭṭha. ¹¹ C¹ aṭṭha. ¹² B¹ aṭṭha. ¹³ C¹ aṭṭha. ¹⁴ B¹ aṭṭha. ¹⁵ C¹ aṭṭha. ¹⁶ B¹ aṭṭha. ¹⁷ C¹ aṭṭha. ¹⁸ B¹ aṭṭha. ¹⁹ C¹ aṭṭha. ²⁰ B¹ aṭṭha. ²¹ C¹ aṭṭha. ²² B¹ aṭṭha. ²³ C¹ aṭṭha. ²⁴ B¹ aṭṭha. ²⁵ C¹ aṭṭha. ²⁶ B¹ aṭṭha. ²⁷ C¹ aṭṭha. ²⁸ B¹ aṭṭha. ²⁹ C¹ aṭṭha. ³⁰ B¹ aṭṭha. ³¹ C¹ aṭṭha. ³² B¹ aṭṭha. ³³ C¹ aṭṭha. ³⁴ B¹ aṭṭha. ³⁵ C¹ aṭṭha. ³⁶ B¹ aṭṭha. ³⁷ C¹ aṭṭha. ³⁸ B¹ aṭṭha. ³⁹ C¹ aṭṭha. ⁴⁰ B¹ aṭṭha. ⁴¹ C¹ aṭṭha. ⁴² B¹ aṭṭha. ⁴³ C¹ aṭṭha. ⁴⁴ B¹ aṭṭha. ⁴⁵ C¹ aṭṭha. ⁴⁶ B¹ aṭṭha. ⁴⁷ C¹ aṭṭha. ⁴⁸ B¹ aṭṭha. ⁴⁹ C¹ aṭṭha. ⁵⁰ B¹ aṭṭha. ⁵¹ C¹ aṭṭha. ⁵² B¹ aṭṭha. ⁵³ C¹ aṭṭha. ⁵⁴ B¹ aṭṭha. ⁵⁵ C¹ aṭṭha. ⁵⁶ B¹ aṭṭha. ⁵⁷ C¹ aṭṭha. ⁵⁸ B¹ aṭṭha. ⁵⁹ C¹ aṭṭha. ⁶⁰ B¹ aṭṭha. ⁶¹ C¹ aṭṭha. ⁶² B¹ aṭṭha. ⁶³ C¹ aṭṭha. ⁶⁴ B¹ aṭṭha. ⁶⁵ C¹ aṭṭha. ⁶⁶ B¹ aṭṭha. ⁶⁷ C¹ aṭṭha. ⁶⁸ B¹ aṭṭha. ⁶⁹ C¹ aṭṭha. ⁷⁰ B¹ aṭṭha. ⁷¹ C¹ aṭṭha. ⁷² B¹ aṭṭha. ⁷³ C¹ aṭṭha. ⁷⁴ B¹ aṭṭha. ⁷⁵ C¹ aṭṭha. ⁷⁶ B¹ aṭṭha. ⁷⁷ C¹ aṭṭha. ⁷⁸ B¹ aṭṭha. ⁷⁹ C¹ aṭṭha. ⁸⁰ B¹ aṭṭha. ⁸¹ C¹ aṭṭha. ⁸² B¹ aṭṭha. ⁸³ C¹ aṭṭha. ⁸⁴ B¹ aṭṭha. ⁸⁵ C¹ aṭṭha. ⁸⁶ B¹ aṭṭha. ⁸⁷ C¹ aṭṭha. ⁸⁸ B¹ aṭṭha. ⁸⁹ C¹ aṭṭha. ⁹⁰ B¹ aṭṭha. ⁹¹ C¹ aṭṭha. ⁹² B¹ aṭṭha. ⁹³ C¹ aṭṭha. ⁹⁴ B¹ aṭṭha. ⁹⁵ C¹ aṭṭha. ⁹⁶ B¹ aṭṭha. ⁹⁷ C¹ aṭṭha. ⁹⁸ B¹ aṭṭha. ⁹⁹ C¹ aṭṭha. ¹⁰⁰ B¹ aṭṭha. ¹⁰¹ C¹ aṭṭha. ¹⁰² B¹ aṭṭha. ¹⁰³ C¹ aṭṭha. ¹⁰⁴ B¹ aṭṭha. ¹⁰⁵ C¹ aṭṭha. ¹⁰⁶ B¹ aṭṭha. ¹⁰⁷ C¹ aṭṭha. ¹⁰⁸ B¹ aṭṭha. ¹⁰⁹ C¹ aṭṭha. ¹¹⁰ B¹ aṭṭha. ¹¹¹ C¹ aṭṭha. ¹¹² B¹ aṭṭha. ¹¹³ C¹ aṭṭha. ¹¹⁴ B¹ aṭṭha. ¹¹⁵ C¹ aṭṭha. ¹¹⁶ B¹ aṭṭha. ¹¹⁷ C¹ aṭṭha. ¹¹⁸ B¹ aṭṭha. ¹¹⁹ C¹ aṭṭha. ¹²⁰ B¹ aṭṭha. ¹²¹ C¹ aṭṭha. ¹²² B¹ aṭṭha. ¹²³ C¹ aṭṭha. ¹²⁴ B¹ aṭṭha. ¹²⁵ C¹ aṭṭha.

Tattha vānānā¹ o kāreṇa.

Ath naṃ paccēkaṇuddho āha.

1. Kāme[ṇ] giddhā kāmaratā kāmesu adhimucchiā¹
nara pāpāni katvāna upapajjanti duggatim. 22.
2. Ye ca kāma pahatvāna² nikkhantā akutobbhayā
ekodibhāvādhigatā na te gacchanti duggatim. 23.
3. Upamaṇ te karissāmi, taṃ suṇhi Arindama,
upamāya p' idh' ekacce³ attham jānanti paṇḍitā: 24.
4. Gaṇḍāya kuṇapaṃ dīsvā vuyhamānaṃ mahappavo
vāyaso samacintesi appapañño acetaso: 25.
5. Yānaṃ ca vat' idam laddhaṃ bhakkho cāyāṃ anappako,
tattha rattim tattha divā ratiḥ⁴ eva pirato mano. 26.
6. Khādāṃ nāgassa madisāni pīpaṃ Bhāgīrasodakam⁵
sampaṣsaṃ vanacetyāni⁶ na palittha⁷ vihaṇḍamo. 27.
7. Taṃ va otaraṇi⁸ Gaṇḍā pamattaṃ kuṇape ratiṃ
samuddaṃ ajjhagāhayi⁹ agati¹⁰ yattha pakkhinam. 28.
8. So ca bhakkhaparikkhino udāpatvā¹¹ vihaṇḍamo
na paccato na purato n' uttaram no¹² pi dakkhinam¹³ 29.
9. Dīpaṃ so na ajjhagacchi¹⁴ agati¹⁵ yattha pakkhinam,
so ca tatth' eva pāpattha yathā dubbaleso tatthā. 30.
10. Taṃ ca sāmuddikā macehā kumbhilā¹⁶ makarā sasu
pasayhakārā khādimeṇ phandamānaṃ vipakkhinam¹⁷. 31.
11. Evaṃ eva tvaṃ rāja¹⁸ ye o' aññe kāmabhogino
giddhā¹⁹ ce²⁰ na vanissanti²¹ kākapaññāya te vidd. 32.
12. Esā te upama rāja atthasaṇḍassani katā.
tvaṃ ca paññāyase tona yaḍi kāhasi vā na vā ti. 33.

¹ C² -vuddhā. ² C¹ pahā-, B² -hantrāna. ³ C² pi idha-, B² muddha- ⁴ C¹ pīpaṃ bhāgīrasodakam, B² pīvaṇḍīrasodakam, B³ pīvaṇḍīrasodakam, B⁴ pīvaṇḍīrasodakam, read: -the-dakam? ⁵ C² -vuddhā. ⁶ B² -palittha rati. to palatvā? ⁷ B² taṇha-, C² -vuddhā. ⁸ B² ajjhagāhayi, C² ajjhagāhayi. ⁹ C² -na. ¹⁰ so C²; C¹ udāpatvā, B² udāna patvā, read udāpatthā? ¹¹ C² -vuddhā. ¹² C² -na. ¹³ B² nañjhagā-pacchi, B³ nañjhagāpacchi. ¹⁴ C² -ja. ¹⁵ C² -jaṇḍa, B² -attham, B³ -attham. ¹⁶ C² B² -jā. ¹⁷ B² gicchā. ¹⁸ C² so. ¹⁹ C² pa-

- Taṭṭha pāpānāni mahārāja evaṃ kāmaggiddhā nāgā sa¹ kamaṃ mātāyā
 kāyaduccarīyidhū pāpāni kateṃ yattha supānāse pi dībhā sa² manussakā sa kama
 na labhanti³ tūh⁴ duggatāni upapajjanti⁵ ethe, pabattāna⁶ pi khalapuggaṇ
 vāya pahaya, akkhiṇṇāyā⁷ ti vāgānāni kamaṃ anāgādhāyā, etodhi⁸ kī⁹ adhi-
 gata¹⁰ ti okkhiṇṇānaṃ etavhārikānaṃ adhigatā, na te ti te¹¹ etarūpā pabbajhā
 saggatānaṃ na gacchanti, upamānta¹² ti mahārāja dībhāmanussakā kama pāṭṭha-
 nāse¹³ khatthimāra pāṭṭha¹⁴ dībhāmanussakānaṃ ete etāni upamāni karissāmi, taṃ
 supānāni ethe, khaṇṇaṃ¹⁵ ti khatthikalebaram¹⁶, mahārājāna¹⁷ ti pambhira-
 pūṭṭha¹⁸ udaka¹⁹ ēko kīra mahārājānaṃ Gāgāṇe²⁰ etanto²¹ Gāgāyā pallāsa mātā-
 rīṭṭa²² saṅkhamāsa²³ taṭṭha²⁴ eva māra²⁵ Gāgāyā tūyhi, tam²⁶ saṅkhiyā²⁷ etāni²⁸ etānaṃ,
 vāyasa²⁹ ti³⁰ sāsaṇa³¹ gacchanto³² ēko kīka, pambhira³³ vattāna³⁴ ti³⁵ etarāni³⁶ etānaṃ
 taṭṭha³⁷ aliyāna³⁸ idāna³⁹ māyā⁴⁰ khatthiyānaṃ⁴¹ laddhāna⁴² ethe⁴³ mīna⁴⁴ sūkhāni⁴⁵ etānaṃ
 ayaṃ eva⁴⁶ sa⁴⁷ me⁴⁸ anuppaṇṇa⁴⁹ bhakkho⁵⁰ bhavissati⁵¹ idāna⁵² māyā⁵³ etānaṃ⁵⁴ gantvā⁵⁵ na
 vattissati⁵⁶ saṅkhiṇṇānaṃ⁵⁷ akkhi, taṭṭha⁵⁸ etāna⁵⁹ ti⁶⁰ saṇṇā⁶¹ etāna⁶² sa⁶³ divā⁶⁴ sa⁶⁵ taṭṭha⁶⁶
 eva⁶⁷ māra⁶⁸ abhitaro⁶⁹ ethe, na⁷⁰ pallāsa⁷¹ ti⁷² na⁷³ uppatte⁷⁴ pakkāmi, etarānāni⁷⁵
 saṃuddhābhimānāni⁷⁶ etarānāni, etarānāni⁷⁷ pi⁷⁸ pāṭṭha, sa⁷⁹ saṃuddhābhimānāni⁸⁰ etarā-
 nānaṃ⁸¹ ti⁸² ethe, etāni⁸³ yatthā⁸⁴ ti⁸⁵ saṃuddhānaṃ⁸⁶ saṃuddhāyā, bhak-
 khapāṭṭhāyā⁸⁷ ti⁸⁸ pāṭṭhānaṃ⁸⁹ udapāsa⁹⁰ ti⁹¹ idāna⁹² māra⁹³ sa⁹⁴ māra⁹⁵
 vā⁹⁶ etarānāni⁹⁷ etarānaṃ⁹⁸ bhūnaṃ⁹⁹ udaka¹⁰⁰ mīnaṃ¹⁰¹, ethe¹⁰² sa¹⁰³ kīka¹⁰⁴ udaka¹⁰⁵ pāṭṭha-
 ni¹⁰⁶ taṭṭha¹⁰⁷ etarāni¹⁰⁸ uppatte, etarā¹⁰⁹ uppatte¹¹⁰ ti¹¹¹ ethe, etāni¹¹² yatthā¹¹³ pakkhiṇaṃ¹¹⁴
 ti¹¹⁵ etarāni¹¹⁶ saṃuddhānaṃ¹¹⁷ pakkhiṇaṃ¹¹⁸ etāni¹¹⁹ taṭṭha¹²⁰ sa¹²¹ etarā¹²² uppatte, pāṭṭha¹²³
 dībhā¹²⁴ gantvā¹²⁵ taṭṭha¹²⁶ pāṭṭha¹²⁷ etarāni¹²⁸ etarā¹²⁹ pāṭṭha¹³⁰ etarā¹³¹ etarā¹³² etarā¹³³
 dībhā¹³⁴ gantvā¹³⁵ taṭṭha¹³⁶ pāṭṭha¹³⁷ etarāni¹³⁸ etarā¹³⁹ pāṭṭha¹⁴⁰ etarā¹⁴¹ etarā¹⁴² etarā¹⁴³
 dībhā¹⁴⁴ gantvā¹⁴⁵ taṭṭha¹⁴⁶ pāṭṭha¹⁴⁷ etarāni¹⁴⁸ etarā¹⁴⁹ pāṭṭha¹⁵⁰ etarā¹⁵¹ etarā¹⁵² etarā¹⁵³
 dībhā¹⁵⁴ gantvā¹⁵⁵ taṭṭha¹⁵⁶ pāṭṭha¹⁵⁷ etarāni¹⁵⁸ etarā¹⁵⁹ pāṭṭha¹⁶⁰ etarā¹⁶¹ etarā¹⁶² etarā¹⁶³
 dībhā¹⁶⁴ gantvā¹⁶⁵ taṭṭha¹⁶⁶ pāṭṭha¹⁶⁷ etarāni¹⁶⁸ etarā¹⁶⁹ pāṭṭha¹⁷⁰ etarā¹⁷¹ etarā¹⁷² etarā¹⁷³
 dībhā¹⁷⁴ gantvā¹⁷⁵ taṭṭha¹⁷⁶ pāṭṭha¹⁷⁷ etarāni¹⁷⁸ etarā¹⁷⁹ pāṭṭha¹⁸⁰ etarā¹⁸¹ etarā¹⁸² etarā¹⁸³
 dībhā¹⁸⁴ gantvā¹⁸⁵ taṭṭha¹⁸⁶ pāṭṭha¹⁸⁷ etarāni¹⁸⁸ etarā¹⁸⁹ pāṭṭha¹⁹⁰ etarā¹⁹¹ etarā¹⁹² etarā¹⁹³
 dībhā¹⁹⁴ gantvā¹⁹⁵ taṭṭha¹⁹⁶ pāṭṭha¹⁹⁷ etarāni¹⁹⁸ etarā¹⁹⁹ pāṭṭha²⁰⁰ etarā²⁰¹ etarā²⁰² etarā²⁰³
 dībhā²⁰⁴ gantvā²⁰⁵ taṭṭha²⁰⁶ pāṭṭha²⁰⁷ etarāni²⁰⁸ etarā²⁰⁹ pāṭṭha²¹⁰ etarā²¹¹ etarā²¹² etarā²¹³
 dībhā²¹⁴ gantvā²¹⁵ taṭṭha²¹⁶ pāṭṭha²¹⁷ etarāni²¹⁸ etarā²¹⁹ pāṭṭha²²⁰ etarā²²¹ etarā²²² etarā²²³
 dībhā²²⁴ gantvā²²⁵ taṭṭha²²⁶ pāṭṭha²²⁷ etarāni²²⁸ etarā²²⁹ pāṭṭha²³⁰ etarā²³¹ etarā²³² etarā²³³
 dībhā²³⁴ gantvā²³⁵ taṭṭha²³⁶ pāṭṭha²³⁷ etarāni²³⁸ etarā²³⁹ pāṭṭha²⁴⁰ etarā²⁴¹ etarā²⁴² etarā²⁴³
 dībhā²⁴⁴ gantvā²⁴⁵ taṭṭha²⁴⁶ pāṭṭha²⁴⁷ etarāni²⁴⁸ etarā²⁴⁹ pāṭṭha²⁵⁰ etarā²⁵¹ etarā²⁵² etarā²⁵³
 dībhā²⁵⁴ gantvā²⁵⁵ taṭṭha²⁵⁶ pāṭṭha²⁵⁷ etarāni²⁵⁸ etarā²⁵⁹ pāṭṭha²⁶⁰ etarā²⁶¹ etarā²⁶² etarā²⁶³
 dībhā²⁶⁴ gantvā²⁶⁵ taṭṭha²⁶⁶ pāṭṭha²⁶⁷ etarāni²⁶⁸ etarā²⁶⁹ pāṭṭha²⁷⁰ etarā²⁷¹ etarā²⁷² etarā²⁷³
 dībhā²⁷⁴ gantvā²⁷⁵ taṭṭha²⁷⁶ pāṭṭha²⁷⁷ etarāni²⁷⁸ etarā²⁷⁹ pāṭṭha²⁸⁰ etarā²⁸¹ etarā²⁸² etarā²⁸³
 dībhā²⁸⁴ gantvā²⁸⁵ taṭṭha²⁸⁶ pāṭṭha²⁸⁷ etarāni²⁸⁸ etarā²⁸⁹ pāṭṭha²⁹⁰ etarā²⁹¹ etarā²⁹² etarā²⁹³
 dībhā²⁹⁴ gantvā²⁹⁵ taṭṭha²⁹⁶ pāṭṭha²⁹⁷ etarāni²⁹⁸ etarā²⁹⁹ pāṭṭha³⁰⁰ etarā³⁰¹ etarā³⁰² etarā³⁰³
 dībhā³⁰⁴ gantvā³⁰⁵ taṭṭha³⁰⁶ pāṭṭha³⁰⁷ etarāni³⁰⁸ etarā³⁰⁹ pāṭṭha³¹⁰ etarā³¹¹ etarā³¹² etarā³¹³
 dībhā³¹⁴ gantvā³¹⁵ taṭṭha³¹⁶ pāṭṭha³¹⁷ etarāni³¹⁸ etarā³¹⁹ pāṭṭha³²⁰ etarā³²¹ etarā³²² etarā³²³
 dībhā³²⁴ gantvā³²⁵ taṭṭha³²⁶ pāṭṭha³²⁷ etarāni³²⁸ etarā³²⁹ pāṭṭha³³⁰ etarā³³¹ etarā³³² etarā³³³
 dībhā³³⁴ gantvā³³⁵ taṭṭha³³⁶ pāṭṭha³³⁷ etarāni³³⁸ etarā³³⁹ pāṭṭha³⁴⁰ etarā³⁴¹ etarā³⁴² etarā³⁴³
 dībhā³⁴⁴ gantvā³⁴⁵ taṭṭha³⁴⁶ pāṭṭha³⁴⁷ etarāni³⁴⁸ etarā³⁴⁹ pāṭṭha³⁵⁰ etarā³⁵¹ etarā³⁵² etarā³⁵³
 dībhā³⁵⁴ gantvā³⁵⁵ taṭṭha³⁵⁶ pāṭṭha³⁵⁷ etarāni³⁵⁸ etarā³⁵⁹ pāṭṭha³⁶⁰ etarā³⁶¹ etarā³⁶² etarā³⁶³
 dībhā³⁶⁴ gantvā³⁶⁵ taṭṭha³⁶⁶ pāṭṭha³⁶⁷ etarāni³⁶⁸ etarā³⁶⁹ pāṭṭha³⁷⁰ etarā³⁷¹ etarā³⁷² etarā³⁷³
 dībhā³⁷⁴ gantvā³⁷⁵ taṭṭha³⁷⁶ pāṭṭha³⁷⁷ etarāni³⁷⁸ etarā³⁷⁹ pāṭṭha³⁸⁰ etarā³⁸¹ etarā³⁸² etarā³⁸³
 dībhā³⁸⁴ gantvā³⁸⁵ taṭṭha³⁸⁶ pāṭṭha³⁸⁷ etarāni³⁸⁸ etarā³⁸⁹ pāṭṭha³⁹⁰ etarā³⁹¹ etarā³⁹² etarā³⁹³
 dībhā³⁹⁴ gantvā³⁹⁵ taṭṭha³⁹⁶ pāṭṭha³⁹⁷ etarāni³⁹⁸ etarā³⁹⁹ pāṭṭha⁴⁰⁰ etarā⁴⁰¹ etarā⁴⁰² etarā⁴⁰³
 dībhā⁴⁰⁴ gantvā⁴⁰⁵ taṭṭha⁴⁰⁶ pāṭṭha⁴⁰⁷ etarāni⁴⁰⁸ etarā⁴⁰⁹ pāṭṭha⁴¹⁰ etarā⁴¹¹ etarā⁴¹² etarā⁴¹³
 dībhā⁴¹⁴ gantvā⁴¹⁵ taṭṭha⁴¹⁶ pāṭṭha⁴¹⁷ etarāni⁴¹⁸ etarā⁴¹⁹ pāṭṭha⁴²⁰ etarā⁴²¹ etarā⁴²² etarā⁴²³
 dībhā⁴²⁴ gantvā⁴²⁵ taṭṭha⁴²⁶ pāṭṭha⁴²⁷ etarāni⁴²⁸ etarā⁴²⁹ pāṭṭha⁴³⁰ etarā⁴³¹ etarā⁴³² etarā⁴³³
 dībhā⁴³⁴ gantvā⁴³⁵ taṭṭha⁴³⁶ pāṭṭha⁴³⁷ etarāni⁴³⁸ etarā⁴³⁹ pāṭṭha⁴⁴⁰ etarā⁴⁴¹ etarā⁴⁴² etarā⁴⁴³
 dībhā⁴⁴⁴ gantvā⁴⁴⁵ taṭṭha⁴⁴⁶ pāṭṭha⁴⁴⁷ etarāni⁴⁴⁸ etarā⁴⁴⁹ pāṭṭha⁴⁵⁰ etarā⁴⁵¹ etarā⁴⁵² etarā⁴⁵³
 dībhā⁴⁵⁴ gantvā⁴⁵⁵ taṭṭha⁴⁵⁶ pāṭṭha⁴⁵⁷ etarāni⁴⁵⁸ etarā⁴⁵⁹ pāṭṭha⁴⁶⁰ etarā⁴⁶¹ etarā⁴⁶² etarā⁴⁶³
 dībhā⁴⁶⁴ gantvā⁴⁶⁵ taṭṭha⁴⁶⁶ pāṭṭha⁴⁶⁷ etarāni⁴⁶⁸ etarā⁴⁶⁹ pāṭṭha⁴⁷⁰ etarā⁴⁷¹ etarā⁴⁷² etarā⁴⁷³
 dībhā⁴⁷⁴ gantvā⁴⁷⁵ taṭṭha⁴⁷⁶ pāṭṭha⁴⁷⁷ etarāni⁴⁷⁸ etarā⁴⁷⁹ pāṭṭha⁴⁸⁰ etarā⁴⁸¹ etarā⁴⁸² etarā⁴⁸³
 dībhā⁴⁸⁴ gantvā⁴⁸⁵ taṭṭha⁴⁸⁶ pāṭṭha⁴⁸⁷ etarāni⁴⁸⁸ etarā⁴⁸⁹ pāṭṭha⁴⁹⁰ etarā⁴⁹¹ etarā⁴⁹² etarā⁴⁹³
 dībhā⁴⁹⁴ gantvā⁴⁹⁵ taṭṭha⁴⁹⁶ pāṭṭha⁴⁹⁷ etarāni⁴⁹⁸ etarā⁴⁹⁹ pāṭṭha⁵⁰⁰ etarā⁵⁰¹ etarā⁵⁰² etarā⁵⁰³
 dībhā⁵⁰⁴ gantvā⁵⁰⁵ taṭṭha⁵⁰⁶ pāṭṭha⁵⁰⁷ etarāni⁵⁰⁸ etarā⁵⁰⁹ pāṭṭha⁵¹⁰ etarā⁵¹¹ etarā⁵¹² etarā⁵¹³
 dībhā⁵¹⁴ gantvā⁵¹⁵ taṭṭha⁵¹⁶ pāṭṭha⁵¹⁷ etarāni⁵¹⁸ etarā⁵¹⁹ pāṭṭha⁵²⁰ etarā⁵²¹ etarā⁵²² etarā⁵²³
 dībhā⁵²⁴ gantvā⁵²⁵ taṭṭha⁵²⁶ pāṭṭha⁵²⁷ etarāni⁵²⁸ etarā⁵²⁹ pāṭṭha⁵³⁰ etarā⁵³¹ etarā⁵³² etarā⁵³³
 dībhā⁵³⁴ gantvā⁵³⁵ taṭṭha⁵³⁶ pāṭṭha⁵³⁷ etarāni⁵³⁸ etarā⁵³⁹ pāṭṭha⁵⁴⁰ etarā⁵⁴¹ etarā⁵⁴² etarā⁵⁴³
 dībhā⁵⁴⁴ gantvā⁵⁴⁵ taṭṭha⁵⁴⁶ pāṭṭha⁵⁴⁷ etarāni⁵⁴⁸ etarā⁵⁴⁹ pāṭṭha⁵⁵⁰ etarā⁵⁵¹ etarā⁵⁵² etarā⁵⁵³
 dībhā⁵⁵⁴ gantvā⁵⁵⁵ taṭṭha⁵⁵⁶ pāṭṭha⁵⁵⁷ etarāni⁵⁵⁸ etarā⁵⁵⁹ pāṭṭha⁵⁶⁰ etarā⁵⁶¹ etarā⁵⁶² etarā⁵⁶³
 dībhā⁵⁶⁴ gantvā⁵⁶⁵ taṭṭha⁵⁶⁶ pāṭṭha⁵⁶⁷ etarāni⁵⁶⁸ etarā⁵⁶⁹ pāṭṭha⁵⁷⁰ etarā⁵⁷¹ etarā⁵⁷² etarā⁵⁷³
 dībhā⁵⁷⁴ gantvā⁵⁷⁵ taṭṭha⁵⁷⁶ pāṭṭha⁵⁷⁷ etarāni⁵⁷⁸ etarā⁵⁷⁹ pāṭṭha⁵⁸⁰ etarā⁵⁸¹ etarā⁵⁸² etarā⁵⁸³
 dībhā⁵⁸⁴ gantvā⁵⁸⁵ taṭṭha⁵⁸⁶ pāṭṭha⁵⁸⁷ etarāni⁵⁸⁸ etarā⁵⁸⁹ pāṭṭha⁵⁹⁰ etarā⁵⁹¹ etarā⁵⁹² etarā⁵⁹³
 dībhā⁵⁹⁴ gantvā⁵⁹⁵ taṭṭha⁵⁹⁶ pāṭṭha⁵⁹⁷ etarāni⁵⁹⁸ etarā⁵⁹⁹ pāṭṭha⁶⁰⁰ etarā⁶⁰¹ etarā⁶⁰² etarā⁶⁰³
 dībhā⁶⁰⁴ gantvā⁶⁰⁵ taṭṭha⁶⁰⁶ pāṭṭha⁶⁰⁷ etarāni⁶⁰⁸ etarā⁶⁰⁹ pāṭṭha⁶¹⁰ etarā⁶¹¹ etarā⁶¹² etarā⁶¹³
 dībhā⁶¹⁴ gantvā⁶¹⁵ taṭṭha⁶¹⁶ pāṭṭha⁶¹⁷ etarāni⁶¹⁸ etarā⁶¹⁹ pāṭṭha⁶²⁰ etarā⁶²¹ etarā⁶²² etarā⁶²³
 dībhā⁶²⁴ gantvā⁶²⁵ taṭṭha⁶²⁶ pāṭṭha⁶²⁷ etarāni⁶²⁸ etarā⁶²⁹ pāṭṭha⁶³⁰ etarā⁶³¹ etarā⁶³² etarā⁶³³
 dībhā⁶³⁴ gantvā⁶³⁵ taṭṭha⁶³⁶ pāṭṭha⁶³⁷ etarāni⁶³⁸ etarā⁶³⁹ pāṭṭha⁶⁴⁰ etarā⁶⁴¹ etarā⁶⁴² etarā⁶⁴³
 dībhā⁶⁴⁴ gantvā⁶⁴⁵ taṭṭha⁶⁴⁶ pāṭṭha⁶⁴⁷ etarāni⁶⁴⁸ etarā⁶⁴⁹ pāṭṭha⁶⁵⁰ etarā⁶⁵¹ etarā⁶⁵² etarā⁶⁵³
 dībhā⁶⁵⁴ gantvā⁶⁵⁵ taṭṭha⁶⁵⁶ pāṭṭha⁶⁵⁷ etarāni⁶⁵⁸ etarā⁶⁵⁹ pāṭṭha⁶⁶⁰ etarā⁶⁶¹ etarā⁶⁶² etarā⁶⁶³
 dībhā⁶⁶⁴ gantvā⁶⁶⁵ taṭṭha⁶⁶⁶ pāṭṭha⁶⁶⁷ etarāni⁶⁶⁸ etarā⁶⁶⁹ pāṭṭha⁶⁷⁰ etarā⁶⁷¹ etarā⁶⁷² etarā⁶⁷³
 dībhā⁶⁷⁴ gantvā⁶⁷⁵ taṭṭha⁶⁷⁶ pāṭṭha⁶⁷⁷ etarāni⁶⁷⁸ etarā⁶⁷⁹ pāṭṭha⁶⁸⁰ etarā⁶⁸¹ etarā⁶⁸² etarā⁶⁸³
 dībhā⁶⁸⁴ gantvā⁶⁸⁵ taṭṭha⁶⁸⁶ pāṭṭha⁶⁸⁷ etarāni⁶⁸⁸ etarā⁶⁸⁹ pāṭṭha⁶⁹⁰ etarā⁶⁹¹ etarā⁶⁹² etarā⁶⁹³
 dībhā⁶⁹⁴ gantvā⁶⁹⁵ taṭṭha⁶⁹⁶ pāṭṭha⁶⁹⁷ etarāni⁶⁹⁸ etarā⁶⁹⁹ pāṭṭha⁷⁰⁰ etarā⁷⁰¹ etarā⁷⁰² etarā⁷⁰³
 dībhā⁷⁰⁴ gantvā⁷⁰⁵ taṭṭha⁷⁰⁶ pāṭṭha⁷⁰⁷ etarāni⁷⁰⁸ etarā⁷⁰⁹ pāṭṭha⁷¹⁰ etarā⁷¹¹ etarā⁷¹² etarā⁷¹³
 dībhā⁷¹⁴ gantvā⁷¹⁵ taṭṭha⁷¹⁶ pāṭṭha⁷¹⁷ etarāni⁷¹⁸ etarā⁷¹⁹ pāṭṭha⁷²⁰ etarā⁷²¹ etarā⁷²² etarā⁷²³
 dībhā⁷²⁴ gantvā⁷²⁵ taṭṭha⁷²⁶ pāṭṭha⁷²⁷ etarāni⁷²⁸ etarā⁷²⁹ pāṭṭha⁷³⁰ etarā⁷³¹ etarā⁷³² etarā⁷³³
 dībhā⁷³⁴ gantvā⁷³⁵ taṭṭha⁷³⁶ pāṭṭha⁷³⁷ etarāni⁷³⁸ etarā⁷³⁹ pāṭṭha⁷⁴⁰ etarā⁷⁴¹ etarā⁷⁴² etarā⁷⁴³
 dībhā⁷⁴⁴ gantvā⁷⁴⁵ taṭṭha⁷⁴⁶ pāṭṭha⁷⁴⁷ etarāni⁷⁴⁸ etarā⁷⁴⁹ pāṭṭha⁷⁵⁰ etarā⁷⁵¹ etarā⁷⁵² etarā⁷⁵³
 dībhā⁷⁵⁴ gantvā⁷⁵⁵ taṭṭha⁷⁵⁶ pāṭṭha⁷⁵⁷ etarāni⁷⁵⁸ etarā⁷⁵⁹ pāṭṭha⁷⁶⁰ etarā⁷⁶¹ etarā⁷⁶² etarā⁷⁶³
 dībhā⁷⁶⁴ gantvā⁷⁶⁵ taṭṭha⁷⁶⁶ pāṭṭha⁷⁶⁷ etarāni⁷⁶⁸ etarā⁷⁶⁹ pāṭṭha⁷⁷⁰ etarā⁷⁷¹ etarā⁷⁷² etarā⁷⁷³
 dībhā⁷⁷⁴ gantvā⁷⁷⁵ taṭṭha⁷⁷⁶ pāṭṭha⁷⁷⁷ etarāni⁷⁷⁸ etarā⁷⁷⁹ pāṭṭha⁷⁸⁰ etarā⁷⁸¹ etarā⁷⁸² etarā⁷⁸³
 dībhā⁷⁸⁴ gantvā⁷⁸⁵ taṭṭha⁷⁸⁶ pāṭṭha⁷⁸⁷ etarāni⁷⁸⁸ etarā⁷⁸⁹ pāṭṭha⁷⁹⁰ etarā⁷⁹¹ etarā⁷⁹² etarā⁷⁹³
 dībhā⁷⁹⁴ gantvā⁷⁹⁵ taṭṭha⁷⁹⁶ pāṭṭha⁷⁹⁷ etarāni⁷⁹⁸ etarā⁷⁹⁹ pāṭṭha⁸⁰⁰ etarā⁸⁰¹ etarā⁸⁰² etarā⁸⁰³
 dībhā⁸⁰⁴ gantvā⁸⁰⁵ taṭṭha⁸⁰⁶ pāṭṭha⁸⁰⁷ etarāni⁸⁰⁸ etarā⁸⁰⁹ pāṭṭha⁸¹⁰ etarā⁸¹¹ etarā⁸¹² etarā⁸¹³
 dībhā⁸¹⁴ gantvā⁸¹⁵ taṭṭha⁸¹⁶ pāṭṭha⁸¹⁷ etarāni⁸¹⁸ etarā⁸¹⁹ pāṭṭha⁸²⁰ etarā⁸²¹ etarā⁸²² etarā⁸²³
 dībhā⁸²⁴ gantvā⁸²⁵ taṭṭha⁸²⁶ pāṭṭha⁸²⁷ etarāni⁸²⁸ etarā⁸²⁹ pāṭṭha⁸³⁰ etarā⁸³¹ etarā⁸³² etarā⁸³³
 dībhā⁸³⁴ g

geṇa vā saṃsāra¹ vā niraṃ² vā paññāyissasī, ahaṃ pana bhavasi³ mutto appa-
 sandhiko ti; imam⁴ pana ovādam dantaṃ paccakabuddhena nañi dasitā, tiya
 vuyhamānaṃ kaṭṭhikunapaṃ dasitāṃ, kuṇḍapakkāḍaṭṭa kiko dasito, tassa⁵ kuṇ-
 ḍapāṃ khādittvā pāṇiyam pīvanakko⁶ dasitto, ramanīyavassasaddasaṇṇakko das-
 itto, kuṇḍapasaṃ nadiyā vuyhamānassa samuddhappavaso dasitto, samuddamajjha
 kikkasaṃ kaṭṭhikunape patittham⁷ alabbhittvā vindaṃ pattakko dasitto, tattha nañi
 viya anamasaggo saṃsāro daṭṭhabbo, nadiyā vuyhamānaṃ kaṭṭhikunapaṃ viya
 saṃsāro paccakāmagunam, kiko viya bālaputhajjano, kikkasaṃ kuṇḍapāṃ khādittvā
 pāṇiyam pīvanakko viya puthujjanassa tamagunam⁸ paribhūjīva samsaṇṇaṇṇa-
 kko⁹, kikkasaṃ kuṇḍape laggasa¹⁰ eva ramanīyavassasaddasaṇṇaṇṇa¹¹ viya puthuj-
 janassa tamagunā laggasa¹² eva savaṇṇasena ajjhatimārammanadassanam, ku-
 ḍape samuddam patittha¹³ kikkasaṃ patittham¹⁴ labbhittvā saṅghantassa vindaṃ
 pattakko viya bālaputhujjanassa tamagunagiddhaṃ pāpapakāyassaṃ kusalā-
 dhammaṃ patittham¹⁵ alabbhittvā mahānīrya mahāvīriyaṃ putto ti¹⁶.

Evam assa so imāya upamāya ovādam datvā idāni tam
 eva ovādam thiraṃ katvā patitthapetum g. ā.:

14. Ekavācam pi dvevācam bhaneyya anukampaṃ
 taduttarim¹⁷ na bhāseyya dāso ayirassa¹⁸ santike ti. 34.

Tattha na bhāseyyā¹⁹ 'ti vacanaṃ agacchantassa hi tato²⁰ uttarim²¹ bhā-
 samānu hi sāmīkassa santike dāso viya hoti, dāso hi sāmīke katham²² gacchante
 pi agacchante pi katham²³ jeva, tena vuttaṃ taduttarim²⁴ na bhāseyyā²⁵ 'ti.

15. Idam ratvāna pakkāmi Sonako amitaḥbuddhimā
 rebhāse anutikkhassamānā anuāsātivāna khattiyā ti. 35.
 amhaṃambuddhagāthāyaṃ.

Tattha idam ratvāna²⁶ 'ti bhikkhave so paccakabuddho amitiya lokuttara-
 buddhiyā amitaḥbuddhimā idam ratvā iddhiyā appattivā savaṃ pabbajjassasī²⁷ tas-
 sa²⁸ nora pabbajjassasī²⁹ tas³⁰ eva dhamo te magā ovādo appamatto hohitī³¹ evam
 anuāsātivāna khattiyāṃ pakkāmi.

Bo. pi tam ākāseṇa gacchantāṃ yāva dāssanapathā³²
 olokento thativā tasmīhi saṅghapathe atira³³ saṃvegāṃ paṭi-
 labbhittvā cintesi: „ayaṃ brāhmaṇo hīmajāco³⁴ samāso asam-
 bhinnakhattiyavānhe³⁵ jātassa mama matthake vitano pāda-

¹ C¹ -ena. ² B¹ sabbabha. ³ C² idam. ⁴ C³ iathassa. ⁵ C⁴ pīraṇa-. C⁵ pi
 pana-. ⁶ B² -he. ⁷ C⁶ -ṭṭakko. ⁸ C⁷ -ā, C⁸ -at. ⁹ C⁹ -ā. ¹⁰ C¹⁰
 patitthikā. ¹¹ so C¹¹ for pattakko? B¹² patitthasajjhabba. ¹² B¹³ tar-. ¹³ B¹⁴
 syyassa. ¹⁴ B¹⁵ adda es. ¹⁵ B¹⁶ dīssassa. ¹⁶ B¹⁷ atikkhassante. ¹⁷ C¹⁸ brāh-
 manajāco. ¹⁸ C¹⁹ -ano -so, C²⁰ -one - - so.

rajaṃ okiranto ākāsaṃ uppatitvā gato, mayāpi ajj¹ eva nikkhamitvā pabbajitum vaṭṭatīti² so r. niyyādeivā pabbajitukāmo gāthadvayam ā.:

22. Ko nu 'me rājakattiāro sūta veyyattim āgata³,
 23. rajjaṃ niyyādayissāmi, māhaṃ rajjena-m-atthiko. 36.
 24. Ajj⁴ eva pabbajissāmi, ko jaṇṇā maraṇaṃ suve,
 māhaṃ⁵ kāko va dummedho kāmānaṃ vasaṃ annagā⁶ ti. 37.

Tattha ko nu me ti kubbu nu ime, rājakattiāro ti ye rajjārahaṃ⁷ abhi-
 sūcivā rājanam karonti, sūta veyyattimāgata⁸ ti sūta ca ye ra añṇa⁹
 10 veyyattabhāvaṃ¹⁰ kṛvā māhamasāgatiṃ, rajjēvam-atthiko ti rajjena atthiko,
 ko jaṇṇā maraṇaṃ suve ti maraṇaṃ ajja¹¹ suve vā ti idam ān¹² ānutaṃ
 astasattho.

Evam r. niyyādentassa antvā amaccā āhaṃsu:

25. Atthi te daharo putto Dighāva ratthavaddhana¹³,
 26. taṃ rajje abhiśiṇṇassa, so no rāja bhaviṣsatīti. 38.
 Tatoparaṃ raṇṇā vuttagātham ādim katvā uttānasam-
 bandhagāthā¹⁴ pālinayen¹⁵ eva veditaṭṭhā.
 27. Khippaṃ kumāraṃ ānethe Dighāvum ratthavaddhanaṃ,
 taṃ rajje abhiśiṇṇassa, so vo¹⁶ rāja bhaviṣsatī. 39.
 28. 29. Tato kumāraṃ ānesuṃ Dighāvum ratthavaddhanaṃ,
 taṃ divā ālapi rāja ekaputtam maṇḍaramaṃ: 40.
 30. 31. Saṭṭhi¹⁷ gāmasahassāni paripuṇṇāni sabbaso —
 te putta paṭipajjassu, rajjaṃ niyyādayāmi¹⁸ te. 41.
 32. 33. Ajj¹⁹ eva pabbajissāmi, ko jaṇṇā maraṇaṃ suve,
 34. māhaṃ kāko va dummedho kāmānaṃ vasaṃ annagā. 42.
 35. 36. Saṭṭhi nāgasahasāni sabbālaṃkārabhūsitā
 suvaṇṇakaceḥā mātāgā hemakappanavāsasā 43.
 37. 38. Ārūḥā gāmaṇṭyehi tomaraṃkusapānīhi —
 te putta paṭipajjassu, rajjaṃ niyyādayāmi te. 44.

¹ C¹ sūta-, B¹ sūta-veyyatta-. ² C² māhaṃ, B² māhaṃ. ³ B³ antvā. ⁴ B⁴ ajjā-. ⁵ C⁵ añṇā. ⁶ B⁶ sūta-veyyatta- cor. to sūtañṇā-. ⁷ B⁷ sūta-, C⁸ sūta-
 antvā-⁸ añṇā ca. ⁹ B⁹ sūta-veyyatta-. ¹⁰ B¹⁰ sūta-veyyatta-. ¹¹ B¹¹ sūta-veyyatta-. ¹² B¹² sūta-veyyatta-. ¹³ B¹³ sūta-veyyatta-. ¹⁴ C¹⁴ sūta-veyyatta-.
¹⁵ B¹⁵ sūta-veyyatta-. ¹⁶ C¹⁶ so. ¹⁷ C¹⁷ sūta-veyyatta- throughout. ¹⁸ C¹⁸ -dayāmi.

15. Ajj' eva etc. 45.
16. Saṭṭhi asausahassāni sabbālaṃkārabhūsitā
ajāṇiyā va jāṇiyā viṇḍhāvā siṅhāvāhino¹ 46.
17. Ārāḥhā gāmanīyehi illiyācāpadhārihi² —
te putta paṭipajjassu, rājjam niyyādayāmi te. 47. 4
18. Ajj' eva etc. 48.
19. Saṭṭhi rathasahassāni sannaddhā nasettaddhajā
dipa³ atho pi veyyagghā sabbālaṃkārabhūsitā 49.
20. Ārāḥhā gāmanīyehi cāpahatthehi vammhi —
te putta paṭipajjassu, rājjam niyyādayāmi te. 50. 10
21. Ajj' eva etc. 51.
22. Saṭṭhi dhenusahassāni rohaṇṇā⁴ puṇḍarīkabhā —
tā putta paṭipajjassu, rājjam niyyādayāmi te. 52.
23. Ajj' eva etc. 53.
24. Soḷasitthisahassāni sabbālaṃkārabhūsitā 15
vicittahatthābharanā⁵ āmottamanikūṇḍalā —
tā putta paṭipajjassu, rājjam niyyādayāmi te. 54.
25. Ajj' eva etc. 55.
26. Dabarass' eva me tāta mātā⁶ mātā⁷ tī me sutān,
tāyā viṇā ahaṃ tāta jivittum hi na ussahe. 56. 20
27. Yathā Āraṇṇakam nāgam poto anveti pacchato
jessantam giriduggesu sameṣu viṣameṣu ca 57.
28. Evam tam anugacchāmi pattam⁸ ādāya pacchato,
suharo te bhavissāmi, na te hessāmi duhharo. 58.
29. Yathā sāmuddikam nāvam vāḍijānam dhānesinān 25
vohāro tattha gaḇheyya vāḍijā vyasanī⁹ siyā¹⁰ 59.
30. Evam evāyam puttakālī¹¹ antarāyakaṃ mama¹²,
imam kumārān pāpetha pāsādān rativaddhanam. 60.

¹ C¹ diḅhaviyāno, C² siṅhavihito, B¹ siṅḡarāhānā, B² siṅhavihānā. ² B¹ lu-
driyācāpa-, C¹ illiyācāpa-. ³ B¹ -pa. ⁴ C¹ -haṇṇā. ⁵ B¹ vicittavānāhi-. ⁶
C¹ B¹ mātā. ⁷ B¹ -pā. ⁸ B¹ vyasanam. ⁹ in all three MSS. for siyān.
¹⁰ C¹ -līhā. ¹¹ B¹ mama.

61. Tattha kambūsaṣaṭṭhāyo¹ yathā Sakkaṃ va accharā
 tā nadi tattha ramesanti², tāhi-m-eso³ ramessati. 61.
 62. Tato kumārāṃ pāpesuṃ pāsādaṃ rativaddhanam,
 taṃ diṣvā avacūṃ⁴ kaṇṇā Dighāvuṃ ratṭhavaddhanam: 62.
 63. Devatā na si gandhabbo ādu Sakko purindado,
 ke vā tvath kussa vā putto, katham jānemo taṃ mayam⁵. 63.
 64. N' amhi devo na gandhabbo na pi Sakko purindado,
 Kāsiraṇṇo ahaṃ putto Dighāvo ratṭhavaddhanaṃ. 64.
 65. Māma⁶ bharatha, bhaddaṃ vo, ahaṃ bhattā bhavāmi vo.
 66. Taṃ tattha avacūṃ kaṇṇā Dighāvuṃ ratṭhavaddhanam:
 kuhiṃ rājā anupatto, ito rājā kuhiṃ gato. 65.
 67. Pamkaṃ rājā atikkanto thaḥ rājā patiṭṭhito
 akantakaṃ agahnaṃ paṭipanno mahāpathaṃ. 66.
 68. Ahaṃ ca paṭipanno 'emi maggaṃ duggatigāmināṃ
 sakaṇṭakaṃ sagahanaṃ yena gacchāmi duggatith. 67.
 69. 'Tassa' te sāgataṃ⁷ rājā siḥassōva giribhajaṃ,
 anusāsa mahārāja, tvam no⁸ sabbāsaṃ issaro ti.

Tattha khippaṃ⁹ ti tena hi taṃ dāṇaṃ āneka, ālapiti¹⁰ etthi gāmasa-
 kassāceti¹¹ ādini¹² adhoto ālapi. sabbāsaṃkārābhūti¹³ ti te nāgā sabbhi
 20 etsepagādhi. atakkarehi bhūti, hemakappasānāssa¹⁴ ti surasābhacchena
 kappasena paṭipannasārā, gāmaniyehi¹⁵ hatthārehi, ajāniyā¹⁶ va 'ti
 kāsiraṇṇa¹⁷ jānana¹⁸ va¹⁹, jātiyā²⁰ vināyā²¹ ti siṃhavaratthena²² Siṃha-
 nadiṭṭhe jati, gāmaniyehi²³ anantariyehi, iliyācāpadhārikhi²⁴ iliyācā-
 25 ca²⁵ cāpavudha²⁶ ca dhārentaṃ, dīpa²⁷ aho pi veyyagghā²⁸ ti dipīnima-
 vyarāsaṃnuparivā²⁹, gāmaniyehi³⁰ caṇḍikā, rammihi³¹ samudde-
 vaṇḍikā³², rāhaṇā³³ ti ratavannā, paṇḍaravāḥ³⁴ ti nebhāsaṃ-
 khāteṃ jettakapūṇḍaravāṃ samānupātā, dāharaṇḍeva³⁵ me ti siha nāgā ku-
 māro tāṃ mama³⁶ dāharaṇḍeva³⁷ sato mātā³⁸ mātā³⁹ ti mayā suraṃ vo haṃ
 20 tayā viṇā jivatuṃ na sakkhissāmi i., poto ti suraputaka, jivantaṃ ti
 vicarati, siṃhavaratthena⁴⁰ ti samudde vicarantaṃ, dāharaṇḍeva⁴¹ ti dāhanam
 paṭipannānaṃ, rāhaṇā⁴² ti tānāṃ bhūmi⁴³ etthā kaddhanako vāṇasaṃ-

¹ B¹ kambūsa-, B² kambūsa-. ² B¹ ramessati. ³ C¹ B¹ eso. ⁴ C¹ ālapuṃ.
⁵ B¹ adde kumārāṃ. ⁶ B¹ māhi māhi, B² māmaṃ. ⁷ B¹ tattha. ⁸ B¹ aṇ-
⁹ C¹ so. ¹⁰ B¹ sam. ¹¹ B¹ vijānana¹² ca, C¹ -ko va. ¹³ B¹ jātiyā aṇ-
 dharaṇḍeva. ¹⁴ B¹ jatiyā. ¹⁵ B¹ jatiyā. ¹⁶ C¹ -pāṇā. ¹⁷ B¹ cariyehi
 rammihi, C¹ rammihi. ¹⁸ C¹ -sammihi. ¹⁹ B¹ adde tāṃ mama. ²⁰ B¹
 adde me. ²¹ B¹ mātā. ²² B¹ vicaravāḥ in the place of taṇhā -.

- taassa vasaṇṇaṃ piṇḍaṃ ghātāpetvā Devadattaṃ saṅghabhojānaṃ
 bhūṃnaparissāsaṃ roge uppanne „T-¹uṃ khamāpessāmi”² mañcaṣivikāya
 Sāvasthiṃ³ gacchantassa Jetavanadrūpe paṇḍitaṃ parivṛṭṭabhāraṃ
 sutvā „Devadutto Sammasambuddhaṃ paṭipakkhe hutvā pathaviṃ
 * pavāsetvā avāṇiparāyaṇo jāto, mayāpi taṃ nissāya piṭṭhaṃ dhammiko
 dhammarājā ghātito; ubhaṃ pi nu kho pathaviṃ parissāssāmi”⁴ bhūṃ
 rajjasiriyā cittaṃsādaṃ alabhi⁵, „thokaṃ uddāyissāmi”⁶ niddaṃ aṇa-
 gāṇamatto navayojanabhaḷāya⁷ „ayapaṭhavīyaṃ”⁸ pāṭetvā ayaṇṇiḷhi
 kuṭṭhiyānāso⁹ riyā sūmakkhāḷi bhūṇetvā khaṇṇamāso vyaḥcaranavasaṇṇa
 10 viraṇṇito¹⁰ uṭṭhāsi, ath’ ekadivasaṃ komudiyaṃ sātumāsiniyaṃ anacca-
 gaṇaparivuto attano yasaṃ oloketvā „mama piṭṭhaṃ yaso na”¹¹ mahanta-
 taro, tathārūpaṃ¹² nāmaḥhaṃ dhammarājāṃ¹³ Devadattaṃ nissāya
 ghātesu”¹⁴ ti cintesi, taṃ¹⁵ evaṃ cintentaṃ¹⁶ eva kāyaṃ dāḍha appajji,
 sikkhasaṅgāṃ seditantaṃ ahoṣi, tato „ko nu kho mama maṃṭhaṃ bhayaṃ
 15 vānediti”¹⁷ cintetvā „ghāṇetvā Daṇḍalaṃ aṇṇo a’¹⁸ atthi”¹⁹ cintetvā²⁰
 „ahhaṃ T-²¹assa mahāparādhiko, ko nu kho mama²²’²³ netvā dhi-²⁴ssutthi”²⁵
 cintento „na aṇṇo koci aṇṇatra Jivakā”²⁶ ti sallaḍḍhetvā tassa gaḍhetvā
 gamanūpāyaṃ karonto „raṇṇiṇiṃ²⁷ etaṃ bho dandaṃ²⁸ ratthi”²⁹ udāsaṃ
 udāsetvā „kiṃ nu kho-³⁰ aṇṇaṃ³¹ samaṇaṃ vā brāhmaṇaṃ vā payirapā-
 20 seyyānaṃ”³² ti ratvā parissāssārukāḍḍhi parissāssānaṃ gaṇe kathāṃ teṇa
 vacanaṃ anādiyitvā Jivakaṃ paṭipucchitvā tena T-³³assa gaṇaṃ kathetvā
 „taṃ dero”³⁴ bhagavantaṃ³⁵ payirapāsātū”³⁶ ti rante bhutthiṇāsoṃ kappā-
 petvā³⁷ Jivakamharaṇaṃ gantvā T-³⁸uṃ upasaṃkamanitvā raṇḍitvā T-³⁹ena
 katapaṇṇamāthāro anādiyitvā⁴⁰ aṇṇaṃ aṇṇaṃ⁴¹ pucchitvā T-⁴²assa ma-
 25 dhura-⁴³aṇṇaṃ aṇṇaṃ⁴⁴ pucchitvā T-⁴⁵uṃ khamāpetvā pakkāmi. So tato paṭṭhāya
 kattaṃ paṭisedetvā T-⁴⁶uṃ khamāpetvā pakkāmi. So tato paṭṭhāya
 dāṇaṃ dento sūlaṃ rakkhanto T-⁴⁷ena siddhiṃ sammaggam katvā
 malhuradhammānāṃ sūtaṃ kalyāṇamittasamaggam pabbhābhaya
 vigāṭalaṃbhaṇaṃ hutvā cittaṃsādaṃ paplabhi⁴⁸, sukheṇa⁴⁹ cattāro
 30 līyāpathe kappesi. Ath’ ekadivasaṃ dh. k. x.: „⁵⁰so. Ajjānantaṃ
 piṇḍhātakaṃ katvā bhayappatto ahoṣi, rajjasiriyā nissāya cittaṃsā-
 daṃ alabhanto sabbiriyāgatheso dukkhaṃ anulohā, so dāmi T-⁵¹uṃ
 āgamaṃ kalyāṇamittasamaggam vigāṭabhayaṃ saviyāsaṃ khaṇṇaṃ anu-
 bhotti”. S. āgarevā „kāyaṃ nu⁵² ittha bhikkhavo x. k. x.”⁵³ ti pucchitvā

¹ It -maṇi. ² C² -ttem. ³ so C²; It na -tthi. ⁴ B² -paṇ. ⁵ It
 sūmahāparivāyāṃ. C² pathaviṃ. ⁶ It koṭi-. ⁷ It sūta-. ⁸ C² aḍḍa ex.
⁹ C² -pā. ¹⁰ It -jāṇaṃ. ¹¹ It nara. ¹² C² me in the place of kho maṃṭha.
¹³ C² so. ¹⁴ C² bhagavantaṃ. ¹⁵ C² sampi-, C² kempī-. ¹⁶ It seditantaṃ.
¹⁷ It -tthi. ¹⁸ C² sūmahāsa.

„imāya nāma“ 'ti rotte „im bhikkhave idān“ eva pubbe p' esa pite-
ghātakammaṃ katvā maṃ nissāya sukhaṃ sayhi“ ratvā ā. ā.

A. B. Brahmaddatto¹ Brahmaddattakumārān nāma puttān
paṭilabhi. Tada Bo. purohitaassa gehe paṭisaṇḍhiṃ ganhi,
jātassa c' assa Saṃkiccakumāro ti nāmaṃ karimso. Te ,
ulho pi rājanivesane ekato va raḍḍhiṃso, aññamaññasahāyakā'
hatvā vayappattā Takkaṣilaṃ gantvā sabbasippāni uggaḥhitvā
paccāgamimso. Atha rājā puttassa aparājjaṃ adāsi, Bo. pi
aparājass' eva santike ahoṣi. Ath' ekadivasaṃ aparājā pītu
uyyānakkīlaṃ gacchantassa mahantaṃ yasaṃ dīsvā tasmiṃ 15
lobhaṃ uppādetvā „mayhaṃ pītā mama bhātisadiṣo“, sace
etassa maraṇaṃ olokessāmi mama mahallakakāle r. labhissāmi,
tada loddhena pi rajjena ko attho', pītaṃ mīretvā r. kāressā-
mīti“² ciutetvā B-assa tuva attham ārocesi. Bo. „amma,
pītughātakammaṃ nāma bhāriyaṃ nirayamaggo, na sakkā 15
etaṃ kātuṃ, mā karīti“ paṭibāhi. So punappuna pi kathetvā
yāvatantiyaṃ tena paṭibāhito pādamūllehi saddhīṃ mantesi, te
sampaṭicchitvā raḍḍho³ maraṇūpāyaṃ vimahimso. Bo. tam
pavattim ātvā „nāhaṃ etehi saddhīṃ ekato' bhavissāmīti“⁴
mātāpītare anāpocchitvā aggadvārena nikkhamitvā Himavantaṃ 20
pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā jhānābhīññaṃ⁵ niddhattetvā
vanamūlaphalāhāraṃ vihāsi. Rājakumāro pi tasmiṃ gate pītaṃ
mīretvā mahantaṃ yasaṃ anubhavi. „Saṃkiccakumāro kira
isipabbajjaṃ pabbajito“ ti sutvā taṇhā kulaputtaṃ nikkhamitvā
raassa santike pabbajimso, so mahatā isigāyena parivuto tattha 25
vasi sabbhehi sammāpaṭilābhīhi⁶ yeva. Rājā pītaṃ mīretvā
appamattakaṃ yava kālāṃ rajjasukhaṃ anubhavitvā⁷ tato
paṭṭhāya bhūto cittaesādanālabbhanto nīrāye kammakaraṇappatto
viya ahoṣi. So B-ān nussaritvā „sahāyo me 'pītughāta-
kammaṃ bhāriya' ti paṭisedhetvā maṃ attano kathaṃ gāha- 30
petuṃ asakkonto attānaṃ niddosaṃ katvā paṭiyi, sace so idha

¹ Bda add r. kīrento. ² Bda -ānāyā. ³ Bda bhārikāsa. ⁴ Cda add ti. ⁵ Bf

ganthasamiti. ⁶ Cda eund paṭiā. ⁷ Bda ko. ⁸ Bf -k. ⁹ Cda -hā. Bda -ānā.

¹⁰ Cda anavāhā.

abhaviṣsa na me piṭuḡhātakammaṃ kātum adassa, idam pi me
 bhayaṃ hareyya, kaṇaṃ nu kho¹ otaṛaṃ vīharati, so' asā² va-
 sanatṭhānaṃ jāneyyaṃ pakkosāpeyyaṃ, ko nu kho me tassa³ va-
 sanatṭhānaṃ āroceyyā⁴ 'ti cintesi. So tato paṭṭhāya antopure ca
 2 rājasabhāyaṃ ca B-ass' eva vannaṃ bhāsati. Evaṃ addhāne gate
 B. „rājā maṃ saratīti, mayā tattha gantvā⁵ dh. desetvā tam⁶
 nibbhayaṃ katvā āgantum vattarīti⁷“ paṇḍasa vassāni Himavante
 vasitvā pañcasatātāpaxaparivato ākāseṇa gantvā Dāyapaase
 nām⁸ uyyāne otaṛitvā isigana-parivato silāpatte nisīdi. Uyyāna-
 10 pālo tam diṣvā „bhante gāgasatthā ko nāmā⁹“ 'ti pucchī.
 „Saṃkiccapanḍito nāmā¹⁰“ 'ti ca¹¹ sotvā sayam pi sañjānitvā
 „bhante yāvāhaṃ rājānaṃ ānemi tāva idh¹²“ eva boṭha, ambhākaṃ
 rājā tunhe datthukāmo¹³ ti vatvā vanditvā vegena rājakulaṃ
 gantvā tassa āgatabhāvam rañño ārocesi. Rājā tassa santikaṃ
 15 gantvā¹⁴ kattabbayuttakaṃ upacāraṃ katvā pañhaṃ pucchī.

Tam aṭṭhaṃ pakāseṇto S. ā.:

1. Diṣvā nisinnam rājānaṃ Brahmaṇḍitaṃ rathesabhaṃ
 ath' asā patirodesi yassāni anukampako: 69.
2. Saṃkicc' āyam anuppatta isinnam sādhusammata,
 20 taramānarūpo niyyāhi¹, khippam passa mabhesināsi. 70.
3. Tato [ca] rājā taramāno yuttam āruya amānaṃ
 mittānaccaparibhūḷho agamāsi rathesabho. 71.
4. Nikkhippe paṇca kakulhāni Kāśīnaṃ tatthavaḡghano
 rājarājāni: uphisaṃ khaggaṃ² chuttam upāhamaṃ³ 72.
5. Oruṃha rājā yāmmaḡ (thapayitvā) paṭicchadum
 25 āsīnaṃ Dāyapaasaṃmāṃ Saṃkiccena upasaṃkamaṃ, 73.
6. (Upasaṃkamitvā [20] rājā sammodi isinā saba,
 tam kathaṃ vīṭṭāretvā ekamantaṃ upāsi. 74.
7. Ekamantaṃ nisinnā va yuthā⁴ kālaṃ amāññatha
 30 tato pāpāni kammaṇi pucchitum paccapajjatha. 75.
8. Isin pucchāni Saṃkiccena isinaṃ sādhusammataṃ
 āsīnaṃ Dāyapaasaṃmāṃ isisamghaparakkhataṃ: 76.

¹ Bā² nīd so. ² Bā sacetasu. ³ Bā silā tassa. ⁴ Bā omiṭṭa tam. ⁵ Bā
 omiṭṭa ca. ⁶ Cā āg-, Cā ag-. ⁷ Bā niyyāhi. ⁸ Bā -a. ⁹ Bā chattaṇup-.
 Bā aṭṭha.

10. Kam' gatim¹ pecca garehanā sarā dhammāśīrāṇe,
atimpo mayā dhammo, tam me akkhāhi pucchito. 77.

Ta. *diṭṭvā ti bhikkhave so uyyānapāle rājānaṃ rājasaṅghāya² nistinnam*
diṭṭvā, aṭṭhasā³ 'ti evaṃ nistinnam diṭṭvā aṭṭha tassa pavāseṭṭi⁴ jassāṇi⁵ vadanto,
iroceti⁶ aṭṭho, jassāṇi⁷ mahārāja yassa tvaṃ aṇṇampako muduritto⁸ ki⁹ 8
yassa aṇṇeham vannaṃ payirulūkhā¹⁰ so ayaṃ Saṅkhejjo tejjam antare eḍḍho
leṭṭhako¹¹ ti sammata¹² sumpanto tava uyyāne allāpatte¹³ bāḍhaparivuto kaḍḍha-
paṭṭinā¹⁴ viya nistinnam, taramāmarūpo¹⁵ ti mahārāja pabbajitā nāma kule vā gane¹⁶ vi
slaggā¹⁷ tumbhakarā anugarechantinam¹⁸ eva¹⁹ pakkameyyum²⁰ tasmā taratimāmarūpo khūp-
paṇḍu²¹ uyyāhi mahantinnam²² allāḍḍimānāṃ²³ seitanā²⁴ gavesitattā²⁵ mahesluṇḍh, tato 10
ti bhikkhave so rājā tassa vacanāṃ²⁶ sutvā tato tassa vacanato²⁷ anuṇṇaṃ²⁸ e-e,
nikkhīpā²⁹ 'ti nikkhīpivā, tassa kira uyyānadrōram³⁰ patvā va³¹ etad³² ahoṭi: pabba-
ṭṭā nāma garuḍhāṇṭyā Saṅkhejjesūpasaṇṇa³³ suttikāṃ³⁴ uddhātaveṇa³⁵ garuḍḍa³⁶ suttan
ti so mahācittasampadāṇaṃ³⁷ vāḍḍaṇṇaṃ³⁸ kaḍḍhanamayam³⁹ upākappaṭṭha⁴⁰ supari-
bhūṭāṇaṃ⁴¹ maggaḷabhaḍḍaṇṇaṃ⁴² setarehallaṃ⁴³ socanapāpādukkā⁴⁴ ti iminā⁴⁵ paṇḍa⁴⁶ rājaka- 15
ṇḍhabhūṭāṇāṃ⁴⁷ apāṇaṃ⁴⁸ tene vuttam⁴⁹ nikkhīpā⁵⁰ 'ti, pavāseḍḍanti⁵¹ tad⁵² eva
rājakaṇḍhabhaḍḍaṇṇaṃ⁵³ thepavittā⁵⁴ bhāṇḍigāṇḍha⁵⁵ kaṭṭha⁵⁶ dattā, līḷya⁵⁷ pāsasaṃ⁵⁸ mū
ti⁵⁹ evaṇṇimāke⁶⁰ uyyāne, aṭṭha⁶¹ kūtāṃ⁶² amasāṇṭhā⁶³ ti aṭṭha so idanā⁶⁴ me paṇ-
ṭṭam⁶⁵ pucchitum⁶⁶ kiṃ⁶⁷ ti jini⁶⁸, Pāṇḍam⁶⁹ para⁷⁰ yaṭhā⁷¹ kūtā⁷² ti⁷³ igatam⁷⁴, tassa
kāḍḍhūrūpā⁷⁵ paḍḍhapucchanaṃ⁷⁶ amasāṇṭhā⁷⁷ 'ti aṭṭho, paccapajjathā⁷⁸ 'ti 20
paṭipajjā⁷⁹, pecca⁸⁰ 'ti paṭigantvā, paralokassa⁸¹ vā nāman⁸² etam⁸³, tasmā⁸⁴ paroloka⁸⁵
'ti aṭṭho, mayā⁸⁶ ti bhāṇṭa⁸⁷ mayā⁸⁸ susarita⁸⁹ dhammo⁹⁰ atikkantā⁹¹ piṭṭhātakkamamā
katāṃ, tamme⁹² akkhāhi⁹³ tasmā⁹⁴ me⁹⁵ akkhāhi⁹⁶: kam' gatim⁹⁷ piṭṭhātakkā
garehanā⁹⁸ kataramāṇā⁹⁹ nīraye¹⁰⁰ paccantitā¹⁰¹ pucchāti, so tam¹⁰² sutvā tene¹⁰³ hi mahārāja
sunoḍḍi¹⁰⁴ sarā¹⁰⁵ oṇḍam¹⁰⁶ tēsa¹⁰⁷ eḍḍā¹⁰⁸. 25

S. tam¹⁰⁹ aṭṭhaṃ¹¹⁰ āvīkaronto āha:

10. Iḍi¹¹¹ vanna¹¹² Saṅkhejjo Kāsīnaṃ¹¹³ rājthavaḍḍhanam¹¹⁴
āśīnaṃ¹¹⁵ Dāyapasaṇṇam¹¹⁶, mahārāja¹¹⁷ suṇāhi¹¹⁸ me: 78.
11. Uppathena¹¹⁹ vajantāsa¹²⁰ yo maggam¹²¹ anussānti¹²²
tassa¹²³ ve vacanam¹²⁴ kayirā¹²⁵ sāsa¹²⁶ maggeyya¹²⁷ kappako. 79.
12. Adhannam¹²⁸ paṭipannasa¹²⁹ yo dhammam¹³⁰ anussānti¹³¹
tassa¹³² ve vacanam¹³³ kayirā¹³⁴ ta so gaccheyya¹³⁵ duggaṇi¹³⁶ ti¹³⁷. 80.

Ta. *uppathena¹³⁸ 'ti¹³⁹ etad¹⁴⁰ paṭiyuṭṭhamaggena¹⁴¹, maggamaṇṇasānti¹⁴²*
āḍḍam¹⁴³ maggaṃ¹⁴⁴ akkhāhi¹⁴⁵, kāsā¹⁴⁶ maggeyya¹⁴⁷ kappako¹⁴⁸ ti¹⁴⁹ tassa¹⁵⁰ oṇḍakāsa¹⁵¹

¹ all three MSS. - i. ² B² - yam. ³ B⁴ ahoṭi. ⁴ B⁴ liddhako. ⁵ B⁴ anugarechanti-
naṇḍeva, C² gar-. ⁶ C² - ayya. ⁷ C² mahantechi - - geyam¹ seitanāṃ. ⁸ C²
para in the place of gavesitattā. ⁹ B⁴ tam. ¹⁰ B⁴ jānati. ¹¹ C² tathā. ¹²
C² paḍḍham-. ¹³ C² nāmatamāṇāṃ, B⁴ nāmatāṃ. ¹⁴ C² - ko. ¹⁵ C² eḍḍā ti.
¹⁶ C² kamman, B⁴ yammā. ¹⁷ C² n. ¹⁸ B⁴ omī tasmā me a-. ¹⁹ all three
MSS. - i. ²⁰ B⁴ su-. ²¹ C² - tihi, omitting ti.

11. Tassa aggisikkhā kāyā niccharanti pabbassarā
tejjabhakkhassa gattāni lomagehi¹ nakkhehi ca. 105.
12. Dayhamānena gattena niccaṇṇā santarabhāhiraṇ
dukkhābhiṭṭunno nadari nāgo tuttaḍḍito² yathā. 106
13. 11. Yo lobhā pitarāṇi haṇti deṣā vā purisādhama
sa Kālasutte niraye cirarattāni³ paccati. 107.
14. Sa tādiso paccati lohakumbhīyā⁴,
pakkaṇ ca sattihi hananti nittacāṇ
andhaṇ karitvā muttakariṇasbhakkhaṇ,
15 khāre nimujjanti⁵ tathāvidhaṇ naraṇ. 108.
16. 11. Tattaṇ pakatthitaṇ⁶ ayogulaṇ ca
dīgha ca phāle⁷ cirarattatāpīte
vikkhambhaṇ ādāya vibhajja rajjuhi⁸
vatte⁹ mukhe saṃsavayanti rakkhasā. 109.
17. 11. Sāmā ca soṇā ca kalā ca gijjhā¹⁰
kākolassamghā ca diḍā ayomukkhā
saṃgamma khādanti vipphandamānaṇ
jīvaṇ vibhajja vighāsaṇ¹¹ salohitaṇ¹². 110.
18. 11. Tam daddhakolaṇ¹³ paribhinnaḡattāṇ
uippothayanti¹⁴ [anu]vīcaranti rakkhasā,
19 rati hi nesaṇ¹⁵, dukkhino paṇ¹⁶ itare,
etādisasamūhā niraye vasaṇti
ye keci¹⁷ loke idha pettighātiṇo¹⁸. 111.
20. 11. Putto ca mātaraṇ haṇtvā¹⁹ ito gantvā Yamakkhayaṇ
21 bhusaṇ āpajjate²⁰ dukkhaṇ attakammaphalūpago. 112.
22. 11. Amānussa atibalaṇ hantāraṇ janayantiyā
ayomayehi phālehi²¹ pīlayanti punappunāṇ. 113.

¹ Ed lomeli ca. ² Ed tuggaḡittho. ³ Ed -kya. ⁴ Ed -jam. ⁵ C² na --, Ed
atth- corr. to ntu-. ⁶ Ed pakkatthitaṇ, C² jakatthāḡittho. ⁷ C² phālō, Ed
pālō. ⁸ Ed rajjan. ⁹ so C²; Ed viraṇ, Ed strato. ¹⁰ Ed ribala corr. to so-
bala? C² giddhā. ¹¹ C² vigha-. ¹² C² vilohita-. ¹³ so C²; Ed catthakolaṇ,
C² daddhakolaṇ. ¹⁴ C² uippoṭa-. ¹⁵ Ed te-. ¹⁶ C² ya keci. ¹⁷ Ed pūti-.
¹⁸ Ed harvā. ¹⁹ C² āapajjate. ²⁰ C² pā-, Ed vā-.

102. Tam passutaṃ sakā gattā¹ ruhirāṃ attasambhavaṃ
tambalohavillinaṃ va tattaṃ pāyenti² mattiḥhaṃ. 114.
103. Jighaṇṇaṃ³ kuṇapaṃ pūti⁴ duggaṇḍhaṃ gūthakaddamaṃ
pubbalohitasamkhāsaṃ rahadaṃ ogayha tiṭṭhañi. 115.
104. Tam enaṃ kimayo⁵ tattha atikāyā ayomukkhā⁶
chaviṃ chetvāna⁷ khādanti pagiddhā⁸ mamsalohite. 116.
105. So ca taṃ nrayaṃ patto nimuggo Sataperisaṃ
pūtiṇaṃ⁹ kuṇapaṃ vāti¹⁰ samantā satayojanaṃ. 117.
106. Cakkhumāpi hi¹¹ cakkhūhi¹² tena gaudheṃ jiyati,
etādisaṃ Brahmaḍatta mattiḥha¹³ labhate dukkhaṃ. 118. 19
107. Khuraḍhāraṃ anukkamma tikkhaṃ durabbhisambhavaṃ
patanti gabbhapātiniyo¹⁴ duggaṃ Vetaraṇiṇaḍḍha. 119.
108. Ayomayā sīmbaliyo soḷasaṃgulaḥkappaṃ
duhato-m-abhilambanti¹⁵ duggaṃ Vetaraṇiṇaḍḍha. 120.
109. Te accimanto tiṭṭhanti aggikkhaṇḍhā va ārakā,
ādiṭṭā jātavedena uddhaṃ yojanaṃ uggaṭā. 121.
110. Ete¹⁶ sajaṇti nraya tatte tikkhaṇakappaṃ
nāriyo ca atieḍariniyo¹⁷ nara ca parādāragā. 122.
111. Te patanti adhakkhaṇḍhā vivatta vihaṭā¹⁸ pothū,
sayanti viśividdhaṇṇā, diḍḍhaṃ jaggaṇti saṃvarin¹⁹. 123. 20
112. Tato ratiyā vīvasane mahatiṃ pabbatūpamaṃ
lohakumbhiṇ pavaḷḷanti²⁰ tattaṃ aggisamāḍḍakaṃ. 124.
113. Evaṃ divā ca ratto ca duasillā mohapāretā
anubhonti²¹ sakaṃ kammaṃ pubbe dukkatam attano. 125.
114. Yā ca bhariyā dhanakkhā sāmikaṃ atimaṇḍati²²
sassaṇhi vā sasuraṃ vāpi jettḥhaṃ²³ vāpi nanandaraṃ²⁴
taṇṇā vaṇkena jivhagaṇa oibbhanti sabandhanaṃ. 126.

¹ B¹ tam passutaṃ sakā gattā. ² B¹ pāyenti. ³ B¹ jighaṇṇaṃ. ⁴ so C¹, B¹ pūti. ⁵ B¹ -ayo. ⁶ C¹ adho-. ⁷ B¹ tetsāna. ⁸ B¹ eamgiddhā. B² eam-viddhā. ⁹ B¹ potham. ¹⁰ C¹ pūti. ¹¹ so C¹; C¹ B¹ pi. kl. ¹² C¹ -dhi. ¹³ B¹ mānṇa. ¹⁴ B¹ gabbhapātiyo. C¹ gabbhapātiniyo. ¹⁵ C¹ dhanam-abhilambanti. B¹ abhata abhilambanti. ¹⁶ B¹ eam te. ¹⁷ B¹ -āriyo. ¹⁸ C¹ vigaṭā. ¹⁹ B¹ saṃvati. ²⁰ so al. dham MSS. for pabbajati? ²¹ C¹ -oti. ²² C¹ -vattam. ²³ B¹ nanandam.

10. Sa' vyāmahattam' kinnam jivhaṃ paṣaṇti attanī,
 viññāpetum na sakkoti, Tapane pecca paocati. 127.
 11. Orabbhikā sikkarikā macchikā migabaddhikā
 corā goghātakā juddā avamā vaṇṇakārakā¹ 128.
 12. Sattthi lohakūṭhehi nettimāsehi ussāhi ca
 hañḍamānā khāraṇadhi² papatanti avamsirā. 129.
 13. Sāyaṃ pāto kūṭakārī ayokūṭhehi hañḍanti,
 tato vantan' durattānaṃ pasesaṃ bhūṇjate suda. 130.
 14. Dhamkā³ bheraṇḍakā gijjhā kakolā ca⁴ ayomukhā
 vipphandamānaṃ⁵ khādanti onraṃ kībbisakārinam⁶. 131.
 15. Ye migena migam hanti pakkhiṃ vā pana pakkhiṇā
 asanto rajasā⁷ channā⁸ gantā⁹ te nīrayaṃ adho¹⁰ ti. 132.

- Ta patho¹¹ u dassamālakammāpatho¹² dhammo, khemo n¹³ appa-
 bhaye angulimaggō. 133. ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

kartin-pasawetvi nicale¹ karont², aha puratthimato³ ayapabbato samugghāya
 assati viya vāraṇto⁴ āguttvā te satte saṅghakaraṇiyan⁵ ālāp⁶ pīnassato viya
 gantvā paṇḍimadiāya utthāti, paṇḍimadiāro samutthikhe pi tath⁷ eva gantvā
 puratthimadiāya utthāti, deo pana ekato samigantvā uccayanā⁸ uccikkha-
 jāni⁹ viya pīnenti, evam ta bhikkhū varasatassasāssāni dukkhāni amutthenti, de-
 o Kornā ti Jālarorovo Dhāmarnorova vā¹⁰ 'ti deo, ta Jālarorovo kappena
 saṅghāhā ratthalohitajālāhi¹¹ pūṇṇo Dhūmarorovo khārashūmā¹², neva¹³ Jāla-
 rorova¹⁴ parantānā¹⁵ navāhi¹⁶ samarukhehi jāla pavatitvā saritvā dahanti¹⁷.
 Dhūmarorova¹⁸ navāhi¹⁹ samarukhehi khārashūmo pavatitvā pīṭhāni viya sarit-
 tva vedeti, ubhayathāpi²⁰ pabentā satte mahāvīravāṇi vīravantīti deo pi²¹
 Kornā ti eutā, Jālānā vā²² pana eutānā vā²³ neva dukkhāna vā²⁴ vī-
 rantarā n²⁵ atthi, eutā ti Avelā, mahāmo Avelā Mahāsvint²⁶, ta²⁷ hi po-
 ratthimādīhi bhittīhi jāla utthāhitvā paṇḍimadiā paṭṭhaññati tā eva bhittīyo
 vutthijjāhivā²⁸ parato²⁹ yojanassatam ganhāti, heṭṭhā utthīpi³⁰ upari paṭṭhaññati
 upari utthitvā heṭṭhā paṭṭhaññati, evam tā³¹ eutā jālāni vīci nāma n³² atthi,
 tassa pana anto yojanassatam thānāni khāravatthipīṭhāna pūritāni viya sattehi
 nīrantarāni pūritāni, sattehi triyāpāṭhāni parantānāni pamāṇāni n³³ atthi, na eva
 ālāpamādīhi³⁴ bhittenti³⁵ sakassakāṭhāne³⁶ yeva parantā³⁷, evam eutā satte-
 uam vīci nāma n³⁸ atthi, yathā pana jivhāro cha madhambhūmāni sattamassa tam-
 balabhaṭṭadimū samajānābhavāsiyā³⁹ abbhokārikāni kanti tathā ta anuḍḍhaṇa-
 bhavāsiyā⁴⁰ evā⁴¹ cha akusavātipāṭhupakkā abbhokārikā⁴² hoonti, dukkham eva
 nīrantarāni paṭṭhāyati, evam eutā dukkheṇ vīci nāma n⁴³ atthi, ev-āyāni sāha
 vībhātihi⁴⁴ rikāhambho⁴⁵ eṭṭhāresūdhikayojanassato⁴⁶ āvattato satupannā-
 vadhikayojanassato⁴⁷ sāha nevaḍḍhi samayojanassatassa n⁴⁸ evam tassa mahantatā
 vedhābhā, nīralassato rapatti Tapano⁴⁹, eṭṭhiya nīpenti Patāpano⁵⁰, tā.
 Tapanassatthi⁵¹ tava satte⁵² tālakkāhondhappemō⁵³ jallāssasāle alāḍḍipenti,
 tajo heṭṭhā pathavi jalati sūlam⁵⁴ jalati, evam so nīrayo⁵⁵ nīrale⁵⁶ satte rapatti.
 Itarassam pana saḍḍasatta⁵⁷ jalantehi āvuthehi paharitvā jallatāni ayapabbatam
 āropenti, tevaṇi pabbatamatthikā⁵⁸ (hi)atāle kammappaccayo sūlo paharati, te ta
 saṅghāteva saṅghāteva uddhapiddā adhmāni papatanti, aha heṭṭhā pīṭhaviyā⁵⁹
 jallitvā sūlakāni utthāhanti, te tāni matthaken⁶⁰ eva lāḍḍetvā teva vīritvā dha-

¹ C¹ -lo, B¹ -lam. ² B¹ adda jalo. ³ B¹ āvaranto. ⁴ C¹ -ya, B¹ saṅghā-
⁵ C¹ -ālo, C² -ālo. ⁶ C¹ -lo, B¹ uccayanā. ⁷ B¹ ucca-. ⁸ C¹ omāci. ⁹ C¹ -
 -robbhājāhi. ¹⁰ C¹ -dhūpenna. C² -dūpenna. ¹¹ B¹ teva. ¹² C¹ -o. ¹³ C¹ -
 -mahā. ¹⁴ C¹ -jay-. ¹⁵ B¹ parantānāni navāhi. ¹⁶ C¹ -topi, B¹ -tāpi.
¹⁷ C¹ add ca. ¹⁸ C¹ pā. ¹⁹ B¹ tatta. ²⁰ B¹ vutthi-, B² pavatthi-. ²¹ B¹ deo
 purato. ²² B¹ multa pi. ²³ C¹ -ññehi. ²⁴ B¹ vyāpāḍḍanti. ²⁵ B¹ only one
 sāha. ²⁶ C¹ -anti. ²⁷ B¹ -da-. ²⁸ C¹ -kāni. ²⁹ B¹ -bhittīhi. ³⁰ B¹ -
 -bhāvatā. ³¹ B¹ -kālyo-. ³² B¹ -kanarayo-, B² -kanarayo-. ³³ B¹ -dassāni.
³⁴ all three MSS. -ti-. ³⁵ B¹ mahāni-. ³⁶ B¹ -ti-. ³⁷ B¹ tāpante satte, B² -
 only tāpante for tava satte. ³⁸ C¹ -go. ³⁹ B¹ antāni. ⁴⁰ C¹ -o. ⁴¹ C¹ -o.
⁴² B¹ ālāpamādīhi. ⁴³ B¹ ayapabbatam papattam.

- eareti jānanta paccanti, evaṃ ssa¹ ariya iṅgeti, B. pāṇe eto niraṃe dāsaṃ
 paṭhamam Saṅgham dasseti² ta paccanta nayaṃkassatā dāre mahājanassa
 mahābhūye uppeṇa tam antarahāpeti³ puna paṭhayaṃ Jāṭhā⁴ aare Kāla-
 outam dasseti, ta p⁵ paccamāne aare dāre mahājanassa mahābhūye uppeṇa
 5 tam p⁶ antarahāpeti, evam paṭipāṭyā dasseti, tato rājānaṃ ānayaṃetā mahā-
 cāḷe trayā imeṣu aṭṭhaṃ mahānirayaṃ paccamāne aare dāre appamādaṃ kām
 vattati⁷ vātrā puna teṣaṃ yeva mahānirayaṃ kāmāṃ karuṃ iṅgeti⁸ ti
 kāmā, ta. aṭṭhāre ti mayā⁹ tuyham kaṭṭhā porāṇakhe¹⁰ ta kaṭṭhā yeva,
 kāmā ti paṭipunnā¹¹, paccakā¹² soḷasaṃvāda ti eṣaṃ niraṃeṣaṃ eṣaṃ
 10 rāṇeṣu dāreṣu ākasaṃmāra¹³ vattāre¹⁴ kāmā¹⁵ soḷasaṃvādaṃ ānayaṃdāyā ti
 aare p¹⁶ aare¹⁷ aṭṭhāre¹⁸ ānayaṃdāyā aṭṭha va mahānirayaṃ ti chaṭṭhamā-
 niraṃeṣaṃ, kaṭṭhāyāpunnā¹⁹ ti aare p²⁰ eto kaṭṭhāyāṃ tapānā²¹, kaṭṭha-
 dukkhatāya gharā, kappanibbattānaṃ²² aareṇam aṭṭhāyā accāmantā, bhā-
 yama mahānirayaṃ²³ mahābhūyā, dīḷhamatā sā²⁴ aareṇam²⁵ vā²⁶ lomhā²⁷
 15 haṃvanti²⁸ lomahāṃvanti²⁹ vā³⁰, bhāṃvanti³¹ bhāṃvanti³², bhāṃvanti³³
 tāyā paṭibhūyā, vāṭṭhāyāṃ dukkhaṃ, aareṇam³⁴ ti aare p³⁵ aareṇam³⁶
 mahānirayaṃ, vāṭṭhāyā ti aareṇam³⁷ vāṭṭhāyā, bhāṃvanti³⁸ mātā ti dāra-
 vāṭṭhāyāṃ aareṇam³⁹ kaṭṭhāyā⁴⁰ ānayaṃdāyā mātā, aareṇam⁴¹ paṭipunnā⁴² ti aare p⁴³
 20 aareṇam⁴⁴ ānayaṃ ānayaṃdāyā aareṇam⁴⁵, vā⁴⁶ ti⁴⁷ teṣu niraṃeṣaṃ aareṇam⁴⁸
 paṭipunnā paccamāne aareṇam⁴⁹, aareṇam⁵⁰ ti pharāṇavāṭṭhā aareṇam⁵¹
 vāṭṭhā⁵², mahānirayaṃ kīra yebhūyānaṃ ānayaṃdāyā aareṇam⁵³ kaṭṭhāyā
 aareṇam⁵⁴ paccanti, taṃ aareṇam⁵⁵, ta bhāṃvanti⁵⁶ ti ta teṣu aareṇam⁵⁷
 aareṇam⁵⁸ vāṭṭhāyā aareṇam⁵⁹ kaṭṭhāyā aareṇam⁶⁰ aareṇam⁶¹ aareṇam⁶²
 25 aareṇam⁶³ ti aareṇam⁶⁴ aareṇam⁶⁵, aareṇam⁶⁶ aareṇam⁶⁷ aareṇam⁶⁸ aareṇam⁶⁹
 aareṇam⁷⁰ aareṇam⁷¹ aareṇam⁷² aareṇam⁷³ aareṇam⁷⁴ aareṇam⁷⁵ aareṇam⁷⁶
 aareṇam⁷⁷ aareṇam⁷⁸ aareṇam⁷⁹ aareṇam⁸⁰ aareṇam⁸¹ aareṇam⁸² aareṇam⁸³
 aareṇam⁸⁴ aareṇam⁸⁵ aareṇam⁸⁶ aareṇam⁸⁷ aareṇam⁸⁸ aareṇam⁸⁹ aareṇam⁹⁰
 30 aareṇam⁹¹ aareṇam⁹² aareṇam⁹³ aareṇam⁹⁴ aareṇam⁹⁵ aareṇam⁹⁶ aareṇam⁹⁷
 aareṇam⁹⁸ aareṇam⁹⁹ aareṇam¹⁰⁰ aareṇam¹⁰¹ aareṇam¹⁰² aareṇam¹⁰³ aareṇam¹⁰⁴
 aareṇam¹⁰⁵ aareṇam¹⁰⁶ aareṇam¹⁰⁷ aareṇam¹⁰⁸ aareṇam¹⁰⁹ aareṇam¹¹⁰ aareṇam¹¹¹
 aareṇam¹¹² aareṇam¹¹³ aareṇam¹¹⁴ aareṇam¹¹⁵ aareṇam¹¹⁶ aareṇam¹¹⁷ aareṇam¹¹⁸
 aareṇam¹¹⁹ aareṇam¹²⁰ aareṇam¹²¹ aareṇam¹²² aareṇam¹²³ aareṇam¹²⁴ aareṇam¹²⁵
 aareṇam¹²⁶ aareṇam¹²⁷ aareṇam¹²⁸ aareṇam¹²⁹ aareṇam¹³⁰ aareṇam¹³¹ aareṇam¹³²
 aareṇam¹³³ aareṇam¹³⁴ aareṇam¹³⁵ aareṇam¹³⁶ aareṇam¹³⁷ aareṇam¹³⁸ aareṇam¹³⁹
 aareṇam¹⁴⁰ aareṇam¹⁴¹ aareṇam¹⁴² aareṇam¹⁴³ aareṇam¹⁴⁴ aareṇam¹⁴⁵ aareṇam¹⁴⁶
 aareṇam¹⁴⁷ aareṇam¹⁴⁸ aareṇam¹⁴⁹ aareṇam¹⁵⁰ aareṇam¹⁵¹ aareṇam¹⁵² aareṇam¹⁵³
 aareṇam¹⁵⁴ aareṇam¹⁵⁵ aareṇam¹⁵⁶ aareṇam¹⁵⁷ aareṇam¹⁵⁸ aareṇam¹⁵⁹ aareṇam¹⁶⁰
 aareṇam¹⁶¹ aareṇam¹⁶² aareṇam¹⁶³ aareṇam¹⁶⁴ aareṇam¹⁶⁵ aareṇam¹⁶⁶ aareṇam¹⁶⁷
 aareṇam¹⁶⁸ aareṇam¹⁶⁹ aareṇam¹⁷⁰ aareṇam¹⁷¹ aareṇam¹⁷² aareṇam¹⁷³ aareṇam¹⁷⁴
 aareṇam¹⁷⁵ aareṇam¹⁷⁶ aareṇam¹⁷⁷ aareṇam¹⁷⁸ aareṇam¹⁷⁹ aareṇam¹⁸⁰ aareṇam¹⁸¹
 aareṇam¹⁸² aareṇam¹⁸³ aareṇam¹⁸⁴ aareṇam¹⁸⁵ aareṇam¹⁸⁶ aareṇam¹⁸⁷ aareṇam¹⁸⁸
 aareṇam¹⁸⁹ aareṇam¹⁹⁰ aareṇam¹⁹¹ aareṇam¹⁹² aareṇam¹⁹³ aareṇam¹⁹⁴ aareṇam¹⁹⁵
 aareṇam¹⁹⁶ aareṇam¹⁹⁷ aareṇam¹⁹⁸ aareṇam¹⁹⁹ aareṇam²⁰⁰ aareṇam²⁰¹ aareṇam²⁰²
 aareṇam²⁰³ aareṇam²⁰⁴ aareṇam²⁰⁵ aareṇam²⁰⁶ aareṇam²⁰⁷ aareṇam²⁰⁸ aareṇam²⁰⁹
 aareṇam²¹⁰ aareṇam²¹¹ aareṇam²¹² aareṇam²¹³ aareṇam²¹⁴ aareṇam²¹⁵ aareṇam²¹⁶
 aareṇam²¹⁷ aareṇam²¹⁸ aareṇam²¹⁹ aareṇam²²⁰ aareṇam²²¹ aareṇam²²² aareṇam²²³
 aareṇam²²⁴ aareṇam²²⁵ aareṇam²²⁶ aareṇam²²⁷ aareṇam²²⁸ aareṇam²²⁹ aareṇam²³⁰
 aareṇam²³¹ aareṇam²³² aareṇam²³³ aareṇam²³⁴ aareṇam²³⁵ aareṇam²³⁶ aareṇam²³⁷
 aareṇam²³⁸ aareṇam²³⁹ aareṇam²⁴⁰ aareṇam²⁴¹ aareṇam²⁴² aareṇam²⁴³ aareṇam²⁴⁴
 aareṇam²⁴⁵ aareṇam²⁴⁶ aareṇam²⁴⁷ aareṇam²⁴⁸ aareṇam²⁴⁹ aareṇam²⁵⁰ aareṇam²⁵¹
 aareṇam²⁵² aareṇam²⁵³ aareṇam²⁵⁴ aareṇam²⁵⁵ aareṇam²⁵⁶ aareṇam²⁵⁷ aareṇam²⁵⁸
 aareṇam²⁵⁹ aareṇam²⁶⁰ aareṇam²⁶¹ aareṇam²⁶² aareṇam²⁶³ aareṇam²⁶⁴ aareṇam²⁶⁵
 aareṇam²⁶⁶ aareṇam²⁶⁷ aareṇam²⁶⁸ aareṇam²⁶⁹ aareṇam²⁷⁰ aareṇam²⁷¹ aareṇam²⁷²
 aareṇam²⁷³ aareṇam²⁷⁴ aareṇam²⁷⁵ aareṇam²⁷⁶ aareṇam²⁷⁷ aareṇam²⁷⁸ aareṇam²⁷⁹
 aareṇam²⁸⁰ aareṇam²⁸¹ aareṇam²⁸² aareṇam²⁸³ aareṇam²⁸⁴ aareṇam²⁸⁵ aareṇam²⁸⁶
 aareṇam²⁸⁷ aareṇam²⁸⁸ aareṇam²⁸⁹ aareṇam²⁹⁰ aareṇam²⁹¹ aareṇam²⁹² aareṇam²⁹³
 aareṇam²⁹⁴ aareṇam²⁹⁵ aareṇam²⁹⁶ aareṇam²⁹⁷ aareṇam²⁹⁸ aareṇam²⁹⁹ aareṇam³⁰⁰
 aareṇam³⁰¹ aareṇam³⁰² aareṇam³⁰³ aareṇam³⁰⁴ aareṇam³⁰⁵ aareṇam³⁰⁶ aareṇam³⁰⁷
 aareṇam³⁰⁸ aareṇam³⁰⁹ aareṇam³¹⁰ aareṇam³¹¹ aareṇam³¹² aareṇam³¹³ aareṇam³¹⁴
 aareṇam³¹⁵ aareṇam³¹⁶ aareṇam³¹⁷ aareṇam³¹⁸ aareṇam³¹⁹ aareṇam³²⁰ aareṇam³²¹
 aareṇam³²² aareṇam³²³ aareṇam³²⁴ aareṇam³²⁵ aareṇam³²⁶ aareṇam³²⁷ aareṇam³²⁸
 aareṇam³²⁹ aareṇam³³⁰ aareṇam³³¹ aareṇam³³² aareṇam³³³ aareṇam³³⁴ aareṇam³³⁵
 aareṇam³³⁶ aareṇam³³⁷ aareṇam³³⁸ aareṇam³³⁹ aareṇam³⁴⁰ aareṇam³⁴¹ aareṇam³⁴²
 aareṇam³⁴³ aareṇam³⁴⁴ aareṇam³⁴⁵ aareṇam³⁴⁶ aareṇam³⁴⁷ aareṇam³⁴⁸ aareṇam³⁴⁹
 aareṇam³⁵⁰ aareṇam³⁵¹ aareṇam³⁵² aareṇam³⁵³ aareṇam³⁵⁴ aareṇam³⁵⁵ aareṇam³⁵⁶
 aareṇam³⁵⁷ aareṇam³⁵⁸ aareṇam³⁵⁹ aareṇam³⁶⁰ aareṇam³⁶¹ aareṇam³⁶² aareṇam³⁶³
 aareṇam³⁶⁴ aareṇam³⁶⁵ aareṇam³⁶⁶ aareṇam³⁶⁷ aareṇam³⁶⁸ aareṇam³⁶⁹ aareṇam³⁷⁰
 aareṇam³⁷¹ aareṇam³⁷² aareṇam³⁷³ aareṇam³⁷⁴ aareṇam³⁷⁵ aareṇam³⁷⁶ aareṇam³⁷⁷
 aareṇam³⁷⁸ aareṇam³⁷⁹ aareṇam³⁸⁰ aareṇam³⁸¹ aareṇam³⁸² aareṇam³⁸³ aareṇam³⁸⁴
 aareṇam³⁸⁵ aareṇam³⁸⁶ aareṇam³⁸⁷ aareṇam³⁸⁸ aareṇam³⁸⁹ aareṇam³⁹⁰ aareṇam³⁹¹
 aareṇam³⁹² aareṇam³⁹³ aareṇam³⁹⁴ aareṇam³⁹⁵ aareṇam³⁹⁶ aareṇam³⁹⁷ aareṇam³⁹⁸
 aareṇam³⁹⁹ aareṇam⁴⁰⁰ aareṇam⁴⁰¹ aareṇam⁴⁰² aareṇam⁴⁰³ aareṇam⁴⁰⁴ aareṇam⁴⁰⁵
 aareṇam⁴⁰⁶ aareṇam⁴⁰⁷ aareṇam⁴⁰⁸ aareṇam⁴⁰⁹ aareṇam⁴¹⁰ aareṇam⁴¹¹ aareṇam⁴¹²
 aareṇam⁴¹³ aareṇam⁴¹⁴ aareṇam⁴¹⁵ aareṇam⁴¹⁶ aareṇam⁴¹⁷ aareṇam⁴¹⁸ aareṇam⁴¹⁹
 aareṇam⁴²⁰ aareṇam⁴²¹ aareṇam⁴²² aareṇam⁴²³ aareṇam⁴²⁴ aareṇam⁴²⁵ aareṇam⁴²⁶
 aareṇam⁴²⁷ aareṇam⁴²⁸ aareṇam⁴²⁹ aareṇam⁴³⁰ aareṇam⁴³¹ aareṇam⁴³² aareṇam⁴³³
 aareṇam⁴³⁴ aareṇam⁴³⁵ aareṇam⁴³⁶ aareṇam⁴³⁷ aareṇam⁴³⁸ aareṇam⁴³⁹ aareṇam⁴⁴⁰
 aareṇam⁴⁴¹ aareṇam⁴⁴² aareṇam⁴⁴³ aareṇam⁴⁴⁴ aareṇam⁴⁴⁵ aareṇam⁴⁴⁶ aareṇam⁴⁴⁷
 aareṇam⁴⁴⁸ aareṇam⁴⁴⁹ aareṇam⁴⁵⁰ aareṇam⁴⁵¹ aareṇam⁴⁵² aareṇam⁴⁵³ aareṇam⁴⁵⁴
 aareṇam⁴⁵⁵ aareṇam⁴⁵⁶ aareṇam⁴⁵⁷ aareṇam⁴⁵⁸ aareṇam⁴⁵⁹ aareṇam⁴⁶⁰ aareṇam⁴⁶¹
 aareṇam⁴⁶² aareṇam⁴⁶³ aareṇam⁴⁶⁴ aareṇam⁴⁶⁵ aareṇam⁴⁶⁶ aareṇam⁴⁶⁷ aareṇam⁴⁶⁸
 aareṇam⁴⁶⁹ aareṇam⁴⁷⁰ aareṇam⁴⁷¹ aareṇam⁴⁷² aareṇam⁴⁷³ aareṇam⁴⁷⁴ aareṇam⁴⁷⁵
 aareṇam⁴⁷⁶ aareṇam⁴⁷⁷ aareṇam⁴⁷⁸ aareṇam⁴⁷⁹ aareṇam⁴⁸⁰ aareṇam⁴⁸¹ aareṇam⁴⁸²
 aareṇam⁴⁸³ aareṇam⁴⁸⁴ aareṇam⁴⁸⁵ aareṇam⁴⁸⁶ aareṇam⁴⁸⁷ aareṇam⁴⁸⁸ aareṇam⁴⁸⁹
 aareṇam⁴⁹⁰ aareṇam⁴⁹¹ aareṇam⁴⁹² aareṇam⁴⁹³ aareṇam⁴⁹⁴ aareṇam⁴⁹⁵ aareṇam⁴⁹⁶
 aareṇam⁴⁹⁷ aareṇam⁴⁹⁸ aareṇam⁴⁹⁹ aareṇam⁵⁰⁰ aareṇam⁵⁰¹ aareṇam⁵⁰² aareṇam⁵⁰³
 aareṇam⁵⁰⁴ aareṇam⁵⁰⁵ aareṇam⁵⁰⁶ aareṇam⁵⁰⁷ aareṇam⁵⁰⁸ aareṇam⁵⁰⁹ aareṇam⁵¹⁰
 aareṇam⁵¹¹ aareṇam⁵¹² aareṇam⁵¹³ aareṇam⁵¹⁴ aareṇam⁵¹⁵ aareṇam⁵¹⁶ aareṇam⁵¹⁷
 aareṇam⁵¹⁸ aareṇam⁵¹⁹ aareṇam⁵²⁰ aareṇam⁵²¹ aareṇam⁵²² aareṇam⁵²³ aareṇam⁵²⁴
 aareṇam⁵²⁵ aareṇam⁵²⁶ aareṇam⁵²⁷ aareṇam⁵²⁸ aareṇam⁵²⁹ aareṇam⁵³⁰ aareṇam⁵³¹
 aareṇam⁵³² aareṇam⁵³³ aareṇam⁵³⁴ aareṇam⁵³⁵ aareṇam⁵³⁶ aareṇam⁵³⁷ aareṇam⁵³⁸
 aareṇam⁵³⁹ aareṇam⁵⁴⁰ aareṇam⁵⁴¹ aareṇam⁵⁴² aareṇam⁵⁴³ aareṇam⁵⁴⁴ aareṇam⁵⁴⁵
 aareṇam⁵⁴⁶ aareṇam⁵⁴⁷ aareṇam⁵⁴⁸ aareṇam⁵⁴⁹ aareṇam⁵⁵⁰ aareṇam⁵⁵¹ aareṇam⁵⁵²
 aareṇam⁵⁵³ aareṇam⁵⁵⁴ aareṇam⁵⁵⁵ aareṇam⁵⁵⁶ aareṇam⁵⁵⁷ aareṇam⁵⁵⁸ aareṇam⁵⁵⁹
 aareṇam⁵⁶⁰ aareṇam⁵⁶¹ aareṇam⁵⁶² aareṇam⁵⁶³ aareṇam⁵⁶⁴ aareṇam⁵⁶⁵ aareṇam⁵⁶⁶
 aareṇam⁵⁶⁷ aareṇam⁵⁶⁸ aareṇam⁵⁶⁹ aareṇam⁵⁷⁰ aareṇam⁵⁷¹ aareṇam⁵⁷² aareṇam⁵⁷³
 aareṇam⁵⁷⁴ aareṇam⁵⁷⁵ aareṇam⁵⁷⁶ aareṇam⁵⁷⁷ aareṇam⁵⁷⁸ aareṇam⁵⁷⁹ aareṇam⁵⁸⁰
 aareṇam⁵⁸¹ aareṇam⁵⁸² aareṇam⁵⁸³ aareṇam⁵⁸⁴ aareṇam⁵⁸⁵ aareṇam⁵⁸⁶ aareṇam⁵⁸⁷
 aareṇam⁵⁸⁸ aareṇam⁵⁸⁹ aareṇam⁵⁹⁰ aareṇam⁵⁹¹ aareṇam⁵⁹² aareṇam⁵⁹³ aareṇam⁵⁹⁴
 aareṇam⁵⁹⁵ aareṇam⁵⁹⁶ aareṇam⁵⁹⁷ aareṇam⁵⁹⁸ aareṇam⁵⁹⁹ aareṇam⁶⁰⁰ aareṇam⁶⁰¹
 aareṇam⁶⁰² aareṇam⁶⁰³ aareṇam⁶⁰⁴ aareṇam⁶⁰⁵ aareṇam⁶⁰⁶ aareṇam⁶⁰⁷ aareṇam⁶⁰⁸
 aareṇam⁶⁰⁹ aareṇam⁶¹⁰ aareṇam⁶¹¹ aareṇam⁶¹² aareṇam⁶¹³ aareṇam⁶¹⁴ aareṇam⁶¹⁵
 aareṇam⁶¹⁶ aareṇam⁶¹⁷ aareṇam⁶¹⁸ aareṇam⁶¹⁹ aareṇam⁶²⁰ aareṇam⁶²¹ aareṇam⁶²²
 aareṇam⁶²³ aareṇam⁶²⁴ aareṇam⁶²⁵ aareṇam⁶²⁶ aareṇam⁶²⁷ aareṇam⁶²⁸ aareṇam⁶²⁹
 aareṇam⁶³⁰ aareṇam⁶³¹ aareṇam⁶³² aareṇam⁶³³ aareṇam⁶³⁴ aareṇam⁶³⁵ aareṇam⁶³⁶
 aareṇam⁶³⁷ aareṇam⁶³⁸ aareṇam⁶³⁹ aareṇam⁶⁴⁰ aareṇam⁶⁴¹ aareṇam⁶⁴² aareṇam⁶⁴³
 aareṇam⁶⁴⁴ aareṇam⁶⁴⁵ aareṇam⁶⁴⁶ aareṇam⁶⁴⁷ aareṇam⁶⁴⁸ aareṇam⁶⁴⁹ aareṇam⁶⁵⁰
 aareṇam⁶⁵¹ aareṇam⁶⁵² aareṇam⁶⁵³ aareṇam⁶⁵⁴ aareṇam⁶⁵⁵ aareṇam⁶⁵⁶ aareṇam⁶⁵⁷
 aareṇam⁶⁵⁸ aareṇam⁶⁵⁹ aareṇam⁶⁶⁰ aareṇam⁶⁶¹ aareṇam⁶⁶² aareṇam⁶⁶³ aareṇam⁶⁶⁴
 aareṇam⁶⁶⁵ aareṇam⁶⁶⁶ aareṇam⁶⁶⁷ aareṇam⁶⁶⁸ aareṇam⁶⁶⁹ aareṇam⁶⁷⁰ aareṇam⁶⁷¹
 aareṇam⁶⁷² aareṇam⁶⁷³ aareṇam⁶⁷⁴ aareṇam⁶⁷⁵ aareṇam⁶⁷⁶ aareṇam⁶⁷⁷ aareṇam⁶⁷⁸
 aareṇam⁶⁷⁹ aareṇam⁶⁸⁰ aareṇam⁶⁸¹ aareṇam⁶⁸² aareṇam⁶⁸³ aareṇam⁶⁸⁴ aareṇam⁶⁸⁵
 aareṇam⁶⁸⁶ aareṇam⁶⁸⁷ aareṇam⁶⁸⁸ aareṇam⁶⁸⁹ aareṇam⁶⁹⁰ aareṇam⁶⁹¹ aareṇam⁶⁹²
 aareṇam⁶⁹³ aareṇam⁶⁹⁴ aareṇam⁶⁹⁵ aareṇam⁶⁹⁶ aareṇam⁶⁹⁷ aareṇam⁶⁹⁸ aareṇam⁶⁹⁹
 aareṇam⁷⁰⁰ aareṇam⁷⁰¹ aareṇam⁷⁰² aareṇam⁷⁰³ aareṇam⁷⁰⁴ aareṇam⁷⁰⁵ aareṇam⁷⁰⁶
 aareṇam⁷⁰⁷ aareṇam⁷⁰⁸ aareṇam⁷⁰⁹ aareṇam⁷¹⁰ aareṇam⁷¹¹ aareṇam⁷¹² aareṇam⁷¹³
 aareṇam⁷¹⁴ aareṇam⁷¹⁵ aareṇam⁷¹⁶ aareṇam⁷¹⁷ aareṇam⁷¹⁸ aareṇam⁷¹⁹ aareṇam⁷²⁰
 aareṇam⁷²¹ aareṇam⁷²² aareṇam⁷²³ aareṇam⁷²⁴ aareṇam⁷²⁵ aareṇam⁷²⁶ aareṇam⁷²⁷
 aareṇam⁷²⁸ aareṇam⁷²⁹ aareṇam⁷³⁰ aareṇam⁷³¹ aareṇam⁷³² aareṇam⁷³³ aareṇam⁷³⁴
 aareṇam⁷³⁵ aareṇam⁷³⁶ aareṇam⁷³⁷ aareṇam⁷³⁸ aareṇam⁷³⁹ aareṇam⁷⁴⁰ aareṇam⁷⁴¹
 aareṇam^{742</}

bhāpāntu¹ khārahāsaḷlāni² piṭṭvā gabbhapāṭṭi³ gabbhapāṭṭiyo lūhiyo
 jallhehi bṛudhehi pothenti anubandhanti⁴ ti⁵ ikkhaṭṭhāradhūnā⁶ sukhaṭṭhāradhūnā⁷
 kūrā punappuna uttāya⁸ taṁ durabbhāseṭṭhavarā⁹ Khuradhirāntayā¹⁰ atikkha-
 mantvā atikkamitvā nīrayapālehi¹¹ anubaddhā¹² duggamā duggamanā¹³ vīsamā¹⁴
 Veyarāḍḍi¹⁵ paṇaṇṇi, ta¹⁶ kammakāraṇam Nīmajjāte¹⁷ vīthāseṭṭhā¹⁸, evam gabbha-
 pāṭṭinā¹⁹ nīrayā²⁰ dassenti²¹ paṭṭha parādāritā²² ca²³ uttāritā²⁴ ca²⁵ paṇaṇṇi taṁ
 Kollāmbhānīrayā²⁶ dassenti²⁷ aṇṇamā²⁸ ti²⁹ sūlā³⁰ ā, ta³¹ dabbhāte-m-ā³² bhī-
 lamā³³ bhānti³⁴ Veyarāḍḍi³⁵ mūḥam³⁶ tīreṇ³⁷ tāṁ³⁸ sūbhāntā³⁹ sikkā⁴⁰ otamānti,
 te⁴¹ seṭṭhamā⁴² ti⁴³ te⁴⁴ paḷḷaṭṭasāritā⁴⁵ paṭṭi⁴⁶ seṭṭhamā⁴⁷ kūrā⁴⁸ uttānti, yojanā⁴⁹
 ti⁵⁰ tīpāṇam⁵¹ tāṁ⁵² saritā⁵³ uttāritā⁵⁴ jāliya⁵⁵ paṇa⁵⁶ siddhā⁵⁷ te⁵⁸ yojanā⁵⁹ siddhā⁶⁰
 bhānti, e⁶¹ yojanā⁶² ti⁶³ te⁶⁴ parādāritā⁶⁵ sūlā⁶⁶ nānāvidhehi⁶⁷ bṛudhehi⁶⁸ koṭṭhā⁶⁹ mānā⁷⁰
 e⁷¹ sūbhānīrayā⁷² abhīrūhanti, te⁷³ paṇaṇṇi⁷⁴ te⁷⁵ bāḥū⁷⁶ vasaṇṇasā⁷⁷ rakkha-
 ṭṭasā⁷⁸ laṇṇā⁷⁹ jhāpī⁸⁰ paṇa⁸¹ nīrayapālehi⁸² bṛudhehi⁸³ vīthā⁸⁴ vīvanā⁸⁵ kūrā⁸⁶ pari-
 ruttvā⁸⁷ sūbhāntā⁸⁸ paṇaṇṇi, paṭṭhā⁸⁹ ti⁹⁰ bāḥū, vīvī⁹¹ dhaṇṇā⁹² ti⁹³ tāṁ⁹⁴ tā⁹⁵
 paṇaṇṇi⁹⁶ heṭṭhā⁹⁷ āyapatharito⁹⁸ sūlā⁹⁹ uttāritā¹⁰⁰ mūḥam¹⁰¹ mātṭhā¹⁰² paṭṭhānti,
 tūlā¹⁰³ tāṁ¹⁰⁴ sūbhāntā¹⁰⁵ sūbhāntā¹⁰⁶ nikkhamanti, te¹⁰⁷ evam¹⁰⁸ sūlā¹⁰⁹ vīdā¹¹⁰ vīvanā¹¹¹
 āyanti, dīghā¹¹² ti¹¹³ sūlā¹¹⁴ pi¹¹⁵ riddhā¹¹⁶ alābhānti¹¹⁷ dīgharattā¹¹⁸ jagganti¹¹⁹, tato¹²⁰
 rāṭṭā¹²¹ vīvanā¹²² ti¹²³ rāṭṭā¹²⁴ āyanti, rāṭṭā¹²⁵ rāṭṭā¹²⁶ ti¹²⁷ ā, paṇaṇṇi¹²⁸
 seṭṭhā¹²⁹ jāliya¹³⁰ jāliya¹³¹ lobhā¹³² lobhā¹³³ kappā¹³⁴ seṭṭhā¹³⁵ jāliya¹³⁶ jāliya¹³⁷ lobhā¹³⁸
 paṇaṇṇi¹³⁹ lobhā¹⁴⁰ lobhā¹⁴¹ nīrayapālehi¹⁴² kūrā¹⁴³ paṇaṇṇi¹⁴⁴, dhaṇṇā¹⁴⁵ ti¹⁴⁶ parādāritā¹⁴⁷
 tūlā¹⁴⁸ paṇaṇṇi¹⁴⁹ sūbhāntā¹⁵⁰ sūbhāntā¹⁵¹ sūbhāntā¹⁵² sūbhāntā¹⁵³ sūbhāntā¹⁵⁴ sūbhāntā¹⁵⁵
 yā¹⁵⁶ e¹⁵⁷ ti¹⁵⁸ ti¹⁵⁹ sūlā¹⁶⁰ ā, ta¹⁶¹ āyanti¹⁶² sūlā¹⁶³ sūlā¹⁶⁴ sūlā¹⁶⁵ sūlā¹⁶⁶ sūlā¹⁶⁷ sūlā¹⁶⁸
 vāntā¹⁶⁹ āyanti¹⁷⁰ sūlā¹⁷¹ sūlā¹⁷² sūlā¹⁷³ sūlā¹⁷⁴ sūlā¹⁷⁵ sūlā¹⁷⁶ sūlā¹⁷⁷ sūlā¹⁷⁸ sūlā¹⁷⁹ sūlā¹⁸⁰
 sūlā¹⁸¹ sūlā¹⁸² sūlā¹⁸³ sūlā¹⁸⁴ sūlā¹⁸⁵ sūlā¹⁸⁶ sūlā¹⁸⁷ sūlā¹⁸⁸ sūlā¹⁸⁹ sūlā¹⁹⁰ sūlā¹⁹¹ sūlā¹⁹² sūlā¹⁹³ sūlā¹⁹⁴ sūlā¹⁹⁵ sūlā¹⁹⁶ sūlā¹⁹⁷ sūlā¹⁹⁸ sūlā¹⁹⁹ sūlā²⁰⁰

¹ Bā - sūlā. ² Bā - āṇa. ³ Cā - pā. Bā - āṇa. ⁴ Cā - bāṇa. Bā - bāṇa. ⁵ Bā - dakkhamā. ⁶ Cā - kōṭṭa. Bā - kōṭṭa. ⁷ Cā - kōṭṭa. Bā - kōṭṭa. ⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ²⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ²¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ²² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ²³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ²⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ²⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ²⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ²⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ²⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ²⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ³⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ³¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ³² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ³³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ³⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ³⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ³⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ³⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ³⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ³⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁴⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁴¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁴² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁴³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁴⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁴⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁴⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁴⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁴⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁴⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁵⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁵¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁵² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁵³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁵⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁵⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁵⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁵⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁵⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁵⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁶⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁶¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁶² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁶³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁶⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁶⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁶⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁶⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁶⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁶⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁷⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁷¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁷² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁷³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁷⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁷⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁷⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁷⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁷⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁷⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁸⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁸¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁸² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁸³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁸⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁸⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁸⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁸⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁸⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁸⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁹⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁹¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁹² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁹³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁹⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁹⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁹⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁹⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁹⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ⁹⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁰⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁰¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁰² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁰³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁰⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁰⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁰⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁰⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁰⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁰⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹¹⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹¹¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹¹² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹¹³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹¹⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹¹⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹¹⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹¹⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹¹⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹¹⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹²⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹²¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹²² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹²³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹²⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹²⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹²⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹²⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹²⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹²⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹³⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹³¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹³² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹³³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹³⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹³⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹³⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹³⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹³⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹³⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁴⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁴¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁴² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁴³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁴⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁴⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁴⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁴⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁴⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁴⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁵⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁵¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁵² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁵³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁵⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁵⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁵⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁵⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁵⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁵⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁶⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁶¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁶² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁶³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁶⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁶⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁶⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁶⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁶⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁶⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁷⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁷¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁷² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁷³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁷⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁷⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁷⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁷⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁷⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁷⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁸⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁸¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁸² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁸³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁸⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁸⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁸⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁸⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁸⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁸⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁹⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁹¹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁹² Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁹³ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁹⁴ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁹⁵ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁹⁶ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁹⁷ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁹⁸ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ¹⁹⁹ Cā - āṇa. Bā - āṇa. ²⁰⁰ Cā - āṇa. Bā - āṇa.

- orabhiṭṭā u' idha ā, ta. avaraṇaṃ vanaṇakārikā' u' pavaṇṇakārikā, khāra-
nadin ti ova orabhiṭṭakāyo etehi satthidhiḥ haññamānā Vetassanā paṇḍitā a.
oosāni orabhiṭṭakāyānā paccasamāhānāni Nimiṭṭāke vibhavaṇṇasoti, kḍjakāsiṇ
kḍjavimocchayassa c' ova tolākāśādināḥ ca kīṇakā' sandhāy' eam yuttam, ta.
10 kḍjavimocchayakḍḍiṭṭakārikakūṭa aṇḍhapanikānam paccasamāhānāni Nimiṭṭāke vi-
bhavaṇṇasoti, vantan ti kamitakam. durattānān u' duggatattabhiṭṭānān, l v. h.
mahārāja, te durattabhiṭṭā eattā ayakūṭehi matthake bhijjamaṇe vasaṇṇi¹, tato
tam vantan jātisakapālehi teṇa okeccānam mukhe paṭṭhāpanti, ti te pamaṇa
vantan bhūṇṇanti nama, āheraṇḍakā ti sigā, vipphandamānān ti, ayo-
10 urakam² nipaṭṭāpitaṃ nikkāḍḍhiṇaṭṭham³ ito c' ito ca phandamānā⁴, mi-
geṇā⁵ ti okeccāramigeṇā⁶, paṭṭhānā⁷ ti tathārūpeṇ⁸ ova, gantā⁹ te ti gan-
tā¹⁰ te, niraṇṇasadan ti maṇḍantayam, Pāṭṭyaṃ pana niraṇṇa eḍha
ti tikkānā, ayaṃ pana niraṇṇa Nimiṭṭāke vibhavaṇṇasoti.

Iti M. attake niraye dassetvā idāni lokavivaraṇaṃ¹¹ katvā
15 rañño devalokaṃ dassento ā.:

11. Santo ca¹² uddham gacchanti suciṇṇaṃ¹³ idha kammanā¹⁴,
suciṇṇassa phalaṃ passa: saindaderā¹⁵ sabrahmakā. 133.
12. Tam tam brūmi mahārāja: dhammaṃ ratṭhapati cara,
tathā tathā rāja carāhi dhammaṃ
16 yathā tam suciṇṇaṃ¹⁶ nānuttappēyya peccā¹⁷ ti. 134.

Ta sante u' kīṇāhi upasanti, uddham ti devalokam, eadā¹⁸ ti ta.
ta. tādāhi eadāhi, M.¹⁹ hi 'sa eadāmahārājiko deve ca dassento mahārāja
eādamahārājiko hi deve passa eadāro mahārāja passa eadāmaṇa passa
Sakkaṃ passa ti eam eadā pi tādā²⁰ deve dassetvā idam pi suciṇṇassa
18 phalaṃ ti dassento, tam tam brūmiḥ tamā tam bhāṇāmi, dhammaṃ ti ito
paṭṭhāya pāṇātipaṭṭhāni paṇṇa vorāni pahāya dāṇḍāni puñṇāni karohi²¹, yathā
tam suciṇṇaṃ nānuttappēyyā²² ti yathā tam dāṇḍipūñṇakammanā eadānam
pitagghātakammapancayā²³ vippatissaraṃ patteccādetum samattapāya tam nān-
uttappēyya tathā tam sūmanā cara, bahum puñṇāni karohi ā.

¹ C² avaraṇa vana-, C³ avaraṇaṇa-, ² C⁴ omitt kī-, ³ C⁵ -te, ⁴ C⁶ sama-
manā, C⁷ vamaṇasā, B⁸ vapaṇṇi, ⁵ so C⁹ for -khā? B¹⁰ eadāmahārājiko, ⁶
C¹¹ B¹² -hā, ⁷ B¹³ vippa-, ⁸ B¹⁴ vataṇṇa-, C¹⁵ okeccāra-, ⁹ B¹⁶ gantā, ¹⁰ B¹⁷ B¹⁸
gantā, ¹¹ B¹⁹ devaloka-, ¹² ca, ¹³ B²⁰ -uṇā, ¹⁴ B²¹ sahānā-, ¹⁵ C²²
omitt su, ¹⁶ C²³ gacchā, B²⁴ peccā, read: yathā ta tam anuttappēyya peccā?
¹⁷ B²⁵ eadāhi, ¹⁸ C²⁶ -a, ¹⁹ B²⁷ eadāhi devalokaṃ sabrahmakā ca, ²⁰ B²⁸ karohi ti,
²¹ C²⁹ kammanāpa-

XX. SATTATINIPATA.

1. Князь и княжна.

Idante rattiha ti, idhañ S. J. v. ukkaññitabikkhūvañ
ā, k. So kira Sāvasthivā-kulaputto sāsane nrañ datvā jabbhaññin.
1 ekadivasañ Sāvasthūyañ piñḍāya caranto ekam alaṅkharitthiñ sa-
bhañimittagāhavaṇaṇa aloketvā kilasañbhikkhūto anabbhāto vīhañ
dighākesanāko khamarī kīṭṭimevare uppaḍḍappapaṇḍakajāto dhama-
nisañthataḡatto, yaṭhā hi deva-loke caranodhammānañ devaputtānañ
pañca puḥḥanimitthāñ paññāyañti mālā milāyañti vatthāñ kilasañti.
10 carīre duḥḥappiyañ okkamati ubhoñi kacchehi sedā muccanti¹ devo
devānañ nābhirañti evañ evañ sāsāñ cārañadhammānañ ukkaññi-
tabikkhūvañ pañca puḥḥanimitthāñ² paññāyañti saddhāpupphāñ
milāyañti sāvasthūñ kilasañti mañkaḥbhāvatāya c³ ya ayasavaṇa
ca duḥḥamiyañ okkamati kilasañti muccanti⁴ araññarukkhamulā-
saññāgāreva nābhirañti. taṇva pi tāñ⁵ paññāyañsu. Attha nañ
13 Sattha sañtikāñ netvā „ayañ bhante ukkaññito“ ti dassosū. S.
„accañ „kirā“ ti pucchavā „accañ bhante“ ti tatte „mā bhikkhu
kilasañtiko ahoñ, māṭṭgāmo nāñ“ cañ⁶ pāpā, taṇvañ pañibaddha-
cittatañ vīcheñ⁷, sāsane abhirañ, māṭṭgāme pañibaddhasittatāya hi
20 tejavanto pi porāṇakapaṇḍitā nīttejā hutvā anayavyasaṇañ pāpuppaññā-
ñi vatvā n. ā. *

A. Mallarathe Kusāvattirājadhāniyam* Okkāko nāma rājā
dhammena v. kāresi. Tassa sojasannadi itthisahassānam jet-

* Bā mādhe. * Bā amite pabba. * Bā cāyapānānīyānā. * Cā -vā. * Bā
* mādhe. * Bā -vā.

tthikā Sīlavatī nāma aggamaheśi ahosi, sā n' eva puttān na
 dhitaraṃ labhati, nāgarā c' eva ratthavāsino ca rājanīve-
 sanadvāre' sannipatitvā „rattham' nassissati vinassissatīti“
 upakkosimsu. Rājā sīhapañjaram ugghātetvā „mayi r. kārente
 adhammakāro nāma n' atthi, kasmā upakkosatha“¹ 'ti pucchi.
 „Saccam deva adhammakāro' n' atthi“, vamsānurakkhako pana'
 vo putto na vijjati, añño r. gahetvā rattham nāssessati, tassā
 dhammena r. kārento samattham puttān patthethā“² 'ti. „Put-
 tām patthento kiṃ karomīti“. „Paṭhamam tvaṃ ekam' sattā-
 ham callanātakam dhammanātakam katvā vissajjetha, sace
 tam' puttān labhissatī' sādhu, noce atha majjhimanātakam
 vissajjetha, tato jettananātakam vissajjetha, avassam ettikāsu
 iṭṭhiesu ekā puññavatī puttān labhissatīti“. Rājā tesam va-
 canena' tathā katva sattame sattame divase yathāsukham
 abhīramitvā āgatāgatā' pucchi: „kacci“³ vo putto laddho“⁴ ti.
 Sabbā „na labhāma devā“⁵ 'ti āhamsu. Rājā „na me putto
 uppajjissatīti“⁶ anattamano ahosi. Nāgarā pana tath' eva
 upakkosimsu. Rājā „kiṃ upakkosatha, mayā tomhākam va-
 canena nātakāni vissatthāni, ekāpi puttān na labhi, idāni kiṃ
 karomīti“⁷ ā. „Deva etā dussilā bhavissanti nippuññā, n' atthi
 etāsam“⁸ puttālābhāya puññam⁹, tumhe etāsu puttān alabhan-
 tūso mā appossukkatam āpajjattha, aggamaheśi vo“¹⁰ Sīlavatī
 devī sīlasampannā, tam vissajjetha, tassā putto uppajjissatīti“.
 So „sādhu“¹¹ 'ti sampaticehītvā „ito kira sattame divase rājā
 Sīlavatīm devīm dhammanātakam katvā vissajjessati, purisā
 sannipatantā“¹² 'ti bheriā carāpetvā sattame divase devīm alam-
 kārāpetvā rājanīvesanā otāretvā vissajjesi. Tassā sīlatejena
 Sakkabhavanam uḥākāram dassesi. Šakko „kin nu kho“¹³ ti
 āvajjanto¹⁴ deviyā puttapatthanabhāvam¹⁵ natvā „etissā mayā

¹ C¹ omitt rājā. ² B¹ add. te. ³ B¹ add. nāma. ⁴ B¹ add. api en. ⁵ C¹
 etān. ⁶ C¹ tē sace nani, C² sace tū, B¹ sace tā. ⁷ aññā tūtes MSS. -nti. ⁸
 B¹ vacanāsu sotvā. ⁹ B¹ -tānam. ¹⁰ B¹ kiñci. ¹¹ B¹ -en. ¹² C¹ -e. ¹³
 B¹ te. ¹⁴ C¹ -ento. ¹⁵ C¹ puttān-.

puttaṃ dātum vaṭṭatīti¹, atthi nu kho deva-loke etisānuccha-
viko² putto³ ti opadhārento B-aṃ addasa, so kira tadā Tā-
vatimsabbhavane āyudh khepetvā uparidevaloke nibbattitukāmo⁴
ahosi. Sakko tassa vimānavāraṃ gautvā taṃ pakkosāpetvā
5 „mārisa⁵ tayā manussalokaṃ gautvā Okkākarāṇṇo⁶” aggama-
hesiṃ kucchisimh⁷ paṭisaṃdhim gaphitum vaṭṭatīti⁸ sam-
paṭiechāpetvā aparaṃ pi devaputtaṃ „tvam pi tassa yeva⁹
putto bhavissasīti¹⁰” vatvā „mā kho paṇ’ assā¹¹” koci aṭṭam
bhindīti¹² mahallakabrahmaṇavesena raṇṇo nivesanadvāraṃ
10 agamāsi. Mahājano pi nahātālāṃkato „ahaṃ devim ganhiessā-
miti¹³” rājadvāre sannipati Sakkaṃ ca pana diṃvā „tvam kaṃmā
āgato sīti¹⁴” pariḥāsam akāsi. Sakko pi „kim maṃ¹⁵” garahatha,
sace pi me sariraṃ jiggamā rāgo pana na jirāti, sace Sīlavatim
labhiessāmi ādāya naṃ gamiessāmiti āgato ’mhi¹⁶” vatvā attano
15 ābubbhāvena sabbesaṃ purato aṭṭhāsi, aṇṇo tassa tejena purato
bhavitum nāsakkhi, so taṃ sabbāluṃkārapatīmaṇḍitaṃ¹⁷ nīve-
saṇā nikkhamantiṃ yeva hatthe gahetvā pakkāmi. Atha naṃ
ta. ta. thitā garahitva: „passatha bho, mahallakabrahmaṇo
evam uttamarūpadharaṃ devim ādāya gacchati, attano yuttam na
20 jānātīti¹⁸. Devī pi „mahalāko maṃ gahetvā gacchātīti¹⁹” aṭṭi-
yati²⁰ harāyati jigucchati²¹. Rājāpi vātapāno thitvā „ko nu
kho devim gahetvā gacchātīti²²” olokento taṃ diṃvā anattamaṇo
ahosi. Sakko taṃ ādāya nagaradvāreṇa nikkhamitvā dvāra-
samipe ekaṃ gharāṃ māpesi²³ vīvaṭṭadvāraṃ paṇṇattakapṭhat-
25 tharikaṃ²⁴. Atha naṃ sū „idaṃ vo²⁵” nivesanaṃ²⁶ ti pucchī.
So „āma bhaddo, pubbe pana ahaṃ eko, idāni ’mhi dve jānā,
ahaṃ bhikkhāya caritvā taṇḍulādāni āharissāmi, tvam imissā
kapṭhattharikaṃ vīpajjā²⁷” ti vatvā²⁸ naṃ mudunā hatthena

¹ B² vaṭṭatī. ² B² etisānuccha. ³ C² nibbattitukāmo. ⁴ C² -si. ⁵ B² ok-
viko. ⁶ B² -mhi. ⁷ B² etisānuccha. ⁸ all three MSS. -iti. ⁹ C² -a. ¹⁰ B² -de-
vati. ¹¹ B² -si. ¹² C² -āharissāmi. ¹³ B² na aṭṭiyati na. ¹⁴ B² -
mhi. ¹⁵ C² -āharissāmi. ¹⁶ B² -si. ¹⁷ B² -si. ¹⁸ B² -si. ¹⁹ B² -si. ²⁰ B² -si.

parāmasi¹, dibbasamphassaṃ pharāpetvā² ta. nipajjāpesi, sā
 dibbasamphassapharanena aññāṃh viṣṣajjesi. Atha naṃ attano
 ānubhāvena Tāvatiṃsaabhavanāṃ netvā alaṃkāṭāvimāṇe dibba-
 sayane nipajjāpesi. Sā sattama divāse pabujjhivā taṃ sam-
 patthiṃ diṣvā „na so brāhmaṇo³ manusso, Sakko bhavissatthi“⁴
 aññāsi. Sakko pi tasmīṃ samaye pāricchattakamūle dibbanā-
 takaparivuto nisinno hoti. Sā sayanā uṭṭhāya tassa santikāṃ
 gantvā vanditvā ekamantam uṭṭhāsi. Atha naṃ Sakko „varaṃ
 te devī demī⁵, gaṇhāhīti“⁶ ā. „Tena hi me deva puttāṃ de-
 hīti“. „Devī, tiṭṭhatu eko⁷, ahaṃ te dve putte dassāmi, tesu⁸
 pana eko paññavā bhavissati na⁹ rūpavā eko rūpavā na
 paññavā, tesu¹⁰ pathamaṃ katarāṃ icchasīti“. „Paññavantaṃ
 devā“¹¹ ti. So „sādhū“¹² ti vatvā tassā kusatinoṃ dibbā ca
 vatthaṃ dibbacandanāṃ pāricchattakapupphaṃ Kokanadaṃ ca
 nāma vīṇaṃ datvā taṃ ādāya rañño sayanagharaṃ pavasiṭvā¹³
 raññā saddhiṃ ekasayane nipajjāpetvā aṅguṭṭhaken¹⁴ assā
 nābhīṃ parāmasi, tasmīṃ khane B. tassā kucchimhi paṭisa-
 dhīṃ gaṇhi. Sakko pi sakatthānam eva gato. Paṇḍitā devī
 gabbhassa patitṭhitaḥhāraṃ jāni. Atha naṃ pabuddho rājā
 diṣvā „kena nītāsi“¹⁵ pucchi. „Sakkena devā“¹⁶ ti. „Ahaṃ¹⁷
 paccakkhato ekam mahallakabrāhmaṇaṃ taṃ ādāya gacchan-
 taṃ addasaṃ, kasuṃ naṃ vañcesīti“¹⁸. „Saddha deva, Sakko
 maṃ gaṇetvā devalokaṃ nesīti“. „Na saddahāmi devīti“¹⁹.
 Ath' assa sā Sakka-dattiyaṃ kusatinoṃ dassetvā „saddahā“
 'ti ā. Rājā „kusatinoṃ nāma yato kutoci labbhatīti“²⁰ na sud-
 dahi. Ath' assa sā dibhavatthāni dassesi²¹. Rājā tāni diṣvā
 saddahitvā „bhaddo, Sakko tāva taṃ netu, putto pana te
 laddho“²² ti pucchi. „Laddho mahārāja, gabbho me patitṭhito“
 ti. So tuṭṭho tassā gabbhapharihāraṃ adāsi. Sā dasamā-
 saccayena puttāṃ vijāyī, tassa aññāṃ nāmaṃ akatvā kusa-

¹ B² -santo. ² C² phā- ³ angulādimi - - - brāhmaṇo wānting 10. C². ⁴ B²
 dāḍhmi. ⁵ B² -sda. putto. ⁶ B² ti. ⁷ B² tesu. ⁸ B² pādāṇ- ⁹ B² adda-
 ca saddahī. ¹⁰ B² putte na vaddahimi - - ¹¹ B² -ti.

āpanāmanā eva akumhau. Kusa-kumārassa padasāgamanakāle
 hare devaputto tassā kucchimhi paṭisandhim gāhi, tassa
 Jayampatiṭi nāman karimhe. Te mahantena yasena vadḍhimau.
 B. paññavā ācariyassa santike kiñci¹ anuggahetvā attano pañ-
 2 nāya saḅbasippesu nipphattim pāpuni. Ath² assa soḷasa-
 kāle rājā r. dātukāmo devim āmauetvā „bhadda puttassa te
 r. datvā nātakāsi upatthapessāma³, jīvanta yeva nañ rajje
 paṭiṭṭhitam passissāma, sakula-Jambudīpe kha pana yassa
 rañño dhitarañ lechasi tam assa⁴ ānetvā aggamaheṣim karissāma,
 10 cittam assa jānāhi katarāñ rājadhittarañ roceṭṭi⁵. Sā „ādhū“
 ‘ti sampatichetvā „kumārassa ca imañ pavattim āroceṭvā cit-
 tam jānāhiti“ ekam paricārikañ pesesi. Sā gantvā tassa tam
 pavattim ārocesi. Tam sutvā M. cintesi: „amañ na rūpavā,
 rūpasampanna rājadhittā āntāpi mañ dievā ‘kim me iminā
 15 virūpenā’ ‘ti palāyissati, itī no lajjitabbakañ bhavissati, kim
 me gharāvāsena, dharamāhe⁶ mātāpitaro upatthahitvā tesam
 accayena nikkhamtvā pabbajissāmi⁷“ so „mayham n⁸ eva
 rajjen’ attho na nātakehi, amañ mātāpitunnāñ accayena pabba-
 jissāmi⁹“ A. Sā gantvā tassa katham deviyā ārocesi. Rājā
 20 anattamano hutvā puna katipāhaccayena sāsanam pesesi, so pi
 paṭibhāhi yeva. Evañ yāvattiyam paṭibhāhivā catutthavāre
 cintesi: „mātāpitūhi ziddhim ekāntena paṭipakkhabhāvo¹⁰ na
 yutto, ekam upāyam karissāmi¹¹“ so kammārajotthakam pak-
 kosāpetvā bahum savaggañ datvā „ekam itthirūpakam¹² karu-
 25 hūti“ uyyojetvā taamin pakkante aññañ savaggañ gahetvā
 sayam itthirūpakam¹³ akāsi. B-ittānañ adhippāya¹⁴ nāma ijjhanti¹⁵.
 Tam rūpañ jīvāya avaṇṇaniyasobhañ ahoṣi. Atha nañ M.
 khomañ nivāṣetvā ‘sīrigabbhe thapāpesi¹⁶. So kammāra-
 jotthakena ābhatarūpañ diavā¹⁷ tam garahitvā „gaccha am-
 30 hākañ sīrigabbhe¹⁸ thapitarūpakam āharā¹⁹‘ ti A. So gabbhañ

¹ He has added sippam. ² He has added mayam. ³ He translated. ⁴ He so.

⁵ He adds nāma. ⁶ C¹ -rūpañ. ⁷ He -yo. ⁸ He samjhesi. ⁹ C¹ 14.; C² pāpuni.

¹⁰ C¹ āhāsa rūpake, C² āhāsa rūpake, both omitting diavā. ¹¹ He adds gantvā.

pavittṭho tam divā „kumārena saddhiṃ abhiramitum ekā de-
 vaccharā āgatā bhavissatīti“¹ haithaṃ pasāretum avisahanto nikkha-
 mitvā „deva sirigabbhe ayyā ekikā devadhītā thitā“², apagantum
 na sakkomīti“³ ā. „Tāta gaccha suvannarūpaṃ etam āharā“⁴
 'ti puna pesito āhari. Kumāro kumārena kataṃ rūpakaṃ⁵ ā
 suvannagabbhe khīpāpetvā⁶ attanā⁷ kataṃ jalubbkārāpetvā⁸ rathe
 thapāpetvā „evarūpaṃ labhanto 'ganhāmiti“⁹ mātu santikaṃ
 pahini. Sā amacce pakkosāpetvā „tāta mayhaṃ putto mahā-
 puṇṇo sakkadattiyo, anuccavikāṃ kumārikāṃ¹⁰ labhissati,
 tumhe¹¹ imam rūpakaṃ¹² paṭicchannayāne thapāpetvā¹³ sakala-
 Jambodipaṃ carantā yassa saṇṇo evarūpaṃ dhītaraṃ pasatha
 tassa¹⁴ etam datvā 'Okkākarājā tumhehi saddhiṃ āvāhaṃ ka-
 rissatīti¹⁵ divaam vavatthapetvā¹⁶ āgacchathā¹⁷ 'ti ā. Te „sādhū“
 'ti tam ādāya mahantea parivārena nikkhamitvā vicarantā
 yaṃ yaṃ¹⁸ rājadhānīṃ pāpuṇanti ta. sāyanhasamayo mahā-
 Janassa samosarapaṭṭhāne tam rūpakaṃ vatthapupphālanikārehi¹⁹
 alamkaritvā suvannasivikāṃ āropetvā²⁰ tithamagge thapetvā²¹
 sayam paṭikkamitvā āgatāgatānaṃ kathāsavanatīhaṃ ekamante
 tittṭhanti. Mahājano tam oloketvā „suvannarūpaṃ“²² ti saṇṇam²³
 akatvā „ayaṃ manussitthiasamānā devaccharapaṭibhāgā ativiya²⁴
 soḍhati, kin nu kho ettha thitā kuto vā āgatā, amhākaṃ na-
 gare evarūpā n' atthīti“²⁵ vāpenta²⁶ pakkamanti²⁷. Tam sutvā
 amaccā „sace idha evarūpā dārikā bhaveyya 'asokā“²⁸ rājadhītā
 viya saukā²⁹ amaccadhītā³⁰ viyā³¹ ti vadeyyum³², addhā idha
 evarūpā n' atthīti³³ tam ādāya saṇṇam³⁴ negaram³⁵ gacchanti.
 Te³⁶ evaṃ vicarantā Maddaraṭṭhe Sāgalanagaram³⁷ sampāpu-
 ṇṇesu, ta. Maddaraṇṇo satta dhītaro uttamarūpadharā de-
 vaccharapaṭibhāgā, tāsam sabhājetṭhikā³⁸ Pabbhāvati nāma, tassā

¹ B² ekikā devadhītā, C² ekikā va thitā. ² C² rūpaṃ. ³ B² nikkhī- corr.
 to nikkhī. ⁴ B² -na. ⁵ B² omīti ku-. ⁶ B² adda evarūpaṃ labhantā gap-
 hāsetha. ⁷ B² thapā-. ⁸ C² thā-. ⁹ B² only one yaṃ. ¹⁰ C² vacā-,
 C² vacā-, B² vatthālanikā. ¹¹ B² adda amaccā. ¹² C² samāsiya. ¹³ B² -to.
¹⁴ B² -ti. ¹⁵ C² -a. ¹⁶ C² B² -kā-. ¹⁷ C² -yya. ¹⁸ B² etc. ¹⁹ C²
 āgalam.

sarirato bhāsaṇṇiyassa viya pabbhā va miccharanti, kālandhakāre
 pi catuhatthagabhohe¹ padipakīccam² nāma n³ atthi, sabbo gab-
 bho ekobbāso va hoti. Dhātī paṇ⁴ assā khujjā, sā Pabbhāvatīh
 bhojetvā tassa sīsam mahāpanattham atthahi vaṇṇadāsīhi attha-
 9 ghaṭe gāhāpetvā sāyaṇhasamaye udakaithāya gacchanti tittha-
 magge thitam tam rūpakam diavā „Pabbhāvatīti“ saññāya
 „ayaṃ dubbhūtā ‘sīsam mahāvissāmīti’ amhe udakaithāya pe-
 setvā paṭhamatarāṃ āgantvā titthamagge thitā“ ti kujjhitvā
 „are kulalajjāpanike“, purimatarāṃ āgantvā idha thitāsi, sacce
 10 rājā jānissati nāsessati no“ ti vatvā⁵ hatthena gaṇḍapasec⁶
 pahari, hatthastalāṃ bhijjānappamāṇam⁷ jātam, tato „sovaṇṇa-
 rūpakam“ ti ōatvā hasamānā⁸ vaṇṇadāsīnaṃ santikam gacchanti
 „passatha‘ me kammam, ‘mama dhītā‘ ti“ saññāya⁹ pahāraṃ
 adāsīm, ayaṃ mama dhītu santike kiṃ agghati, kevalam mama
 11 hattho dukkhāpito“ ti ā. Atha uṇṇ rājadūtā gaheṭvā „iyaṃ
 ‘mama dhītā ito abhirūpatarā‘ ti vadanti kam“ nāma kathe-
 sīti“. „Maddarañño dhītarāṃ Pabbhāvatīm“, idam rūpaṃ¹⁰
 tassa soḷasam pi kulam vāgghatīti¹¹“. Te tuṭṭhamānasā rāja-
 dvāraṃ gantvā „Okkākarāñño dātā dvāre thitā“ ti rañño
 12 paṭihāreṇam. Rājā āsanaṃ vuṭṭhāya thitako va „pakkosathā“¹²
 ‘ti ā. Te pavasiṭvā rājānaṃ vandītvā „mahārāja amhākaṃ rājā
 tumhākaṃ ārogyam pucchati“ vatvā katasakkārasammānā
 „kimatthaṃ āgatā“¹³ ti vutte „amhākaṃ rañño putto alhas-
 sare Kusakumāro nāma, rājā tassa v. dātukāmo tumhākaṃ
 13 santikaṃ pahipi, tumhākaṃ kira dhītarāṃ Pabbhāvatīm tassa
 deṭṭha, imaṃ ca“ sovaṇṇarūpakam¹⁴ deyyadhammaṃ ga-
 hathā“ ti tam rūpakam tassa adamsu. So pi „evaṇṇūpena
 mahārājena saddhīm vīrahamaṇḍalam bhavissatīti“ tuṭṭhacitto

¹ Bā adds anto gabba. ² Bā adds amhehi. ³ Bā gantvā. ⁴ Cā gaddha.
⁵ Bā gaṇḍa. corr. to kappā. ⁶ Bā -am. corr. to -am viya. ⁷ Bā adds thām.
⁸ Bā -chātā. ⁹ Bā ya. ¹⁰ Bā saññāti. ¹¹ Cā kim. ¹² Bā -ti. ¹³ Bā
 -pākam. ¹⁴ Bā na ag- ¹⁵ Bā -apathā. ¹⁶ Bā -antā. ¹⁷ Cā idāna.

sampatiēcchi. Atha nam dūtā āhuṃsu: „mahārāja amhehi na
 sakkā papañcetum¹, kumārīkāya laddhabhāvaṃ gantvā rañño
 ārocessāma, atha² so āgantvā ādāya gamissatthi³“. So „sādhū“
 'ti vatvā tesam sakkāraṃ katvā vissajjesi. Te gantvā rañño
 ca deviyā ca ārocesum. Rājā mahantena parivārena Kusā-
 vatito nikkhamitvā anupubbena Sāgalanāgarāṃ sampāpuṇi⁴.
 Maddarājā paccuggantvā nagaraṃ pavesetvā mahantaṃ sakkā-
 raṃ akāsi. Sīlavatī devī paṇḍitatī⁵ „ko jānāti kim bhaviṣsa-
 titi“ ekāhadvīhaccayen⁶ eva Maddarājānaṃ ā: „mahārāja
 sunisaṃ daṭṭhukāṃ⁷ amhā⁸“ 'ti. So „sādhū“ 'ti sampatiēcchitvā⁹
 pakkosāpesi. Pabbhāvati sabbālamkārapatimanditā dhātigana-
 parivutā āgantvā sassam¹⁰ vandi. Sā taṃ divā va cintesi:
 „ayam kumārīkā abhirūpā, mayham putto virūpo, sace esā
 taṃ passissati ekāham pi avasiṇvā palāyissati, upāyaṃ karissā-
 miti“ ad Maddarājānaṃ āmantetvā „mahārāja, sunisā me¹¹
 puttassa annochavikā, api ca kho paṇ¹² amhākaṃ kule pavēniyā¹³
 āgatacārittaṃ aṭṭhi, sace ayam tasmim cāritte vattissati ne-
 sāmā naṃ“ 'ti ā. „Kim paṇo vo cārittan“ 'ti. „Amhākaṃ
 vattise yāva ekassa gabbhaṣa patitthānā divā sāmikāṃ pas-
 situm na labhanti“, sace esā tathā karissasi nesaṃā naṃ“ 'ti.
 Rājā „kim amma sakkhiṣsaṃ evaṃ vattitum“ 'ti dhītaraṃ puc-
 chi. Sā „āma tātā“ 'ti ā. Tato Okkākarājā Maddarañño
 bahuni vibhavaṃ¹⁴ datvā taṃ¹⁵ ādāya pakkāmi. Maddarājāpi
 mahantena parivārena dhītaraṃ uyyojesi. Okkāko Kusaṇvatim
 gantvā nagaraṃ alomkārapetvā sabbabandhanāni mucāpetvā¹⁶
 puttassa abhiṣekaṃ datvā¹⁷ Pabbhāvatiṃ aggamaheṣim kāretvā¹⁸
 „Kusarājassa āpā“ 'ti bheriṃ carāpesi. Jambudīpatale rājāno
 yesam dhītaro aṭṭhi te Kusarañño dhītaro pahiniṃsu yesam

¹ C² papañcetum, B² papañcaṃ kātum, C³ vañcetum. ² B² adda nam. ³ B² jāpuṇi. ⁴ C² -gūti. B² paṇḍipattī. ⁵ B² -hi. ⁶ B² saṁsaram. ⁷ C² paṇe-, C³ parame-, B² kulapave-. ⁸ B² patibhānaṃ hoti tāva divā taṃ sāmikāṃ p. na labhanti. ⁹ B² dhātum. ¹⁰ C² omiṭṭa datvā tam, C³ omiṭṭa tam. ¹¹ B² -kaṃ abhiṣekāṃ rajjasaṃ datvā. ¹² B² adda nagare.

puttā' aithi te ten' eva sadāhihi mittabbhāvaṃ akamkhaṇṭā
 putte upatṭhāke katvā pahiniṭṭhu. B-assa nōṭakaparivāro
 mahā ahoṣi, mahantena yasena r. kāresi. Pabbhāvatiṃ' pona divā
 passitum na labhati, sāpi tam divā passitum na labhati, abhi-
 9 nam pi rattim dassanam eva hoti. Tattha Pabbhāvatiyā sarīrap-
 pabbhā abboharikā ahoṣi. B. pi ariḡabbhato rattim yeva
 nikkhamati. So katipāhaccayena Pabbhāvatiṃ divā daṭṭhukāmo
 mātu ārocesi, Sā „mā te' rucci, yāv' ekaṃ puttam labhi'
 tāva āgamehiṃ" paṭikkhiṃ. So punappuna yāci yeva. Atha
 10 nam' ā.: „tena hi hatthiśālam gantvā hatthimenḍavesena tiṭṭha,
 ahaṃ tam te. ānessāmi, aha nam akkhinī pūretvā olokeyyāsi,
 mā ca attānaṃ jānāpesiṃ". So „ādhū" 'ti sampatiḥchitvā
 hatthiśālam agamāsi. Rājāmātā hatthimaṇḍalam kāretvā
 Pabbhāvatiṃ „ehi sāmikassa te hatthiṃ passissāmā" 'ti tattha
 15 netvā „ayaṃ hatthi asuko nāma ayaṃ asuko nāmā" 'ti da-
 sēsī. Ta. nam rājā mātu pacchato gacchantim' hatthiccha-
 kanapiḍḍena piṭṭhiyaṃ pahari, sā kuddhā „raṇṇā" te hattham
 chidāpessāmīti" vatvā devim ujjhāpesi, sā nam saṇḍāpetvā
 piṭṭhim parimajji. Puna pi rājā daṭṭhukāmo hutvā asanaḍḍāya
 20 asagopakavesena divā tath' eva asacchukanapiḍḍena pahari,
 tadāpi nam kuddham saasā saṇḍāpesi. Pan' ekadivasaṃ
 Pabbhāvati M-am passitukāmā hutvā asasuyā ārosetvā „alaṃ
 te mā" ruccitī" paṭikkhittāpi" punappuna yāci, aha nam
 ā. ā.: „tena hi aye mama putte nagaram padakkhiṇaṃ k-
 25 rissati", evaṃ sihapajjaraṃ vivarūtvā passeyyāsi", evaṃ ca
 pona vatvā punadivase nagaram alaṃkārapetvā Jayampati-
 kumārāṃ rājavesaṃ gāhāpetvā hatthipasse niaḍāpetvā nagaram
 padakkhiṇaṃ kārapesi. "Pabbhāvatiṃ" ādāya sihapajjaraṃ tathā
 „paasa" tava sāmikassa sirisobhaggaṃ" 'ti ā. Sā „anuccha-

1 Bā -a. 2 Bā sa pa. 3 Bā adda tāra. 4 Cā -ati. 5 Bā -māhi. 6 Bā
 adda ā. 7 Bā -hihi. 8 Bā passāmā. 9 Bā adda divā. 10 Bā raṇṇa karāya.
 11 Bā mā te. 12 Bā paṭikkhiṃpetti. 13 Cā Bā -asati. 14 Bā ā. pa. 15 Bā
 passeṭṭha. 16 Bā -gappasati.

viko me sāmiko laddho¹ ti attamanā ahoṣi. Tam divasaṃ
 pana M. hatthimendavesen² eva Jayampatiassa pacchimāsane
 nisiditvā yathādhippāyena Pabbāvatim oloketvā³ hatthavikārādi-
 vasena cittaruḍḍiyam kilam⁴ dassesi. Hatthimhi utikkante rāja-
 mātā Pabbāvatim pocchi: „dittṭho te amma sāmiko“ ti. „Āma
 ayye, pacchimāsane⁵ pan’ asse nisinno hatthimendō ativiya
 dubbhinto mayham hatthavikārādūni dassesi, kasmā evarūpaṃ
 alakkhikam raḍḍo pacchimāsane⁶ nisidāpesun⁷“ ti. „Amma
 raḍḍo pacchāsane rakkhā nāma icchitabbhā“ ti. Sā cintesi:
 „ayaṃ hatthimendō ativiya nibbhaya cājanam rājā ti pi na
 maññati, kacci⁸ nu kho eso va’ Kuserājā, addhā hi ao virūpo
 bhavissati, ten’ eva math na dassenti“⁹ sā khujjam kappā-
 mūle ā: „amma gaccha tāva, jānāhi kim purimāsane nisinnako
 rājā odāha pacchimāsane“ ti. „Katham panāham jānissāmīti“
 „Sace hi so rājā bhavissati paṭhamatarāṃ hatthipīṭṭhito ota-
 rissati, imāya aññāya jānāhīti“¹⁰. Sā gantvā ekamante thitā
 paṭhamam M-am oṭarantaṃ addasa pacchā Jayampatikumārāṃ.
 M. pi ito e’ ito eā olokento khujjam disvā „imā¹¹ kārāṇena
 esā āgatā bhavissati“¹² ñatvā¹³ pakkosūpetvā „imam antaram¹⁴
 mā kathehīti“¹⁵ daḥham vatvā¹⁶ ayyojesi. Sā gantvā „purimā-
 sane nisinnō paṭhamam oṭariti“¹⁷ ā. Pabbāvatī tassā vacanaṃ¹⁸
 saddahi. Puna rājā¹⁹ datṭhakāmo hotvā mātaraṃ yāci. Sā
 paṭikkhipitum asakkonti „tena hi aññātakavesena uyyānam
 gacchāhīti“²⁰ ā. So uyyānam gantvā pokkharaniyam galappa-
 māṇam udakam pavisitvā paduminipanṇena²¹ sisam chādetvā²²
 pupphitapadumena mukham avattharitvā²³ atṭhāsī. Mātāpi
 ’ssa Pabbāvatim uyyānam netvā sāyaṇhasamaye „ime rukke
 passa, sakupe passa, mige passa“²⁴ ti palobhayamānā pokkharani-
 tiram pesesi²⁵. Sā pañcaviḍḍhapadumasañchannam pokkha-

¹ Bā -anta. ² Bā -asim. ³ Bā pacchāsane. ⁴ Bā -pesun ubharāpohūnam. ⁵
 Cā -pavea, Bā kin. ⁶ Cā -ā. ⁷ Bā adda tāma. ⁸ Bā adda tam. ⁹ Bā adda
 pabbāvatīyā. ¹⁰ Bā karvā. ¹¹ Bā adda sutā. ¹² Bā saddahi M. pi naṃ -puna.
¹³ Bā -ppattena. ¹⁴ Bā avāritvā. ¹⁵ Bā -pāyati.

rapim diavā nahāyitukāmaṃ paricārīkāhi saddhiṃ pokkharapim
 otaritvā kiṇṇanti taṃ padumaṃ diavā gahetukāmaṃ¹ hattham pa-
 sāreti², atha tam rājā paduminiṇṇam apanetvā „ahaṃ Kusa-
 rājā“ ti hatthe gaṇhi. Sā tassa mukhaṃ diavā „yakkho mam
 5 gaṇhatī“³ virāvitvā tatth' eva viasāṇitaṃ patṭā, ath' assā
 rājā hattham muṇci. Sā saṇṇam paṭilabbhitvā „Kusarājā kira
 maṃ hatthe gaṇhi, iminā c' ahaṃ' hatthiasālāyaṃ hatthiicca-
 kapena assasālāyaṃ ca assacchakkaṇakena pakatā. ayaṃ c' eva
 maṃ' hatthissa pacchāsano nisiditvā uppaṇdesi, kiṃ me evaṃ.
 10 virūpena⁴ dummukhena patinā, ahaṃ jīvanti aṇḍam patinā la-
 bhissāmiti“ cintetvā attanā saddhiṃ āgate amacce pakkaṇā-
 petvā „mama yānavāhanam sajjam karoṭha, ajj' eva gamissā-
 miti“ ā. Te raṇṇo ārocesum. Rājā cintesi: „sace gantum na
 labhissati kadayam assā' phalissati, gaecchatu, puna tam attano
 15 balena ānessāmiti“⁵. Ath' assā gamanam anujāni. Sā pita
 nagaram eva agamāsi. M. pi uyyānato nagaram pavisitvā
 alamkārapāsādam abhirūhi. B-am hi sā pubbepatthanāvaseṇa
 na icchi, so pubbakammavaseṇ' eva' virūpo ahoṣi. — A. kira
 Bārāṇasidvārāgāme uparimavūthiyā ca hetthimavūthiyā ca dve
 20 kolāni vasiṃsu, ekassa kulassa dve puttā ekasā' ekā va dhītā
 ahoṣi, dvīsu puttessu B. kaṇiṭṭho, nam kumārīkaṃ jetthassa
 ānessum⁶, kaṇiṭṭho ādārāharape⁷ bhātu santike yeva vasi.
 Ath' ekadivasaṃ tasmim ghare atirasakapūve pacimān, B.
 araṇṇam gato hoti, tassa pūvam ṭhapetvā avasesā⁸ bhājetvā
 25 khādīṃsu. Tasmim khaṇe paccekabuddho bhikkhāya ghara-
 dvārān agami⁹, B-assa bhātujāyā¹⁰ „cūḷapatino aññaṃ pūvaṃ
 pacissāmiti“ tam gahetvā paccekabuddhassa adāsi, so pi tam
 khaṇam ñeva araṇṇato āgacchi¹¹, atha tam sā ā: „sāmi
 cittaṃ pasādehi, tava koṭṭhāso paccekabuddhassa dīṇo“ ti.

¹ Bā vicāritvā. ² Cc Bā -vati. ³ Bā gaṇhi. ⁴ Bā -āhan. ⁵ Bā ayaṃ me eva
 mayham. ⁶ Bā virūpena. ⁷ Cā assa. ⁸ Bā sidda cintetvā. ⁹ Cā pubbe.
¹⁰ Bā jetthakassa alamān. ¹¹ so Cā; Bā ādārābhāvena. ¹² Bā -ss. ¹³ Bā
 agamāsi. ¹⁴ Cā jāyatu. ¹⁵ Cā ag-

So „tava koṭṭhāsaṃ khāditvā mama koṭṭhāsaṃ deaṃ, aññam
 kiṃ karissasīti“¹ kuddho gantvā pattato pūvaṃ gaṇhi. Sā
 mātu gharāṃ gantvā navavilāsaṃ campakapupphavaṇṇaṃ sap-
 piṇḍaṃ āharitvā pattam pāresi², tam obbhāsaṃ mucci³. Sā tam
 disvā patthanam ṭhapesi: „bhante⁴, nibbattanibbattaṭṭhāne me
 sarīraṃ obbhāsaṃ⁵ hotu, uttamarūpadharā bhaveyyaṃ⁶,
 iminā ca me asappuriseṇa saddhiṃ ekatthānaṃ vāso mā ahoṣīti“.
 Iti sā iminā pubbapatthanāya vasena⁷ tam na icchi. H. pi
 tam pūvaṃ tasmāṃ patte⁸ osidāpetvā patthanam⁹ ṭhapesi:
 „bhante imam yojanasataṃ¹⁰ vasantim pi ānetvā mama pāda-
 paricārikam kātuṃ samattho bhaveyyaṃ“¹¹ ti. Ta. yaṃ¹² so
 kuddho hutvā¹³ pūvaṃ gaṇhi tassa pubbakammassa vasena
 virūpo ahoṣi¹⁴. — So Pabbāvatīyā gatāya sokappatto ahoṣi,
 nānākārehi paricaramānāpi naṃ sesitthiyo¹⁵ oloketum¹⁶ pi na
 sakkhimaṃ, Pabbāvatīrahitam assa sakalam pi nivesanaṃ tuc-
 chaṃ viya khāyi. So „idāṃ Sāgalanagaraṃ pattā bhavissa-
 tīti“¹⁷ paccūsamāyo mātu santikaṃ gantvā „amha, ahaṃ Pa-
 bbāvatīṃ ānessāmi, tumhe r. anusāsaṃ¹⁸ ti“¹⁹ paṭhamam g. d.:

‘. Idam te ratṭhaṃ sadhanaṃ sayoggaṃ
 sakāyuraṃ sabbakāṃupapannaṃ
 idam te rajjah²⁰ anusāsa amma,
 gacchāṃ²¹ ahaṃ yattha piyā Pabbāvatīti. 1.

20

Ta. sayoggaṃ ti bahulyoggaḍḍhitaṃ, sakāyuraṃ u. sapañcārjaka-
 dāhanam, anusāsa amma²² ti so kīra. puttaṃ r. datvā puna gaṇhanaṃ
 amma me ayuttam ti pita vā bhātu vā aniyyāpetvā mātu niyyādetu evam d. 23

Sā tassa kathaṃ sutvā „tena hi tāta appamatto bha-
 veyyāsi, mātuḡāmo nāma asuddhāyo“²³ ti vatvā nānaggara-
 sabbojanaṃ²⁴ savaṇṇakarotiṃ pūretvā²⁵ „idam autarāmagge

¹ Bā - saṃsīti. ² Bā - ritvā patte paccakabuddhasa pāresi. ³ Bā mucci. ⁴
 Bā adda lūnā dānapaṇa. ⁵ Cā Bā - saṃjātaṃ. ⁶ Bā - yyaṃ, Cā - yya. ⁷ Bā
 adda na. ⁸ Bā sappiṇḍa. ⁹ Cā - naṇa. ¹⁰ Cā - te. ¹¹ Bā adda kīraṇaṃ. ¹²
 Bā gantvā. ¹³ Bā adda aḥ ca tam na icchi. ¹⁴ Bā - kīriyamaṇi nīsinna-
 sīnhiyo. ¹⁵ Bā - kīpetum. ¹⁶ Bā adda oloketu. ¹⁷ Bā rajjah. ¹⁸ Bā pari-
 suddhābhoṇyo. ¹⁹ Bā - rasaggaṃ bho-.

bhūñjeyyāsiti" vatvā nyyojesi. So tam ādāya mātaram van-
 ditvā tikkhattum padakkhipaṃ katvā „jivanto puna passissā-
 mīti" sīrigabbhaṃ pavisitvā pañcāvudhaṃ sannayhithā bhatta-
 karoṭiyā saddhīm kahāpanasahasasāṃ pasihbake katvā¹ Kokana-
 1 daṃ² vīṇaṃ ādāya nagarā nikkhamitvā maggaṃ paṭipajjitvā
 mahābalo mahāthāmo yāva majjhantikā paṇṇāsayojanāni gantvā
 bhattaṃ bhūñjitvā sesena divasabhāgena puna paṇṇāsayojanāni
 gantvā ekāhen³ eva yojanasatikāṃ maggaṃ khupetvā sāyaṇha-
 samaye nahātvā⁴ Sāgalanagaraṃ pāvisi. Tasmīṃ pavittāha-
 10 matte yeva tassa tejena Pabbhāvati sayanapīṭhe saṇṭhatuṃ
 asakkonti otaṛitvā bhūmīyaṃ nīpajji. B-am pi kilantindriyaṃ
 vithiyaṃ gacehantaṃ aṇṇiatarā itthi⁵ diavā pakkosāpetvā nī-
 dāpetvā pāde dhovāpetvā sayanaṃ dāpesi⁶, tasmīṃ niddū-
 pagatā bhattaṃ sampādetvā pabodhetvā bhattaṃ llohesi, so
 15 tuttho tassā saddhīm karoṭiyā kahāpanasahasasāṃ adāsi. So
 pañcāvudhaṃ tatth⁷ eva ṭhapetvā „gantabbatthānaṃ" no atthīti⁸
 vatvā vīṇaṃ ādāya hatthisālāṃ gantvā „ajja me idha vasitum
 detha, gandhabbaṃ vo⁹ karissāmīti" vatvā hatthigopakehi
 anuññāto ekamante nīpajjitvā¹⁰ paṭippassaddhadaratho utthāya
 20 vīṇaṃ muṇcitvā „sakalanagaravāsīno imāṃ saddaṃ sugantā"
 'ti vīṇaṃ vādento gāyi. Pabbhāvati bhūmīyaṃ nīpannā tam
 saddaṃ sutvā¹¹ „ayaṃ na aṇṇassa vīṇāya" saddo, nissatthi-
 sayam Kesarājā mam¹² atthāya āgato¹³ ti aṇṇāsi. Maddarājāpi
 tam saddaṃ sutvā „atīya madhuraṃ vādeti, sve etaṃ pakko-
 25 sāpetvā mama gandhabbaṃ kāressāmīti" cintesi. B. „na sakkā
 idha vasamānena Pabbhāvatiṃ daṭṭhuṃ, atthānaṃ etaṃ" ti pāto
 va nikkhamitvā sāyaṃ¹⁴ bhuttagehe yeva pātarāsāṃ bhūñjitvā
 vīṇaṃ ṭhapetvā rājakumbhakārassa santikāṃ gantvā tassa
 antevāśikabhāvaṃ upagantvā ekadivaseṇ¹⁵ evaṃ gharaṃ mattikāya

¹ C² pass-. ² hadayamassaphalissati - - - - katvā wanting in C. ³ B² mahāra. ⁴ B² patvā. ⁵ C² mī, C² B² tūhīn. ⁶ B² adda so kilantatīya nīp-
 pajjitvā niddāṃ ekamā sikkasā. ⁷ B² gandhabba-. ⁸ B² so gītāṃ. ⁹ B²
 adda sokaṃ muḍḍajitvā. ¹⁰ B² adda va cintesi. ¹¹ B² vīṇā. ¹² B² sayam.

pūretvā „bhājanāni karomi ācariyā“¹ 'ti vatvā „āma karohīti“²
 vutte ekam matikāpiḍam cakke thapetvā cakkam āvijjhi³,
 sakiṃ āviddham⁴ eva yāva majjhantika tikkam āgami⁵ yeva.
 So ānāsvaṇṇāni khuddakamahantāni bhājanāni katvā Pabbhā-
 vatiyā atthāya bhājanam karoto nānārūpāni samatthapesi.⁶
 B-ttānam hi adhippāyā ijjhanti⁷. „Tāni pana rūpāni Pabbhā-
 vati yeva passatī“⁸ 'ti⁹ adhiṭṭhāsī. So sabbabhājanāni sukkhā-
 petvā pacitvā geham pāresi. Kumbhakāro uānābhājanāni ga-
 hetvā rājakulam agamāsi. Rājā disvā „ken' imani katānīti“¹⁰
 pucchī. „Mayā devā“¹¹ ti. „Aham tayā akatāni jānāmi, ka-
 thehi keva katānīti“¹². „Antevāsina me devā“¹³ 'ti. „Na te
 antevāsī, ācariyo ze so, tassa santike sippam sikkha, ito paṭ-
 thāya ca mama dhītānam bhājanāni karoto, imam c' asso
 sahasaṃ dehīti“¹⁴ sahasaṃ dāpetvā „imāni khuddakabhājanāni
 mama dhītānam dehīti“¹⁵ ā. So tāni tāsam santikam haritvā¹⁶
 „imāni kīḷanattāya khuddakabhājanānīti“¹⁷ ā. Tā sabbā āga-
 mimsu. Kumbhakāro M-ena Pabbhāvatiyā atthāya katābhājanam
 eva tassā adāsi. Sā bhājanam gahetvā tattha attano ca
 ca khujjāya ca rūpam passitvā „imam na aññena kataṃ,
 Kusarājan' eva katan“¹⁸ ti ōatvā kuḷjhitvā „imānā mayham¹⁹
 attā n' attīhi, lechantaṇam dehīti“²⁰ ā. Ath' asso bhaginīyo
 khuddabbhāvam²¹ ōatvā „Kusaraññā katan ti maññasi, na idam
 tona kataṃ, kumbhakārena kataṃ, gaphāhi un“²² ti avaha-
 sīmu. Sā tena katābhāvaṃ tassā ca āgatabhāvaṃ tāsam na
 kathesi. Kumbhakāro sahasaṃ B-assa datvā „tāta rājā te
 tuṭṭho, ito kira paṭṭhāya rājadhītānam bhājanāni kareyyāsi,
 tatāhasi tāsam harissānīti“²³ ā. So „idhāpi vasaಂತena na sakkā
 Pabbhāvatiṃ datthun“²⁴ ti tam sahasaṃ tase²⁵ eva datvā rājo-
 paṭṭhākassa naḷakārassa santikam gantvā tassā antevāsiko
 hutvā Pabbhāvatiyā²⁶ tālavantam katvā tatth' eva setacchattam²⁷

¹ Cka yva. ² Bā āvijjhi yeva. ³ so Cka; Bā ābhanti. ⁴ Bā -yo nāma samijjhanti.
⁵ Bā -titi. ⁶ Bā antevā. ⁷ Cka kuḷha- for kuḷhana-? ⁸ Bā adāsi atthāya.

- āpānabhūnūṭi ca vattham¹ gahetvā tūṭam Pabbhāvatim² cā 'ti
 nānārūpāni dasseti³. Naḷakāro tañ ca aññañ ca tena kata-
 bhaṇḍam ādāya rājakulam agamāsi. Rājā diāvā „ken' imāni
 katānīti⁴“ pucchitvā purimanāyen⁵ eva sahasaṃ datvā „imāni⁶.
 5 naḷakārabhaṇḍāni mama dhītānaṃ dehīti⁷“ ā. So pi B-ena
 Pabbhāvatiyā atthāya katatālavatṭam tassā yeva⁸ adāsi, tarrūpi
 rūpāni sūdo jāno na passati, Pabbhāvatī pana diāvā rañña
 katabhāvaṃ⁹ ūtvā „ganhitukāma gahantū¹⁰“ 'ti kuḍḍhā bhūmi-
 yaṃ khipi. Atha naṃ sesā hasiṃsu. Naḷakāro sahasaṃ
 10 āharitvā B-assa adāsi. So „idam pi mayham avasaṇaṭṭhānaṃ“
 ti sahasaṃ tass' eva datvā rājamālakārassa santikam gantvā
 antevāsikabhāvaṃ upagantvā nānāvidham mālāvikatim bandhitvā
 Pabbhāvatiyā atthāya nānārūpacitrāni ekam cumbaṭakam akāsi.
 Mālākāro tañ sabham ādāya rājakulam agamāsi. Rājā diāvā
 15 „ken' imāni ganthitānīti¹¹“ pucchī. „Mayā devā¹²“ 'ti. „Ahañ
 tayāganthitāni jānāmi, kathaṃ kena ganthitānīti¹³. „Antevā-
 sinā me devā¹⁴“ 'ti. „Na so antevāsi, ācariyo te so, tassa
 santike sippaṃ sikkha, ito paṭṭhāya mama dhītānaṃ pupphāni
 ganthatu, imāni c' assa sahasaṃ dehīti¹⁵“ sahasaṃ datvā
 20 „imāni pupphāni mama dhītānaṃ dehīti¹⁶“ ā. B-ena Pabbhā-
 vatiyā atthāya katam mālācumbaṭakam tassā yeva adāsi. Sā
 tatthi¹⁷ eva attano ca rañño ca rūpehi saddhīm nānārūpāni
 diāvā tena katabhāvaṃ ūtvā kuṇṇhitvā bhūmiyaṃ khipi.
 Sesā bhaginīyo taṃ tath' eva avahasimso¹⁸. Mālākāro pi sa-
 25 hasaṃ haritvā¹⁹ B-assa datvā taṃ pavattim ārocasi. So
 „idam pi mayham avasaṇaṭṭhānaṃ“ ti sahasaṃ tass' eva
 datvā rañño sūdassa santikam gantvā antevāsibhāvaṃ²⁰ upa-
 gaecchi. Ath' ekadivasaṃ sūdo rañño bhojanavikatim haranto
 attano atthāya pacitam B-assa atṭhimāsaṃ adāsi. So taṃ
 30 tuthā sampādesi yathāssa²¹ gandho sakalanagaraṃ avatthari.

¹ Bā vatthūm. ² Bā -vā. ³ Cā imāni. ⁴ Cā eva. ⁵ Cā apa. ⁶ Bā avasa-
 bhūna. ⁷ Bā āha-. ⁸ Bā -atka-. ⁹ Bā atthāna.

Rājā namā ghāyitvā „kiñ no' mahānaso aññam pi māṃsam
pacasīti"¹ pucchī. „N' atthi deva, api'² kho pana me antevāsi-
kassa atthimamāsam pacanattihāya dinnam, tass' eso' gandho
bhavissatī"³. Rājā tam' āharāpetvā tato thokaṃ jivhagge
thapesi, tāvad eva sattarasaharāṇisahasāni khobhetvā⁴ phari. 5
Rājā rasatanhāya bajjhītvā⁵ sahasam datvā „no paṭṭhāya tava
antevāsinaṃ mamañ ca' dhitānañ ca me bhattam paṇāpetvā tvam
mayham āhara, so mama dhitānaṃ haratū"⁶ 'ti ā. Sūdo
gantvā tassārocesi. So tadā sutvā „idāni me manoratho mat-
tahaṃ patto, idān' āham Pabbāvatīm datthum labhissāmī"⁷ 10
tuttiho tam sahasam tass' eva datvā punadivase bhattam sam-
pādetvā raṇṇo bhattabhājanāni pesetvā rājadhītānañ ca bhatta-
kācam⁸ sayam gahetvā Pabbāvatiyā vasanapāsādam abhirūhi.
Sā tam kācam ādāya pāsādam abhirūhantaṃ diṇvā cintesi:
„ayam attano ananuechavikam dāsakammakarehi kattabham 14
karoti"⁹, sace panāham¹⁰ tūhi bhavissāmi 'idāni mañ esa
rocetīti' saññā hutvā katthaci agantvā¹¹ mañ oloken-to idh'
eva vasissati, idān' eva nam akkositvā paribhāsītva muhuttam
pi idha vasitum adatvā palāpessāmī"¹² ā dyāram addhavi-
vaṇam katvā ekam hattham kavāṇe laggetvā ekena aggalam 20
apphetvā dutiyam g. ā.:

1. Anujjubbhūtena karaṃ mahantaṃ

divā ca ratto ca nisithakāle

patigaccha evam khippam¹³ Kusaṇṇatīm Kusa¹⁴

na iechāmi¹⁵ dubbhānam āham vasantan ti, 2.

21

T. a.: mahārāja tam bhattakāro hutvā ngūḷena citteṇa ye pi te sīsam
bhindeyya tassa p' eṇaṃ kammam na karosi, anujjubbhūtena¹ pana citteṇa² mañ
atthāya evam³ tam mahantaṃ kācam karanto⁴ divā ca ratto ca nisithakāle

¹ C² ko, B² te. ² C² -iti. ³ B² adda ca. ⁴ B² tasmā. ⁵ B² omāt tam.
⁶ B² khobhetam. ⁷ C² -paṇāpetvā. ⁸ B² mama. ⁹ B² eṇa-. ¹⁰ C²
-kīyam, B² -kīyam. ¹¹ B² dāsakammam karoti akattabham kammāneva karoti.
¹² B² adda katthācam. ¹³ C² B² ag-. ¹⁴ read: khippam evam. ¹⁵ B² kusa,
C² -tam, C² -am. ¹⁶ C² -ma; read n'. ¹⁷ C² -ka, B² anujjubbhūtena. ¹⁸ C²
eṇa. ¹⁹ C² eṇakam, B² eṇam. ²⁰ B² āha-.

mahanān dotāham anubhavesasi. kim tene anupubbhūtena¹, tvañ attano ta-
 parān Kusāvatīm eva paṭigacche, aññam attaññi sabbhiñ² attanapārasāruphāsa-
 mukkhā yakkhānān argamāhesiñ karvā e karehi, na lekhāmi dubbhāsa-
 āhañ vacentān ti āhañ pana tam dubbhāsañ dassentiññāñ idha vacentān na
 6 lekhāmi.

So „Pabbhāvatiyā me santikā kathā laddhā“ ti tuṭṭhacchitto
 tisso gāthā abhāsi:

1. Nāhañ gamissāmi ito Kusāvatīm,
 Pabbhāvati³ vannaṇapalobbhito tava
 10 ramāmi Maddassa niketaramme
 hitvāna raṭṭhañ tava dassane rato. 3.
2. Pabbhāvati⁴ vannaṇapalobbhito tava
 sammāḥharūpo vicarāmi mediniñ,
 dīsañ jānāmi kuto 'mhi āgato,
 12 tay' amhi matto mīgamandalocane. 4.
3. Suranṇacāravāsane jātarūpañmekhale
 aṇṇaṇi tava kāmāhi⁵ nāhañ rajjena-m-aṇṇhiko ti. 5.

Ta ramāmiñ abhiramāmi na ukkaṇṭhāmi, sammāḥharūpo ti kilesa-
 sammūlho karvā, tayamhi matto ti tayi matto 'mhi tayi eā matto 'mhi'
 20 suranṇacāravāsane ti suranṇacāravāṭṭhavasāne, rajjena-m-aṇṇhiko ti
 rajjena aṇṇhiko.

Evam vatte sā cintesi: „āhañ etañ 'vippatīsārī bhavissā-
 tīti' pariḥhāsāmi, ayañ pana raṇṇjivā va kathesi, sace kho pana
 mañ 'āhañ Kusarājā' ti vatvā hatthe gaṇheyya ko nañ vāreyya
 25 koci⁶ na imañ kathāñ suneyyā“ ti dvārañ thaketvā socin
 datvā⁷ anto⁸ aṭṭhāsi. So pi bhattakāsañ āharitvā rājadhītaro
 bhojesi. Pabbhāvati „gacche Kusarājena pakkabhattam āharā“
 'ti khujjāñ pesesi. Sā āharitvā „bhuñjā“ ti ā. „Nāhañ tēna
 pakkabhattam bhuñjāmi, tvañ bhuñjitvā attano laddhanirāpam
 30 gaṇetvā bhattam pacitvā āhara, Kesarādāo pana āgatabhāvañ
 mā kessaci āroceti“ ā. Khujjā tato paṭṭhāya tassā koṭṭhā-
 sañ āharitvā sayāñ bhuñjati, attano koṭṭhāsañ tassā upaneti⁹.

¹ C^o anubhūtena, C^o anububbhūtena. ² C^o -am. ³ C^o -am, B^o -ti. ⁴ C^o -ti,
 B^o -ti. ⁵ B^o kāmāsa. ⁶ C^o koci. ⁷ C^o danto. ⁸ B^o addā gabbha. ⁹ B^o -ti

Kusarājāpi tato patthāya tam passitum alabhanto cintesi:
 „atthi nu kho Pabbhāvatiya mayi sibeho udāhu a' atthīti, vi-
 mānississāmi nan" ti so rājadhītare bhojetvā bhattakācari ādāya
 nikkhamanto tassā gabbhadvāre pāsādatalam pādehi paharivā
 bhājanāni ghattetvā¹ nitthamivā² visaññi hutvā avakojjo pati.³
 Sā tassa nitthanitasaddena⁴ dvāraṃ vivaritvā tam bhattakācena
 otthataṃ diavā cintesi: „ayaṃ rājā sakula-Jambudīpe agga-
 rājā maṃ nissāya rattindivaṃ dukkhaṃ anubhoti, sukhumāla-
 tāya bhattakācena avatthajo pati", jīvati nu kho" ti sā gab-
 bhato nikkhamivā tassa nāsāvataṃ upadhāretum gīvaṃ pasā-
 10 rātvā mukhaṃ olokesi. So mukhapūraṃ⁵ khejaṃ gabhva⁶
 taessa sarīre pātesi. Sā tam paribhāsivā gabbhaṃ pavasitvā
 dvāraṃ addhavivaṇaṃ katvā thīti:

„Abbhu hi tassa bho hoti yo anicchantam icchati,
 akāmaṃ rājā kāmehi akanto kantam⁷ icchasīti g. ā. 6. 12

Tatra abbhō ti abbhūti avajjhīti⁸ artho.

So paṭibaddhacittatāya akkosiyamāno pi paribhāsīyamāno
 pi vipputiāraṃ anuppādetvā va anantaram g. ā.:

„Akāmaṃ vā sakāmaṃ vā yo naro labhate piyaṃ
 lābham ettha pasamsāma alābbo tattha pāpako ti. 7. 20

Sāpi taṃhiṃ evaṃ kathente pi anosakkivā thaddhava-
 canaṃ⁹ vatvā palāpetukāma itaraṃ g. ā.:

„Pāsānasāraṃ khayasi kaṇikārassa dāruṇā
 vātaṃ jālena bādhesi¹⁰ yo anicchantam icchasīti¹¹. 8.

Ta. kaṇikārassa dāruṇā ti kaṇikāraṇṇama, bādhesi¹² bandhavi. 15

Taṃ sutvā rājā tiseo gāthā abhāsi:

„Pāsāgo nāna te hadaye ohito mudulakkhaṇa,
 yo te sātāṃ na vīndāmi tiro janapadaṃ¹³ gato. 9.

¹ Bā vatte-. ² Bā nitthu-. ³ Bā nikkhamitassa aa-. ⁴ Bā pati. ⁵ Cā Bā
 mukhaṃ-. ⁶ Bā adda khumanti corr. to nithumanti. ⁷ Bā akantam kantum.
⁸ Cā avajjhanti, Cā ajjhāti, Bā abbhūti avajjhāti. ⁹ Cā thaddhatarāṇa pa, Cā
 thaddhatarāṇa nāma. ¹⁰ Cā bādhesi, Bā pādhesi. ¹¹ Cā -iti. ¹² Cā bhā-,
 Bā phā-. ¹³ Bā -āsi.

10. Yadā mañ bhūkoṭṭim katvā rājapotti adikkhasi
 ājāriko tadā homi rañño Maddassa ihipare. 10.
 11. Yadā umhayamānā' mañ rājapotti adikkhasi
 nājāriko tadā homi rājā hami tadā Kuso ti. 11.

8 Ta mudulakkhaṇe ti mudonā itthilakkhaṇe samannigata, 70 ti ye
 ahañ ito raṭṭha¹ igatā tava santika vacanto peṭṭasutthāraṇam² pi sūta³ na
 lebbhāmi 20⁴ evaṃ mahāhami: mayi sūbhuppativāraṇa⁵ nūna tava hadaya
 pāṇe (apito, bhūkoṭṭim katvā ti kodhana valḍḍamā⁶ nāḍḍam katvā,
 ājāriko ti bhattakārako, tamhiṃ khana ahañ Muddarañño antepare bhattakāra-
 10 dāro viya homi⁷ vadati, umhayamānā⁸ ti pakarāhāṭṭaram dassavā haṃmāṇā,
 rājā homi⁹ tamhiṃ khana ahañ Kusaṭṭinagara¹⁰ t tarento rājā viya homi,
 haṃmāṇā evaṃ phanna, ito paṭṭhāya mā evaṭṭapāṭi kati bhadda ti.

Sā tassa vacanāṃ sutvā cintesi: „ayam ativiya alliyitvā
 katheti“, musāvādāṃ katvā opāyena tam ito palāpessāmīti¹¹ g. ā.:

- 12 12. Sace hi vacanāṃ saccaṃ nemittānaṃ bhaviṣṣati
 u' eva me ivaṃ pati nasa kāmaṃ chindanto sattadhā ti. 12.

T. a.: mahārāja mayi Kusaṭṭi mayham pati bhaviṣṣati na bhaviṣṣati¹²
 bahulmitapāṭi¹³ pucchitā te kāmāṃ kīra mañi sattadhā chindanto u' eva
 me ivaṃ pati bhaviṣṣati vadimā¹⁴ ti.

- 10 Tam sutvā rājā tam paṭibāhanto „bhadda mayāpi attano
 raṭṭhe nemittikā¹⁵ pucchitā te 'aṇṇātra sithassara-Kusaṭṭajato
 tava pati nāma u' atthi¹⁶ vyākuriṃsau, ahañ pi attano āṇa-
 mimittena evaṃ evaṃ¹⁷ kathemi¹⁸ vatvā anāntaraṃ g. ā.:

- 11 Sace hi vacanāṃ saccaṃ aṇṇesaṃ yadi vā mamaṃ¹⁹
 21 na c' eva te²⁰ pati atthi aṇṇo sithassara Kusa²¹ ti. 13.

T. a.: yadā hi²² aṇṇesaṃ nemittānaṃ vacanāṃ yadi vā mama vacanāṃ
 saccaṃ tava aṇṇo pati nāma u' atthi.

- Sā tassa vacanāṃ sutvā „na sakkā imaṃ lajjāpotam, pa-
 ḍayatu vā mā vā kim me iminā²³ ti dvāraṃ pidhāya attānaṃ
 10 na dassesi. So pi kācaṃ gahetvā otari. Tato paṭṭhāya tam
 dātṭhum na labhi²⁴, bhattakārakakammāṃ karonto ativiya kila-

¹ C² -nan. ² B² -raṭṭhā. ³ B² -āṇa. ⁴ C² -yo. ⁵ B² -nā. ⁶ C² -vali. ⁷ C² -nan. ⁸ B² -ti. ⁹ C² -ati. ¹⁰ B² -akk. ¹¹ B² -eva. ¹² B² -mama. ¹³ C² -evaṃ. ¹⁴ B² -na. ¹⁵ C² -oniti. ¹⁶ B² -labhi. ¹⁷ B² -labhi.

mati, bhuttapātaraṃ dārūni phāleti bhājanāni dhovati kācena
 udakaṃ āharati, sayanto ammaṇapittṭhiyaṃ sayati, pāto vuttṭhāya
 yāguṇḍiṃ pacati harati bhojeti, nandirāgaṃ uḍḍāya atidukkhaṃ
 anubhoti. So ekadivasaṃ bhuttagehadvārena gacchantiṃ¹
 khujjaṃ divā pakkosi. Sā Pabbhāvatīyā bhayena tassa sa-
 tikam gantum na viśabanti² turitā³ viya gacchati. Atha naṃ
 javena⁴ upagaṇtvā „khujje“ ti ā. Sā nivattitvā thitā „ko
 eso“ ti vatvā „tumbhakaṃ saddaṃ na suṇāmiti“ ā. Atha naṃ
 „khujje tvam pi sāmīni⁵ pi te⁶ ativiya thaddhā, ettakam kalam
 tumbhakaṃ aantike vasaṇṭā ārogyasāsaṇṇamattam⁷ pi na labhāma⁸,
 deyyasūhammaṃ pana kiṃ dassatha⁹, tiṭṭhato tāv¹⁰ etam api
 me Pabbhāvatīm mudum katvā dassetum sakkhissasīti“ ā. Sā
 „sādhū“ ti sampajjicchi. Atha naṃ „sace me taṃ dassetum
 sakkhissasī khujjabhāvaṃ te ujakaṃ katvā givēyyakaṃ daasā-
 miti“ paḍbhanto pañca gāthā ā.:

1. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ patvā khujje Kusāvatīm
 sace maṃ nāgaṇāsūru olokeyya Pabbhāvatī. 14.
2. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ -pe- ālapeyya Pabbhāvatī. 15.
3. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ -pe- umhāpeyya¹¹ Pabbhāvatī. 16.
4. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ -pe- pamhāpeyya Pabbhāvatī. 17. 20
5. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ patvā khujje Kusāvatīm
 sace maṃ nāgaṇāsūru paṇihi¹² upasaṃphase ti. 18.

Ta, nekkaṃ gīvaṃ te teva gīvaṃ saḍḍavantaṇṇamāyaṃ¹³ eva kāressā-
 miti anho, nekkaṃ gīvaṃ te kāressāmiti¹⁴ pi paṭho, teva gīvaṃ nekkaṃ
 pīḷandhanaṃ bandhesāmiti¹⁵ a., olokeyya¹⁶ ti sace teva vasaṇṇa maṃ Pabbhā-
 vatī olokeyya sace maṃ tīya¹⁷ olobhētuṃ sakkhissasīti a., ālapeyya¹⁸ ti āhīva
 pi eso va nayo, ettha pana umhāpeyya¹⁹ ti heḷḷavasaṇa²⁰ parihāpeyya²¹,
 pamhāpeyya²² ti mahāheḷḷavasaṇa parihāpeyya²³.

¹ C² -tam. ² B⁴ -vachati. ³ B⁴ turitavutthā. ⁴ B⁴ vegena. ⁵ B⁴ -ni. C⁴
 sāmīni. ⁶ B⁴ adda ubbo pi. ⁷ C⁴ -yāni ā-. ⁸ so all three MSS. for -ma
 it? ⁹ so all three MSS. for -thā ti vatte? ¹⁰ B⁴ amma-. ¹¹ B⁴ piḷḷuṇā.
¹² B⁴ -rabbaṃ-. ¹³ C⁴ -kāressāmiti. ¹⁴ B⁴ pīḷandhesāmiti. ¹⁵ B⁴ -tassā.
¹⁶ B⁴ -umhā-. corr. to umhā-. ¹⁷ B⁴ -maṇḍa-. ¹⁸ C⁴ -ha-. ¹⁹ C⁴
 -bhā-.

Sā tassa vacanam sutvā „gacchatha tumhe deva, kati-
pābena' tam tumhākam vase karissāmi, passatha me parakka-
man" ti vatvā tam karaniyam tizetvā Pabbāvatīyā santi-
kam gantvā tassā vasaṇagabbhaṇi soḍhanti viya paharana-
yoggaṃ ledḍhakhaṇḍam pi nasesetvā antamaso pādukaṃpi niharitvā
sakalaṃ' gabbhaṇi sammajjivā gabbhadvāre ammarāṇi antaraṃ
katvā uccāsanam' paññāpetvā Pabbāvatīyā ekam nīcāpīṭha-
kam attharitvā „ehi amma, siso te ākā vicinissāmiti" tam
tatha mādāpetvā attano ūrantare tassā sisam tṭhapetvā tho-
kam kaṇḍuyitvā „aho imissā siso ākā bahū" ti sakassato ākā
gahetvā tassā tṭhapetvā „passa kiṭṭikā te siso ākā" ti piya-
katham kathetvā M-assa gūṇakatham kathenti.

11. Na hi nūḍayam rājaputti Kuso sātām pi vindati.

ājārike bhate' ppaḥ vetanena' anathhike' ti g. ā. 10.

13. T. a.: ekamānāyāṃ' rājaputti pubbe Kusavattinagare Kusumanidhassa
santike mūlīgandharūpavavathālanākhārasena' appamattakam pi attam na
vuddati na sikkhati', sambūlamattam pi¹⁰ eṭṭha¹¹ dinnapubbam na bhavissati.
kikkāraṇā: tithiyo nāma ekam divasam pi amukam¹² avattharitvā upapassāmi-
kamhi¹³ bodayam bhinditvā na sikkhanti, ayaṃ paṇa sūrithe bhate¹⁴ ppaḥ ājāri-
kattā ca bhikkhātā¹⁵ ca upagata eṭṭamhi¹⁶ parise mūlāna anathhike¹⁷ Ku-
valam imam¹⁸ yeva nīcāya e. paḍāya āguttvā eṇam dukkhaṇi anubhavanā-
pattasanthāramattam pi na karoti¹⁹, tassa pi te²⁰ amma tammam siseho n' atthi
sakala-Jambudīpe aggarikā mūḍa nīcāya kīlāssati²¹ tassa kiṭṭikā eṇa dātum
arahaṇa.

14. Sā khujjāya kujjhi²². Atha nath khujjā givāya gahetvā
anto gabbhe khipitvā²³ bahi hotvā dvāram pidhāya āviñjana-
rajjumbi²⁴ olāmbanti atthāsi. Pabbāvatī nath gahetum āsakkonti
dvāramūle tṭhatvā akkosanti itaram g. ā.:

¹ Bā -haccayena. ² Bā -ā. ³ C²² uccāsanam. ⁴ C²³ gato. ⁵ C²⁴ vetanena.
Bā vetanena. ⁶ C²⁵ atthike. Bā anathhike. ⁷ C²⁶ ekāya. C²⁷ ekāya. ⁸ Bā -ra-
divassena. ⁹ C²⁸ omīti na. ¹⁰ Bā adda teṇa. ¹¹ Bā eṭṭha. ¹² so C²⁹. Bā
agāra. ¹³ C³⁰ -kamhi. Bā -kampi. ¹⁴ C³¹ gato. ¹⁵ Bā bhātā. ¹⁶ C³²
ekamhi. ¹⁷ C³³ -ko. ¹⁸ Bā tam. ¹⁹ Bā karoti. ²⁰ Bā omīti te. ²¹ C³⁴
-at. ²² C³⁵ -ti. C³⁶ kujjivā. ²³ Bā adda vayan. ²⁴ C³⁷ Jājana. Bā Jāti-
chana.

30. Na hi nūḍayāni sā¹ khujjā labhati jivhāya chedanam
sunisātena aatthena evaṃ dubbhāsitaṃ bhaṇan ti. 20.

Ta. sunisātenā² 'ti saṃjha nīlīna tikkhena aatthena, evaṃ dubbhā-
sitāni ti evaṃ asatbhayutakam dubbhāsitaṃ bhaṇan ti.

Atha khujjā āvīṇjanarajjuni³ gahetvā thitā va „nippuṇṇā⁴
dubbhānte tava rūpaṃ kassa⁵ kiṃ karissanti, kiṃ⁶ mayāni tava
rūpaṃ khūditvā yāpessāmā⁷“ 'ti vatvā terasahi gāthāhi B-assa
gūṇaṃ pakāseṇti khujjagajjitaṃ nāma gajji:

31. Mā naṃ rūpeṇa pāmesi⁸ āroheṇa Pabbhāvati,
mahāyaso ti katvāna karassu rucire piyaṃ. 21. 10
32. Mā naṃ rūpeṇa pāmesi⁹ āroheṇa Pabbhāvati,
mahāddhano ti katvāna —pe— 22.
33. Mā — — — mahābbalo ti katvāna —pe— 23.
34. Mā — — — mahārattṭho ti katvāna —pe— 24.
35. Mā — — — mahārājā ti katvāna —pe— 25. 15
36. Mā — — — sithassaro ti katvāna —pe— 26.
37. Mā — — — vaggussaro ti katvāna —pe— 27.
38. Mā — — — bindussaro ti katvāna —pe— 28.
39. Mā — — — mañjussaro ti katvāna —pe— 29.
40. Mā — — — madhussaro ti katvāna —pe— 30. 20
41. Mā — — — satasippe ti katvāna —pe— 31.
42. Mā — — — khattiyo¹⁰ ti pi¹¹ katvāna —pe— 32.
43. Mā naṃ rūpeṇa pāmesi¹² āroheṇa Pabbhāvati,
Kusaarājā ti katvāna¹³ karassu rucire piyaṃ ti. 33.

Ta. mā naṃ rūpeṇa pāmesi¹⁴ āroheṇa Pabbhāvati¹⁵ aṇe Pabbhāvati 20
mā evaṃ etāhi Kusaararūpaṃ attāno rūpeṇa ārohaparibhāṇa¹⁶ paṇḍit¹⁷,
māssu¹⁸ evaṃ paṇḍitaṃ gacchi, mahāyaso ti mahāsunbhāro so ti evaṃ hadayo
katvā rucire piyaḍassano karassu tassu¹⁹ piyaṃ, mahābhāro yeva hi 'asa'²⁰ rūpaṃ
ti vadanti, esa nayo sabbattha; api sa²¹ mahāddhano ti mahābhogo, mahāb-

¹ C² omitt sā. ² B⁴ āroheṇa-. ³ B⁴ nippuṇṇā. ⁴ B⁴ omitt kassa. ⁵ B⁴
omitt kiṃ. ⁶ B⁴ pāpua. ⁷ C² -yāyo. ⁸ C² omitt pi. ⁹ C² varitva. ¹⁰ C²
-paribhāṇa mahā thāmo mahārāṇa, B⁴ āropeṇa paribhāṇa. ¹¹ C² paṇḍit.
¹² B⁴ pāpua. ¹³ C² -asa. ¹⁴ B⁴ yemamahāsa. ¹⁵ B⁴ adda mahāyaso ti mahā-
paribhāṇa.

kalo ti mahāthamo¹, mahārattho ti vipularattho, mahāvijī ti sakala-
Jambudīpe aggarājī, alhasayo ti alhasādhammānāsaddo, vaggussaro ti
bhāyussaro², bindussaro ti sampināḍḍaghamassaro, maḍḍussaro ti sun-
darassaro, madhussaro ti madhu-viya³ juttassaro⁴, satsaṅgpo ti parivāsa-
5 santeḥa asikkhiteva uttama balen⁵ eva nippaccanassakassasāṅgpo, khattiyō ti
Oḷḷikkapavveniyam⁶ jātassasambhinna-khattiyō, Kuesarājī ti Sakka-dattiyakassattana-
sammānānāmo rājī, vararūpo ti aññhe rājā nāma n⁷ aṭṭhiti jantvā vassā piyaḥ
kaccakhi, eṭṭakhi gakkhi⁸ tassa gūṇaḥ kathesi.

Sā tassā vacanamū sutvā „khujje ativiya gajjasi, hatthena
10 pāpuṇani⁹ sasaṃmikabhāvaṃ te¹⁰ jānāpessāmiti¹¹“ khujjam taj-
jesi. Sāpi nam „aḥam tam rakkhamaṇā pītuno te Kuesarājassa
āgatabhāvaṃ nāroceṃī¹², hotu aṅga raṇṇo ārocessāmiti¹³“ mahan-
teva saddena tam bhāyāpesi. Sā „kociḍ eva na suneyyā¹⁴“ ti
khujjam anāḍāpesi. B. pi nam passitum adabbhanto uttamāse
15 dubbhojanena dikkhasoyyāya kilamanto cintesi: „ko me otāya
attho, sattamāse pi vassanto etam passitum pi na labhāmi,
ativiya kakkhaḍḍa sāhasikā¹⁵, gantvā mātāpitaro passiasāmiti¹⁶,
Tasmim khane Sakko āvajjanto tassa ukkanthitabhāvaṃ ūtvā
rājā sattamāse Pabbhāvatim dattḥum pi na labhati, labhana-
20 kārapam sēsa karissāmiti¹⁷“ Maddaraṇṇo dāto katvā sattannam
rājānam dāto¹⁸ pāhento¹⁹ „Pabbhāvatī Kuesarājānam“ chaḍḍetvā
āgatā, āgacchanto Pabbhāvatim²⁰ ganhantū²¹ ti ekekassa visum
visum sāsanāni pahipi. Te mahāparivāreṇa gantvā nagaraṃ
pattā aññamaññassa āgatakārapam oḥ jānanti²², to „tvaṃ
25 kaṃmā āgato²³ ti pucchitvā tam attham ūtvā kujjhītva „ekam“
kīra dhitaraṃ sattannam dassati, passath²⁴ sēsa anācāraṃ,
appaḍeti so, ganhatha na²⁵ ti „sabbesam²⁶ pi ambhāsaḥ
Pabbhāvatim vā detu yuddham vā“ ti sāsanāni pahinivā na-
garaṃ parivārayiṇṇu, Maddarājā sāsanam sutvā bhittatasito
30 amacce āmantetvā „kiṃ karomā²⁷“ ti pucchi. Atha nam amaccā

¹ B⁴ omits mahāthamo --- ² B⁴ -ssaro corr. to -saro. ³ C⁴ madhuniya. ⁴
medhu --- wantlag in C⁴. ⁵ C⁴ -mo- ⁶ so C⁴; C⁴ -uanti, B⁴ batthe oḥ
va gūṇanti. ⁷ B⁴ tam. ⁸ B⁴ jānissāmiti. ⁹ C⁴ nāroceṃī, B⁴ nāroceṃī. ¹⁰
B⁴ omits na. ¹¹ B⁴ addo ti. ¹² B⁴ -am. ¹³ C⁴ -rā, C⁴ -te. ¹⁴ C⁴ -jā, C⁴
-jā corr. to -jam. ¹⁵ B⁴ omits pa-. ¹⁶ C⁴ -ik. ¹⁷ C⁴ -am. ¹⁸ C⁴ -sabbe-

„deva satta p.¹ ime² Pabbhāvatiṃ niseḍḍā āgatā, ‘sace na das-
sasi pākāraṃ bhinditvā nagaraṃ pavasiṭvā jīvitakkhayaṃ pā-
petvā r. gaṇhiṣṣāmā’³ ‘ti vadanti, pākāre abhinno yeva tesam
Pabbhāvatiṃ peseṃā’⁴ ‘ti vatvā

11. Ete oḍḍā upatthaddhā sabbe tiṭṭhanti vammitā⁵,
parā maddanti pākāraṃ āneṇ⁶ etaṃ Pabbhāvatiṃ ti 34.

g. āharasu.

Ta upatthaddhā ti utthaddhā dappitā⁷, āneṇetaṃ ti āneṇa etaṃ
Pabbhāvatiṃ ti āneṇāni pahojjhesu, tesam yeva⁸ ete nāpī pākāraṃ na maddanti
eva tesam Pabbhāvatiṃ peseṃī mahārājā⁹ ‘ti

10

Rājā taṃ sutvā „sac’ āhaṃ ekaṃ Pabbhāvatiṃ peseṃāmi
sacā yuddhaṃ karissanti, na sakkā ekaṃ dātum, sakala-
Jambudīpe aggarājānaṃ chaḍḍetvā’ āgamaṇassa phalaṃ la-
bhatu¹⁰, vadhitvā naṃ sattakhaṇḍal katvā sattannaṃ peseṃā-
miti¹¹ vadanto anantaraṃ g. ā.:

12

12. Satta khaṇḍe karitvāna ahaṃ etaṃ Pabbhāvatiṃ
khattiyānaṃ padossāmi ye maṃ hantum idhāgatā ti. 35.

Tassa eā kathā sakalanīvesane pākāṇa ahoṣi, paricārīkā
gantvā „rājā kira taṃ satta khaṇḍāni katvā sattannaṃ rājū-
naṃ peseṃsatīti¹² Pabbhāvatiyā ārocesuṃ. Sā maraṇabhaya-
bhūta āsanaṃ vutthāya bhaginīhi parivutā mātā sirigabbhaṃ
agamāsi.

14

Taṃ atthaṃ pakāseṇa Sattā āhar

13. Apuṭṭhahī¹³ rājoputtī sāmā koseryyavāsini
asapunnhehi nettehi dāsiṇapapurakkhatā ti. 36.

16

Ta sāmā ti suranparanā, koseryyavāsiniṃ suranakkhattakoseryy-
avāsinaṃ.

Sā mātā santikāṃ gantvā mātaraṃ vanditvā parideva-
mānā ā.:

¹ B² satta rājāni pī. ² B² peseṃāmi. ³ B² -ga. ⁴ B² dappitā corr. to pah-
ojjhesu. ⁵ B² adda yeva. ⁶ B² adda āgatā. ⁷ so all three MSS for labhanti.
⁸ B² adda khattiyānaṃ. ⁹ B² B² vutthahī corr. to av-.

1. Tā nūna kakkūpanisevitāṃ mukhaṃ
 ādāsadantātharupaccavekkhitāṃ
 subhāṃ suṇettāṃ vīrajāṃ anaṅgaṇāṃ
 chuddhaṃ vane thassati khattiyehi. 37.
2. Te nūna me asite vallitagga
 keṣe mudū caṇḍanasāralittā
 samākule sīvathikāya majjhe
 pādehi gijjhā parikajjhayanti. 38.
3. Tā' nūna me' tambanakkā solemā
 bahā mudu caṇḍanasāralittā
 chinṇā vane ujjhītā khattiyehi
 gayha vako' gacchati yenakāmaṃ 39.
4. Te nūna tālūpanibhe alambe
 nisevite kāsikacandanena
 thaneṣu me lambahīti' sigālo
 mātū va puttō taruno tanūjo. 40.
5. Tā nūna soṇiṃ pūhulāṃ sukoṭṭhitāṃ¹
 nisevitāṃ kaṇḍanamekhalāhi'
 chinṇāṃ vane khattiyehi avatthaṃ
 gayhā vako' gacchati yenakāmaṃ 41.
6. Soṇā vakā sigālā ca ye c' aṇṇe santi dāṭṭhino
 ajarā nūna heṣṣanti bhakkhayitvā Pabbhāvatiṃ. 42.
7. Sace maṃsā² hariyimāṇa' khattiyā dāragāmīno
 aṭṭhiṇi' amma yācivā anupathe³ dahātha maṃ⁴. 43.
8. Khettāni amma kāretvā kaṇḍikār' ettha ropaya⁵,
 yadā te pupphitā assu⁶ hemantānaṃ himaccaye
 sareyyātha mama amma: evaṃhvaṇṇā Pabbhāvati. 44.

Tā kakkūpanisevitāṃ ti ādāsadantātharupaccavekkhitāṃ mukhaṃ
 bahūddhikāṃ mukhaṃvako¹ ti (mehi) pañcabi kakkūṃ apasisevitāṃ,

¹ C² = LL. ² C² = maṃs. ³ B² = vako. ⁴ so C² for lambahīti. B² = lambahīti?
⁵ B² = kottam. ⁶ B² = lahī. ⁷ B² = dāṭṭhino. ⁸ C² = B² = aṇṇi. ⁹ C² = harī-, B²
 hariz. ¹⁰ C² = parthe. ¹¹ so C² for aṇṇi + nāni? B² = maṃ. ¹² B² = ye. ¹³
 B² = leṇu. ¹⁴ B² = ke, C² omits kakku after leṇu.

[illegible]

Iti sã maraṇabhayaṇajjitaṃ mātu santike vilapi. Madda-
rājāpi pharasuṇ ca gaṇṭhikaṇ¹⁴ ca gahetvā „coraghāto“ idh¹⁵
eva āgacchatu“ ti ānāpesi. Tassa āgamanān sakalārājagehe n¹⁶
pākataṃ¹⁷ ahesi. Ath' assa¹⁸ āgatabhāvaṃ sutvā Palhāvatiyā
ināta¹⁹ utthāyāsaṇaṃ sokasaṃmappitā raṇṇo santikaṃ agamāsi.

Tam attham pakāseṇa Sathā āha :

॥. Tavaṁ mātā udatihāḥ¹⁰ khatvā devavānini

diavā asīn¹⁴ ca sūpañ¹⁵ ca rañño Maddasa thīpure ti. 45. 20

¹ Bā tatha. ² Bā krodhāpi. ³ Bā sa. ⁴ Bā-kādhivāntān. ⁵ Bā bhādhi.

* *Id. dhañño*, ¹ *Ck. -ān*, *Id. -ā*, ² *Ck. kariphalakam*, ³ *Id. -ā*, ⁴ *Id.*

suurajhi- ¹¹ lō -haanti. ¹² C² harlytsaneti, C² harlytsaneti, lō harlaui.

" Cā -pathe, " Bā mā, " Bā Jathagunaga, Jathaganaga, " Bā

надежна. ¹⁷ Bāṭhāyāṇakaṅko. ¹⁸ C² -tan. Bāṭhāyāṇ. ¹⁹ Bā -ghā'to.

²⁰ C₁₀ -to. ²¹ H₂ et haec. ²² C₁₀ -in. ²³ C₁₀ utitur. ²⁴ C₁₀ h. ²⁵ C₁₀

estados, los países.

[illegible]

Ta. oḍaṭṭhāṭṭi¹ sassa vatthāya raḥṇa saṅgikāṃ gantvā aṭṭhāṭṭi², aṭṭhāṭṭi³ v' antepurussāhi aṭṭhāṭṭi⁴ rāḥṇa parato nikkhittam pharasuṃ ca paṭṭhāṭṭi⁵ ca dvāre vilapanti.

10. Iminā nūna sasinā⁶ sassaṇṇam tanumajjhimanā
dhitaraṃ Maddo hantvāna khattiyānaṃ padasasatṭhi g. 6. 46.

Ta. sasinā ti pharasuṃ sandhāyāha, so hi tassamānā ihāsa ssi nūna jāto, sassaṇṇam tanumajjhimanā ti suttāya sandhāyāha tanumajjhimanā.

- Atha nam rājā saṇṇapento aha: „devī, kkh kuthesi, tava
dhitā sakala-Jambudīpe aggarājāvaṇaṃ virūpo ti chaddetvā gata-
15 magge padavalañṇe avinattṭhe yava maccum⁷ nalaṭenādāya āgatā,
idāni attano rūpaṃ nissāya issāsaphalaṃ⁸ labhatvā⁹ 'ti. Sā tassa
vacanaṃ sutvā dhitu saṅgikāṃ gantvā vilapanti ā:

11. Na me akāsi vacanaṃ atthakāmaṃ puttaki¹⁰,
sājjā¹¹ lohitasaṇṇachannā gañchisi¹² Yamasādanam¹³. 47.
12. 11. Evam āpajjati poṣo pāpiyaṃ ca nigacchati (III ²³³)
yo ve¹⁴ hitānaṃ vacanaṃ na karoti atthadaṣṭhināṃ. 48.
13. Sace tvam ājja vāresi kumāraṃ cārudassanaṃ
Kusena jātam khattiyam suvaṇṇamaṇimekkhalaṃ
pūjitā nātisaṃghehi na gañchisi¹⁵ Yamakkhayaṃ. 49.
14. 12. Yattv' assa bheri nadati kuṇjaro ca¹⁶ nikuṇjati¹⁷
khattiyānaṃ kule bhadde, kin na sukhatarasā tato. 50.
15. Assa ca samsati¹⁸ dvāre kumāro c' nparodati
khattiyānaṃ kule bhadde, kin na sukhatarasā tato. 61.
16. Mayūrakoṇḍābhīruḍe kokilābhīnikuṇjite¹⁹ etc. 52.

17. Ta. puttakiṭṭi²⁰ nam āpenti, i. e. h: amma kkh idha karissasā²¹ vāmi-
ssa saṅgikāṃ gantvā m' rūpamadena gajjiti²² evam yācantiyāpi me vacanaṃ
ca²³ ākasi aṭṭi²⁴ ājja lohitasaṇṇachannā²⁵ gañchisi²⁶ Yamasādanam²⁷ maccu-

¹ C¹ aṭṭh-, C² vatth-, ² C¹ omī a-, ³ C¹ sut-, C² son-, B¹ su-, ⁴ B¹ gandh-, ⁵ C¹ mayinā, C² masinā, ⁶ C¹ -o, C² maccu-, ⁷ B¹ lāṭṭhi-, ⁸ B¹ puttika-, ⁹ B¹ salla-, ¹⁰ C¹ gajjisi, B¹ gacchasi, ¹¹ all three MSS. -atthānaṃ, ¹² B¹ go-, ¹³ C¹ gacchisi, C² gajjisi, B¹ gacchasi, ¹⁴ C¹ va, ¹⁵ B¹ nikuṇj-, ¹⁶ so C¹, C² samsati, B¹ samsi: read khamsati? ¹⁷ B¹ -kuṇjite, ¹⁸ B¹ -koti, ¹⁹ C¹ -asati, C² -asati, ²⁰ B¹ mājjiṭi, ²¹ C¹ nam, C² tam, ²² C¹ omī a-, ²³ C¹ -am, ²⁴ C¹ gajjisi, B¹ gacchasi, ²⁵ all three MSS. -dha-

bhavanam¹ sammasaṁ, pāpīyaṁ² ti iṁ papataraṁ³ ca nigacchati, sace ca
 aṁja vāraṁ⁴ amma sace tam cittaraṁ⁵ āgataṁ Kusunarindaṁ palloca-
 dham attano rūpeṇa sādham cātummāsaṁ kumārāṁ āridhasyā⁶, Yamak-
 khāyaṁ ti etam taṁte Yamakheṇaṁ na gaccheyyā⁷, tato ti yamhi khattī-
 yakule ayaṁ vibhūti⁸ tamhi sūnābhāsaṁ⁹ e' eva mātāvānākaṁ¹⁰ eṇaṁ¹¹ eṇaṁ¹²
 eṇaṁ¹³ Kusaṇṇajākulā¹⁴ kim na kha sukhetaraṁ¹⁵ diṭṭi¹⁶ bhāgā¹⁷ a.
 hīṁsa¹⁸ hīṁsa¹⁹, kumāro ti suakkhito so gandhabbakumāro²⁰, upa-
 dattā²¹ nānāturijāni gahetvā²² upahāraṁ²³ karoti, kakkikkhīnikadḍita²⁴ ti
 Kusarājakule āyapātaṁ²⁵ parattam gītavāṇāpahāraṁ²⁶ palippharaṇā²⁷ iyya²⁸ ko-
 kilaṁ²⁹ abhināhīte³⁰.

10

Iti sā attikāhi gāthāhi³¹ rāya saddhīm³² sallapitvā „sace aṁja
 Kusunarinda idha assa ime satta rājāno palāpetvā mama dhi-
 taraṁ dukkhā mocetvā ādāya gaccheyyā³³“ ti cintetvā

11. Kahan nu sattudamano³⁴ pararattahappamaddano

Kuso solārapaṇḍāno³⁵, so³⁶ no dukkhā pamocaye ti g. ā. 53. 12

Tattha solārapaṇḍāno³⁷ ti uṭṭapaṇḍo.

Tato Pabbhāvati „mama mātu Kusassa vannaṁ bhanantiyā
 mukham na-ppahoti, ācikkhissāmi tāv' assā³⁸ tassa idh' eva
 ālārikakammaṁ katvā vasaṇabhāvaṁ³⁹“ ti cintetvā

14. Idh' eva no⁴⁰ sattudamano⁴¹ pararattahappamaddano

20

Kuso solārapaṇḍāno⁴², so no⁴³ sabbe vadhiṁsatīti g. ā. 54.

Ath' assā mātā „ayāhi maraṇabhayaṁ⁴⁴ vilāpanti⁴⁵“
 cintetvā

16. Ummattikā nu bhanasi ādā⁴⁶ bālā va bhāsaṁ,

Kuso ce⁴⁷ āgato assa kim na jānemo tam mayā ti g. ā. 55. 21

Ta, bālā ti mūlā⁴⁸ sūlā⁴⁹ kotā, kim na jānemo ti kena kīraṇeṇa na
 jāneyyāma, so hi antarimagge⁵⁰ tthito va ambikāṁ āsānaṁ pūyeyya sammasa-
 dhamma caturāṅgini eṇaṁ paṇḍāyeyya⁵¹ itam pana maraṇabhayaṁ karhenti

¹ Cā -nā, C² mara-, B² maccurājānaṁ bhavanāṁ. ² B² atarāyessati. ³ so
 C²; B² sūlāṁti corr. to bālā-. ⁴ so all three MSS. for bhaṁti? ⁵ C² -vambā-,
 B² -appa-. ⁶ C² add it. ⁷ C² -lāhi-, all three MSS. -kujite. ⁸ C² āyapa-
 pānaṁ, B² āyapātaṁ. ⁹ C² -ti; read -tthi? ¹⁰ C² B² -kujite. ¹¹ C² omitt
 gā. ¹² B² sattudamano. ¹³ B² so uṭṭi-, C² uṭṭāra-. ¹⁴ B² yo. ¹⁵ C² sūlāna-
 C² sūlāra-. ¹⁶ C² āyasa. C² āyasa, B² tassa. ¹⁷ B² so. ¹⁸ B² -maddano.
¹⁹ C² sūlā-. ²⁰ B² yo m. ²¹ C² vilāpanti, C² vilāpanti. ²² B² ādāha. ²³
 C² m. ²⁴ C² -pātha.

Sā evaṃ vutte „na me mātā saddahati, tassa idhāgantvā
sattamāse vasanabbhāvaṃ na jānāti¹, dassessāmi naṃ“ ti cī-
tetvā mātaraṃ hattho gahetvā alhapañjaraṃ vivaṇṇitvā hattham
pasāretvā dassenti:

2. 26. Eso Alāriko poṇo kumārīpuramantare

dalham katvāna samvelliṃ² kumbhī³ dhovati onato ti g. 56.

Ta kumārīpuramantare ti tava dhātānaṃ kumārīvaṇṇo vassamajjhā-
nantare⁴ alokehi, samvelliṃ⁵ ti kaceham bandhita⁶ kumbham⁷ dhovati.

So kira tadā „ajja mama maṇoratho matthakaṃ pā-
10 puṇissati, addha maraṇabhayaṇaṇṇitā Pabbhāvati mamāgata-
bhāvaṃ⁸ kathessati, bhājanāni dhovitvā paṭisaṃmessāmi⁹“ nā-
kam āharitvā bhājanāni dhovituṃ ārabhi. Atha¹⁰ naṃ mātā
paribhāssati:

11. Veni¹¹ tvam aśi caṇḍālī adā si kulagatthini¹²,

12. katham Maddakule jātā dāsaṃ kayirāsi¹³ kāmukan ti g. 57.

Ta veni¹⁴ tassakā¹⁵, adā si kulagatthini¹⁶ udāha tvaṃ kula-
dhātā, kāmukan ti katham nāma tvaṃ evarūpe kule jātā attano āmikaṃ
dāsaṃ¹⁷ kayirāssati.

‘Tato Pabbhāvati’¹⁸ „mama mātā imassa maṃ nissāya evaṃ-
13 vasanabbhāvaṃ na jānāti, maññe¹⁹ ti cīnetvā itaraṃ g. 58:

22. N’ amhi veni²⁰ na caṇḍālī, na e’ amhi kulagatthini²¹,

Okkākaputto bhaddaṃ te tvaṃ nu dāso ti maññasati. 58.

Ta Okkākaputto ti amho aha Okkākaputto tvaṃ pane dāso ti maññasati
kampi naṃ aha dāso ti kathessāmi.

23. Idāni ‘ssa yasaṃ²² vaṇṇenti āhe:

23. Yo brāhmaṇasahassāni sadā bhojeti viṣatīm

Okkākaputto bhaddaṃ te tvaṃ nu dāso ti maññasati. 59.

¹ Bā jānāmi. ² Bā sam. ³ al thos MSS. -l. ⁴ Bā -vassā. ⁵ Bā -vā. ⁶ Cā
gaccham, emitting bandhita. ⁷ Bā -bhi. ⁸ Bā maṃ āg-. ⁹ Cā adda ca. ¹⁰
Cā vāmi. ¹¹ Cā veni. ¹² Bā veni. ¹³ Bā -vaddhāsi. ¹⁴ Cā -vā. ¹⁵ Cā -vāsi,
Bā -vāsi. ¹⁶ Cā -vā. ¹⁷ Bā -vaddhāsi. ¹⁸ Cā dāsaṃ, Bā dāsaṃ katvā.
¹⁹ Cā -dā. ²⁰ Cā pabbhāsi, Bā pabbhāsi. ²¹ Cā -vā. ²² Bā -vaddhāsi.
²³ Bā sam.

50. Yassa nāgasahassāni sadā yojenti visatim
Okkākaputtō bhaḍḍan te tvaṃ nu dāso ti maññasi. 60.
51. Yassa assasahassāni sadā yojenti visatim etc. 61.
52. Yassa rathasahassāni sadā yojenti visatim etc. 62.
53. Yassa usabhasahassāni sadā yojenti visatim etc.¹ 63.
54. Yassa dhenusahassāni sadā dūyanti² visati³ etc. 64.

Evaṃ tāya chahi⁴ gāthāhi M-assa yaṇo vaṇṇito. Ath⁵
assā⁶ mātā „evaññi asambhūtā katheti⁷, adūhā evam etan⁸ ti
saddahitvā rañño santikāṃ gantvā tam attham ārocesi. So
vegena Pabbhāvatiyā santikāṃ āgantvā⁹ „saccam kira amma te
Kusārāja idhāgato¹⁰ ti. „Āma tāta¹¹, ajja¹² sattamāsā¹³ tava
dhitānaṃ ālārikatam karontassā¹⁴ ti. So tassa asaddahanto
khuṇṇaṃ pucchitvā yathābhūtam eva dhitaram garahanto;

55. Taggha te dukkatam¹⁵ bāle yaṃ khattiyāṃ mahabbalaṃ
nāgaṃ¹⁶ maṇḍūkavāṇṇena 15
na tam akkhās¹⁷ idhāgatan¹⁸ ti g. ā. 65.

Tenā tagghā¹⁹ ti kamma upato 22²⁰.

Evaṃ dhitaram garahitvā vegena tassa santikāṃ gantvā
katapaṭisanthāro añjalim paggayha attano accayaṃ daḥento:

56. Aparādhāṃ mahārāja tvaṃ no khaṃa rathesabha 20
yaṃ tam aññātavessena na ñāsimhā²¹ idhāgatan ti g. ā. 66.

Tam eva M. „sac²² āhaṃ pharusāṃ vakkhāmi idh²³ ev²⁴
assa hadayaṃ phalissati, assāsessāmi naṃ²⁵ ti cintetvā bhā-
janantare tūto itaram g. ā.:

57. Mādisassa na tam channaṃ yo²⁶ 'haṃ ālāriko bhava, 25
tvaṃ heva me paṇḍassu, n²⁷ atthi te deva dukkatan ti g. ā. 67.

Rājā tassa santikā paṭisanthāraṃ labhivā pāsādam āru-
ya²⁸ Pabbhāvatiṃ pakkoṇitvā khamāpanatthāya pesetum:

¹ this verse is wanting in B². ² B² dāsaṃti. ³ C² -im. ⁴ B² paṇḍasi. ⁵ C² assa. ⁶ B² -a. ⁷ B² gantvā. ⁸ B² atthi. ⁹ B² ājassa. ¹⁰ B² -so. ¹¹ B² -tam. ¹² C² -a. ¹³ B² -a. ¹⁴ B² -ā. ¹⁵ B² -ā. ¹⁶ B² -ā. ¹⁷ B² -ā. ¹⁸ B² -ā. ¹⁹ B² -ā. ²⁰ B² -ā. ²¹ B² -ā. ²² B² -ā. ²³ B² -ā. ²⁴ B² -ā. ²⁵ B² -ā. ²⁶ B² -ā. ²⁷ B² -ā. ²⁸ B² -ā.

14. Gaccha bāle khamāpehi Kusarājāṃ mahabbalaṃ,
khamāpito Kusarājā so te dassati jīvitaṃ ti g. ā. 68.

Sā pītu vacanaṃ sutvā bhaginīhi e' eva paricārīkāhi ca
parivutā tassa santikaṃ agamāsi. So pi kammakāravosena'
15 tthito va tassa attano santikaṃ agamanamāsi tvā „ujja Pabbhā-
vatiyā mānaṃ bhinditvā pādamūle naṃ kalale nipajjāpessāmīti"
sabbhaṃ attana'¹ Abhayaṇḍakam'² chaḍḍetvā khalanapḍalamuttam
thānaṃ madditvā ekakalataṃ akāsi. Sā tassa santikaṃ gantvā
tassa pādesu patitvā kalalapiṭṭhe nipannaṃ taṃ khamāpesi.

16 Taṃ attham āvīkaronto³ Suttā:

10. Pītureṃ vacanaṃ sutvā devavappi Pabbhāsati
sirasā aggaḥi pāde Kusarājāṃ mahabbalaṃ ti g. ā. 69.

Tā sīrasā ti siraṃ nipantvā Kusarājāṃ ti Kusarājāṃ⁴ pāde aggaḥesi.
pabovā ca pama khamāpentā tassa gāthā k.

11. Yā imā⁵ ratyā atikkantā imā⁶ deva tayā vinā,
vande te siraṃ pāde, mā me⁷ kujjhi rathesabha. 70.

12. Saccam te paṭijānāmi, mahārāja sugoḥi me,
na cāpi appiyam tuyhaṃ kareyyāmi ahaṃ puna. 71.

13. Evaṃ ce yācamāṇāya vacanaṃ me na kāhesi
10 idāni maṃ tato haṃtvā khattiyānaṃ padassanti. 72.

Tā ratyā ti ratije, mā imā ti⁸ tā⁹ imā¹⁰ atthāpi tayā vinā va atikkantā,
saccam¹¹ te paṭijānāmi ti mahārāja sugaḥesi kilāsi mayi tava appiyam eva
karam idam te ahaṃ saccam¹² paṭijānāmi, aparam pi sugoḥi me¹³ ito paṭṭhā-
yāham pana tuyhaṃ appiyam na karissāmi, evaṃ ce¹⁴ ti sacc evam yācamāṇāya
15 mama tvaṃ vacanaṃ na karissāsi¹⁵.

Taṃ sutvā rājā „sac' ahaṃ imam 'tvam āvya jānissāsi'
vakkhāmi hadayam assā phalissati assāsessāmī nān" ti
cintetvā ā.:

16. Evaṃ te yācamāṇāya kiṃ na kāhāmi te vao,
10 vikkuddho ty-sami¹⁶ kalyāṇi, mā tvaṃ bhāyi Pabbhāvati. 73.

¹ B¹ -vassha. ² B² kammakāravosena. ³ B³ kammakāravosena. ⁴ B⁴ -ha. ⁵ B⁵ -tam. ⁶ B⁶ pakkaento. ⁷ B⁷ -jāṃ corr. to -jāsa. ⁸ B⁸ piā. ⁹ B⁹ kāmā. ¹⁰ B¹⁰ māhi. ¹¹ C¹¹ ti. ¹² C¹² ti. ¹³ B¹³ kāmā ti in the place of 15 imā ti. ¹⁴ C¹⁴ ti. ¹⁵ C¹⁵ ti. ¹⁶ B¹⁶ addā ti. ¹⁷ C¹⁷ evam me. ¹⁸ C¹⁸ -ti. ¹⁹ C¹⁹ B¹⁹ -vami.

14. Saccam te paṭijānāmi rājaṇattī suṇohi me:

na cāpi appiyam tuiham kareyyāmi aham puna. 74.

15. Tava kāmāhi' sussesopi bahum dakkham titikkhissam¹

bahū Maddakula² hantvā nayitum taṁ Pabbhāvatīti. 75.

Te, kim na kāmāsiṁ ābhārasā tava caranam na karhadamāsi. 5
 kuddho tyasamhi³ rikoddho ulloko te samī, saccam te ti⁴ vikuddhahhivā⁵
 na idāni appiyaakaranam na ubbhayam te idam saccam eva paṭijānāmi, tava
 kāmā ti tava kāmāni tam icchamāsi, titikkhissam ti adhiyāsamī, bahūni⁶
 Maddarājakulāni⁷ hantvā bahakkhārenta tam netum samattāso pi⁸.

So Sakkassa⁹ devaruṇṇo paricārīkam¹⁰ viya tam attano 19
 parivāram diṣvā khattiyamānam uppādetvā „mayi kira dhara-
 māne yeva mama bhuriyam aṇṇo¹¹“ gahetvā gamissantīti¹² siho
 viya rājaṇṇane vijambhamāno „sakalanagaravāsino me āgata-
 bhāvaṁ jānantū“¹³ ti vagganto nadanto appoṭhento¹⁴ „idāni te
 jivagāham gahessāmi, rathādāyo yojentū“¹⁵ ti anantaram g. ā.: 25

16. Yojayantu rathe asse pānācitre samāhite,

ettha dakkhatha me vegaṁ vidhamentassa sattavo ti. 76.

Te, pānācitre ti oḍḍhamkāracitre, samāhite ti asse sandhāya vuttam,
 dakkhātho nibbhāsevam ti attho, ettha dakkhatha me vegaṁ ti attho me
 parikkamam parivāsaṭṭha. 20

„Sattūnam gaṇhanam nāma mayham bhāro, gaccha tvaṁ
 nahatvā alaṁkaritvā pāsādam abhīrūha“¹⁶ ti tam uyoyesi.
 Maddarājāpi¹⁷ ssa parihāraakaranattham amacce pahīni. Te taṁ
 mahānasadvāro yeva sāniṁ parikkhipitvā kappake upaṭṭha-
 pesum. So kutamassukammo ssaṁ nahāto sabbālaṁkārapati- 25
 maṇḍito amaccādi-parivuto „pāsādam abhīrūhissāmiti“¹⁸ diṣā
 viloketvā appoṭhesi¹⁹, olokito lokitaṭṭhānam²⁰ pakampittha²¹.
 So „idāni me parakkamam passathā“²² ti ā.

Tam attham pakāseṇto Sattā anantarā g. ā.:

17. Teṇ en tattha odikkhimam raṇṇo Maddassa thūpura²³ 30
 vijambhamānam siham va poṭhentaṁ²⁴ diggaṇam²⁵ bhūjan ti. 77.

¹ C¹ kāmāni, C² kāmāni. ² C¹ dakkhāyam, C² dakkhāyam. ³ B¹ idam. ⁴
 C¹ -tam, B² -im. ⁵ B¹ adda ti. ⁶ B¹ bahūni. ⁷ B¹ -vāni. ⁸ B¹ ti. ⁹
 B¹ attho me rakka. ¹⁰ B¹ -vā. ¹¹ C¹ -o. ¹² B¹ -jento. ¹³ B¹ -vā. ¹⁴
 C¹ sabbalokitaṭṭhānam. ¹⁵ B¹ kampitvā. ¹⁶ B¹ maddassantepura, ¹⁷ B¹
 appoṭe. ¹⁸ B¹ -vā.

T. a.: teṭṭi ca ta. vijambhantaṃ appoṭṭhanta¹ teṭṭiṃ antepara² vā-
pākaṃ³ oṭṭaritaṃ⁴ iṭṭiya⁵ udakkhamaṃ⁶ ti.

Ath⁷ assa Maḍḍarājā⁸ kaṭṭhamañḍakāraṇaṃ⁹ alamkatavāraṇaṃ¹⁰
pesesi. So¹¹ samussāsaetacchattaṃ¹² haṭṭhikkhaṇḍhaṃ¹³ āreya¹⁴
2 „Paḍḍavatim¹⁵ āseṭṭhā¹⁶“ ti taṃ pi pacchato¹⁷ nisīdāpetvā¹⁸ catu-
raṅginiyā¹⁹ senāya²⁰ parivuto²¹ pācīnadvāreṇa²² niḥkhamitvā²³ parase-
naṃ²⁴ oloketvā²⁵ „ahaṃ²⁶ Kusarājā, jīvitatthikā²⁷ udareṇa²⁸ nipajjantō²⁹“
ti³⁰ tikkhattinaṃ³¹ sīhanādaṃ³² naḍitvā³³ sattumathanāṃ³⁴ akāsi.

Tam³⁵ aṭṭhaṃ³⁶ pakāseṇa³⁷ Sathā³⁸ āha:

71. Haṭṭhikkhaṇḍhaṃ³⁹ ca āreya⁴⁰ āropetvā⁴¹ Paḍḍavatim⁴²
saṅgāmaṃ⁴³ oṭarivāpa⁴⁴ sīhanādaṃ⁴⁵ nadi⁴⁶ Kuro. 78.
72. Tassa⁴⁷ taṃ⁴⁸ naḍato⁴⁹ autvā⁵⁰ sīhasaṇḍ⁵¹ āre⁵² migā⁵³
khattiyāpi⁵⁴ palāyinaṃ⁵⁵ Kusasaddabbhayaṭṭhitā⁵⁶. 79.
73. Haṭṭhamañḍā⁵⁷ aṭṭakāṭṭhā⁵⁸ sathikā⁵⁹ patikārikā⁶⁰
aṭṭamañḍassa⁶¹ khundanti⁶² Kusasaddabbhayaṭṭhitā⁶³. 80.
74. Tasmā⁶⁴ saṅgāmasaṅgaṃ⁶⁵ passitvā⁶⁶ haṭṭhamānaso⁶⁷
Kusaso⁶⁸ raṇṇo⁶⁹ devindo⁷⁰ udā⁷¹ Verocanaṃ⁷² maṇḍaṃ⁷³. 81.
75. So⁷⁴ taṃ⁷⁵ vijitrā⁷⁶ saṅgāmaṃ⁷⁷ laddhā⁷⁸ Verocanaṃ⁷⁹ maṇḍaṃ⁸⁰
haṭṭhikkhaṇḍhagato⁸¹ rājā⁸² pāvekkhi⁸³ Nagaraṃ⁸⁴ puram⁸⁵. 82.
76. Jivagāhaṃ⁸⁶ gaheṭṭāna⁸⁷ bandhitvā⁸⁸ sattukhattiya⁸⁹
saurasa⁹⁰ upanāmesa⁹¹ iṃsa⁹² te⁹³ deya⁹⁴ sattara⁹⁵. 83.
77. Satho⁹⁶ va⁹⁷ te⁹⁸ vasaṃ⁹⁹ gata¹⁰⁰ aṭṭitā¹⁰¹ vīhatā¹⁰² taru¹⁰³.
kāmaṃ¹⁰⁴ karohi¹⁰⁵ te¹⁰⁶ tayā¹⁰⁷ muṇa¹⁰⁸ yā¹⁰⁹ te¹¹⁰ hannaṃ¹¹¹ yā¹¹² ti. 84.

Ta¹¹³ palāyitvā¹¹⁴ 'd¹¹⁵ aṭṭi¹¹⁶ paccupatṭhāpetuṃ¹¹⁷ aṭṭimaṃ¹¹⁸ vipālihaṇṭvā¹¹⁹
85. khijjima¹²⁰, Kusasaddabbhayaṭṭhitā¹²¹ ti¹²² Kusaso¹²³ naḍanta¹²⁴ nāsaṃ¹²⁵ jāreṇa¹²⁶
bhayaṃ¹²⁷ upadduta¹²⁸ mōḷḷanti¹²⁹, aṭṭamañḍassa¹³⁰ khundanti¹³¹ aṭṭamañḍa-
chindaṃ¹³², aṭṭidima¹³³ ti¹³⁴ pi¹³⁵ pātho¹³⁶, tasmā¹³⁷ ti¹³⁸ evaṃ¹³⁹ D-assa¹⁴⁰ saddasavane¹⁴¹ 'eta'¹⁴²
bhīṇa¹⁴³ tasmā¹⁴⁴ saṅgimesaṃ¹⁴⁵ teṭṭi¹⁴⁶ M-assa¹⁴⁷ pakkamaṃ¹⁴⁸ passitvā¹⁴⁹ sathikādeya¹⁵⁰
Sakko¹⁵¹ Verocanaṃ¹⁵² nāma¹⁵³ maṇḍikkhaṇḍhaṃ¹⁵⁴ tassa¹⁵⁵ aṭṭi¹⁵⁶, Nagaraṃ¹⁵⁷ puram¹⁵⁸ ti¹⁵⁹
86. Nagarasankhataṃ¹⁶⁰ puram¹⁶¹, bandhitvā¹⁶² ti¹⁶³ tasmā¹⁶⁴ yeva¹⁶⁵ uttaratākena¹⁶⁶ pacchā-
bhaṃ¹⁶⁷ bandhitvā¹⁶⁸, kāmaṃ¹⁶⁹ karohi¹⁷⁰ te¹⁷¹ tayā¹⁷² ti¹⁷³ taṃ¹⁷⁴ aṭṭaṇa¹⁷⁵ kāmā¹⁷⁶ lēṭhaṃ¹⁷⁷
ruciṃ¹⁷⁸ karohi¹⁷⁹, eta¹⁸⁰ hi¹⁸¹ tayā¹⁸² dāsa¹⁸³ karāpi¹⁸⁴ aṭṭatā¹⁸⁵ yevā¹⁸⁶ ti.

¹ It appote-. ² It ante-. ³ It omitt so. ⁴ It vijitka-. ⁵ It -maddanaṃ-

⁶ It -yattitā, C¹ -yattitā, ⁷ It -roḍā. ⁸ C² bundan-, It chindan-. ⁹ C³ yathā-, It mīha-. ¹⁰ C⁴ vidditā, It jivitaṃ. ¹¹ C⁵ eṭṭa, ¹² C⁶ -pa, ¹³

C⁷ saṅgamaṃ, It vasaṃ karā cor te vasaṃ gataṃ? ¹⁴ C⁸ vīhatā, It vīgatā.

¹⁵ C⁹ na, ¹⁶ It rippa-. ¹⁷ It bhūddha. ¹⁸ C¹⁰ aṭṭamaṇḍaṃ, It -pānava-

saṅgamaṃ, ¹⁹ C¹¹ aṭṭi sakko, ²⁰ It dāsaṇḍā yevā.

Rāja āha:

40. Tiyh' eva' sattavo ete, na h' ete' mayham sattavo,
tvañ űeva no mahārājā¹, muñca vā te' hantasa vā ti. 85.

Tatha eva' űeva no h' mahārāja tvañ yeva ambhakaṃ issaro.

Evañ vutte M. „kiñ luehi mārithehi, mā-nesaṃ āgamanāṃ niraṭṭhakam hotu". Pabbhāvatiyā kanīṭṭhā satta Maddarañño dhitaro atthi tā nesaṃ dāpessāmīti² cīnetvā:

41. Iuā' te dhitaro satta devakaññāsama subhā,
dadāhi tesam ekekaṃ, hontu jāmataro tavañ' ti g. ā. 86.
Attha nañ rājā āha:

42. Ambhakaṃ c' eva tāsāñ ca tvañ no sabbesaṃ issaro,
tvañ űeva no mahārājā³, dehi nesaṃ yad iechaṣīti. 87.

Ta, tvaṃ no sabbesaṃ ti mahārāja Kusārathehi kin vadasi tvañ etasāñ ca suttamaññāññam mama ca tvañāññāññam no issaro, yadi iechaṣīti yadi iechaṣi yassa vā yuṃ⁴ iechaṣi tassa tañ dehihi.

So⁵ tā sabbāpi alamkārapetvā ekekaṃ rañño ekekaṃ adāsi.

Tam attham pakāseṇa S. pañca gāthā abhāsi:

43. Ekamekaṃ ekekaṃ adā sīhassaro Kuso
khattiyānaṃ tadā tesam rañño Maddassa dhitaro. 88.
44. Pīṇā⁶ ceṇa lūbhena tuṭṭhā sīhassaro Kuso
sakarapīṭhā⁷ pāyūsa khattiyā satta tīvade. 89.
45. Pabbhāvatiñ ca ādāya maññaṃ Verocanañ tadā
Kusārathe Kuso rājā āgamaṃ mahabbhalo. 90.
46. Ty-asaṃ ekarathe yantā pavantaṃ Kusārathe
samānavaṇṇarūpeṇa n' aññamaññātirocīvaṃ⁸. 91.
47. Mātā puttena vaṇṇaṇṇa⁹, abhayaṃ ca jayampatī
samaggā te tadā āsaṃ, phitaṃ dharagim āvasaṃ ti. 92.

Ta pīṇā¹⁰ ti suttappi, pāyūsa¹¹ ti idāni appamāṇā bhavessīti¹² ti Kusārathehi ovaṇṇā¹³ āgamanen, āgamaṃ ti ti khattiyānañ vuttvā ambhakaṃ

¹ C¹ tuiyevattiha. * B¹ hite. * C² B² -ja. * C³ eo. * B⁴ hotu. * C⁵ ime. * B⁶ tavā. * all three MSS -ja. * C⁷ yasavāya, C⁸ asavāya, B⁸ yasa yam dāma tava. ¹⁰ B¹⁰ evaṃ vutta eo. ¹¹ B¹¹ paṇṇā. ¹² C¹² vakkī. ¹³ C¹³ vā añ-. C¹⁴ B¹⁴ cīnti n. B¹⁵ aññamaññānaṃ paṭirocīvaṃ. ¹⁶ C¹⁶ -hji, B¹⁶ -vki. ¹⁷ C¹⁷ pīṇa. C¹⁸ pīṇā, B¹⁸ paṇṇā. ¹⁹ C¹⁹ -vki.

ācikkhī. So „alam' amma mayham' gharāvāsena, alam' hi
 jāvajjvāṃ tumbhe paṭijaggitvā tumbhākaṃ accayena Himavantam
 pavasitvā pabbajjissāmīti“. Sā brāhmanassa tam' attham' āro-
 cessī. Te punappuna khatthentāpi² tassa cittaṃ alabbhitvā
 Nandakomāraṃ āmantetvā „tāta tena hi tvam' kuṭumbaṃ paṭi-
 pajjā“³ 'ti ratvā „pāham' bhātara' chadditakilesaṃ' sīseṇa
 ukkhipāmi, aham' pi tumbhakaṃ accayena bhātara' va saddhivā
 pabbajjissāmīti“⁴ vutte „ime evaṃ tarupāpi⁵ kāme jahanti, ki-
 maṅga' pana mayam' sabba va' pabbajjissāma“⁶ 'ti cintetvā
 „tātā', kiṃ ro ambhakaṃ accayena pabbajjāya'⁷, sabbe yeva“⁸
 pabbajjissāma“⁹ 'ti raṇṇo ārocetvā sabbaṃ dhanaṃ dānamakhe
 vissajjtvā dāsajanāṃ bhujissam' katvā nātinaṃ dātabbayuttakam'
 datvā cattāro pi janā Brahmavaddhamanagara' ācikkhamitvā
 Himavantapadesa pañcapadumasañchaunaṃ saram' nissāya ra-
 manīye vanasande assamam' māpetvā pabbajitvā ta, vasiṃsu.¹⁰
 Ubbho pi bhātaro mātāpitaro paṭijaggiṃsu, pāto va tesam' danta-
 katthaṃ ca mukhadhovanaṃ ca datvā paṇṇasālāṃ ca parivenaṃ
 ca sammajjitvā pānīyam' upaṭṭhāpetvā aruṇāto madhura-
 phalāni āharitvā mātāpitaro khādāpentī uphena vā sīseṇa vā
 vāriṇā¹¹ mahāpentī, jaṭā sodhenti, pādaparikammādinī tesam'
 karonti. Evaṃ addhāne gate Nandapaṇḍito „mayā ābhata-
 phalāphalān' eva mātāpitaro khādāpessāmīti“¹² hiyyo ca para-
 mahā¹³ ca gahitaṭṭhānato yāni vā tāni vā pāto va āharitvā
 mātāpitaro khādāpeti, te tāni khādītva mukham' vikkhāletvā
 uposathikā bhavanti. Soṇapaṇḍito pana dūraṃ gantvā ma-
 dhurāni supakkāni āharitvā upasāmeti. Atha nam te“¹⁴ „tāta,
 kaniṭṭhena te ābhataṇi mayam' pāto va khādītva uposathikā
 jātā, idāni no attho n' atthiti“¹⁵ vadanti, iti tassa phalāphalāni
 paribhogadā na labhanti vinassanti, puṇadvasāddiso“¹⁶ pi tath'

¹ Bā - amam. ² Bā - khatthentāpi. ³ Bā - āhi. ⁴ Cā - ālāsa. Bā - khaṇam. ⁵ Bā -
 -ti. Cā - omīti pi. ⁶ Bā - am. ⁷ Bā - yeva. ⁸ Bā - a. ⁹ Bā - sādā idānena. ¹⁰
 Cā - sahara. Cā - añheṇa. ¹¹ Bā - pānīyama. ¹² Cā - am. Bā - omīti pūjeto gantvā.
¹³ so Cā. Bā - parakkito. Cā - bhīyyo ca paramato. ¹⁴ Bā - mūlā te. ¹⁵ Bā - omīti.

evā 'tī, evaṃ so pañcaabhiññātāya' dūraṃ gantvāpi¹ āharatī,
 te puna' na khādanti. Atha M. cintesi: „mātāpitaro me su-
 khumalā, Nando ca yāni vā' tani va apakkaduppakkāni' phalā-
 phalāni āharitvā khādāpeti, evaṃ sante ime na' ciram pa-
 vattissanti, vāremi' na² tī, atha naṃ āmantetvā „Nanda ito
 paṭṭhāya phalāphalaṃ āharitvā mamaḡamanam patimānehi,
 ubho ekato va khādāpessāmā³ 'tī ā. So evaṃ vutte pi attano
 va puññam' paccāsiṃsanto ma tassa vacanam akāsi. M.
 „Nando mama vacanam akaranto ayuttam karoti, paṇapessāmi'
 10 na⁴ tī, tato „ekato va mātāpitaro paṭijaggissāmi⁵ tī⁶ cin-
 tetvā „Nanda, tvaṃ anovādako, paṇḍitānaṃ vacanaṃ na ka-
 rosi, ahaṃ jeṭṭho, mātāpitaro mama eva⁷ bhārā⁸, ahaṃ eva
 na paṭijaggissāmi, tvaṃ idha vaṣitum na lacchasi, aññattha
 yāhiti⁹ tassa accharam pahari. So tena paṇāmito¹⁰ tassa
 15 santike thātum asakkento tam vanditvā mātāpitaro upasam-
 kamitvā tam atthaṃ ārocetvā attano paṇṇasālam pavāsitvā
 kasiṇam oloketvā tam divasam eva pañcaabhiññā¹¹ attha samā-
 pattiyo nibbattetvā cintesi: „ahaṃ Sinerupādato ratanavālikam
 āharitvā mama bhātu paṇṇasālaparivege okiritvā bhātaraṃ
 20 khamāpetum pabomi, evam pana na sobhissati Anorattodakam¹²
 āharitvā khamāpessāmi, evam pi na sobhissati sace me
 bhārā¹³ devatānaṃ vasena (add na?) kameyya¹⁴ cattāro ma-
 hārājāno Sakkaṃ ca ānetvā¹⁵ khamāpeyyam, evam pi me¹⁶
 na sobhissati sakala-Jambudīpe Manojam aggarājānam ādūm
 25 katvā rājāno ānetvā khamāpessāmi, evaṃ sante manā bhātu
 gano sakala-Jambudīpam¹⁷ avattharitvā gamissati, candasuriyo
 viya paññāyissatī¹⁸ so tāvad eva iddhiyā gantvā Brahma-
 vaddhanuagare tassa raṇṇo nivesanadvāre otaritvā¹⁹ „eko

¹ B⁴ -itāya. ² B⁴ gantvā patitā. ³ C² pana. ⁴ B⁴ omits vā. ⁵ C² B⁴ -dupa-
 C² omits upappakkā. ⁶ C² va. ⁷ B⁴ vāpessāmi. ⁸ C² -E. ⁹ so C², C² patā-
 B⁴ patā-, read patāpessāmi? ¹⁰ C² -asanti. ¹¹ B⁴ na va. ¹² B⁴ so. ¹³ so
 C²; C² paṇḍite, B⁴ paṇḍito. ¹⁴ B⁴ -iyo. ¹⁵ B⁴ anorattato nda-. ¹⁶ B⁴
 bhātaraṃ. ¹⁷ B⁴ khamāpeyyam. ¹⁸ B⁴ āharitvā. ¹⁹ so C² for va? B⁴ omits
 me. ²⁰ B⁴ -pa. ²¹ B⁴ adda jhito.

kira vo tāpaso dattukāmo¹ ti rañño ārocāpesi. Rājā „kim
 pabbajitassa mayā diṭṭhena, āhāratthāya āgato bhuvissatthi²
 bhattaṃ³ pahiṇi, bhattaṃ na icchi, taṇḍulam pahiṇi⁴, vatthāni
 pahiṇi⁵, mūle⁶ pahiṇi, mūlam⁷ na icchi, aṭṭa tassa santike
 dāttaṃ pesesi⁸, „kimatthaṃ kirāgato sīti⁹“ so dāttena puttḥo¹⁰
 „rājānaṃ upatṭhāhituṃ āgato 'mhiṇi¹¹“ ā., rājā¹² sutvā „bahū
 mama upatṭhākā, attano tāpasadhammaṃ¹³ karotū¹⁴“ ti pāhesi¹⁵,
 so taṃ sutvā „ahaṃ tumhākaṃ rañño attano balena sakala-
 Jambodīpe r. gahetvā dassāmi¹⁶“ ā., taṃ sutvā rājā cintesi:
 „pabbajitā nama paṇḍitā, kaṇḍi¹⁷ upāyaṃ jānissanti¹⁸“ taṃ¹⁹
 pakkosāpetvā āsanaṃ dāpetvā vanditvā „bhante tumhe kira
 mayhaṃ sakala-Jambodīpe r. gahetvā dassāmi²⁰“ ti pucchī²¹,
 „Āma mahārājā²²“ ti. „Kathaṃ gahissatha²³“ ti. „Mahā-
 rāja sotamaso khuddamakkhihāya pivanamattam pi lohitaṃ
 kassaci anuppādetvā tava dhanacchedanaṃ²⁴“ akatvā attano²⁵
 iddhiyā va gahetvā dassāmi²⁶, keralam papāñcam akatvā ajj²⁷
 eva nikkhamituṃ vattatīti²⁸. So tassa²⁹ saddahitvā senāga-
 parivuto nikkhami, sacce senāya uphaṃ hoti N-to attano iddhiyā
 chāyaṃ katvā sītaṃ karoti, deve vassante senāya upari vassī-
 tuṃ na deti, uphaṃ vātaṃ³⁰ nivāreti³¹, magge khāṇukaṇṭa-³²
 kadayo sabbaparissaye anuradhāpeti, maggaṃ kaṣṇamaṇḍalam
 viya samatī³³ katvā ayaṃ ākāse cammaṃ³⁴ patharitvā pallam-
 kena nisinna senāya purato³⁵ gacchati. Evaṃ senaṃ ādāya
 paṭhamam Kosalaratṭhaṃ gantvā nagarassa avidūraṃ khandhā-
 vāraṃ niveasetvā³⁶ „yuddham vā no detu vā vattatū³⁷“³⁸
 'ti³⁹ Kosalarañño dāttaṃ pāhesi, so kujjhivā⁴⁰ „kim ahaṃ na
 rājā ti, yuddham dhammīti⁴¹ senaṃ purakkhatvā⁴² nikkhami⁴³,

¹ Bā so tha. ² Bā adda t. na icchi. ³ Bā adda v. na icchi. ⁴ Bā taṇḍulam.

⁵ Bā pahiṇi. ⁶ Cā onū. al. ⁷ Bā adda taṃ. ⁸ Bā sippasasa katumam. ⁹

Bā pesesi. ¹⁰ Bā ki. ¹¹ Bā pucchanti. ¹² Bā cchedam. ¹³ Bā adda api

ev. ¹⁴ Bā adda vassanti. ¹⁵ Cā vā na, Bā sītaṃ vā uphaṃ vā. ¹⁶ Bā chāyā.

¹⁷ Cā vātasamam. ¹⁸ Bā tamphakhetijam. ¹⁹ Bā parivuto. ²⁰ Bā nivi.

²¹ Bā detuṃ sītaṃ chāttaṃ vā no detuṃ ki. ²² Bā adda āha. ²³ Bā rūpakhi-

tvā. ²⁴ Bā -itvā.

dve senā yujjitum¹ ārabhīmsu, N-to dvinnam pi antare attanā²
 nisinnam ajinacammam³ mahantaṃ katvā pasāretvā dvīhi pi
 senāhi khittasare cammam⁴ eva sampaticchi, ekasenāya pi koci
 kaṇḍena viddho nāma n' atthi, hatthagatānaṃ pana kaṇḍānaṃ
 5 khayena dve pi senā nirupāyā⁵ aṭṭhamu. N-to pi⁶ „mā bhāyi
 mahārāja“⁷ 'ti assāsetvā Kosalassa santikam gantvā „mahārāja
 mā bhāyi, n' atthi te paripantho, tava r. tav' eva bhaviassati,
 kevalam Manojaraṇṇo vasavattī⁸ hobitī“⁹ 4. So tassa va-
 canam¹⁰ saddahitvā „sādhū“¹¹ 'ti sampaticchi, atha nam Manu-
 10 jassa santikam vetvā¹² „mahārāja, Kosalarāja te vasa vattati,
 imassa r. imass' eva hotū“¹³ 'ti, so¹⁴ „sādhū“¹⁵ 'ti sampaticchitvā
 taṃ attano vasa vattetvā dve senā kassāya Aṅgarattham gantvā
 Aṅgaṃ¹⁶ ca gahe tvā Magadharatthe Magadhan ti eten¹⁷ upāyena
 sakala-Jambudīpe rājāno attano vasa vattetvā tehi parivuto
 15 Brahmavaddhananagaram eva gato, r. gahanto pan' esam¹⁸
 sattannaṃ saṃvaceharānaṃ npari sattadivasaḍḍhikehi sattamā-
 sehi ganhi, so ekekarājadhānito nānappakāraṃ khajjabhojjam
 āharāpetvā ekasatam rājāno gahe tvā tehi soddhim¹⁹ sattāhaṃ
 mahāpānaṃ pivi. N-to „yāva rāja sattāhaṃ lesariyasukham anu-
 20 bhōti tāv' assa attānaṃ na dassessāmīti“²⁰ Uttarakurumbi
 pindāya caritvā Himavati²¹ Kañcanagubadvāre sattāhaṃ vasi.
 Manojō pi sattamo divaso²² attano mahantaṃ sirivibhavaṃ
 oloketvā „ayam yaso na“²³ mayham mātāpitūhi na²⁴ aññehi
 dinno, Nandatāpasam²⁵ nissāya uppaṇno, taṃ kho pana me
 25 apassantassa aṭṭa sattamo divaso, kham na kho me yasaddā-
 yako sahāyo“²⁶ ti N-taṃ sari. So tassa anussaraṇabhāvaṃ
 ūtvā āgantvā purato ākāse aṭṭhāsi. So cintesi: „abhi imassa
 tāpasassa deṇḍhabhāvaṃ vā mannesabhāvaṃ vā na jānāmi, sacce

¹ B¹ yujji-, C¹ yujjhi-. ² B² -no. ³ C³ adha-, B³ attana-. ⁴ C⁴ nirupāyā
 corr. to - pāyā, B⁴ nirupāyāhi, C⁵ nirupāya. ⁵ C⁵ adde manojam, B⁵ manojassa
 cammā gantva. ⁶ C⁶ -4. B⁶ vasavatti. ⁷ B⁷ omite va-. ⁸ B⁸ -ke imetvā. ⁹
 C⁹ te, C⁹ omiteva. ¹⁰ C¹⁰ ahañ, C¹⁰ aṅgañ, B¹⁰ aṅgarattham. omittam va. ¹¹ B¹¹
 pūnāse. ¹² B¹² dassimāmi. ¹³ B¹³ -vante. ¹⁴ B¹⁴ -ena, C¹⁴ -ena corr. to -a. ¹⁵
 B¹⁵ omite na. ¹⁶ C¹⁶ nañ. ¹⁷ B¹⁷ nañe tassa pūḍām.

hi esa manusso sakala-Jambudīpe r. etassa¹ eva dassāmi, atha devo ce hoti² devatāsakkāram asesa³ karissāmi⁴ so tañ vi-manisanto paṭhamam g. ā.:

1. Devatā na si gandhabbo adu Sakko purindado
manussabhūto iddhimā, katham jānemu tañ mayam ti. 93. 2

So tassa vacanam sutvā sabbhāvam eva kathento duttiyam g. ā.:

2. N' amhi devo na gandhabbo na pi Sakko purindado,
manussabhūto iddhimā, evam jānāhi Bhārata⁵ ti. 94.

Tattha Bhārata⁶ ti tatthabharadhrāyā nam⁷ evam āpā. 10

Taṃ sutvā rajā „manussabhūto kirāyam, mayham evam bahūpakāro, mahantena yasena tañ santappessāmi⁸“ cintetvā ā.

3. Katarūpam idam bhotā⁹ veyyāvaccam anappakam:
devamhi vassamānamhi anvāvassam¹⁰ bhavam akā. 95. 13

4. Tato vātātāpe ghore sītacchāyam bhavam akā,
tato amittamajjhesu seratānam¹¹ bhavam akā. 96.

5. Tato phitāni¹² ratthāni vasino te bhavam akā,
tato ekasatam khatte anuyutte¹³ bhavam akā. 97.

6. Patli¹⁴ assu mayam bhoto, vara tañ¹⁵ bhaṇ nam¹⁶ icchasi, 20
hatthiyānam assaratham nāriyo ca alamkatā
nīvesanāni rammanī mayam bhoto dadāmasse. 98.

7. Atha [vā] Aūge vā Magadhe [vā]¹⁷ mayam bhoto dadāmasse,
atha vā Assakāvanti¹⁸ sumanā dhamma te mayam. 99.

8. Upaddham vāpi rajassa mayam bhoto dadāmasse 25
sace te attho rajjena, annaṇsa yad icchasitī. 100.

Ta katarūpamidan ti katarūpam¹⁹ katarūpavā, veyyāvaccam ti kīyaveyyāvakkammam²⁰, anvāvassam²¹ ti anuvassam, yathā devo na

¹ ce hoti wanting in C⁴. ² C⁴ -ā. ³ C² B⁴ -thā, C³ -tā corr. to -thā. ⁴ all three MSS. -thā. ⁵ B⁴ -radhāratīyanam. ⁶ B⁴ -to. ⁷ B⁴ anvassam. ⁸ so B⁴. C⁴ -majjheseratanam. ⁹ C² pi-, C³ B⁴ phi-. ¹⁰ B⁴ -yante. ¹¹ C² rara tā. ¹² C⁴ hamham, B⁴ bhūḥham. ¹³ in B⁴ corr. to attho aūge vā magadhe. ¹⁴ C² -vanti, B⁴ kassakāvanti. ¹⁵ B⁴ omits ta-. ¹⁶ C² kīyāvatika-, B⁴ kīyā-veyyāvakkammam. ¹⁷ B⁴ anuvassam.

vaasat' tathā karāṇaṁ ti a., aśīlacchāyāṁ ti aśīlacchāyāṁ, vaasano te ti te
 varthasāśno amhikāṁ vaasatino¹, khatto² ti khatiya, aśīlakathāyāṁ paṇa
 ayaṁ eva vā pāṭho, paṭīhasu mayāṁ ti uttāṁ mayāṁ, vāra tam bhāṇā-
 mīllochastī³ bhā ti⁴ satanasa' etam nīman, vāra te dādīmī yam paṇam
 5 lochaṁ tam vārehi⁵ a., khatthiyāṁ ti dādīti aarūpaṇe tam satanasaṁ dassaṁ,
 Aśakāraṇti⁶ ti Aśakarattāṁ vā⁷ Aśantirattāṁ vā⁸, rajjena⁹ ti sace
 hi aśakāṇa Jambudīparajjena attho tam pi te dātā aśaṇi phalakkāyutthekatho¹⁰
 tumhikāṁ rāṇaseṇa purāṇo bhāṇīseṇīti dīyeri, yadīlochastīti etam mayā
 vuttipakkāseṇa yam lochaṁ tam aśanaseṇa bhāṇāṇi.

10 Tam autvā N-to attano adhippāyāṁ āvīkaronto ā.
 v. Na me attho hi¹¹ rajjena nagareṇa dhanena vā,
 attho pi janapadeṇa attho mayhaṁ na vijjati. 101.
 „Sace tava mayi sīneho atthi¹² ekam me vacanaṁ karo-
 hīti¹³ vatvā;

15 10. Bhoto ca¹⁴ ratthe vijite araṇṇe atthi assamo,
 pitā mayhaṁ janeti ca ubho sammanti assamo. 102.
 11. Tes' āhaṁ pubbacariyesu puññaṁ na labbhāmi kārave,
 bhavantaṁ ajjhācāraṁ¹⁵ katvā
 Sonam yācāmu¹⁶ saṁvaran ti. 103.

20 Ta. ratthe ti rathe. vijite ti ānāpavuttībhāṇe, 'assamo ti Himavanta-
 rāṇe kho assamo atthi, sammanti¹⁷ ti tasmā assame vaṇanti, teṇhaṇ ti
 tam aham, kārave ti vattapattivattaphalīkārāṇasamkhatam puññaṁ ātaraṁ na
 labbhāmi, bhāṇi me S-to eṇaṁ mam' aśanaseṇa aparidhe mā jha vaṇti mam
 paṇime¹⁸, ajjhācāraṁ¹⁹ ti²⁰ te mayā bhavantaṁ eddhīcāraṁ paṇam²¹
 25 parivāraṁ katvā S-taṁ saṁvaran yācāmu, āyatā²² yācāmi ti a., yācāmu saṁ-
 varan²³ ti pi pāṭho, mayā taya saddhiko Sonam yācāyāṁ khamāpeyyāṁ,
 tamā vāraṁ tava aśanaseṇa paṇāṇīti a.

Attha naṁ rājā āha:

30 11. Karoni te tam vacanaṁ yam maṁ bhāṇasi brāhmaṇa,
 etāṁ ca kho na akkhaṇi kīvanto bhoutu yācāṁ ti. 104.

¹ C² -eti, C³ -ta. ² C² khatto, B² khatya. ³ B² bhāṇam-, ⁴ C² bhāṇi-
 bhā, C² bhāṇībhā coor. to bhāṇībhā, B² vante bhāṇi. ⁵ B² vāṇi. ⁶ C²
 vaṇṇiṇa, B² -vaṇṇi. ⁷ C² va. ⁸ C² vante vāṇi-. ⁹ C² -ittāṇi. ¹⁰ C² bhā,
 B² pi. ¹¹ C² attho. ¹² B² tava. ¹³ B² ajjhāra-. ¹⁴ B² yācāmu, ¹⁵ B²
 paṇāṇi. ¹⁶ B² etāṁ avīratam. ¹⁷ C² pāṇiṇa, B² sa. ¹⁸ B² -āśanavāraṇa-
¹⁹ C² yācāmu.

Ta. karomiti aham sakala-Jambudipe t dadamāsa etakam tūh na karomēti, karomiti vadati, āvanto ti kittakā.

Nandapaṇḍito āha:

19. Parosatam jānapadā mahāsālā ca brāhmaṇā
ime ca khattiyā sabbe abhijātā yasassino
bhavaṇi ca rājā Manojō alam hessanti yācakā ti. 103.

Ta. jānapadā ti gahapati¹, mahāsālā ca brāhmaṇā ti āvraputtā brāhmaṇā ca parosatā yeva, alam hessanti ti antipatiyanti² bhavissanti, yācakā ti mama³ atthāya S-tassa khamāpakā.

Atha rājā āha:

11. Hatthi asse ca yojentu ratham sannayha nam rathī⁴,
ābandhanāni ganhātha pādās⁵ ussārayam dhaje,
assaman tam gamissāmi yattha sammati Kosiyo ti. 106.

Ta. yojenti ti 'ti hatthirōhā hatthi assārohā ca asse happenam, ratham sannayhanam rathitī⁶ samma rathikā⁷ ivam pi ratham sannayha⁸, ā bandhanāni ti hatthiassarethesu ābandhānāni⁹ bhagākani ganhatha, pādā-ussārayam dhaje ti ratha (haplathadhaje¹⁰ ussārayanti assāpam, Kosiyo ti yasam assame Kosiya-gotta vassitī vadati.

12. Tato ca rājā pāyāsi senāya enturāgini¹¹.

agamā¹² assaman runnam yattha sammati Kosiyo ti. 107.

ayam abhisambuddhagāthā.

Ta. tato ca 'ti bhikkhave evam vate tato so rājā ekasmiṇ¹³ khattiya gahatā mahatiyā senāya parivato N-tam puratō kavā nagarā nikkamā, enturāgini ti enturāginiyā¹⁴ agamā¹⁵, anturāgarga vattamāno pi vassagāmitāya evam runto, caruvattakkhantūsamikkhena¹⁶ balakāyena soddhā¹⁷ magga-paṭipannassa tassā N-to¹⁸ iddhinubhāveca sthūlabhavitthatarā magga-
samam rūpēvā ākāsa samamā paccattarivā ta, pallāṇkena nīdāivā senāya parivato alamārahathānikkhandhā nīdāivā gacchantena¹⁹ rathā soddhā dhamma-juttakam tatthento cinnādhāpārasāya²⁰ karanto²¹ agamā.

Ath' asse assaman pāpānādivase S-to „mama kaniṭṭha-
thassa atirekasattadivasādhikāni²² sattiāmāsādhikāni²³ satta-

¹ all three MSS. -1. ² see C²; B² pariṇāṭa, omitting anti. ³ C² rathī, B² ratham sannayhasāthi. ⁴ B² ratham sannaya sūrathitū. ⁵ C² rathikā, B² sūrathī. ⁶ B² sannayittha. ⁷ C² (haplathadhajapādassodhaje. ⁸ C² aggamā, B² igamā. ⁹ B² -te, C² -ta. ¹⁰ B² -gāyā senāya. ¹¹ B² agamā. ¹² B² -sañ-
khātena. ¹³ B² -assa. ¹⁴ C² -te. ¹⁵ B² āntou-. ¹⁶ B² vānto. ¹⁷ C²
-sattāmāsādhikā. ¹⁸ C² satta ca divasāni.

vassāni nikkhantassa¹ 'ti āvajjivā „kahan nu kho so etara-
hīti“ dibbena cakkhunā olokento „catuvīsatiakkhohinipari-
vārena² akasatān rājāno gahetvā manā yeva khamāpetunā
āgacchatīti“ disvā cintesi: „imehi rājūhi c' eva parisāhi³ ca
mama kamīṭṭhassa bahūni pāṭihāriyāni dīṭṭhāni, mamāpubbhāvaṃ
ajānitvā ayaṃ kūṭajaṭṭilo attano pamāṇaṃ na jānāti, amhākaṃ
ayyena saddhim payojetīti manā vambhetvā⁴ kathento avci-
parāyaṇā bhavēyyunā, iddhipāṭihāriyaṃ nesāṃ dassessāmīti“
so caturaṅgulamattena amāsaṃ⁵ asamphusaṃ akāse kācaṃ
19 tḥapetvā Anotattodakam⁶ āharitūṃ raṇṇo avidūre ākāseṇa
pāyāsī. N-to pana taṃ āgacchantam disvā attānaṃ dassetūṃ
avisahanto nīsinnaṭṭhāne yeva antarādhāya⁷ palāyitvā Hima-
vantaṃ pāvisī. Manojarājā pana manā ramanīyena isivesena⁸
tathā āgacchantam disvā:

- 20 11. Kassa kādambayo⁹ kāco vehāsāṃ caturaṅgulam
amāsaṃ asamphusaṃ eti udahāssa gacchato ti g. ā. 108.

Ta kādambako⁹ ti kādambarukāmayo. asamphusaṃ¹⁰ etim am-
sam¹¹ asamphusanto teyam eva pacchati. udahāssa¹² 'ti udakaṃ āharitūṃ
pachantassa eva¹³ kāco etam eti, ke nāma ivam kuto vāgacchati.

- 21 Evam vutte Mahāsatto gāthadvayaṃ āha:
12. Ahaṃ Sono mahārāja tāpaso sahitaṃvato¹⁴,
bharāmi mātāpitaro rattindivam atandito. 109.
13. Vaso¹⁵ phalaṃ ca mūlaṃ ca āharitvā disampati
posemi mātāpitaro pubbekatam anussaraṃ ti. 110.

- 22 Ta sahitaṃvato¹⁴ ti sahitarato¹⁶ sīlācārasampanno, eto tāpaso ahaṃ
ti vadati, bharāmi¹⁷ posemi, atandito¹⁸ ti avaleso hutaṃ, pubbekatam¹⁹
ti tehi pubbe katam mayham guṇam anussaranto.

Taṃ sutvā rājā tena saddhim viessāsaṃ kattukāmo anu-
taraṃ g. ā.:

¹ Bā adda saddhi. ² Cā -adan. ³ Cā vambh-, Bā -obento. ⁴ Cā anitaraṃ
Bā asmi. ⁵ Bā anussarato ud-. ⁶ Bā -yi. ⁷ Bā issariyena. ⁸ Bā kailampā-
mayo. ⁹ Cā v asam-, Bā asam-, Bā asmi asamphusaṃ. ¹⁰ Bā asakojam. ¹¹
Bā kassa eva. ¹² Bā sahīpajato. ¹³ Cā etam.

12. Icchāma assamam gantum yattha sammati Kosiyo,
maggaṃ no Soma akkhāhi yena gacchamu assaman ti. 111.
Tattha assaman ti tumhākaṃ assamapadaṃ.

Atha M. attano ānubhāvena assamapadagāmimaggaṃ
māpetvā:

13. Ayam ekapadī rāja yen' etam meghasannibham
koviḷārehi sañchannuṃ, ettha sammati Kosiyo ti g. d. 112.

T. a. 1 mahārāja ayam ekapadiko jagghamaggo iminā gacchatha yena diṣṣ-
khāgena tāṃ meghasannuṃ apupphitakoviḷārasannichannuṃ kānanam diṣṣati
ettha mama piṭā Kosiya-gotte vassati so so assamo ti. 10

14. Idam vutvāna pakkāmi taramāno mahāsi
vehāso antaliḍḍhassamim anussāsitvāna khattiye. 113.

15. Assamam parimajjtvā¹ paññāpetvāna āsamam
paṇḍasālāni pavasiṭvā pitaruṃ paṭibodhaya: 114.

16. Ime āyanti rājāno abhiyātā yasussino,
assamā nikkhamitvāna nisīdo (vaṃ) mahāso. 115.

17. Tassa tam vacanam sutvā taramāno mahāsi
assamā nikkhamitvāna paṇḍadvāramhi² upāvisāsi 116,
imā abhisambuddhagāthā.

Ta pakkāmi Anattam³ agamāsi, parimajjtvā⁴ ti bhikkhave so so
tat varena Anotattam⁵ gantvā⁶ pañiyam ādāya tesa rājasa⁷ assamam asampattos-
sava agantvā pañiyagāṇe pañiyamāḷake thapetvā mahājāno pīyasatthi⁸ vana-
kumūbhi⁹ vāstrā¹⁰ sammajjanti¹¹ ādāya assamapadaṃ sammajjtvā paṇḍa-
sālārehi pīṇa āsamam paññāpetvā pavasiṭvā pitaruṃ jānāpeti a. u pavasiṭti
utthāso nisīdi. B-ssa mīṭā pana tassa pucchato nīratara¹² āsuso nisīdi. B. 25
vīṭheṇa ekamante utthāsi.

N-to pi B-ssa Anotattato pañiyam ādāya assamam āgata-
kāle¹³ rañño santikam āgantvā assamassa avidūre khandhā-
vāram nivesāpesi¹⁴. Atha rājā nahātvā sabbālarakkārapati-
maṇḍito ekasatarājaparivuto N-tam gabetvā mahantena siri-
sobhaggena B-ittam khamāpetum assamam pāvīsi. Atha nam
tathā āgacchantam B-assa piṭā diṣvā B-am pucchi, so pi
'ssa āvikkhi.

¹ all three MSS -jettvā. ² C² paṇḍavāramhi. ³ B² anotattato. ⁴ B² -jettvā.

⁵ B² -tthāsi āg-. ⁶ B² -āsu. ⁷ B² nava-. ⁸ C² māse-. ⁹ C² sammajji-, B²
sammajja-. ¹⁰ B² hīce-. ¹¹ B² -magata-. ¹² -te nīratara.

Tam atthaṃ pakāseṃto S. ā.:

22. Taṃ ca dīvāna āyuntam jalanta-r-iva¹ tejasā
khattasamghaparibhūḥam Kosiyo etad abravī: 117.
23. Kassa bherī mutiṅgā ca samkhā papavadeṇiḥmā
purito paṭipannāni hāsayamā² rathesabhaṃ. 118.
24. Kassa kaḍḍanapattēna puthuṃ vījjarappiṇā
yuvā kalāpasamaddho, ko eti siriyaṃ jalaṃ. 119.
25. Ukkāmukhe³ pahattham va khadiraṅgārasannibham
mukham cāru r-ivābhātī⁴, ko eti siriyaṃ jalaṃ. 120.
26. 23. Kassa paggaḥitam chauram samatākaṃ manoranam
ādiccarāmaśvarapaṃ, ko eti siriyaṃ jalaṃ. 121.
27. Kassa amkam pariṇṇayha vālasijjanis uttaman
curati varupūḍḍasa batthikkhandhena āyato. 122.
28. Kassa sotāni chattiṇi ājāniyā ca vammāṭā
samantā parikkhanti⁵, ko eti siriyaṃ jalaṃ. 123.
29. Kassa ekasatāni khatyā anuyuttā⁶ yasmesino
samantā anupariyanti⁷, ko eti siriyaṃ jalaṃ. 124.
30. 24. Hatthiasarathapattisenāya⁸, caturāṅgini⁹
samantā anupariyāti¹⁰, ko eti siriyaṃ jalaṃ. 125.
31. 25. Kasi¹¹ esā mahatī senā, piṭṭhito anuvattati
akkhobhani¹² apuriyantā sāgarasāva hmiyo. 126.
32. 26. Bājābhiraṇā Manojā¹³ Indo va jayatam pati
Nandass¹⁴ ajjhāvaranū eti assamanā brahmacārināni. 127.
33. 27. Tasi¹⁵ esā mahatī senā piṭṭhito anuvattati
akkhobhani¹⁶ apuriyantā sāgarasāva hmiyo ti. 128.

Ta. jalantariva 'ti jalantaṃ riva paṭipannāni ti eṇaṃ turyāsi kassa
purito āgacchanāti a. hāsayantā 'ti torantā, kaḍḍanapattēna 'ti tāta
kass' esā kaḍḍanapattēna vījjarappiṇā mukhasappēna nallānta¹⁷ parikkhito ti
pucchati, yuvā ti tarunā kalāpasamaddho ti samaddhasarattakho, ukkā-
mukhe¹⁸ pahattham vā 'ti kammarinam uddhano pahatthasavayam riva,
28 khadiraṅgārasannibham ti vitacetkakhadiraṅgārasavayam¹⁹, ādiccarāmaś-
varapaṃ ti ādiccarāmaśnam āvarapaṃ, amkam pariṇṇayha 'ti mukham pa-
riṇṇayhevi²⁰ parikkhipeva ti a. vālasijjanisuttaman²¹ ti vālasijjanis²²

¹ Bd - samatā. ² Bd - a. ³ Bd - am. ⁴ C¹ - vā. Bd mukhasāreṇitā-. ⁵ C¹ - curati. ⁶ Bd - yantā. ⁷ Bd - parikkhanti. ⁸ Bd - rathā. C¹ - asāraṭhāpatthi-. C² - asāraṭhāpatthi-. ⁹ C¹ - nāni. Bd - ni. ¹⁰ Bd - pāyanti. ¹¹ C¹ - bhāni. Bd - bhāni. ¹² C¹ - rajamāno, Bd - rājamanujā. ¹³ C¹ - bhāni, C² - bhāni. ¹⁴ C¹ - C². Bd - asā. ¹⁵ Bd - vā. ¹⁶ C¹ - vā. ¹⁷ C¹ - vā. ¹⁸ C¹ - vā. ¹⁹ C¹ - vā. ²⁰ C¹ - vā. ²¹ C¹ - vā. ²² C¹ - vā.

uttamañ¹, carasiñi saffessati, chattiñhi jhādyupittha nisinnānañ dhāri-
 shattādhichattiñi, parikkiranti² kassa samantā subbaddakbhāgeu parikkiri-
 yanti³, asurañgiñhi etehi kattihiñhi etehi aṅgehi samantāgata⁴,
 akkhebbanti khobhetum na vakkā, sāgarasseevā⁵ 'u sāgarasa ōmīyo vīya
 apadīyanti, rājābhīrājā⁶ ti ekaeśānañ rājānañ pūjito⁷ tesam vā adhiko
 rājābhīrājā⁸, jayatañ⁹ paññi jayappattiñam tivaṇṇānañ jetṭhaṇo, ajjā-
 varen ti mama khamāpanatthāya Nandassa paṭisaṅghavañ upaganivā¹⁰ eti.

Satthā āha:

11. Anulitā candanema kkaṅkavatthadhāriṇo
 sabbe paññālikā hutvā isīnañ ajjhupāgamanu ti. 129. 10

Ta. Isīnañ ajjhupāgamanu ti bhikkhave sabbe pi te rājānaṃ surāḍhi-
 candanema anulitā uttamakkaṅkavatthadhāriṇo sīreṣi paññāpāṭṭhājā¹¹ hutvā
 Isīnañ sotthānaṃ upagatā.

Tato Maṇḍarājā vanditvā ekamantañ nisīno paṭisanthārañ
 karonto: 12

12. Kaccī¹² na bhoto kusalam, kaccī¹³ bhoto anāmayam,
 kaccī¹⁴ uñchena¹⁵ yāpetha, kaccī¹⁶ mūlaphalā bahū. 130.
 13. Kaccī¹⁷ dāmsā ca¹⁸ makasā ca appam eva sirīmsapā¹⁹,
 vane vālamigākiṇṇe kaccī²⁰ himsā na vijjathi. 131.

gāthadvayañ ā. 20

Tatoparam tesam vacanapaṭivacanavasena kathitagāthā²¹
 honti.

14. Kusalam c²² eva nō rāja atho rāja anāmayam,
 atho uñchena²³ yāpema, atho mūlaphalā bahū. 132.
 15. Atho dāmsā ca²⁴ makasā ca appam eva sirīmsapā²⁵,
 vane vālamigākiṇṇe himsā anhañ na vijjati. 133.
 16. Bahūni c²⁶ aṣa²⁷ pūgāni assame sammatañ idhā²⁸,
 nābhijānāmi uppannañ ābādhañ amanoramañ. 134.
 17. Svāgatañ te mahāraja atho te adurāgatañ, (IV²²⁴)
 issaro si anuppatto, yañ idh²⁹ atthi³⁰ pavedaya: 135. 20

¹ C¹ uttama. ² C² -kirenti. ³ B³ -kizanti. ⁴ so all three MSS. ⁵ B⁵ pū-
 rito. ⁶ B⁶ rājādhī-. ⁷ B⁷ kiñci. ⁸ C⁸ uñj-, B⁸ uñch-. ⁹ B⁹ omīya ca. ¹⁰
 B¹⁰ carisapā. ¹¹ B¹¹ satthāpāṭṭhā. ¹² so C¹² for carati? C¹² Ed. same. ¹³ B¹³
 sampato mama. ¹⁴ B¹⁴ idhanti, C¹⁴ idhami.

41. Tindukāni piyālāni madhuke kāsumāriyo
phalāni khuddakappāni, bhūñja rāja varanā varanā¹. 136.
42. Idam pi pāṭiyam sītam ābhatam girigabbharā,
tato piva mahārāja sacce tvam abhikamkhasi. 137.
43. Paṭiggahitam yam dinnam ca² sabhassa agghiyam katam,
Nandassāpi nisāmetha vacanam yam so pavakkhati. 138.
44. Ajjhāvar³ amha Nandassa bhoto santikam āgatā,
suṇātu bhavam vacanant Nandassa parisāya cā⁴ ti. 139.

- Ima⁵ yebhuyyena pīlā⁶ saṁbandhā⁷ yeva, yam pan⁸ ettha apādetā.
10 tad eva vakkhāma, paradeya⁹ ti yam imasmiṁ thāne tava abhinuttham aṭṭhi
tam ne vatthehi vadati. khuddakappāni¹⁰ ti etāni nānārukkiphalāni¹¹ khudda-
madhupātibhāgāni¹² madhurāni. varanāvaranā¹³ ti ito nisamuttamam¹⁴ gabetvā
bhūñja, girigabbharā¹⁵ ti Anotattatā, sabhassa agghiyam¹⁶ ti yena mayam
āpucchitā tad amhehi paṭiggahitam¹⁷ nāma tūnhehi katam, Nandassāpīti¹⁸ smāhākam
12 tava sabham katam, idāni N-to kīlci vatthakāmo tassāpi¹⁹ tava²⁰ vacanam suṇetha.
ajjhāvaramhā²¹ ti mayam hi na sūhena kammena agatā, Nandassa pana parisā
hute tūnhekam khamāpenetthāya āgatā ti vadati, bhāvanā²² ti bhavam S-to suṇāni.

Evam vutto N-to utthāyāsanaṁ mātāpitāro ca bhātarañ ca
25 vanditvā parisāya²³ saddhim sallapanto A:

45. Parosetañ janapadā mahāsālā ca brāhmaṇā
ime ca khattiya saṁbe abhiññātā yasasāsiṇo
bhavañ ca rājā Manojō anumaññantu²⁴ me vaco. 140.
46. Ye hi santi samitāro²⁵ yakkhāni²⁶ idha assame
30 araññe bhūtabhavyāni suṇantu vacanam mama. 141.
47. Namo katvāna bhūtānañ isim vakkhāmi subbatam:
so ty-āham dakkhiṇo²⁷ bāhu²⁸ tava Kosiya sammato. 142.
48. Pitaram me janettīñ²⁹ ca bhattukāmasa me sato
vira puññam idaṁ thānam³⁰, mā mam Kosiya vāraya. 143.

¹ Bā varāvaran. ² Bā omite ca. ³ C² omitt imā. ⁴ C² -ja. ⁵ Bā sam-
bandhā, C² -dhi. ⁶ C² na to the place of stāni nāhā. ⁷ so C², Bā
khuddakāhamadhu. ⁸ Bā varanāvaran. ⁹ Bā uttamam n-. ¹⁰ Bā tassā pi.
¹¹ all three MSS id. ¹² Bā sakapa-. ¹³ C² amaruññantu. ¹⁴ so C² + as-
mitāro. Bā yerasanāsamitāro. ¹⁵ C² yakkhāni, C² yakkhāni. ¹⁶ Bā -nā,
C² -no, C² -no ceto, to -no. ¹⁷ C² bahu, Bā bāhu. ¹⁸ C² janetti, C² janetteti,
Bā janeti. ¹⁹ Bā bhīramapūñña pidam thānam, C² eva puññamidaṁ thāna.

11. Sabbhi h' etaṃ apsāṇāttaṃ, mama' etaṃ upanissaja',
uttānapāricariyāya digharattaṃ taya' katam,
mātāpitusa puññāni mama lokadādo bhava. 144.
12. Tath' eva santi manuṃsā dhamme dhammapadam vidū
maggo' saggaṃsa lokassa yathā jānāsi tvaṃ ise. 145.
13. Uttānapāricariyāya mātāpitusekhāvahan
taṃ mam puññ' ābhivāreti' ariyamaggavaro naro ti. 146.

Ta. anumaññanti¹ ti anubujjhanto, siddhantaṃ haṃvā paccakkhaṃ ka-
ronṇā 'ti a. samāhāro² ti samāhāro, araṇṇa bhūtaṃ bhāryāni³ ti samā-
Himavantaṃ araṇṇa yāni bhūtaṃ 'ti eva buddhipariyādi⁴ pattiṃ bhāryāni ca teṇa-
devatāni, tāni pi⁵ sabbāni mama vacanāni supanti 'ti a. mama katvānā 'ti
idam so parisiḍḍa sabbāni datvā teṇaṃ vanasāroḃa nibhattaḃdevatā namakkhāraṃ
katvā va ā. t. a.: aḃḃa bahūhi devatāni mama bhūtikassa dhammakatthāsaṃvattam
tātāhi bhavissambh. ayaṃ so namakkāro, tūmhe pi mayam sabbāyā hoti 'ti
so devatānaṃ aḃḃalim paggaṃhivā parisaṃ sabbāni pettevā idam sabbāni bhūti
ā. ta. taṃ ti S-tam sabbāyā vadati, sammāto ti bhūtare nima aḃḃasāni
hoti teṇā so te ahaṃ dakkhiṇa⁶ bhūti ti sammāto teṇā⁷ khamittuṃ arahaṃ
'ti dipeti, vira' ti viriyavanta mahāparakkama, puññāni idam itānaṃ ti
idam mātāpituparikkhānaṃ nima puññāni saggaṃsaṃvattānakkāraṇaṃ teṇā ka-
ronṇā mām mā itāyā 'ti vadati, sabbhi ketaṃ ti etaṃ mātāpituparikkhānaṃ
nima paññāti upaṇissātaṃ upagantaṃ sātā⁸ 'ti eva vacanā ca. upanissaja'
'ti idam mayham issaṃsa viraḃḃeḃhi dehi, uttānapāricariyāya⁹ 'ti uttānaṃ
'ti eva paricariyāya¹⁰ ca ketaṃ ti, digharattaṃ taya' kuseḃḃa katam, puññāni
idāni ahaṃ mātāpitusa puññāni kammaṃsa, lokadādo¹¹ hoti¹², ahaṃ hi teṇā
vattam upaḃḃanaṃ katvā devakāsa aparimāṇam yasaṃ laḃḃiḃāni, teṇā me
evaḃ dāyako hotiṃ vadati, tathēvā 'ti yathā tvaṃ jānāsi tath' eva aḃḃe pi
manuṃsā itānaṃ parisiḍḍa santi so¹³ nānappakāre dhamme idam jettāpāricariyā-
vasamakkāraṃ dhammakatthāsaṃvattam vidanti¹⁴ ā. ti maggo saggaṃsa¹⁵ lokassa 'ti
sukkhāvahan¹⁶ ti uttānaṃ va paricariyāya¹⁷ ca mātāpitunnam ekkāvaḃam,
taṃ mam ti taṃ mam evaṃ sammāpaḃḃanaṃ pi bhūti S-to tamā puñña
ābhivāreti¹⁸ nīvāreti, ariyamaggavaro¹⁹ ti²⁰ so evaṃ vārento ayaṃ naro
mama pīḃḃasānāyā ariyasamakkāraṃsa devakāsaṃsa maggāvarago²¹ nima
hoti.

¹ Bā - aḃḃu. ² so all three MSS. ³ Bā puññāni vāreti. ⁴ Cā - amanaññanti. ⁵
Bā sapitāro. ⁶ Bā ruddhipari-. ⁷ Cā - devatāni pi, Bā - tāni ca tāni pi. ⁸ Bā
adda me. ⁹ Bā - na. ¹⁰ Bā - pādāri-. ¹¹ Bā pāda-. ¹² Bā - do ti teṇā
mama itāna saggaṃsa lokadādo. ¹³ all three MSS. hoti. ¹⁴ Bā yeva. ¹⁵
Bā va-. ¹⁶ Bā sadavahassa. ¹⁷ Bā pādāra-. ¹⁸ Bā - āvāra. ¹⁹ Bā adda ariya-
maggāsa āvāro. ²⁰ Cā - āvāraṃ. Bā - āvāraṃ.

Evam N-ena vutte M. „inassa tāva tumhehi vacanaṃ sutam, idāni mama pi sunāthā“¹ ti sāvento ā.

12. Supantu bhonto vacanaṃ bhātur² ajjhāvarā mama:
kulavaṃsaṃ mahārāja porāṇaṃ parihāpayam
13. udhammacāri jeṭṭhesu³ nirayaṃ so opapajjati. 147.
14. Ye ca dhammassa kusala poraṇasaṃ disampati
cārīttena ca sampannā na te gacchanti duggatim. 148.
15. Mātāpita ca bhātā ca bhaginī ūtīhandhavā
sabbe jeṭṭhassa te bhārā, evaṃ jānāhi Bhārata⁴. 149.
16. 12. Ādiyitvā garuṃ bhāraṃ nāviko viya ussahe,
dhammaṃ ca⁵ na-ppamañjāmi,
jeṭṭho c⁶ aṃsi rathesabhā⁷ ti. 150.

- Ta bhāturañjāvarā⁸ ti mama bhātu paritā hutvā āgati bhavanto
sabbe pi rājāno mama pi tā⁹ vacanaṃ supantu. parihāpayan ti parihāpento.
16. dhammassa¹⁰ ti jeṭṭhapaṇḍitaḥ dhammapaṇḍitadhammassa, kusala ti ceta, cā-
rittena cā ti śāstrasthena sampannā, bhārā ti sabbe ete jeṭṭhesu vaṇitabhā pati-
17. jaggtabbā ti tassa bhātārā nāma, nāviko viyā ti yathā nāvīgarubbhāṇu¹¹
īdityitvā samuddamañjhe nāvam sotthinaṃ notum nāviko naushe ti vāyamati saha
nāvaya sabhābhāṇam jano ca tassa¹² eva bhāro bho tathā mām¹³ eva sabbe
18. ūtata bhāro ahaṃ c¹⁴ ete ussahāmi paṭijaggim sakkomī, taṃ ca jeṭṭhapaṇḍi-
19. yaḥ dhammaṃ na-ppamañjāmi, na kvaṇāṃ ca etesaṃ ūva sakalassa pi lokassa
jeṭṭho¹⁵ c¹⁶ aṃsi, taṃ aṃsi eva saklhiḥ Nandena paṭijaggim yutto ti.

Tam sutvā sabbe pi rājāno attamaṇā hutvā „jeṭṭhabhā-
tikassa kira vasaṇaṃ bhārā“¹⁷ ti aṃsi amhehi ūtan¹⁸ ti N-taṃ
20. pahāya M-assa massitā¹⁹ hutvā tassa thutim karontā²⁰ dve gāthā
abhāsiniṃ:

21. Adhigat²¹ amha²² tame ūpaṇi jālam va jātavedato²³
evaṃ eva no bhavaṃ dhammaṃ Kosiyo pavidamseyi. 151.
22. Yathā udadhim ājeco vāsodevo pahani-karo
23. pāṇinaṃ pavidamseti rūpaṃ kalyāṇapāpakam
evaṃ eva no bhavaṃ dhammaṃ Kosiyo pavidamseyiti. 152.

¹ Ck -acc. ² Ck jeṭṭhe. ³ Ck -tha. ⁴ B4 dhammassa. ⁵ Ck -ta. ⁶ read
Gog? ⁷ B4 nāvaya. ⁸ B4 -o. ⁹ B4 -tami samālistā. ¹⁰ Ck B4 -o. ¹¹ 49
Ck. B4 adhiṇam. ¹² B4 jātavedato.

Te addhigatambā¹ 'u maggaṃ lzo pubba jettihāpariyenadhammapa-
 rīcehādake tassa vattamānā² aḷḷe jānvedato³ jhānā va rūpañi⁴ addhigatā, eva-
 ma⁵ no ti yathā mahāvuddhakāre pabbatamatthako jattio jānvedo samentā ālokaṃ
 pharanto rūpālo dasseti tathā no bhavaṃ Kosiyaḡotto dhammaṃ pavidaṃsayhi
 a., vānvedo ti vānvedo⁶ vassujotano⁷ dhammapakkhaṃso ti a.

Iiti M. ettakaṃ kālāṃ N-assa pāṭihāriyaṃ dīsvā tasmim
 pasannacitte te rājāno ānubalena tasmim pasādam bhinditvā
 attano kathaṃ gāhāpetvā sabbe attano va mukhūllokite akāsi.
 Atha nam N-to „bhātā me paṇḍito vyatto dhammakathiko,
 sabbe p' ime rājāno bhinditvā attano pakkāse kari⁸, thapetvā to
 imāṃ aḷḷi⁹ mayhaṃ paṭisaranaṃ n' atthi, imam eva yācissā-
 mīti“ cintetvā g. ā.:

„Evam me yācāmānassa añjalim nāvabujjhasi¹⁰,”

tava baddhaṃcāro¹¹ hessaṃ vutthito paricārako ti. 153.

T. a.: esse tumhe mama evam yācāmānassa khamāpanatthāya paggaḷḷaṃ¹²
 añjalim nāvabujjhasi na paṭisaṃvāsa tumhe va mātāpituro upaṭṭhābhaṃ ahaṃ
 paṇa tumhākaṃ baddhaṃcāro¹³ veyyavaccakāro hessaṃ vutthitvā¹⁴ amāsa-
 bhāreṇa vutthito¹⁵ ahaṃ tumhe paṭijaggissāmīti.

M-assa pakatiyāpi N-te¹⁶ roso¹⁷ vā veraṃ vā n' atthi
 aṭṭhaddhaṃ¹⁸ kathentassa paṇ' assa mānāhāpanatthāṃ¹⁹ nig-
 gaḇavasena²⁰ tathā katvā idāni 'ssa vacanaṃ sutvā tuṭṭhacitto
 tasmim pasādam uppādetvā „idāni te khamāmi, mātāpituro ca
 paṭijaggitum labhisasāsi²¹“ tassa gaṇaṃ pakāseṇto ā.:

„Addhā Nanda vijjānāsi saddhammaṃ sabbhā desitaṃ,
 ariyo ariyasamācāro, bālhaṃ tvaṃ mama ruccasi. 154. 22

„Bhavantaṃ vadāmi bhotiṃ ca²² suṇeṭṭha vacanāṃ mama:
 nāyaṃ bhāro bhāramato ahu²³ mayhaṃ kodācānaṃ. 155.

„Taṃ maṃ upaṭṭhiṭaṃ santaṃ mātāpitusukhāvahaṃ
 Nando ajjhāvaraṃ²⁴ katvā upaṭṭhānāya yācati. 156.

¹ B² addhigatā. ² B² -no. ³ B² jānvedato. ⁴ B² jhānā tathā paricārako. ⁵
 C² vā. ⁶ C² vassujotano. ⁷ B² karavatha. ⁸ B² rūpālo. ⁹ B² -bujjhasi. ¹⁰
 B² paṭisaṃvāsa. ¹¹ B² adda paricārako. ¹² bhaghiṇī dāṭṭhābandhaṃ v. 37. ---
 nandapandito samentā in C². ¹³ B² doṇa. ¹⁴ C² suttābhaṃ? ¹⁵ B² -pub-
 nattham. ¹⁶ B² adda vā. ¹⁷ B² -iti. ¹⁸ C² vā. ¹⁹ C² iha. ²⁰ C² -saraṇa.

22. Yo ve icchati kāmena¹ santānaṃ brahmacāriṇaṃ

Nandaṃ² ve³ vadatha⁴ eke kaṃ Nando⁵ upatitthata⁶ ti. 157.

Ta. ariyo ti sundaro, ariyasamāsāro sandatthāro si jito, bāhkaṃ ti
idāntaṃ mama ariyaṃ maccāsi. sutvethā⁷ 'ti amma tvaṃ tumbhe mama vacanāṃ
1 anuṇṇāsi. nāyaṃ bhāro ti ayaṃ tumbhākaṃ paṭṭajjagānabhāro na kadāsi mama
bhāraṃto sūti. tamman ti tam bhāro ti anabhiṭṭā⁸ va mama tumbhe upatthi-
taṃ samānaṃ, upatthānāyā⁹ 'ti tumbhe upatthātum maṃ yācāsi, yo ve ic-
chati mayhaṃ hi taṃ me mātaraṃ vā pitaraṃ vā upatthiṃ¹⁰ 'ti varam na
yuttam, tumbhākaṃ pana santānaṃ brahmacāriṇaṃ¹¹ yo¹² eko icchasi taṃ vadāmi
10 kāmā¹³ Nandaṃ¹⁴ vo vadatha¹⁵ tam¹⁶ mama kaṃitthaṃ Nandaṃ¹⁷ rosetha¹⁸
tumbheṃ kaṃ eṃ upatitthati¹⁹ ubbo pi hi mayhaṃ tumbhākaṃ puttā yeva²⁰ 'ti.

Ath¹ assa mātā āsanā vuttāyā „tāta S-ta ciraṇvappavuttho
te kaṇittho, evaṃ ciraḡataṃ pi taṃ yācituṃ na viśahāmi,
mayhaṃ hi taṃ nissitā idāni pana taya² anuṇṇatā. ahaṃ etaṃ
15 brahmacāriṇaṃ bāhāhi upagūhivā sise upagghāyituṃ³ la-
bbeyyaṃ⁴ ti imam atthaṃ pakāseṃti:

25. Taya⁵ tāta anuṇṇatā Soṇa taṃ nissitā mayhaṃ,

upagghātuṃ labhe Nandaṃ

muddhaṃ brahmacāriṇaṃ ti g. ā. 158.

26. Atha nam M. „tena hi amma anujānāmi, tvaṃ¹ gaccha
pottaṃ Nandaṃ ālīḡitvā sīsaṃ² ghāyitvā cumbhitvā tava
hadaye sokaṃ nibbāpehīti³ ā. Sā tassa santikaṃ gantvā
N-taṃ parisamaññhe yeva ālīḡitvā sīsaṃ ghāyitvā cumbhitvā
hadaye sokaṃ nibbāpetvā M-ena saddhim saṃlapanti ā.:

27. Assatthassēva taruṇaṃ pavāḷaṃ māluteritaṃ

cīrassaṃ Nandaṃ disvāna hadayaṃ me pavedhati. 159.

28. Yadā sutthāpi¹ suppante Nandaṃ passāmi āgataṃ

udaggā sumadā homi: Nando no āgato ayaṃ. 160.

29. Yadā ca paṭibujjhivā Nandaṃ passāmi nāgataṃ

30 bhiyyo āvīvaṃti sokaṃ domanassaṃ cānappakāṃ. 161.

¹ C¹ kāmānaṃ. ² C² -do, C³ -dā. ³ C⁴ ve. ⁴ C⁵ coratha. ⁵ B⁶ -dā maṃ.

⁶ C⁷ omīti maṃ. ⁷ C⁸ upatthiṃ. ⁸ C⁹ -cīraṇā, B¹⁰ -ti. ⁹ C¹¹ an. ¹⁰ B¹² -ma.

¹¹ C¹³ ratha. ¹² C¹⁴ omīti taṃ. ¹³ B¹⁵ vadetha. C¹⁶ nanda rosetha. ¹⁴ B¹⁷ opatthānaṃ.

¹⁵ B¹⁸ upagghāyitum. ¹⁶ C¹⁹ tam. ¹⁷ B²⁰ -g. ¹⁸ B²¹ kāmānaṃ.

10. Sāhaṃ ajja cirassam¹ pi Nandam passāmi āgataṃ,
bhattuc-ca² mayhaṃ ca piyo Nando no pāvisi gharāṃ. 162.
11. Pita pi Nando suppiyo, yam³ Nando pāvisi gharāṃ
labhatu tāta Nando tam: mam Nando upatijjhatū⁴ 'ti. 163.

Ta. māluteritan ti yathā vāṭṭharāṃ asattilapallavaṃ kumārā evaṃ ci-
rassam Nandam diāvāṃ ajja mama haḍḍayāṃ sampattiṃ, soppanto⁵ ti tāta
Sona yaddhaṃ sutā⁶ suppiyena Nandam āgataṃ passāmi tadāpi muggaṃ humiṇi,
bhattucā⁷ ti sāmikassa ca mayhaṃ ca piyo, Nando no pāvisi gharāṃ
ti tāta pittaṃ no Nando parussāṇam parissāro⁸, yam ti yamā pita⁹ sottha piyo
tasmā pittaṃ imamhā gharā na vippasāseyya¹⁰ Nando taṃ ti Nando yam icchati
soti labhatu, mam Nando ti tāta Sona tava pitṭharāṃ tam upatijjhaṃ Nando
mam upatijjhatu.

M. „evam hotū¹¹” ti mātū vacanaṃ sampaticchitvā „Nanda
tayā jettakakotthāso laddho, mātā nāma atigunakārikā, appa-
matto kutvā patijaggoyyāsiti¹²” ovaḍitvā mātū gupāṃ pakāseṇto is-
sve gāthā abhāsī:

12. Anukampakā patijjhā ca pubbe rasadadi ca no¹³
muggo saggassa lokassa mātā tam varate iss. 164.
13. Pubbe rasadadi gotti mātā puññūpasamhita¹⁴
muggo saggassa lokassa mātā tam varate¹⁵ iss ti. 165. 20

Ta. anukampakā ti mudhadeṇā, pubbe rasadaditi pathamaṃ vā
atṭhaṃ tthirasamhāṇassa rasassa dāyikā, mātā taṃ ti mama mātā mam na¹⁶
icchati tam varati¹⁷, gottiti gopāyikā, puññūpasamhita ti puññānissita
puññadāyikā.

Evam M. dvīhi gāthāhi mātū gupāṃ kathetvā punāgantvā sa-
rasā āsana nisīnāṇkāle „Nanda tvam dukkarakārikāṃ mātā-
raṃ labhi, ubho pi mayam mātaraṃ dukkheṇa samvaddhitā,
taṃ dāni tvam appamatto patijaggāhi¹⁸, amadharaṇi phalā-
phalāni mā khādāpesi¹⁹” vaivā parisamajjhe yava mātū duk-
karakārikattaṃ pakāseṇto ā:.

¹ C² -ssā. ² B⁴ -uñca. ³ Q² sam. ⁴ B⁴ sutā. ⁵ C² sotā. ⁶ so all three
MSS. ⁷ C² omīti panti yamā pita. ⁸ C² B⁴ vippasāseyya. ⁹ B⁴ ja no. ¹⁰
B⁴ vadate. ¹¹ B⁴ yam. ¹² B⁴ vadati. C² add icchati. ¹³ C² -ggo, C³ -ggi.

14. Ākaṃkhamānā puttaphalaṃ devatāya namassati
nakkhattāni ca pucchati utusāṃvaccharāni ca. 166.
15. Tassā utusānatāya hoti gabbhass' avakkamo.
tena dohaṇi hoti, suhadā tena vuccati. 167.
16. Samvaccharaṃ vā ānaṃ vā parihaṇitvā vijāyati,
tena sā janayanti (add ti), janeti tena vuccati. 168.
17. Thanakhirena giteṇa' aṅgapāpuraṇeṇa ca
rodantaṃ (add: eva) toseti, toseti tena vuccati. 169.
18. Tato vātātape ghore mamikkatvā (add: va) dāraṇaṃ
appajānantaṃ (add: poseṭi), poseṭi tena vuccati. 170.
19. Yaṇ ca mātu dhanam hoti yaṇ ca hoti piṭu dhanam
ubbayaṃ etaṇṇaṃ gopeti, āpi puttassa no siyā. 171.
20. Evaṃ putta adū putta iti mātā vihaṇṇati,
pamattaṃ parādāreṇa nīlthe pattayobbane
sāyaṃ puttaṃ anāyantaṃ iti mātā vihaṇṇati. 172.
21. Evaṃ kicchā bhato poṇo mātu aparicārako
mātari micchā caritvāna nirayaṃ so upapajjati. 173.
22. Evaṃ kicchā bhato poṇo piṭu aparicārako
piṭari micchā caritvāna nirayaṃ so upapajjati. 174.
23. Dhan' āpi' dhanakāmānaṃ nassati, iti me sutam,
mātaraṃ aparicaritvāna kiccham vā so nigacchati. 175.
24. Dhanam pi dhanakāmānaṃ nassati, iti me sutam,
piṭaraṃ aparicaritvāna kiccham vā so nigacchati. 176.
25. Ānando ca pamādo ca sadā hasitakīlitaṃ
mātaraṃ paricaritvāna labbham etaṃ vijānato. 177.
26. Ānando ca pamādo ca sadā hasitakīlitaṃ
piṭaraṃ paricaritvāna labbham etaṃ vijānato. 178.
27. Dānaṃ ca peyyavāsaṇ' ca atthacariyā ca yā idha
samānattā' ca dhammesu tattha tattha yathārahaṃ, 179.
28. Ete kho saṅgahā loke rathassāpiva yāyato,
ete va' saṅgahā nāssu na māta puttakāraṇā. 180.

¹ so both MSS. for giteṇa? ² so both MSS. ³ so both MSS. for -vajjaṇ? ⁴ so both MSS. for -tataṃ? ⁵ so both MSS. for ca, read ca?

87. Labbhettha mānaṃ pūjaṃ ca piṭṭa va puttakāraṇā,
 yasmā ca saṅgaḥā eṭe samavekkhanti paṇḍitā 181.
 88. Tasmā mahattaṃ papponti pāsāṃsā ca bhavanti te,
 Brahmā hi nātāpitare pubbācariyā ti vuccare. 182.
 89. Āhuneyyā ca puttānaṃ pajāya anukampakā¹,
 tasmā hi te nāmasseyya sakkareyyātha paṇḍito. 183.
 90. Annena-m-atho² pānena vatthena ayaṇena ca
 uccādanena nahāpanena pādānaṃ³ dhovaneṇa ca, 184.
 91. Tāya naṃ paricariyāya mātāpitosa paṇḍitā⁴
 idha c' eva [naṃ⁵] pasāhsanti pecca sagge ca modatīti. 185.

Ta puttaphalaṃ ti puttasaṃbhātaṃ phalaṃ, devatīya⁶ nāmasaṃti
 putto me uppajjati⁷ ti devatīya namakkāraṃ karoti āyati⁸, pucchati⁹ ka-
 reṇa nakkhattena jāto putto diḥayuko hoti kareṇa appāyuko ti evaṃ mah-
 āhattaṃ ca pucchati uttama-vatthattaṃ o¹⁰ ti channaṃ uttamaṃ ka-
 reṇaṃ¹¹ uttamaṃ jāto diḥayuko hoti kareṇaṃ¹² uttamaṃ appāyuko kareṇaṃ¹³
 vā māto jāto putto diḥayuko hoti kareṇaṃ¹⁴ appāyuko ti evaṃ uttama-
 vatthattaṃ ca pucchati, uttamaṃ¹⁵ ti papphe uppamaṃ uttamaṃ nakkāya,
 avakkamaṃ ti rūpaṃ saṃnipāti¹⁶ gabbhāvakkamaṃ ti hoti kucchīyaṃ gabbho
 patitthāti, tenā¹⁷ ti tena gabbheṇa a¹⁸ dohaṃti hoti, tenā¹⁹ ti tadā tassā kucchīyaṃ
 sūbhātapajāya²⁰ aṇeḥo uppajjati²¹ tena kareṇa euhadi ti vuccati, tenā²² ti so
 tena kareṇa o²³ janayanti janetti ca vuccati, āgāpāpuraṇa²⁴ o²⁵ xā²⁶ ti
 dhamantare²⁷ nipajjāpetvā carissamphassaṃ phatṭenti āgassamphassaṃ²⁸ eva
 pūpuraṇa²⁹, tassāti³⁰ sūbhāpeti hāseti, mama³¹ kare³² ti āgāpuputtesa
 me³³ upari vāto paharati ātapa³⁴ pharati evaṃ mama-kāraṇaṃ³⁵ kare³⁶ o³⁷
 niddheṇa kadayena utikkhaṃ, utthayametaṃ³⁸ ti utthayaṃ pi tena dhamā³⁹
 assaṃ puttasaṃ aṇeḥa⁴⁰ āgāssam phassaṃ āgassamphassaṃ mātā gopeti, evaṃ
 putto adū putti⁴¹ ti andhahā putto evaṃ cūḍakūḍiṇo appamatto hohi⁴²
 adū⁴³ c' adū ca⁴⁴ sammam karohi⁴⁵ sikkhāpeti ti mātā vīhaḍḍeti kīlāmeti,
 patta-yobbana⁴⁶ ti putto patta-yobbanaṃ tam patta-yobbanaṃ⁴⁷ parādāreṇa pamataṃ
 sāyasaṃ āgāssamphassaṃ sūvā⁴⁸ āgāpuppeti nettehi maggaṃ oloketi vīhaḍḍeti⁴⁹
 kīlāmeti, kīcchā bhāro ti kīcchena bhāro patijjagito, mīcchā caritvā⁵⁰
 ti mīcchā apatijjagittvā, dhamāpīti⁵¹ dhamāpīti⁵², ayaṃ eva vā pāṭho, i. v. h.

¹ tassā me (s. 75) -- anukampakā wanting in B⁴. ² B⁴ omits m. ³ C⁴ -na.
⁴ C⁴ -ti. ⁵ so all three MSS. ⁶ B⁴ -yaṇi. ⁷ B⁴ āyanti. ⁸ C⁴ -kareṇaṃ.
⁹ B⁴ -sambhāyā? ¹⁰ so C⁴; B⁴ -tāya. ¹¹ C⁴ -uttama. ¹² B⁴ jāyati. ¹³ B⁴ -ru-
¹⁴ B⁴ tadānantaṃ. ¹⁵ B⁴ mapā. ¹⁶ C⁴ āgāpāpuraṇaṃ, C⁴ āgāpāpuraṇaṃ,
¹⁷ B⁴ āgāpuputtesaṃ me. ¹⁸ B⁴ ātā. ¹⁹ B⁴ dhamā. ²⁰ B⁴ hoti. ²¹ C⁴
 doduḥḥaḥaḥaḥa, B⁴ adū ca adū ca. ²² C⁴ -nātha, B⁴ nātha. ²³ B⁴ -nātha.
²⁴ B⁴ adde nātha.

- dhanakkimānaṃ uppannadhamaṃ pi mānataṃ apattijaggasānaṃ nassatthi me itthaṃ
 ti, āleccamaṃ vā eva ti ti dhanam vāsaṃ nassatthi duḍḍham vā eva¹ nigacchati,
 labbhamaṃetaṃ ti tam lokāloke ca devaloke ca ānandādibhikkhūnaṃ anāraṃ paric-
 caritvā sījanato paṭṭitamaṃ labbhā², saakkā laddhūnaṃ tādissaṃ³ ti s., dānāññā⁴
 5 'ti mātāpitarūnaṃ dānam dātābbaṃ piyavasaṃsaṃ bhāntābbaṃ uppannakke-
 sādhanavasaṃsaṃ aṭṭhe caritābbaṃ jettihāpariyānaḍhammesu ta te parisaṃajjhe vā
 rathogattānaṃ vā abhivādanādānaṃsaṃ samānattā⁵ kātābbaṃ na ratho abhivādanādānaṃ
 kāvā parisaṃajjhe na kātābbaṃ⁶ sabbatha samānaṃ⁷ eva bhāntābbaṃ, eva ca
 saṃgahā nassatthi⁸ ti nassa eva caritāro saṃgahā na bhavēyyum, samavakāḍḍha-
 10 tiṃ sammānaṃsaṃ kīraṇaṃsaṃ pekkhanti, mahāttaraṃ ti seṭṭhantaṃ, brahmā ti
 puttānaṃ⁹ brahmasaṃsaṃ uttamā seṭṭhā, pubbācariyā ti paṭhamācariyā, ihu-
 neyyā ti ihunapattiggāhā yassa kassaci saṅgahāsaṃ anucchavāṇā, anuena-
 māttho ti anuena aṭṭhe pāṇasaṃ, pācā¹⁰ ti kikkāritiyaṃ pariyosānaṃ llo gantvā
 saṃge ca modati pamedarāṇi.
- 15 Evam M. Shieruṃ pavattento viya dōssanaṃ nittāpesi.
 Tam sutvā sabbe pi te rājāno sabbabalakāyā pasādiṃsa. Atha
 ne pañcasu silesu patitthāpetvā „dānādānaṃ appamattā boṭhā“
 'ti ovaditvā uyyjesi, te sabbe pi dhammena r. kāretvā āyu-
 pariyoṣāne devanagaraṃ pūrāyīṃsa. S-to N-to pi yāvata-
 20 yukaṃ mātāpitaraṃ paricāritvā Brahmaloka-parāyaṇā ahesum.

S. i. d. ā. s. p. j. s. (Saccapariyosāne mātāposakabhikkhūnaṃ sotā-
 pattiphalā paritthāsi;: „Tadā mātāpitaraṃ mahārājakulāni ahesum, N-to
 ānando, Manujarājā Sāriputto, ekasantarājā¹ asīti mahātherā eva aṇṇa-
 taratherā ca, catvāriṇi saṅgahāsiyo Buddhāpariā. Soṇapandito pana
 25 aham evā² ti. Soṇa-Nanda-jātakam, Sattatiniipāṭa-
 raṇaṇā nittāpitā³.

¹ H⁴ adds pariso. ² H⁴ labbhā. ³ so all three MSS. for samānattā? ⁴ C⁴
 -ti. ⁵ C⁴ sa. ⁶ C⁴ -ja. ⁷ H⁴ -pāṭāṭakam nittāpitam-Kuṇḍāṭakam Soṇa ca
 dve jātakāni Sattatiniipāṭamhi therāhi saṅgahakārehi saṅgittā.

XXI. ASĪTINIPATA.

1. Cullahadisa-jātaka.

Sumekkhā ti. Idam S. Veluvane¹ v. āyasmato Anandassa² jīvitapariccāgamā, k. Devadattena hi T-assa jivitā voropetum payojiteva dharuggahassa pathamam³ pesitena āgantvā „nāham bhante sakkomi. Bhagavantaṃ jivitā voropetum, mahiddhiko⁴ so Bhagarā mahānubhāvo“ ti cutte Devadatto⁵ „alam āvuso, mā tvaṃ samānam Gotamam jivitā voropeti“⁶. aham eva s-am G-am jivitā voropessāmi⁷ vutvā T-a⁸ Gijjhakūṇassa pabbatassa paccāchāyāya⁹ saṅkhamante¹⁰ Gijjhakūṇam¹¹ pabbaram abhīrūhivā¹² yantavegena mahatiṃ¹³ allaṃ pavijjhi. Jmāya viāya s-am G-am jivitā voropessāmi¹⁴ dve pabbatakūḍaṃ¹⁵ samāgantvā taṃ allaṃ paṭicchhāmi¹⁶, tato papaṭṭhā¹⁷ uppativā Bhagarato pādum paharivā ruhiraṃ¹⁸ opphāsi. Balāavedanā paratissu. Jivako T-assa pādum sathbakaṃ phāletvā duṭṭhanolūṭam vāmetvā¹⁹ pūṭimāsaṇaṃ spanetvā²⁰ bhesajjāṃ ālīpitrā²¹ nirogam²² akāsi. S. purimaḍḍivasaṃ²³ eva tikkhassaṃghapaṇṇvuto²⁴ mahatiyā²⁵ Buddhalijjhāya²⁶ vicari²⁷. Atha naṃ divā Devadatto cintesi „s-assa G-assa rūpaggappattiraṃ²⁸ sariraṃ divā koci manussabhūto upasamkamutūṃ na sakkoti, ruḍḍo kho pana Nālagiri nāma batthi“²⁹ eceḍḍo

¹ Cū-jetavana. ² Sō -daribhassa. ³ Bā Sō sabbapatho. ⁴ Sō adda taṃ.

⁵ Bā adda āha, Sō har vo d. āha. ⁶ Bā -cut. ⁷ Cū -assa. ⁸ Sō paccāma.

⁹ Sō adda saṃyāṃ. ¹⁰ Sō -a. ¹¹ Sō -ruyhi. ¹² all three MSS. -ti. ¹³

Bā add vutvā, Sō tathā. ¹⁴ Bā -ti, Sō -tiāha. ¹⁵ vo Cū, Bā Sō sampat-

¹⁶ Bā pabbatā. ¹⁷ Sō rudhi. ¹⁸ Sō -a. nupetvā, ¹⁹ Sō adda ehoritvā. ²⁰

Bā -vutvā, Sō -ppetvā. ²¹ all four MSS. -ti. ²² Cū purimavāsinaṃ, Bā purā

divasaṃ, Sō purimadipo. ²³ Sō mahābhā. ²⁴ Sō adda va. ²⁵ Bā Sō

lijjā. ²⁶ Sō nagarāṃ pāvat. ²⁷ Bā rūpasabbhaga. Sō rūpasabbhaga-

²⁸ Bā Sō mahāha.

- pharusa¹ Buddha-Dhamma-Saṅgha-guṇe na jānāti², so maṇḍa jīvitakkhayaṃ pāpessatīti³ so gantvā tvaṃ attahā ruṇṇā ārocehi. Rājā „sādhū“⁴ 'ti sampajjochhivā hatthārariyaṃ jakkasāpetvā „amma evo Nālāgiriṃ maddam katvā pāto va s-ena G-ena paṭipannavāṭhiyaṃ viśajjehīti“⁵ ā. Devadatto pi nam⁶ „nāṇesu dīruseu hatthi kittakam suram pīvatīti“⁷ pucchāvā „aṭṭha ghaṭe“⁸ 'ti rutte „ave“⁹ soṇaṃ ghaṭe pāyetrā s-ena G-ena paṭipannavāṭhiṃ¹⁰ abhinukhaṃ kareyyāsīti¹¹ ā. So „sādhū“¹² 'ti sampajjochhi. Rājā agare bheriṃ carāpasi¹³: „ave Nālāgiriṃ maddakam katvā agare viśajjesanti. nāgarā pāto va sabbakiesamī katvā antaravāṭhiṃ mā paṭipajjissā“¹⁴ 'ti. Devadatto pi rājanivesana¹⁵ oruṇṇa hatthiṇṇaṃ gantvā hatthigepake āmantetrā „mayam bhage ocaṭṭhāṇiyam“¹⁶ ocaṭṭhāṇe¹⁷ kāmam samatthā¹⁸, ena vo yasena attho ave pāto va Nālāgiriṃ tikkipasurāya soṇaṃ ghaṭe pāyetrā s-asen G-asen āgamanavēlāya intatamarehi¹⁹ vijjhitrā²⁰ kuṇḍhāpetvā hatthiṇṇaṃ bhindāpetvā s-ena G-ena paṭipannavāṭhiṃ abhinukhaṃ²¹ katvā s-am G-am jīvitakkhayaṃ pāpethā²² 'ti ā. Te „sādhū“²³ 'ti sampajjochhissu. Sā paratī rakhalanagare vitthārikā²⁴ ahesi. Buddha-Dhamma-Saṅgha-mānuka upānukā tam sutvā S-ram upasamkamitvā „bhante, Devadatto ruṇṇā sandhim ekato hutvā evo vumbhā paṭipannavāṭhiyaṃ Nālāgiriṃ viśajjāpessanti. ave piṇḍāya upavāsitrā idh' eva loṭha. mayam vihāre yevā Buddhapannakhasa saṅghassa“²⁵ bhikkhaṃ dassāma²⁶ 'ti vadissu. S. „ave piṇḍāya“²⁷ pavāsissāmiti²⁸ avatrā „ahaṃ evo Nālāgiriṃ dametrā pāṭhāriyaṃ katvā“²⁹ utthiye madditrā Rājagūhe piṇḍāya ācaritrā³⁰ va bhikkha-saṅghaparivuto nagarā nikkhamitvā Veluvanaṃ evo gamissāma³¹. Rājagahavāsino pi tathā³² bhattabhājanāni gahetrā Veluvanaṃ evo āgamsanti. evo vihāre bhattaggaṃ bhavissatīti³³ iminā kārapena tesaṃ adhvāsesi. Te T-asen adhvāssanaṃ viditrā bhattabhājanāni āhutrā³⁴ „vihāre yeva dānāni dassāma³⁵ 'ti pakkaminissu. S-āpi paṭhamayāme dhi dāetvā majjhmayāme³⁶ paṇḍu³⁷ viśajjitrā pacchimayāmanas paṭhamakoṭṭhāse³⁸ sīhasayyaṃ kappetrā dutiyakoṭṭhāse phalaṇamā-

¹ Rd Sdr add manussagahāro.² Sdr ajānanto omitting so.³ Gs na.⁴ Rd Sdr add bhanta. ⁵ Rd add tam. ⁶ Sdr tam.⁷ Rd Sdr -iyam. ⁸ Sdr -petvā.⁹ Sdr -nata. ¹⁰ Rd Sdr -nata. ¹¹ Sdr adda pi nīcāṭṭhānato ocaṭṭhāṇe.¹² Rd adda nīcāṭṭhānato vi ocaṭṭhāṇe kāmam samatthā.¹³ Rd kutaso. ¹⁴ Sdr madditrā.¹⁵ Rd vijjhantā vijjhantā. ¹⁶ Sdr vijjhanto vijjhantā.¹⁷ Rd Sdr -iyam. ¹⁸ Rd Sdr -nā.¹⁹ Rd Sdr bhikkhaṃ.²⁰ Rd Sdr add na.²¹ Sdr pāṭhāriyaka.²² Sdr madditrā.²³ Rd āgamsāmiti.²⁴ Gs -q. ²⁵ Cs -u.²⁶ Rd -rāpetvā.²⁷ Sdr adda devadattāya.²⁸ Rd Sdr -am.²⁹ Sdr patho.

paṭṭiya vīṭhāmetvā¹ tatiyakoṭṭhāse mahākaruṇāsamāpatitū samāpaṭṭivā
 bodhaneyyalaṇḍhava² olokeno Nāḷāgiriḍḍumma³ caturāsitiyā pāṇṇabhaṇḍā-
 nam dhammābhiṇṇamayaṁ diavā pabbhātāya rattiyā katasacirapaṭṭijaggano⁴
 āyasmantaṁ Anandaṁ āmantetvā „Ananda aṇṇa Rājagahapariṇattakeṣu⁵
 aṭṭhamaṁ vibhāreṣu⁶ sabbesaṁ⁷ bhikkhūnaṁ mayā saddhīm Rāja-
 gahaṁ parivāṭṭuṁ ārocehīti⁸ ā. Thero totthā akāsi. Sabbe bhikkhū
 Vajuvase sannipatitūna. S. mahābhikkhusaṁghaparivāro⁹ Rājagahaṁ¹⁰
 pāṇṇi, haṭṭhimeṇḍā¹¹ yathāsuṭṭhaṁ paṭipajjissu¹², mahanto amā-
 gāmo ahoṣi. Saddhāpaṇṇā¹³ manussā „aṇṇa kīra Buddhānāgāsa¹⁴
 ārocehānaṁgeṇa¹⁵ aṇṇāmo bhavissati. anopamāya¹⁶ Buddhahijhāya¹⁷
 Nāḷāgiriḍḍummaṁ paṇissāma¹⁸ ti pāsāduhammiyagahacchedanaṁ abhi-
 rūya aṭṭhadāna. Assaddhā paṇa micchādiṭṭhikā¹⁹ „Nāḷāgiri caṇḍo
 pharusa²⁰, Buddhādinnuṁ guṇaṁ na jānāti²¹, so aṇṇa cassa G-nessa
 suramaṇavappaṇa rūpaṁ²² viddhamasetvā²³ jīvitakkhayaṁ pāpeṇaṭi. aṇṇa²⁴
 paccaṁmittassa piṭṭhīṁ paṇissāma²⁵ ti pāsādādieva²⁶ aṭṭhadāna. Haṭṭhi²⁷
 pi Bhagavantana āgacchantaṁ diavā manussa tāsento gehāni viddham-
 vanto sakaṭāni sammuggento sondaṁ nesaṭetvā pabbattakappaṇavālo
 pabbato viya aṇṇhottharanto yena Bh. tenābhiddhāvi, tam diavā bhikkhū
 Bh-āṇ etad avocaṁ: „ayaṁ bhante Nāḷāgiri caṇḍo pharusa manussa-
 ghātako²⁸ imāṁ racehaṁ paṭipanna, na kho paṇḍyaṁ Buddhādinnuṁ
 guṇaṁ jānāti, paṭikkamato bhante Bh., paṭikkamatu Sugato²⁹ ti.
 „Mā bhikkhave bhāyatha³⁰, paṭhulo³¹ ahaṁ Nāḷāgiriṁ dassetu³² ti.
 Athāyaṁ Sāriputto S-ram yāci: „bhante piṭa uppamakkheṇa³³
 nāma jetṭhaputtassa bhāro, ahaṁ etam³⁴ dassetu³⁵. Atha tam S.
 „Sāriputta, Buddhahalaṁ nāma aṇṇaṁ, āvakahalaṁ aṇṇaṁ, tiṭṭha³⁶
 eva³⁷ ti paṭibhāhi. Evaṁ³⁸ yehhyyena asitimaḥātherā yāciṁsu, S.
 sabbe pi paṭibhāhi. Athāyaṁ Anando S-ri balavaṇṇabena adbhū-
 vāsetuṁ avakkento „ayaṁ haṭṭhi paṭṭhamaṁ maṁ māretu³⁹ ti T-taṇa⁴⁰
 aṭṭhāya jīvitam pariccajivā⁴¹ Sattiṁ purato aṭṭhāsi. Atha eṁ S.
 „apohi Ananda, mā me purato aṭṭhāsi⁴² ā. „bhante, ayaṁ haṭṭhi⁴³

¹ Cā yo vīṭh, Sār -pa samāpaṭṭivā. ² Bā -dhujana. ³ Bā Sār -noma, Bā danna. ⁴
 Bā Sār adda hutvā. ⁵ Cā -ko. ⁶ Bā Sār mahāvī. ⁷ Bā Sār add pi. ⁸ Bā Sār
 -parivutto. ⁹ Sār adda piṇḍiya. ¹⁰ Cā -jo, Sār aṭṭha ka. ¹¹ Cā paṭṭijaggaṁ.
¹² Sār -sannipannā. ¹³ Sār buddhamahāna. ¹⁴ Sār adda saddhīm. ¹⁵ Bā
 amā. ¹⁶ Sār adda ayaṁ. ¹⁷ Bā Sār adda manussaḥāṭako. ¹⁸ Cā -titi. ¹⁹
 Bā Sār sarizana. ²⁰ Cā -titi. ²¹ Sār aṇṇa. ²² Sār rukkhapā. ²³ Bā Sār
 -tako. ²⁴ Bā Sār -aṭṭha. ²⁵ Cā Sār -ka. ²⁶ so Bā; Cā piṇḍumā kicca.
 Sār uppamakkheṇa omittag piṭa. ²⁷ Jīṭ ahaṁ -va tam, Sār ahaṁ mēva. ²⁸
 Cā - . ²⁹ Bā Sār add gantvā.

- candō pharaso manussagbātako¹ kappuṭṭhānuggisaddho, paṭhanam mah
māretvā pucchā tumbhakaṃ santikaṃ āgacchatī² "U tthero avasa-
yāvataṭṭhaṃ vuccamāno pi ca tath' eva aññhāsi³ na paṭikkamati⁴.
Atha naṃ Bh.⁵ iddhibalena paṭikkamāpetvā bhikkhūnaṃ antaro tha-
6 pesi⁶. Tasmā khape ekā itthi Nāgāgiriṃ dīsvā maraṇabhayaḥkhītā
paḷāyamānā⁷ amheṇa gahitaḍācakaṃ haṭṭhino ca T-tassa ca antaro
chaddetvā paḷāyi, haṭṭhi-taṃ anubandhitvā⁸ dārakassa santikaṃ āgami⁹.
dārako mahāraramo ravi. S. Nāgāgiriṃ odissakamettāya¹⁰ pharitvā
sumadhuraṃ brahmanasuraṃ nicchāretvā „anubho Nāgāgiri, tvaṃ soḷasa-
10 surāghaṭṭe¹¹ pāyevā mantaṃ karotā¹² na aññam gaphissatthi ka-
rāṃsu, mah' gaphissatthi¹³ karāṃsu, mā akārapena jaṃghāyo kilamento¹⁴
vjeṇā, ito ehi¹⁵ pakkosi. So Sattim' rācenaṃ sutā akkhini ammi-
letrā bh-to rūpasirīṃ eloketvā paṭiladdhavaṃvego Buddhatojona
pucchimaṃsurāmaḍo¹⁶ soḍḍaṃ olambetvā¹⁷ kumhe cāḷento¹⁸ gantvā
13 T-tassa pāḍosaṃ pati. Atha naṃ S. „Nāgāgiri, tvaṃ tiracchānahaṭṭhi,
abho Buddhivārāṇo, ito paṭṭhāya mā cando mā¹⁹ pharaso mā ma-
nussagbātako²⁰ bhava, mettācittam paṭilabbhā²¹ 'ti sutvā dukkhapa-
haṭṭhaṃ paṣāretvā kumbhaṃ²² parāmaṇṭṭrā²³
Mā kuṇḍara nāgam āsado,
20 dukkhe hi kuṇḍara nāgamāasado.
na²⁴ hi nāgabatassa²⁵ kuṇḍara
sugatiṃ hoti itoparāyano²⁶.
Mā ca mado mā ca pamādo²⁷,
na hi pamattā sugatiss' vasaṇti,
23 tena tvaṃ āva tathā karissasi
yena tvaṃ sugatiss' gamissasitthi²⁸ dh. d.

- Tassa sakalasaarīṃ pīṭiyā niraṇataroraṃ phujāsi²⁹ alosi, soce³⁰
tiracchānagato na³¹ bhavissa sotāpamaphalaṃ uḍḍigamissa³². Manussa
taṃ pāṭihāriyaṃ dīsvā unnaḍimēṇa appoṭhesuṃ³³, sajjāṇasomanaṣā
30 unūbharapañci khūpimaṃ, tūl' haṭṭhissa saarīṃ paṭicchādayimāno, tato

¹ Bā Sā -tako. ² Bā akāsi. Sā -tako. ³ Bā Sā -mi. ⁴ Sā -satiā. ⁵ Bā Sā -tha. ⁶ Cā -vama. ⁷ Bā Sā add' ulvatitvā. ⁸ Bā Sā agamisi. ⁹ Bā odissatam me. Sā odissat' me. ¹⁰ Cā -vama. ¹¹ Bā -ta. ¹² Cā -vati. Bā Sā add' pana. ¹³ Bā Sā -vanto. ¹⁴ Cā paṭicchānti. ¹⁵ Sā -olebento. ¹⁶ Cā omā mā. ¹⁷ Bā Sā -tako. ¹⁸ Bā -a. Sā -khamāho. ¹⁹ Sā add' tvaṃ pāṭhamāha. ²⁰ Cā n. Sā n. ²¹ so Cā Bā. Cā -hataṇṇa. ²² Cā paravayato. ²³ real' pāmado. ²⁴ Sā add' evaṃ. ²⁵ Sā phoṭṭham. ²⁶ Bā add' kira. ²⁷ Bā nā. ²⁸ Bā Sā -vati. ²⁹ Cā appoṭṭham. Bā appoṭṭha. Sā appoṭṭayittho.

paṭṭhāya Nālaṅgī Dhamapālako nāma jāto. Tasmiṃ kho pana Dhamapālikasamāgamo saturaṣṭipāpasabhaṃ amāsam pīrime¹. S. Dhamapālikako paṭisaṃ silesu paṭiṭṭhāpen. Soḍāya Ho-te pādapaṇṇūṃ gahetvā upari mudḍhaṃ ākiritvā paṭikūṭito² patikkamitrā dāsaṇṇapaccāre tthito Desabuladi vanditrā nivuttitrā hatthisaṃsaṃ pāriaṃ tato paṭṭhāya³ ca danto⁴ andanto kutvā na kiṃeṃ vihettheti⁵. S. nīpamaṃaṃaṃoruthe „yehe yam dhamam khittam tesam yeva“ tasi hoti⁶ „ti adhiṭṭhāya „ajja mayā mahantaṃ pāṭhāriyam ketaṃ“, imasmiṃ sugare piṇḍāya samuṇaṃ appaṭirūpan“ ti tithiye mudḍitrā bhikkhasaṃghaparivato jayuppāto khattiyo tiya nagarā nikkhamitrā Velurumam eva gato.⁷ Nagaravāṇo bahumūṇpāṇakhādāriyaṃ ādāya viharāṃ gantvā mahādānaṃ pāvattayissu. Tam dhammaṃ āyupphāsamaye dhammasaṃghaṃ pūrevā nāma bhikkhū kaṭṭhasamūṭṭhāpesuṃ, „āyaso āyasmatā Anandena“ T-tas⁸ atthāya attano jivitaṃ paricecchantaṃ dukkaraṃ katam, Nālaṅgīṃ dīdvā S-rā tiṭṭhatuṃ paṭṭhāhiyamāno pi nāpagato⁹, aho dukkarakāraṇo āvuso there¹⁰“ ti. S. „Anandassa gupakathā pavattati, gantabbam mayā eṭṭhā“ ti bandhakuṭito nikkhamitrā āgantvā „k. u. bh. v. k. a. ti p. i. u. ti v. na bh. i. p. p“ Anando tiracchāṇaṃ yanyāṃ nibbhatte pi mam¹¹ atthāya jivitaṃ paricecchati¹² vattvā¹³ a. ā.:

A.¹⁴ Mahimasaakaratthe¹⁵ Sakuṇanagare¹⁶ Sakuṇo¹⁷ nāma rājā dhammena v. kāresi. Tadā nagarato avidūre ekasmiṃ nesādagāmake aññataro nesādo pāsēhi sakunne bandhitvā nagare vikkhinanto¹⁸ jivikaṃ¹⁹ kappesi. Nagarato ca avidūre āvattato dvādasayojano²⁰ Māṇṣiyo²¹ nāma padumasaro ahoṃ pañca-vaṇṇapadumasaṃchanno, ta mānappakūro sakunasattho oseri²², so nesādo ta aniyāmena pāse oḍḍeti²³. Tasmiṃ kāle dhatarattibahamearājā channavuttihamasasahassaparivato²⁴ Citta-kūṭapabbhato Savagnaguhāyaṃ vasati²⁵, Sumukhe²⁶ nām²⁷ assa senāpati ahoṃ. Ath²⁸ ekadivasam²⁹ tato haṃssayuthā kaṭi-

¹ C^o pāyāman. ² so C^o; B^o S^o -llo, B^o parikūṭito. ³ B^o S^o danta. ⁴ B^o S^o -dhaṃ. ⁵ B^o S^o danta, C^o a. ⁶ C^o -ti. ⁷ B^o anandānā, S^o anupattitvā.

⁸ C^o āyasmā Anando. ⁹ S^o anapagato. ¹⁰ S^o āyasmā Anando. ¹¹ S^o ti eṭṭhā nam satthi dhammasatthāya sotvā. ¹² S^o adda tūhi ahoṃ tūhi pāṭṭh.

¹³ S^o adda bhikkhava. ¹⁴ C^o mahitara-, S^o mahitara-. ¹⁵ B^o S^o sigala-. ¹⁶ B^o S^o sigala.

¹⁷ C^o B^o S^o -llo. ¹⁸ B^o S^o -llo. ¹⁹ S^o -llo. ²⁰ B^o S^o -llo. ²¹ S^o oseri. ²² -a uttarima. ²³ B^o S^o -at. ²⁴ B^o C^o -parivato. ²⁵ S^o pariva-. ²⁶ C^o ukhuma. ²⁷ B^o S^o ekati.

- payā sovannahamaṃ Mānassasaram¹ āgantvā² pahūtagocaro
 saṃpiṇṇaṃ yathāsenkhaṇṇaṃ caritvā³ acūṭṭa-Cittakūṭṭaṃ⁴ gantvā dhata-
 ratṭhassa ārocasun⁵: „mahārāja manussapatho Mānassīyo⁶ nāma
 padumasaro sampannagocaro, ta. gocaraṃ gacchitum gacchāma⁷“
 5 'ti. So „manussapatho nāma sāsankho⁸, mā vo ruceti⁹“ pa-
 tikkhapitvāpi¹⁰ penappuna vāccamāno „sace tinnhākaṃ ruceti
 gacchāma“ 'ti aparivāro tam saram āgamsi. So ākāsa¹¹
 otaranto pādāni pāso pavasento¹² yeva otari, ath' asso pāso
 pādāni ayasatṭhakena¹³ bandhanto¹⁴ viya ābandhitvā ganhu,
 10 ath' asso „chindissāmi nan¹⁵“ ti ākaḍḍhantaṃ pathamavāre
 cammaṃ chiṇṇi¹⁶ dutiyavāre momaṃ¹⁷ tatiyavāre nahāruṃ¹⁸,
 pāso aṭṭhim āhacca utthāsi, lohitam pagghari¹⁹, kalavavedanā
 pavattissu²⁰. So cintesi: „sac' ahaṃ baddharāvaṃ²¹ ravissāmi
 ātākā me uttara²²“ hutvā gocaraṃ agacchitvā chātajjhantā va
 15 palāyanta²³ dubbalatāya samuddhe patissanti²⁴ so vedanaṃ
 adhivāsetvā²⁵ ālloṇaṃ yāvadutṭham caritvā²⁶ haṃsakijjaṃ²⁷ ki-
 janakāle mahantiṇa saddena²⁸ baddharāvaṃ²⁹ ravi, tam sutvā
 va te haṃsaṃ maraṇabhayaṃstajjita³⁰ Citrakūṭṭābhimmukhā³¹ pakka-
 minau³². Tesu³³ pakkantesu Sumukho haṃsasendapati „kacci
 20 nu kho idaṃ bhayaṃ mahārājassa oppannaṃ, jānissāmi nan³⁴“
 ti vegena pakkhanditvā purato gacchantaṃsa haṃsaṃgamaṃsa
 antare M-ah adisvā majjhimaḥaṃsaṃgamaṃ vicini³⁵, ta. pi³⁶
 adisvā „nissarāṇasayaṃ tassa³⁷ ev' etadū³⁸ bhayaṃ oppannaṃ“ ti

¹ It saṃpiṇṇaṃ. ² Sd' gantvā. ³ It Sd' aca-. ⁴ C² acūṭṭa-cittakūṭṭaṃ, It an-
 khaṇṇaṃ citta-. Sd' cittaṃkūṭṭaṃ, cūṭṭhaṃ cūṭṭhā. ⁵ It saṃpiṇṇaṃ. ⁶ Sd' aca-
 pāṭṭhaya. ⁷ Sd' ruceti. It rucetiṭṭhā. ⁸ It Sd' add tahi. ⁹ Sd' sace
¹⁰ C² It Sd' -anta. ¹¹ It Sd' -antakena, B² -pata-, etc. ¹² It āpāso-.
 B² kaḍḍha-. Sd' phaso. ¹³ C² phāso. ¹⁴ It Sd' add chiṇṇi. ¹⁵ C² add
 mahāruṃ, It add chiṇṇi. Sd' has otari chiṇṇi, addiṃg cūṭṭhacāre pa. ¹⁶
 Sd' -raṇ. ¹⁷ It Sd' add pa. ¹⁸ It baddharāvaṃ. Sd' baddharāvaṃ. ¹⁹
 It ātākā, Sd' cūṭṭhā. ²⁰ C² -a. ²¹ Sd' add pata. ²² It khāṇṭhā,
 Sd' gocaraṃ gacchitvā. ²³ It Sd' haṃsaṃ. ²⁴ C² add sa-. ²⁵ It baddharāva-
 ravaṃ. Sd' baddharāvaṃ. ²⁶ It Sd' add hutvā. ²⁷ It Sd' itta-. ²⁸ Sd'
 pakkhandiṇa. ²⁹ C² pi. ³⁰ Sd' -pataṃ cūṭṭhā. ³¹ Sd' add tam. ³²
 Sd' rucetiṭṭhā.

nivattitvā āgacchanto M-am pāse baddham¹ lobhitaṃakkhītaṃ
dukkhāsurāṃ paṇḍapitṭhe upannaṃ diṣvā „mā bhāyi mahārāja”,
aham mama jīvitāṃ pariccajitvā tūṃhe pāsato mocessāmi²
vadaṃto otaritvā M-am assāseṃto paṇḍapitṭhe nisīdi. Atha
nam vīmaṃseṃto M. pathamaṃ g. ā.:

1. Sumakkha anupassinaṃtā³ pakkamanti vīhadgama,
gacche tuvaṃ pi, mā kaṃkhi, n⁴ aṭṭhi baddhe⁵ sahāyutā ti. 1.

Ta anupassinaṃtā⁶ ti ekeheḍa āyatananta⁷ anolobheṃto⁸, pakkamanti⁹ eṇe cāmanasānibhāveṇa¹⁰ sūtrāṅgamaṃ mama¹¹ dhaḍḍatvā gacchanti
tam et gacche na jhānaṃ¹² kaṃkhi evaṃ hi pāsato baddhe mayi so- 10
hāyutā nāma ti¹³ aṭṭhi na hi so aham idupi itthi¹⁴ sahāyakkāṃsaṃ karuṃ saḍḍhi-
sāmi kin te mayā nirupākāraṃ papāseṃto akāro gacche eṇā¹⁵ ti vadati.

Tatoparaṃ¹⁶:

2. Gacche¹⁷ evāhaṃ na vā gacche na tena amaro siyaṃ,
sukkhitaṃ taṃ upāsītva dukkhitaṃ¹⁸ taṃ kaṭhaṃ jabe. 2. 15
3. Maraṇaṃ vā tayā saddhiṃ jīvitāṃ vā tayā viṇā
tath¹⁹ eva²⁰ maraṇaṃ seyyo yaṇhe jīve tayā viṇā. 3.
4. N²¹ esa dhammo mahārāja yaṃ taṃ²² evaṃgataṃ jabe,
yā gatiṃ tūyaṃ sū mayhaṃ ruccate vihaṅgādhīpa²³. 4.
5. Kā²⁴ na pāsena baddhiṃsa²⁵ gatiṃ aṇṇā mahānaṣā,
sā kaṭhaṃ cetayāṇassa²⁶ mutiassa tava²⁷ ruccati. 5.
6. Kam vā tvaṃ pāsase²⁸ aṭṭhaṃ mama tūyaṃ ca pakkhima,
āṇṇāṇaṃ vāvasitthānaṃ obhinnāṃ jīvitakkhaye. 6.
7. Yaṃ na kaṇḍavanadipiccha²⁹ aṇḍheṇa tanaṣā gataṃ³⁰
tādiṇe aṇḍejaṃ³¹ pūṇaṃ kam aṭṭhaṃ abhiḍḍataye³². 7. 20
8. Kaṭhaṃ na patatāṃ seṭṭha dhamme aṭṭhaṃ na bujjaṃ,
dhammo apacito saṃto aṭṭhaṃ dasseti³³ pāpinaṃ. 8.

¹ Sd¹ baddham diṣvā. ² Sd² - ja ti vata. ³ C³ anupassinaṃtā, C⁴ anupassinaṃtā, Sd⁴ anupā. ⁴ C⁵ anupassinaṃtā, C⁶ anupassinaṃtā, Sd⁵ anupā. ⁵ C⁶ āgacchantaṃ. ⁶ all four MSS. -to. ⁷ C⁷ omitt mādā. ⁸ Sd⁸ Sd⁸ vāsaṃ. ⁹ Sd⁹ aṇḍe sumuṭṭha gha. ¹⁰ C¹⁰ omitt kaṃkhi. ¹¹ Sd¹¹ Sd¹¹ tadava. ¹² C¹² omitt. ¹³ Sd¹³ vā ti tava M. aha. ¹⁴ Sd¹⁴ kin. ¹⁵ all four MSS. haṃti. ¹⁶ C¹⁶ cetayā. ¹⁷ C¹⁷ eva. ¹⁸ Sd¹⁸ -ti. ¹⁹ Sd¹⁹ diṣvā pīṭha, C¹⁹ -da siṭṭha. ²⁰ Sd²⁰ kaṭhaṃ, Sd²⁰ kaṭhaṃ. ²¹ Sd²¹ sadheja, Sd²¹ sadhejaṃ. ²² Sd²² adda ti sumuṭṭha lha. ²³ C²³ dāsaṃ. ²⁴ Sd²⁴ dāsaṃ.

1. So 'haṃ dhammaṃ apakkhaṃso'
 dhammā c' atthaṃ samutthitaṃ
 bhuttā ca taya sampasaṃsā¹ pāvakamkhāmi² jvītaṃ. 9.
 10. Addhā³ so satam dhammo yo mitto⁴ mittam āpade
 na-cca⁵ jvītasāpī hetu dhammam anussaraṃ⁶. 10.
 11. Sv-āyā dhammo ca⁷ te cinno bhuttā ca viditā mayi,
 kāmā⁸ kārassu mayh⁹ etaṃ, gacch¹⁰ evānumato¹¹ mayā. 11.
 12. Api tv-evam¹² gate kāle yaṃ bandham¹³ ātinaṃ mayā
 taya taṃ buddhisampannam¹⁴ assa paramasaṃvutaṃ. 12.
 13. Icc-eva¹⁵ mautayantānaṃ ariyānaṃ ariyavuttinaṃ
 paccadissaatha¹⁶ nesādo āturānaṃ iv¹⁷ aotako. 13.
 14. Te sattam abhisamikkha¹⁸ dīgharattaṃ hitā dija
 tunhīṃ āsittha ubhaya na ca sañcesum¹⁹ āsāṃ. 14.
 15. Dhataratthe ca diāvāna samuddhento²⁰ tato tato
 abhikkamatha vegena dijasatto dijādhipe. 15.
 16. So ca vegen²¹ abhikkamma āsajja parame dije
 paccakamputtha²² nesādo²³ baddhā iti vicintayam. 16.
 17. Ekaṃ ca baddhaṃ āsinaṃ abaddhaṃ ca puṇāparam
 āsajja baddham āsinaṃ pekkhamānaṃ adinaraṃ. 17.
 18. Tato so vimato yeva paṇḍaro ajjhabhāsatha
 paraddhakāye²⁴ āsīne dijasambhagaṇādhipe. 18.
 19. Yan no pāsona mahatā baddhe na kurute desaṃ —
 atha kasmā abaddho tvaṃ bali pakkhi na gacchasi. 19.
 20. Kiṃ nu t' āyā dijo hoti, motto baddham opāsaṃ, (IV²⁵)
 ohāya sakunā yanti, kiṃ eko avahīyasi²⁶. 20.
 21. Rājā me so dijamitta²⁷ sakhā pāsaṃso ca me,
 n' eva naṃ vijahissāmi yāva kālāso pariāyā²⁸. 21.

¹ C¹ aro-, C² evakkhato, B¹ apakkhanto. ² C³ S³ sampasaṃsā, ³ C⁴ -khava, B⁴ -khipi. ⁴ C⁵ -a, ⁵ S⁵ -anti tito M. āro. ⁶ C⁶ kha, ⁷ S⁶ kām. ⁸ C⁸ gaccheva a., ⁹ C⁹ -va. ¹⁰ so C¹⁰; C¹¹ khandham, B¹¹ S¹¹ khandam. ¹¹ B¹² vaddhā. ¹² B¹³ -vam. ¹³ C¹⁴ pabosā-, B¹⁴ S¹⁴ paccadi-. ¹⁴ B¹⁵ kibhissā-
 rikkhi, C¹⁵ abhisamikkha. ¹⁵ C¹⁶ paramasaṃvuta, B¹⁶ sañcesum, B¹⁷ sañcesum,
 S¹⁷ sañcesu. ¹⁶ C¹⁸ -dīgha-, S¹⁸ -dīgha-. ¹⁷ C¹⁹ pāsaṃso, B¹⁹ pāsaṃso, B²⁰
 paccā-, S²⁰ mālā-. ¹⁸ C²¹ -de. ¹⁹ C²² paratthikāso, C²³ paratthakāye, B²³ pa-
 vakkha-. ²⁰ S²⁴ -diti sunokko āro. ²¹ B²⁵ dijamitta, C²⁵ dijamitta, cfr IV²⁶.
²² S²⁷ -yanti nesādo āro.

10. Kathaṃ paṇḍyam vihaḡo¹ nūddasa² pāsam odhūtam,
paḍam³ h⁴ atam mahantānam, bodhim⁵ arahanti⁶ āpadam⁷. 22.
11. Yadā parābhavo hoti poṣo jīvitasaṅkhaye (IV ²²²/₁)
atha jātaṃ ca pāsaṃ ca āsajjāpi na bhajjati⁸. 23.
12. Apī tv-eva mahāpuṇḍā⁹ pāsā bahuviddhā tatā¹⁰
gūḥam āsajja bajjhanti¹¹ ath¹² evaṃ jīvitakkhaye ti. 24.

Imāsaṃ gathānaṃ sambandho 'Pāṭisaṃ' eva¹³ vedhakkho¹⁴ ix gaccheyya
'ti mahārāja ahaṃ ito gaccheyyam¹⁵ va na¹⁶ vi ukham¹⁷ teva gāmaṇe¹⁸ vi
agamanena¹⁹ vi amato siyaṃ, ahaṃ ito gataṃ pi agato pi maraṇato²⁰ amuto va
ito pubbe paṇḍu²¹ sukhitam²² tam upāstevā idāni dukkhitam²³ katham²⁴ jāheyyaṃ ti²⁵
saddā, maraṇato vi ti²⁶ māmam²⁷ hi āgaccheyyasa²⁸ vi teva²⁹ soddhīṃ maraṇam
khaṇeyya³⁰ gaccheyyassa³¹ vi taya³² viṇā jīvītam, teva³³ uttaṃ³⁴ yam³⁵ taya³⁶ soddhīṃ
maraṇam³⁷ tad³⁸ eva³⁹ me⁴⁰ vacas⁴¹ yam⁴² paṇḍu⁴³ taya⁴⁴ eva⁴⁵ jīveyyam⁴⁶ na⁴⁷ me⁴⁸ tam
varan⁴⁹ ti⁵⁰ a., rucate⁵¹ ti⁵² ya⁵³ va⁵⁴ taya⁵⁵ gall⁵⁶ nippharī⁵⁷ ti⁵⁸ va⁵⁹ mayham⁶⁰ rucati,
evā⁶¹ katham⁶² ti⁶³ samma⁶⁴ Samakkā mama⁶⁵ tava⁶⁶ dāḥena⁶⁷ vāpasaṃ⁶⁸ bodhassa⁶⁹
parahatthasāssa⁷⁰ va⁷¹ gall⁷² rucati⁷³ tava⁷⁴ paṇḍu⁷⁵ etayāna⁷⁶ soddhassa⁷⁷ paṇḍi-
vato⁷⁸ mātassa⁷⁹ katham⁸⁰ rucati, pakkhimā⁸¹ ti⁸² pakkhassampanta⁸³, obbhūtaṃ
ti⁸⁴ amhikam⁸⁵ dvīṇam⁸⁶ jīvitakkhaye⁸⁷ tad⁸⁸ itam⁸⁹ mama⁹⁰ va⁹¹ tava⁹² va⁹³ avasitthasā-
ssa⁹⁴ vi⁹⁵ haṃ⁹⁶ attham⁹⁷ pāsaṃ⁹⁸, yam⁹⁹ na¹⁰⁰ ti¹⁰¹ attha¹⁰² ukāro¹⁰³ upamāḥ, bod-
dassā¹⁰⁴ depiccha¹⁰⁵ ti¹⁰⁶ ti¹⁰⁷ kaḥana¹⁰⁸ depiccha¹⁰⁹, ayam¹¹⁰ eva¹¹¹ vi¹¹² pātho¹¹³ kaḥana¹¹⁴ sāssa-
abbhapaḍakkā¹¹⁵ ti¹¹⁶ a., tamassā¹¹⁷ ti¹¹⁸ tūmaṣṣa¹¹⁹, gataṃ¹²⁰ ti¹²¹ katham¹²², ayam¹²³ eva¹²⁴ va¹²⁵ pūtho,
pūthassa¹²⁶ ukāressa¹²⁷ imāsaṃ sambandho; na¹²⁸ katham¹²⁹ ti¹³⁰ katham¹³¹ viṇā¹³² ti¹³³ a., i¹³⁴ v. h.:
taya¹³⁵ gāmaṇi¹³⁶ rajante¹³⁷ pi¹³⁸ arajante¹³⁹ pi¹⁴⁰ mama¹⁴¹ jīvitassa¹⁴² abhavi¹⁴³ yam¹⁴⁴ tava¹⁴⁵ pāsa-
saṅkasaṃ¹⁴⁶ tam¹⁴⁷ andhena¹⁴⁸ tanaṃ¹⁴⁹ katham¹⁵⁰ viṇā¹⁵¹ liṅga¹⁵² svarupakasaṃ¹⁵³ amara-
khaṇam¹⁵⁴, tādā¹⁵⁵ tava¹⁵⁶ aparokkhaṇam¹⁵⁷ paṇḍasāraṇa¹⁵⁸ tam¹⁵⁹ paṇḍu¹⁶⁰ saccajante¹⁶¹
kam¹⁶² attham¹⁶³ jīveyyāsi¹⁶⁴, dhammo¹⁶⁵ apāṇto¹⁶⁶ sāṇto¹⁶⁷ ti¹⁶⁸ kin¹⁶⁹ m¹⁷⁰ dhamma¹⁷¹ piṇḍa
māno¹⁷² amāno, attham¹⁷³ dāseyyi¹⁷⁴ yuddhi¹⁷⁵ dāseyyi, apokkhaṇo¹⁷⁶ ti¹⁷⁷
apokkhaṇo, dhammo¹⁷⁸ cattham¹⁷⁹ ti¹⁸⁰ dhammo¹⁸¹ eva¹⁸² attham¹⁸³ amānāsi¹⁸⁴

¹ Bā Sā¹ vihaḡo. ² C² -aa. ³ C³ bodhūsa. ⁴ Bā⁴ -hā. ⁵ Sā⁵ -dāni a. i.
⁶ Sā⁶ -tū⁶ uṇḍa a. ⁷ C⁷ apitvamaṇam⁷ māṇā, C⁸ apitvamaṇam⁸ māṇā.
Bā⁹ apitvam⁹ tam⁹ mahāpuṇḍā. ¹⁰ C¹⁰ tathā, Bā¹¹ katha, Sā¹² gata¹². ¹¹ Sā¹³ va., Bā¹⁴
pa. ¹² Bā¹⁵ Sā¹⁶ -mayyasa. ¹³ C¹⁷ ham. ¹⁴ C¹⁸ magga. ¹⁵ C¹⁹ -aa. ¹⁶
Sā²⁰ ag. ¹⁷ Bā²¹ add²¹ va. ¹⁸ C²² amā²² dā. ¹⁹ Sā²³ amā²³ tava²³ gall. ²⁰
C²⁴ ya²⁴ ca. ²¹ C²⁵ tthāma, Bā²⁶ amā²⁶ mama. ²² Sā²⁷ vāṇamāyapaṇḍu. ²³ Sā²⁸
māyapaṇḍu. ²⁴ mātāyapaṇḍu. ²⁵ C²⁹ ya. ²⁶ Bā³⁰ -am.
²⁷ Bā³¹ Sā³² -tthānam³² hā. ²⁸ C³³ paṇḍ. ²⁹ C³⁴ depipiccha. ³⁰ C³⁵ -depiccha.
³¹ C³⁶ tath. ³² C³⁷ -tathāpi. ³³ C³⁸ amā³⁸ tath. ³⁴ Bā³⁹ Sā⁴⁰ saḥajanto. amānāsi
piṇḍa. ³⁵ Bā⁴¹ katham⁴¹ jāheyyāsi, Sā⁴² katham⁴² mahājāheyyāsi. ³⁶ Bā⁴³ Sā⁴⁴
add⁴⁴ samānāsi. ³⁷ C⁴⁵ dāseyyi. ³⁸ Bā⁴⁶ buddhā, Sā⁴⁷ rudhā. ³⁹ C⁴⁸ Bā⁴⁹ cattham.
⁴⁰ C⁵⁰ a.

41. Api n' āyaṃ taya saddhiṃ sambhāsaṃsa¹ sukkuḍḍaya,
api nō anumaññasi², api nō jīvitaṃ dade ti g. a. 25.

Ta api nāyaṃ ti api nō āyaṃ. sukkuḍḍaya ti sukkuḍḍaḥ, anu-
maññasi³ 'ānāyāsaṃ' gantvā āyāsaṃ parivāsaṃ api nō⁴ anumaññasi, jīvi-
taṃ dade ti api nō āyāsaṃ kathaṃ⁵ appamādaṃ na māreyyāhi.

So tassa madhurakathāya bajjhitrā

42. Na c' eva me tvaṃ baddho si, na pi icchāmi te vadhaṃ,
kāmaṃ khippam ito gantvā jīva tvaṃ anighe ciraṃ ti g. a. 26.
Tato Sumukho catasso gāthā abhāsi:

43. S' evāhaṃ⁶ etaṃ icchāmi aññatr' etassa jivitaṃ,
aace akhaṇaṃ tutho⁷ si muñc' etaṃ⁸ mañ ca bhakkhaya⁹. 27.

44. Ārohaparipāhena¹⁰ tily' asuṃ vayasā ubho,
na te labhena jīva¹¹ atthi¹², etena¹³ nīminā tvaṃ. 28.

45. Tad ingha samavekkhasu¹⁴, hotu giddhi tavāmasu,
mañ pulhe bandha pāsena pacchā muñca dijādhipam. 29. 13.

46. Tāvad eva ca te lābho katassā¹⁵ yācāyā ca
tutthi ca dhataratthehi yāvajjivāya te siyā ti. 30.

Ta etan ti yāhi aññāte etassa jivitaṃ nāma jivitaṃ etaṃ abhi n' icchāmi,
tulyāsaṃ ti samānaṃ homa, nīminā tvaṃ ti parivāsaṃ tvaṃ, vayasā ubho
ti tava amheṃ giddhiṃ homa, na te etena, mañ lehaṃ appamādaṃ vadāmi, 29
dāvad eva ti tava yeva, yācāyā ca ti n' yācāma yācāti ca kata assā 'ti.

Iti so tāya dhammadesanāya teḥ pakkhittakappāsapica
viya mudakataḍḍaya M-āsi tassa dāsāsi katvā dadanto āha:

47. Passanto no mahāseṃghā taya muttam ito gataṃ
mittāmaṇṇaṃ ca bhacca¹⁶ ca puttadārā ca bandhava. 31. 11.

48. Na ca¹⁷ te tādāsi mitta bahunnam idha vijjati
yathā tvaṃ dhatarattheṃ pāpasādhāraṇo sakhā. 32.

49. So¹⁸ te sahāyaṃ muḍcāmi, hotu rājā tavānogo,
kāmaṃ khippam ito gantvā ātīmañjhe virocathā¹⁹ ti. 33.

¹ Bā Sōr sabbā. ² Cā -ant, Bā Sōr -ant. ³ Bā Sōr -ant. ⁴ Cā -cira. ⁵
Bā Sōr tam in the place of api nō. ⁶ Bā Sōr gāthāya. ⁷ Sōr, nomaṇṇaṃ.
Cā -mañ. ⁸ Cā -ka. ⁹ Cā -mañ. ¹⁰ Cā -cira. ¹¹ Cā Sōr -cā. ¹² so Cā
Bā jivitaṃ, Sōr -cira. ¹³ Cā -add mañ. ¹⁴ Bā Sōr -pe. ¹⁵ Bā Sōr katassa
¹⁶ Cā -bhacca. ¹⁷ Cā -na. ¹⁸ Cā -so.

kari, imam rañño saṅgikam netvā sukhaññikam karomā" ti.
M. sampaticehi. Sumukho attano bhāsāya M-ena saddhim
kathento pona maṇassabhāsāya luddaputtam āmantervā „samma
tvam kimattham pāse" oḍḍesiti¹ pucchitvā „dhanattham" ti
vutte „ovam sante tavam" amhe ādāya magaram pavisitvā rañño
dassehi, bahum² te dhanam dāpeṇsāmiti³ ā.

1. Ehi⁴ tam aṇṇikkhāmi yathā tvam api⁵ lacchase
lābham yathāyaṃ⁶ dhataraṭṭho pāpam kiñci na dakkhati⁷. 36.

2. Khippam antepuram netvā rañño dassēhi no abho
abaddhe pakatibhūte kāce⁸ ubhayato thite 37. 10

3. Dhataratṭhā⁹ mahārāja hamaṇḍhipatino imo,
ayam hi rāja hamaṇḍam; ayam senāpatitaro. 38.

4. Asamaṇyam imam dievā hamaṇḍajam narādhipo
patito samano vuto¹⁰ bahum dhasati te dhanam ti. 39.

Ta aṇṇikkhāmiṃ amassāmi, pāpam n imākam, rañño dassēhi¹¹
no n amhe ubho pi rañño dassēhi, D-ena paḍhapubbādaṇṇasamattam¹² attano
maddhammasāya seḍḍhāsamattam luddassa dhanalābhattham rañño ehe paṭṭhā-
pattittham ā ti¹³ eṇāhi kārāsehi evam i., dhataraṭṭhā¹⁴ ti netvā ca pona
rañño evam aḍḍheyyasīti¹⁵; mahārāja imo dhataraṭṭhakulo jāto āva hamaṇḍi-
patito¹⁶, aham ayam rāja hamaṇḍi senāpatito, ti nam dakkhasehi. parito n eḍḍo
vuto pi paṭṭhāpattisamānā¹⁷ eva¹⁸.

Evam vutte luddo „sāmi, mā vo rājodassanā¹⁹ ruccatu²⁰,
rājāno nāma calacittā, keṇīhamā²¹ vā vo²² karēyyuṃ māra-
peyyuṃ vā" ti vatvā „samma mā bhāyi, aham tādissam kak-
khalam luddam lōlōtapānīṃ dhammakathāya mudukam karvā²³
mama pādeṇ pātesm²⁴, rājāno nāma puṇḍavanā²⁵ ca paṇḍa-
vanā²⁶ ca subhāṣitadubbhāsitaṇṇ²⁷ ca, khippam amhe rañño
dassehīti" vutte „tena hi mā mayham kujjhuttha, aham āvuso²⁸

¹ Bā Sāc -amh. ² Bā Sāc -vuto tavam. ³ Bā bahūnam. ⁴ Bā pēṇsāmiti. ⁵
Cā add ca. ⁶ Cā tavam hi. ⁷ Bā Sāc -māyom. ⁸ Sāc rakkhati. ⁹ Cā
kāce. Bā kaja. Sāc kaja. ¹⁰ Cā Sāc -ā. Bā -o. ¹¹ Bā Sāc -vuto, Cā vuto.
¹² Bā paṇḍābhāsa-, Sāc paṇḍānubhāsa-. ¹³ Cā -n. ¹⁴ Cā -amh. ¹⁵ Cā
jāto vāṇasāhi-. ¹⁶ Bā mija-. ¹⁷ Cā rāja-, Sāc rañño evam dassanam. ¹⁸
Bā -ti, Sāc rucci. ¹⁹ Bā kila- alāseto te āha-, Sāc kila-. ²⁰ Cā amh ca. ²¹
Sāc pādeṇ, Bā pāṇam. ²² Sāc -tam dubbhāsam jānam. ²³ Bā Sāc -vassam.

tamhākam ruciya¹ nemiti² ubho pi kācama³ āropetvā rājakalam
gantvā rañño dassetvā raññā puttā yathābhūtam ārocesi.

Tam altham pakāseṇa Saithā āha:

1. Tassa tam vocanam sutvā kammanā upapādayi.
4 klippam antepuram gantvā rañño haṁso adassayi
ataddhe pakatibhūte kāce⁴ abhayato thūte. 40.
2. Dhataratthā⁵ mahārāja haṁsādhipatino me.
ayam hi rājā haṁsānaṁ, ayam senāpatitaro⁶. 41.
3. Katham paṇ⁷ me vihaṅga⁸ tara hatthatham āgatā.
10 katham laddhe mahantānaṁ tesaro-m-iddha-m-ajjhaga⁹. 42.
4. Vihiṭā smu¹⁰ me pāsā¹¹ pallāsesu jamaṭṭhapa
yam yaṭṭa yataṇṇaṁ maññe dīṇaṁ pāmarodhanam. 43.
5. Tādisam pāpam āvaja haṁsarājā abhijjhāta.
tam ataddho upāpino manāyasaṁ ajjhahāsatha: 44.
6. Sudakkuraṁ asariyehi dahate bhāram uttamaṁ
45 bhattar atthe¹² parakkante dhaname yutto vihaṅgamo. 45.
7. Āttas¹³ āyasaṁ vajjvāsa jivitaṁ jivitarāho
centhumanto kāṇo bhattaṁ yācetha jivitaṁ. 46.
8. Tassa tam vocanam sutvā paṭṭidam¹⁴ altham ajjhagam.
20 tato tam pāmuñcheyi pāsā amūṇṇāsaṁ sutthasa ca. 47.
9. So patito pinnattasa bhattānaṁ bhuttugāra
ajjhahāsatha rakkhāṇṇo vācam kaṇṇasakkhaṁ bhagam. 48.
10. Eram luddaka nandasaṇṇaṁ vata vabbetu ānāthi
yathāham ajje maṇḍamaṁ muttam divā dījāchipam. 49.
11. Ehi¹⁵ tam amūṇṇāsaṁ yathā vram api laschase
25 lābhāṁ yathāyaṁ dhatarattho pāpam kūce na dakkhati¹⁶. 50.
12. Klippam antepuram gantvā rañño dasseti no ubho
ataddhe pakatibhūte kāce¹⁷ abhayato thūte. 51.
13. Dhataratthā¹⁸ mahārāja haṁsādhipatino me.
10 ayam hi rājā haṁsānaṁ, ayam senāpatitaro. 52.
14. Asamsayam maṇḍa divā haṁsarājasaṁ nārādhapo
patito mummā vata¹⁹ baham dasseti te dhammā. 53.

¹ Itā ruciya. ² Itā sār. nemiti. ³ Itā kaja, Sār. kaja. ⁴ Itā -o, Sār. -a.
⁵ Sār. addā tam sutvā rājā āha. ⁶ Itā sār. vihaṅga. ⁷ Sār. hatthatham. ⁸
Itā Sār. -ce lāha ca. ⁹ Sār. haṁsa. ¹⁰ Itā sār. ajjha. ¹¹ Cīṭa pā. ¹² Cīṭa
addā ca. ¹³ Sār. rakkhāṇṇa. ¹⁴ Itā Sār. kaja. ¹⁵ Cīṭa Sār. -a. ¹⁶ Cīṭa citta.

21. Evaṃ-staṇa vacanā dadda 'me abho mayā.
 etth' eva hi me aṇa abho anumatā mayā. 54.
22. So 'yaṃ evaṃgata paṅkhi dīpa paramadhammika.
 mādisaṇa hi buddhaṇa janyeyyātha uniddavaṇa. 55.
23. Upāyanaṃ hi 'so dera bhāṇam paṇāmi edhaṇa
 unibhaṇakamkagāmo', tam paṇa manujādhīpā 'hi. 56.

Ta sammānā¹ upasāyati² yamā³ eva⁴ tam karo⁵ṃ kapphamā⁶
 sampā⁷ṇa⁸, gantā⁹ ti bahārā¹⁰ṇa¹¹ nibbā¹²ṇakā¹³ṇa¹⁴ṇa¹⁵ṇa¹⁶ṇa¹⁷ṇa¹⁸ṇa¹⁹ṇa²⁰ṇa²¹ṇa²²ṇa²³ṇa²⁴ṇa²⁵ṇa²⁶ṇa²⁷ṇa²⁸ṇa²⁹ṇa³⁰ṇa³¹ṇa³²ṇa³³ṇa³⁴ṇa³⁵ṇa³⁶ṇa³⁷ṇa³⁸ṇa³⁹ṇa⁴⁰ṇa⁴¹ṇa⁴²ṇa⁴³ṇa⁴⁴ṇa⁴⁵ṇa⁴⁶ṇa⁴⁷ṇa⁴⁸ṇa⁴⁹ṇa⁵⁰ṇa⁵¹ṇa⁵²ṇa⁵³ṇa⁵⁴ṇa⁵⁵ṇa⁵⁶ṇa⁵⁷ṇa⁵⁸ṇa⁵⁹ṇa⁶⁰ṇa⁶¹ṇa⁶²ṇa⁶³ṇa⁶⁴ṇa⁶⁵ṇa⁶⁶ṇa⁶⁷ṇa⁶⁸ṇa⁶⁹ṇa⁷⁰ṇa⁷¹ṇa⁷²ṇa⁷³ṇa⁷⁴ṇa⁷⁵ṇa⁷⁶ṇa⁷⁷ṇa⁷⁸ṇa⁷⁹ṇa⁸⁰ṇa⁸¹ṇa⁸²ṇa⁸³ṇa⁸⁴ṇa⁸⁵ṇa⁸⁶ṇa⁸⁷ṇa⁸⁸ṇa⁸⁹ṇa⁹⁰ṇa⁹¹ṇa⁹²ṇa⁹³ṇa⁹⁴ṇa⁹⁵ṇa⁹⁶ṇa⁹⁷ṇa⁹⁸ṇa⁹⁹ṇa¹⁰⁰ṇa¹⁰¹ṇa¹⁰²ṇa¹⁰³ṇa¹⁰⁴ṇa¹⁰⁵ṇa¹⁰⁶ṇa¹⁰⁷ṇa¹⁰⁸ṇa¹⁰⁹ṇa¹¹⁰ṇa¹¹¹ṇa¹¹²ṇa¹¹³ṇa¹¹⁴ṇa¹¹⁵ṇa¹¹⁶ṇa¹¹⁷ṇa¹¹⁸ṇa¹¹⁹ṇa¹²⁰ṇa¹²¹ṇa¹²²ṇa¹²³ṇa¹²⁴ṇa¹²⁵ṇa¹²⁶ṇa¹²⁷ṇa¹²⁸ṇa¹²⁹ṇa¹³⁰ṇa¹³¹ṇa¹³²ṇa¹³³ṇa¹³⁴ṇa¹³⁵ṇa¹³⁶ṇa¹³⁷ṇa¹³⁸ṇa¹³⁹ṇa¹⁴⁰ṇa¹⁴¹ṇa¹⁴²ṇa¹⁴³ṇa¹⁴⁴ṇa¹⁴⁵ṇa¹⁴⁶ṇa¹⁴⁷ṇa¹⁴⁸ṇa¹⁴⁹ṇa¹⁵⁰ṇa¹⁵¹ṇa¹⁵²ṇa¹⁵³ṇa¹⁵⁴ṇa¹⁵⁵ṇa¹⁵⁶ṇa¹⁵⁷ṇa¹⁵⁸ṇa¹⁵⁹ṇa¹⁶⁰ṇa¹⁶¹ṇa¹⁶²ṇa¹⁶³ṇa¹⁶⁴ṇa¹⁶⁵ṇa¹⁶⁶ṇa¹⁶⁷ṇa¹⁶⁸ṇa¹⁶⁹ṇa¹⁷⁰ṇa¹⁷¹ṇa¹⁷²ṇa¹⁷³ṇa¹⁷⁴ṇa¹⁷⁵ṇa¹⁷⁶ṇa¹⁷⁷ṇa¹⁷⁸ṇa¹⁷⁹ṇa¹⁸⁰ṇa¹⁸¹ṇa¹⁸²ṇa¹⁸³ṇa¹⁸⁴ṇa¹⁸⁵ṇa¹⁸⁶ṇa¹⁸⁷ṇa¹⁸⁸ṇa¹⁸⁹ṇa¹⁹⁰ṇa¹⁹¹ṇa¹⁹²ṇa¹⁹³ṇa¹⁹⁴ṇa¹⁹⁵ṇa¹⁹⁶ṇa¹⁹⁷ṇa¹⁹⁸ṇa¹⁹⁹ṇa²⁰⁰ṇa²⁰¹ṇa²⁰²ṇa²⁰³ṇa²⁰⁴ṇa²⁰⁵ṇa²⁰⁶ṇa²⁰⁷ṇa²⁰⁸ṇa²⁰⁹ṇa²¹⁰ṇa²¹¹ṇa²¹²ṇa²¹³ṇa²¹⁴ṇa²¹⁵ṇa²¹⁶ṇa²¹⁷ṇa²¹⁸ṇa²¹⁹ṇa²²⁰ṇa²²¹ṇa²²²ṇa²²³ṇa²²⁴ṇa²²⁵ṇa²²⁶ṇa²²⁷ṇa²²⁸ṇa²²⁹ṇa²³⁰ṇa²³¹ṇa²³²ṇa²³³ṇa²³⁴ṇa²³⁵ṇa²³⁶ṇa²³⁷ṇa²³⁸ṇa²³⁹ṇa²⁴⁰ṇa²⁴¹ṇa²⁴²ṇa²⁴³ṇa²⁴⁴ṇa²⁴⁵ṇa²⁴⁶ṇa²⁴⁷ṇa²⁴⁸ṇa²⁴⁹ṇa²⁵⁰ṇa²⁵¹ṇa²⁵²ṇa²⁵³ṇa²⁵⁴ṇa²⁵⁵ṇa²⁵⁶ṇa²⁵⁷ṇa²⁵⁸ṇa²⁵⁹ṇa²⁶⁰ṇa²⁶¹ṇa²⁶²ṇa²⁶³ṇa²⁶⁴ṇa²⁶⁵ṇa²⁶⁶ṇa²⁶⁷ṇa²⁶⁸ṇa²⁶⁹ṇa²⁷⁰ṇa²⁷¹ṇa²⁷²ṇa²⁷³ṇa²⁷⁴ṇa²⁷⁵ṇa²⁷⁶ṇa²⁷⁷ṇa²⁷⁸ṇa²⁷⁹ṇa²⁸⁰ṇa²⁸¹ṇa²⁸²ṇa²⁸³ṇa²⁸⁴ṇa²⁸⁵ṇa²⁸⁶ṇa²⁸⁷ṇa²⁸⁸ṇa²⁸⁹ṇa²⁹⁰ṇa²⁹¹ṇa²⁹²ṇa²⁹³ṇa²⁹⁴ṇa²⁹⁵ṇa²⁹⁶ṇa²⁹⁷ṇa²⁹⁸ṇa²⁹⁹ṇa³⁰⁰ṇa³⁰¹ṇa³⁰²ṇa³⁰³ṇa³⁰⁴ṇa³⁰⁵ṇa³⁰⁶ṇa³⁰⁷ṇa³⁰⁸ṇa³⁰⁹ṇa³¹⁰ṇa³¹¹ṇa³¹²ṇa³¹³ṇa³¹⁴ṇa³¹⁵ṇa³¹⁶ṇa³¹⁷ṇa³¹⁸ṇa³¹⁹ṇa³²⁰ṇa³²¹ṇa³²²ṇa³²³

¹ h^0 upayanshlar, S^0 upayanshlar, O^0 qo'shnam hi, ² Q^0 to'xtir - - kashura

* *hā* -sār -ona. * *hā* -kāya-, sār -kapankorom. * *hā* sār -ti. * *hā* sār pā to

7 Sdr pos. * 1st Sdr add name i Sdr -act- 10 11d Sdr add undakadamyua

11. *Re Subclassification.* 12. *Id. Sub - 400.* 13. *Id. Sub - 400.* 14. *Cd. General.*

Bd Sdr. dussat. " Cdr. hachaputthan. Bd hatthattan. Sdr. hatthapthan "

17 Rd Sdr - 12 18 Hds Sdr (cont) - 22 19 Cdr Smith

20 Sir mannerha. 21 Sir mannerha. 22 Sir mannerha. 23 Sir mannerha.

14. *Pa. 300 add mullā d.* 15. *Q. 300*

¹⁹ *Claute* in the place of *dve ettha*.

CS névén. Ad 240 megírónak

CS 4442, Dr. Sam Haddad

rimo ti vohācenta pi sakkhikāgāro ahaṃ aññaṃ tva evarūpaṃ tena
 sakkhikena bhikkhupubbam opāyasaṃ¹ na paṇṇāsi, tam parā² 'ti tam mayi
 sikkhāṃ opāyasaṃ³ pāsaṃ manojāhāsi⁴ 'ti.

Evam so jhāko vā Sumukhasaṃ gaṇe kathesi. Tato
 1. rājā hantarasāṇiḥ mahāratham āśanam Sumukhasaṃ ca suvaṇṇa-
 bhaddapāṭhukam dāpetvā tesam ta. nisinnaṃcaṃ suvaṇṇabhā-
 janeti lājamadhuphāṇitādini⁵ dāpetvā uttāhite pana⁶ bhojanakleśe
 añjalini paggayha M-aṃ dhammakatham yācivā suvaṇṇapāṭha
 mīdi. So tena yācito paṇisanthāram tava akāsi.

19. Tam attam pakāseta Suttā āha
 20. Dīva nisinnaṃ rājāsaṃ piṭhe voramāye subbe
 ajjhahhāntā vakkhaṇo yācāṃ kappamukhaṃ bhenaṃ. 57.
 21. Kacci⁷ na bhoto kassam, kacci⁸ bhoto suṇṇayam.
 Kacci⁹ rāṭṭham idam phīṇaṃ dhammena-m-annasanti¹⁰. 58.
 22. Kusalāṃ e¹¹ ara me hama, aṭṭha hama suṇṇayam,
 aṭṭha rāṭṭham idam phīṇaṃ dhammena-m-annasanti¹². 59.
 23. Kacci¹³ bhoto amarecaṃ dāso kaci na vijjati,
 kaccin¹⁴ na te tat¹⁵ attheṃ nārakaṃkhaṇaṃ jīṭam¹⁶. 60.
 24. Aṭṭha pi me amarecaṃ dāso kaci na vijjati,
 aṭṭha p¹⁷ ima maṃ¹⁸ attheṃ nārakaṃkhaṇaṃ jīṭam¹⁹. 61.
 25. Kacci te sādā²⁰ bhariyā mavaṇā pīyakkhūpiḍ
 puttārūpayasūpetā tava-cchandaṇasūnugā²¹. 62.
 26. Aṭṭha pi me sādā²² bhariyā mavaṇā pīyakkhūpiṇi
 puttārūpayasūpetā mama-cchandaṇasūnugā²³ ti. 63.

27. Ta. rājāhaṃ ti Sakularejjanam²⁴, vakkhaṇo ti hantarijā, dhammena-
 manasanti²⁵ dhammena annasanti²⁶, dāso ti aparādhiko, iavattheṃ
 ti uppannassa tava juddhāṇaṃ attheṃ, nārakaṃkhaṇaṃ ti nara²⁷ dāso
 paricejanti kacci²⁸ attano jīṭam na paṭṭheṃ jīṭam rapaṇa tat²⁹ ev³⁰ attheṃ kanti,
 sādā³¹ ti samajjāṭṭhā, mavaṇā ti kassam³², pīyakkhūpiḍā, puttārūpayasū-

¹ It sō opāyasaṃ. ² C¹ -pāṇyāṇi, C² -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi, B² -pāṇyāṇi. ³ C¹ -pāṇyāṇi. ⁴ B¹ -pāṇyāṇi. ⁵ B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi, adding rāṇi āha. ⁶ B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi, adding m. āha. ⁷ S¹ -pāṇyāṇi, adding rāṇi āha. ⁸ S¹ -pāṇyāṇi, adding m. āha. ⁹ S¹ -pāṇyāṇi, adding m. āha. ¹⁰ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ¹¹ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ¹² C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ¹³ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ¹⁴ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ¹⁵ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ¹⁶ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ¹⁷ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ¹⁸ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ¹⁹ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ²⁰ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ²¹ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ²² C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ²³ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ²⁴ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ²⁵ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ²⁶ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ²⁷ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ²⁸ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ²⁹ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ³⁰ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ³¹ C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi. ³² C¹ -pāṇyāṇi, B¹ -pāṇyāṇi, S¹ -pāṇyāṇi.

pale ti potthi ca rūpaṇa ca yasaṇa ca upeti, tava chandaṭṭasārogaṃ ti kacci¹ 'ar' e' ajjhāyāṃ tava vasaṃ anevallati na aññe aññavaṇṇamāṇa² pucchati.

Evam B-ena paṭisaṇṭhāre kate pūna rāja tena saṇḍhim kathento ā:

1. Bhavaṃ to kacci³ no mahāsattubhatthattatam⁴ gato⁵ dukkham āpajji vipulāṃ tasmīṃ paṭhamamāpado. 64.
2. Kacci⁶ yaṃ n' āpatitvāna daḍḍena samapothayi⁷, evam etesaṃ jammānaṃ pākatikaṃ bhavaṃ tāvade⁸. 65.
3. Khemam āsi mahārāja evam āpudi samhaati⁹ na vāyāṃ kiñci-r-asamāsu sattu¹⁰ va samapajjatha. 66.
4. Paccakampittha nesādo, pubbe va ajjhabhāsatha, tadāyaṃ Samukho yaṃ paṇḍito paccabhāsatha¹¹. 67.
5. Tassa taṃ vacanam evvā pasādam ayaṃ ajjhagā, tato meṃ pāmuñci pāsā anuññāsi sukhena ca. 68.
6. Idam pi¹² Samukheṃ¹³ eva etadatthāya cīntitāṃ bhoto sakāse āgammaṇaṃ etassa dhanam¹⁴ icchatā¹⁵. 69.
7. Svāgataṃ c' ev' idam bhavataṃ patito¹⁶ c' asmi dassanā, eso api¹⁷ bahūṃ vittaṃ¹⁸ labhatam yāva¹⁹ icchīti²⁰. 70.

Ta mahāsattubhatthattatam gato¹¹ u mahāssaesa sattuṇo kar-
 thattatam¹² gato, āpatitvāna¹³ u upadhāritvā, pākatikaṃ ti pākatikaṃ,
 ayaṃ eva vā pāṭho, 1 v. ā. etesaṃ ti jammānaṃ tavad eva evaṃ pākatikaṃ
 hoti sakāse daḍḍena pothaya¹⁴ jhakkhayaṃ pāpeto¹⁵, va dhanam¹⁶ labhanti¹⁷,
 kiñci-r-asamāsu¹⁸ ti kiñci-r-asamāsu¹⁹, sattu vā ti sattu viya, paccakampitthā
 ti mahārāja eva ayaṃ dāra bodhā²⁰ ti asāhaya thokaṃ oakkhītha²¹, pubbe
 vā ti ayaṃ eva paṭhamam²² ajjhabhāsi, tadā ti tasmīṃ kāle, etadatthāya²³
 ti etassa neṭṭaputtasāse aññāya cīntitāṃ, dhanam icchatā²⁴ ti etassa dhanam

¹ Bā kiñci. ² Bā Sā - na. ³ Cā bhavantaṃ. Bā bhavantaṃ kiñci. Bā bhaga-
 vantoṃ. Sā bhavanto. ⁴ Cā - kam, Sā habbhattha. ⁵ Cā - i. ⁶ Cā - jayi.
⁷ read: pāṭhi hoti. - ? Sā - evā ti samāsi āsi. ⁸ aa Cā; Bā samāpā-
 rāṇaṃ. Sā samāpāraṇaṃ. ⁹ Sā ajjha. ¹⁰ Bā Sā (dāra). ¹¹ Cā viti. ¹²
 Cā - ahi. Sā - ahi rāja āsi. ¹³ Cā patto, Cā patto. Bā Sā patto. ¹⁴
 Bā Sā rāpi. ¹⁵ Bā Sā cīntā. ¹⁶ Bā Sā yāvad. ¹⁷ Bā - kampaṇa, Sā
 kammāṭṭhagatā. ¹⁸ Bā kammāṭṭha, Bā kammāṭṭhaṃ, Sā kammāṭṭha. ¹⁹ Bā Sā
 pāpeto. ²⁰ Bā vasaṃ, Bā Sā vasaṃ. ²¹ Bā labhati, Sā labhanti. ²²
 Sā ahaṃ tāṃ vittaṃ hoti ete aha. ²³ Bā brahman, Sā brahman. ²⁴ Bā
 sakkātha, Sā sakkātha. ²⁵ Cā vā pāṭho 'maṃ.

icchantaṃ tvaṃ sava saṃtāṇaṃ saṃhāraṃ igamaṇaṃ¹ sūtiṃtaṃ, vaggataṃ
cevidan² ti mā bhantaṃ coriyaṇṇaṃ bhavataṃ idam idhāgamaṇaṃ avagataṃ eva,
labhaṇṇaṃ ti labhati.

Evaṃ ca paṇa vutvā rājā aññatarāṃ amaccāṃ oloketvā³
“kiṃ karomi devā”⁴ ti vutte “imaṃ neccādam kappiṇukeṣa-
massuṃ mahātānuvūttam saḥbālahākarapatimaṇḍitaṃ kāretvā
ānehitū⁵ vutvā tena tathā kotvā āvūtassa tassa saṃvacebhare⁶
sātasahasasūṭṭhānakaṃ⁷ gāmaṃ dve vitthiyo⁸ gahetvā tṭhatā⁹
gehaṃ rathavaraṇ¹⁰ aññasā ca bahum hiraññasavvaṇṇaṃ adāsi.

10. Tam attham āsiharanta Suttā.

11. Santappayitvā neccādam bhagelā manujādhīpo

ajjhābhāsatha rakkaṅgaṃ vācam kappasukham bhanno ti g. ā. 71.

Atha M. rañño dh. d. So dhammakathāṃ sutvā tuṭṭha-
hadayo “dhammakathikassa sakkāraṃ karissāmi”¹¹ setacehattam

12. datva r. jetticehāpento ā.:

13. Yam khala dhammam ādhiṇaṃ¹² vasa¹³ vattati kidevaṇṇaṃ¹⁴

sabb¹⁵ atth¹⁶ issariyaṃ bhavataṃ paḍasatha yad icchatha. 72.

17. Dānattham upabhotthom¹⁷ vā yam e¹⁸ aññaṃ upakappati

etam dādāmi vo vittaṃ issaraṃ viśajāmi vo ti āha. 73.

29. Ta vasa vattatiṃ yatha sa mama vasa¹⁹ vattati, kidevaṇṇaṃ²⁰ u
appamuttakaṃ pl. saḥbālahākarapaṇṇaṃ ti sabbam bhavataṃ yeva issariyaṃ
attho, yam vāḍasamupakappati²¹ puṇḍatammatāya²² dānāniṃ vā chattiya
vaggayitvā e. eva upabhotthom²³ vā yam vā aññaṃ tumhākaṃ roccati taḍi karatha,
etam²⁴ dādāmi vo vittaṃ, sakkāraṃ setacehattaṃ mama santakeṇariyaṃ

25. “neccādam”

Atha M. rañño dinnam setacehattam paṇa²⁶ tass²⁷ eva
adāsi. Rājāpi cinteti: “hamasarañña tvaṃ me dhammakathā
sutā, buddhaputtassa paṇa ayaṃ Sumakho maṇḍurakatho ti

¹ Sōr ga., ² Sōr - tamaccā., ³ Sōr - vaggataṃ sam., ⁴ Sōr - kiṃ karomi devā., ⁵ Sōr - ānehitū., ⁶ Sōr - vitthiyo., ⁷ Sōr - sātasahasasūṭṭhānakaṃ., ⁸ Sōr - gahetvā., ⁹ Sōr - tṭhatā., ¹⁰ Sōr - rathavaraṇ., ¹¹ Sōr - dhammakathikassa sakkāraṃ karissāmi., ¹² Sōr - ādhiṇaṃ., ¹³ Sōr - vasa., ¹⁴ Sōr - kidevaṇṇaṃ., ¹⁵ Sōr - sabb., ¹⁶ Sōr - atth., ¹⁷ Sōr - upabhotthom., ¹⁸ Sōr - e., ¹⁹ Sōr - vasa., ²⁰ Sōr - kidevaṇṇaṃ., ²¹ Sōr - vā., ²² Sōr - dānāniṃ., ²³ Sōr - upabhotthom., ²⁴ Sōr - etam., ²⁵ Sōr - dinnam., ²⁶ Sōr - paṇa.

ativiya vannaṭṭa, imasasāpi dhammakatham assasāmiti¹ so tena saddhim sallapanto anantaram g. 4:

10. Yathā ca my-āyaṃ Sumukho ajjabbhāseyya² paṇḍito
kāmasā³ buddhissampanno tam my-assa paramappiyaṃti. 74.

Ta paṇḍitō ti yadi⁴ l. v. h. yadi ca me āyaṃ Sumukho paṇḍito buddhissampanno kāmasā⁵ attāno tuciya ajjabbhāseyya tam me paramappiyaṃti am⁶ 'ti.

Tato Sumukho āha:

11. Aham khala mahārāja nāgarājā-r-iv⁷ antaram
pativattam na sakkomī, na me so vinayo siyā. 75.
12. Amhākaṃ eva⁸ yu seṭṭho itaḥ ca uttamasattavo
bhūmipālo manussindo pūjā⁹ habhūhi hotubhī. 76.
13. Tesam ubhinnaṃ bhagataṃ vattamāse rinicchaye
nāntaram pativattabbam pesseva manujādhīpa¹⁰ 'ti. 77.

Ta nagarājādivantaram ti uttarambhaṅgāntaram paritiko nāgarājā siyā, pativattam ti imhākaṃ dīṭṭam antare vattam na sakkomī, na me so vinayo siyā¹¹ u ti me sakkomī¹² so me so vinayo bhāseyya, amhākaṃ eva¹³ 'o' chammāntijā¹⁴ bhāṇasābhāṇasam, uttamo satta¹⁵ u uttamasatto, pūjā¹⁶ ti ubho amhe mayhaṃ bhūhīti karehīti pūjārahā o' so paribhūrahā ca, pesseva¹⁷ ti pesseva¹⁸ manujādhīpa¹⁹ antakena.

Rājā tassa vacanam sutvā tittahadaya jāto²⁰, neśāda-
patto vampe²¹ „aññaṃ tumbhāṇeṃva madhuraḍḍhamakathī-
kena nāma na bhavitubban²² ti vatsā 4:

14. Dhammeṃ kira neśāda²³: paṇḍito nodāyo hi,
na h²⁴ eva akāntatassa nayo²⁵ itādisso siyā ti. 78.
15. Evam aggapakatimā evam uttamasattavo
yāva²⁶ atthi mayā dīṭṭhā nāññaṃ pesāmi adisaṃ²⁷. 79.
16. Tuṭṭho 'emi vo pakatiyā vākyena madhureṇa ca,
eso cāpi mama chando: ciraṃ passeyya vo ubho ti. 80.

¹ so añ ti four MSS. ² (1) a. ya. ³ (1) a. yad. ⁴ Sd² amhe yadi. ⁵ O' hā Sd² -
-kathareva. ⁶ so añ ti four MSS. for pūjā. ⁷ hā Sd² añ amhākaṇṭheva. ⁸
hā Sd² -ti. ⁹ hā poyad. ¹⁰ hā veyyavaccakāreṇa. ¹¹ Sd² veyyavaccakāreṇa.
O' pessaṃvaccakāreṇa. ¹² O' pāṇetum, O' pāṇum. ¹³ hā Sd² -u. ¹⁴ Rā
ti addo. ¹⁵ Q² a. nāva. ¹⁶ hā Sd² -i.

Ta ābhāṃmena¹ ti vāhāreva ābhāṃna. ābhāṃnāreva ti ābhāṃpāṭi-
attahāṃvāsa mīṭṭhāduṃbhāsa², āya ti paṭṭa, āggaṃkāṭiṃsā ti āggaṃkāṭa,
uttamatta³ ti uttamamatta, pāvaṃsāṭiṃsā pavaṃ-maya dīṭṭhā nāma aṭṭhi,
nāṇḍāna ti taṃbhāṃ maya dīṭṭhāṇāna āḍḍāna vāṇḍāna na paṇḍāna, tuṇṇa
2 aṇṇi⁴, va paṇṇi⁵ ti samma haṃsaṇṇi⁶ aḍḍa pabattiyā paṭṭamāṇā eva tam-
hākaṃ daṇḍānaṃ tuṭṭha, āḷḇaṇā⁷ ti āḷḇā⁸ va maddhāsaṇḍānaṃ tuṭṭha aṇṇi,
vīṭṭāṃ paṇṇeyya va ti loca-eva vāṇḍeṇā mūḍḍānaṃ pi āḷḇapaṇḍānaṃ aṭṭha
aṇṇa paṇṇeyyaṃ ti aṇṇa me āḷḇaṇā ti vāḍḍā.

Tato M. rājānaṃ paṇḍasaṃto āha:

- 10 "Yam kiñci¹ parame mitte katar² asmāsu tam tayā,
 paṭṭā nissāṃsayaṃ ty-āmbā bhattir asmāsu yā tava. 81.
 "Adoṇ ca nūna sumahā³ ātīsaṃghassa-m-antaraṃ,
 adassanena aṃbhākaṃ dukkhaṃ bahūna paḷḷhiṃsu. 82.
 "Tesam ekavagghātāya tuyā anumatā mayam
15 tam paḍakkhiṇato katvā⁴ ātī⁵ passem⁶ ariṇḍama⁷. 83.
 "Addhāhaṃ vipulam pīṭṭiṃ bhavataṃ vindāmi daṇḍanā,
 eso cāpi⁸ mahā aṭṭho ātīvissāsaṇṇā⁹ ayaṃ H. 84.

Ta. katarasmi¹ evā² ti katarā³ aṃbhāsu, paṭṭā nissāṃsayaṃ tyambā
ti mayam nissāṃsayaṃ ayaṃ paṭṭā yeva, bhattirasmi⁴ aṇṇa yā tava⁵ ti yā tava
20 aṃbhāsu bhāṇi ayaṃ bhāṇi⁶ mayam ayaṃ aṇṇāyanaṃ paṭṭā yeva, na ca vip-
paṇṇi⁷ vippevaṇṇāpi sahaṇḍāna yeva nāma mayam ti dīṭṭhā, aḍḍā va āḍḍā
sumahā⁸ ti aḍḍā va āḍḍāna eva sumahānaṃ. ātīsaṃghassa-m-antaraṃ
ti aṃbhāsi dīṭṭhā jarehi vāhāreva mama ātīsaṃghassa antaraṃ āḷḇāna, āḷḇā-
naṃ ti aṃbhāsaṃ dīṭṭhānaṃ adassanena bahūna paḷḷhiṃ dukkhaṃ uppannaṃ,
25 passamariṇḍama⁹ ti¹⁰ paṇṇeyyāna ariṇḍama, bhavataṃ ti bhōtā daṇḍāna,
eso cāpi¹¹ mahā aṭṭho ti yā evā¹² ātīsaṃghassa-m-antaraṃ¹³ ātīvissāsaṇṇā¹⁴
ayaṃ eva cāpi¹⁵ mahāna aṭṭha.

Evam vutto rājā tesam gamanāṇāṃ anujāni¹⁶. M. pi raṇḍo
pañcavidho dhaṇḍe ādīnavam eṭṭe ca ānisaṃsaṃ kathetvā¹⁷
20 "imaṃ aṭṭhaṃ rakkhā¹⁸, dhammena v. kārehi¹⁹, catūhi saṃ-
 gahavatthūhi janath²⁰ aṇṇagāhā²¹ ti ovaditvā Cittakoṭṭam agamāsi.

¹ Bā Sā -kara. ² all three MSS. smim. ³ Bā Sā add pava. ⁴ Cā āḷḇa.
⁵ so all four MSS. ⁶ all four MSS. āṇ, Bā Sā -amim. ⁷ Bā āḷḇ. Sā
cāpi. ⁸ Sā katarāṇi. ⁹ Bā Sā -amim. ¹⁰ Bā Sā topi. ¹¹ Cā pi paṇ-
ḍānaṃ. ¹² Cā ātīsaṃghassa-m-antaraṃ. ¹³ Sā -āṇṇi. ¹⁴ Sā -aṇṇi. ¹⁵ Bā Sā
rakkhathā. ¹⁶ Sā -aṭṭha, Bā -evā. ¹⁷ Sā mahārājasaṃ.

Tam attham pakāseṇto Satthā āha :

22. Idam vaivā dhatarattihā hamsarājā narādhipam
ntamañjavanattāya¹ kātisamgham upāgamanā. 85.
23. Te aroge anuppatte divāna paramo dīje
kekā ti-m-akaram² hamsā, pothasaddo ajāyatha. 86.
24. Te patitā pamuttama bhattunā bhattugāravā
samantā parikarimeu aṇḍajā laddhapaccayā ti. 87.

Ta upāgamu ti anugamanavāṇāyo eva medhupānādini³ pari-
bhūḍhiva raṇhā ca divā ca divā evanuppatlavantehi⁴ ukkhijivā medhema-
lādhi karakkhāra illavantehi⁵ evatitā rājanā padakkhiṇam katvā vehāsam
uppatitā raṇhā aṇḍajā paṇḍayā gacchatha sāmāno ti vuso atthapanjarena
nikkhamitvā⁶ ntamena jarena gavetā ātāpapaṇa upāgamana⁷, paramo ti
arame, kekā ti ntamo aṇḍhāvaravā kekā⁸ ti saddam ākame, bhattugāravā ti
bhattari sagaravā, parikarimeu⁹ ti bhannu matabbhāreṇa tujjā tem bhattā-
rem samantā parivārayitvan, laddhapaccayā ti laddhapattitā. 10

Evam parivāretvā pana te hamsā „katham mutto si ma-
hārājā“¹⁰ ti pucchimā. M. Sumukham nissāya matabbhāvān
Sakunārājāladhaputtēhi¹¹ katakammañ ca kathesi. Tam evvā
tatttho¹² hamsaṇaṇo „Sumukho senāpati ca rājā ca luddapatto
ca sukkhita niddukkha cirañ jīvanto“¹³ ti thutim akāsi. 11

Tam attham pakāseṇto Satthā sāmagātham ā-

25. Evam mittaratan atthā sabbe honti padakkhiṇā
hamsā yathā¹⁴ dhatarattihā kātisamgham upāgamanā ti. 88.

Ta mittaratan ti kalyāṇamittasampannam, padakkhiṇā ti evāha-
nippattinā vuddhijutā, dhatarattihā ti hamsarājā¹⁵ Sumukho raṇhā¹⁶ eva
luddapattena cā¹⁷ ti divā evam ukko pi te dhatarattihā kalyāṇamittasampannā
yathā kātisamgham upāgamā kātisamghapagamasamvāhito evam attho pa-
dakkhiṇā jāte evam sūḍḍasam pi mittaratan atthā padakkhiṇā hontīti. 20

¹ B¹ -manāya, S¹ -manāya, B² -manāya. ² C¹ -ulm. ³ B¹ jāḍmadhu-
pānādini, S¹ medhupānādini. ⁴ B¹ -rātapannehi, S¹ -paṇḍhi. ⁵
B¹ S¹ nikkhamā. ⁶ S¹ upasādhāmanā. ⁷ B¹ S¹ kama. ⁸ C¹ sakunārājā,
B¹ sagararājā, S¹ sagararājā ca luddakame te. ⁹ S¹ -a. ¹⁰ C¹ adda ṭi.
¹¹ so B¹, C¹ adda amukkhādhi.

S. i. d. ā. „ma bhikkhave idān' eva pubbe pi Ananda maṃ'¹
 atihāya jīvitam pariccajhī"² vatvā j. a. : „Tadā nocāto³ Chanda'⁴
 abho, rājā⁵ Sāriputto, Samakho Ananda⁶, sarutthammasakassa⁷ Buddha-
 parissā, hamsarājā aham evā"⁸ ti, Cullahammasajjātakam⁹.

8

2. Mahāhamanajātaka.

Ete hamsā pakkamaṇṭhi. Idam S. Vejjanne v. therasa¹
 jīvitapariccāgam eva ā. k. Vatthum rattasāntam eva, idha pana S.
 attham dhamma idam āhari:

A. Bārāṇasīyam Seyyassa² nāma Bārāṇasirañño Khemā
 10 nāma aggamahesī abhosi. Tadā B. navutthammasasahasapativato
 Cūttakūṭe vibhāsi. Ath' ekadivasam Khemā devī paccūsa-
 samaye supinakam³ addasa: sūvannavagghamaṃsā āgantvā rāja-
 pallamke nisthitvā madhurasareṇa⁴ dhammakatham kathe-
 suṃ, deviyā⁵ sādhekāram datvā dh. suṇantiyā⁶ dhamma-
 15 saṇaṇṇa atitthāya eva ratti vibhāyī⁷, hamsā dhammakatham
 kathetvā sihapañjareṇa oikkhamitvā agamāṃsu, sā vegeṇ'⁸
 utthāya „pālāyamāṇe hamsa gāhatha gāhathā"⁹ ti vatvā
 katham pasāreṇti yeva pabujjhi. Tassa katham sutvā pari-
 cārikāyo „kuhīm hamsā"¹⁰ ti thokam avahasiṃsu, sā taṃhiṃ
 20 khane supinakabhāvaṃ¹¹ āstvā cintesi: „aham abbhūtam nā
 passāmi, addhā imaṃhiṃ loke sūvannahamsā bhavissanti, sace
 kho pana 'sūvannahamsānaṃ dh. sotukāṃ' amhīti¹² rājānaṃ
 vakkhāmi 'amhehi sūvannahamsā nāma na dīttapabbā, ham-
 sānaṃ ca kathā nāma abbhūta yevā' ti vatvā niruṇakko¹³
 25 bhavissati 'dohaḷo' ti vutte pana keṇaci¹⁴ upāyena pariyesiṇti,
 evaṃ me manoratho, ijjhissatīti¹⁵ sā gilānālayam dassetvā

¹ Sd' anātho. ² Sd' dhammaratho. ³ Sd' āgato rājā. ⁴ Sd' samukkasānapati
 ca ānandattāro abho. ca. ⁵ Dd' Sd' chana. ⁶ Sd' -ā dhamaratho pana
 lokapatha evaṃ haretha jūṭhān ti ti jātakāṭṭhakathā atthi. 7. Sa. v. Samakho.
⁷ Dd' anandattāro. ⁸ Dd' sampama. ⁹ Dd' -naḷo. ¹⁰ Dd' -adāna. ¹¹
 C¹ -am, C² -āyā, Dd' -āyā. ¹² C¹ -atthā. ¹³ C¹ -āhāyī. ¹⁴ Dd' supinātho.
¹⁵ C¹ niruṇako. ¹⁶ Dd' yeva ke-

paricārikāvaṃ saññaṃ katvā nipajji. Rājā rājāsane nisituno
 tassā dassanavallāya taṃ adieva „kahaṃ Khemā devitī“ puc-
 chitvā¹ „gīḥānā“ ti sutvā tassā santikam gantvā sayanekadesse
 nisīditvā piṭṭhiyaṃ parimajjanto „aphāsukaṃ“ ti pucchi. „Deva,
 aphāsukaṃ n’ atthi, dokaḥa pana me uppanno“ ti. „Bhaṇa“²
 devi yaṃ icchasi, siḅhaṃ te upanāmesāmi“³. „Mahārāja
 ahaṃ ekassa suvannahamsassa setacchatte“ rājapallamaṃ ni-
 sinnaṃsa gandhamālādīhi pūjāṃ katvā sādhukāraṃ dadamānā⁴
 dhammakathaṃ sotuṃ icchāmi, ece labhāmi ce-etaṃ kusalaṃ
 noca jīvitaṃ me n’ atthīti“⁵. Atha naṃ rājā „sace manussa-
 loka atthi labhissasi, mā cintayīti“ assāsetvā sirigabbhā⁶ nik-
 khāmma amacehi saddhīhi mantesi: „bambho“, Khemā devi
 ‘suvannahamsassa dhammakathaṃ sotuṃ labhanti jīvissāmi,
 alabhantiyā me jīvitaṃ n’ atthīti’ vadati, atthi nu kho su-
 vannaṃvannaṃsa“⁷ ti. „Deva ambehi n’ eva dīṭṭhapobbū na
 sutapobbū“ ti. „Ke pana jāneyyū“ ti. „Brāhmaṇā devā“
 ti. Rājā brāhmaṇa pakkasāpetvā⁸ pucchi: „honti nu kho
 ācariyasuvannahamsā“ ti. „Āma mahārāja amhākaṃ ‘oracchā
 kakkatākaṃ kacchapā migā morā haṃsā ti eta tīracchānagatā
 suvaṇṇavanna’ hontīti’ āgataṃ“, ta. dhataratṭhakulahaṃsā“⁹
 nāma paṇḍitā ānāsaṃpannā¹⁰ ti manussahi saddhīhi satta su-
 vaṇṇavaggā hontīti“. Rājā attamaṇo hutvā „kahaṃ nu kho
 ācariyadhataratṭhakahaṃsā vasaṇtīti“ pucchitvā „na jānāma
 mahārāja“ ti. Atha „ke jānissanti“ „luddaputtā“ ti vutte
 sabbe attama vijjite luddake sannipādetvā¹¹ pucchi: „tāta“ an-
 vaggavaggā dhataratṭhakulā¹² haṃsā nāma kahaṃ vasaṇtīti“.
 Ath’ eko luddo „Himavante kira deva Cīttakūṭapabbate ti“
 kulaparāmparāya katthentīti“ ā. „Jānāsi pana tesāṃ gahaṇū-
 pāyaṃ“ ti. „Na jñeāmi devā“ ti. So brāhmaṇapaṇḍite

¹ B¹ pucchi. ² B² tena hi bha-. ³ B³ manussasāmi-. ⁴ B⁴ -am. ⁵ B⁵ -eto. ⁶ B⁶ am-. ⁷ B⁷ aḍḍe sakkāraṃ katvā. ⁸ B⁸ -jā-. ⁹ C⁹ suvaṇṇa. ¹⁰ C¹⁰ āha-. B¹¹ āgata. ¹¹ C¹¹ dhataratṭhakulahaṃsā. ¹² B¹² -līpetvā. ¹³ B¹³ -a.
¹⁴ B¹⁴ aḍḍe na.

- pakkosāpetvā Cittaṅkūṭe suvaṇṇaḥamaśānam atthibhāvaṃ āro-
cetvā „Jāṇāha ne khā tesāṃ gāhaṇāpāyaṃ“ ti pucchī. „Mahā-
rāja, kiṃ tehi gaurā gahitehi, upāyena nagarasamīpaṭṭhānetaṃ
gahessāmā“¹ ti. „Ko pana upāyo“ ti. „Mahārāja nagarato
8 uttarena² tigāvutappamācamaṃ khemesa³ nāma saram khāṇāpetvā⁴
udakassa pūretvā nānādhāṇḍāni ropetvā pañcavannapadumassaṇ-
channam⁵ karetvā atarā paṇḍitaṃ⁶ vesādaṃ paṭicchāpetvā
manussānaṃ upagantum adatvā catūsaṃ kappesaṃ tūtehi⁷ abhayaṃ
vatvā ghosāpettha, tam sūtvā⁸ nānāsakunā⁹ otaṛissanti, te pi
16 haṃsā paramparāya tassa sarassa khemaḥbhāvaṃ sutvā āne-
chissanti, aṭṭha ne vālapāsehi bandhāpetvā gaṇhāpeyyātha“ ti.
Tam sūtvā rājā tehi vuttappadesehi¹⁰ vuttappakāraṃ saram kā-
retvā¹¹ chiekaṃ vesādaṃ pakkosāpetvā tassa sahasaṃ dāpetvā
„tvam ito paṭṭhāya attano kammaṃ mā kari, puttadāraṃ te atarā
12 posessāmi, tvam appamatto khemaṃ saram rakkhanto manussa
paṭikkamāpetvā catūsaṃ kappesaṃ abhayaṃ ghosāpetvā āgata-
gatasakunā“¹² mama ācikkheyyāsi, suvaṇṇaḥamaśaṃ āgatesu
mahantaṃ sakkāraṃ labhissasīti“ tam samassāsetvā khemaṃ
saram paṭicchāpesi. So tato paṭṭhāya raṭṭhā vuttanāyena¹³ sva-
16 ta paṭipajji¹⁴, „khemaṃ saram rakkhātīti“ e¹⁵ assa Khemaṇe-
sāṇo tv-eva¹⁶ nāmaṃ udapādi. Tato paṭṭhāya nānappakārā
sakunā otaṛimaṃ, „khemaṃ nibbhayaṃ saram“ ti paramparā-
ghosena nānāhaṃsā āgamiṃsu: paṭhamam tāva tīṇaḥmaśā
āgamiṃsu¹⁷, tesāṃ ghesena paṇḍitaḥmaśā¹⁸, tesāṃ gh. maṇa-
24 silāḥmaśā¹⁹, tesāṃ gh. setaḥmaśā²⁰, tesāṃ gh. pākāḥmaśā²¹.
Tesaṃ āgatesu Khemako raṭṭhā ārocesi: „deva pañcavanna-
ḥamaśā āgataṃ sare gocarāṃ gocarāṃ gaḇhanti, pākāḥma-
śānaṃ āgataṃ idāni²² kutipāheṇa suvaṇṇaḥamaśā āgamiṃssanti,

¹ B² atthāreṇa. ² C² āgavuttemaṃ āgavutappamāna-. B² āgavuttemaṃ āgavut-
vuttappamānaṃ. ³ B² kārāpetvā. ⁴ C² -ā. ⁵ B² -ā. ⁶ C² -ā. ⁷ C² -ā. ⁸ C² -ā.
mit tam sūtvā. ⁹ B² adda sassaṇḍā. ¹⁰ B² -ā. ¹¹ B² kārāpetvā. ¹² B² -ā.
-ā. ¹³ B² paṭipajji. ¹⁴ B² tesāṃ. ¹⁵ B² -ā. ¹⁶ B² adda āgamiṃsu.
¹⁷ C² -ā. ¹⁸ B² adda āgamiṃsu.

mā cintayītha devā¹ 'ti. Tanu sutvā rājā² „adāna ta. na
 gantabbam, yo gacchissati³ hatthapādacchedaṃ ca gharaviṭṭopañ
 ca pāpujissatīti⁴“ nagare bheriṃ carāpesi, tato paṭṭhāya ta.
 koci na gacchati. Uttakūṭassa pana avidūre Kaṇḍanagubhāya
 pākhaṃsā vasaṃti, te mahabbalā, dhataratṭhakulena saddhiṃ⁵
 tesam⁶ sariravaggaṃ ca viśeso, pākhaṃsaraṇṇo pana dhītā
 savaṇṇavaggaṃ ahoṃsi, so taṃ „dhataratṭhamahissarassa anu-
 rūpā⁷“ ti tassa pādapaṇḍarikam katvā pesesi, sā tassa piyā
 ahoṃsi manūpā, ten⁸ eva kāraṇena tāni dve hatṭhakulāni añña-
 maññiṇaṃ viśassikāni jātāni. Ath⁹ ekadivasaṃ B-assa parivāra-
 haṃsā pākhaṃse pucchimsu: „tumhe ime divase¹⁰ khaṃs
 gocaraṃ gaṇhathā¹¹“ ti. „Mayaṃ Bā-ito avidūre khemasare
 g. gaṇhāma, tumhe pana kahiṃ ahindatha“, „aekam nāma¹²
 'ti votte „kaṃsā khemaṃ saram na gacchatha“, so hi saro
 romaṇiyo nānāsakopasamākiṇṇo pañcavaggaṇapadumaśāchanne¹³
 nānādhaññaphaṭṭasampanno nānappakārabhamaraganaṇḍakūṭo¹⁴
 eṭṭhau kappesu niccappavattaabhayaḥhosano, koci naṃ¹⁵ upa-
 samkamitoṃ samattho nāma u¹⁶ atthi paḍḍeva aññaṃ upadda-
 vaṃ kātuṃ, evarūpo so saro¹⁷“ ti khemaṃ saram vappayimsu.
 Te tesam¹⁸ vacanān sutvā „Bārāṇasasamipe kira evarūpo khemo¹⁹
 nāma saro atthi, pākhaṃsā ta. gantvā g. gaṇhanti, tumhe pi
 dhataratṭhamahissarassa ārocetha, sace²⁰ anujānāti mayam pi
 ta. gantvā g. gaṇheyyāma²¹“ ti Sumukhassa kathesoṃ, Su-
 rañño ārocesi, so cintesi: „manussā nāma bahumāyā²²“ upāya-
 kusalā, bhavitabbam ettha kāraṇena, ettakaṃ kālam esa²³ saro²⁴
 u²⁵ atthi, idāni amhākaṃ gaṇhatthāya kato bhavissatīti²⁶ so
 So-am ā: „mā te tā. gumanam rucatu“, na so saro tehi
 sudhammatāya kato, amhākaṃ gaṇhattham kato, manussā
 nāma²⁷ kharamantā upāyakusalā, tumhe sake²⁸ yeva gocare

¹ C² omīti tā. ² B² addo tanha. ³ C² tesam saddhiṃ. ⁴ B² -eva divasam.

⁵ aekam - - wanting in C². ⁶ C² -saradatikūṭo. ⁷ B² omīti uah. ⁸

C² te. ⁹ C² omīti sace. ¹⁰ B² addo kharamanto, na kharamantū. ¹¹ B² som.

¹² B² -tha. ¹³ B² addo bahumāyā. ¹⁴ C² omīti sake.

carathā" 'ti. Suvannabhāsā „Khemam saram gantukāṃ'
 amhā" 'ti dutiyam pi Sa-assa ārocesuṃ, so tesam ta gantu-
 kāmataṃ M-assa ārocesi. Atha M. „mama fāṭakā maṃ"
 nissāya mā kilamanto, tena hi gacchāma" 'ti navoṭṭisahas-
 5 hamaaparivuto ta. gantvā g. gahetvā hamaakkāṃ kiṭṭivā Citta-
 kūṭam eva paccāgami. Khemako tesam caritvā gatakālo gantvā
 tesam āgatabhāvaṃ ruñṇo ārocesi. Hāja tuṭṭhacitto hutvā
 „samma Khemaka ekam vā dve vā hamso ganhituṃ vāyama",
 mahantaṃ te yasaṃ dassāmi" vatvā paribbayaṃ dutvā taṃ
 10 nyyojesi. So ta. gantvā cāṭipañjare nisiditvā hamaṇṇaṃ ca-
 ranatthānaṃ vimaṇṇi. B-ā nāma nilloluppacāriṇo bhoṭi, tasmā
 M. otinattāṇato paṭṭhāya sapadānaṃ¹ sāliṃ khādanto āga-
 māsi, seṣā ito e' ito ca khādanto vicarimaṇa. Atha laddaputto
 „ayaṃ hamso nilloluppacāri, imaṃ bandhituṃ vattatī" cā-
 15 tetvā pupadivase hamaṇṇaṃ saram anetiṇṇesa yeva cāṭipañjare
 nisīno taṃ thānaṃ gantvā avidūro pañjare² attānaṃ paṭṭechā-
 detvā chiddena olokento acchi. Tasmā khāṇe M. navoṭṭi-
 hamaṇṇasaparivuto³ hiyyo otinattāṇaṃ yeva otaritvā odhi-
 yaṃ nisiditvā khādanto pāyāsi, vaṇṇo pañjarachiddena⁴ olo-
 20 kento tassa rūpaggappattaṃ⁵ attabhāvaṃ divā „ayaṃ hamso
 sakatappamānaaro⁶ savaṇṇavango tīhi rattarājīhi gīvāya
 parikkhito, tisso rājīyo galeṇa otaritvā udarantareṇa gatā,
 tisso paccābhāgeṇa nibbhiṭṭivā⁷ gatā, rattakambalaṇṇaṇṇa-
 sikkāya ṭhapitakaṇṇaṇṇakbandho viya utirocchi, iminā etesaṃ
 25 ruñṇā bhavitabbaṃ, imaṃ eva ganhiṣṣāmi" cutesi. Hamaarā-
 jāpi laṇṇaṃ gocarāṃ caritvā julaṭṭhāṃ kiṭṭivā hamaṇṇa-
 parivuto Citta-kūṭam eva agamāsi, iminā niyāmena śhadivaṃ⁸ g. ganhi.
 Sattama⁹ divase Khemako kāmāssavāṭṭamayaṃ¹⁰ daḥhaṃ mahā-
 rajjhaṃ vattetvā yāṭṭhiya pāsaṃ katvā „eva hamaarāja imaṃmiṃ

¹ Cāṭipañjare. ² Bā - alha. ³ Cā - onni taṃ. ⁴ Bā - sapadānaṇṇaṇṇa. ⁵ Bā -
 paccāṇa. ⁶ Bā - parikkhito. ⁷ Cā - rā. ⁸ Bā - rūpāroḥhaga. ⁹ Bā - sakata-
 nibbhi. ¹⁰ so Cā, Bā - nippaṭṭi. ¹¹ Bā - paṭṭa. ¹² Bā - chuthe. ¹³ Cā - vāṭṭa
 daḥhaṃ.

akāse otarissatiti¹ tatvato² āvā³ anto udake yajjhipāsam
oddi. Punadivase hamsarājā otaranto pādān pāse pavasento yeva
otari, ath⁴ assa pāso pādān ayapattakena bandhanto⁵ viya
ābandhitvā gaṇhi, so „chindissāmi na⁶“ ti veḅaṇ janetvā kad-
dhitvā poṭhesi⁷, paṭhamavāre⁸ savaṇṇavannaṃ cammaṃ chijji⁹,
dutiyaavāre kambalavaṇṇamaṃsaṃ¹⁰ chijji, tatiyaavāre nahārum
chijji, catutthavāre paṇ¹¹ assa pādā chideyyum¹², raṇṇo paṇa
hinaṇigatā¹³ nāma ananucchavikā ti na vāyāmaṇ akāsi, balave-
danā pavattimsu, so cintesi: „sac¹⁴ āhaṃ buddharavaṇṇaṃ ra-
vissāmi sātakaṃ me uttara¹⁵“ hutvā g. agahetvā chātājjhata¹⁶ va
palāyanta¹⁷ samuddo patissanti¹⁸ so vedanaṃ adhiyāsetvā
pāsavase¹⁹ vattetvā sālin caranto²⁰ viya hutvā teṣaṃ yāvad-
attham caritvā hamsakijān kijaṇakāle mahanteṇ saddheṇ
buddharavaṇṇaṃ ravi, taṇṇi sutvā hamsā purimaṇayen²¹ eva pakka-
mimsu. Su. pi hetṭhavattanaṇen²² eva cintetvā vicinivā tiso
koṭṭhāseṇ M-āṇḍisiyā „addhā tass²³“ eva taṇṇi bhayaṇ uppa-
nao²⁴ ti nivattitvā „mā bhāyi mahārāja, ahaṃ mama jivitaṃ
paricrajitvā tumhe mocessāmi²⁵“ vadanto otaritvā M-āṇḍi-
sento paṇikapitṭhe uṇḍi. M. „navutiya²⁶“ hamsasahasseeṇ
maṃ chaḍḍetvā palātesu²⁷ ayaṇ²⁸ ekako va āgato, kin nu kho
luddapattassa āgatakaḷe maṃ chaḍḍetvā palāyissati udāhu uo²⁹
ti vmaṇṇasavaseṇa lohitamakkhito pāsalaṭṭhayaṃ olambanto³⁰
veva tisso vāhi aḷhāsi:

1. Ete hamsā pakkamanti, vakkahā bhayameritā, (IV ¹¹²/₁₅)
 harittācā "hemavaṇṇa" kāmān Samukha pakkama. 89.
2. Ohāya mānā sātigaṇā ekam pāsavaṇān gataṁ
 anapekkhamānā gacchaṇti, kiṁ eko avahiyyasi. 90.
3. Paṭ'eva patatān settha, u'atthi' baddhe saḍḍayā,
 mā aṇḍhāva hāvesi, kāmān Samukha pakkama 'ti. 91.

¹ Co ¹⁰ Bā casthato, ¹¹ Bā tarrato, ¹² Bā karphanto ¹³ Co patheti, ¹⁴ Bā pāveti, ¹⁵ Bā pāveti. ¹⁶ Co mait pa- ¹⁷ Co ekkhādi. ¹⁸ Bā -sambhā- ¹⁹ Co Bā for chhijjeyya? ²⁰ Bā pādo chhijjeyya ²¹ Bā himmāṇṇam. ²² atturavā, ²³ Co pāṇā- ²⁴ Bā khā- ²⁵ Bā -ti ²⁶ Bā pāyāntes- ²⁷ Bā adda samukha ²⁸ Bā -ento ²⁹ Co -a ³⁰ Bā -a

Ta, bhāyameritā¹ ti bhāyasa² evā³ bhāyagūṇā bhāyadittā⁴, tanyapade
 horitā pi hema⁵ ti pi suraṇasa⁶ eva⁷ nāma⁸, so⁹ yā¹⁰ horitacattāya¹¹ hemaṇṇa¹²,
 tena¹³ tam¹⁴ eva¹⁵ ālapi. So¹⁶ mukkā¹⁷ 'dāma¹⁸ dāma¹⁹ mukha²⁰, tva²¹ pakkha²² mātā²³ ti tava²⁴
 ālāya²⁵ anolokentā²⁶ nā²⁷ lāya²⁸ havi²⁹, pa³⁰ vā³¹ 'ti³² oppatāhi³³ para³⁴, mā³⁵ anigh³⁶ tva³⁷
 3 'ti³⁸ ita³⁹ gacāva⁴⁰ patabbāya⁴¹ niddukkhabhāva⁴²ya⁴³ vīriya⁴⁴ mā⁴⁵ hāpa⁴⁶.

'Tam⁴⁷ evā⁴⁸ So⁴⁹. „ayam⁵⁰ haṇṇarājā⁵¹ mama⁵² bhāvā⁵³ ti⁵⁴ na⁵⁵ jānā⁵⁶ti,
 anuppiyabbhānimitto⁵⁷ ti⁵⁸ mam⁵⁹ sallakkhet⁶⁰i, sassinehabbhāva⁶¹m⁶² assa⁶³
 dassessāmīti⁶⁴” catassa⁶⁵ gāthā⁶⁶ abbhā⁶⁷si:

1. Nāha⁶⁸m⁶⁹ dukkha⁷⁰pareto⁷¹ pi⁷² dhataratṭha⁷³ tava⁷⁴m⁷⁵ ja⁷⁶ho,
 10 jīvita⁷⁷m⁷⁸ maraṇa⁷⁹m⁸⁰ vā⁸¹ me⁸² tava⁸³ saddhū⁸⁴ bhavisa⁸⁵ti. 92.
2. Nāha⁸⁶m⁸⁷ dukkha⁸⁸pareto⁸⁹ pi⁹⁰ dhataratṭha⁹¹ tava⁹²m⁹³ ja⁹⁴ho,
 na⁹⁵ ma⁹⁶m⁹⁷ anariya⁹⁸sahyutta⁹⁹ kam¹⁰⁰me¹⁰¹ yo¹⁰²jetum¹⁰³ araha¹⁰⁴si. 93.
3. Sakumā¹⁰⁵ro¹⁰⁶ sakhā¹⁰⁷ ty-ā¹⁰⁸mi¹⁰⁹ sacitta¹¹⁰ samite¹¹¹ thito,
 ā¹¹²ro¹¹³ senā¹¹⁴pati¹¹⁵ ty-ā¹¹⁶ha¹¹⁷m¹¹⁸ haṇṇa¹¹⁹m¹²⁰ pava¹²¹ra¹²²ṇa¹²³ma¹²⁴. 94.
- 15 7. Katha¹²⁵m¹²⁶ aha¹²⁷m¹²⁸ vikkattissa¹²⁹m¹³⁰ nā¹³¹timajjhe¹³² ita¹³³ gata¹³⁴,
 tam¹³⁵ hitvā¹³⁶ patata¹³⁷m¹³⁸ seṭṭha¹³⁹ ki¹⁴⁰ṇ¹⁴¹ te¹⁴² vakkha¹⁴³m¹⁴⁴ ita¹⁴⁵ gata¹⁴⁶,
 idha¹⁴⁷ pā¹⁴⁸ṇa¹⁴⁹m¹⁵⁰ ca¹⁵¹jissa¹⁵²mi¹⁵³, na¹⁵⁴ anariya¹⁵⁵m¹⁵⁶ katta¹⁵⁷m¹⁵⁸ ussa¹⁵⁹he¹⁶⁰ ti. 95.

Ta¹⁶¹ nāha¹⁶²m¹⁶³ ti¹⁶⁴ aha¹⁶⁵m¹⁶⁶ mahā¹⁶⁷ra¹⁶⁸ja¹⁶⁹ ā¹⁷⁰rya¹⁷¹ha¹⁷²ṇa¹⁷³sa¹⁷⁴ṇa¹⁷⁵ dukkha¹⁷⁶sa¹⁷⁷ gūṇā¹⁷⁸ pi¹⁷⁹ ita¹⁸⁰
 na¹⁸¹ jānā¹⁸²ti, anariya¹⁸³sa¹⁸⁴h¹⁸⁵yutta¹⁸⁶ ti¹⁸⁷ mitta¹⁸⁸sa¹⁸⁹ṇa¹⁹⁰ṇa¹⁹¹ki¹⁹²ni¹⁹³ abh¹⁹⁴it¹⁹⁵he¹⁹⁶ti¹⁹⁷ patabbatā¹⁹⁸ya¹⁹⁹ anariya²⁰⁰-
 10 bhāva²⁰¹sa²⁰² kam²⁰³yutta²⁰⁴, kam²⁰⁵me²⁰⁶ ti²⁰⁷ tam²⁰⁸ jāt²⁰⁹va²¹⁰ pakkha²¹¹ma²¹²ṇa²¹³sa²¹⁴ṇa²¹⁵, sakumā²¹⁶ro²¹⁷ ti²¹⁸
 ekadivā²¹⁹ yeva²²⁰ pa²²¹ṇā²²²ṇa²²³ṇa²²⁴ṇa²²⁵ gacch²²⁶ti²²⁷ sād²²⁸h²²⁹ya²³⁰sa²³¹ṇa²³² pād²³³h²³⁴it²³⁵va²³⁶ ekato²³⁷
 vadd²³⁸hi²³⁹ma²⁴⁰ro²⁴¹ ti²⁴² a²⁴³, sakhā²⁴⁴ ty-ā²⁴⁵mi²⁴⁶ti²⁴⁷ aha²⁴⁸m²⁴⁹ ti²⁵⁰ sakh²⁵¹hi²⁵²ma²⁵³ro²⁵⁴ ti²⁵⁵ p²⁵⁶ya²⁵⁷sa²⁵⁸-
 hā²⁵⁹yo²⁶⁰, sacitta²⁶¹ ti²⁶² tava²⁶³ eva²⁶⁴ citta²⁶⁵ aha²⁶⁶m²⁶⁷ ti²⁶⁸ ita²⁶⁹ vā²⁷⁰ vatta²⁷¹mi²⁷² tava²⁷³ j²⁷⁴ivita²⁷⁵
 15 j²⁷⁶ivita²⁷⁷ ti²⁷⁸ a²⁷⁹, sacitta²⁸⁰ ti²⁸¹ pi²⁸² pā²⁸³ṇa²⁸⁴, tava²⁸⁵ citta²⁸⁶ aha²⁸⁷m²⁸⁸ eva²⁸⁹ citta²⁹⁰ aha²⁹¹m²⁹² ti²⁹³ a²⁹⁴,
 20 ā²⁹⁵ro²⁹⁶ ti²⁹⁷ sabbha²⁹⁸ma²⁹⁹ṇa³⁰⁰sa³⁰¹ṇa³⁰² anta³⁰³ra³⁰⁴ sa³⁰⁵ṇa³⁰⁶, vikkattissa³⁰⁷m³⁰⁸ ti³⁰⁹ ki³¹⁰ṇi³¹¹m³¹² kam³¹³para³¹⁴ya³¹⁵ ti³¹⁶
 pucch³¹⁷ti³¹⁸ aha³¹⁹m³²⁰ ki³²¹ṇi³²² ti³²³ katha³²⁴sa³²⁵ṇi³²⁶, ki³²⁷ṇi³²⁸ vakkha³²⁹mi³³⁰ti³³¹ tava³³² pava³³³ra³³⁴ṇa³³⁵ti³³⁶
 haṇṇa³³⁷sa³³⁸ṇa³³⁹ ki³⁴⁰ṇi³⁴¹ vakkha³⁴²mi³⁴³.

Evam³⁴⁴ So³⁴⁵ eva³⁴⁶ catū³⁴⁷hi³⁴⁸ gāthā³⁴⁹hi³⁵⁰ s³⁵¹thā³⁵²ṇa³⁵³de³⁵⁴ vadd³⁵⁵ti³⁵⁶ tassa³⁵⁷
 goṇa³⁵⁸m³⁵⁹ pakā³⁶⁰sa³⁶¹to³⁶² M. a.;

- 30 4. Eso³⁶³ hi³⁶⁴ dham³⁶⁵mo³⁶⁶ Symakha³⁶⁷ yam³⁶⁸ eva³⁶⁹m³⁷⁰ ā³⁷¹riya³⁷²pa³⁷³ṭha³⁷⁴ thito³⁷⁵
 yo³⁷⁶ bhattā³⁷⁷ra³⁷⁸m³⁷⁹ sakhā³⁸⁰ra³⁸¹m³⁸² ma³⁸³m³⁸⁴ na³⁸⁵ pa³⁸⁶ri³⁸⁷va³⁸⁸ṇa³⁸⁹ti³⁹⁰ ussa³⁹¹he³⁹². 96.

¹ C¹ B² ca³. ⁴ C⁴ tena⁵. ⁶ B⁶ ā⁷ṭṭakā⁸yo⁹. ¹⁰ B¹⁰ -o¹¹. ¹² B¹² mitta¹³ab¹⁴heva¹⁵m¹⁶.
¹⁷ C¹⁷ =, B¹⁸ anukam¹⁹pyab²⁰h²¹ivam²²iti²³. ²⁴ B²⁴ ā²⁵ṇa²⁶sa²⁷. ²⁸ B²⁸ evā²⁹ citta³⁰ento³¹. ³² C³²
 ti³³. ³⁴ B³⁴ eva³⁵ ā³⁶ṇa³⁷sa³⁸. ³⁹ all three MSS -yama⁴⁰m⁴¹. ⁴² so⁴³ C⁴³ for vikkatt⁴⁴ti⁴⁵? B⁴⁶
 vikk⁴⁷ti⁴⁸. ⁴⁹ B⁴⁹ eva⁵⁰ citta⁵¹sa⁵²ṇa⁵³akum⁵⁴ro⁵⁵. ⁵⁶ C⁵⁶ -sakh⁵⁷hi⁵⁸. B⁵⁹ -samma⁶⁰ro⁶¹. ⁶² B⁶²
 hā⁶³yo⁶⁴. ⁶⁵ B⁶⁵ -mi⁶⁶ na⁶⁷ j⁶⁸ivita⁶⁹ na⁷⁰ j⁷¹ivita⁷². ⁷³ C⁷³ acc⁷⁴. ⁷⁵ so⁷⁶ all three MSS.

„Tam hi me pekkhamānassa bhayaṃ na tv-eva¹ jāyati,
aṭṭhigacchasi tvaṃ mayhaṃ evaṃbhūtaṃsa jhitaṃ ti. 97.

Ta. dhammo ti eva pericapaṇḍitānaṃ sabbhā, bhāṭṭirāṃ sa-
kharāṃ² ti aññāsaṃ va sakharāṃ va sammāsaṃ, bhayaṃ ti aññāsaṃ mayhaṃ
na jhitaṃ, Cūṭṭhāpabbate kammaṣaṇamañjhe thito viya homi, mayhaṃ ti mama
jhitaṃ mama lakkhaṇassa³.

Evam tesāṃ kathentānaṃ⁴ laddaputto saraparivāste thito
hamse tūhi khandaḥ paḥyante diavā „kin na kho⁵ ti pā-
saṭṭhānaṃ olokento B-am pāsalaṭṭhiyaṃ olambantaṃ diavā
sañjātasomaṃsaṃsa kacchaṃ⁶ bandhivā muggaraṃ gaheṭvā⁷
kappaṭṭhānaggi viya avattharamāno paṇḍiya⁸ akkantaḥkalāle⁹
upari siseṇa gantvā purato patanto vegena¹⁰ upasamkamā.

Tam aṭṭhaṃ pakāseṇto Saṭṭhā āha:

10. Icc-eva¹ mantayaṇṭānaṃ ariyaṇaṃ ariyavattinaṃ²
dhaḍḍam ādāya nevaḍḍa āpaḍi³ turito⁴ khusaṃ. 98. 18
11. Tam āpātantaṃ diavāṃ Somukhe aparibrahay⁵,
aṭṭhāṃ purato raṇṇo hamaṃ viśāṇayaṃ vyuthaṃ. 99.
12. Mā bhāyi putataṇṇa seṭṭha- na hi bhāyanti tādāsa,
ahaṃ yogaṃ payuṇḍiṇaṃ yuttaṃ dhammūpaṇḍhiṇaṃ
teṇa pariāpadānaṃ klippam pāsā pamokkhasi⁶. 100. 20

Ta ariyavattinaṃ¹ ti ariyāḥvattamānaṃ, bhayaṃ B dāhaṃ bala-
ṇaṃ, aparibrahay² ti anantaraṃbhāyaṃ āpaṭaḥ³ na bhāyati vamaṇaṃ bhā-
ṇaṃ⁴ aṭṭhāṃ⁵ mahāsaṇḍam ācchāraṇaṃ aṭṭhāṃ⁶ sere pucchāṃ rājanāṃ
pahaṭṭaṇṇaṃ ahaṃ pahaṭṭam pattaṭṭhāṇaṃ⁷ jhitaṃ pericapaṇḍitvā purato aṭṭhāṃ.
„Icc-āyāṃ ti viśāṇaṇṇaṃ, vyuthaṃ ti vyethitaṃ bhāṇaḥ⁸ rājanāṃ, mā
bhāyati imiṃ vamaṇaṃ viśāṇaṇṇaṃ, tādāsa⁹ ti tumbhāsaṃ āpaviriyaṇaṃpāṇaṃ,
yogaṃ ti viyayogaṃ¹⁰ yuttaṃ ti amocavikhaṃ, dhammūpaṇḍhiṇaṃ ti
āraṇṇaṇṇaṃ, teṇa pariāpadānaṃ¹¹ ti teṇa maya payuṇṇaṃ¹² yogaṃ
pattapaṇḍhena, pamokkhasi¹³ ti maccasāsaṃ.

Evam Su. M-am assāsetvā laddaputtassa santikaṃ gantvā¹⁴
madhuraṇṇaṃ manasaṃ vācaṃ nicchāraṇto „samma tvaṃ koṇāmo“

¹ Bā jeyā. ² Bā -vattinaṃ. ³ Cā omī evaṃ - . ⁴ Bā vāḍḍaḥkalāle. ⁵ Bā -
tūm. ⁶ so Cā, Bā omīte gantvā - na. ⁷ Bā evaṃ. ⁸ Bā -ra. ⁹ Bā
apāṭi. ¹⁰ Cā -ra. ¹¹ Cā -aṃ. ¹² Bā -va. ¹³ Cā -aṃ. ¹⁴ Cā -ga. ¹⁵ Bā
vāḍḍaḥkalāle. ¹⁶ Bā -aṃ. ¹⁷ Bā -va. ¹⁸ Bā -aṃ. ¹⁹ Cā -aṃ. ²⁰ Cā -ga.
Bā -va. ²¹ Bā -va.

- ti pucchitvā „savaṇṇavannahamaśārājā ahaṃ Khemako nāma”
 ‘ti vutte „samma Khema taya’ odḍitavālapāse ya vā so vā haṃso
 baddho ti saññāṃ mā kari, navutiya’¹ haṃsasahaṃsānaṃ pavaro
 dhataraṭṭhahamaśārājā te pāse baddho ānava’² atthācārasampanno
 * saṃgāhakaṃpakke’³ ṭhito, nāyaṃ māretum yutto, ahaṃ tava
 iminā’⁴ kattaḃbakiccam karissāmi, ayam pi savaṇṇavanno ahaṃ
 pi’⁵ etassa’⁶ atthāya attano jivitaṃ pariceṇjāmi⁷, sace tvam
 etassa pattāni gaṇhitukāmo’⁸ mama pattāni gaṇha, atho pi
 cammamamaṃsaṃbhārasaṅghināṃ aṇṇataraṃ gaṇhitukāmo mam’
 10 eva sārfrato gaṇha, atha naṃ kilāhaṃsaṃ kātukāmo si mañ
 ñeva kara’⁹ jivantaṃ eva vikkhīpitvā, sace’¹⁰ dhanam uppādetu-
 kāmo mañ¹¹ vikkhīpitvā uppādehi, mā etaṃ ānāḍigunayuttam’¹²
 avadhi, sace hi vadhiṃsasi nirayādhi na moccissasīti¹³ taṃ
 ulrayabhayaṇa saṃtaḷḷetvā uttaro madhurakatham gaṇhāpetvā
 15 puna B-assa saṃtikam gantvā taṃ assūseṇto atthāsi. Nesādo
 tassa katham ztvā „ayam tiracchāpago to samāno manussahi
 pi katoṃ asakkarūpaṃ”¹⁴ karoti, manussāpi hi evaṃ mitta-
 dhamme ṭhātoṃ¹⁵ na sakkonti, aho esa ānasaṃpanno ma-
 dhurakatho dhammiko”¹⁶ ti sukatasariraṃ pīṭikomaṇṇasapannam
 20 katvā pahaṭṭhalomo daṇḍam chaddetvā sirasi aḍḍalim patiṭṭhā-
 petvā suriyam paṇasaṇto viya Su-assa gūṇaṃ kittento
 atthāsi.

Tam attimaṃ pakāseṇto Suttā āha:

1. Tavaṃ tam vacanāṃ suttaṃ Samukkhāso sabbāsitam
 25 pahaṭṭhalomo nesādo aḍḍa’¹⁷ eva paḍāmayi¹⁸, 101.
 2. Na me sutam vā diṭṭham vā: bhāsanato”¹⁹ mānasaṃ diṇṇa
 ariyam bruvāṇo²⁰ vakkhaṇṇo ajāṇto vāṇasaṃ gūṇaṃ, 102.
 3. Kāṃ nu t’²¹ ayam diṇṇo haṃ. mutto baddhaṃ opāsaya,
 ohāya sakuṇā yanti. kim eka avahiyyasīti, 103.

¹ B² -ti. ² B² omi vā. ³ B² saṃgāhakaṃpakke, B² saṃgāhakaṃpakke. ⁴ B² adā sarireṇa. ⁵ B² adā itthetva ahaṃ. ⁶ B² -jivāmi. ⁷ B² adā tina. ⁸ B² kila. ⁹ C² omi sace. ¹⁰ B² adā jivantaṃ. ¹¹ B² adā haṃsaṃjānam. ¹² B² asakkhūyeyya saraṇapaṇa. ¹³ B² kāmā. ¹⁴ C² paṇāmayi, C² paṇā. ¹⁵ C² -sara. ¹⁶ B² brāhanta.

vissajjentena dukkarāṇi kataṃ, sace mayāṃ ito vā Uttakūṭaṃ
gamissāma n¹ eva dhātaraṭṭharaṇṇo paññānubhāvo na² mayhaṃ
mittadhammo pakato bhavissati na luddaputto mahantaṃ yasaṃ
lacchati na rājā pañcasu silesu parittahissati³ na deviyā mano-
ratho matthakam pāpavissatīti⁴ cintetvā „samma, evaṃ sante
amhe vissajjetuṃ na labhasi, raṇṇo no⁵ dasshehi, so amhe
yathāruṇi⁶ karissatīti⁷“.

Imam attham pakāseṇti:

11. Yassa tvaṃ dhātako raṇṇo kāmam tass⁸ eva pāpaya.

Itiha saṃyamāno⁹ rājā yathābhūtaṃ karissatīti p. ā. 109. 10

Ta tassavā 'd' tass⁸ eva santikam nehi, ittiha 'n' samānaṃ nivasāna,
yathābhūtaṃ n yathābhūtoppāyaṃ yathāruṇi.

Taṃ suttvā neśādo „mā vo bhaṇte¹⁰ rājadassanaṃ ruoci¹¹,
rājāno nāma sappatibhaya¹², keḷihamse vā vo kareyyaṃ mareyyaṃ
vā¹³ ti ā. Attha naṃ Su. „samma ludda, mā ambhakaṃ cintayi,
aham tādissa kakkhaḷassa dhammakathāya madḍavaṃ janesaṃ,
raṇṇo kiṃ nu na janesāmi, rājāno hi paṇḍita saṃhāsitaṇṇo¹⁴,
khippam no raṇṇo santikaṃ nehi, nayaṇto ca mā baddho¹⁵
naya¹⁶, pupphapañjare nisidāpetvā nehi, pupphapañjaraṃ ca ka-
rūto dhātaraṭṭhaassa mahantaṃ setapadumasañchannaṃ mama
khandakam rattapadumasañchannaṃ katvā dhātaraṭṭham¹⁷ po-
rato maṃ pacchato nicataraṃ katvā ādāya khippam netvā
raṇṇo dasshehi¹⁸ ā. So¹⁹ tassa vacanaṃ suttvā „Sumukho rājā-
naṃ disvā mama mahantaṃ yasaṃ dātukāmo bhavissatīti²⁰ saṃ-
jātasomanasso modhhi lātāhi²¹ pañjare katvā padumehi chā-
detvā vuttanayena te gaheṭvā agamāsi.

Tam attham pakāseṇti Satthā āha:

12. Icc-eva²² vutto²³ neśādo²⁴ hemavagge harittāse

ubbohatthehi sangayita pañjare aḷḷharodahi. 110.

¹ C¹ = amh. na. ² C² = parittahati. ³ C³ = add. na. ⁴ C⁴ = ruṇi. ⁵ C⁵ = sili

⁶ C⁶ = man. ⁷ B⁷ = bhaddhama. ⁸ B⁸ = itta. ⁹ B⁹ = sadanubhāvaṇṇo. ¹⁰ aa C¹⁰

(ac. 10). B¹¹ = baddhāna. ¹¹ C¹¹ = add. naṃ. ¹² aa C¹² = d. C¹³ = so. acc.

¹⁴ aa C¹⁴ = eva. ¹⁵ B¹⁵ = labhāsi. ¹⁶ B¹⁶ = tam. ¹⁷ C¹⁷ = aa.

14. Te paṇḍarāguta¹ paṅkhi abho bhāssaravāṇṇa
Sumukham dhataratthā² ca ludda ādāya pakkamā³. 111.

Ta ajjhavedabhi⁴ udaki jape⁵, bhāssaravāṇṇa u paḍḍam-
pamavāṇa⁶.

15. Evaṃ luddassa te⁷ ādāya pakkamanakāle dhatarattha-
hamāsa pakarājahamāsadhitarāṃ⁸ attāno bhariyaṃ saritvā Su-
amantetvā kilesavasena vilapī.

Tam attam āvīkaronto Satthā āha:

16. Hāriyyamāno dhatarattho Sumukham etad abhavi:
bāḷham bhāyāmi Sumukha sāmāya lakkaḥḥūruya⁹
amātāna vadhān sūṇāya¹⁰ ath¹¹ attānaṃ vadhissatī. 112.
17. Pakkaheṃsā ca Sumukha Sāhemā hemavuttacā¹²
koṇḍi¹³ samoddatice va¹⁴ kuppa nūna roccatthi¹⁵. 113.

18. Ta bhāyāmi¹⁶ maraṇa¹⁷ bhāyāmi, sāmāya¹⁸ 'ti suvaṇṇavāṇṇa, lak-
kaḥḥūruya u lakkaheṃsāpamāruya, vadhāmsūṇāya¹⁹ 'ti vadhān jātva
māta²⁰ ti sātthi²¹ kutvā, vadhissatī²² kim me piyāṇṇika²³ mato jivissatī u
matissa²⁴ pakkaheṃsājadhā, Sāhemā u evamānā, hemavuttacā²⁵ u
hemavaddhāmsudarata²⁶, roccatthi²⁷ yathā lūlāsaṃbhāsa²⁸ amuddhaṃ
otatva mato patinhi koṇḍakakūla²⁹ tapāna³⁰ rodati evaṃ nūna sa roccissatī.

19. Tath sotvā Su. āyān haṃso sūṇe³¹ ovaditun yutto mātā-
gāmaṃ nissāya kilesavasena vilapatī, udakassa ādittakāle viya-
vatiyā utthāya kedārakhādanakāle viya ca jāto, yaṃ nūnāhaṃ
stīlāno balena mātugāmaṃsa doṣaṃ pakāsetvā etam sūṇa-
puyyā³² ti cintetvā āha³³:

20. 10. Evaṃmahanto³⁴ lokaṃ appameyyo mahāgāni
ekintima aṇṇaṇṇa³⁵, na idaṃ pañḍaravato-m-iva. 114.
11. Vāto va³⁶ gandham ādeti³⁷ ubhayaṃ chekapāpakaṃ
bālo amakapakkam va lolo andho va āmisāṃ. 115.

¹ Bc -ra. ² Cc -ṭṭu. ³ Bc pakkaheṃsā. ⁴ Cc sūṇā hemavuttacā. ⁵ Cc koṇḍi, Cc koṇḍi, Bc koṇḍi. ⁶ Cc ca. ⁷ Bc -ra. ⁸ Cc -a. ⁹ Cc -a. ¹⁰ Cc -iya. ¹¹ Bc add pakkaheṃsā u. ¹² Cc -yuttavā. ¹³ Cc -vuttavā. ¹⁴ Cc -vuttavā, Bc -vuttavā. ¹⁵ Bc -vuttavā. ¹⁶ Cc -vuttavā. ¹⁷ Bc -am. ¹⁸ Cc -vuttavā. ¹⁹ Bc -vuttavā. ²⁰ Cc -vuttavā. ²¹ Cc -vuttavā. ²² Bc -vuttavā. ²³ Cc -vuttavā. ²⁴ Cc -vuttavā. ²⁵ Bc -vuttavā. ²⁶ Cc -vuttavā. ²⁷ Cc -vuttavā. ²⁸ Cc -vuttavā. ²⁹ Cc -vuttavā. ³⁰ Cc -vuttavā. ³¹ Cc -vuttavā. ³² Cc -vuttavā. ³³ Cc -vuttavā. ³⁴ Cc -vuttavā. ³⁵ Cc -vuttavā. ³⁶ Cc -vuttavā. ³⁷ Cc -vuttavā.

44. Avinicehayaññū attheṣu mando va paṭibhāsi¹ manh,
kiccākiccamā na jānāsi sampatto kālupariyāyam². 116

45. Adbhummatto udiresi³ yo seyyā⁴ maññas⁵ tithiyo,
bahu sādharanā h⁶ etā saṇḍanam va sarāgharam⁷. 117.

46. Māyā c⁸ eṣā marici ca⁹ soko rogo c¹⁰ upaddavo; (II 220)
kharā ca bandhau c¹¹ etā maccupāso¹² gahāsayo¹³,
tāsu¹⁴ yo vīseṣe¹⁵ peṣo so nareṣu varādhamo ti. 118.

Ta mahāro ti mahāro¹⁶ samāro, lokarā¹⁷ ti mahālokaṣu, appa-
māyo ti gūḍhi maruṣ¹⁸ mahāmaruṣo, mahāraṇi mahāraṇa paṇḍa
samamagata paṇḍarāṭhā, bhikkhū ti yam parāpe bhavaṃ aṇṇa tithiḥ samā-
seyya idam amānāsi¹⁹ na paññāto-m-ṭa, tenāham aṇṇa tam bālo ti
maññānti²⁰ utthippāyā²¹ eṣam ā, ādasi²² gahānti chakapāpakaṃ ti cundarā-
cundaram, kamaṭapakkā ti amakāṇ ca pakkāṇ ca, loḷe ti rasatolo, i. e. h.
maṭhāre yaṭhā nāma rāto padmaśārāṇi²³ pabharitā sugandham pi samāhāraṭhā-
nāṇi pabharitā dugandham pi ubhayaṃ chakapāpakaṃ gandham ediyati 11
yaṭhā ca bālo kumārako amājambūnāḥ karhā nāmaṇa hatthāṇa paṇḍarāṭhā patto-
pattoṃ aṇṇa pi pakkam pi phāṇa pabharitā ādasi²⁴ yaṭhā ca rasatolo aṇṇa
khatte upanāḥ yam kiṇci amakkhikam pi oṇṇamakkhikam pi āṇṇam ediyati
eṣam tithiyo nāma kṛtsarāṇa sādham pi dugandham pi kulinam pi abhūṇam
pi abhūṇam pi vīṇam pi amānti bhajanti²⁵, idāṇam papadhamāṇam 20
tithiṇam kareṇ²⁶ vipulagat mahārāja ti, attheṣu ti karmāntarāṇaṃ
mando ti amāhānto, paṭibhāsi²⁷ man ti mama upaṭṭhāsi, kālupariyā-
yam²⁸ ti vīṇāpāṇaṃ amāntikam patto jmaṇṇaṃ tīle idam karābhavā idam
na karābhavā idam karābhavā idam na karābhavā ti na jānāsi devā²⁹ ti, ad-
bhummanto ti adbhūṇanto³⁰ maññas³¹ hantā, udiresi³² yaṭhā aṇṇa pāṇi-
raṇa ti maṭṭo purāḥ yam vā tam vā tapati eṣam lapati ā, seyyā³³ ti
varā³⁴ uttama³⁵, māyā eṣā ti idāṃ devā tithiyo nām³⁶ etā vāṇasāṭhena
māyā upayūṇagatthena marici karābhavā parāyāṇa soko, rogo upaddavo
ti rogā³⁷ amakkapāso upaddavo, kharāṇi³⁸ thaddhābhavāna kharā, te hi³⁹
kharāṇi amāhāntānti⁴⁰ bandhānto⁴¹ bandhāṇa eṣā, tithiyo⁴² nāma 20
parāyāṇāṇaṃ yam amāntikam⁴³ nāma etā devā ti⁴⁴ kharāṇa kharā-
bhavā kimiddhikarāṇaṃ eṣa rājāṇa aṇṇa pabharitā ti aṇṇa p⁴⁵ eṣa atthe
dipataḥ (- 7).

¹ B⁴ - ti. ² so an three MSS. for - paryayam. ³ B⁴ - o. ⁴ B⁴ C⁴ va. ⁵ B⁴ - a. ⁶ B⁴ - iṇa. ⁷ C⁴ mahantatta. ⁸ B⁴ - pame. ⁹ C⁴ add kiccam. ¹⁰ B⁴ - C⁴ kharāṇa. ¹¹ B⁴ - ti. ¹² C⁴ - kharāṇa. ¹³ B⁴ - aṇṇa. ¹⁴ B⁴ - o. ¹⁵ B⁴ - aṇṇa. ¹⁶ so B⁴. ¹⁷ C⁴ ti. ¹⁸ C⁴ ti. ¹⁹ B⁴ - aṇṇa. ²⁰ C⁴ - i. ²¹ C⁴ - i. ²² C⁴ - aṇṇa. ²³ C⁴ - aṇṇa. ²⁴ C⁴ - aṇṇa. ²⁵ C⁴ - aṇṇa. ²⁶ C⁴ - aṇṇa. ²⁷ C⁴ - aṇṇa. ²⁸ C⁴ - aṇṇa. ²⁹ C⁴ - aṇṇa. ³⁰ C⁴ - aṇṇa. ³¹ C⁴ - aṇṇa. ³² C⁴ - aṇṇa. ³³ C⁴ - aṇṇa. ³⁴ C⁴ - aṇṇa. ³⁵ C⁴ - aṇṇa. ³⁶ C⁴ - aṇṇa. ³⁷ C⁴ - aṇṇa. ³⁸ C⁴ - aṇṇa. ³⁹ C⁴ - aṇṇa. ⁴⁰ C⁴ - aṇṇa. ⁴¹ C⁴ - aṇṇa. ⁴² C⁴ - aṇṇa. ⁴³ C⁴ - aṇṇa. ⁴⁴ C⁴ - aṇṇa. ⁴⁵ C⁴ - aṇṇa.

Tato dhatarattho mālugāme paṭibaddhavittatāya „tvam mālugamassa guṇam na jānāsi, paṇḍitā etam¹ jānanti, na eva² garahitabbā“ ti dipento A.

1. „Yam vuddhehi upaṇḍātasm³ ko tam ninditum arāhaci,
mahābhūta⁴ itthiye nāma lokasmiṃ upapajjissam, 119.
2. Khiddā paṇihitā iyaṇu, rati iyaṇu paṭiṭṭhitā,
bījāni iyaṇu rūhanti yadidaṃ sattā pajāyare,
iyaṇu ko nibbide⁵ poṇe pānam āsajja pānibhi. 120.
3. Tvam eva n⁶ aṇḍo Sumokha thinaṃ atthesu yuñjasi,
tassa ty-ajja-bhaye jāte bhūtena jāyate mati. 121.
4. Sabbho hi samāyasm⁷ patto bhayam⁸ bhūru titikkhati,
paṇḍitā ca mahantā so⁹ atthe yuñjanti dussuyje. 122.
5. Ekaḍatthāya rājāno sūrum icchanti mantiaṃ
paṭibāhati yam oḍro āpadam attapariyāyam. 123.
6. Ma no ajja vikkantiṃsu¹⁰ raṇḍo sūḍā mahānase,
tathā hi vango pattānam phalaṃ velum va tam vadhi. 124.
7. Muta pi¹¹ na icchi¹² oḍdetum¹³, sayam¹⁴ bondham¹⁵ upāgami,
so p¹⁶ ajja¹⁷ samāyasm¹⁸ patto
attham gaghāhi mā mukhaṃ ti. 125.
8. Ya, yaṃ ti yaṃ mālugamasaṇḍakkaṃ varuṇo paṭhavuddhehi¹⁹ ḍāṭam
teṇam eva pākatam na bāṇam, mahābhūta²⁰ ti mahāghoṣa mahāniṣṇam, upa-
pajjissam²¹ ti paṭhamakappikakāle pithullugassa paṭhamam pātubhūtiṃ paṭha-
mam nibbanti ti A., iyaṇu²² ti Su-a teṇa nithu kāparocikkhāti ca paṇihitā
ohitā thepiti kāmagumārā ca paṭiṭṭhitā, bījāni²³ Buddhapaccakkhaddhaattiya-
cāvahekkavattidibbāni tam rūhanti, yadidaṃ ti ya eva sabbe pi sattā pajā-
yare ti sabbe teṇa yata kucchindā samveddha ti dipento, nibbide²⁴ ti nib-
bideyya, pānamā²⁵ ajja pānibhi²⁶ attano pāṇe pi teṇa paṇam cāḍḍere
attano pīṭam²⁷ rajanto pi tā²⁸ lakkhevi ko nibbideyya ti A., oḍḍe²⁹ ti ne
aṇḍo, Su-a naya Cūṭakūṭale bhūtaravamañjāṃ nāṇama³⁰ tam adive
9. katham Su ti vutte eva mālugamasaṇḍakkaṃ Kāṇḍagūhīyāṃ uttamapatti³¹
10. cūṭhehi³² sadanti, evam³³ evam³⁴ eva³⁵ tīṇaṃ atthesu yuñjati yuttapayutto ahoḍ

¹ Bā eva. ² Oā netam, Bā na hi tā, Bā na heh. ³ Cā sam vaddhakam teṇa paṇḍitāna. ⁴ Oā eva mahābhūtapamāṇam, Bā tam do-. ⁵ Bā nibbide. ⁶ Bā sayam. ⁷ Bā samāyasmam, Oā mahāyasmam. ⁸ Bā atthe-. ⁹ Cā -katti-. ¹⁰ Cā ti. ¹¹ Bā icchevi. ¹² Oā oḍḍe. ¹³ Oā baddham, ¹⁴ Oā ajja. ¹⁵ Oā -vuddhehi. ¹⁶ Bā -ja. ¹⁷ Cā -ni-. ¹⁸ Oā -nna. ¹⁹ all three MSS. -ti.

na addo ti ā, tassa tyajjā ti tassa te ajja maraṇabhaye jāte iminā bhūtena
 maraṇabhayena¹ mahā āyā mātugāmanā deśadāsaṇa nipphā māti jāyate
 ti adhippāyena² evam āha, sabbo hīti yo koci, samasayappatto ti jīvitassam-
 sayappatto, bhīrū ti bhīro kutvāpi bhayaṃ adhiśāseti³, mahanti no u ya
 pona paṇḍitā ca hecīti mahanto⁴ ca thāne⁵ thitā mahanti no⁶ te dhyayāhe
 atthe yujanti ghaṇanti⁷ vāyamanā, tasmā mā bhāyī dhīro bhūti tam upekkhento
 evam ā, āpaṇen ti āmāno āgataṃ⁸ āpaṇa eva sūro paṭibhāti esadethāya
 sūramantānam lochanaṃ, atipariyāyena ti atiparittānam pi ca kāmā sakkō-
 ti⁹ pi adhippāya, vīkaṇṭhā¹⁰ ti¹¹ ekidimā i. v. h. 2. Sum ukharāvaṃ mayā
 attama anantara thāne ghaṇito tasmā ajja yaṭhā raṭṭho addā amhe mammetthāya
 na kantaṃ¹² tathā karohi, idāno hi amhākaṃ pattaṃvago tam avadhīti
 xv-igam vappo yaṭhā nāma vaṇṇa nīlāya jātā phalaṃ vaṇṇa eva vadhaṃ
 tathā mā¹³ tam vadhī taṃ eva mamā¹⁴ ca mā vadhī adhippāyena¹⁵ evam ā,
 mutto pi¹⁶ yaṭhāukhaṃ Cittaṭṭapabbataṃ garhā ti evam luddaputtina
 mayā saddhima mutto vīrajjito samāno pi upphūto¹⁷ na tehi, ayaṃ ti rājā
 caṃ detthukāno kutvā ayaṃ eva bandham¹⁸ upagato ti evam idān amhākaṃ
 bhayaṃ tam¹⁹ nīlāya āgataṃ, so pajjā²⁰ ti so pi²¹ ajja jīvitassamsayah
 patto, attham gaṇhāhi mā mukhaṃ ti idān amhākaṃ mūccanākāraṇaṃ²²
 gaṇha yaṭhā mmevā²³ tathā vāyāma, vīto va²⁴ gandhamādeti²⁵ ādini vadanta
 itthigarahathāya²⁶ mā mukhaṃ paṇḍayī.

Evam M. mātugāmanā vaṇṇetvā Su-ān appaṭibhānaṃ
 katvā tassa anattamanabhāvaṃ viditvā idānī naṃ pagga-
 hanto g. ā.:

.. So ivam²⁷ yogaṃ payuṇḍassu yuttam dhammūpasamhitaṃ,
 tava pariśāpadāpene mama pāṇesanaṃ carā²⁸ ti. 126.

Te so ti samma Su-a so ivam, tam yogaṃ ti yam puthe ahaṃ yogaṃ
 payuṇḍassu yuttam dhammūpasamhitaṃ ti avācā tam idān payuṇḍassu,
 āva--nenā ti tava tota payogena parisudāpene, pariyodātenā²⁹ ti pi pātho
 parittānena³⁰ ti ā, tava katvā tava vāntakena³¹ parittānena mama jīvitapari-
 yesanaṃ³² carā ti adhippāya.

¹ B⁴ add bālo. ² B⁴ -at. ³ C⁴ -ta. ⁴ C⁴ add ca. ⁵ B⁴ add atthe yuj-
 janti dhyayā u. ⁶ B⁴ -enti. ⁷ C⁴ -ta. ⁸ B⁴ -titi. ⁹ C⁴ vikkat-. ¹⁰ C⁴
 kati-. B⁴ vīkaṇṭhena. ¹¹ B⁴ omite mā. ¹² C⁴ vti. ¹³ C⁴ oṇ-. ¹⁴ B⁴
 dhamā, C⁴ baddham, C⁴ saddhamā rati, so baddham ay baddham. ¹⁵ B⁴ kam.
¹⁶ C⁴ asja. ¹⁷ C⁴ at. ¹⁸ B⁴ mūcc-. ¹⁹ C⁴ ca. ²⁰ C⁴ -dattit, B⁴ -dattit.
²¹ B⁴ -gatakenat-. ²² C⁴ tam. ²³ C⁴ -caran. ²⁴ C⁴ -dhātenā. ²⁵ B⁴ vanti-.
²⁶ B⁴ -yānāna.

Atha¹ So,² „ativiya maraṇabbhayaḥhito, maṇa balaṃ na jānāti, rājānaṃ dīsvā thokaṃ kathaṃ labhittvā jānissāmi, asā-
sessāmi tvaṃ naṃ“ ti cintetvā g. ā.:

- „Mā bhāyi³ patataṃ seṭṭha, na hi bhāyanti tādīsā.
5 abhāḥ yogaṃ payoñjissāṃ yuttam dhammūpasamhitaṃ.
mama pariyaṇapadāṇena khippaṃ pāsā⁴ pamokkhasīti. 127.

Ta. pāsā ti dukkhaṇāso.

Iti tesāṃ sakupabbhāsāya kathentānaṃ luddaputto na kiñci
aññāsi, kevalaṃ pana te kācenādāya Bā - im pāvīsi accha-
10 riyaḥhutaḥhātēna pañjalinā mahājavēna anugammanāno⁵, so
rājadvāraṃ patvā attano āgatabhāvaṃ rañño ārocāpesi.

Tam atthaṃ pakāseto Satthā āha:

- „So luddo haṃsakāreṇa rājadvāraṃ upagami,
paṭivedetha maṃ rañño: dhātaraṃ⁶ āyaṃ āgato ti. 128.
15 Ta. paṭi--maṃ ti Khemako āgato ti evaṃ rañño maṃ vedetha⁷, dha-
taraṃ⁸ āyaṃ ti ayam dh-o āgato ti ca paṭivedetha.

Dovāriko gantvā paṭivedesi, rājā sañjātavomanasso „khīp-
paṃ āgacchatā⁹“ ti vatvā amaccaganaparivuto ammaṇṇase-
tucchatto rājapallāṅke nisīno Khemakaṃ haṃsakācakaṃ
10 ādāya mahātalaṃ abhirūḥhaṃ dīsvā suvaṇṇavannaṃ haṃse olo-
ketvā „sampaṇṇo me manoratho“ ti tassa¹⁰ kattabbhikkiccaṃ
amace āpāpesi.

Tam atthaṃ pakāseto Satthā āha:

- „Te dīsvā puñṇasaṃkāsā uḥho lakkaḥhāsaṃmate¹¹
25 khala saññamāno¹² rājā amace aḥhahhāsatha: 129.
„Deṭṭha luddassa vatthāṇāṃ anupānaṃ ca bhogaṇaṃ.
kāmaṃkaro hīrasā¹³ aya¹⁴ yāvanto eva¹⁵ lochunīti¹⁶. 130.

Ta. puñṇasaṃkāsā ti attano puñṇasaṃkāsā, lakkaḥhāsaṃmate¹⁷ ti
seṭṭhasaṃmate abhiññāto, khala¹⁸ ti upāto, tassa te khala dīsvā ti pariṇapadana
30 sambandho, deṭṭha¹⁹ ti ādi rājā pamaṇikāraṃ karonto ā. ta. kāmaṃkaro

¹ C¹ add. naṃ. ² Id add. ayaṃ. ³ C¹ -ā. ⁴ C¹ -so. ⁵ C¹ -gammāno;
Id -gacchamāno. ⁶ Id nivedetha. ⁷ Id add. deṭṭha luddassa ti tassa. ⁸ B¹
lakkaḥhāsa. ⁹ C¹ saññamāno. Id samyannamo. ¹⁰ read: kāmaṃ karoti yaṃ
assa? ¹¹ Id eva. ¹² C¹ -āti.

bhāṣābhāṣā¹ ti bhāṣābhāṣā² aṣa ālmalikīyā³ aṣṭu, yāvaṁto ti yāvaṁto
aṣa leṣṭhā⁴ tathāka bhāṣābhāṣā aṣa doṭhā⁵ 'ti a.

Evam pasannāklāram kāretvā pītisomanassasamussāhito⁶
„gacchaṭṭha, nañ ālmalikīyā āneṭhā⁷ 'ti ā. Atha nañ
amaccā rājanīvesaṇā otāretvā kappitakesamassuñi mahātānu-
littam sabbālakārapatimanditam katvā rañño dassesum. Ath'
aṣa rājā samvaccare saṁsahassanññhānake dvādasagāme
ājaññayuttar⁸ ratham alakkatamabāgehañ cā 'ti mahantañ
yasañ dāpesi. So mahantañ yasañ labhitvā attano kammam⁹
pakāsetum „na te¹⁰ deva mayā ya vā so vā hañhe ānito, te
ayañ pana navutthamsasatasahassānañ rājā dhatarattho nāma,
ayañ pana senāpati So, uṁmā¹¹ 'ti ā. Atha nañ rājā „katham
te samma ete gahitā¹² ti pucchī.

Tam attamañ pakāseto Satthā āha:

1. Diṣvā luddam pasannettam¹ Kāsīrājā tadābravī² : 12
yañ³ āyam⁴ samma Khemaka pupphā hamseli upphati 131.
2. Katham eciñ majjhagatañ pāsahattho upāgami,
ekinnam āttasamgheli nimajjhimañ¹³ katham gahita. 132.

Te pasannettam ti pasannābhāṣam somassasappattam, yaḍḍiyañ¹⁴ ti
vayassa¹⁵ Khemaka yaḍḍi aṣṭu ālmalikīyā pakkharat navutthamsasahasasāhi pupphā¹⁶
upphati, katham eciñ majjhagatañ ti etam etam tam tvañ ratham
piyadassanānañ hamselānañ majjhagatañ etam¹⁷ āttasamghena ekinnam, ni-
majjhimañ ti n¹⁸ aṣa majjhimañ n¹⁹ aṣa²⁰ kaññitthañ attamañ hamsarājānañ
katham pāsahattho upāgami katham gahitā.

So tassa kathamto āha:

3. Ajja me sattamā ratti ādānāni upāsato²¹,
padam etassa anvesam appamanto bhavassito²². 133.
4. Ath' aṣa padam addakkhiñ carato ādānesanañ²³,
tathāhañ odahiñ pāsam, ev' etam diḍam aggahito ti. 134.

¹ C¹ a. ² a. b. ³ C¹ bhāṣā. ⁴ b. pītī. C¹ pīṭam. ⁵ b. a. ⁶ C¹ bhāṣā.

⁷ b. āha. ⁸ C¹ aṣṭu. ⁹ b. tadābravī. ¹⁰ b. yaḍḍiyañ. ¹¹ so all three
MSS. for nimma. ¹² C¹ yaḍḍiyañ. ¹³ yaḍḍiyañ? b. yaḍḍiyañ. ¹⁴ C¹
vayassa. b. samma. ¹⁵ b. aṣṭu. ¹⁶ C¹ eciñ aṣṭu. ¹⁷ b. upāga. ¹⁸
b. gahita. ¹⁹ b. ādānesanañ.

Ta addekkānti ādāntaḥ paratāpācattāmmānti a. ayaṃ eva vā pātho.
 upāśato¹ ti upamaśantānaḥ, pādau ti pāśabhūmīyāḥ ākṣantapāśau, bhava-
 vāśanto² ti nītipāñjaraṇṇīśanto³, arhaṣṣa⁴ 'ti śha śhaśha dīśha' ādāntānaṃ
 carantānaḥ pādau addekkānti, evānti ti evaṃ vānti, ājānā āgāhānti ti sab-
 3. śhaḥ kṣāntorāyāṃ addekkānti.

Tam autvā rājā „ayam dvāre thatvā paṭivedento pi dhata-
ratihass' evāgamanam paṭivedesi, idāni pi 'etam ekam eva
gauhī' ti vadati, kinna kho ettha kāraṇam" ti cintetvā s. 8.

11. Ludda dve ime⁸ sakonā, atha ako ti bhāsaṇa,
 12. cittaṇ nu te vipariyattham¹ ādu kīṇ nu jighiṇsaṇi²*, 135.

Ta. v. pariyatthan⁴ u' pellantha, eba kinne jigim⁵ u' khallo

Tato boddo „na me deva cittaṃ vipallatthaṃ nāpi ahaṃ
 itaraṃ aññasea dātukāmo, api" kbo para mayā cchite pāse eko
 12 baddho" ti avikaronto aha:

48. Yassa lohitakā tālā¹¹ tapaneyyanibhā¹² subhā
urahi sathacca¹³ tiththapī so me bandham¹⁴ udāzamī. 136.

vi. Athāyāṃ bhassaro pakkeḷi abaddho baddham Aturāṃ
ariyāṃ bruvāno¹⁷ atthāsi vajanto¹⁸ mānusiṃ girāṃ ti. 137.

90 Ta. lohitakā ti tatraṅga, tāla ti rajayo, utamasambhacca¹⁸ ti utam
 āhara, t. v. h. mahārāja pāsa' eti tatraṅgaṇṇasapphithagā āsā lohitakā
 sijjyo givāṇa parakkhijitā utam āhara tiṭṭhanti so ekō va manā¹⁹ pāsa han-
 dhādi upagata²⁰ ti, bhāsaro ti pariuddha pahāsaṇṇaṇṇo, āraṇṇo ti gā-
 mah dukkhito āccāsi.

२३ "Dhataratthassa baddhabhāvāhi kaivā nivattitvā etam sa-
masādetvā mamāgamanakāle paccoggaṃmanam kaivā ākāse yeva
mayā saddhīhi madhurapāṭisaṇṭhāram katvā manussabhāsāya
dhataratthassa gane kathento atthāsi, imame hadayaṃ mudda-

^a C₁₀ upaharoso, B₁₀ upágato. ^b Jodo bhavi. B₁₀ gharo. ^c C₁₀ vidat. B₁₀ vidat.

¹ *Id.* white, ² *Id.* white, ³ *Id.* white, ⁴ *Id.* white, ⁵ *Id.* white, ⁶ *Id.* white, ⁷ *Id.* white, ⁸ *Id.* white, ⁹ *Id.* white, ¹⁰ *Id.* white, ¹¹ *Id.* white, ¹² *Id.* white, ¹³ *Id.* white, ¹⁴ *Id.* white, ¹⁵ *Id.* white, ¹⁶ *Id.* white, ¹⁷ *Id.* white, ¹⁸ *Id.* white, ¹⁹ *Id.* white, ²⁰ *Id.* white, ²¹ *Id.* white, ²² *Id.* white, ²³ *Id.* white, ²⁴ *Id.* white, ²⁵ *Id.* white, ²⁶ *Id.* white, ²⁷ *Id.* white, ²⁸ *Id.* white, ²⁹ *Id.* white, ³⁰ *Id.* white, ³¹ *Id.* white, ³² *Id.* white, ³³ *Id.* white, ³⁴ *Id.* white, ³⁵ *Id.* white, ³⁶ *Id.* white, ³⁷ *Id.* white, ³⁸ *Id.* white, ³⁹ *Id.* white, ⁴⁰ *Id.* white, ⁴¹ *Id.* white, ⁴² *Id.* white, ⁴³ *Id.* white, ⁴⁴ *Id.* white, ⁴⁵ *Id.* white, ⁴⁶ *Id.* white, ⁴⁷ *Id.* white, ⁴⁸ *Id.* white, ⁴⁹ *Id.* white, ⁵⁰ *Id.* white, ⁵¹ *Id.* white, ⁵² *Id.* white, ⁵³ *Id.* white, ⁵⁴ *Id.* white, ⁵⁵ *Id.* white, ⁵⁶ *Id.* white, ⁵⁷ *Id.* white, ⁵⁸ *Id.* white, ⁵⁹ *Id.* white, ⁶⁰ *Id.* white, ⁶¹ *Id.* white, ⁶² *Id.* white, ⁶³ *Id.* white, ⁶⁴ *Id.* white, ⁶⁵ *Id.* white, ⁶⁶ *Id.* white, ⁶⁷ *Id.* white, ⁶⁸ *Id.* white, ⁶⁹ *Id.* white, ⁷⁰ *Id.* white, ⁷¹ *Id.* white, ⁷² *Id.* white, ⁷³ *Id.* white, ⁷⁴ *Id.* white, ⁷⁵ *Id.* white, ⁷⁶ *Id.* white, ⁷⁷ *Id.* white, ⁷⁸ *Id.* white, ⁷⁹ *Id.* white, ⁸⁰ *Id.* white, ⁸¹ *Id.* white, ⁸² *Id.* white, ⁸³ *Id.* white, ⁸⁴ *Id.* white, ⁸⁵ *Id.* white, ⁸⁶ *Id.* white, ⁸⁷ *Id.* white, ⁸⁸ *Id.* white, ⁸⁹ *Id.* white, ⁹⁰ *Id.* white, ⁹¹ *Id.* white, ⁹² *Id.* white, ⁹³ *Id.* white, ⁹⁴ *Id.* white, ⁹⁵ *Id.* white, ⁹⁶ *Id.* white, ⁹⁷ *Id.* white, ⁹⁸ *Id.* white, ⁹⁹ *Id.* white, ¹⁰⁰ *Id.* white, ¹⁰¹ *Id.* white, ¹⁰² *Id.* white, ¹⁰³ *Id.* white, ¹⁰⁴ *Id.* white, ¹⁰⁵ *Id.* white, ¹⁰⁶ *Id.* white, ¹⁰⁷ *Id.* white, ¹⁰⁸ *Id.* white, ¹⁰⁹ *Id.* white, ¹¹⁰ *Id.* white, ¹¹¹ *Id.* white, ¹¹² *Id.* white, ¹¹³ *Id.* white, ¹¹⁴ *Id.* white, ¹¹⁵ *Id.* white, ¹¹⁶ *Id.* white, ¹¹⁷ *Id.* white, ¹¹⁸ *Id.* white, ¹¹⁹ *Id.* white, ¹²⁰ *Id.* white, ¹²¹ *Id.* white, ¹²² *Id.* white, ¹²³ *Id.* white, ¹²⁴ *Id.* white, ¹²⁵ *Id.* white, ¹²⁶ *Id.* white, ¹²⁷ *Id.* white, ¹²⁸ *Id.* white, ¹²⁹ *Id.* white, ¹³⁰ *Id.* white, ¹³¹ *Id.* white, ¹³² *Id.* white, ¹³³ *Id.* white, ¹³⁴ *Id.* white, ¹³⁵ *Id.* white, ¹³⁶ *Id.* white, ¹³⁷ *Id.* white, ¹³⁸ *Id.* white, ¹³⁹ *Id.* white, ¹⁴⁰ *Id.* white, ¹⁴¹ *Id.* white, ¹⁴² *Id.* white, ¹⁴³ *Id.* white, ¹⁴⁴ *Id.* white, ¹⁴⁵ *Id.* white, ¹⁴⁶ *Id.* white, ¹⁴⁷ *Id.* white, ¹⁴⁸ *Id.* white, ¹⁴⁹ *Id.* white, ¹⁵⁰ *Id.* white, ¹⁵¹ *Id.* white, ¹⁵² *Id.* white, ¹⁵³ *Id.* white, ¹⁵⁴ *Id.* white, ¹⁵⁵ *Id.* white, ¹⁵⁶ *Id.* white, ¹⁵⁷ *Id.* white, ¹⁵⁸ *Id.* white, ¹⁵⁹ *Id.* white, ¹⁶⁰ *Id.* white, ¹⁶¹ *Id.* white, ¹⁶² *Id.* white, ¹⁶³ *Id.* white, ¹⁶⁴ *Id.* white, ¹⁶⁵ *Id.* white, ¹⁶⁶ *Id.* white, ¹⁶⁷ *Id.* white, ¹⁶⁸ *Id.* white, ¹⁶⁹ *Id.* white, ¹⁷⁰ *Id.* white, ¹⁷¹ *Id.* white, ¹⁷² *Id.* white, ¹⁷³ *Id.* white, ¹⁷⁴ *Id.* white, ¹⁷⁵ *Id.* white, ¹⁷⁶ *Id.* white, ¹⁷⁷ *Id.* white, ¹⁷⁸ *Id.* white, ¹⁷⁹ *Id.* white, ¹⁸⁰ *Id.* white, ¹⁸¹ *Id.* white, ¹⁸² *Id.* white, ¹⁸³ *Id.* white, ¹⁸⁴ *Id.* white, ¹⁸⁵ *Id.* white, ¹⁸⁶ *Id.* white, ¹⁸⁷ *Id.* white, ¹⁸⁸ *Id.* white, ¹⁸⁹ *Id.* white, ¹⁹⁰ *Id.* white, ¹⁹¹ *Id.* white, ¹⁹² *Id.* white, ¹⁹³ *Id.* white, ¹⁹⁴ *Id.* white, ¹⁹⁵ *Id.* white, ¹⁹⁶ *Id.* white, ¹⁹⁷ *Id.* white, ¹⁹⁸ *Id.* white, ¹⁹⁹ *Id.* white, ²⁰⁰ *Id.* white, ²⁰¹ *Id.* white, ²⁰² *Id.* white, ²⁰³ *Id.* white, ²⁰⁴ *Id.* white, ²⁰⁵ *Id.* white, ²⁰⁶ *Id.* white, ²⁰⁷ *Id.* white, ²⁰⁸ *Id.* white, ²⁰⁹ *Id.* white, ²¹⁰ *Id.* white, ²¹¹ *Id.* white, ²¹² *Id.* white, ²¹³ *Id.* white, ²¹⁴ *Id.* white, ²¹⁵ *Id.* white, ²¹⁶ *Id.* white, ²¹⁷ *Id.* white, ²¹⁸ *Id.* white, ²¹⁹ *Id.* white, ²²⁰ *Id.* white, ²²¹ *Id.* white, ²²² *Id.* white, ²²³ *Id.* white, ²²⁴ *Id.* white, ²²⁵ *Id.* white, ²²⁶ *Id.* white, ²²⁷ *Id.* white, ²²⁸ *Id.* white, ²²⁹ *Id.* white, ²³⁰ *Id.* white, ²³¹ *Id.* white, ²³² *Id.* white, ²³³ *Id.* white, ²³⁴ <

Ok -yatham, C² -yathi C² -yathi, C² -yathi C² -yathi, C² -yathi C² -yathi, C² -yathi

14 -yatan. 15 C⁶ jikhis-, C⁷ ebigs-, B⁶ yatan-. 16 B⁶ and C⁶. 17 C⁶ ebigs-

¹¹ Tala -ulyá. ¹² Ch' praxomma, Ch' praxomáccca, Nd praxomáccca, Nd praxomáccca.

hūdra 11 Cā saddham. 12 Cā brūṅāṇo. 13 brāhṃaṇo. 14 Bā brāhṃaṇo. 15

C⁰ uracanthide(s), C¹ uracanth-, C² morph-, H² urac-

0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000

kaṁ katvā puna etass' eva purāto atthāsi, atthūhaṁ deva
 Su-assa subhāsitaṁ sutvā pasammacitto dhatarattham' vie-
 sajjesiṁ, iti dhataratthaassa pāsato makkho, ime haṁse ādāya
 mama idhāgamaṇaṁ ca Sumukheṁ' eva katan' ti evaṁ so
 Su-assa gupāṁ kathesi. Tath' sutvā rājā Su-assa dhamma-
 katham' sotukāmo ahoṣi, luddaputtassa sakkāraṁ karantassa'
 eva suriye atthagamito, dipā paṭṭalita, bahū khattiyādāyo
 sannipatitā, Khemā devī pi vividhanāṭakaparivārā' raṇṇe
 dakkhiṇapasae nistā, tasmiṁ khane rājā Su-assa kathāpetu-
 kāmo g. ā.:

10. Atha kiṁ nu dāmi Sumukha haṁ sambacca tiṭṭhasi
 adu' me parisam' patto bhaya' bhūto no bhāsaṁti. 138.

Ta. sambaccā 'ti madhuraṭṭha kha evaṁ attha kaṁ dāmi idāmi makkham
 pidhāya tiṭṭhasi, idā ti kaccā', bhaya' bhūto ti parisam'rajjabhayaṁ bhūto bhūto

Tam' sutvā Sumukho abhitaṭṭhāvaṁ dassento ā:

11. Nāhaṁ Kāśipati bhūto ogayha parisam' tava,
 nāhaṁ bhaya' na bhāsaṁti vākyam' atthasmiṁ tādāso ti. 139.

Ta. tādāso ti apt' ca kha pana isāhāṭṭha attha uppanno vākyam' bhā-
 saṁtiṁ varanokāsaṁ cōkento nistāno 'mūḍhi ā.

Tam' sutvā rājā kathasō vadḍbetukāmatāya paribhāsaṁ so
 karonto ā:

12. Na te abhisaṁsaṁ passe na ratho nāpi¹ pattike
 nāssa cammam' vā kīṭam' vā vaṁmino ca dhanuggahe. 140.

13. Na hiraṇṇaṁ sōvaṇṇam' vā nāgarāṁ² vā aṇṇāpitaṁ
 otṭipam'³ parikkam' duggam' daḥkam' attālakotthakam'
 yattha pavitṭho Sumukha bhāyitabbaṁ⁴ na bhāyasati⁵. 141.

Ta. abhisaṁsaṁ ti rakṭhanatthāya⁶ parivaretvā bhūtam' avudhahattham'
 parisam' so na passeṁti, nāssa⁷ ti attha aṇṇā⁸ ti nipātamatam', cammam' ti kha-
 parittasammam'⁹, kīṭam' ti kīṭakam' cūṭpālam' vuccati, cūṭipāṭṭhaṭṭhāpi te
 samūḍha¹⁰ n' atthiṁ dipeti, vaṁmino ti vaṁmasamūḍha, na hiraṇṇam' ti
 yaṁ nīsaṇṇa na bhāyasati¹¹ tam' bhāṇṇam' pi te na passeṁti.

¹ C^o devī vividhā nāṭaka.

² C^o adā.

³ B^o adu' ti kīṭi.

⁴ B^o nā.

⁵ C^o

C^o nahharam. ⁶ so C^o; B^o cūṭam.

⁷ C^o bhāsi.

⁸ C^o bhāsa.

⁹ C^o

-na. ¹⁰ C^o -na. ¹¹ C^o samū.

¹² C^o bhāyapattiti.

Evam rañhā „kiñ te abhāyanakāraṇaṃ" ti vutte tam kathanto ā:

1. Na me abhisaṇa¹ attho nagareṇa dhanena vā,
apathena paṭham yāma antalikkhecarā mayam. 142.
2. Suta ca paṇḍita ty-amhā nipuṇā atthacintakā²,
bhāsem³ atthavatiṃ vācam sacca⁴ c⁵ assa patitthito. 143.
3. Kiñ ca tuyham asaccasaṇa anariyassa karissati
musāvādiṇa loddasaṇa bhanitam pi subhāsitam ti. 144.

Ta. abhisaṇa¹ ti āraḥkhaṇavāseṇa, attho ti etena maṇa khanda o⁶
10 atthi, kasmā yasmi apareṇa⁷ tumhāleṇaṃ amaggaṃ maggaṃ⁸ māpetvā yāma
ādhāraṇiṇo mayam⁹ ti, paṇḍita tyamhā ti tvaṃ sui¹⁰ amhā, tam¹¹ aya kīraṇeṇā
amhākaṃ santiṭṭhā dhammasaṇḍhāmo kira so gāhāpeti, asaccasaṇā¹² ti sacca¹³
paraṃ tvaṃ sacce patitthito asā atthavatiṃ kāraṇaṇissatam vācam bhāseyyāma
asaccasaṇā¹⁴ ti vacassacchariṭṭasaṇa tava subhāsitam munassa danteṇa¹⁵ ti
15 kiñ karissati.

Tam sutvā rājā „kasmā maṃ musāvādi anariyo ti vadaṣi,
kim mayā katan" ti āha. Atha naḥ Sumakho tena hi anuḍ-
hiti vatvā ā:

4. Tam¹⁶ brāhmaṇānaṃ vācaṇā¹⁷ imaṃ Khemā¹⁸ akārayi,
10 abhayaṇā ca tayā ghuṭṭhaṃ imāyo dasadhā disā. 145.
5. Ogayha te pokkharaniṃ vippasaṇṇodakam sucin¹⁹
pahūtaṃ cādanam²⁰ tattha abhiṇṇā²¹ o²² ettha pakkhinam. 146.
6. Idam sutvāna nigeḷḷasaṇa āgat²³ asamā²⁴ tav²⁵ antike,
te te baddh²⁶ asamā²⁷ pāsena, etam²⁸ te bhāsitam musā. 147.
7. Musāvādaṃ purakkhatvā icchālobhaṇā ca pāpakam
15 ubbo sandhiṃ atikkamma asātam upapajjati. 148.

Ta. tān ti evam, Khemā¹⁸ ti evamānāṃkaṃ pokkharaniṃ, ghuṭṭhaṃ
ti evaṃkaṃ kappasaṇa (kattā) ghoḍapittam, dasadhā ti imā ti dasadhā (thā) ti²⁹
20 disāsu tvaṃ abhayaṇa ghuṭṭhaṇā, ogayha³⁰ ti ogayhaṇā āgatasaṇa santikā, pahū-
ṭa cādanam³¹ ti pahūṭaṇā ca padunuppasāḍḍhāṇāṃ odanam³², idam

¹ C² attha-, B⁴ vatta-. ² C² sabbe. ³ B⁴ apathena. ⁴ B⁴ paṭham. ⁵ C² vayan.
⁶ C² sacce, C² sacce. ⁷ so all three MSS. ⁸ C² -magga. ⁹ B⁴ -am.
¹⁰ C² modanam, B⁴ khā-. ¹¹ B⁴ -tamhā. ¹² B⁴ bandhanaṇā. ¹³ B⁴ shau.
¹⁴ B⁴ -an. ¹⁵ so C²; B⁴ danteṇā disā tam tam. ¹⁶ C² -edhaṇ-, B⁴ -khi-
danam. ¹⁷ B⁴ khidanam.

sutvānā ti itahe tava pokkharanūṇaṃ agāhivā āgatānaṃ santikā idam abhayaṃ
 sutvā tava santikā tava samīpe teyā kṛitapokkharanūṇaṃ āga' amhā ti a. te te
 ti te mayāṃ tava piṇṇa baddhā, purakkhatvā ti purato katvā, lochhā-
 lobhan ti lochhāsambhātam pāpakam lobham, ubbo sandhā ti ubhayaṃ
 devaloka ca manussaloka ca patisaṇḍhā, itahe eva pāpādhommā¹ purato katvā
 satanto puggalo sugatipatisaṇḍhānaṃ atthakamittā, eṭṭha ti uttaram upapaṭṭhi.

Evam parisamajjhe yeva rājānaṃ lajjāpesi. Atha naṃ
 rājā „nāhaṃ Sumukha tumhe māreṇvā māṃsakhādītukāmo"
 gaṇhāpesiṃ, paṇḍitabhāvaṃ pana vo sutvā subhāsitaṃ sotukāmo
 gaṇhāpesiṃ ti"² pakāseṇto ā.:

91. Nāparaṇḍhāma³ Sumukha, na pi lobhā vaṃ aggahitā,
 autā ca paṇḍitā ty-attha nipaṇā atthacintakā⁴. 149.
 92. Appa⁵ utthavasiṃ vācam vyākareyyuṃ⁶ idhāgatā,
 rathā taṃ samma pesādo vutto Sumukha-m-aggahitā. 150.

Ta. nāparaṇḍhāmā⁷ ti māreṇto avatṛajhātī⁸ nāma mayāṃ na māreṇa,
 lobhāsamaggahitā ti manussāṃ khādītukāmo hutvā lobhā vaṃ⁹ tumhe na pi¹⁰
 aggahitā, paṇḍitā tyatthā ti paṇḍitā ti na¹¹ atthā¹², atthacintakā ti pa-
 sochannānaṃ atthānaṃ cintakā, utthavasi ti kṛtapāṇestāp, rathā ti tava
 kṛtāpāna, vutto ti mayā vutto hutvā, Sumukhamaggahitā ālapeti, māreṇ
 sandhikaro, aggahitā dhammaṃ dassetvā¹³ tumhe gaṇhi.

Taṃ sutvā Sumukho¹⁴ „ayuttāṃ te katanā mahārājā"¹⁵ ti
 vatvā ā.:

93. N¹⁶ eva bhūtā¹⁷ Kāsiṇatī apanṭasmiṃ jīvite,
 bhāseṃ¹⁸ utthavatiṃ vācam sampattā kālāpariyāyāṃ¹⁹. 151.
 94. Yo²⁰ migeṇa migāṃ hanti pakkhiṇā vā pana pakkhiṇā
 sutena vā sutāṃ kiṇe²¹ ki anariyatarāṃ tato. 152.
 95. Yo ca ariyaroḍḍhāṃ bhāse anariyadhammā²² avasāto
 ubbo so dhammasate lokā idha c' eva parattha ca. 153.
 96. Na majjetha yasāṃ patto, na vyatthe²³ pattasamaṃyāṇā,
 vāyapeth' eva kiccesu, saṃvare vāvarāṇi ca. 154.

¹ so C²; B² itahe dhamma. ² C² B² manussā. ³ C² nāra. ⁴ B² tyatthā.

⁵ so C²; B² vyākareyyuṃ. ⁶ so C²; B² avatṛajhātī. ⁷ C² eva.

⁸ so C². ⁹ B² nāma. ¹⁰ B² autā atthā. ¹¹ B² dassetvā. ¹² B² add subhāsitaṃ

sotukāmo. ¹³ B² bhū. ¹⁴ read -pariyāyāṃ. ¹⁵ C² ye. ¹⁶ B² khyā. ¹⁷ B² khyā.

¹⁸ B² hyātha.

ev. Ye vaddhā abbhaticcantā' sampattā kālapariyāyan'¹

idha dhammam caritvāna ev' ete tidivam gatā. 155.

ev. Idam autvā Kāsiṇi dhammam attani pālaya.

dhatarattham ca muñcāhi haṁsānān pavaruttaman ti. 156.

- 3 Ta upanissamin u maraṇasantikam² upaṇṭe, kālapariyāyan u maraṇakkāvēraṇa paṭṭi samānā³ bhāṣasāma⁴ na hi dhammakāṭhikam haṁsitarā maraṇabhayena tallevā dhammam upaṇṭi, syuttas te kaṭam, mīḥenā u syuttasikkhāpīteva dīpakaṁṭhena, haṁsitarā haṁs paṭṭhina u dīpakaṇṭhikāna ca, sutenti u khamam nibbhayan u viśantena dīpakaṁṭhapaṭṭhāsaṁsena padamāsaṁsena, sutan u paṇḍito cittaakāṭhī eva sutan dhammakāṭhikam, kīṇa⁵ u dhammāni soṇḍhānā⁶ pāsahānīdhamma u yo⁷ kīṇeyya bādheyya, tato u tesam kīṇiyato uttaritvā uḍḍam anariyatarān vāma kīṇa aṭṭhi, ariyatarān u muḍḍhena ariyatarānān sūddharatarānān bhīṣati, dhammāsaṁsāro u khamma⁸ anariyadhammanā⁹ āvaṇṭito, obho u devatānā ca manussalokā ca u ubha-
 12 yamā, idha eva u idha upapanno¹⁰ pi jarattha upapanno¹¹ pi svaṛāpo devāhi supatṭhakehi dhammāna nīṇayam eva upaṇṭijati, paṭṭasamāyan u jī-
 13 tassamāyapamāṇam¹² pi dukkham jātva na kilameyya, samvare -- eṇā u ātano chiddant rādhānā¹³ sūddharareyya pīḍareyya, vaddha u gupāvadānā paṇḍitā, abbhaticcantā u imān manussalokam¹⁴ aṭṭhanta, pariyāyan u maraṇa-
 16 kālapariyāyapaṭṭi haṁsī, eva u evam ete, idam u idam maya vuttam aṭṭha-
 17 ṇṇitvā vacanān, dhammam u paṇḍitadhammam¹⁵ pi sūddharadhammam pi.

Tam autvā rājā āha:

ev. Aharant' udakam pajjanā¹⁶ āsanā u mahārakhatu

pañjarato pamokkhamā dhatarattham yasassinaṁ 157.

ev. Tañ ca senāpatim dhīraṁ nīpunaṁ atthacintakam

yo sukho sukṛito¹⁷ rañño dukkhiṇo hoti dukkṛito. 158.

ev. Etāḍḍhe¹⁸ kho arahatā¹⁹ pīḍam asnātu²⁰ bhāttano

yathāyaṁ Samukho rañño pāṇasādhāraṇo sakṛā ti. 159.

Ta, udakan u pādādharaṇam, pajjan u paṭṭabbhājanam, sukho u

30 sukhamā sati.

Rañño vacanān sūyā tesam āsanāni haritvā ta, nisinnā-
 nam gandhūdakena pāde dhovitvā satapākatolena abbhāṇajayimān.

¹ O' abbhā. ² read - pariyāyan. ³ O' -kī. ⁴ B' add na. ⁵ O' -mī. ⁶ B' kīyā. B' kīyā. ⁷ B' dhammā. ⁸ O' so. ⁹ O' khammam. ¹⁰ B' dhammā. ¹¹ O' uppa. ¹² B' -sāyamaṇṇam. ¹³ B' d'arānān. ¹⁴ O' -mī abbhā. ¹⁵ B' -mīya. ¹⁶ B' pajjanā. ¹⁷ O' -sā. ¹⁸ O' -sā. ¹⁹ O' -sā. ²⁰ O' -sā. ²¹ B' dhammā. O' samān.

Saithā tam attamaṁ pakāseṇto āha:

11. Piṭṭhaṁ ca saḥasavannuṁ aṭṭhapādam manamamā
maṭṭhaṁ¹ kāsikavattitham² dhataratṭha upāriṣi. 160.
12. Kaccasaṁ ca saḥasavannuṁ veyyagghaparisiḍḍitam³
Samakko aṭṭha pāvakkhi dhatacattithas⁴ anantara. 161.
13. Tesam kaṇḍamapattahi⁵ paṭhā ādāya Kāsiya
hamānānaṁ abhihāreyyāṁ aggarāṇṇo pavāsitāṁ ti. 162.

Ta. maṭṭhaṁ ti karagapattipattam, kāsikavattitham² ti kāsika-
vattithena aṭṭham, kaccasaṁ ti majjhe amāhittavyagghasammaparisiḍḍitam³
maṅgaladāse aggamahasiya nisīdanapattitham, kaṇḍamapattihīṁ surasa- 12
bhājanāṁ, paṭhā ti bahujānā. Kāsiya ti Kāśratthasīma, abhihāreyyāṁ
ti upanāseṇa, aggarāṇṇo pavāsitāṁ ti aṭṭhasaṁvannuṁ⁴ pakkhitaṁ
hamānānāṁ paṇḍakāratthiyo Kāśiraṇṇo pavāsitāṁ anaggarasabbajanāṁ.

Evam upanāte paṇḍa saṁmiṁ Kāśirajā tesam suṇṇahattamā
sayam kuvannapattim gahetvā upanāseṇi, te tato ca madhulāje 13
khādītva madhurodakam⁵ pivimsu, aṭṭha M. raṇṇo abhihāraṁ ca
pasādaṁ ca⁶ diāvā patisanthāraṁ akāsi.

Tam pakāseṇto Saithā āha:

14. Diāvā abhihāraṁ aggam-Kāśirajāṇa pavāsaṁ
kusalā khattadhammānaṁ tato pucchā anantara. 163.
15. Kaccā⁷ na bhoto kusalaṁ kaccā⁸ bhoto anāmayam, (IV $\frac{112}{212}$ V $\frac{112}{212}$)
kaccā ruttam idam phitam dhammena-m-ānussasati⁹, 164.
16. Kusalaṁ c¹⁰ eva me hanta aṭṭha hanta anāmayam,
aṭṭha ruttam idam phitam dhammena-m-ānussasati¹¹, 165.
17. Kaccā bhoto anussesaṁ dham kaccā na vijjati. 166.
18. Kaccā na te tes¹² aṭṭhesu nāvakamikkhanti jīvitam, 167.
19. Aṭṭha pi na anussesaṁ dham kaccā na vijjati,
aṭṭha pi te mam aṭṭhesu nāvakamikkhanti jīvitam. 168.
20. Kaccā te sādasi bhariyā assavā piyadhāni
puttarūpayasūpetā tara chandavāsānugā. 169.
21. Aṭṭha na sādasi bhariyā assavā piyadhāni
puttarūpayasūpetā mama chandavāsānugā. 170.

¹ C² maṭṭha, B² paṭha, B³ maṭṭha. ² B² -vattitham, B³ -vattitham. C²
pattipattim (or pavāsitāṁ). ³ B² -parivappitāṁ, C² -abhihā. ⁴ B² -maṭṭhi.
⁵ C² -pattitham, C³ -pattitham. B² vattitham. ⁶ C² -ti. ⁷ B² -vattipattam,
B³ -vattipattipattim. ⁸ C² -madhukam. ⁹ C² -abhihārapasā. ¹⁰ B² -kaccā
throughout. ¹¹ B² -kaccā, B³ -kaccā. ¹² B² -kaccā.

dhammam nāgā paterāgā nubbhāva ajjaram mudubbhāva maddarāva apasātha-
kammam tapo-mettipūbhāhāgā akkodhā¹ karmipūbhāhāgā aññāsa² adhi-
vāsa³ khañhi⁴ svirodha⁵ svirodhanam, aññatva⁶ ti mma⁷ lūmā⁸ gūva⁹ samyattam¹⁰
aññatva¹¹, bhāva¹² dāva¹³ n¹⁴ rittadāva¹⁵, amāññāya¹⁶ 'ti aññatva¹⁷, amākam¹⁸ pi
rittadāva¹⁹ nāma²⁰ n²¹ aññi, yam²² nsa²³ jñeyya²⁴ tam²⁵ aññatva²⁶ pharusa²⁷ kakkhalā²⁸
gīṭā²⁹ viñajjā³⁰ ayonisa³¹ ti anupāyāna³² yāna³³ māmā³⁴ 'ti yān³⁵ vajji³⁶ umbesa³⁷
na³⁸ santi³⁹ 'ti⁴⁰ vadeti, na⁴¹ idam⁴² ti⁴³ tasmā⁴⁴ n⁴⁵ 'idam⁴⁶ vacanam⁴⁷ paññatamiva⁴⁸
na⁴⁹ hoti⁵⁰ ten⁵¹ eva⁵² samma⁵³ na⁵⁴ paññāto⁵⁵ viya⁵⁶ upatthāti.

Taṁ sutvā Sumukho „mayā guṇasampanno va" rūjā ap-
sādito, so me⁸ kuddho, khamāpessāmi naṁ" ti cintetvā ā. 10

4. Atthi me taññ atisāraṇaṃ vegaṇa maññādhupa
dhataratthe ca baddhaṣṣaṇi dukkhaṃ me vipulāṃ abh. 180.

m. 'Tvam pitā viya' puttānnaṁ ubhātānāṁ dharanī-r-iva'
asmākaṁ adhipannānaṁ khamassu rājakoṭṭajāṛa 'ti. 181.

Ta. añjāraṇa ti paṭikkhātthā¹³, vegaṇa ti ahaṇa etam kathaṃ kathanā 18
 vegaṇa saññe kathanā, dukkhaṇa ti etadakkadukkhāna mama vipulāna ahaṇa,
 tamākoḍharasena yaṃ¹⁴ mayā vuttāna saṃma kama¹⁵ mahāñā¹⁶ 'ti, puttāraṇa
 ti vande amhaṇaṃ puttānaṃ piṭa vija, dhāraṇāpīṭhā¹⁷ 'ti paṇaḍḍhātthānaṃ paṇḍavi
 vija ca vande amhaṇaṃ vasaṇa, adhipantiṇaṇa ti doḍḍa aparādhena añjor-
 thātthānaṃ, khameṇa¹⁸ ti idha so āsāṇa oṇṇa paṭikkhāti añjāliṃ kave¹⁹ ā 20

Attha nam rājā ālīngitvā ādāya suraṇṇapīṭha¹³ nīṣṭhāpervā
accavena¹⁴ deśānān patigambhanto A.:

॥ Etan te anumodāma yaṁ bhāvaṁ na nigūhasi,
kūlaṁ pahindasi pakkhi, ujoko si vīṇaṅgama 'ti. 182.

Ta apumodama 'it etan te dahan khamāma, yaṇ ti yaṇaṇi tvaḥ suṇe na
cittam patteḥcānabbhāvaṇ na gūhaṇi, khīlāṇ ti 'cittakhamānaḥ.

Idam' vatvā pana rājā M-assa dhammakathāya Sumukhassa
ca ujjhāve pasiditvā „pasannena nāma pasannakāro kātabbo“
ti ubhinnaṃ pi tesam' attano rajjasīriṃ niyyādenso ā.:

22. Yam kiñci ratanam atthi Kāsirājadivesane
rajasth-īstārūpañ ca muttā veluriyā bahū .183.

¹ *Ida* akedho. ² *Ch* adikkedho. ³ *Ch* gupam-. ⁴ *H* vijjanti. ⁵ *H* *te* tamamama.

1 C¹ khmuyk. 2 C² xemleke. C³ xema. 3 C⁴ xax. 4 B¹ xivilya. 5 B² addi.
kathak. 10 C¹ xax. 11 B¹ xhamatha. C² xama xhama. 12 C² xamagithe.
C³ xamagithe. 13 B¹ xax.

“Manayo¹ sambhamuttasā ca vatthakam² haricandanaṃ
ajinasā³ dantabhogaṇā ca loham⁴ kālāyasaṃ⁵ bahum⁶,
etaṃ dadāmi vo vittaṃ, jāsaram viśasajāmi vo ti. 184.

Ta. aithān midahān, muttā ti viddhāntidhammā, manayo¹ ti
sambhāṇājāmi, sambhamuttasā² ti dakkhiṇavattasambharatasa³ ca
āmalavattamuttaratasa⁴ ca, vatthakam⁵ ti suttamakkāsiyavattān, ajinasā⁶ ti
ajinasagacchamā, loham⁷ kālāyasaṃ⁸ ti tumbalohā ca kālālohaṃ ca, jāsaram
ti kāsānamilena satacchattena soddhima dvādasasayojanika Bārasasānegare rājān.

Evā ca pama vatvā ubho pi te satacchattena pūjeyvā r.
19 paticchāpesi. Atha M. raññā saddhiṃ sallapanto ā:

“Addhā apacitā ty-amhā sakkatā ca rathesabha,
dhammeṇ vattamānāpaṃ¹⁰ tyam no ācariyo bhava, 185.

“Ācariya samanūñātā tayā anumatā mayāṃ,
taṃ padakkhipato katvā ñāti passeṃ¹¹ Ariṇḍamā¹² ti. 186.

13. Ta dhammeṇ ti kusālakammavattadhammeṇ, ācariyo ti tyam amhā
vyatitāro teasmā no¹⁴ ācariyo bho, api te dhammānā rājadhammānā akā-
ṭhitatā¹⁵ Sumakkāsa doṇaṃ dāseyya acariyepatiggahaseyya¹⁶ katantāpi teasmā
amhākam ācariyo va¹⁷, teasmā etān pi no ācariyakkhipedem¹⁸, ācariyo bhavā¹⁹ ti a.
passevatiṇḍamā²⁰ ti²¹ ti passevati Ariṇḍamā.

72. So tesāṃ saṃgamanāṃ anojāmi. B. rāṇasāpi dh. kathan-
tassā²² eva anujāmi utthāhi.

Tam aitham pakāseṇa Satthā āha:

“Sabbarattih cintayitrā manayitrā yathārattham
Kāṇḍajāṃ anuññāsi hūṇasānāṃ pavaruttaman²³ ti g. ā. 187.

73. Ta. yathārattham ti tam kiñci aitham²⁴ tehi saddhiṃ dhammabhaṃ ca
manetvā²⁵ ca sūhām tam cinteyvā, ca maneyvā vā²⁶ ti a., anuññāsi²⁷
gacchati²⁸ ti anuññāsi.

Evāṃ teṇa anuññāto B. rājānam „appamatto dhammena
r. kārehi²⁹ vatvā³⁰ patissaṃ silesu paticchāpesi. Rājāpi tesāṃ

¹ Bā-lyo. ² Cā-Akam. ³ Cā-apitān, Bā-ajinasā. ⁴ Cā-kālān, Bā-kālā-
⁵ Cā-Bā-ū. ⁶ Bā-lyo. ⁷ Bā-dakkhiṇavattasā. ⁸ Bā-āmalavattasā. ⁹ Cā-
-lyan Bā-lyan. ¹⁰ Cā-kāla, Bā-kālayam. ¹¹ Bā-va. ¹² Bā-umrilo. ¹³ Cā-
-mānāratthā in the place of teasmā in. ¹⁴ Cā-namākatthi. ¹⁵ Cā-pariggā. ¹⁶
patiggahaseyya, Bā-patiggahaseyya. ¹⁷ Cā-va. ¹⁸ Cā-patena, Bā-ācariyast. ¹⁹
Cā-ma. ²⁰ Cā-aithi. ²¹ Bā-ovadhā.

kañcanabhājanehi madhulāje madhurōdaka¹ ca upānetvā²
 niṭṭhitāhārakiece gandhamālādīhi pūjetvā B-am savanna-
 cañgotakena sayam ukkhīpi³, Khemā devī Sumukhañ ukkhīpi,
 aha ne alhapañjarañ uggahāpetvā suriyuggamanavelāya „ga-
 chatha sāmino“ ti vissajjesuñ.

Tam ahañ pakāseto Satthā āha:

100. Tato ratiyā rivassane suriyuggamanam pati
 pekkhato Kāśirājassa bhavañ te⁴ vigāhisu ti g. ā. 188;

Tatha vigāhisu ti ākañ pekkhandhesu.

Tesu M. savannacañgotakā⁵ uppatitvā ākāse thatvā „mā 10
 cintayī mahārāja, appamatto amhākañ ovāde vatteyyāsiti“
 rājānañ sammassāsetvā Sumukhañ ādāya Citinkūṭam eva gato,
 tāni pi kho navutikañsasahasāni Kañcanagbato olkhamitvā
 pabbatatale niṣinnāni⁶ te āgacchante disvā paccuggantvā pari-
 vāresuñ, te bhūṭiganaparivutā Cittakūṭatalaṃ pavisiṃsu.

Tam ahañ pakāseto Satthā āha:

101. Te aruge anuppatte disvāna parame dije
 keke ti-m-akarañ⁷ haṃsā, poṭṭasaddo ajāyaha. 189.

102. Te paritā pamuttena bhuttuñā bhuttugāravā
 samantā pariharimsu⁸ nḍajā laddhapaccayā, 190.

Ta, parame ti uttame, akarañ ti mahāsaddaṃ ulchāresuñ, keke ti
 ākāso, sabbhāveṇa keke ti saddam ākaṃsu, bhuttugāravā pariharimsu⁹ ti
 bhuttuñā pamuttabhāveṇa gantvā attinañ bhūṭigaravā¹⁰ samantā parivāresimsu,
 laddhapaccayā ti laddhapattipphā.

Evam parivāretvā ca pana te haṃsā „kathañ mutto ai 25
 mahārāja“ ti pecchimsu, M. Sumukhañ nissāya muttsabhāvañ
 Sañnyamarājaputtehi karakaṃmañ ca kāthesi, tañ sutvā tūṭṭhā
 haṃsagaṇā „Sumukho pana senāpati ca rājā ca laddo ca
 sukhitā niddukkhā nacirañ jīvanti“ ti āhaṃsu.

¹ C¹ = madhulākaṇḍā. ² B¹ = upānetvā. ³ B² = ukkhīpetvā. ⁴ B³ = bhavanato. ⁵
 B⁴ = kato. ⁶ B⁵ = innā, B⁶ = nipannā. ⁷ C⁷ = ti samakarañ. ⁸ C⁸ = kilesuñ.

Tam uttham pakāseva Saithā āhā¹:

100. Evaṃ mātavātāṃ utthā sabbe hevi padakkhijā
hamasā yathā² dhatarattihā ālisaṃgham upāgamaṃ ti. 191.

Tam Cullahamañātakā vāthāriṇaṃ³ eva.

1. S. i. d. ā. j. 2. „Tadā luddo Channo ahoḥ, Khemā devī
Khemā bhikkhū, rājā Sāriputto, parisaṃ Boddhapaṇisā, Sumakkho
Aṇando, dhatarajjho ahaṃ evā“ ti. Mahāhamanātakādi.

3. Sudhābhogañātakā.

Naguttama⁴ ti, Idam S. J. r. ekaṃ dānaññāsayaṃ bhik-
10 khmā ā k. So kira Sāvatthiyaṃ eko kulaputto Satttho dhamma-
kathāṃ sutvā paṣammetto pabbajjivā sūem paripūrākārī⁵ dhutaṅga-
gupaṣamānāgato sabrahmacāriṇo pavattamettacitto divasaṃsa tikkhat-
tam Boddhadhammasaṃghapattihāṃ appamatto āvāsaṃpanno dānañ-
ñāsāyo ahoḥ. „Sāriyudhammapārako attanā laddham paṭiggāhako⁶
15 vijjānāṇaṃ chinnaḥhatto hutvā devī yeva, tassa⁷ so dānaññāsāyo
dānābhiraṭṭhāro bhikkhusaṃghe pākaṇo ahoḥ. Ath⁸ ekadivasaṃ dū.
k. 2. „Evam aṃko nāma bhikkhu dānaññāsāyo dānābhiraṭṭo attanā
laddham paṣatamattam⁹ paṇiyam pi lobhāṃ chinnavā sabrahmacāriṇaṃ
devī, Boddhapaṇisā“ ev¹⁰ assa aññāsāyo“ ti. S. tam kathāṃ dūbhāya
20 „etadhiṭṭhāya sutvā Gandhakuṭṭo nikkhamivā āgatrā „k. 2. bh. r.
k. 2.“ ti p. „J. n.“ ti r. „ayaṃ bhikkhave bhikkhu pubbe adānāṃ
macchari tiṇaggena totahitoṃ pi adāṭā ahoḥ, atha tam ahaṃ dāmetvā
nibbiseranam katvā dānaphalam vaṇṇetvā dāne paṭiṭṭhāpeṇa¹¹ so
paṣatamattam odakam pi lobhivā „adatrā na piriṣṣāmti“ mama sante
25 varam aggahesi, tassa phaleṃ dānaññāsāyo dānābhiraṭṭo“ ti kateṃ“ a. ā.

A. B. Br. r. k. eko gaḥapati niddho ahoḥ astikoṭṭivibhavo.
Ath¹² assa rājā setthiṭṭhānaṃ adāsi. So rājapūjito nagara-
janapadapūjito hutvā ekadivasaṃ attano sampattim oloketvā
cintesi: „ayaṃ yaso mayā astitabhaven¹³ eva¹⁴ niddāyanteva
30 kāyaduccāritādini karontena¹⁵ (add: na) laddho saccaṇṇāni pana

¹ tathā paṇama. . . . āhā vānting in C². ² Devī add pi. ³ Devī vāntiṭṭhāna.
⁴ In C²; B⁴ Devī vāntiṭṭhāna; C⁵ Devī vāntiṭṭhāna. ⁵ Na gūṭṭama gūṭṭara. ⁶ B⁴
paṭipūṭṭi. C² paripūrā. ⁷ B⁴ tassa. ⁸ B⁴ paṭipūṭṭi. ⁹ B⁴ add tathā ahoḥ
tehi yeva. ¹⁰ C² astitabhavena. B⁴ astitabhavena. ¹¹ C² -to na.

pūretvā laddho', anāgate pi mayā mama paṭiṭṭham kātum
vattatīti" so rañño santikaṃ gantvā „deva mama ghare asīti-
koṭṭidhanam atthi, tam gaṇhā" 'ti vatvā „na mayham tava
dhanena attho, bahum me dhanam, tato' pi yad icchasi gaṇhā"
'ti vutte „kin na deva mama dhanam dānam" dātum labhā- 5
mīti" ā. Atha rañño „yathārochim karohīti" vutte catthen
nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre eā 'ti cha dāna-
sālā' karetvā devasikam chasatasahasapariccāgam karonto
mahādānam pavattesi. So yāvajjivam dānam datvā „imam
mama dānavahsam mā ucchioditthā"¹⁰ 'ti putte anussitvā¹⁰ 10
jīvitapariyosāne Sakko hutvā nibbatti. Putto pi 'ssa tath' eva
dānam datvā Cando hutvā nibbatti, tassa putto Suriyo hutvā'
tassa putto Mātali hutvā' tassa putto Pañcasikho hutvā nib-
batti. Tassa pana putto chaṭṭho seṭṭhi' Maccharikosiyō nāma
ahosi asītikotiṇivhavo yeva, so „mama pitupitāmahā bālā 15
abhesuṃ, dukkhena sambhatam dhanam chaḍḍesum, aham pana
dhanam rakkhissāmi, kaasaci kiñci na dassāmīti" cintetvā
dānasālam vidāhamsetvā agginā jhāpetvā thaddhamacchari
ahosi. Ath' assa gehadvāre yācakā sannipatitvā bāhū pag-
gayha „mahāseṭṭhi mā attano pitipitāmahanam vahsam nāsayi, 20
dānam dehīti" mahāsaddena paridevīnaṃ. Tam sutvā mahā-
jano „Maccharikosiyena attano vahso" ucchīno" ti nam
garahi. So jujjito vivesanadvāre yācakānaṃ¹² thānam nivāre-
tum ārakkham thapesi, te nippaccayā hutvā puna tassa geha-
dvāram na olokesuṃ, so tato paṭṭhāya dhanam eva sam- 25
gharatī¹¹, n' ev' attanā paribhuṇjati na puttadārādīnam dāti,
kañjikadutiyaṃ¹³ sakundakabhattam bhūṇjati, mūlaphalamatta-
fantāni¹⁴ thullavattāni nivāseti, paṇṇachattam mathake karetvā
Jaragōṇyuttajajjararathakena¹⁵ yāti, iti tassa asappurisaṃsa-

¹ C¹ -ā. ² B¹ ito. ³ B² omits dā-. ⁴ B¹ -ayo. ⁵ B¹ -dathā. ⁶ C¹ -
-eatvā. ⁷ B¹ add nibbatti. ⁸ B¹ laddho seṭṭhihānam in the place of
seṭṭhi. ⁹ C¹ -e. B¹ dānavahso. ¹⁰ B¹ add agatānaṃ. ¹¹ B¹ sambar. ¹²
B¹ kiñciyam bālagadutiyaṃ. ¹³ so C¹. B¹ dhūlakapamatta-. ¹⁴ B¹ Jaragōṇa
yuttana jujjara-.

tattakam dhanam sunakkhena laddhanālikeraṃ viya ahoṣi. So
 ekadivasam rājupattiḥānam gacchanto „anusetthim ādāya ga-
 mhasāmiti” tassa gehaṃ agamāsi, tamhi ca khaḇe anusetthi
 puttudhitaḥi parivuto navasappipakkamadhurasakkharacuppahi
 2 samkhataṃ pāyasaṃ bhuñjamāno nisinno ahoṣi¹, so Maccha-
 riyakosiyam divā āmanā vuttihāya „ahi mahāsetthi imasmim
 pallatike nistha” pāyasaṃ bhuñjissāmi²” ti³ 4. So⁴ tassa pā-
 yasaṃ divā va mukhe kheḇo uppajji, bhuñjitakāmo ahoṣi, evaṃ
 pana cintesi: „sac” āham bhuñjissāmi setthino⁵ mama gehaṃ
 10 āgatakāle paṭisakkāro kātabbo bhaviṣṣati, evaṃ me dhanam
 nassissanti, na bhuñjissāmiti” ā., ntha⁶ punappuna yāriyamāno
 pi „idāni me luttam, anhito umhi” na tecci, anusetthimhi⁷
 bhuñjante pana⁸ olokeno mukhe saḍḍāyamānena⁹ kheḇena nist-
 dītvā tassa bhattakiccāvasāse tena saddhīm rājanivesanam
 15 gantvā¹⁰ puna¹¹ attavo gehaṃ anuppatto pāyasaṃkhaḇāya piḷi-
 yamāno cintesi: „sac” āham “pāyasaṃ bhuñjitakāmo ”umhi”
 vakkhāmi mahājano bhuñjitakāmo bhaviṣṣati bahutaḇḇulādayo
 nassissanti, na kassaci kātthesāmiti” so rattindivam pāyasaṃ
 eva cintanto vītinaṃmetvāpi dhananāsanabhayena kassaci aka-
 20 thoṭvā va pipāsaṃ adhiḇāsesi, anukkamena adhiḇāsetun naak-
 kento uppaṇḍuppaṇḍukajāto ahoṣi, evaṃ sante pi dhananāsa-
 bhayena akathento aparabhāge dabbalo hutvā soyyam¹² upa-
 gūhītvā nipajji. Atha nam bhariyā opasaṃkamitvā¹³ batthena
 25 piṭṭhum parimaḷḷanā „kin te sāmi aphāsukaṃ” ti pucchī, „tav”
 eva sarire aphāsukaṃ karohi¹⁴. „Mama aphāsukaṃ n’ atthi”¹⁵.
 „Sami, panduvango si jato, kin na te kaci cintā atthi, adāhu rāja-
 kupito, ādā” puttehi avamāno kato, atha vāpi kaci tanhā uppaṇḍ”
 ti. „Āma” tanhā¹⁶ uppaṇḍā¹⁷ ti, „kathēhi sāmi”, sukkhissasi nam
 rakkhitaṃ” ti. „Rakkhitaḇḇayuttakāme rakkhissāmiti.” Evam

¹ B¹ hori. ² C² -di. ³ B³ -miti. ⁴ C⁴ omī no. ⁵ B⁵ anusa- ⁶ B⁶
 adda nam. ⁷ C⁷ omī so-. ⁸ B⁸ pana. ⁹ B⁹ rassa. ¹⁰ B¹⁰ adda rājanam
 rājanivesanam otarītvā. ¹¹ B¹¹ omī puna. ¹² B¹² sayanam. ¹³ B¹³ -gantvā.
¹⁴ B¹⁴ so. ¹⁵ B¹⁵ kāma. ¹⁶ B¹⁶ add me. ¹⁷ C¹⁷ omī ti kathēhi sāmi.

pi dhananāsabbhayaṃ kathetum na sesahi, tāya pana puna-
 puna piḷiyamāno kathesi: „bhadda ahañ ekadivasaṃ anu-
 setthim sappimadhusakkharacunnhehi samkhataṃ pāyasaṃ bhuñ-
 jantaṃ diāvā tato paṭṭhāya tālaṃ pāyasaṃ bhuñjitukāmo
 jāto“ ti. „Asappurisa, kim tvaṃ duggato, sakala-Bārāṇasi-
 vāsīnaṃ pahonakaṃ pāyasaṃ pacissāmi“¹. Ath' assa sise
 danḍena paharaṇakālo viya ahoṣi. So tassā kujjhivā „jānañ"
 ahañ tava mahaddhanabbhāvaṃ, sace te kulagharā ābhataṃ²
 atthi pāyasaṃ pacitvā nāgarānaṃ dehīti“³ a. „Tena hi eka-
 vithivāsīnaṃ pahonakaṃ katvā pacāmi“⁴. „Kin te tehi“⁵ 10
 attapo santakaṃ khādantū“ ti. „Tena hi ito c' ito ca nattha-
 gharavāsīnaṃ⁶ pahonakaṃ katvā“⁷ ti. „Kin te tehi“⁸. „Tena
 hi imasmim gehe pariṇanassa“⁹ ti. „Kin te tenā“¹⁰ ti.
 „Tena hi bandhujanaṃ¹¹ eva¹² pacāmi“¹³. „Kin te etenā“¹⁴ ti.
 „Tena hi tuyhañ ca mayhañ ca pacāmi sāmīti“¹⁵. „Kāsi tvaṃ, 15
 tuyhaṃ na vaṭṭatīti“¹⁶. „Ekakass' eva¹⁷ te pacāmi sāmīti“¹⁸.
 „Mayhañ ca mā paci, gehe“¹⁹ pacanto bahū paccāsimhanti,
 mayhaṃ pana paṭṭhaṃ²⁰ taṇḍulānaṃ ca catubbhāgaṃ khīraṃ
 accharaṃ sakkharāya karaṇḍakam²¹ madhussa ekaṃ ca pacana-
 bhājanam²² dehi, araññaṃ pavisitvā tattha pacitvā bhuñjissāmi“²³. 20
 Sā tathā akāsi. So taṃ sabbhaṃ cetakema“²⁴ gāhāpetvā gaccha“²⁵
 „asukatthāno tiṭṭhā“²⁶ ti²⁷ taṃ purato pesetvā ekako va
 oḡuṇṭhikaṃ katvā aññātakavesena²⁸ tattha gantvā naditīre
 ekasmim gacchamūle uddhaṇaṃ kāretvā dārudakaṃ āharāpetvā
 „tvaṃ gantvā ekasmim“²⁹ magge thatvā kaṇḍid³⁰ eva diāvā 25
 mama saññaṃ dadeyyāsi, mayā pakhositakāle āgaccheyyāsi“³¹
 taṃ pesetvā aggim katvā pāyasaṃ paci. Tasmim khape Sakko
 devarājā dasasahasasayojanaṃ alamkāradēvanagaraṃ³² satthi-

¹ C¹ B¹ ita- ² B¹ Kūte ahoṣi. ³ C¹ natthasatta-. ⁴ B¹ adda pacāmi. ⁵
 B¹ etc-. ⁶ B¹ etc-. ⁷ B¹ add pahonakaṃ katvā. ⁸ B¹ tana hi ekasaveva
 pahonakaṃ katvā. ⁹ B¹ adda sutta. ¹⁰ B¹ adda pana. ¹¹ B¹ piḷiṇaṃ. ¹²
 B¹ add asappurisa karaṇḍikam. ¹³ C¹ paṇabhi-. ¹⁴ C¹ etc-ko. ¹⁵ C¹ omi
 gaccha. ¹⁶ B¹ -naṃ tiṭṭhāmi. ¹⁷ C¹ aññātakava-. ¹⁸ etc all three MSS for
 etasmim? ¹⁹ B¹ Xi-. ²⁰ C¹ etc-(am)deya-.

- yojanam Savannavithim¹ yojanasahasassitani² Vejayanam
 pañcayojanasatikam Sudhammam³ saṅghiyojanam Paṇḍukambala-
 silāsanam pañcayojanāvattam⁴ Kañcanamālavetacchattam aḍḍha-
 teyyakoṭṭisamkhādevaccharāḍḍalamkatapaṭiyattam⁵ attabhāvan ti
 6 imam attano sirim oloketvā „kin eva kho katvā mayā ayaṃ
 yaso laddho“ ti cintetvā Bārāṇasiyam saṅghibhūtena pavattita-
 dānam addasa, tato „mama puttādayo kuhim nibbatti“ ti
 olokento⁶ „putto me Cando devaputto hotvā nibbatti tassa
 putto Suriyo“ ti⁷ sabbesam nibbattiṃ dievā „Pañcasikkhassa
 10 putto kīdiso“ ti olokento attano vaṃsaassa ucchinnabhāvan
 passi, ath⁸ assa etad ahuṃ: „ayaṃ asappuriso macchari hotvā
 n' ev' attanā paribhuñjati na paresam deti, mama tena vaṃso
 ucchinno, kulam katvā nīraya nibbattissati, ovādam assa datvā
 mama vaṃsam paṭiṭṭhāpetvā etassa imasmim devanagare nib-
 15 battanākāram karissāmi“ so Candādayo pakkosāpetvā „etha
 manussapatham gacchissāma“, Maccharikosikena⁹ amhākaṃ
 vaṃso ucchinno: dānaṃlā jhāpitā n' ev' attanā paribhuñjati na
 paresam deti, idāni puna pāyāsam paribhuñjitukāmo¹⁰ hotvā
 ghare paccante aṇṇassāpi pāyāso¹¹ dātabbo bhavissati ti araṇṇam
 20 parisitvā ekaḥ va pacati, etam dametvā dānaphalam jānāpetvā
 āgamissāma, api¹² kho pana amhoḥi sabbehi¹³ ekato yāciya-
 māno tatth¹⁴ eva maroṃya¹⁵, mama paṭhamam gaṇtvā pāyāsam
 yācitvā nisinnakāle tumhe brāhmaṇavaggena paṭipāṭiya āgaṇtvā
 yāceyyātha¹⁶ ti vatvā sayam tāva brāhmaṇavesena¹⁷ tam upa-
 25 saṃkhamitvā „bho kataro Bārāṇasigamamaggo“ ti pucchī. Atha
 nam Maccharikosiyō „kim ummatto si“, Hā-maggaṃ pi na
 jānāsi, kiṃ¹⁸ ito eva etto yāhiti¹⁹ ā. Sakko tassa vācanam²⁰
 asuṇanto viya „kim kathessīti“ tam upagacchat²¹ eva. So pi

¹ Cā - itam, Cc - vithi, Bā - Dhammam. ² Bā - saṃbhedham. ³ Bā - asabbham. ⁴ Bā - itam. ⁵ Bā - khāṇa. ⁶ Bā - etvā. ⁷ Bā adda tassa putto mātari tassa putto pañcasikkho ti. ⁸ Bā gano. ⁹ Bā - yona. ¹⁰ Bā omīti pari. ¹¹ Cā omīti pāyāso. ¹² Bā api ca. ¹³ Cā sabbhi, Bā omīti sabbehi. ¹⁴ so Cā, Bā pareyya, readi vareyya. ¹⁵ Bā - asappana. ¹⁶ Cā ti, Bā omīti si. ¹⁷ Bā ti. ¹⁸ Bā adda eva.

„are badhirabrāhmaṇa kiṃ ito esi parato yāhīti“ viravi. Atha
nani Sakko „bho kasmā viravasi, dhūmo paññāyati, aggi
paññāyati, pāyāso paccati, brāhmaṇanimantaṇṣṭhānena“ bha-
vitabbaṃ¹, aham pi brāhmaṇānaṃ bhojanakāle thokaṃ labhis-
sāmi², kiṃ maṃ nicchubhasīti“³ vatvā „n“ atth⁴ ettha brāh-
mananimantaṇaṃ, parato⁵ yāhīti“ vutte „tena hi kasmā kuñjhasi,
tava bhojanakāle thokaṃ labhissāmi“ a. Atha nani so
„aham te ekasittham“ pi na dassāmi, thokaṃ idaṃ⁶ mama
yāpanamattam eva, mayāpi c’ etaṃ⁷ yācitvā va laddhakam⁸,
tvam aññato⁹ tavāhāraṃ pariyesā¹⁰“ ti¹¹ bhariyaṃ¹² yācitvā¹³
laddhabhāvaṃ sandhāy¹⁴ evaṃ vatvā:

1. N’ eva kiṇāmi na pi vikkīṇāmi,

na cāpi me sannicayo ca atthi,

sukiccharāpaṃ vat’ idaṃ parittaṃ,

patthodano nālam ayaṃ duvindaṃ¹⁵ ti g. ā. 192.

16

Tam sutvā Sakko „aham pi te madhurasaddena ekam
silokam kathessāmi“¹⁶, supāhīti¹⁷ vatvā „na me tava silokena
attho“ ti tassa¹⁸ vārentassa vārentassa

1. Appamhā appakam dajjā anumajjhato majjhakam,

bahumhā bahukam dajjā, adāsaṃ na npapajjati. 193.

20

2. Tam tam vadāmi Kosiya: dehi dānaṃ bhūñja ca¹⁹

sriyaṃ²⁰ maggaṃ samārūha²¹,

n’ ekāsi²² labhate sukhaṃ ti 194.

gāthadvayaṃ āha.

Ta anumajjhato majjhakam u appakam pi majjhe chetvā jīve ko-
tīse karitvā ekakottīhasam datvā tato avasesato anumajjhato pi puna majjhe
chetvā eko kottīhaso dītabbo yeva, adāsaṃ na -- n’ appamhā bahumhā dā-
naṃ katu²³, aññam nāma na hoti, tam pi dānaṃ eva mahapphalam evā²⁴.

¹ B¹ -panam. ² B² -anti. ³ B³ -mitti. ⁴ B⁴ niccharāyasthi. ⁵ B⁵ pi. ⁶
B⁶ -sittham. ⁷ B⁷ imam. ⁸ B⁸ mayāpacham. ⁹ so C¹; B² va me laddham
kida. ¹⁰ B³ aññam. ¹¹ B⁴ adda vatvā. ¹² C¹ pi. ¹³ so B² for diveddham?
C² viddham. ¹⁴ B³ adda tam. ¹⁵ C¹ mudi tassa. ¹⁶ B² tva. ¹⁷ C¹ -ya,
C² -ja. ¹⁸ B² -jha. ¹⁹ C¹ -si. B² nekāsi. ²⁰ B² hoti.

So tassa vacanaṃ sutvā „manāpan te brāhmaṇa kuthitaṃ,
pāyāse pakke thokaṃ labhissasī, nisīdā“¹ ti ā. Sakko eka-
manṭe nisīdi. Tasmā nisinne Cando ten' eva payena' upasaṃ-
kamitvā tath' eva kathaṃ pavattetvā tassa vārentassa vāren-

3 tassa' eva

1. Moghañ c' assa hutāṃ hoti moghañ cāpi samhitāṃ
atithismim yo nisinnasmiñ' eko bhūñjati bhojanāṃ. 195.

2. Taṃ taṃ vadāmi Kosiya: dehi dāṇāni bhūñja ca',
ariyamaggaṃ samārūha',

10 n' ekāsi² labhate sukhaṃ ti g. ā. 196.

Tatha samhitāro 31 dhanupādānābhiyaṃ.

So tassa vacanaṃ sutvā³ kiechena kasirena „tena hi ni-
sīda, thokaṃ labhissasīti“⁴ ā. So gantvā Sakkassa santike
nisīdi. Tato Suriyo ten' eva payena upasaṃkamitvā tath' eva

11 kathaṃ pavattetvā⁵ tassa⁶ vārentassa vārentass' eva

3. Saccāṃ tassa hutāṃ hoti saccāṃ cāpi samhitāṃ
atithismim yo nisinnasmiṃ

n' eko bhūñjati bhojanāṃ. 197.

7. Taṃ taṃ vadāmi etc. gāthadvayaṃ⁷ āha. 198.

10 Tassa pi vacanaṃ sutvā kiechena kasirena „tena hi ni-
sīda, thokaṃ labhissasīti“⁸ ā. So gantvā Candassa santike
nisīdi. Atha nam Mātali ten' eva payen' upasaṃkamitvā tath'
eva kathaṃ pavattetvā tassa vārentassa vārentass' eva

11. Sarasaṃ ca yo juhāti⁹ babukāya Gayāya ca

21 Doḍe Timbaratthasmiṃ siḅhasote mahāvaho 199.

7-10. Aṭṭa c' assa hutāṃ hoti aṭṭa c' assa samhitāṃ

atithismim yo - - sukhaṃ ti imā gāthā abhāsī. 200- 301

Tassa attho: yo puriso nigajakkādiṇaṃ bhoṃ¹⁰ kammāni sammādatto-
pakkārentādiṇa¹¹ yam kiñci satta upasaṃvā juhāti¹² tatha bahukammaṃ

¹ Bā utimeta. ² C² - amhi. ³ Bā tha. ⁴ Bā - rūya. ⁵ C² - si, B² - pi. ⁶ Bā add tatheva kathaṃ pavattetvā. ⁷ C² kathetvā. ⁸ C² omhi tassa. ⁹ Bā gātham. ¹⁰ Bā add pava. ¹¹ Bā phalikkammaṃ. ¹² Bā - pādā. ¹³ Bā - nti.

karoti tathā bahukāya nadiyā Gayāyā¹ pokkharasāyā Itomanāmakā ca Tim-
barūnāmakā ca tūthe, sīghasote mahante vāṇashe², aīra eassā³ 'd' yadi arāpi
etseu⁴ sarāḍḍau assa purissassa butā⁵ n' eva sandhāṇā⁶ ca hoī saphaṇā⁷ sukha-
drayā⁸ sampajjati, atthimim⁹ yo nisinnāsmim¹⁰ neko bhūjati¹¹ bhogaṇā¹² ettha
vattabham¹³ eva n' atthi, tena tam vadimi Kosiya dānāni¹⁴ ce dehi, aya¹⁵ ca
bhūje¹⁶ aciyāsa¹⁷ dānābhiraṇāsa¹⁸ Boddhāḍḍasa¹⁹ magga²⁰ abhira²¹ na hi²²
ekācivā²³ eko va bhūjamaṇo sukha²⁴ nāma²⁵ labhatu²⁶

So tassāpi²⁷ vacana²⁸ sutvā pabbata²⁹ kūtēna otthāto³⁰ viya
kicchena³¹ „tena hi nisīda, thoka³² labhissasīti“ ā. Mātali
gantvā Suriyassa santike nisīdi. Tato Pañcasikho ten³³ eva³⁴
nayana upasankhamitvā tath³⁵ eva katham pavattetvā tassa
vārentassa vārentass³⁶ eva

11-14. Balassa³⁷ hi so niggilati³⁸ dīgha³⁹ auttam⁴⁰ sabandhanā⁴¹
atithismim⁴² yo nisinnāsmim⁴³ eko⁴⁴ - - sukha⁴⁵ ti 302-3.
gāthadvayam āha.

Maccharikosiyo tam sutvā dukkhayogena nitthupanto
„tena hi nisīda, thoka⁴⁶ labhissasīti“ ā. Pañcasikho gantvā
Mātali⁴⁷ santike nisīdi. Ii tesu pañcasu brāhmaṇesu ni-
sinnamattess⁴⁸ eva⁴⁹ pāyāso pacci⁵⁰. Atha na⁵¹ Kosiyō od-
dha⁵² otāretvā „tumahā⁵³ pattāni āharathā“ 'ti ā. Te⁵⁴
yathānisinnā⁵⁵ va hatthe⁵⁶ pasāretvā Himavanta⁵⁷ mālava-
pattāni āharāsu. Kosiyō tāni dīsvā „tumahā⁵⁸ etesu pātesu
dātābhapāyāso n' atthi, khadirādina⁵⁹ pattāni āharathā“ 'ti.
Te tāni āharāsu, ekekapatta⁶⁰ yodhaphalakappamāna⁶¹ aho⁶².
So sabbesam⁶³ dabbīyā pāyāsa⁶⁴ adāsi, sabba⁶⁵ timassa dānakāle⁶⁶
pi ukkhalīyā āna⁶⁷ na paññāyi⁶⁸. Pañcanna⁶⁹ pi datvā
sayam⁷⁰ ukkhalim⁷¹ gahetvā nisīdi. Tasmim⁷² kha⁷³ Pañcasikho
utthāya⁷⁴ attabhāva⁷⁵ jahitvā⁷⁶ sunakhe⁷⁷ hutvā⁷⁸ tesam⁷⁹ purato pas-
sāva⁸⁰ karonto āgamāsi⁸¹, brāhmaṇā⁸² ātana⁸³ pāyāsa⁸⁴ pattena
pūdahimsu, Kosiyassa⁸⁵ hatthapitthe⁸⁶ passāvabindu⁸⁷ patī, brāh- 30

¹ Bā gayā. ² Cā nāṭṭahe, Bā vāṇashe. ³ Bā eka. ⁴ Bā sukhaṇḍriyā.
⁵ Bā -rūhant. ⁶ Bā -kāpi, Cā -kāpi. ⁷ Bā -āṇi. ⁸ Bā -āṇi.
⁹ Bā -āṇi. ¹⁰ Cā -āṇi. ¹¹ Bā -āṇi. ¹² Bā -āṇi. ¹³ Bā -āṇi.
¹⁴ Bā -āṇi. ¹⁵ Bā -āṇi. ¹⁶ Bā -āṇi. ¹⁷ Bā -āṇi. ¹⁸ Bā -āṇi.
¹⁹ Bā -āṇi. ²⁰ Bā -āṇi. ²¹ Bā -āṇi. ²² Bā -āṇi. ²³ Bā -āṇi.
²⁴ Bā -āṇi. ²⁵ Bā -āṇi. ²⁶ Bā -āṇi. ²⁷ Bā -āṇi. ²⁸ Bā -āṇi.
²⁹ Bā -āṇi. ³⁰ Bā -āṇi. ³¹ Bā -āṇi. ³² Bā -āṇi. ³³ Bā -āṇi.
³⁴ Bā -āṇi. ³⁵ Bā -āṇi. ³⁶ Bā -āṇi. ³⁷ Bā -āṇi. ³⁸ Bā -āṇi.
³⁹ Bā -āṇi. ⁴⁰ Bā -āṇi. ⁴¹ Bā -āṇi. ⁴² Bā -āṇi. ⁴³ Bā -āṇi.
⁴⁴ Bā -āṇi. ⁴⁵ Bā -āṇi. ⁴⁶ Bā -āṇi. ⁴⁷ Bā -āṇi. ⁴⁸ Bā -āṇi.
⁴⁹ Bā -āṇi. ⁵⁰ Bā -āṇi. ⁵¹ Bā -āṇi. ⁵² Bā -āṇi. ⁵³ Bā -āṇi.
⁵⁴ Bā -āṇi. ⁵⁵ Bā -āṇi. ⁵⁶ Bā -āṇi. ⁵⁷ Bā -āṇi. ⁵⁸ Bā -āṇi.
⁵⁹ Bā -āṇi. ⁶⁰ Bā -āṇi. ⁶¹ Bā -āṇi. ⁶² Bā -āṇi. ⁶³ Bā -āṇi.
⁶⁴ Bā -āṇi. ⁶⁵ Bā -āṇi. ⁶⁶ Bā -āṇi. ⁶⁷ Bā -āṇi. ⁶⁸ Bā -āṇi.
⁶⁹ Bā -āṇi. ⁷⁰ Bā -āṇi. ⁷¹ Bā -āṇi. ⁷² Bā -āṇi. ⁷³ Bā -āṇi.
⁷⁴ Bā -āṇi. ⁷⁵ Bā -āṇi. ⁷⁶ Bā -āṇi. ⁷⁷ Bā -āṇi. ⁷⁸ Bā -āṇi.
⁷⁹ Bā -āṇi. ⁸⁰ Bā -āṇi. ⁸¹ Bā -āṇi. ⁸² Bā -āṇi. ⁸³ Bā -āṇi.
⁸⁴ Bā -āṇi. ⁸⁵ Bā -āṇi. ⁸⁶ Bā -āṇi. ⁸⁷ Bā -āṇi.

maṇā kuṇḍikāhi udakaṃ gahetvā pāyasaṃ abbhukkiritvā bhuṇ-
 janānā viya ahesuṃ. Kosiyo „mayham pi udakaṃ detha,
 hattham dhovitvā bhuṇṇissāmi“ ā. „Tava udakaṃ āha-
 ritvā hattham dhovā“ ti. „Mayā tumhākaṃ pāyaso dinno,
 1 mayham thokaṃ udakaṃ dethā“ ti. „Mayam piṇḍapapipindā-
 kammaṃ nāma na karuṃā“ ti. „Tena hi imam ukkhalim
 oloketha, hattham dhovitvā āgammissāmi“ nadim otari. Tasmim
 khane sunakho ukkhalim passāvena¹ pūresi, so tam passāvaṃ
 karontam disvā mahantaṃ daṇḍam ādāya tajjento āgacchi, so
 10 assaṇḍāniyamatto hutvā tam anubandhanto,² nānāvanno ahesi,
 kāḷo pi hoti seto pi suvaṇṇavanno pi kabaro pi ucco pi nico
 pi, evaṃ nānāvanno hutvā Maccharikosiyaṃ anubandhi, so
 maraṇabhiyabhito brāhmaṇo upasaṃkama, to pi uppatitvā ākāse
 thita. So tesam tam iddhiṃ diavā:

11 „Uḷāravannā vata brāhmaṇā ime,
 ayaṃ ca vo sunakho kisaṃ hetu
 uccāvacam vappanibham vikubbati,
 akkhātha vo brāhmaṇā; ko³ nu tumhe ti. 204.
 Tam suttvā Sakko devarājā:

12 „Cando ca Suriyo ca ubho idhāgata,
 ayaṃ paṇa Mātall devasārathi,
 Sakko⁴ ham asmi tidasānam indo,
 eso ca kho⁵ Pañcasakko ti vuccatīti g. vatvā 205.

tassa yasaṃ vappento:

23 13. Pāṇisearā mutiṅgā ca muraḷālambarāni ca
 suttam etaṃ pabodhenti, paṭibuddho ca⁶ nandatīti g. ā. 206.

So tassa vacanaṃ suttvā⁷ „ovarūpaṃ dībbasampattim kinti
 katvā labhantīti“ pucchī⁸. „Adāsaṃsā tāva pāpadhammā mac-
 charino devaḷokaṃ nā gacchanti, nirayo nibbattantīti“ dha-
 20 sento:

¹ Bā 744aa. ² Cā anubandhanto. ³ Cā so. ⁴ Cā sa. ⁵ Bā add sakko. ⁶
 Bā add sakko.

10. Ye kec' ime maccharino kadariyā
paribhāsakā samaṇabrahmaṇānaṃ
idh' eva' nikkhippa sariradehaṃ
kāyassa bhedaṃ nirayaṃ vajantīti 207.

imaṃ gāthaṃ vatvā dhamme thitānaṃ deva-loka-paṭilābhaṃ a-
dassetuṃ:

11. Ye kie' ime suggatiṃ āsāsānā'
dhamme thitā saṃyame saṃvibhāge'
idh' eva nikkhippa sariradehaṃ
kāyassa bhedaṃ sugatiṃ vajantīti g. 4. 208. 10

Ta āsāsānā' ti āśiṣānā, ye kie' sugatiṃ āśiṣanti subbe te saṃ-
yamasaṃbhāte dassasādhamaṃ saṃvibhāgasādhāte ānadhamaṃ ca thitā
kura' idha sarirasaṃbhāte dehaṃ nikkhipvā tassa kāyassa bhedaṃ sugatiṃ
vajantīti a.

Evam vatvā ca „Kosiya, na mayaṃ tava santike pāyā- 15
sathāya āgatā, kāruṇṇena paṇa taṃ anukampamānā āgat'
ambā" 'ti tassa pakāsetuṃ:

12. Tvaṃ no si' nāti purimaṃ jātisu
so macchari rosako' pāpadhammo,
tav' eva utthāya idhāgat' ambā 20
mā pāpadhammo nirayaṃ apatthā 'ti āha. 209.

Ta so ti so tvaṃ mā pāpadhammo ti ayam ambākaṃ nāti pāpadhammo
mā nirayaṃ agamā ti uttadattaṃ āgā' ambā ti a.

Tam sutvā Kosiya „atthakāmā kira me ete, maṃ nirayā
uddharitvā sagge paṭiṭṭhāpetukāma" 'ti tuṭṭhacitto: 21

13. Addhā [hi] maṃ vo' hitakāmā yaṃ maṃ samanassasatha',
so 'haṃ tathā karissāmi sabbaṃ vuttaṃ' hitesāhi. 208.

14. Esāhaṃ' ajj' eva upāramāmi'¹⁰,
na cāp' ahaṃ¹¹ kiñci kareyya¹² pāpam

¹ C¹ ahi te. ² C² assānā, B² āśiyamānā. ³ C³ assānā, C⁴ āśiṣānā, B⁴ āśiṣa-
mānā, B⁵ āśiṣāsamānā. ⁴ C⁵ amhi si. ⁵ B⁶ kosiya. ⁶ C⁶ te. ⁷ B⁷ saman-
bhāsaṭṭha. ⁸ C⁸ utto, C⁹ vutto. ⁹ B⁹ aro- ¹⁰ B¹⁰ upa-. ¹¹ B¹¹ cāpā-. ¹²
B¹² -yyam.

na cāpi me kiñci-m-adeyyam atthi
na cāpi datvā udakaṃ pi' ahaṃ piye'. 211.

11. Evañ ca me dadato sabbakālaṃ²
bhogaṃ ime Vāsava khīyissanti³,
tato ahaṃ pabbajissāmi Sakka
hiṭvāna kāmāni yathodhikānti āha. 212.

Ta. man ti mama, va⁴ ti tumhe yaṃ man ti yena mañ samanevissatha
ssa me tumhe hiṭṭimā, tathā ti⁵ yathā vadaṃ tath' eva karissāmi, upāra-
mānti⁶ maccharibhāvato upāramānti⁷, adeyyamatthi⁸ ito paṭhāya mama
10 āpato apasāham pi adeyyam nāme n' atthi, na cāpi datvā p udakapassāsu
pi cāham lakkhūṇādatva na piṭṭhāsu, khīyissanti⁹ vikkhīyissanti¹⁰, yatho-
dhikānti¹¹ yathodhikānti¹² sakkāmaṃ yathāhiṭṭakānti¹³ yeva.

Sakko Maccharikosiyam dametvā nibbisevanam katvā
dānaphalaṃ jānāpetvā dhammadesanāya pañcasu sīleṣu pa-
15 titthāpetvā saddhim tehi devanagaram eva gato. Macchari-
kosiko pi nagaram pavasiṭvā rājānaṃ anujānāpetvā gahita-
gahitabhājānāni pūretvā gahantā ti yācakaṇaṃ dhanaṃ datvā
tasmim khape nikkhamma Himavato¹⁴ dakkhiṇapāsāse Gaṅgāya
c' eva¹⁵ ekassa jātaasarassa (add ca?) antare paṇṇasālaṃ katvā
20 pabbajitvā vanamūlaphalāhāro tattha ciraṃ viḥāsi jorāṃ pāpupi.
Tadā Sakkassa Āsā Saddhā Siri Hirūti cataṃso dhītaro bonti, tā
bahudibbagaudhamālaṃ¹⁶ ādāya odakakīṇatthāya Anotatta-
dahaṃ ganivā tattha kīṭitvā Manosilātale nistāsiṃsu. Tasmim
khape Nārado nāma brāhmaṇatāpaso Tāvatisabhaṇaṃ
25 divāvihāratthāya ganivā Nandavana-¹⁷ Cīttakūṭalātāvanaṃ¹⁸ divā-
vihāraṃ katvā pāricchattakapupphaṃ chattaṃ viya chā-
yatthāya dhārayamāno Manosilātalamatthake¹⁹ attano vasa-
natthānaṃ²⁰ Kaṇṇanagāhaṃ gacchati. Atha tā tassa hatthe
taṃ pupphaṃ divā yāsiṃsu.

¹ It² pīṭhi in the place of pāṇasīpiya. ² C³ pāṇasīpiya. ³ B⁴ -je. ⁴ 20 all three MSS. for -yānti. ⁵ C⁶ -je. ⁶ C⁷ -kīṇatthā ti. ⁷ B⁸ upa-. ⁸ D⁹ omits ti. ⁹ B¹⁰ -vantaṃ. ¹⁰ C¹¹ -yamaṃ. ¹¹ B¹² pāṇasī-. ¹² B¹³ omits kīṇa. ¹³ B¹⁴ -kīṇa. ¹⁴ C¹⁵ omits thānaṃ.

Tam attham pakāseṇa Sattlā āha:

19. Naguttase girivare¹ ānandhamādanā
modanti tā devavarābhīpālā²,
atthāgamā idvaro sabbhalokagā³
suppupphatā dumaravaraśākhā ādiya 213. 4
20. Suddhā sugandharā iddasehi sakkatam
pupphuttimam amaratarehi sevitaṃ
aladdha maccehi⁴ vā dānarehi vā
aññatra dorehi tadārahā⁵ h' idam. 214.
21. Tato catasso kanakattacūpanā⁶
utthāya nariya⁷ pamadādhīpā⁸ munin
Aā eva Suddhā eva tato Sīri Hiri
lee-akravam⁹ Nārada-devatāhmagam¹⁰: 215. 10
22. Sace anuddiṭṭhan¹¹ tayā mahāmuni
puppham imam pūricekattassa brahmac
dadāhi nu, sabbagatī te ijjhanti¹²,
tram pi na hehi¹³ yath' eva Vāsaro. 216. 14
23. Tam yācamānābhinnamokkha¹⁴ Nārada
lee-akravā samkalpam udārayi:
na mayham atth' atthi imehi koci mun.
yā jara vo seyyasi sā piṭayhathā¹⁵ 'ti. 217. 10

Tā girivare ti purimasā devanam, devavarābhīpālā¹⁶ ti dāttham
rakkhitā, sabbhalokagā ti devatā vā manussaloka vā sabbattha samasa-
samantho, dumaravaraśākhā¹⁷ ti mātāya jātā dumaravaraśākhā ti
laddhamapuppham¹⁸ gahvā, sakkatam ti katassakam, amaratarehi
Sakkam sandhāya vuttam, aladdha dorehi ti tapetā dore vā laddhamāne vā
aññesi manussahi vā yakkhāhi vā aladdham, tadārahā¹⁹ hīdham ti desam
jara hīdham²⁰ araham anucchavikam, kanakattacūpanā²¹ ti kanakūpanattāca,
utthāya²² ti ayya mūlāgandharālepanādīpanatā²³ puppham vā piṇḍhāssā
akramam padam chaddessati, tato jātā puppham piṇḍhāssā²⁴ ti katā²⁵
paratēvā yācamā²⁶ ekappahāra²⁷ eva utthāhā²⁸, pamadādhīpā²⁹ ti pama-
dānam uttama, munin ti nim, anuddiṭṭhan³⁰ ti suttasā nimā dāssamā
anuddiṭṭham³¹, sabbagatī te ijjhanti³² ti sabbā te vuttagatī ijjhanti puthā-

¹ C² hīravarā. ² C² varāhi. ³ B² omīta sabbā. ⁴ B² mahāhi. ⁵ B² nā-

⁶ B² pamadādhīpā. ⁷ B² pamadāyipa. ⁸ C² -pam. ⁹ C² -ram, B² -va. ¹⁰ B² ā-

-damā. ¹¹ C² ijjhā. ¹² C² hā. ¹³ C² hā. ¹⁴ C² -nāhā. ¹⁵ B² B²

piṇḍhāyā. ¹⁶ yā piṇḍhāyā. ¹⁷ C² -yāhi. ¹⁸ B² -nāmah. ¹⁹ C² hīdham.

²⁰ C² -pamāhāyā. ²¹ vāyāhā - - - katthā waiting in C². ²² B² pamā-

²³ B² ā.

paṭhitaṃ lābhi, bhoḥ! ¹ aṃśa² māṅgalam vadanti, yathava vāsavḥ u. yathā
 ambhāṃ pūṣi Vāsavḥ kṣhītīcchitāṃ dehi tath' eva no teṣāṃ pi bhoḥ! itaṃ ti
 tām pūṣhāṃ, abhīśamekṣhā³ 'ti dātā, samīkṣāṃ u. sāmīgāṃ kalāha-
 vāddhāṃ. kalāhaṃ udīraye, lābhi! lābhi! pūṣhāṃ nāma mṛyāṃ attho n'
 8 aṃśi, paṭivṛato aṃśaṃ mīlādīkṣāṃ u. dīpēti, yā yeva no vṛyāṃti yā nūbhāṃ
 antaro jēthikā, aṃ pīlayathā⁴ 'ti aṃ aṃśaṃ pīlandhātā⁵ 'ti u.

Tā antaso pi tassa vacanaṃ sutvā gātham āhamsu⁶:

„ Tvam no 'ttamo vābhīśamekṣhā⁷ Nārada

yas' icchasi tasmā anuppavecchaṃ,

10 yassā hi no Nārada tvam padassaṃ

aṃ yeva no bhoḥi seṭṭhasamunatā ti⁸. 218.

Ta, tvam vābhīśame⁹ ti attamaṃśamunā itam eva no upadārebhūti.

Tāsaṃ vacanaṃ sutvā Nārado tā ālapanto:

„ Akallam etaṃ vacanaṃ sugatto,

15 ko brāhmaṇo ko¹⁰ kalāhaṃ udīraye,

gantvāna bhūtādhipam eva pucchatha

sace na jānātha idh' attamaṃśamunā ti g. a. 219.

T. u. bhadda¹¹ sugatto, idhaṃ nūbhāṃ vuttam vacanaṃ mama ayuttam,
 vram hi vati mayi tumheṃ aṃśaṃ aṃśhāṃ aṃśaṃ hīnā¹² vṛyāṃti¹³ kalāha vād-
 20 dhito bhavāṃti, ko et bhūtāpāpo brāhmaṇo kalāhaṃ udīreyya¹⁴ vāddhēyya,
 vārāpamaṃ hi kalāhava/śamunā nāma ayuttam, itamā ita gantvā attamaṃ pitarāṃ
 bhūtādhipam Sakkāṃ eva pucchatha sace attamaṃ attamaṃ vā adhamam vā na
 jānātha 'ti.

Tato Satthā:

25 „ Tā Nāradena paramappakopitā

adīritā vaṇṇamadena mattā¹⁵

ukāsa¹⁶ gantvāna Sakkāṃcakkhuma

pucchīṃsu bhūtādhipam; kṃ no vṛyāṃti g. ā. 220.

Ta, paramappakopitā ti pūṣhāṃ adāntena aṃśaṃ kopitā tassa kopitā
 30 bhoḥ, adīritā ti bhūtādhipam eva pucchathā 'ti vattā, vaṇṇa- - ti Sakkassa
 vaṇṇikāṃ gantvā, kṃ nū ti ambhāṃ antaro katarā attamaṃ ti pucchīṃsu.

¹ C¹ lābhi bhoḥ. ² B² tassa itatī. ³ B³ pīlāddhēyyatā, B⁴ pīlāddhēyyatā. ⁴ C⁴ omīti g. ā. ⁵ B⁵ jātā - mṛyā. ⁶ C⁶ add g. ā. ⁷ B⁷ dā - mṛyā. ⁸ jātā omīti ko. ⁹ B⁹ add. ¹⁰ C¹⁰ hīnā, C¹¹ hīnā, B¹² hīnā, B¹³ hīnā. ¹¹ B¹¹ kathentena. ¹² B¹² addhēyya, B¹³ addhēyya. ¹³ B¹³ pātā. ¹⁴ B¹⁴ - aṃ.

Evam pucchitvā tñitā:

10. Tā diavā¹ āyattamanā Purindado
 iec-abravī devavaro katañjali:
 sabbā va vo² hotha sugatte³ sādisi,
 ko u⁴ eva⁵ bhaddo kalahan udrayitī. 221.

Tā. sādise ti bhikkhave etāsu pi uttano santikam agatā diavā, āyat-
 tamanā ti ussukhamanā⁶ vyāstacchitā, katañjalīti uṇṇasammanāhi devatiki
 puggahitāñjali, sādise ti sabbā eva⁷ tuncce sādiseyo, kotteva⁸ ti ko na eva
 kalahan udrayitī bhūmā nānāgāham viṇṇasam kathamā-vāḍḍhesi.

Ath' assa tā kathayamānā:

11. Yo sabbalokaṃ carako⁹ mahāmuni
 dhamma tñito Nārado saccaṇikkamo¹⁰
 so no bravi girivare Gandhamādane:
 gautvāna bhūtādhipam eva pucchatha
 sacce na jānātha idh' uttamādhaman ti g. āhamesu. 222. 11

Tatha saccaṇikkamo¹¹ ti tathaparakāmo

Tam sutvā Sakko „imā catasso pi mayham dhitaro, sac'
 āham etāsu ekā guṇasampannā uttamā ti vakkhāmi assā kujjhis-
 santi, na sakkā ayaṃ aṭṭo vinicchinituṃ; imā Himavante
 Kosiyatāpasassa santikam pesessāmi, so etāsam aṭṭam vinicchi-
 nissatūti" cintetvā „aham tumbākam aṭṭam na vinicchinnāmi,
 Himavante Kosiyatāpaso nūna atthi, tassāham attano sudhā-
 bhojanam pesessāmi, so parassa adatvā na bhūñjati dadanto"
 ca vicinitvā guṇavantanam dehi, yā tumbhesu tatth' assa hatthato
 bhuttaṃ labhissati sū uttamā bhavissatīti" ācikkhanto: 12

12. Aen brahāraññagaro mahāmuni
 nādatvā¹³ bhuttaṃ varagatte bhūñjati,
 viceyya dānāni dadāti Kosiyo:
 yaṃsā hi so dassati sū va seyyasitī¹⁴ g. ā. 223.

¹ so all three MSS. for diava. ² C² va co, B² va vo. ³ C² -gata. ⁴ B² nedha.
⁵ C² ussukhamanā, C² ussukhamanā. ⁶ C² ca. ⁷ B² nedha. ⁸ B² -lekacanto.
⁹ C² -tikka-. ¹⁰ C² -tikka-. ¹¹ C² bhūñjanto. ¹² so all three MSS. for
 -iva. ¹³ C² sū so-.

Ta byākāraññācāro ti mahāraññatāsi.

Iti so tāpasassa santikam pesetvā Mātaliṃ pakkaṃpetvā
tassa santikam pesento anantaram g. ā.:

23. Aññ hi yo' sammati dakkhiṇam diṣam

2 Gaṇḍāya tīre Himavantapaṃmani'

24 ' Kosiyo dullaḥhapānabhojano,

tassa sudham' pāpaya devasārathitī. 224.

Ta sammati ti tassa dakkhiṇa ti Himavantaṃ dakkhiṇāya diṣāya,
paṃmani' pāso.

25 Tato Satthā āha:

26. Sa Mātali devavāṇena pesito

sahaseyyuttamā abhirūpya sandamam

27 ca khippam eva upagamma āsamanam

28 ndasamāno muṇino sudham adā' ti. 225.

29 Ta adāsamāno ti bhikkhavo so Mātali devasīlāssa saramam samparito-
chitvā tam āsamanam gantvā adāsamānakiyo hūtvā tassa sudham adā, dādamāno
26 ca ratthi padhūnam anuyujjivā paṇḍitaṃsāya aggāṃ paricariṇā vibhūtiya santitā
27 odentā sarīraṃ āsamasamānassa thitassa tassa huttho sudhābhojanam patitthāpeti.

Kosiko tam gabetvā thirako va gāthadvayam ā.:

30 31. Udaggihuttam upatiṭṭhato' hi me

pubbanikaram lokatamondam' uttamam

sabbāni bhūtāni atieca' Vāsavo,

32 ko n' eva me pāṇisa kiṃsuth' odāhi. 226.

33 34. Samkhūpamam setam atulyadassanum

35 sucim angandham piyarūpam abbhutam

aditṭhapubbam mama jātacakkhuhi

kā devatā pāṇisa kiṃsuth' odāhitī. 227.

36 Ta udaggihuttam ti udaggihuttam paricariṇā ndasagglāṇito nī-
khamma paṇḍitaṃsāya thitvā pubbanikaram lokatamondam uttamam ādiccaṃ
37 upatiṭṭhato mama 'sabbāni bhūtāni atieca' atthasamutvā vattamāno Vāsavo 'mi
38 kho aṃam' mama pāṇisa kiṃsutham 39 kiṃ nām' aṃm odāhi. Samkhūpamam
ti odāhi jātako sudham vattati.

1 Bde so. 2 Bde -tapaṃsini, Bv -tapaṃsini. 3 Bde so. 4 Bde sudham, Cde sudam.

5 Bde paṇḍit. 6 Cde padā. 7 Cde -tithito. Bde upatthato. 8 so Cde; Bde adhicca.

9 Bde adhicca. 10 Cde sudhāva.

Tato Mātali āha:

11. Ahaṁ Mabindena mahesi pesito
sudh' abhīhāsim¹ turito mabāmuni,
jānāsi maṁ Mātali² devasārathi³,
bhañjassa bhattuttamaṁ, mā vicārayi⁴. 228.
12. Bhuttā ca =ā dvādasa haṁti pāpake:
khodaṁ pīpāsāṁ aratīm deraḥkamaṁ⁵
kodhōpanāhaṁ ca vivādapasunaṁ
situphatandū ca rasuttamaṁ idan ti. 229.

Te sudhābhīhāsim¹ ti idam sudhābhogaṇaṁ ayhaṁ abhīharitvā, jina- 10
siti jānāsi maṁ tasmā, ahaṁ Mātali nāma devasārathī a., mā vicārayi²
na bhujjāmi apyathakkhigatvā bhañja, mā pāpāṇaṁ kara³, pāpake ti ayam
sudhā bhutta dvādasa pāpāṇaṁ haṁti⁴, khodaṁ ti pathamaṁ tīva chūḍa-
bhāvaṁ haṁti⁵ dutiyaṁ pīpāsāpīṇaṁ tatiyaṁ ukkaṁ(bhitaṁ) ratutthaṁ kāya-
dāraṭhaṁ paṭṭamaṁ kamaṁ⁶, kilaṁbhāvaṁ chaṭṭhaṁ kodhaṁ suttamaṁ ap- 15
nāhaṁ atthamaṁ vivādaṁ pesunaṁ⁷, dasamaṁ sītaṁ okāsaṇaṁ uphaṁ dvā-
dasamaṁ tandūṁ āsaṭṭhāvaṁ, idam rasuttamaṁ uttamaṁ sudhābhogaṇaṁ
ima dvādasa pāpāṇaṁ haṁti.

Tam sutvā Kosiyo attano vatasamādanam āvikaṇṭo:

13. Na kappati⁸ Mātali mayha bhañjitaṁ 20
pubbe adatvā iti me vatuttamaṁ,
na cāpi ekāsanam ariyapūjitaṁ,
asaṁvibhāgi ca sukhaṁ na vindatīti g. vatvā 230.
- „bhante tumbhehi parassa adatvā bhojane kaṁ dosam disvā
idaṁ vatam samādiṇaṁ“ ti Mātalinā peṭṭho āha: 25
14. Thighātaka ye c' ime⁹ pārādārikā¹⁰
mittadduno ye ca sapantī¹¹ subbate
sabbe ca¹² te maccharipaṇḍamādhama¹³,
tasmā adatvā udakam pi nāmiye¹⁴. 231.

1. C¹ = bhāsim. 2. so all three MSS. for -ta. 3. B¹ = mōbhīrasi. 4. B¹ = dāra-
thakkhamam, B² = darathakkhamam. 5. C¹ = bhāsim. 6. C¹ = pīpā-, B¹ = bhāsimāyati.
7. B¹ = ri. 8. B¹ = haṁti. 9. B¹ = evaṁ kamaṁ. 10. C¹ = cam. 11. all three MSS.
-ti. 12. C¹ = cam. 13. all three MSS. pa-. 14. C¹ = sevanti. 15. B¹ = ca. 16.
B¹ = māgāṇā. 17. B¹ = camti.

u. So' h' itthiyā vā purisaassa vā pana
 dassāmi dānaṃ vidusaṃ pavanṇitaṃ,
 sabbā vadaññū idha vītamaccharā
 bhavanti h' ete suciaaccaṣaṃmatā ti. 232.

9. Ta. pubbe ti pathamam adāsa¹, ettha ti ime pubbe vatutimade, idam
 pubbe te mayā vatam,² samāhīnana ti dassati, na cāpi akāsaṇaṃ ti akāsa
 āsaṇaṃ na ariyehi [Buddhādāhi] pūjitaṃ, sukhaṃ ti dībbamānussakāraṃ na
 lahaṇaṃ, itthiācākā ti itthiācākā³, ye cāsa⁴ ti ye ca ime, aspaṇṇitā⁵
 akkosaṇṇi, subhate ti dhammāsaṃmaṇābhāsaṃ, maccharipāṇaṃ ti
 10. maccharipāṇaṃ vīsaṇ ti maccharipāṇaṃ, aḍḍhamā ti ime paṇa adhamā
 noma, taṇmāti paṇmā⁶ aham paṇamāsaṃmaṇābhāsaṃ⁷ aḍḍhamā⁸ adāsaṃ
 pi nāmaṃ na paribhojāsaṃti ime vatam samāhīna⁹, so¹⁰ itthiyā vā
 ti so¹¹ aham itthiyā vā, vidusaṃ pavanṇitaṃ ti vidāhi paṇṇitāhi Buddhādāhi
 vāṇitaṃ, suciaaccaṣaṃmatā ti ete olāppanīyaadbhāya saṃmaṇāgata
 12. vadaññū vigatamaccharā nūrisā aṇci a' aṇci¹² uttamaṣaṃmatā ca ḥanti e.

Tam autvā Mātali dissamācākāyena aṭṭhāsi. Tasmim khape
 tā cataṣso devakaññā catuddisaṃ aṭṭhamā: Sirī pacīnadisāya
 aṭṭhāsi, Asā dakkhinadisāya aṭṭhāsi, Saddhā pacchimadisāya,
 Hiri uttaradisāya.

20. Tam aṭṭham pakāseṇa Saṭṭhā āha:
 10. Ato mutā¹ devavareṇa paṭṭhā
 kaññā cataṣso kaṇakattācāpanā:
 Asā ca Saddhā ca Sirī Hiri tato
 tam aṣaṃmatā āgamam jūṭṭha Kosiyo. 233.
 21. Tā devā² sabbha paramappanodito
 subhena tuṇṇena sūhā-r-it³ aggīna
 kaññā cataṣso caturo⁴ catuddisā
 ice-abravī Mātalinā ca saṃmukkhā: 234.
 11. Purimāṃ diṇṇā kā (vraṇ) jabbhāsi devato
 20. alaṃkātā tāravarā ca aḍḍhā,
 pucchāmi taṃ kaṇṇavallīggaha⁵.
 ācikkha me (vraṇ) kaṇṇāsi devatā. 235.

¹ Cā ye. ² Cā aṇci. ³ Iti ita in the place of vatam, Cā caturo. ⁴ Cā aṇci.
⁵ Cā aṇci. ⁶ Cā aṇci, Cā aṇci. ⁷ Cā aṇci. ⁸ Cā aṇci. ⁹ Cā aṇci. ¹⁰ Cā aṇci.
¹¹ Cā aṇci. ¹² Cā aṇci. ¹³ Cā aṇci. ¹⁴ Cā aṇci. ¹⁵ Cā aṇci.
¹⁶ Cā aṇci. ¹⁷ Cā aṇci. ¹⁸ Cā aṇci. ¹⁹ Cā aṇci. ²⁰ Cā aṇci.

10. Sīr' āhaṃ' dori manuṣeṣu¹ pūjita
apāpasattūpanisvini² sadā
suddhāvīcāreṇa³ tava⁴ antīm āgatā.
tam mam⁵ suddhāya⁶ varapaṇṇa bhājaya. 236.
11. Yassāhaṃ lochāmi⁷ sukhaṃ mahāmuni⁸
sa⁹ sabbakāmehi¹⁰ niro pamodati.
Sīti¹¹ mam jānāhi¹² jūha¹³ uttama.
tam mam¹⁴ suddhāya¹⁵ varapaṇṇa bhājaya¹⁶ 'ti. 237.

Ta. ato ti tato, mutā¹ ti anumatā, aha devavareṇa anumatā c' eva
peṭṭā cā 'ti a., sabbhe--to ti anavasseṣo² hutvāstipamudim, āman ti pi piho, 10
ti devatā sūmanā dīpā ti a., caturo³ ti catuṣā⁴, ayam eva sū pīho cāturīyena
samannāgatā ti a., tāravārā ti tārānaṃ varā, kaṇṇaṇa--gaha⁵ ti kaṇṇasārā-
pakaṇṇasārāre, Sīrahān ti Sīrī āhaṃ, tavantimāgati ti tava santikāre
āgatā, bhājaya⁶ ti yathā mam⁷ suddhā bhajati⁸ tathā karoti, suddhā me dehini
a., jānāhi⁹ ti jāna¹⁰, jūha¹¹ uttamā¹² ti aggaṃ jūhanānaṃ uttama. 15

Tam sutvā Kosiyo āha:

12. Sippena vijjācarāṇeṇa buddhiya
narā upetā paṇṇā sakammanā¹³
tayā vihiṇā na labhanti kiñcanam,
tay-idaṃ na sādhu yadidaṃ tayā katam. 238.
13. Passāmi posaṇā alasaṃ mahagghasaṃ
sudakkulīnaṃ pi arūpimaṃ naraṃ,
tayānugatto Sīrī jātimaṃ api
peseti¹⁴ dāsaṃ viya bhogavā sukhi. 239.
14. Tao tam asaccaṃ avibhajjaseviniṃ
jānāmi mūlhaṃ vidorānupātiniṃ¹⁵,
na tādīti arahatī āsanūdakam
kuto¹⁶ suddhā¹⁷, gaccha na mayha ruccasāti. 240.

Ta. sippenā¹ ti battāsaṇṇasātharupādāna² vijjācarāṇā³ ti vedattaya-
sāṃkhāyā vijjaya c' eva sīṇe ca paṇṇā, sakammanā⁴ ti sātano purisākkāreṇa 10
padhānagūpasamannāgatā, kiñcanam ti kiñc appamettakam pi yassa vā sukhaṃ
vā na labhanti, yadidaṃ ti yam etam āsāryatthāya appādāni uggaṭṭhā⁵

¹ so all three MSS. ² Bds -ebbi. ³ Bds so. ⁴ Bds jānā. ⁵ Bds ma-. ⁶ Cds
-ā. ⁷ Bds cā. ⁸ Cds bho-. ⁹ Bds jānā. ¹⁰ Bds -unā. ¹¹ Bds -si.
¹² Cds -olpā. Bds cīdā. ¹³ Bds āhāna in the place of them. ¹⁴ Bds -unā.
¹⁵ Bds uggaṭṭhi.

carantānaso taya vekallam katham tam¹ to na siddhu, arū pīman ti virupam, tayaṁ u-
gutta ti taya anurakkhito, jāṭamāma piṇ jittasampannam pi sippavijjācarana-
buddhikamucchā sampannam pi², pīṇaṇṇi pīṇanākaṇṇa³ karoti, tathā tam ti
tasmiṁ kām, āsaccaṇ ti sabbhāsaṁkikkhā taccā evattanaṇṇi⁴, āsaccaṇṇi uttama-
5 bhāvarakkham, atthikkajjāsaviniṇ ti atthikkatvā puttāguttam ajñitvā sippādi-
sampannaṇṇi pi itare pi āvamaṇam, vidurānupātiniṇ ti paṇḍitānupātiniṇ
paṇḍitā⁵ pīṭevā⁶ poṭhettā⁷ vīthetvā caramaṇam, kuto suddhā ti siddhāya
nigamanāya kuto suddhānupajamaṇi, na me nīrasi gaccha mā idha dīthi⁸ ti.

Sā tath' ev' antaradhāyī. Tato so Āsāya saddhīm salla-
10 panto ā.:

10. Kā kukkadāthā paṭimuttakundatā
cittāṅgadā⁹ kambavimaṭṭhadhārini,
osittavaṇṇam paridayha sobhasi¹⁰
kusaggirattam apijayha mañjarinī. 241.
11. Migiva bhantā¹¹ saracāpadhāriniā¹²
15 vīrādhitā mandam iva udikkhasi,
ko te dutiyo idha mandalocane,
na bhāyasi ekikā kāmāne vane ti. 242.

Ts. cittāṅgadā¹³ ti citrehi āṅgadahi samantagatā, kambu¹⁴ -vulū karāṇa-
20 paridhikkhena¹⁵ vīmaṭṭhasavamaṇṇamānākaṇṇāni, osittavaṇṇam ti avasitta-
gaddhadhāraṇam dībbadukūlāni, paridayhā¹⁶ ti vīthetvā na pīṇetvā ca,
kusaggirattam ti kusadaggisikkhāvaṇṇam, apijayha mañjarinī ti sapallavam
arokkakūṭham kāmāne piṇḍitvā ti vuttam hūti, saracāpadhāriniā¹⁷ ti juddhena,
vīrādhitā ti vīradhāpabharā, mandamivā¹⁸ ti yathā sī migi bhūti¹⁹ vanaṇṇa²⁰
25 jhatvā tam mandam cīketi evam cīketi

Tato sā:

12. Na me dutiyo idha-m-atthi Kosiya,
Masakkasārappabbhāv' ambhī devatā,
Āsā suddhāyā tav' antim āgatā,
20 tam mām suddhāya varapaṇṇā bhājayā²¹ ti g. ā. 243.

Ts. Masakkasārappabbhāvaṇṇatī²² Tāvathimabbhāvaṇṇa sambhāvā.

¹ C¹ -amū tam. ² B¹ amū sippa - - - pi. ³ C² -pā-, B² -takam. ⁴ C³ avat-
tija. ⁵ B⁴ -dh. ⁶ C⁴ pāpa - - ⁷ B⁵ amūta po-. ⁸ C⁵ jā. ⁹ B⁶ -ti. ¹⁰
C⁶ kanti, B⁷ amū. ¹¹ B⁸ -am. ¹² C⁷ -jā. ¹³ B⁹ -nīthitena. ¹⁴ C⁸ -va.
¹⁵ C⁹ -tik, B¹⁰ bhī-. ¹⁶ B¹¹ -tara. ¹⁷ C¹⁰ -vati.

Tam sutvā Kosiyo givam kira yo te rucati tassa āsā-
phalanipphādanena āsam¹ desi, yo te na rucati tassa na desi²,
n' atthi tayā samāpatti tattha vināsakāriti³ dīpento ā.

11. Āsāya yanti, vanijā dhānesino,
nāvam samāruyha parenti annave.
te tattha sīdanti atho pi ekadā
jīnādhanā euti vinatthapābhatā. 244. 8
12. Āsāya khettāni kasanti kassakā,
vapanti bījāni, karonti⁴ pāyaso,
itnipātena avuttthikāya vā
na kiñci vīdanti tato phulāgamam. 245. 10
13. Ath' attakārāni karonti bhattasa
āsam parakkhatvā narā sukhesino,
te bhattur atthā atigāhita puna
disā panassanti aladdha kiñcannam. 246. 15
14. Jābitva⁵ dhaññam ca dhannam ca nātake
āsāya saggādhimamā sukhesino
tapanti lūkham pi tapam cīrantarā,
kummaggam āruyha parenti duggatim. 247.
15. Āsāvisamvādikasammata ime,
Āsa sūdhāya⁶ vinayassa attani,
na tādiā ucchati āsanūdakam
kuto sūdhā, gaccha na mayha rucasi. 248. 20

Ta parenti pakkhandam, jīnādhanā n jīnādhanā, iti tara saena
eke samāpanti eke sipajanti n' atthi tayā eadā pāpudhammā n vadati. 25
karonti pāyaso n tam tam kīvacā apāyasa karonti, itnipātenā 'ti viparī-
tamāsamābhāsa-kāpāka-kasetatthikarogādinam saenapaddarānam sīhataranipātena
vā, tato n tato kasata te⁷ kiñci phalam na vīdanti⁸, tasmā pi saccādhā-
kammam tasmā eva karoti vadati, atthattakārāni yuddhahhōmāni parikkāre,
Āsāni parakkhatvā n besariyasm⁹ parate kassā, bhatturattā n āmāsa 20
atthāya, atigāhita n paratthikāni upānā vīhitasāpatayya vīddhātevaṇā
imāni panassanti¹⁰ paṭiyanti, aladdha kiñcannā n kiñci bāziyam

¹ C¹ āsā. ² C² desi. ³ B⁴ -akāriti. ⁴ B⁴ panayanti. ⁵ B⁴ -vā. ⁶ C¹
sūdhā sam. ⁷ C² kasā. ⁸ C² vīdanti. ⁹ B⁴ -yā āsam. B⁴ -yā āsam. ¹⁰
B⁴ panayanti.

śāhītvā, tū etamāṃ pī śāntiyāśībhāṣāṃ tvaṃeva karoṣi vadati, saṃgādhimānā
 ti saṃgāḥaḥ sūbhigantumanā¹, lūkhāḥ ti nīrojanā pañcapādikaṃ kāyābha-
 matham, cīrantatan ti cīrahīlām, śāntiānāvīdīkasaṃmatā ime ti evam ime
 vattā saṃgāḥāyā² saṃgāṭim pucchanti taṃsaṃ tvaṃ āsā tvaṃ tvaṃvīdīkasaṃmatā
 3 cīrahīvīdīkā ti saṃhāḥaṃ gātā, Aśe ti taṃ āpasi.

Sāpi tena paṭikkhittā tatth³ ev⁴ antaradhāyī. Tato Sad-
 dhāya saddhīm saḥkanto g. ā.:

10 .. Daddallamānā yāsasā yāsasini⁵
 dighaññānāmavhayanam⁶ disam paṭi,
 pucchāmi taṃ kañcānavallivigahe
 āekkhā me tvaṃ katamāsi devatā ti. 249.

Ta daddallamānā ti jalamānā, dighaññānāmavhayanam⁶ ti apara
 ti ca pucchāmi ti ca evam dighaññāna- jalamānā nāmena vacanānam disam
 paṭi daddallamānā ātthasī⁷.

12 Tato sū gātham āha:

10. Saddhāhaṃ⁸ devī manujesa pūjita
 apāpaantūpanisevini sadā
 sūdhāvivādēna tav⁹ antim āgatā,
 taṃ maṃ sūdhāya varapañña bhājayā¹⁰ ti. 250.

20 Ta Saddhā ti yassa kaṇṇaḥ vacanapattiyāyana¹¹ ti¹² āvayāpi poṭi anu-
 vājjāpi, pūjita ti anuvājjakotthāsavasaṇa¹³ pūjita, apāpaantūpanisevi-
 ni¹⁴ anuvājjasūdhāya¹⁵ ca śāntapattiyāyanaśāhāyā parasaṃ pī pattiyāyā-
 navīdāhanasamāhāyā devatāy etam nāman.

25 Atha nam Kosiyo „ime suttā tassa tassa¹⁶ vacanāṃ
 saddahitvā taṃ taṃ karontā¹⁷ kattabbato akattabham eva
 bahutaram karonti, taṃ sabbam tayā kāritaṃ nāma hoti¹⁸
 vattā evam āha¹⁹:

.. Dānam dāmañ cāgam aṭho pī saṃyamam
 ādāya saddhāya karonti b²⁰ ekadā.

¹ āhī āhīe MSS. -inumanā. ² Yā -āyā. ³ C² dighamā-; B² disaṇṇā-.
⁴ C² dighamā-; B² dighaññā-; ⁵ B² -ti. ⁶ so, āhī three MSS. for -ha.
⁷ C² -āyana, C² -āyana. B² vacanapattiyāyana. ⁸ B² quita sū. ⁹ B² ākkoṭ-
 thāsa, C² -pavasaṇa. ¹⁰ B² -āhī. ¹¹ B² yassa kaṇṇaḥ in the place of
 tassa tassa. ¹² B² -to. ¹³ in B² āvayāpi - - even the come after v. 62 and
 before sūdhā dāmañ

- theyyaṃ musākkūṭaṃ aṭṭha pi pesuṇaṃ¹
karonti h² eke puna viccutā tayā. 451.
11. Bhariyāsu poso sadisāsu³ pekhavā
sīlupapannāsu patibbatāsu pi
vinetvā⁴ chandaṃ kuladhītiyāsu⁵ pi
karoti⁶ saddhaṃ pana kumbhadāsiyā. 452.
12. 'Tvam eva Saddhe paradārasevini
pāpaṃ karosi kusalam pi rīṇcasi⁷,
na tādisi arabasi āsanūdakaṃ
kuto sudhā, gaccha na mayha ruccasīti. 453.

Ta. dānaṃ¹ ti sevattakam puññasetanaṃ, dānaṃ ti indriyadānaṃ²,
cāgaṃ ti deyyapariṇāmaṃ³, dānyamaṃ ti sīlaṃ, dānya saddhaya⁴ ti etāni
dānādāni⁵ mādānānaṃ kīṭabbhūti vadanta vacanaṃ saddhaya⁶ idiyeva
karonti ekadā. hīṇaṃ ti tulākūṭānāma⁷ karvā⁸ pappakūṭidham⁹ ekā karonti,
keke ti eka manussa¹⁰ sevāpama nāma kilesu imassa ca aṭṭhaya theyyādini¹¹
kūṭabbhūti kesaṇi vacanaṃ saddahitvā sīlāni pi karonti, paṇa viccutā tayā
ti puna tapo viyuttā sāvajjaḍakkhaṭṭpākāni¹² etāni na kīṭabbhūti vadanta vacanaṃ
upattiyāyitvāpi¹³ karonti, ti tava vasaṇa anavajjāsu pi akavajjaṃ pi karoyya, tava¹⁴
sadisāsu¹⁵ ti jātigotassādhāni¹⁶ sadisāsu, pekhavā¹⁷ ti pekha¹⁸ vuccati taṇhā, satāṇho¹⁹
ti a, chandaṃ ti chandāragam, saddhaṃ ti kumbhadāsiyāpi vacane saddhaṃ
karoti tassā²⁰ aṭṭha²¹ tumbhāda²² imam nāma upakāraṇa karissāmi²³ vadantiya²⁴
pattiyāyitvā kuladhītiyo pi chaddate²⁵ tam eva niccanti²⁶ aṭṭhā nāma tumbha
patibaddhaṇṭa ti kumbhadāsiyāpi vacane saddhaṃ karvā²⁷ ekā paradāram²⁸ sevanti,
tvam eva Saddhe²⁹ paradārasevini³⁰ yaṃva tam tam pattiyāyitvā tava
vasaṇa paradāram³¹ sevanti pāpaṃ karonti kusalam³² jahenti³³ tassā³⁴ tam eva para-
dārasevini³⁵ traṇi³⁶ pāpaṃ karosi kusalam³⁷ rīṇcasi³⁸, n³⁹ aṭṭhi⁴⁰ tayā samāni⁴¹ lokari-
niṭṭhā⁴² pāpaḍhammā, gaccha⁴³ na me ruccasīti⁴⁴.

Sā tatth¹ ev² antaradhāyī. Kosīyo pi uttarato³ thūṇāya
Hiriya⁴ saddhīm⁵ sallapanto gāthadvayam āha:

13. Dighaññarattini⁶ aruṇāmi⁷ āhate
yā dissati⁸ uttamarūpavaggiṇi⁹.

¹ C¹ -hate. ² C² -ev. ³ so alī thūre MSS. for -vā. ⁴ B⁴ kulubhīyāna. ⁵
B⁵ -anti. ⁶ B⁶ ni rīccasi. ⁷ C⁷ -pi. ⁸ B⁸ -dānamma. ⁹ B⁹ deyyadhamma.
¹⁰ B¹⁰ etāya ānāni. ¹¹ B¹¹ -vā. ¹² B¹² adda kāmmeṇa. ¹³ B¹³ āp. ¹⁴ C¹⁴ -eva.
¹⁵ C¹⁵ -vanti satāṇho. ¹⁶ B¹⁶ -tassā. ¹⁷ C¹⁷ -jā. ¹⁸ C¹⁸ -pi. ¹⁹ B¹⁹ -pi. ²⁰ B²⁰ -pi.
²¹ B²¹ -o. ²² B²² -rīccasi. ²³ C²³ -anti. ²⁴ so alī thūre MSS. -hū.

tathūpamā mañ patibhāsi devate;
acikkha me tvañ katamāsi accharā. 254.

41. Kālā nidāghe-r-iva aggijāt' iva'
anileritā lobhapattamālini
kā tiṭṭhasi mandam ivāvalokayanā',
bhāsesamānā va' giras na nūñcaṇhi. 255.

20 Ta, diḥḥaṇḍharattinā u paṇḍharattinā, rattiṭṭharattinā u a, āhate ti
arūpa uggaṇṇe, yā ti yā purāṇḍhina dīḥḥa rattaṇḍhannataya uttamarūpadhāzā hūṇṇe
dīḥḥati, kālā nidāghe-rivā 'ti nidāghasamāye kāḥarāṇi viya, aggijāṭiva' u
aggijā' iva xāpi netajjhāmakkhette' pathamajātā viyā 'ti a, lobhapattamā-
lini ti lobhapanneti pāṇḍhā parivutā, kā tiṭṭhasi ti yathā aī tarunakāḥarāṇi
vāṇṇiṇi bhāsesamānā pāṇḍhamānā tiṭṭhati evaṇ kā nāma tvañ tiṭṭhasi, bhāses-
amānā vā' ti mayā soddhāṇi bhāṇṇikāṇi viya hoṇi' na ca giras nūñcaṇi.

Tato eā gātham āha-

42. Hir' Aba' devī mañjesu pūjita
apāpasattūpanisevini eadā
sudhāvivādena tav' antim āgatā,
sā tañ' na sakkomi sudham pi yācitam,
kopinārūpā viya yācān' lūhiyā' ti. 256.

20 Ta, hirāḥḥa¹² ti Hirī abam, aṇḍhampittā eadā sudhāvivādena tav
yācitam pi na sakkomi, kīṇḍarūpā¹³ ti, kopinārūpā viya yācānatiṭṭhiyā¹⁴
yācā¹⁵ lūhiyā yācānā nāma kopinārūpā viya rāḥḥavivādena eadā¹⁶ hōti,
nūhiyā¹⁷ viya hoṇi a.

Tañ sutvā lāpaso dve gāthā abhāsi:

43. Dhammena nāyena sugatte icchasi,
eso hi dhammo na hi yācānā sudhā,
tañ tam ayācāntim' ahañ nimantaye,
sudhāya yam p' icchasi tam pi dammi te. 257.

¹ Itt aggijāṭiva, B² -jāṭiva, C² -jāṇiva? ² Itt āgā-, ³ Itt bhāsesamānāṇi.
C² bhāsesamānāṇi. ⁴ C² āgā-, Itt āgāṇḍharivā, B² -jāṇiva. ⁵ C² āgā-, Itt
aggijāṭi, B² -jāṇi. ⁶ Itt nūñcaṇi. ⁷ C² bhāsesamānāṇi, C² bhāsesamānāṇi, Itt
bhāsesamānāṇi. ⁸ Itt āhōti. ⁹ C² Itt -hāṇi. ¹⁰ Itt hāṇi. ¹¹ B² -etiṭṭhiyā.
C² yācāntiṭṭhiyā. ¹² na aī three MSS. ¹³ C² -pān. ¹⁴ C² -nāthiya, nāthi-
ṇḍu ti. ¹⁵ Itt tācānā. ¹⁶ B² rāḥḥavivādena. ¹⁷ B² āgā- ¹⁸ Itt āgā-.

27. Sā tvaṃ mayā ajja sakamhi assame
nimaṇṭitā kaṇḍanaveḷḷiviggaha,
tvaṃ hi me subbarasehi pūjyā,
taṃ pūjayitvāa sudham pi asmiye¹ ti. 258.

Ta. dhamaṇṇā 'ti sabbhava, āyasa 'ti karaṇa, na hi yāsaṇā
suddhā ti na hi yasaṇā andha jabbhāti. tm' eva karaṇa itarā taso na
labbhissa, tam tan ti asmi tam, yamiserāsihi na karaṇa nimaṇṭam² yeva
yeṇ ca sudham lubbhāti tam pi dhammā te, kaṇḍanaveḷḷiviggaha ti kaṇḍa-
navaḷḷanaveḷḷiviggaha³, pūjyā ti na karaṇa sudhaya adbhāhi pi subbarasehi
tvaṃ mayā pūjasaḷḷayitvā⁴ ca, asmiye⁵ ti tam⁶ pūjettā sama sudhaya⁷ 10
atassam bhavissati aham pi bhūjissam.

Tato uparā abhisambuddhagāthā⁸:

28. Sā Kosiyeḍḍammatā jūḷimā⁹
uddhā Hiri ramaṇa pāriy-y-assamaṇi¹⁰
uddhāvantaṃ¹¹ phalam ariyapūjitaṃ
apāpasattūpanisevitaṃ sadā. 259. 14
29. Bakkhaggahēnā¹² bahuk¹³ ettha pupphatā
ambā piyālā paṇṇā ca kimsukā
suddhājānā ladda-m-athe pi padmakā
kekā ca bhāṇḍā ulakā ca pupphitā. 260. 15
30. Sālā kareri bahuk¹⁴ ettha jambuyo
asattthanigrodhamadhukā ca vedisā¹⁵
uddālakā pātali siddhuvāritā
supuṇḍagandhā¹⁶ munnalindaketakā. 261.
31. Hareyukā veḷukā veḷutindukā
sinnakamivāra-m-athe pi cīnakā
moeṣā kodali bahuk¹⁷ ettha sāllyo
pavibhavo ābhajano pi¹⁸ tanḍulā. 262.
32. Tassa ca uttare passe jātā pekkharagā ārā
akakkusā apabbhārā sadā appaṭṭigandhikā¹⁹. 263. 16
33. Tattha maeṣṭhā saṇṇitā khemino bahubhojanā
sīṅgavarāṇḍā sukulā²⁰ sutavamaḷḷā ca rohitā
āḷaggarakākiṇṇā pāṭhīnā²¹ kāḷamaeṣṭhikā. 264.

¹ O² -iss. ² B⁴ -am. ³ B⁴ -assama. ⁴ O² pūjā. ⁵ O² nam. ⁶ O² omi
am. ⁷ O² omi ito - . ⁸ O² pāriyā - . ⁹ B⁴ pāriyā - ; maeṣṭhā pāriyā
rimma assamaṇi? ¹⁰ B⁴ uddhāvantaṃ. ¹¹ O² -gabbhā, O² -gabbhā, B⁴
rakkhagahēnā. ¹² so B⁴; O² -adbhāsi. ¹³ B⁴ mameṇa. ¹⁴ B⁴ ca.
¹⁵ B⁴ siddhuvāritā. ¹⁶ B⁴ sīṅgavarāṇḍā sukulā. ¹⁷ O² pāṭhīnā, B⁴ pāṭhīnā.

11. Tattha pakkhī sammirātā khemino bahubbhojanā
hanhā koṇḍā mayūra ca cakkavākā ca kukkuḍhā
kuṇḍalakā bahucitrā sikkhaṇḍijjivāṇivakā. 265.
12. Tattha pāṇāya-m-āyanti nānānigagaṇā bahū
sihā vyagghā varāhā ca acchakokataracchaya. 266.
13. Palāsādā¹ ca gavaṇā mahisā rohitā ruru
apeyyā varāhā c' eva gaṇino nikaṇṇikā²
kaḍalimūḍā bahū c' ettha tujārā nēkaṇṇikā³. 267.
14. Chamāgiri⁴ pupphavicitrasanthatā
dijjābhigghuttā⁵ dijñeasāghasavītā⁶ ti. 268.

Ta. Jutimāṭṭi ti ānubbāvasampannena, pāvāsiyasaṁman ti pāṭiṭi as-
samā, jakāro vyāḍḍhanasandhikaro, udaḍḍhavanā¹ ti tso tso thānesu uda-
kassampannān, phalaṇ ti acchaphalassampannān, siṭṭa-- ti āttaraṇadose-
rahitehi jhānāṭṭhihi ariyehi pūjitehi parattham, cakkhaggaṇā² ti pup-
phūpagaphalūpagarukkhaḍḍhaggaṇā³, sikkhaṇḍajāṇi sikkharukkā⁴, laddamatho
pi padmakā⁵ ti laddarukkā ca padmarukkā⁶ ca, koka ca bhāḍa cā ti
evanūḍakkā rukkho eva, kārari⁷ ti kārerrukkhi, uddāḍḍakā ti vāṭṭharaḍḍā,
mucalindakakā⁸ ti mucalindā ca pāṇaviddhakakā⁹ ca, kareṇṇikā ti apa-
raṇṇā¹⁰ ti veṇuḍā ti vāḍḍasorakā, sasu¹¹ ti arāḍḍhanā¹² timbararukkā, si-
hā¹³ ti ābuddhakarāṇamāṇā, moca ti aṭṭhikadall, aṭṭiya ti oṇappakāra-
jāṇasatam upanissāya jita nānāṭṭiya, pavhaya ti nānaprakāra vhaṇa,
abbujino ti bhūjapattā, raṇḍulā ti nikkajjakathuṇi vyaḍḍi jhāṇadulāsaṇṇi,
tassā cā ti bhikkhava taso ca āsāṁsaṇṇe uttaradāḍḍhā, pakkharāṇi
pāṇaviddhapadumasaṇṇehinnajāṇasatapokkharāṇi, ekakāṇā ti marcapittasava-
ḍḍikkakkaṇarāṇi, apabbhārā ti acchāṇṇasatā¹⁴ sammittā¹⁵, appatigā-
ḍḍiya ti appatikkūlagandheṇa sugandheṇa ndakena samannāgatā, siṭṭā¹⁶ ti
taso pakkharāṇiyā, khemino ti¹⁷ abhaya sūgā ti āḍḍi taso maccāṇam
nāmāṇi, kuṇḍalakā ti kokkā, tujārā ti tujapattā, sikkhaṇḍi ti aṭṭhikāḍḍhi
mora aḍḍi pi vā matthiko jhāṇikkā pakkhino, pāṇāyamaṇṇāṇi pāṇāya
āyanti, palāsādā ti khaggā gavaṇa, gaṇino ti gakaṇṇā, kareṇṇikā¹⁸ ti
kaṇṇikamūḍā¹⁹, chamāgiri²⁰ ti bhūmīyam patthatā piṭṭhipāṇāṇi, puppha--
rā ti vicīrapupphasanthatā, dijjābhigghuttā²¹ ti mādharasavēhi dijḍhi ābhig-
ghuttā, evaṇpā yathā bhūṇipabbatā²² ti.

Evam Bh. Kosiyassa, assamān vaṇṇesi. Idāni²³ Hirideviyā

33 ta. pavisaṇāḍḍini dassetunā āha:

¹ C¹ palāsājā, B¹ palāsā, B² palāsādā. ² so C¹; C² nika-, B² niga-, ³ C¹ -akā. ⁴ B¹ udaḍḍhavanā. ⁵ C¹ -ni. ⁶ C¹ pupphūpagarukkhaḍḍhaggaṇā ti, C¹ -gaṇā ti. ⁷ C¹ -a, B¹ sikkharukkhi. ⁸ B¹ -paḍḍā. ⁹ B¹ paduma. ¹⁰ C¹ kareṇṇi. ¹¹ B¹ kareṇ. ¹² B¹ -tālā. ¹³ B¹ sikkharukkhi. ¹⁴ C¹ add khemino. ¹⁵ C¹ -akā. ¹⁶ C¹ -akā. ¹⁷ C¹ ja-. ¹⁸ B¹ tathā. ¹⁹ C¹ āṇāṇi.

74. Sā suttacā aññadumābhilambitā
vijjumaḥamegha-r-ivānupājjatha
taṇṇā susambandhasīram kusāmayā
suciṃ sugandham ajinūpasevitaṃ
atrichakocchaṃ, Hirim etaḍ abravi: | 5
nisīda kalyāṇi sukha-y-idam' āsanaṃ. 269.
75. Tassā tadā kocchagatāyā Kosiyo
yad lechamānāya jaṭājinamdhara¹
navohi pattehi sayam saḷūdakaṃ
sudh' ābhīhāsi torito mahāmuni. 270. 10
76. Sā taṃ patiggayha ubbohi pāṇihī
icc-abravi attamanā jaṭādharaḥ:
handāham etarohi pūjitā tayā
gaṇheyya² brahme tidiṇvaṃ³ jūtāvicā. 271.
77. Sā Kosiyeṇānumatā jutimata⁴
udiritā vaṇṇamaḍena mattā
sakāse gantvāna saḥassacakkhuno:
ayam sudhā Vāsava, dehi me jayam. 272. 15
78. Tam ena⁵ Sakko pi tadā apūjaye
saḥindā ca devā surakañḥam uttamaṃ
sā paṭṭjali devamanneṣapūjitā
navamhi kocchamhi yadā upāvisi. 273. 20

74. suttacā ti suttavā. aññadumābhilambitā ti aññesu dūvesu abhi-
lambitā hotvā, tam tam¹ aññadumāsikkham parāmasantiy-anto, mahāmegha-
riva² 'ti tena āmanitā mahāmegha-ijju³ viya tassa tam āsanaṃ parici. tassa 25
ti tassa Hiriya, susambandhasīram ti susambandhasīram⁴, kusāmayā
ti uṇṇādimāsaṇṇakakusatipameyā, sugandham ti mūlena c' eva aññesa ca
sugandhatthena missakam sugandham, ajinūpasevitaṃ ti upari aṭṭhena
ajjhesa upasevitaṃ, atrichakocchaṃ ti etaropari kocchāsanam⁵ pantaṇḍa-
dāre aṭṭhena, sukha-y-idam āsanam ti sukham nisīda idam āsanam, yam ti 30
yāvaduttham, lechamānāyā⁶ 'ti andham lechamāyā, navahi pattehi tam
khaṇam ōva pokkharanto āhatahi aññadumnipatthehi, sayam⁷ ti aṭṭhena.

¹ so all three MSS. read sukbedam. ² Bde -jatinidhara. ³ Bde -am. ⁴ Cde
aa. ⁵ Bde enam. ⁶ Cde H. ⁷ Bde aññasampannasīram ⁸ Cde ayan.

- alambate kaṭṭhājalambacchando
 āvajjā saddhagāṃ¹ asāṅgita. 277.
11. Tam yānasattṭham abhiruyha Mātali
 dāsa diṣṭiṃ imā abhinādayittha
 nabbaṃ ca seḷāṃ ca vanaṣpatīṃ ca
 sāsāgarāṃ pavyathayittha medhinā. 278.
12. Sa khippam eva upaganṇa asanṇam
 pāvāramakkhātakato ketaṇṇajālī
 baluvantam vaddhaṃ viññavantaṃ
 ice-abravī Mātali devabrāhmaṇam: 279.
13. Indussa rākyam māsāruḥ Kosiya,
 dūto ahaṃ, pucchati tam purindado:
 Asāya Suddhā- Sīriyā ca Kosiya
 Īhī siddhaṃ keṇa-orulatiṃ hotinā ti. 280.

Ta. tam upavattittha² ti taṃ Vajjantassitthaṃ suttāna pīṭakathāya, 14
 udātṭarāyīṃ utāret, ukkhipitvā gamanassajjam akāṣe, upakīriyassādisān
 ti upakāraṇabhaṇṇajehi sādāsam; yathā taṃsa aggaṭṭhāsamānāramāṇā³ jāṇenti tatthi
 eva jantā ti a. jambunādissa ti jambunādissaṃ⁴ bhāratāṇāṃ vāṇapamāyāṃ
 baṇḍi, kaṭṭhāncittasāntikaṃ⁵ ti kaṭṭhamāyena suttarāṇāncittāna ajjha-
 māṅgalena samannagatam, sūvannacandetiṭṭhā⁶ ti sūvannamāyā candakā 20
 ettha rathe, karitvā sūvannaparajatanamāyā karitvā⁷, pavāḍḍa pi a⁸ eva nayo,
 laṃghimāyittha pekkhiy⁹ ti ettha rathe laṃghamāyā nānāratānamāyā
 pekkhiy¹⁰ paṭṭapaṇṇi ca jhāṇi, yuddhāyutā ti attāno attāno yuddhena¹¹ saddhiṃ
 yutā bhūtvā dāsatā, asarājaharayo¹² ti karivannamunomāyāasarājāno, su-
 vunnagāṇādisā¹³ ti balasampatuyā tannanāgāṇādisā¹⁴, kaṭṭhāñājalambacchando 25
 ti kaṭṭhāñājalambayena urucchaddāṇakāreṇa samannagato, āvajjā ti āvajjāsaṃ-
 khāṭṭhi¹⁵ kannāṇakāreṇi yutā, saddhagāṃ ti paṭṭapaṇṇāṃ viṇā saddha-
 matteṇ eva gamanassā, asāṅgita ti nissāṅge eṇṇajāṇe, sārūpa asārūpe
 tattha yojanā ti a, abhinādayitvā ti yānasaddena sṇāṇānādam akāṣe,
 vanaṣpatīṃ ca ti vanaṣpatīṃ ca vanaṣpaṇṇa ca ti a, pavyathayitvā ti
 kampayitvā, 14. ākāṣithevīmāṇakampāṇena nabhaḥkampāṇaṃ vedhittvā, pā- 30
 vāramakkhātakato ti ekamāṇāṭapavaraḍḍibhevatti, vaddhaṃ ti guṇavuddham,
 viññavantaṃ ti viññeṇa ādivraṭṭeṇa samannagatam, ice-abravī ti ratham
 akāṣe (upatvā otarivā evam abravī), devabrāhmaṇam ti devasaṃmāṇ¹⁶
 brāhmaṇa.

¹ C¹ -hamā. ² B² -aham. ³ B² adda upakāraṇāṇi. ⁴ B² -sannibban. ⁵
 so all three MSS. ⁶ B² -no. ⁷ B² pekkhigāṇāpi. ⁸ C¹ B² yn. ⁹ C²
 rāja. ¹⁰ B² -ā. ¹¹ C¹ -ji. ¹² B² asha.

Sō tassa vacanān sūtrā:

10. Addhā Siri maṃ paṭibhāti Mātali

Saddhā aniccā pana devasārathi

Āsā vīsamvādikasammataḥ hi me

Hiri ca ariyamhi guṇe paṭiṭṭhitā ti g. ā. 281.

15 Ta. addhā ti āppadāsaṃpanno pi āsaṃpanno pi bhōjanato addhā ti maṃ paṭibhāti, aniccā ti Saddhā pana tam tam p' artha¹ (ratikūḥ pahāya aññasaṃmā aññasaṃmā² uppajjamāno³ hutvā abhivākaṇa⁴ aniccā ti maṃ paṭibhāti, vīsamvādikasammataḥ ti Āsā pana yaṃsā dhammānāṃ nāvāya samuddesā pakkhaṇḍitā⁵ 20 vīsatthapakkhaṇḍitā⁶ eṇāṃ namaṃ vīsamvādikā ti maṃ paṭibhāti, ariyamhi guṇe ti Hiri pana hiriṭṭhappabhūvesamākhāro⁷ parimāḍhe ariyagūṇe paṭiṭṭhitā ti.

Idāni tassā guṇāni vaṇṇento āha:

21. Kumāriyo yā e' imā goṭṭarakkhitā

Jiṇṇā ca yā yā ca sabhāttuṭṭhiyo

15 tā chandurāgaṃ purisasa uggaṭam

hīriyā nivārenti sacittam attano. 282.

22. Saṃgāmasse sarasattisamyutte

parājitanāṃ paṭataṃ palāyinaṃ

hīriyā nivattanti jahlivā⁸ jivitaṃ

20 te sampasiechanti punā hiriṃmaṇā. 283.

23. Velaḥ yathā sāgaravegavārini⁹

hir' āyāsi hi¹⁰ pāpajanaṃ nivāraṇi.

taṃ sabbaloke Hirim ariyapūjitaṃ

Indassa tam vedaya devasārathitū. 284.

25 Ta. Jiṇṇā ti vidhava, sabhāttuṭṭhi ti sāsaṃmāḥ torpanitthiyo, atano ti tā sabhāḥ parapurisasa attano chandurāgaṃ uggaṭam viditā cyuttam etanā amākaṃ ti hīriyā sacittam nivārenti, hiri pāpasaṃmāṃ ca kuro¹¹, paṭataṃ palāyinaṃ ti paṭantāṇāṃ ca palāyantiṇāṃ ca antare, jahlivā jivitaṃ ti ya hiriṃmaṇā (honti attano jivitaṃ) esjitrā hīriyā nivattanti, te ti evaṃ nivanti¹² 30 ca puna te hiriṃmaṇā puna attano amākaṃ sampasiechanti amittahātthato me-
cetiḥ gahanti, pāpajanaṃ nivāraṇi ti pāpato janaṃ nivārenti, āyasa eva vā

¹ Bde omitt pertha. ² Bde only one aññ. ³ Bde uppajjamato. ⁴ Bde -va-. Bde aññā. ⁵ Cde -itthā. ⁶ Bde -ppasābhāva-. ⁷ Bde -vā. ⁸ Bde -dharini. ⁹ 30 Cde. Bde amāsi hi: read -ya hi? ¹⁰ omitt hiri, and read karanti. ¹¹ Bde ti hi evaṃ nivanti, Cde te ti evaṃ ti vatti.

pātho, tan u tam Hirin, ariyapūjita u ariyehi Buddhādhi pūjita.
Indassa tam vedayā 'ti jassā evam mahāgūṇa ariyapūjita e' ssa tassā tam
evam uttamā nān' eā u Indassa kathehi.

Tam sutvā Mātali.

„ Ko te imam Kosiya dīṭṭhim odāhi

Brāhmā Mahinda atha vā Pajāpati.

Uu' ayaṃ devesu hi soṭṭhasammata

dhītā Mahindassa mahesi jāyathā 'ti g. ā. 285.

Ta dīṭṭha¹ u Hirī mahāgūṇa ariyapūjita u laddhiṃ, odāhi² hodaya-
pavesa³, soṭṭhasammata⁴ ti tava maṅke sūdhāya laddhakūḷaro paṭṭhāya⁵ 10
Indassa samāhe khaṇḍānānā lāhūvā sabbasvatahi piyamanā uttama-
sammata jāyatha.

Evam tasmim kathento yeva Kosiya⁶ tam khaṇaṃ
ñeva caranadhammo⁷ jāto. Atha nam Mātali „Kosiya āyu-
samkhāro te⁸ ossattho dānadharmo⁹ pi samatto¹⁰“, kin te ma- 15
nussalekena, devalokaṃ gacchāmā¹¹ 'ti ta. netukāmo hutvā

„ Hand' ehi dāni tidiyaṃ samakkama¹²

rathaṃ samāruya mamāyitaṃ imam¹³,

Indo ca tath Inda-sagotta kumkhati.

nj¹⁴ eva tvam Indasahavyatam vajā 'ti g. ā. 286.

Ta mamāyita¹⁵ u piyaṃ manāpam, Indasagotta¹⁶ u purimabhavya
Indena sagotta¹⁷, kumkhati¹⁸ tavāgamanam locharo kumkhati.

U tasmim Kosiya¹⁹na saddhiṃ kathento yeva Kosiya ca-
viva opapātiko devaputto hutvā āruya dibbarathe atthāsi.
Atha nam Mātali Saktassa santikam nesi. Sakko tath divā 20
tutthamānaso attano dūtaraṃ Hiridavim tasea aggamahe²⁰sin
katvā adāsi, aparimāṇam assa issariyaṃ ahesi.

Tas attamā viditvā „anomaṇṇānānā kamman nāma evam vi-
sojjaṇti“ S. sūnagātham āha:

„ Evam samijjhanti apāpakammī,

atho euciṇṇasas phalaṃ na nassati,

¹ so all three MSS. ² B² nassanadhammo. ³ C² pot. hā. oodha to. ⁴ B² ca-
ranadham. ⁵ B² samatto. ⁶ B² apakkama. ⁷ B² idam. ⁸ B² samānago.

ye keci-m-addakkhu andhāya bhujjanam
satthe va te Indasahavyatam gata ti. 287.

Ta apāpakamhiṃ u ti apāpakamhiṃ¹ satth evam vāṇijhaṇti. ye keci-m-
addakkhūti. ti ye keci satthā tasmā² Himavanta-padese tadd Kosiyo Hiriyā³
diyyamānam andhabhajanam addassam, satthevati ti satthe pi tam dānam
anumoditvā sīttam pasiderā Indasahavyatam gata ti.

S. l. d. ā. „na bhikkhave idān⁴ eva pulhe p⁵ etam adānābhiraṇam
thaddhamacchariyam⁶ samānam aham dāmesim evā⁷“ ti vatrā j. s. r.
„Tadā Hirideratā Uppalavappā ahoā, Kosiyo dānapati bhikkhu,
Pañcasikho Anuruddho, Mātali Amādo, Suriyo Kassapo, Candō
Muggallāno, Nārado Sāriputto, Sakke aham evā⁸“ ti. Sudhābbhe-
jattajātakam⁹.

4. Kuṣāḷajātaka.

Evaṃbhikkhāyatīti. Idam S. Kuṣāḷadaho v. anabbhitaṭṭhijite
pañcassati bhikkhū ā. k. Tairāyam ācupubbikathā: Sākiya-Koliyā¹⁰
Kira Kapilavattimnagarassa ca Koliyanagarassa ca antare Rohinīm
nāma nadim eken¹¹ eva āvurumeta bandhāpetvā cassahe karenti. Attha
Jetthamūlanāso sassaṃ mūḷyanteṃ ubbhayannagaravāsīnam¹² pi kaṇṇa-
karā¹³ samipattihetu. Tatttha Ko-vāsīno vadānti: „idam udakam ubbato¹⁴
mihariyannānam¹⁵ p¹⁶ eva tumbhānā¹⁷ na ambhākam pahussati¹⁸, ambhākam
pama sassaṃ ekadake¹⁹ eva uppaḷḷissati, idam udakam ambhākam
dethā²⁰“ ti. Ka-vāsīno vadānti: „tumbheṃ koṭṭhake pūreṭvā jhātesu
mayam rattasavayuganilamunīkāḷakahāpaga gahetvā na sakkhissāma
pācchipasibbakkādhitthā tumbhākam gharadvāro vicaritum. ambhākam pi
sasam eken²¹ eva udakam uppaḷḷissati. idam udakam ambhākam dethā²²
“ ti. „Na mayam dāsāma²³“ ti. „Mayam pi na dāsāma²⁴“ ti. Evaṃ
katham²⁵ radhhetvā eko utthāya ekassa pahāram adāsi so pi aññassā
“ti evam aññamanāna paharitvā rājakulānaṃ jātīm gahetvā²⁶ knāham
radhhesu²⁷, Koliyakammakara vadānti: „tumhe Ko-vāsīke²⁸ gahetvā

¹ Bā -a. ² Bā -eti. ³ Bā -kam, sattu. upplavannānaṃ utthā. 4. K. = Kuṣāḷa.
5. = saketa. Ka = Kapilavattin. Ko = Koliyanagara. Bhi = bhikkhava. P.
= Punnaṃvokko, ph. = phassaṃketha. ⁶ efr. Dhamaṃkapa p. 351. Weber's Ind.
Sundion III. 6 p. 112. Senari's Mahāvastu T. 1 p. 338. ⁷ Bā -vāsīṇam. ⁸
Bā kassamma. ⁹ Bā -jeto. ¹⁰ C¹ nīha, C² nīhā, Bā hāz. ¹¹ Bā pahoti. ¹²
Bā tālāham. ¹³ Bā gahetvā gahetvā. ¹⁴ Bā paratā. ¹⁵ Bā -vāsīno
sikkhādaraka.

gacchatha, ye saggāgāḍḍayo viya attano bhaginīhi saddhiṃ vasiṃsu
 etesaṃ hutthiassādayo vā phalākāyudhāni vā ambhākaṃ kiṃ karissan-
 tīti¹. Sākiyakammakārā vadanti: „tunhe dāni kṛtthina dārake
 gahetvā gacchatha, ye anāhā diggatikā² urucchānā viya kolarukkhe
 vasiṃsu etesaṃ hutthiassādayo vā phalākāyudhāni vā ambhākaṃ kiṃ
 karissantīti. Te gantvā taṃsiṃ kamma viyuttanmaccānaṃ kathessuṃ,
 amaccā rājakolānaṃ kathessuṃ, tato Sākiyā „bhaginīhi saddhiṃ sam-
 vāsikānaṃ³ thāmaṃ ca balaṃ va dassetvāmaṃ⁴ ti yuddhasajjā nikkha-
 midesu. Koliyāpi „kolarukkabhavāsānaṃ⁵ thāmaṃ ca balaṃ va dasset-
 vāmaṃ⁶ ti yuddhasajjā nikkhamisva. Apare panācuriyā: Sākiya-
 Koliyānaṃ dāsiṃ ubakatthāya naḍiṃ gantvā cumbatāni bhūmayā
 nikkhipitvā „ukkhathāya⁷ nissinnaṃ ekatā cumbatāni ekā saka-
 sūnāya gacchi, taṃ nissāya „tara cumbatāni mama cumbatāni⁸ ti
 kalaho pavate kamena ubhayanagaravāsīno dāvakammakārā⁹ eva
 evakabbujakāmauccapārājāno¹⁰ cā ti sabbe yuddhasajjā nikkhamiṃsu
 ti vadanti. Imāhi paṇa nayā purisaṇṇayo te bahūni „ukkhathāsu
 āgato yuttarūpa cā ti eva¹¹ gahetabbo. Te paṇa syanhe¹² yuddha-
 sajjā nikkhamissantīti. Tasmiṃ samaye Bh. Sāvatthiyam¹³ vibharato
 paccūsasamaye lokasā volokento ime evaṃ yuddhasajjā nikkhamanto¹⁴
 addhva diṇvā¹⁵ „mayi gate esa kalaho rūpasamassati na kho na¹⁶ ti te
 upadhārento „aham eṭṭha gantvā kalahavūpasamattānaṃ tiṇi jātakāni
 kuthessāmu, tato kalaho rūpasamassati, atha sāmaggidhipanattāya dve
 jātakāni kuthetvā Attaduggasuttam dassetvāmaṃ¹⁷, dassetvā suttā
 ubhayanagaravāsīnaṃ „odhateyyāni odhateyyāni kumārassatāni dasset-
 vānti¹⁸, ahaṃ te pabbajessāmi, mahanta samāgamo bhavissantīti¹⁹ su-
 nīthānaṃ katvā²⁰ sarirapaṭijaggasāni katvā Sāvatthiyam piṇḍāya caritvā
 piṇḍapātapaṭikkanto vāyaghasamaye Gandhakopito nikkhamitvā kassaci
 anārocetvā²¹ sayam eva patthaviraṇṇaṃ idāya dīvanta soḍḍam antare
 ākāse pallumakāni ābhujitvā²² tesam samvaggajanamaṃsānaṃ diṇvā andha-
 kāraṇaṃ kātom kesaṇṇasiyo vasaṃjento usiḍi, atha tesam samvaggā-
 mānasānaṃ attānaṃ dassetto chabbappaboddharasāniyo vasaṃjento.
 Ka-vāsīno Bh-tāsi diṇvā „ambhākaṃ hāti-sajjho S. āgato, diṭṭho na
 kho ambhākaṃ kalahakaraṃ abhāro²³, ti eintevā „na kho paṇa nikkā
 S-rī āgato ambhā parassa carite suttānaṃ pāṭetum, Ka-vāsīno amhe

¹ B⁴-thā n. upahita. - C² vastakāsaṃ. ² B⁴ kanyarukkhanagaravāsīno.

³ C² „ukkhathāya. ⁴ B⁴ evakaggaṃbhu- ⁵ B⁴ so va. ⁶ B⁴ dassetvāmaṃ. ⁷ C²-
 „ukkhā. ⁸ B⁴ nikkhatvā. ⁹ B⁴ adda va. ¹⁰ Suttanipata p. 172, C² dasset-
 vānti.

¹¹ C² dassetvānti. ¹² B⁴ add pāṭetvā. ¹³ C² „so. ¹⁴ B⁴ abhujj- ¹⁵ C² „dham-

- hanantu vā pacantu vā" ti āyodhāni chaddesmi. Ke-vāṇe pi tatth¹
 eva akāse. Atha Bh. utaritvā munaṇṇiye padese vālikāpuṇe paṇ-
 āttavarebhuddhānaṃ mādā anapamāya Buddhassariyā virecanāne, te pi
 vāṇe! Bh-tam vanditvā nisīdime. Atha ne S. jānanto va „kaṃmā
 5 āgat' attā mahārāja" ti pucchitvā „o' eva bhante nadidasannanthāya
 na' kīṇanathāya" mameva paṇu thāne sangāmanā paccupattihāpetvā
 āgat' amhā" ti. „Kim' nissāya ro katha mahārāja" ti. „Udakaṃ
 nissāya" bhante" ti. „Udakaṃ kim' agghati mahārāja" ti. „Appam'
 10 bhante" ti. „Paṭhat' nāma kim' agghati m." ti. „Anagghā bh." ti.
 „Khattiyā kim' agghantīti". „Khattiyā nāma anagghā bh." ti.
 „Appaggham' udakaṃ nissāya kaṃmā mahagge khattiye nāsetha m."
 ti „kalahamim' hi maṇḍo nāma o' atthi. kalahavaseṇa hi mahārāja
 ekāya rukkhadevatāya kāṇṇṇheṇa suddhān' baddhūghāto' sakalam' pi
 15 imam' kappam' cupputto yevā" ti eva Phandanajātakaṃ kathesi.
 Tuto „parapattiyena nāma mahārāja na bhavitabbam. parapattiyā'
 kutvāpi ekassa sassa" kathāya tiyojanaṃsahasavittāne Hīmarante
 cuttuppadagunā" mahāsamuddam' paṭṭhamāne ahesam, tamā para-
 pattiyena na bhavitabbam" ti eva Daddābhaj. kathesi. Tuto „kodāci
 20 mahārāja dubbalaṃ pi mahābhalaṃ randhe" passati, kodāci mahābala
 pi dubbalaṃ". Laṇḍikāpi sakumikā hatthimāgam' ghāteṣi" eva
 Laṇḍikaj. kathesi. Evam' kalahavāpasannanthāya tūl' jātakāni
 kathetvā sammaggiparivāraṇthāya dve jātakāni kathesi: „sammaggānaṃ
 hi mahārāja koci oṭṭam" nāma passitum' na sakkoṭhi" eva Rakkha-
 dhammaj. kathesi, tatthā „sammaggānaṃ mahārāja koci virāram" pas-
 25 situm' nāsakkihi, yadā paṇa sūṇamaṇḍam' virādam' akāse atha ne eke"
 paṇādaputto jīvitaḥkṛāyāni pāpetvā adāya gato, virāde aṇḍo oṇṇa
 o' atthi" eva Vuttakaj. kathesi. Evam' imūni paṇca jātakāni ku-
 thetvā avasāne Attadappasāntam' kathesi. Hāṇṇo paṇṇo. „ace S.
 oḍḍamissa mayam' sūṇamaṇḍāni vanditvā lobhanādiṃ pavattayissāma.
 30 S-vaṇ' nissāya ne jīvitāni daddham, ace paṇa S. āgāma' ajjhāvasāsa
 dvīpasasasādyayaparivāram" eṭṭamāṇāpapaṇṇa"¹ hatthagatāni abha-
 viṇṇa atirekassasāsa"² kha paṇ' aṇṇa puttā abhaviṇṇaṇṇa"³ tato khatti-
 yaparivāro abhaviṇṇa"⁴, tam' kha paṇ' aṇṇa cupputum' paṇāya nikkha-

¹ Cā tija. ² Cā omitt na. ³ Bā add' aṇṇa paṇa. ⁴ Cā omitt na. ⁵ Bā appaggha. ⁶ Bā tandhā. ⁷ Bā -yo. ⁸ Bā cāṇṇassa. ⁹ Bā -pādaya.
¹⁰ Bā anottu. ¹¹ Bā add' abhāṇṇa passati. ¹² Bā oṭṭam. ¹³ Bā virādam.
¹⁴ Cā omitt ne eke. ¹⁵ Bā dīpaparivāram. ¹⁶ Bā dvīpasasādyā parivāram. ¹⁷
 Bā add' aṇṇa. ¹⁸ Bā -am. ¹⁹ Cā abhaviṇṇa. ²⁰ Bā -ro va āṇṇṇa.

mitvā sanibodhiṃ patto, idāni pi khattiyaparivāto va vicarātū¹ ti
 abhayaṅgaravāsīno aḍḍhateyyāni aḍḍhateyyāni² kumārastāni adāseu.
 Bh. te pabbajetvā mahāraṇṇaṃ ugamaṃsi, punadivasato paṭṭhāya tehi
 parivato ekadā Kapilapure³ ekadā Kollyaṅgaro ti dvīva magaresu
 piṇḍāya carati, abhayaṅgarastāsīno mahāsakkāraṃ karimau. Tesam
 garuḍāravasa na attano rocīyā pabbajitānaṃ anabhiratī uppaḍḍi,
 parāpadutiyikāyo pi tesam anabhiratijānanattihāya tam tam evā
 āsannaṃ pesesi⁴, te atirekatarāṃ ukkaṇṭhima. Bh. āvajjanto tesam
 anabhiratibhāvaṃ ātvā „ima bhikkhū mādisu Buddheṃ saddhiṃ
 ekato vasantā ukkaṇṭhanti, kathaṃrūpā na kho tesam dhamma-
 kathā⁵ appayā⁶ ti upadhārento Kuṇḍaladhammadesanaṃ paṇi. Ath⁷
 aṇṇo etud abosi: „ahmā⁸ ime bhikkhū Himavantaṃ netvā Kuṇḍa-
 kathāya tesam mātuḡāmmadosaṃ pakāsetvā anabhiratīṃ baritvā⁹ sotā-
 jattinaggaṃ dassāmiti¹⁰ so pubbaṅghasamayaṃ nirāsetvā pattacivaraṃ
 idāya Kapilavattum piṇḍāya caritvā pācchābhataṃ piṇḍapātapaṭik-
 kanto bhattukiccavāḍḍyaṃ ova te¹¹ pañcasato bhikkhū āmāsetvā¹²
 „dīṭṭhapabbhe, va bhū, ramaṇiyo Himavantaḡapadeso¹³ ti pucchī. „No
 h¹⁴ idam¹⁵ bhante“ ti. „Gacchissatha paṇi Himavantaḡārikam¹⁶“ ti.
 „Bhante aniddhimaṇḍā¹⁷ mayāṃ, kathamā gāmissāmi¹⁸“ ti. „Sace paṇi
 va koci gaheṭvā gaccheyya gaccheyyātha¹⁹“ ti. „Ama bhante“ ti.
 S. sabbe pi ne attano iddhiyā gaheṭvā ākāse²⁰ uppatitvā Himavantaṃ
 gantvā gaganatale thito va ramaṇiyo Himavantaḡapadeso Kaṇḍamaṇḍa-
 tam²¹ Maṇip. Hūḡulap. Aḷjanap. Sānup. Phalīkupabbataṃ v. nānāvīdhe
 pabbate pañca mahānādiyo²² Kaṇḍamaṇḍakam²³ Rathakāraṃ Sihappa-
 pātam²⁴ Chaddantaṃ Tiyaggalam²⁵ Anantatam²⁶ Kuṇḍaladham²⁷ ti suttadāhe
 dassesi. Himavanto nāma mahā²⁸ pañcayojamasatubhodho tiyojanasa-
 llesavittihato, tassa imam²⁹ ramaṇiyam³⁰ ekadesaṃ³¹ attano ānubhāveṇa
 dassesi. ta. katanivāsaṃ³² cīhavyagghahattikulaḷḷaṃ catuppāsāṃ pi
 ekadesato dassesi³³, ta. ārātuarāmaṇeyyakādāṃ papphaphalūpage ruk-
 khe nānāvīdhe sakapaṇāṃghe jalathalajapuppāni Himavantaṃsu pr-
 vattihimapaṇe³⁴ suvaṇṇatalam³⁵ paccchimapaṇe hūḡulatanam³⁶ dassesi,
 imasam³⁷ ramaṇeyyakādānaṃ³⁸ dīṭṭhakāḷato paṭṭhāya tesam³⁹ bhikkhūnaṃ
 parāpadutiyikāṃ chandārigo pālino⁴⁰. Atha S. te bhikkhū gaheṭvā

¹ C^{ms} only one abh. ² B⁴ -varanapur. ³ C^{ms} -vāsi. ⁴ B⁴ -dhammi- ⁵ C^{ms} omīti sham. ⁶ B⁴ -virodhetvā. ⁷ C^{ms} omīti te. ⁸ B⁴ -katam. ⁹ B⁴ -adda-
 vatte. ¹⁰ B⁴ -pa. ¹¹ B⁴ -adda -atanap. ¹² B⁴ -adda -netta -mahānāsi. ¹³ B⁴
 -kīyaḡalam. ¹⁴ B⁴ -add -pabbatitvā. ¹⁵ B⁴ -sham-. ¹⁶ B⁴ -vassanā. ¹⁷ B⁴
 -ti. ¹⁸ B⁴ -ntpakkānaṃ. ¹⁹ B⁴ -bhūtiṃ.

- ākānto utarivā Himvantassa pucchimapasa¹ saṅghiyajjanike silātale²
 sattayajjanikkassa kappattthikasāḷasakkhassa heṭṭhā tīyjanāya³ manosi-
 lāya⁴ tehi bhikkhūhi parivato chubbapabbuddharassayo tissaṅgeṇto
 6 āṇavakucchehi khoḷhettvā jalamūḷo suriya viya nīṇḍivā madhura-
 mū nicchārento te bhikkhū āmantesi: „bhi, imasūm Himavante tam-
 behi aditthapabbhūṃ pucchathā“ ti. Tassāni khaṇe dve cittaṅkakkā
 ubhoṇo koṭṭaṇ dappakam mukheṇa dāsitrā⁵ majjhe attase sāmikkā
 nīḍāpetvā aṭṭha cittaṅkakkā purato aṭṭha pucchato aṭṭha dukkhiṇato
 aṭṭha vāmato aṭṭha heṭṭhato⁶ aṭṭha upari chāyā⁷ katvā evaṃ taṃ
 10 cittaṅkakkhaṇaṃ pariṇāretvā ākāśāṇḍapucchanti. Te bhikkhū tam sakuna-
 saṃghaṇaṃ dīvā S-saṃ pucchimsu: „ke nāṃ⁸ oṭe bhante sakunā“ ti.
 „bhi, mama esā⁹ porūpako ramso, mayā thapitapaveni¹⁰ mām pulhe
 evaṃ parivārentu¹¹, idū¹² paṇ¹³ esā sakunagato mām āhosi, upbhū-
 dhaṇi dijakāṇḍāhaṇasāni mām¹⁴ parivārentu, anupubbena¹⁵ parihāyitrā
 16 idāni ettako jūto“ ti. „Kathāmrūpe“¹⁶ paṇa bhante vassasāṇḍe etā
 dijakāṇḍā tamhe parivārentu“ ti. Aṭṭha oṇaṃ S. „tem hi bhi, sa-
 nāthā“ ti eṭṭhaṃ upatthapāpetvā aṭṭhaṃ āharitrā dassento āha:

Evam akkhāyati evaṃ anusōyati: sabbosaḍḍhadharanidhāre
 nekappupphamalyavitate¹⁷ gajagavajamabhisarnucamerapaṇaḍa-
 20 khaggagokannasāhavyagghadipiacchakokataraccehauddārakākada-
 limigabhiḷarasasakannikānucarite¹⁸ ākippaṇelamandalamahāvara-
 hanāṇakulakaṇerusamghādlivuthe¹⁹ issammiḡasākhammiḡasa-
 raḷhammiḡaenimmiḡavātanaṃḡapaṇaḍammiḡapurisaḷḷukimpurisa-
 yakkhārakkhasaṇḡevite²⁰ amajjamaṇḡjaridharabrahattapup-
 25 phapupphitagganekapāḍajaganavitate²¹ kuraracakoravāraṇa-
 mayūraparābhūtaḡivajjivakacelāvakaḷhīṇkārakaravīkamattavihaṇ-
 gasataṇḡampaghuṭṭhe²² nājanamaṇḡsilaharitālahiṇḡulakahemara-
 jatakanakadhātusatavināḍḍhapatimappitappadese²³ — evaṇṇe
 kholu kho ramme vassasāṇḍe Kuṇḷo nāma sakunaṇa paṭivasati

¹ B¹ mano, ² B² -vikkāya, ³ B³ -silātalya, ⁴ B⁴ gahettā, ⁵ B⁵ heṭṭhā,
⁶ C⁶ etā, B⁶ eva mama, ⁷ C⁷ pameṇi, ⁸ C⁸ -cār-, ⁹ C⁹ mama, ¹⁰ B¹⁰
 adda paṇa, ¹¹ B¹¹ kathāṇa evaṇṇe, ¹² C¹² -malyā-, B¹² -malla-, ¹³ B¹³ -cāma-
 ri-saracchayo-uddārikadāl-, C¹³ kanuḷā-, ¹⁴ B¹⁴ -cānākulakareṇu-vuthe, ¹⁵
 B¹⁵ -pūrisālō-, ¹⁶ B¹⁶ -pakkathapupphapunnāgga-vitate, ¹⁷ B¹⁷ -kurura-, C¹⁷
 -ekura-, B¹⁸ -sarrakhalā-, C¹⁸ -āravira-, B¹⁹ suttatāḷasam-, ²⁰ B²⁰ -kanakāṇ-
 kadhātusam.

ativiya citto ativiya cittapattasacchadano, tass' eva khala bho
 K-assa s-assa addhuddhāni itthisahassāni paricārikā dijakaññāyo.
 Atha khala bho dve dijakaññāyo kaṭṭhaṃ mukhena dasivā
 taṃ K-am s-am majjhe nisīdāpetvā uddenti, „mā naṃ K-am
 s-am addhānapariyāyapathe kilamatho ubbāhetthā“¹ 'ti. Pañ- 5
 caasatādijakaññāyo² heṭṭhato heṭṭhato ḍenti³, „sac' āyaṃ K. s.
 āsanā paripatissati⁴ mayā taṃ pakkhehi paṭiggahessāma“⁵ 'ti⁶.
 Pañcasatā dijakaññāyo uparipari⁷ ḍenti, „mā naṃ K-am s-am
 ātapo paritāpiti“⁸. Pañcasatā dijakaññāyo ubhatopasse ḍenti⁹
 „mā naṃ K-am s-am attamā vā unham vā tinam vā rajo vā 10
 vāto vā nesaṃ vā apapphusi“¹⁰. Pañcasatā dijakaññāyo purato
 purato ḍenti¹¹, „mā naṃ K-am s-am gopālakā vā pasu-
 pālakā vā tīṇāhārakā vā kaṭṭhabhārakā vā vana-kammikā vā
 kaṭṭhena vā kaṭṭhaleṇa“¹² vā pāṇinā vā laddunā vā dandena vā
 satthena vā sakkharāhi¹³ vā pāhāraṃ adānesu¹⁴, māyaṃ K. s. 15
 gacchehi vā latāhi vā rukkehi vā¹⁵ thamhhehi vā pāsānehi vā
 balavantehi vā pakkhēhi saṃgāmesstī“¹⁶. Pañcasatā dijakaññāyo
 pacchato ḍenti¹⁷ saṃhāhi sakkhāhi maṣṣūhi¹⁸ madhurāhi vā-
 cāhi samudācarantiyo, „māyaṃ“ K. s. āsane pariyukkaṇṭhīti¹⁹.
 Pañcasatā dijakaññāyo²⁰ disodisam ḍenti²¹ nekarukkhavividha- 20
 vikatiphalam āharantiyo, „māyaṃ K. s. khudāya parikilamitthā“²²
 'ti. Atha khala bho dijakaññāyo taṃ K-am s-am ārāmaṃ²³
 eva ārāmaṃ uyyānen²⁴ eva uyyānaṃ nadālitthen²⁵ eva n-am
 pabbatasikkharen²⁶ eva p-am ambavanen²⁷ eva s-am jambuvanen²⁸
 eva j-am labujavanen²⁹ eva l-am nālīkerassāḍādiyen³⁰ eva³¹ 25
 n-im³² khippam eva abhisaṃbhonti ratatthāya³³. Atha khala
 bho K. s. tāhi dijakaññāhi divasaṃ³⁴ paribbāho³⁵ evaṃ apa-

¹ B² -atti. ² B² addo mukhe. ³ C² naccanti, B² heṭṭhato ḍenti. ⁴ C² -na-
 satti. ⁵ B² -mi, smittitvā ti. ⁶ C² everāpari. ⁷ so C² for -tāpāyidī B²
 -tāpeti. ⁸ C² naccanti, B² naḍanti. ⁹ C² naccanti. ¹⁰ B² kaṭṭhāya. ¹¹ C²
 -āya. ¹² C² addhāna. ¹³ B² addo sikkhehi vā. ¹⁴ C² -māssasū. ¹⁵ C²
 naccanti. ¹⁶ B² maññāhi. ¹⁷ C² mā am, B² ya man. ¹⁸ C² omīti di-
¹⁹ so C²; B² -sañcāriyena. ²⁰ B² -sañcāri. ²¹ B² rati-, ²² C² -as-
²³ C² -ha.

khippasi ñeva vatattāya¹ pāpavanti, divasam² paribbā³he ti sakadivassam
 eūho⁴, apasādeti ti tā kṛta tam evam divasam pi paricariṭṭā nivāsamikkhe
 oḍḍetvā parivaretvā rukkhamaḥkasaṃ nissiddhā app-eva nāma madhuraśaṇḍam
 lubbhayanā⁵ 'ti pattiḥayanīyaṃ lūṭhā uyyojitakkā sitanā vasaṇṭa⁶hānam gāṇe-
 samā⁷ ti vasaṇṭi, Kuṇḍarājā⁸ jana tā uyyojento nassathā⁹ 'ti adī vasaṇṭhi
 apasādeti, tā,¹⁰ vīnassathā¹¹ 'ti sabbatobbhāgena nassatha geḥa dhanadhaṭṭhādīnaṃ
 nīvaṇṇaṃ cūṭiya bahupāyatiya dhūṇiya naṭṭhasattīya¹² jaṭṭiya suvaṭṭhiacitta-
 tāya lehuṭṭīya¹³ katevīṇaṇṇaṃ mīṭṭadūbhītiya appaṭṭikītiya ti.

Evam ca puṇa vattā¹⁴ „iti kha bhi, ahaṃ tiracchānagato pi
 itthīnaṃ akataññūtaṃ bahupāyataṃ anōcāritam¹⁵ dussīlataṃ ca jānāmi,¹⁶
 tadā p' ahaṃ¹⁷ tāsaṃ vasa avattīvā tā yeva attāno vasa vutteṃmī¹⁸
 lūṭhya kathāya¹⁹ tesam bhikkhūnaṃ anabhinatam karitvā S. tṛṇi ahaṃ.
 Tasmān khaṇe dve kālakokilā sūmikaṃ dappūkena okkhiptvā leṭṭhū-
 bhāgūdiṇa catasso catasso lutvā tam padesaṃ āgataṃ, tāpi nīvā
 te S-rūṇe pucchimvā. S. „pūṭhe bhi, manā sahāyo Puṇḍamukha²⁰
 nāma phussaṃkhallo²¹ ahaṃ, tassāyaṃ vāṇaso²² 'ti vattvā purimamāyā²³
 eva telhi bhikkhūhi pucchito āha.

Tass' eva²⁴ khalu bho Himavato pabbatarājassa puratthima-
 disābhāge susukhumasānīpupagiriṇṇapabbavā²⁵ haritupayantiyo²⁶ ti.

Ta. sūtiḥsukhumasānīkhalītiya²⁷ susukhumasānīpupā²⁸ giri²⁹ eti-
 sam pabbavā³⁰ ti giriṇṇapabbavā³¹ Himavantaṃ aroḍamāṇā, haritūṇāṃleṣa-
 ōghāṇīyo harita-Kuṇḍaladāham upasamāṇaṃ upayantiyo ti sūkhumaśaṇḍipana-
 ṇīṇṇapabbavā³² haritupayantiyo³³ sūtiṇā nadiyo yaṃmhi sandhī a. Idāni yaṃ
 Kuṇḍaladāham tā upayati tā,³⁴ pūṭṭhāni vāṇanta āha.

Uppaṇikunḍapadumasaṇḍīnasatapattasogandhikamandāluka-
 sampattivirūḷhasucīgandhamanuññāpāvakaṇṇapadese³⁵ ti.

Ta. uppāṇa ti uppattam, nāḷaṇa ti satapadumam, satapattan ti
 paripūṇasatapattapadumam, sampattīti etāhi sampattivirūḷhasi abhinavajātāhi
 sucīgandhena³⁶ e' eva manuññena³⁷ ca haḍḍayabandhanasamattītiya pāvakeṇ³⁸ ca
 padameṇa samanuññato ti a. Idāni tasmān dāhe ṛkṣhādāyo vāṇanta āha.

¹ Bā tat. ² Cā -sa. ³ Bā paribbāḷho. ⁴ Bā andi vasaṭṭhā ti gacchatha. ⁵
 Cā -ra. ⁶ Bā pāham. ⁷ Bā āsthāya. ⁸ Cā Bā pu-. ⁹ Cā evam. ¹⁰ Cā
 -ppavā, Bā -pavā. ¹¹ Cā bhāṭi, Cā bhāṭipayantiyo, Bā tassa susukhuma-
 sānīpupā in the place of tattha. ¹² Bā -sallītiya. ¹³ Cā -no. ¹⁴ Cā giri,
 Bā giri. ¹⁵ Cā pabbhāyo, Bā pabbhāyo. ¹⁶ Cā -bhāvā. ¹⁷ Cā -bhāvā. ¹⁸ Cā
 haritūṇāyantiyo, Cā haritūṇāyantiyo. ¹⁹ Bā -yantiyo tāni. ²⁰ Cā -dāsa-
²¹ Bā mēva.

Kuravakumscallindaketakacetasa vajulapunnāgavakulatilaka-
piyakahasanasālasalacampakāsokanāgarukkhatirijibhūjapatta-
loddacandianoghavane kālāgalupadmakapiyaṅgudevadārukacoca-
gahane¹ kakudhakotajasmkolakaccekārakanikārakagaverako-
* randakoviḷārakithukayodhivānamallikamānāṅgaṇamanavajja-
bhaṇḍisurucirabhaḍḍinimālādimalyadhare jātisumanāmadhugan-
dhikadhūnukārikatālīsataḡaranalrakotthakacchavitatsa atimuttaka-
samkusumitalatāvitatapatimanditappadesa haṁsapilavakādamba-
kāraṇḍavābhinadite vijjādharasiddhasamanatāpasaganādhivutthe
10 varadevayakkharakkhaadānavagandhabbakināramahoragānu-
cinappadesa² —

Everūpe khalu bho ramme vanasāṇḍe Puṇṇamukho nāma
phussakokile pativasati ativiya madhuragiro vilasitanayana-
mattakkho, tass' eva khalu bho P-assa ph-assa addhoddhāni
15 itthīsatāni paricārīkā dijakāṇḍāyo. Atha khalu bho dve dija-
kāṇḍāyo kaṭṭham mukkena dāsivā tam P-am ph-am majjhe
nīdāpetvā adḍenti, „mā nam P-am ph-lam addhānapariyāya-
pathe kilamatho ebbaḥetthā"³ 'ti. Paṇḍāsa dijakāṇḍāyo hetthate
ḍenti,⁴ „sac' āyam P. ph.' āsanā paripatissati⁵ mayam tam
20 pakkhehi paṭiggahesāma"⁶ 'ti. Paṇḍāsa dijakāṇḍāyo uparāpari
ḍenti,⁷ „mā nam P-am ph-am ātāpo paritāpā"⁸. Paṇḍāsa
dijakāṇḍāyo ubhatopasse ḍenti⁹, „mā nam P-am ph-am sītam
vā uḡham vā tipam vā rajo vā vāto vā assāvo vā apapphu-
sīti"¹⁰. Paṇḍāsa dijakāṇḍāyo purato¹¹ ḍenti,¹² „mā nam P-am
25 ph-am gopālakā vā pasapālakā vā tipahārakā vā kaṭṭha-
hārakā vā vanakanimikā vā kaṭṭhena vā kaṭṭhalena¹³ vā pāpina
vā leḍḍenā vā daḍḍena vā saṭṭhena vā sakkharāhi vā pahāram
adāman, māyam P. ph. gacchehi vā latāhi vā rukkhehi vā
thambhehi vā pāsāṇhehi vā balavanthehi vā pakkhīhi¹⁴ sam-
30 gāmesīti¹⁵. Paṇḍāsa dijakāṇḍāyo pacchato¹⁶ ḍenti asuhāhi sa-

¹ B⁴ kurī-kirīkavidiśanāṇḍāḷapūnāgabhola-piyakkhasanasālasalacampakāsoka-
kālāgalupaduka-dīrūmāscagahane. ² B⁴ tatthevayakkha-. ³ B⁴ -am. ⁴ C⁵
naccenti. ⁵ B⁴ āḍa sakūo. ⁶ C⁵ -paṭi-. ⁷ C⁵ repeat pu-. ⁸ C⁵ naccenti.
⁹ C⁵ kalena, B⁴ kaṭṭhalāya. ¹⁰ C⁵ -ahi, B⁴ -hi. ¹¹ C⁵ repeat pu-

khlāhi mañjūhi¹ madhurāhi vācāhi samudācarantiyo, „māyaṃ
 P. ph. āsane pariyukkanthi²“, Paññāsa dijakaññāyo diso-
 disaṃ danti nekarekkhavividhaviṭṭhalaṃ āharantiyo, „mā-
 yaṃ P. ph. khodāya parikilamithā³“ ti. Atha khalu bho dija-
 kaññāyo taṃ P-aṃ ph-aṃ ārāmaṇ⁴ eva ārāmaṇ uyyāneṇ⁵ eva⁶
 uyyānaṃ naditūthoṇ⁷ eva n-aṃ pabbataaikhareṇ⁸ eva p-aṃ
 ambavanen⁹ eva a-aṃ jambavanen¹⁰ eva j-aṃ lambajavanen¹¹
 eva l-aṃ nālikeraññajādiyen¹² eva¹³ n-iṃ¹⁴ khippam eva abhi-
 sambhonti¹⁵ ratatthāya¹⁶. Atha khalu bho P. ph. tāhi dija-
 kaññāhi divasaṃ paribbāho¹⁷ evaṃ pasamsati: „sādhu sādhu¹⁸
 bhaginiyo, etaṃ kho bhaginiyo tumhākaṃ patirūpaṃ¹⁹ kulā-
 dhītānaṃ²⁰ yaṃ tumhe bhattārāṇaṃ paricareyyāthā²¹“ ti. Atha
 khalu bho P. ph. yena Kuṇḍalo s. ten²² upasaṃkami, addassuṃ²³
 kho K-assa s-assa paricārīkā dijakaññāyo taṃ P-aṃ ph-aṃ,
 dūrato āgacchantāṃ disvāna yena P. ph. ten²⁴ upasaṃkamissa²⁵,
 upasaṃkamitvā taṃ P-aṃ ph-aṃ etad avocāsi: „ayaṃ samma
 P-kha Kuṇḍalo s. ativiya pharusa ativiya pharusavāco, app-eva
 nāma tavam²⁶ pi āganamma piyavācaṃ labheyyāma²⁷“ ti. „App-
 eva nāma bhaginiyo²⁸“ ti vatvā yena K. s. ten²⁹ upasaṃkami,
 upasaṃkamitvā K-ena s-ena saddhīm paṭisaṃmoditvā eka-³⁰
 mantarāṇaṃ nisīno kho P. ph. taṃ K-aṃ s-aṃ etad avoca:
 „kiṃssa tvaṃ samma K-la itthināṃ sojātānaṃ kuladhītānaṃ
 sammāpaṭipaṇṇānaṃ micchāpaṭipanno³¹, amanāpabbhāṇinaṃ pi
 kira samma K-la itthināṃ manāpabbhāṇinā bhavitabbāṃ ki-
 maṅga pana manāpabbhāṇinaṃ³² ti. Evaṃ vutte³³ K. s. taṃ³⁴
 P-aṃ ph-aṃ evaṃ apasādesi: „nassa tvaṃ samma jamma
 vasala, vinassa tvaṃ samma jamma vasala, ko nu tayā viyatto
 jāyāyācitenā³⁵“ ti. evaṃ apasādito vā³⁶ pana P. ph. tato h³⁷

¹ Bā mañjūhi. ² Cā parin-. ³ Cā-jātādiyeneva, Cā-jādiy-, Bā-saṃcari-
 kenova. ⁴ Cā-sañjātihi, Bā-sañcārāṇaṃ. ⁵ Bā-bhanti. ⁶ Bā-tati. ⁷ Cā-
 divasapari-, Bā-divasampari-. ⁸ Cā-pa. ⁹ Cā-dhātā. ¹⁰ Bā-paṭi-. ¹¹ Cā-
 addassu, Cā-addasen, Bā-addassuṃ. ¹² Bā-omita upa-. ¹³ Bā-tam. ¹⁴ Bā-
 adda ti. ¹⁵ Bā-a. ¹⁶ so Cā; Bā-jāyācitenā. ¹⁷ Bā-a.

eva¹ paṇinivatti. Atha khalu bho P-assa ph-assa aparena samayena nacirassa² eva³ khare ābādho appajji lohita-pakkha-dikā pabāḷhā vedanā vattanti⁴ maraṇantikā. Atha khalu bho P-assa kokilassa paricārīkānaṃ dijakaṇṇānaṃ etad ahoṣi:
 5 „ābādhiko ayaṃ P. ph., app-eva nāma imamhā ābādhā⁵ vuttha-heyyā“⁶ 'ti, ekam⁷ adutiyaṃ ohāya yena K. s. ten⁸ upasaṃkamissu. Addasā⁹ kho K. s. tā dijakaṇṇāyo dūrato va āgacchantiyo, disvāna tā dijakaṇṇāyo etad avoca: „kahaṃ pana tumhākaṃ¹⁰ vasaliyo bhavā¹¹“ ti, „ābādhiko samma K-la P. ph.,
 10 app-eva nāma tamhā ābādhā¹² vutthaheyyā“¹³ 'ti, evaṃ vutte K. s. tā dijakaṇṇāyo evaṃ apasūdesi: „naseṭṭha tumhe vasa-liyo, vinasasṭha tumhe vasaliyo coriya dhuṭṭiyo asatiyo lahu-cittiyo¹⁴ katassa appatikārikāyo anilo viya yena-kāmaḍaḡamaṃyo“¹⁵ ti vatvā yena P. ph. ten¹⁶ upasaṃkami upasaṃkamitvā taṃ
 15 P-aṃ ph-aṃ etad avoca: „haṃ¹⁷ samma P-khā¹⁸“ 'ti, „haṃ samma K-lā“¹⁹ 'ti. Atha khalu bho K. s. taṃ P-aṃ ph-aṃ pakkhehi ca tundakena ca pariggahetvā vutthāpetvā nānā-bhesajjāni pāyāpesi²⁰, atha khalu bho P-assa ph-assa so ābādho paṭippassambhūti.

20 Ta. piyakā il etappupphā, kasaṇā il hakāro sandhāro, asanāyavā²¹, ililili ekarukkhaḷā, candanā il rattasurakkhārandana, oghavane il ete-sam oghena ghaṭṭiya²² samantāgata raso, devadārurukacagahana²³ il devadārurukkhehi v²⁴ eva kadalihi ca gahana, kaccikārā il ekā rutakkhāṭi, kanikārā il mahāpupphā, kapnikārā il āmuddakapupphā, kimvāḷā il vi-
 25 ghāṭakā²⁵, yodhikā il yudhikā²⁶, vanamallikāmanasāgasaṃmanavajja-handisurucetarakhagāṇimāḷampiyadhāro il mallikānaṃ ca samāgāṇaṃ anavajjānaṃ ca bhagīnaṃ surucitānaṃ ca bhagīnaṃ pupphāni māyadhātaya-māne, dhanukārā il dhanupātā, tāṭṭā il tāṭṭapattarukkā, kaccavattā²⁷ il etehi samantādihi vīṭanadikkacchajubbhūṭakāro²⁸, saṃkhaṇṇamittatā²⁹ il
 30 teṇu teṇu (hāneṇ) suttukāṇamittatamittatehi³⁰ v³¹ eva nānūṭṭhāṇāni ca³² vīṭapattimāṇāṭṭappadeṇa, tāpasaṇṇasamāgāṇādhivuttha il etesaṃ vīṭā-dharāṇaṃ gaḇeḷi adhiruttha, P-mukho il³³ mukhapāṇipucāṭṭāya P-kho³⁴,

¹ H¹ eva. ² H² nāṭṭa acrayena. ³ H³ pav-. ⁴ H⁴ adda nam. B⁵ na. ⁵ H⁵ -ta. ⁶ H⁶ tamhā. ⁷ B⁷ add na. ⁸ H⁸ et. ⁹ H⁹ -ayo. ¹⁰ C¹⁰ haṃ. ¹¹ C¹¹ piyā-. ¹² so C¹² for asano yeva? H¹³ samāyeva. ¹³ H¹³ sotāggha-. ¹⁴ C¹⁴ -cova-. ¹⁵ H¹⁵ ekagghāṭakā. ¹⁶ C¹⁶ yutikā, C¹⁷ suttāṭṭikā. ¹⁷ H¹⁷ gaccha-. ¹⁸ C¹⁸ -lata. ¹⁹ H¹⁹ adhi-. ²⁰ C²⁰ -lataṃ omittit ca. ²¹ C²¹ omitt p-mukho il. ²² C²² -khā.

parahi puññatāya phussaṅkulle, vilasitaṅkyaṇo¹ ti vilasitanetto, mattak-
khu ti yathā mattānaṁ akkhinti rattiṇi honti evaṁ rattiakko paṇḍapayuttanetto
vā, bhagīniye ti atiyavohiṭṭena ālapanāṁ, parivareyyāthā² ti sakalaḍḍhasaṁ
mahatā vāseyyātha, Ml so piyakuthaṁ kassatvā uyyojhi³, kadāci pana K. a.
sapaṭivāro P-mukhaṁ dāsaṁtiya gacchati kadaci P. K-issaṁ sattiṭṭhaṁ gacchati.
tendhat aṭṭa khalu kho ti, samma ti vasaṁ, āgamaṁ ti paṭṭhaṁ upanissāya,
labhheyyāmi⁴ ti K-issaṁ samikhaṁ piyavacanaṁ labhheyyāma, appaṇāma⁵ ti
api nāma labhheyyāma, vakkhāmi nan ti, sujātānaṁ ti samānājñāhānaṁ, sama
ti paṭṭya, jamaṁ ti tiṁaka, vyatto ti ko nu⁶ adāsa adāso vyatto nāma
atti, jhāyāhitaṇa⁷ ti jhāyāṭṭhaṇa⁸, ayam vā pāṭha, evaṁ itthiparāṭṭhaṇa taya⁹
vaddha ko nāma vyatto attāhi, tam puna vāṭṭapaṇa vasaṁsaṁ ābhanamattāya¹⁰
apassāsi, tato heva¹¹ ti kadāha m. K. ti cāsetvā tato yeva paṭṭhāvatti, so
nirattitvā sapaṭivāro attano vasaṁattāṇaṁ eva āgamaṁ, appaṇa nāma ti
samāyapariṭṭakko itamhi ādāha vuttahesya vā na vā ti evaṁ cāsetvā tam
evāya pakkhamāna, tumhaṇ¹² ti tumhākaṁ, app-eva nāma¹³ ti tamhā ādāsi
vuttahesya vā na vā, ādāsiṭṭha āgataṁ mato bhāṭṭasati, mayam hi idam¹⁴ eva
vuttasāsiṭṭha iteva tumhākaṁ pāṭapariṭṭatā bhāṭṭitum āgata ti, ten¹⁵ upasaṁ-
kamaṁti imi itthiyo samikhaṁ matakā āgata paṭṭikā bhāṭṭasāma¹⁶ ti tam pahāya
āgata¹⁷ gantvā mama saḥāyam pupphaphalaṇiṁ nānāḥesajjāhi saṁkharitā āro-
pan¹⁸ kassāmiṁti cāsetvā uṇṇaṇa M. ākasa¹⁹ uppatitvā puna so ten²⁰ upa-
sāmiṁti, han ti utpāto, jivasi sammi ti gacchanta evaṁ āha, itaro pi²¹ so
jivāmiṁti vāṇanto ham sammi ti āha, pāyāpessā pūyati, paṭippasāmbhāti
rūpasanto.

Tāpi dijakaṇṇāyo tasmīṁ aroge jāte āgata. K. pi P-khaṁ
katipāhaṁ phalāphalāni²² khādāpetvā tassa balappattakāle²³
„samma tvaṁ idāni ārogo²⁴“, attano paricārikāhi sandōḷiṁ vasa,
aham pi attano vasaṁattāṇaṁ gamissāmi²⁵ ti ā. Atha nāṁ so
„imā²⁶“ maṁ bhāgīlānaṁ pahāya palāṭi²⁷, na me utāhi dhat-
tihi²⁸ attāho²⁹ ti ā. Tam evvā M. „tena hi te samma itthiṇaṁ
pāpabhāvaṁ āciṅkhiṣāmi³⁰“ P-siṁ gahetvā Himavantaṁ passe³¹
manosillātalaṁ netvā sattayojanīyasūlamāle manosillāsane³² nisīdi,
ekasmiṁ passe P. sapaṭivāro nisīdi. Sakala-Himavante deva-
ghosaṇḍari³³: „ajja K. sakunarāja Himavati³⁴ manosillāsane
nisīditvā Buddhāṁsihāya dh. devesasati, tam suṇāthā³⁵“ ti param-

¹ B4 -na. ² B4 -at. ³ B4 adda taya. ⁴ B4 jhāyāṭṭhaṇa. ⁵ C4 B4 jhāyā. ⁶
C4 ādāsaṭṭhaṇa, C4 ābhanat-, B4 ābhanat-, B4 ābhanat-. ⁷ B4 yevā. ⁸ C4
tyahā, C4 tayaṇ. ⁹ B4 adda ti āham, B4 ādāsi. ¹⁰ B4 a-. ¹¹ B4 -ena.
¹² B4 -tena. ¹³ B4 adda samma. ¹⁴ B4 paṭiyanti. ¹⁵ B4 vasaṁti. ¹⁶ B4
-lāṭṭha. ¹⁷ B4 divatā-. ¹⁸ B4 -vanto.

parāghosena chakāmāvacarā devā ātvā¹ yebbhayena² sannipatimā, bahū nāgasupannagijjhā ataviyam pi³ devā⁴ tañ attham ugghosimhu. Tada Ānando nāma gijjharājā dasasa-
 8 haasagijjhaparivāro Gijjhapabbate paṭivasati, so pi tañ kolā-
 hālam sutvā „dh. supissāmīti“⁵ saparivāro jāgantvā ekamantañ
 nisīdi. Nārado pi pañcābbhiññātāpaso dasasahasatāpasapari-
 vanto Himavantapadeso viharanto tañ devaghosanāñ sutvā
 „sahāyo kira me K. itthiṇaṃ agunāñ kathesasi“⁶, mayāpi tañ
 10 desanāñ sotum vaṭṭatīti⁷ tāpasasahasena⁸ saddhim iddhiyā
 ta. gantvā ekamantañ nisīdi. Buddhānañ desanāssanipāta-
 sadiso mahāsamāgamo ahoṣi. Atha M. jātissaraññānena itthi-
 dosapaṭisamyuttañ atītabhave dīṭṭhakāraṇaṃ P-añ⁹ kāya-
 sakkhiñ katvā kathesi.

Tam attham pakāseto Sattā āhu:

15 Atha khala tū K. s. tañ P-añ ph-añ gilānāroṭṭhitāñ acim-
 vutṭhitāñ gelāṇā¹⁰ etad avoca: „dīṭṭhā mayā samma P-kha K āy hū“¹¹
 drepitū¹² pañcapatikā yā¹³ chaṭṭhe paṇise cittañ paṭibaddhañ ti¹⁴
 yā yadidhā kavandhe piṭhasappimhīti¹⁵. Bhayati cā pañ¹⁶ uttar¹⁷
 ettha¹⁸ vākyāñ:

20 1. Ath¹ Ajjuno Nakulo Bhāmaseno.

Yudhiṭṭhilo Sahadevo² ca rājā

eto paṭi pañca-m-aticca³ nāri

akāsi⁴ khujjavāmanena pāpañ ti. 288.

„Dīṭṭhā mayā samma P-kha Saccatapāvi nāma sammaṇi so-
 25 śānanajjhe vasanti“⁵ catutṭhabhātanā paṇipāmayamānā, sā⁶ tulāputta-
 kena⁷ pāpañ akāsi. Dīṭṭhā mayā s. P-kha Kākāti⁸ nāma devī
 sammādamajjhe vasanti bhuriyā Venateyyasa⁹ Nāṭakoverena¹⁰ pāpañ
 akāsi. Dīṭṭhā mayā s. P-kha Kuraṅgavi¹¹ lomaṇḍari¹² Eja-

¹ Bā sutvā. ² Bā adda tattha. ³ Bā -upavijjādhārādānā pi. Bā -vijjhattatarika-
 yampi. ⁴ Bā devatā. ⁵ Cā supissāmīti. ⁶ Bā adda mahāsamāgamo bhavissati.

⁷ Bā -dasasahasena. ⁸ Bā -khaṇa. ⁹ Bā gelāṇāñam, Cā gelāṇāñ. ¹⁰ Bā
 adda devī. ¹¹ Bā devī. ¹² so Cā for yassā? Bā ya, Bā tam, ¹³ so Cā;
 Bā -bandhi. ¹⁴ Bā piṭha-, Cā piṭha-. ¹⁵ Cā pha-, Bā ma-. ¹⁶ Bā alha-
 17 Bā parica. ¹⁸ Bā akāsi. ¹⁹ all three MSS. -i. ²⁰ Cā omhā ai. ²¹ so Cā;
 Cā tulāputtakena, Bā sūravuttakena, Bā sūradhu-. ²² Bā kīlavanti; so III
 p. 90. ²³ Bā navat-. ²⁴ -kupparena. ²⁵ Bā kuraṅgaderi. ²⁶ Cā -aderi.

kosaññam¹ kāmāyamaññā Chalaññakumāra-dhanantevāsina² pāpam
akāsi. Eram³ h' etam⁴ mayā nātoṃ: Brahmaḍattassa mātaraṃ ohāya
Kosalerañña⁵ Pañcāsaṇḍeṇa⁶ pāpam akāsi. Etā ca nūā ca akāsaṃ
pāpam, taṃmāhaṃ itthiṇaṃ na viassa⁷ ca-ppasaṃse, mahā yuthā jagati-
samānaruttā vasmadhara⁸ haritarāpatitthā sabbesaḥ⁹ aphaṇḍa¹⁰
akuppā tath' itthiyo¹¹, tāyo na viassa nara.

1. Sīlo yathā lohitamamsabhojano
vāḷāṃḷo¹² pañcahattho¹³ coruddho
pasayhakkhāsi parahimsano raso
tath' itthiyo¹⁴, tāyo na viassa nara. 289.

Na khalu¹⁵ a. P-kha vesiyo nāriyo gamaniyo¹⁶, na h' etā bandha-
kiyo¹⁷ nāma, vadhiḷkāyo nāma etāyo yadidāsa vesiyo nāriyo gamaniyo
ti, corā viya veṇikata¹⁸ mudir' iya diddhā¹⁹ vāñjā²⁰ viya vācāsanthi-
kiyo²¹ issāṇigum iya parivattāyo uruga-m-iva duffirhāyo sobbham
iva pañcehaṇḍā pātālam iya duppurā rakkhasi viya duttonā²² Yamo²³
v' ekantahāriyo sikkhi-r-iva²⁴ sabbhahakkhā nadi-r-iva sabhavāhi²⁵ anālo
viya yonakāmaheṇā²⁶ Neru viya avasesakūṇā viisarakkho²⁷ viya nicca-
phalāṭāyo²⁸ ti, Bhavati ca pañ' uttar' ettha vākyaṃ:

1. Yuthā coru yathā diddho²⁹ vāñjo va³⁰ vikattiṇi³¹
issāṇigam irāvattā³² duffirhanugo yathā³³ 290.
2. Sobbham iya pañcehaṇḍā pātālam iya duppurā
rakkhasi viya duttonā Yamo v' ekantahāriyo³⁴ 291.
3. Yathā sikkhi nadi vāto Neru nāvāsamākatā³⁵
viisarakkho viya pañcaḍḍhā³⁶ nāsayanti ghare bhogam
raṇṇāṇo³⁷ untakaritthiyo³⁸ ti. 292.

Ta glāṇavuttiṭṭhan ti paṭhamam glāṇam paṇḍāvuttiṭṭham³⁹, dittiḥ
mayā ti attā kira Brahmaḍatto Kīṭṭijā sampannamahāvēṇanātiyo Kosaleraññam
gahetvā Kosaleraññam mātaraṃ taṃsa aggamahesilo samāninnagabbham gahetvā

¹ Ck a-amāraṇam, Bk alakakumāram. ² C¹ B² -ramdha-. ³ B² evaṇki-. ⁴ so C²;
B² -jam. ⁵ C¹ sabbhāsa. C² sabbāsaḥ. ⁶ C² aṭṭhānā. ⁷ C² rajj-, tath-, B²
datt-. ⁸ C² vañj-, ⁹ B² pañcevuddho, B² -vudho, C² pañcahattho. ¹⁰ C² ra-
thitthiyo, C² uḷitthiyo, B² tatitthiyo. ¹¹ B² adā kha. ¹² so all three MSS.
¹³ C² na hetāvakasandhākiyo. ¹⁴ so C²; C² madir' viya viasgiddhā, B² madir'
vatiṭṭhā. ¹⁵ B² -o. ¹⁶ C² vācāsanthiyo. ¹⁷ C² dutto, C² duttonā. ¹⁸ all
three MSS. sikkhi-. ¹⁹ all three MSS. -i. ²⁰ C² -māvacatā. ²¹ B² -ā. ²²
C² -ḥitthiyo. ²³ B² sikkho. ²⁴ B² ti. ²⁵ C² vitiṭṭhati, B² vikattiṇi. ²⁶ B²
issāṇamiva parivattā. ²⁷ B² duffirhā. ²⁸ avasesa - - wanting in C². ²⁹ so C²;
C² -samāpakā ti, B² -samigatā. ³⁰ so C²; C² pañcāḍḍā, B² niccaṇḍhālo. ³¹ C²
raṇṇatthakakutthiyo, B² raṇṇānāntaritthiyo. ³² C² pañcā-, B² paṇḍāvutthiyo.

- Bāraṇasīṃ gantvā tam atītaṃ aggamahesīm ahaṃ, a¹ aparabhāge dhiṭṭaram
 vjāyī, raṇṇo pana² paṭṭiṭṭhā dhiṭṭi vā gūṭṭo a³ n⁴ aṭṭhi, so māsava: bhaddhe
 varam paṇḍā⁵ ti i, a⁶ gahitakam katvā thapesi, tassa pana kumārīkāya K aṇḍā
 ti nāmam karīṃso, aḥ⁷ aṇḍā veyappattiya mālā⁸: amara pīṭṭi te vāro dīṇso,
 5 tam ahaṃ gahetvā thapessāṃ, tava puruṣakam varam paṇḍā ti i⁹, a¹⁰ mayham¹¹
 aṭṭijjānāma¹² n¹³ aṭṭhi, paṭṭiṃ gahavatthiṭṭhā¹⁴ me sayanvatam karehhi kilesa-
 bhāṇiṭṭhāya hīroṭṭappam bhinditvā mātaram i, a¹⁵ aṇṇo ārocceti, aṭṭi: yaṭṭa-
 ruceti¹⁶ paṭṭiṇāṭṭi ti vatrā sayanvatam ghoṭṭesi, vjāṇṇe sabbhāṇḍā-
 paṭṭimāṇḍā bahuvurīṭṭi sammipattissu, Kāṭhā paṭṭhasamuggamā aḍḍya utṭa-
 10 ṭṭapaṭṭajare [hiṭṭi oḷḷenti ekam pi na torseti, taṭṭi Paṇḍurājaputtā¹⁷ Ajjuno
 Nakulo Bhūmasena Yuddhīṭṭhio Saṇḍave¹⁸ ti] imo paṭṭe Paṇḍurājaputtā¹⁹
 Takkaṭṭhāya dīṭṭamokkhaṇaṃ acariyassa santeke aṭṭam paṭṭe²⁰ dēsaṇṭittam
 jūṭṭamā²¹ ti vīcantaṃ Bāraṇasīṃ paṭṭi²² antonagare kolāḥaṭṭi: suttā pūcchitvā
 taṭṭi aṭṭham katvā mayam pi gamissāmi ti kaṇḍanar²³ paṇḍamānarūpa paṭṭe²⁴
 15 pi ta gantvā paṭṭipāṭiṭṭi aṭṭhāṇṇe, Kāṭhā te dīṭṭe paṭṭam [hiṭṭe paṭṭibhā-
 rittā] hurvā paṭṭamam pi aṭṭeṃ mālīcumbhāṭṭam²⁵ khīpīti: amma imo paṭṭe
 jame vāṇṇṭi²⁶ i, a²⁷ raṇṇo ārocceti, aṭṭi varama dīṇṭi na laḥḥaṇṇi²⁸
 aṭṭeṃ aṇṭuttamaṃ na khījīṭṭi kassa paṭṭi ti pūcchitvā Paṇḍurājaputtāḥāraṇ²⁹
 20 ta³⁰ kilesavassena saṅgaṇḍi, eko paṇ³¹ aṇḍā pūcchitvā khujjā pīṭṭasappi aṭṭhi,
 a³² paṭṭe rājaputtā kilesavassena saṅgaṇḍitvā teṇaṃ bahinikkhantakāle oḷḷam
 laḥḥitvā kilesena aṇḍayhamānā khujjāna saddhāṇḍi papam āroṭṭi, tene vā aṇ-
 ḍhiṇe kaṭṭenti: mayham; tayā aḍḍhe pyo n³³ aṭṭhi rājaputte māretvā teṇaṃ
 paḍaḥḥitvā tava paḍe makkhāpessāmi³⁴ vadati, itareṇa pi jeyṭṭabhāṭṭiṇe
 25 mālīcchāṭṭakāle: imehi aṭṭhi jameṭi tvaṃ aṇḍaṃ mayham piyātare mayā jīṭṭam pi
 tav³⁵ aṭṭhāya paṭṭeṇṭam mama piṭṭe aṇḍeṇa tvaṃ aṇḍaṃ jīṭṭam³⁶ vā-
 ḍati, karehi aṭṭhāṇḍi mālīcchāṭṭakāle pi ev³⁷ aṇḍaṃ, te vyaṇ³⁸ aṇḍe piyāyati
 teṇaṇṇi vā na etam aṇḍeṇa jīṭṭam ti tavaṃ aṭṭhāya tvaṇṭi, a³⁹ ekadivasaṃ
 āṇḍhāṇḍi aṇḍe, aṭṭa nam te paṭṭeṭṭevā eko vīṇi sambhāṇṭo mīṭṭi teṇā
 30 eḷḷamāṇeṇa vā paḍaṇṇi vā, āṇḍe pana pūḍamāṇe mīṭṭi, a⁴⁰ etam sambhā-
 ṇḍiṇaṇṇe jeyṭṭabhāṭṭiṇaṇṇe Ajjunakumārassa: mayham tayā piyātare n⁴¹ aṭṭhi
 jīṭṭamāṇe tvaṃ jīṭṭamāṇe piṭṭe aṇḍeṇa tvaṃ aṇḍaṃ, āṇḍeṇa pi hatthapāḍeṇi tav⁴² aṇḍam aḍḍi,
 khujjāna paṇḍ: tvaṃ dīṇaṃ mayā pyo tav⁴³ aṭṭhāya aṇḍam jīṭṭamāṇi jīṭṭhāya
 35 aṇḍam aḍḍi, te sabbhe pi pubbe kaṭṭiṭṭhāṇṇe tāya aṇḍhāya tvaṃ aṭṭham
 jāṇṭiṇe, teṇaṃ aṇḍaṃ atītaṃ dīṇṭaṇṇi⁴⁴ jūṭṭam, Ajjunakumāre paṇḍaṇṇe

¹ B⁴ tā, C⁴ omīti a¹. ² C⁴ omīti pana. ³ B⁴ -kāhi. ⁴ B⁴ aḍḍa tvaṃ iha. ⁵ B⁴ aṇḍe iha. ⁶ B⁴ aḍḍa aṇḍam. ⁷ so C⁴; B⁴ aḍḍa dīṇam. ⁸ B⁴ gahana-. ⁹ B⁴ -jām. ¹⁰ C⁴ paṇḍarājā bhoggano. C⁴ paṇḍarāja bhō. ¹¹ B⁴ eha-. ¹² C⁴ paṇḍo-. ¹³ B⁴ uṇṇa-. ¹⁴ B⁴ paṭṭi. ¹⁵ B⁴ aḍḍa paṇḍurājaputtā. ¹⁶ B⁴ jame vā me dehiṭi. ¹⁷ C⁴ -aṭṭi. ¹⁸ C⁴ -da ti. ¹⁹ B⁴ -amīti. ²⁰ B⁴ pāṇḍa-
 mīti. ²¹ C⁴ te aṇḍi. ²² B⁴ -āyasa.

bāthapāṭijivāhikāto divā: yathā mayham evam sāsānam pi imāya vaññāya
 dinnam¹ bhāṣanti khujjena cāpi sāsānam etāsa vantharena² bhāṣitvāsi ti
 cūṭṭetā bhāṭero gahetvā bāhi uttakkamitvā pucchit: dīṭhā vo paññapassitā manā
 eṇavāhāreṇ dāssenti, āma dīṭhā ti, kārāṇe jīnāthā³ 'ti, na jānāma⁴ 'ti, idam
 nāma⁵ ettha kārāṇam: tumhākaṃ bāthapāṭiṇi dinnavaññāya kārāṇam jīnāthā⁶ 'ti⁷ a
 amhākaṃ pi ten⁸ eva kārāṇena sāsānti, khujjena jivāhikāreṇa vaññāḍḍhāna
 kārāṇam jīnāthā⁹ 'ti, na jānāmi¹⁰ 'ti, aha nesaṃ uttakkhitvā imāṅkpi sāsāmi
 etāya pāpakkāmmānāṃ kateṇa¹¹ u¹², esu sabbābhāṣanteṇa khujjāṇi pakkosetvā pucchā,
 ye vāṭṭeṇi pucchitvā kāsāsi, te tassa vacanāni sutvā tassā vigatāchandarāgā: aho
 matuṇāmo nāma piṭṭo dussilo, amhāssa nāma jātassapenne sabbaggaṇṇaṇṇa pa- 10
 ḥāya svarūpeṇa jaggucchapaṭikkāleṇa khujjena sāsāṇim pāpakkāmmam karoti, āo
 nāma pucchitājāto esāṃ mīlājjāṇi pāpābhāṇeṇi tīṭhā sāsāmi tasmānti
 anekapariyāyeṇa sātugāṇeṇa gahetvā elam¹³ no gharāṇeṇā¹⁴ ti pañña jātā
 Himavanta: paritāṭi bāthapāṭikāmmam tatra āyupariyāseṇa yathāṇamāsa
 gātā, E¹⁵ sekunārājā ājjunakammāro ghoṇi, tassā¹⁶ attanā dīṭhākārāṇam Jārento 12
 dīṭhā mayā u¹⁷ odim a.

Ta. dēvīpīkā⁴ ti Kosalāsiṇo⁵ Kāśtrāṇo ca vasa⁶ etam ruttan,
pañcāpasiḥ y⁷ 'ti pañcāpasiḥ yakīro nīpāmmāṇo, paṭibaddhantiyā⁸ ti
paṭibaddhamānā⁹, kasaṇḍho¹⁰ ti¹¹ tassa kīra gīvya¹² ānamā¹³ urum
allinā toma chinnaṇṇo vya khāyati, pañcāmāṇa¹⁴ ti eto paṇa añña- 20
mitra, khujjavāraṇeṇ¹⁵ 'ti khujjena vāmanakena¹⁶, apāṇi p¹⁷ (p¹⁸)apubbāni
dassento pūma dīpā ti sīlīm āha, ta paṭhamavattthamāni tīre ayaṇa vibhavaṇā:
atīte kīra Bīrānaṇi mīḷeṇa Saccatapāvi¹⁹ nāma eṇṇamaṇi eṇṇaṇe panna-
akāṇa kīreṇa ta vasaṇṇā eṇṇa²⁰ bhattāni atīkhamatā bhūṇjati, sakala- 25
gare Cando vya Suriyo vya ce pākāṇi ahoṇi, B-āṇṇaṇi khīpitrāpi²¹ khā-
cāpi nāmo Saccatapāviyā²² ti vadanti, atī eṇṇamāni eṇṇakāni paṭhamadvāse
tara eṇṇapaṇṇa gacchabandhā²³ eṇṇamāni padava maṇḍapaṇi kīreṇa²⁴ maccā-
maṇṇasurāgandhamalādini utta²⁵ surāpāṇaṇi tṭhābhūta, atī eṇṇa eṇṇapaṇṇa
surādhiḥḥalo²⁶ kīreṇṇa: nāmo Saccatapāviyā²⁷ ti eṇṇa eṇṇa paṇḍita: aṇṇho
aṇṇakāṇi eṇṇakāṇi vīṇiṇi nāmo kīreṇi aṇṇa aṇṇi ruttan eṇṇa mī eṇṇa 30
aṇṇa mī nīṇṇasavattthamāni kāmāni²⁸ karitī ā, etā nāṇ aṇṇ: dūḥbuddhi
tutthi hohi²⁹ eṇṇamaṇi abhūtaṇa kīra³⁰ aṇṇa te³¹ Saccatapāviṇi³² ito eṇṇama
dīṇe aṇṇapaṇṇiṇaṇi tassaṇi tassaṇi tassaṇi eṇṇavatttham³³ eṇṇapetaṇa eṇṇa

¹ so H₂; C² -A. ² H₂ sandhātana. ³ H₂ add ama jānimaññ. ⁴ H₂ add vāta. ⁵ H₂ tatika. ⁶ H₂ add sa. ⁷ H₂ dā-; ⁸ so C₂; H₂ paṭṭhaṇḍhiyā C₂ paṭṭhaḍḍhaṇḍhiyā. ⁹ C₂ paṭṭhaḍḍhaṇḍhiyā; H₂ -bandhamāññ. ¹⁰ C₂ -ta-; H₂ kapānta. ¹¹ C₂ pl. ¹² H₂ givā. ¹³ H₂ -vā. ¹⁴ C₂ paṭṭhaḍḍhaṇḍhiyā; C₂ paṭṭhaḍḍhaṇḍhiyā; H₂ paṭṭhaḍḍhiyā. ¹⁵ H₂ add vāta; vāta. ¹⁶ C₂ -pāpī; C₂ -pāpī; H₂ -pāpī. ¹⁷ H₂ add āvāsiññ. ¹⁸ C₂ omī pl. ¹⁹ all three MSS. pāpīyā. ²⁰ H₂ paṭṭhaḍḍhiyā. ²¹ H₂ vāta. ²² H₂ āvāsiññ. ²³ C₂ -vāsiññā; C₂ -vāsiññā; H₂ -vāsiññā. ²⁴ C₂ -pāpīyā; H₂ -pāpīyā. ²⁵ C₂ omī ka-. ²⁶ H₂ add ti. ²⁷ H₂ karoti. ²⁸ H₂ tam. ²⁹ H₂ -pāpī. ³⁰ so C₂ for -vāsiññā; H₂ -vāsiññā.

- piṭṭhāni māṅgama dhuvaṇṇe u' aṭṭhāni ā, so na saṅkhamāsiṭṭi vataṭṭa vana
 aṇḍhāne sahasseṇa abhūtaṇṇi akāsi, so' aṇḍhamaṇṇi anavappakāraṇam ārocetvā
 punadvase pāto va tīpavaraseṇa aṇḍhamaṇṇi pavetvā tassa vanaṇṭṭhānassa aṇ-
 ḍhāro evaṇṇam namassanto aṭṭhāsi, s' bhikkhūya jgacchamāṇo tam divā: mahā-
 5 dāko tīpase bhavissati ehaṇ tava anānapāse vaṇṇi ayum maḍḍhe aṇḍhaseṇa
 bhavissabham aṇ' antareṇa' saṇḍhammaṇṇa vandissāmi naṇ ti upasamkamitvā
 vandi, so u' eva aṇḍhāni na pi āpi, dūṭiyadvase pi taṇ' eva akāsi, tatīya-
 dvase pana vandissāṇe adhammaṇṇe va garohā 'ti ā, vataṇṭṭhānassa karoti
 bhikkhūya na kilamāsiṭṭi pāṭṭhāntāraṇi akāsi, s' pāṭṭhāntāro me laddho ti
 10 tatthā pekkāmi, peṇamadvase bahutarāṇi pāṭṭhāntāraṇi lābhivā thokaṇṇi aṇḍ-
 ḍivā gaṇā, chaṭṭhadvase pana tam āgamaṇi vandiṭvā nīlānāṇe bhagāni kīn na
 kho aṇḍe. Bāṇḍamāṇam mahāgāṇavāṇḍhānaddo ti vataṭṭi: ayya tundaṇe na jīnāṇi
 nagaro chago ghūṭhe ta kilāntāṇam aṇḍe vaddo ti vutte: aṭṭha nāṇi' aṇḍe vaddo
 ti ājānanto ayya hutvā: bhagāni tatthāntāṇi atikhamāsiṭṭi pucchā, eṇṭhi ayya
 15 tundaṇa pana kaṇi atikhamāsiṭṭi' ti, aṇḍe bhagāni, idam so maddā abhūti', dāva-
 ākama u' aṇḍe' tatthā bhagāni, so': kaṇi ta' bhagāni vassāni pabbajitāyā 'ti
 pucchitvā tīya dāḍhase vassāniṭṭi vutte tundaṇam kaṇi kīn vutto' idam
 chaṭṭham vassāni ti ā, aṭṭha nāṇi: aṭṭhi pana te bhagāni saṇḍhammādhigama
 ti pucchitvā u' aṭṭhi ayya 'u' tundaṇam pana' atikāni vutte mayam pi u'
 20 aṭṭhāni vatte: bhagāni mayam u' eva kīmasukham lebbhāma na saṅkhammasukham
 kīn amhākaṇe yeva upho nīrayo mahājanassa kīriyam karoma aṇḍe gīhī' bha-
 viṇṇāmi aṭṭhi me' māru vataṇṭṭhāni' dhanam na saṅkanti dukkham anubhavīṇi
 ti ā, s' tassa vāraṇam aṇḍe' aṭṭhāni calacitratāyā' tasmāṇi pāṭṭhāntāraṇi hutvā:
 ayya aṇḍe pi āṇḍapāṇi aṇḍe matu na chaḍḍettha' aṇḍe pi gāṇāni bhavissā-
 25 nāti ā, aṭṭha nāṇi so pi: aṇḍe na tam chaḍḍessāmi bhavissā me bhavissāmi
 tam nagaraṇi pavesitvā aṇḍavāṇi vārapāṇamaṇḍapāṇe gaṇṭvā tīya evaṇṇaṇṇi-
 kaṇi' gāḥpetvā suram pīvā, idam vāraṇajito', s' tam jātceṇa pāṭṭhāntāṇi
 vaddāsi, tadā K. pāṇi' aṇḍe, so tam kīraṇam āhāritvā dāssanto dīṭṭhā ti
 ādim ā.
- 30 Dūṭiyavāṇḍhamāṇi' atikathāya saṇḍhammāpāṇe Kākatijjākaravāṇḍamāṇa'
 vāṇḍhāni, tadā pana K. Garuḇa aṇḍe, tamā attanā dīṭṭham pekkanto dīṭṭha
 mayā ti kīṇi ā, tatīyavāṇḍhamāṇi' aṭṭhe Bāṇḍamāṇa Kosalājāṇam vāṇḍhāni
 c. gaṇṭvā tassa āgamaheṇṇi gabbhīṇi' idāya Bāṇḍamāṇa pāṇḍapāṇi' tassa
 gabbhīṇiṇṇāṇi jānanto pi tam āgamaheṇṇi akāsi, s' pāṇḍapāṇi' gabbhī'
 35 vāṇḍapāṇiṇṇāṇi pūṭṭam vūṭṭitvā: vūṭṭhippattam pi naṇ Bāṇḍamāṇi' aṇḍe

¹ Bā adda taṇ. ² C^o vāre, Bā - passabhamāṇa. ³ Bā kīṇi. ⁴ Bā ayyāni.

⁵ C^o bhāsi. ⁶ Bā so aṇḍe. ⁷ Bā vāṇḍe taṇ. ⁸ C^o vutte te. ⁹ Bā kaṇi vassāni
 ti vutte. ¹⁰ Bā adda me. ¹¹ C^o vutte natthi and ti. ¹² Bā pi. ¹³ C^o ā,
 Bā gīhī. ¹⁴ Bā adda aṇ. ¹⁵ C^o -m-. ¹⁶ Bā bhāṇe. ¹⁷ Bā -vassāni. ¹⁸ C^o
 -vāṇḍamāṇi, Bā -dīṭṭhāṇi. ¹⁹ C^o -ajito, Bā -vassāni jito. ²⁰ Bā -vūṭṭhāṇi.
²¹ Bā tatīya-. ²² Cfr. III p. 90, Bā kīṇavāṇi. ²³ Bā -vūṭṭha. ²⁴ Bā
 aṇḍe. ²⁵ Bā pāṇḍapāṇi.

mūrtiatti Ekakumāro¹ si nūmāsi karimān², ath³ aasa taja asanārahanaḥ datta:
gaccha aśvān pita santakam r. ganhā 'ti tam⁴ uyyojesi, so hi Kurāṅgaviṇ⁵
ādāya gantva rajje patiṭṭhosi, ath⁶ aasa Barāpasirājā suṅgaḥṭṭisippo ayya ti
vippasikkhapaṇṇaṭṭham Chalaṅgakumārān nūma karīyaṇ⁷ katta pesesi, so tassa
karīyo me ti senāpatiṭṭhānam adāsi, aparabbhage Kurāṅgavi⁸ tena addhāsi an-
cāram akāsi. senāpatino pi patiṭṭhako⁹ Dhanantevāsī nūma aṭṭhi, so tassa kaṭṭha
Kurāṅgaviyo¹⁰ vatthalaṇkūṇḍini pesesi, si tenāpi addhāsi papam akāsi, K. tam
kāraṇaṇi āharitvā dassento dīṭṭhā mayā ti tān āha.

Ta. lomaśundarīḥ romarājya māṇḍikāmlār¹¹, Chalaṅgakumāra-
dhanantevāsīnā ti Ekakumārakam¹² patthayamānāpi Chalaṅgakumārāsenā-
patiṇ¹³ ca aasa¹⁴ eva¹⁵ patiṭṭhikoma dhanantevāsīnā ca addhāsi papam akāsi,
evam anūcār¹⁶ itthiyo dussāḷi pāpakaṇṇamā, vandhāsi t¹⁷ na-ppasamānūti,
idam M. aṭṭam āharitvā dassesi; so hi tadā Chalaṅgakumārān akāsi, tasmā
attano dīṭṭhakarāṇam āharī.

Paṇḍitaśatthasamāsi pi attā Kosalarājā Barāpasirājān gahetvā B-sirāḷḷo
aggamaṇḍam gabbhūtiṇi pi aggamaṇḍam katta aśanagaram eva gata, si apara-
bbhige puttān vīṭṭi, rājā aputtakattā tam puttānūḍhena poṭṭiva¹⁸ sabhāsiṭṭham
akkhūpenti vāṇṇapaṭṭaṇṇaṇi attano pita santakam r. ganhā 'ti ppeesi, so tattha
gantva r. karevi, ath¹⁹ aasa mātā puttān paṇṇakūṇḍi²⁰ amhāsi Kosalarājānam
Ipucchitvā mahāparivāsa Barāpasirāḷḷa gacchaṇ²¹ diviṇaṇi vatthānam antare
ekasamāsi nigamaṇḍam gantvā, ta. eko Paṇḍitaśattho nāma brāhmaṇakumāro
aṭṭhi abhīrāpo, so tassa paṇṇākīram vāṇṇesi²², si tathā divi²³ ta paṭṭhaddha-
cūṭi tena addhāsi pāpakaṇṇamā²⁴ katta kappāham tatth²⁵ eva vīṭṭimātra
B-sirāḷḷa gantva puttān divi khippam nīvattitvā puna tamhā yeva nigamaṇḍa
vāṇḍam gahetvā kappāham tena addhāsi anāṇḍam caritvā Kosalanagarān gata,
si tam paṭṭhaya nāṇḍam²⁶ eva tasmā tam kāraṇam vatta puttāsa santikam ga-
cchissamā²⁷ rājānaṇi Ipucchitvā gacchānti ca āgacchānti ca tamhā nigamaṇḍa
addhamāṇḍamānaṇi tam addhāsi anāṇḍam caritvā sampunnasamakkalīṭṭhiyo nāma²⁸
dussāḷi muṇḍavāṇṇiyo ti, idam pi aṭṭam dassento²⁹ evam k³⁰ etān ti³¹
addhā āha.

Ta. Brahmadattasena mūrtān ti Māṇḍirastrājān kāraṇasena Brahma-
dattasena kumārānā mūrtān, tadā kira K. Paṇḍitaśattho abhū, tasmā tam
attano Bāram kāraṇam dassento evam K. Eṭṭe³² 'ti samma Paṇḍamukhā eva
ca paṇḍa itthiyo papam akāsi, na aṭṭo ti addhāsi mātā kaṭṭhā, atha kīo eva ca
addhā eva bahā pāpakaṇṇakūṇḍi ti, tasmānaṇi thāna thutvā jola aṭṭārūṇḍam
vatthānā kathanāṭṭhāni, jarasāḷi paṭṭi jarasāṇḍakān māhi samācāra itṭā ti
paṭṭibhāṇḍavāna sabhāna amācāra³³ hīva eva vāṇḍaharā jarasāṇḍapattitṭhā

¹ Idā ekakumāro. ² Idā akāman. ³ C² omitt tam. ⁴ Idā kurāṅgadevi. ⁵ C² kīo. ⁶ C² Idā-iko. ⁷ Idā kurāṅgadeviya. ⁸ C² -udari. ⁹ Idā ekakumārā-
nam. ¹⁰ C² -kumārānā. ¹¹ Idā -araja. ¹² C² -ra. ¹³ C² tam. ¹⁴ Idā
-etvā. ¹⁵ C² -ati, Idā -ento. ¹⁶ Idā -anūcār. ¹⁷ Idā papam. ¹⁸ Idā ga-
cchānti. ¹⁹ Idā nāṇḍa. ²⁰ Idā add mahānto. ²¹ C² kettamāṭṭhi, ²² kha-
nanti. ²³ Idā samma.

- cīya musavādīṭāya duggīvaṃ nāma, sabbhamīva 'ti yathā paṭicchanno' gūṭha-
 āḍya evaṃ vaṭṭhānakkūpapaccicchannoṃ hūvā vīraṇṇi, yathā ca¹ ācavaṇṇādi-
 paṭicchanno āvāto ākkanto pādadukkhān janeti evaṃ etāpi cīvāseṇa upasenti-
 yamānā, pāṭijāmi² 'ti yathā mahāsamuddhe pālāni dappūṇān evaṃ etāpi
 5 methunena vijjānena āśādhārenā 'ti tūhi dappūṇā, ten' evāha: tinnam hhi.
 dhammānān aṇṇo māsupāmo ti ādi, rakkhāsi viya 'ti yathā rakkhāsi nāma
 māmasagbāhāṭṭāya dhanena na saṅki maseṇa bahum pi dhanam paṭikkhipiṇi
 māmasam eva paṭṭheti evaṃ etāpi methunagāhāṭṭāya bahunāpi dhanena na
 māsaṇti dhanam agāmeti methunam eva paṭṭhenti, Yamo vā 'ti yathā Yamo
 10 ekantaharo³ na kiñci parihareti evaṃ etāpi jāṭisampannādīna na kiñci parihareti
 sabbhaṃ kīḷassasena sīlavāsāna pāpāna dūṭiyacchāṭṭāre uttāyam upanenti,
 vikkhivā 'ti yathā sikkā eṇṇa pi aṇṇam pi sabbhaṃ bhikkhayaṇi tath' eva
 tāpi kinutixma sabbe sevanti, nedupamāya pi va⁴ eva nayo, yevakā vasaṇa⁵
 ti bhūmūṭṭhe karavassanān, yathā vīṇānā kīṇo hoṭi tatth' eva āhāvanti,
 15 Nera⁶ 'ti Itthavati siko sūrasapabbato tam upagati⁷ bhāḍi sūrasavattināpi⁸
 hanti, yathā so evaṃ etāpi nibbāpaka⁹ etāṇam upagataṃ khaṇḍiṇaṃ kaṭṭa
 pāsanti, viṣarukkhā ti amhesadīṇo kimpakkharukkhā, so niccam eva phalaṇi
 vaṇḍassampanno ca¹⁰ hoti, teṇa tam nīṭasakka paribhūḍḍiṇi maranti, evaṃ
 etāpi¹¹ rūpādīvasena¹² niccaphalā¹³ ramanīya viya āhāvanti, sevīyamānā pa-
 20 mātān upādēvi¹⁴ apāyanti pāṇenti, teṇa vuttam:
 Ayathū¹⁵ dūsam nīḍāya¹⁶ ye kīṇe paṭṭevati
 'tīpākāntaṃ hatanti naṃ kimpakkaṃ tva bhakkhitaṃ ti
 yathā vā viṣarukkhā niccaphalā¹⁷ sādā aneti ca¹⁸ hoti evaṃ etāpi sīladā-
 nāvasena¹⁹ yathā viṣarukkhāssa²⁰ mīlani pi āco pi pattiyaṃ pi purpphaṃ pi
 25 phalam pi vāsam evā 'ti niccaphalā tath' etāṇā²¹ rūpam pi -pe- paṭṭabbhaṃ
 pi vāsam evā 'ti viṣarukkhā viya niccaphalā²² tūyo ti, punaruttara²³ ti
 gāthabandhanena tam etāṇaṃ pākāṭaram²⁴ āhanti evaṃ āha, ta tatānā ut-
 karitthiya²⁵ ti sūmābhā dakkhaṇasambhātānam vatsānānāṃ antarāyakaṃ dīhiyo
 tūhi pāsanti dātva amāṭṭam vasaṇti.

- 30 Uparāṇi nānapakkāreṇa attano dhammukathāvīḷāṇaṃ dassento
 āha, cattār' imāni anuma P'-kha yāni kiṇce jāte anattakārāṇi²⁶ bha-
 vanti tāni²⁷ parakāte na cāsetabbhāni: goṇaṃ dhenūṃ yānaṃ bhariyaṃ
 cattārī etāni paḍḍito yāni gharā vipparāṇa²⁸

¹ B⁴ padarapāṇi. ² C² omit ca. ³ B² -māro. ⁴ C² -ā. ⁵ B² -vya. ⁶ B²
 -kārā. ⁷ C² ca. ⁸ B² āhanti, omitting evaṃ. ⁹ B² -dīḍassanāvassena. ¹⁰ B²
 -jāṭāya. ¹¹ C² apā-. ¹² C² ayat, B² ayati. ¹³ C² na āh-. ¹⁴ B² -jāṭā.
¹⁵ C² anattā ca, C² anattā vāho, B² an attā ca. ¹⁶ B² -sāvasena. ¹⁷ B²
 tathavattāpi. ¹⁸ B² punaruttara-. ¹⁹ B² -rath. ²⁰ B² -anattā-. ²¹ B² anattā-
 āpi. ²² C² omit kiṇce jāte anattakārāṇi tāni. ²³ C² gharāṇi nippa-.

1. Uṇṇaṁ dhenam ca yānaṁ ca.¹

bhāriyaṁ sātthikulaṁ na vāsaya.

bhājanti² ratham ujāṇakā³,

atirāheṇa lussam paṭṭavim. 293.

2. Uḍḍama lussanti rācehukath.

bhāriyā sātthikulaṁ padussanti. 294.

3

Uṇṇaṁ māni samma P-kha yūci⁴ kiṇce jāte anutthacurāṇi bhavanti:
aggaṇṇaṁ dhamma sātthikula⁵ ca bhāriyā cūṭṭam⁶ nāvā⁷ akkhaṇḍaggaṇā
ca⁸ yānaṁ dūṭṭamito pāpasahāyako⁹ ca kiṇce jāte anutthacurāṇi¹⁰
bhavanti. Atthahi khala samma P-kha thānehi itthi sāmikan ara- 10
jānāti¹¹: daddita āturatā jīṇakata¹² surasomḍakatā moddhatā¹³ pa-
mattatā sūlāṇakicceṇa saṇṭṭananta¹⁴ sabbhadhamaṇṇam¹⁵ anuppādamā¹⁶,
lochi khala s. P-kha atthahi thānehi itthi sāmikan arājānāti. Bha-
vatī ca paṇ¹⁷ uttar¹⁸ ettha¹⁹ vākyaṁ:

1. Daddita āturatā cāpi jīṇakam surasomḍakam

12

pamattam moddhatam ca²⁰ ratham²¹ kiṇceṇ²² hāpam.

sabbakāmapadāṇam²³ arājānanti sāmikan n. 295.

Navati khala s. P-kha thānehi itthi padosam āharatī²⁴: āramaga-
manasā²⁵ ca hoti uyyāmasā²⁶ ca hoti anāṭṭhagamanasā²⁷ ca hoti
sātthikulagamanasā²⁸ ca hoti parakulagamanasā²⁹ ca hoti adāsadāra- 20
maggaṇāṇuyogam³⁰ anuyutinasā³¹ ca hoti majjapāyini³² ca hoti nīlakanasā³³
ca hoti padārāṇṭhāyini³⁴ ca hoti. lochi khala s. P-kha navati thānehi
itthi padosam āharatī. Bhavatī ca paṇ³⁵ uttar³⁶ ettha³⁷ vākyaṁ:

1. Arāmasā³⁸ uyyāmam³⁹ anāṭṭhagamanam⁴⁰

duṣṣamaggaṇam⁴¹ anuyutitā yā⁴² c' ethe majjapāyini⁴³ 296.

21

2. yā ca nīlakanasā⁴⁴ yā ca padārāṇṭhāyini⁴⁵

navati ethehi thānehi padosam āharatī itthiyo⁴⁶. 297.

Cattāṭṭhāhi khala s. P-kha thānehi itthi pūrisam accāvadati⁴⁷ vjū-
ḍhanti vinananti vīḷḷatī vīḷḷajaci nakkheṇa nakkheṇa ghaṭṭeti pāḍena
pāḍena akkhamatī⁴⁸ kaṭṭheṇa paṭṭavim likkhati dāṇakam allamgheti 20

¹ read: gavaṇ ca -- yina ca? ² Bā bhājanti, Cā bhājanti for bhāj-? ³ Bā
ayā. ⁴ Bā adda cūṭṭam. ⁵ Cā -ā. ⁶ so Cā for cūṭṭam? Bā vāram, Cā pāram.
⁷ Cā nāvā. ⁸ Bā atthahi utthagāṇa. ⁹ Cā pāpasahāyako. ¹⁰ Bā -haratī.
¹¹ Bā add bhavati ca manuttaranti vākyaṁ. ¹² Bā moddhatā, Bā moddhatā. ¹³
Bā sabbhadhama. ¹⁴ so Bā; Cā anuppādamā, Cā anuppāpam. ¹⁵ Cā paṇ-
¹⁶ Bā -vāraṇa. ¹⁷ Cā yathammā. ¹⁸ Bā sabbakā. ¹⁹ so Cā; Bā pamāḍanena.
²⁰ Bā -āṇi. ²¹ Bā -pamāḍanā. ²² Bā addya-. ²³ Cā padosam, Bā padarāṇṭhā.
²⁴ Bā ma-. ²⁵ Bā add ut hoti. ²⁶ so all three MSS. ²⁷ Bā addyaḍa-. Bā add-
vāṇa-. ²⁸ Bā -na-. ²⁹ Cā -vāṇa-. ³⁰ Bā -vāṇa-. ³¹ Bā sabbakā. ³² Bā -vāṇa-

13. Pacciyattakājetā' ca bhavati' sukhumā,
dighaṇṇa' ca ussanti dukkha vedhā¹,
necābhaya-sāram abhiṇṇa² gacchati. etc etc. 300.
14. Vāḍḍham ācārā' akkeraḥāṇā³,
suddham māmeti, parasa bhāṇato,
ulhatabhoga' ca karoti anṭharāṇā, etc etc. 301.
15. Kircheṇa laddham ka-sarābhatam āhamāṇā
vittāṇa cinnasā' dukkheṇa sambhāṇā,
patricakela' ca karoti anṭharāṇā, etc etc. 302.
16. Nīkkhantapādā' viṣṭhānucāriṇā
maccāṇa saṇṇamāṇā padapṭhamānā⁴
atūcāriṇā' hoti tath' ev' aguravā⁵, etc etc. 303.
17. Abhikkhūṇaṇa tūṭṭhaṇa drācamāṇā
thamāṇā' kaccāṇā' ca⁶ ānayaṇā,
dhammāṇa pekkhati bhāntasettā, etc etc. 304.
18. Saḍḍhā anā' vanikagatā⁷ saḍḍhe kappamāyā' vanā
saḍḍatthiyo kare pāpāṇa' labhamāṇā⁸ nirātaka. 305.
19. Saṇḍe labhetha khapāṇā' vā raho vā
nirātakaṇa⁹ rūpā' labhetha tāḍaṇa
saḍḍhā' ca itthi karēyyuṇa' an¹⁰ pāpāṇā
aṇṇāṇa aladdhā¹¹ pūṭṭhaṇṇāpā' [saddhāṇā], 306.
20. Nūṇaṇa āṇimakarāṇa nāriṇa
anekacittāṇa aniggahāṇa' ca,
saḍḍhā' attanā¹² pūṭṭikarāpā' vesāyā¹³,
na vāṇaṇa, itthiṇaṇmā' hī' nāriyo ā. 307.

[illegible]

1 C¹ parivattaka, C² parivattaka, B² parivattaka, ¹ evast; hoti. ² B² vedayati
³ read: -ho. ⁴ C¹ B² -nikkara, ⁵ B² apyaga. ⁶ C² v. ⁷ C¹ -ta, B² -nati
⁸ C¹ -na, ⁹ B² -na. ¹⁰ C¹ -na. ¹¹ as B²; C² omitt. no. ¹² C² alatha. ¹³ B²
¹⁴ -nana. ¹⁵ B² -na. ¹⁶ as all three MSS. for anatharaha? ¹⁷ as C²
for -siriha? C² -siriha. B² anasirahati anathah ¹⁸ as all three MSS.
for -siriha? ¹⁹ B² -na. ²⁰ B² -na, C² -na. ²¹ as all three MSS.

[illegible]

Tathā hi, Aīḍo pama Bāṛaṇṇiyam Kaṇḍari¹¹ nāma rāja uttama-
cūpaṭhara, tassa devanakaṃ amara¹² gaṇḍhakaraggaḍakasaṃhassaṃ āha-
ranti, ten' aṇṇa nīreṇa paṭibhaṇḍam kaṭṭā gaṇḍhakaraggaḍa phāletā
gaṇḍhūdarūm kaṭṭā āhāram paṇani¹³, bhariyā paṇ' aṇṇa¹⁴ abhūṇṇā
āheṇi nāmna Kinnarā¹⁵ nāma, parohito pi 'ssa samataya Pañcāla-
raṇḍa nāma buddhisaṃpanna¹⁶ āheṇi, tūṇṇo pama pūṭṭhaṃ nīkaya
antopākāre jamburakkho ubbāzi, tassa sakkā pākāramatthako oḍa-
hanti, tassa chāyāya jegancho dussanāhāno piṭṭhaṇṇi vanti, ath'
ekadrasam Kinnarā devī vāṭupānena olokenti taṃ divā paṭibaddha-

1. Bā upatikkhā. 2. Bā hi. 3. Bā omā nīyamettā ca. 4. Cā piyakkareti. 5. Bā add paduttā. 6. Bā -antitt. 7. Bā -antit. 8. Bā voh-. 9. Cā parā-. 10. Cā pā -a. 11. Bā saṅgha-. 12. Cā -no pi, Cā -no ti. 13. Cā mattanakkhattam, Cā man-
tannakkhattam. 14. Bā -ayyā. 15. Bā aladdhi. 16. Cā Bā -mānā. 17. Bā patthi-
kittā-. 18. Cā adda āramakkānā, Cā -harān. 19. Bā anabhi. 20. so all three
MSS. for khatti. 21. Bā kinnaro. 22. Bā -cessassamā. 23. Bā paccā. 24. Bā
pāsa. 25. Bā -rī. 26. Cā vuddhi-.

- cittā hutvā rattinā rājānaṃ ratiyā saṃgaṇhiteṃ tasmā niddaṃ okkanto
 saṅkham utthāya ānaggaṇasabhojanam saraṇasarakke paṅkklipitvā
 nocchaṅge¹ katvā ātakaṛajjuyā rātapāṇema atarivā jambhū āruya
 vākhāya aruya pīṭhasappim lhaḥetvā pāpam karvā āgataṃagge².
 5 eva pāsādam āruya gāndhāri sarinū ubbajjevā raṇṇā siddhīm ni-
 paji, eten³ upāyena nibaddhaṃ ten⁴ eva siddhīm pāpam karoti, rājāpi
 na jānāti. So ekadivasaṃ agaraṃ padakkhinaṃ katvā nivesanaṃ
 pavisaṃto jambhucchāyāya arināsi paramakāruṇīyappattam pīṭhasappim
 disvā purohitaṃ āha: „paṇ⁵ etam⁶ mānasaḥpetam⁷“ ti. „Ama devā⁸“
 10 'ti. „Api nu kho samma evaṇupam paṅkklilam kāci itthi cāpadarā-
 gavasena upagaccheyyā⁹“ ti. Tam kathāya evvā pīṭhasappi mānaṃ
 janetvā „Ayam rājā kim kathesi, atano deviyā mama sutikam
 āgamanam na jānāti maṇḍo“ ti jamburukkhasa añjalim paggabhetvā
 „aya sāmi jamburukkhe nibhattadevate, thapetvā tam¹⁰ aṇṇu etam
 15 kāraṇaṃ na jānātīti“ ā. Purohito tassa kiriyam disvā vates: „siddhā
 raṇṇo aggamahesi jamburukkhe-vāgantvā¹¹ minā siddhīm pāpam kara-
 tīti“ so rājānaṃ pucch: „mahārāja deviyā te ratiḥbhāge saṃrasaṃ-
 phasso khīlao itthi“. „Samma añṇam na passāmi, maḍḍhimayāne
 pan¹² aṇṇā saṃrasaṃ sūṭṭalam hoti“. „Tena hi deva utthato añṇā
 20 itthi, aggamahesi te Kinnarā devī minā siddhīm pāpam karotīti“.
 „Samma kim vadesi, evaṇupā paramarillāsappattā¹³ kim minā parama-
 jegucchema siddhīm abhitaṃasatīti“. „Tena hi naṃ deva parigaṇhā-
 hīti“. So „siddhū“¹⁴ ti rattinā bhutta-āyamāṃ tāya siddhīm nipajjivā
 „parigaṇhissāmi tan¹⁵“ ti pakatīyā niddāpagamanavāḍāya niddāmagato
 25 ciya ahusi, āpi utthāya rath¹⁶ eva ākāsi, rājā tassa anupadam yeva
 gantvā jambhucchāyaṃ mesāya utthāsi. Pīṭhasappi deviyā kuṇḍhitvā
 „vram¹⁷ uttirāyivā āgatā“ ti¹⁸ hatthena kaṇṇasakkhalyam¹⁹ pabari,
 aṭṭha nam „mā“²⁰ kuṇḍhi sāmi, raṇṇo niddāpagamanam olokasā²¹ ti
 vatvā tassa gohe pādaporicārīkā ciya ahusi, tena²² pan²³ aṇṇā pabā-
 30 reṇa mhamukhakuṇḍalam kaṇṇate galitvā raṇṇo pāṭamālo pati, rājā
 „vaṭṭasam²⁴“²⁵ ettaka²⁶ ti tam gabhetvā gato, āpi tena siddhīm ut-
 tavitvā purimaniyānaṃ²⁷ eva gantvā raṇṇā siddhīm nipajjitum ārabhi.
 Rājā paṅkklipitvā ponadīyase „Kinnarā devī mayā dīṇam²⁸“²⁹ abhū-
 lamkāraṃ alankarivā etā³⁰ ti ānāpexi, ā „āṭakakuṇḍalam me savaṇṇo-
 35 kārasaṃ sutikā“ ti vatvā nāgami, pum pesāte pama ekakuṇḍalā va

¹ ut mss MSS. aṇṇa-. ² āt etam. ³ itthi kham. ⁴ itthi-ma-. ⁵ Ck. hoti. ⁶ Bā-sampanna. ⁷ Bā-siddi sija. ⁸ Bā-agacchati. ⁹ Bā-sarāṇa. ¹⁰ Bā-siddi maṇḍo. ¹¹ Ck. te. ¹² Bā-siddi. ¹³ Ck. āg.

dadanaṁsā brāhmaṇaṁ batthe¹ mahheṁ vājhiṭṭā gaṇḍu corā² 'ti
adāsi. Evaṁ brāhmaṇo nānāvāḍḍhehi upāyehi aññā bahū micāritūyo
vaṁṇo dassetvā 'dha tāva ettakaṁ hoti³, kūḍḍattha gambeṣṣaṁ deṭṭā⁴
'ti ā. Rājā mahā-Jambhūdiṇi vari, te pi 'abha itthiyo evurūpā kha-
rasaṁti, kin no atāhi nivattāma⁵. 'ti⁶ Bārāṇasīya eva paścāgasthā
'stam⁷ mahārāja itthiyo nāma, evaṁ pāpādhamaṁ pakāsi etāsaṁ
khaṇa⁸ deṭṭa Kinnarīdeviyā⁹ 'ti puruḍḍeṇa yaṇṭe khamavā rājānre-
saṁsa nam¹⁰ ukkaḍḍhāpeti. Phūṇato paṇa tam¹¹ apavetvā aññam
aggamaheṭṭhā akāsi, tū co piṭhasappim ukkaḍḍhāpetvā jambhūdikham¹²
chedāpeti. Tassa K. Paṭṭābhaggaḍḍo abhoi, so attanā dīpṭhākāraṇaṁ eva¹³
āharitvā dassenti

Yam te¹⁴ deṭṭā Kandarī-Kinnarānaṁ¹⁵

sabbhūtiyo na ramaṇī upāre

tam tādānaṁ maccaṁ rajitvā bhariyā¹⁶

aññam deṭṭā purisaṁ piṭhasappim¹⁷ ti. g. ā. 308.

T. g. Yam te Kandarī¹⁸ evāññā Kinnarāyo eva deviyā ti ittham
Kandarī-Kinnarānaṁ vīṭṭakāraṇaṁ abhoi tam deṭṭā jambhūdiṇi sabbhūtiyo
attano āharitvā so ramaṇī upāre, tathā hi aññam piṭhasappipurisaṁ deṭṭā
tam rājānaṁ tādānaṁ rakkhaṇaṁ maccaṁ rajitvā¹⁹ bhariyā itthiyo maccaṁ
saddhūtiyo pāpaṁ akāsi

Apāro attho Baho aññam Bārāṇasīyā Jambheṇa²⁰ i. Kāre²¹, tadā
Bārāṇasīyā pācīnatāvarānaṁ ekasāṁ daddhānaṁ Paṭṭapāpā nāma
atthā abhoi, sū kin pathe pi ekā daddhādhīrā mattikam madditvā geṇe
bhittim lhapati, atth²² 'eko parakkamiddhe attano pakkhāraparibhuppa-
karapattihāṁ 'khaṇaṁ mattikam²³ labho²⁴ samit²⁵ cintevā 'Bārāṇasīyaṁ
daddham sakkā²⁶ ti²⁷ pārapitvā puttahattho nagaraṁ pavetvā macā
āridāre viṭṭasi, sū kujjhitvā oloketi²⁸ 'anānaṁ mattikam pi na
labhasi²⁹ varā³⁰ mahantaṁ mattikāpiṇḍum āharitvā pathe thapeti, so
tāva mattikāya paribhāre paribhāṇam akāsi³¹, tassa³² mattikāpiṇḍa-

¹ 'ti - pahattam. ² 'ti - hoti. ³ C¹ - micāritvā. ⁴ C¹ - mah. 'ti - omāti evam. ⁵ 'ti - atthā. ⁶ C¹ - omāti nam. ⁷ C¹ - mah. tam. ⁸ C¹ - add. agge. ⁹ C¹ - kassapa. C² - kassapa. D¹ - kassapa. ¹⁰ Rā - yāsi. ¹¹ Rā - kinnarī. ¹² Rā - rājā. ¹³ Rā - rājā. ¹⁴ 'ti - rājā. ¹⁵ 'ti - rājā. ¹⁶ 'ti - rājā. ¹⁷ 'ti - rājā. ¹⁸ 'ti - rājā. ¹⁹ 'ti - rājā. ²⁰ 'ti - rājā. ²¹ 'ti - rājā. ²² 'ti - rājā. ²³ 'ti - rājā. ²⁴ 'ti - rājā. ²⁵ 'ti - rājā. ²⁶ 'ti - rājā. ²⁷ 'ti - rājā. ²⁸ 'ti - rājā. ²⁹ 'ti - rājā. ³⁰ 'ti - rājā. ³¹ 'ti - rājā. ³² 'ti - rājā.

phāṣaṃ anāṃ phāṣa-sampassamā āhosi, kuṇḍhitvā olakkhattā paṇa
 hatthapādumukhaṃkkaṃsāṃ pāpān' virūpān' abhaṃ, tena nāṃ Pañ-
 capāpā¹ i' eva² aṇḍjānīṃsa. Ath' ekadivasaṃ Bārāṇasīrājā rattiṃ
 ānūṭakaveśaṃ anurūṇaṃ parigrahaṇto tam padasaṃ gato, āpi gāṇa-
 dārikān' andhān' kiṇṇanti ajānitrā va rājānaṃ hatthe gaṇhi, so tassā
 hatthasaṃphassaṃ saḥāveṇa anuṭṭhānā³ ukkaṃhi, diḥaphaṣaṇa⁴
 piṭṭhe viya āhosi, so phassa-rāgaratto anihārūpaṇā⁵ pi tam hattho ga-
 hetvā „kassa dhiṭṭhāti“ pucchitrā „dvārāśāṇa“ ti vutte aṇḍanika-
 bhāvaṃ pucchitrā „khaṇa te sūniko bhavaṃsāmi, gaṇha mātāpitara
 anujānāpehūti“ ā, sā mātāpitara upaganivā „eko mama purisa meṭṭa-
 tti“⁶ vatrā „so pi duggato bhavissati“⁷ sace tādissaṃ pi icchati „olakkā-
 'ti vutte gaṇṭhā mātāpitaraṃ anuṭṭhāsiḥhāvaṃ āroṇa“, so tasmān' yeva
 gaṇha tīya andhān' vatrā pāto va rājāniveśanaṃ pāvisi, tato piṭṭhāy'
 eva rājā ānūṭakaveśaṃ nibaddhaṃ tē gaṇṇhi anūṇa itthiṃ ol-
 khetum na icchati, Ath' ekadivasaṃ tassā pāto lakkhapakkhaṇḍikā⁸
 appaṇṇi, anubhinnaṃkhiṇaṃ appamādhuaṃkkaṃkharayutto pāyāso tassā⁹ lha-
 sājjaṇa, tam te daddānāya uppādetum na sakkanti, tato Pañcapāpāya
 mātā dīṭṭarūṇa ā: „kiṃ anuṇa tava nāṃka pāyāsoṃ uppādetum
 sakkhissanti“, „anāṃ mama ānūṇaṃ anubhi pi duggatatarena lha-
 ritaḥhaṇa, evaṃ vante pi pucchissāmi mām, mā cintayhi“¹⁰ vatrā „ma-
 gamānaveśāya dummānā¹¹ hitvā maddā, aṭṭha nāṃ rājā āganvā „kiṃ
 dummānāsi“¹² pucchitrā tam attham evivā „bhadda āṇa anīṇa-
 lhaṇaṇṇaṃ kuto lakkhissāmi“¹³ vatrā cintesi „so sakkā maya nicca-
 kāḥaṇa evaṃ caritum, antarāmagge purisa-ayo pi dattabho, sace kha
 patta etāṃ anupurāṇa nesaṃi etāṃ phassa-sampodanā ajānāntā am-
 hākaṃ rājā yakkhānāṃ gaṇṭhā āgata“¹⁴ ti kelāṇa karissanti, sakala-
 anagaravāṇaṃ etāṃ saṃphassaṃ janāpetvā gaṇṭhāṃ anesaṃāmiti¹⁵,
 aṭṭha nāṃ ā: „bhadda mā cintay, āṇaṇaṇṇaṃ te pāto pāyāsoṃ“¹⁶ ti
 vatrā tīya andhān' abhināṇitrā rājāniveśanaṃ gaṇṭhā paṇaḍiya-
 tādissaṃ pāyāsoṃ pacāpetvā poṇṇāṃ aggaḥetvā¹⁷ sro paṭe katvā eka-
 min' pāyāsoṃ pakkhāpetvā ekasmin' eḷḷāmanāṃ thepetvā bandhitrā
 rattiḥhāge gaṇṭhā „bhadda mayāṃ daddā, kieṇhaṃ sampāḍḍāṃ,
 tava pūṇaṃ 'ajja imāṇā paṭā pāyāsoṃ lhaḍḍa“¹⁸ eva laṇṇhā¹⁹ ti
 endeyyāsi²⁰ ā: „sā rattiā akāsi, ath' aṇḍā pūṇa ojaṇupānāntā
 pāyāsoṃ thekaṃ eva bhūṇitvā tūṇa jāto, anāṃ mātā dātāṃ mayāṃ

¹ Bā 1364. ² Bā 1364drevāṇa. ³ Bā 1364samphassaṃ. ⁴ Bā 1364drevā- ⁵ Bā
 1364. ⁶ Bā 1364 etāṇa. ⁷ Cā 1364. ⁸ Bā 1364drevā. ⁹ Cā 1364 etāṃ. ¹⁰ Bā 1364.
 Bā 1364.

- pi bhaddhi. tayo pi sukhiṭṭhā ahesuṃ. cūḷāmaṇiputaṃ paṇḍitaṇṭhiyā
 ṭhapessuṃ. rājā ahesuṃ gaṇṭvā mukhaṃ dhovivā „cūḷāmaṇi me
 āharathā“¹ ti evā „na paṇḍitaṃ deṇ“² ti vutte „rakulaṇagarami
 vāṇathā“³ ti ā. vicinitvā na paṇḍitaṃ. „tena hi baḷinagaraṃ daddi-
 2 geheva bhāṭṭapappāpupā upādāya vicinathā“⁴ ti vicinitvā⁵ tavaṃ
 ghare cūḷāmaṇi diṇvā „tassā mātāputaro corā“⁶ ti baddhitvā na-
 yūṃsu. atha⁷ aṇṇaṃ piṭṭaṃ „aṇṇaṃ na mayā corā. aṇṇenāyaṃ mama abhūto“⁸
 ti evā „kenā“⁹ ti vutte „jāmatarā me“¹⁰ ti ācikkhitvā „kaṇhaṃ so“¹¹
 ti pucchite „dhītā me jānānti ā. tato tūya saddhiṃ kaṇhaṃ. „amma
 10 „ānāha“¹² te jānānti“¹³. „na jānānti“. „evaṃ aṇṇe aṇṇākaṃ jīvitaṃ
 n“¹⁴ aṭṭhi“¹⁵. „tāro so aṇṇakāro āgantvā“¹⁶ aṇṇakāro yeva yāti. tena
 aṇṇa rūpaṃ na jānāmi. baddhasamphassena paṇḍitaṃ nam jānitum sakk-
 15 miti“. so rājapuriśānam āroccā te pi cūḷāro āroccuṃ. rājā ajānanto
 viya kutvā „tena hi tam itthiṃ rājāṇaṃ“¹⁷ antosāṇiyam ṭhapetvā
 20 cāpiyā batthapappāmaṇi daddaṃ kutvā nagaraśāṇaṃ sannipādetvā
 batthasamphassena coram gaṇṭhā“¹⁸ ti ā. rājapurisā mātā kātum
 tassā caṇṭikāṃ gaṇṭvā rūpaṃ diṇvā so rippaṇṭhiṃ kutvā āharuṃ.
 „ayam“¹⁹ piṇḍo“²⁰. pucchitvā phasitum²¹ na vasshiṃsu. ānetvā
 paṇḍitaṃ²² rājāṇape antosāṇiyam ṭhapetvā sukhaṇanagaraśāṇaṃ sannipāte-
 25 suṃ. aṇṇa āgantvātesu daddena paṇḍitam battham gaṇṭvā so „no
 so“²³ vadati. purisā tassā dāḷhapphaṇḍanāṇa phassaṃ hajjhivā apa-
 gantum na sakkhiṃsu. „so“²⁴ āyus dandārahā dandāṃ dattvāpe dāsa-
 kammakarahāvaṃ upagantvāpi etam ghare kāreṇuṃ“²⁵ ti cintayimāsu.
 atha te rājapurisā dandehi koṭṭetvā pabbājesuṃ²⁶. oparājāṃ ādikāra
 30 sabbhe ummattakā viya ahesuṃ. atha²⁷ rājā „kīṇe“²⁸ nham bhā-
 veyyū“²⁹ ti battham paṇḍitaṃ. tam battho gaṇṭvā so „coro me
 gaṇṭho“³⁰ ti mahāsaddam kaṇi. rājā te purisa pucchā. „tunha eṇāya
 battho gaṇṭhā kiṃ cintayitthā“³¹ ti. so yaṭṭhābbhūtam āroccesuṃ. atha
 ne rājā ā. „aham“³² attano geheva ānetuṃ ayam kāreṇuṃ“³³. aṇṇa
 35 phassuṃ³⁴ ajānantā mātā paribhāveyyū“³⁵ ti evā „tāsu“³⁶ mayā
 sabbhe tunha jānāpā. vadatha³⁷ idāṃ kaṇe evā gehe bhavitum yattā“³⁸
 ti. „ānāhaṃ deṇ“³⁹ ti. atha nam abhinūṇitvā appamāhesuṃ aṇṇaṃ⁴⁰.

¹ Rd C^o -nathā. ² Rd -ro. ³ C^o -ro. Rd me jānāmatara. ⁴ C^o -yan. ⁵ C^o -
 natthi. ⁶ C^o āgantvā. C^o āgantvā. ⁷ C^o add ā. C^o so. ⁸ C^o ādaddhi.
⁹ Rd daddhi. ¹⁰ C^o jātā. C^o jātā. Rd jātā. ¹¹ C^o phasitum. Rd phasit.
¹² Rd add nam. ¹³ Rd paṇḍitaṃ. ¹⁴ Rd add nam. ¹⁵ C^o ādaddhi.
¹⁶ Rd add nam. ¹⁷ Rd ānāha. ¹⁸ C^o -ā. ¹⁹ C^o add ph. ²⁰ C^o -bhā.
²¹ Rd daddhi. ²² C^o tassā. ²³ Rd -etha. ²⁴ Rd ānāha.

mātāpitunnam pi 'sā anariyam dāpesi, tato paṭṭhāya pana' samvatto
 n' eva vinicchayam paṭṭhapesi na' aññam itthim oloketi, tā tassā¹
 anitarā pariyesūnā, sā ekadivasam dvīnam² aggamahesibhāvaṃ
 supine nūmittā diṇṇe saṃso āroceti, rājā supinapāthako pakko-
 sāpetvā, 'etarūpe supine diṭṭhe kiṃ hotthi' purehi, te itarāsaṃ
 aññamaṃ suttikā laṅkā gahetvā, mahārāja deviyā saḥasasetthattine
 khaṇḍhe nimmāthāve tumhākaṃ mātapaṃsa pubbaṃmittam hetthik-
 khaṇḍhagatāya samūparāmasaṇṇam tumhākaṃ paccāmmāturājānaya-
 māsā' pubbaṃmittā' ti vatvā, 'idāṃ kiṃ kātubbaṃ' ti vutte
 'doya' itaṃ mātetum na sakkā, nāvāya pana nam thapetvā³
 nadiyaṃ vicakkejjetum caṭṭajjhi⁴ radhūsa, rājā āhāravatthāḥamkāreḥ
 saddhīm rattihhāge⁵ nam uḍāyāya thapetvā nadiyaṃ vicakkejjesi, sā
 nadiyā vuyhamānā hetthānadiyā nāvāya udakkhilaṃ kīṭṭama Pā-
 vāriyasaṃso abhimukham⁶ patiā, tassa senāpati sāvam diṇṇe 'Ayaṃ
 nāvā mayhaṃ' ti ā, rājā 'nāvāya bhaddam mayhaṃ' ti vuttā āga-
 tāya nāvāya tam diṇṇe 'kā nēma' itaṃ pūccāradhā⁷ ti pucchā, sā
 'idāṃ kattrā Bakassa saṃso aggamahesibhāvaṃ kathetvā tam' saḥam
 pavattim tassa kathesi, sā pana Pāṇasapāpā ti sakala-Jambudīpe pā-
 kaṭṭā⁸, attho aṃsa rājā hatthe gahetvā ukkhipi, 'aha gahapen' eva
 phasaṃsaguratto aññāsa itthiṃ⁹ itthi-saṃsoṃ pi akatvā tam agga-
 mahesibhāve thapesi, sā tassa pāgasamā ahesi, Baka tam parattih
 sutvā, 'sāham tassa aggamahesim' kātum āsa-samā¹⁰ sonaṃ sam-
 kaḍḍhittā¹¹ tassa paṭṭitthe¹² niveranaṃ kattrā paṇṇam peseti, 'bhari-
 yam vā me detu yuddham vā' ti, so¹³ yuddhamajje ahesi, ubhinnaṃ
 amaccā 'mātogūṃṇam nissāya mātapaṃsāsaṃ o' atthi, purisa-sāṃkattā¹⁴
 sāsā Bakassa pāpupāci nāvāya laddhittā Pāvāriyasaṃso¹⁵, tasmā eke-
 kassa gebe suttasattadivasāni hotu¹⁶ ti mantetvā dve pi rājāso saṃso-
 pesum, te ubbo pi attamanā hutvā tithapattitthe¹⁷ nagarāṃ māpetvā
 vasiṇṇā, sā dvīnamā pi tasmā mahesitā¹⁸ kāresi, dve pi tassā sam-
 mattā¹⁹ ahesum, sā pana ekassa gharo suttāham vutivā nāvāya²⁰
 mātapaṃsa gharum gacchati²¹, nāvāṃ pājetvā seṇṭema ekena mahābala-
 khaṇḍakena²² vatteva saddhīm nadimajjhe pāpam karoti, Tadā K.

¹ B² add tīya. ² C² aññāsa. C³ tā pāsa. ³ B² add rājāsaṃ. ⁴ B² -ca-
 jassā. ⁵ C² -gāya. ⁶ B² -Abhāṇam. ⁷ B² -ca-. ⁸ C² omit tam. ⁹ C²
 add ahesum. ¹⁰ C² omit itthiṃ. ¹¹ all three MSS. -ā. ¹² B² -pāhi. ¹³
 B² tassa pana nadiyitthe. ¹⁴ B² add yuddham āsa-samā na bhariyan ti vatvā
¹⁵ C² -riyyasaṃso, B² riyyasūt. ¹⁶ B² tithapattitthe. ¹⁷ B² aggamahesim
¹⁸ C² samaccā. ¹⁹ B² gharo gacchati. ²⁰ C² -ka. B² -khaṇḍakena.

zakunārājā Baku ahoṣi, tasmā dham attanā dīṭṭhukam' āharitvā
dassento ā.

10. Bakunā ca¹ Pāvārikassa raṇṇo

accantakāmaṇugataṣṣa bhariyā

4 avācārī² buddhavaśāṇugata³.

kam' vā itthi⁴ nāstare taddāṇam ti. 309.

Ta. accantakāmaṇugataṣṣā 'ti accantam kīḍam vaṇṇaṣṣaṣa, avā-
cārī⁵ anācārī⁶ ca, buddhavaśāṇugataṣṣā⁷ 'ti buddhassa⁸ attano vaśāṇu-
gataṣṣa attano paṇṇāpāṭṭassa caṇṭha⁹ ti ā, kassattho vā¹⁰ samphassanāṇaṇaṇa
10 siddhiṃ papam' ekasmiṃ vuttam' nam, taddāṇam ti kassam' sikkham' parissam
nāstareyya¹¹ 'ti ā.

Aparam¹² pi: attā Brahmadattassa bhariyā Pūgiyā¹³ nāma¹⁴
sūhapañjaran' vitaritvā olokeṇi māṅgalasagopakam' divā raṇṇo mī-
dokaṇanakkāle¹⁵ vātapāṇenā uyyha tena siddhiṃ aticaritvā puna
15 pāsāḍam' abhīruya gandhabh' arāram' abhaṇṇitvā tuṇṇā siddhiṃ nī-
pajji, ath' ekaadivasaṇṇi tājā „kin' no kho devīyā niddharattasamaye
oleccam' arāram' sikkham' hoti, parigaṇhissāmi nam" 'ti ekaadivasaṇṇi niddū-
pagata rīya hutvā tam upphāya gaccham' am' angantā vasaṇṇam' dhammā
siddhiṃ aticaritvā divā nirattitvā uyyamam' aṇḍurū¹⁶, sāpi aticaritvā
20 āgantvā cullasayam¹⁷ nīpajji, punadivasaṇṇi tājāmaccaṇṇajjhe yeva tam
pakkasāpetvā tam kīccam' āvāritvā „sabbā ca itthāyo pāpūhantū¹⁸
'ti tesaṃ vassabandhanachajjabbajārāham' dhammā¹⁹ khamitvā thāṇā
cāvetvā sūṇam' aggamahesū²⁰ akāsi. Tadaṃ Kuṇḍinārājā Brahmadatta
ahoṣi, tena tam attanā dīṭṭhukam' āharitvā dassento pi.

23 ca. Pūgiyā²¹ sabbam' lokasam' vasaṇṇa

raṇṇo piyā Brahmadattassa bhariyā

avācārī²² buddhavaśāṇugata²³,

tam' sāpi nā nājjhagā²⁴ kāmakāminī²⁵ g. ā. 310.

Ta. tam' ti āc' evam' aticaranti itthi ta vasaṇṇam' tam' vā²⁶ aggamahes-
ar' sikkham' ti abhaya²⁷ pi na nājjhagā²⁸, abhaya²⁹ bhāṇṇo ahoṣi, kāmakāminī³⁰
kīṇe paṭṭhayaṇṇi, evam' pāpūhantū itthiyo ti.

¹ Bā ājjham. ² Bā anācārī. ³ Bā paṭṭhavaśāṇugata. ⁴ ca C¹; C² kam' vā
itthi, Bā kam' vāpi itthi, read: kam' vāpi itthi. ⁵ Bā anācārī. ⁶ Bā paṭṭhavaśāṇu-
gata. ⁷ Bā tam. ⁸ Bā attā tam. ⁹ ca vā. ¹⁰ C¹ piṅgiyā, C² piṅgiyā, Bā pi-
yāyāyā. ¹¹ Bā siddhi aggamahesū. ¹² ca C¹; Bā niddūpagamāna. ¹³ Bā
-royhī. ¹⁴ C¹ itthā, Bā sūṇam' nāle. ¹⁵ C² -bandhanajjhe bhajārāham' dhammā,
Bā -bandhanajjhe bhajārāham' dhammā. ¹⁶ C¹ -sāyāyā. ¹⁷ Bā piyāyāyā. ¹⁸ Bā anācārī
paṭṭhavaśāṇugata. ¹⁹ C² siddhi vasaṇṇa. ²⁰ Bā nājjhagā.

Aḍḍavattihunhi itthiṇaṃ deṣaṃ katheṣṣā aparāṇā pi pariyāyena
tānaṃ deṣaṃ eṇa kathento āha:

- vi. Khuddāṇaṃ lahuṭṭānaṃ akasāḍḍaṃ dāḍḍanaṃ¹
nādevaṇṇo pariso tīṇaṃ suddhāṇaṃ arahati. 311.
- vii. Na tā² pajānanti kattaṃ na kiccaṃ
na mātaruṃ pharaṇaṃ bhātaruṃ vā,
anariyā samsikkhaṭṭadhammā
eṇa³ eṇa⁴ cittaṇa vasaṇa vajanti. 312.
- viii. Ciraṇuyuthaṃ⁵ pi piyaṃ maṇḍapaṃ
anukampakaṃ⁶ pāpaṇaṃ pi santam⁷
āraṇa⁸ kiccaṃ ca naṃ jahaṇti.
taṃdāham itthiṇaṃ na vasaṇaṇi. 313.
- ix. Thūnaṃ hi cittaṃ yathā vāṇasaṇa⁹
kaṇṇappakaṇṇaṃ yathā rukkhachāyā,
calācalaṃ kaḍayaṇi itthiyānaṃ¹⁰
ekkhaṇa¹¹ oṇi tiya¹² parivattati. 314.
- x. Yaḍā tā passanti samsakkhamāṇā¹³
ādeyyarūpaṃ¹⁴ purisaṇa vittaṃ¹⁵
saṇḍāhi vācāhi nayanti-m-etaṃ¹⁶
kaṇḍoḍḍā jalaṇeṇa aṇaṃ. 315.
- xi. Yaḍā na passanti samsakkhamāṇā¹⁷
ādeyyarūpaṃ¹⁸ purisaṇa vittaṃ¹⁹
santataṇṇo naṃ parivajjayanti
tāṇaṃ madipāragata-va kaḍḍaṃ. 316.
- xii. Sūḍḍapaṇā sikkhā-r-iva²⁰ saṃbabbhakkhā
ikkhāṇaṇā²¹ uḍḍi-r-iva²² āḍḍaṇṇā
vantaṇi h²³ etā piyaṃ appiyaṇaṃ ca²⁴
nāra yathā arakūlaṃ parā ca. 317.
- xiii. Na tā²⁵ ekassa na dīṇaṃ āpaṇa va²⁶ pavāṇa.
yo tā mayhaṇ ti maṇḍeyya vāṇa jāḍaṇa bāḍḍaṇa²⁷. 318.

¹ Bā - naṃ mittaḍḍhinaṃ. ² Cā - taṃ. ³ Uā - aḍḍaṇa. ⁴ Cā - naṇṇaṇa.
Bā - rathana. ⁵ Bā - kaṇṇaṇa. ⁶ Bā - khattaṇa, Cā - santa, Cā - santam. ⁷ Cā - Bā
vāṇa. ⁸ Bā - āḍḍaṇa, Bā - vāṇa. ⁹ Bā - itthiṇaṃ. ¹⁰ Cā - oṇi ca. ¹¹ so
Bā; Cā - naṇṇaṇa, Cā - naṇṇa. ¹² Bā - saṇḍāhi. ¹³ Cā - a. ¹⁴ Cā - a. ¹⁵
Cā - Bā - aṇa. ¹⁶ Cā - a. ¹⁷ soḍḍ; sikkhāṇa. ¹⁸ so Cā; Cā - ukkhamaya. Bā
ikkhamāṇa. ¹⁹ Cā - Bā - naḍḍaṇa; naḍḍi; naḍḍa. ²⁰ so Cā; Cā - yamaṇṇaṇa.
Bā - yamaṇṇaṇa. ²¹ Bā - a. ²² Cā - so. ²³ Bā - kaḍḍaṇa.

17. N' aṭṭh' itthinaṃ piyo nāma appiyo pi na vijjati,
dhanattā pativellanti tatā va dumanasatū. 334.
18. Hatthibandhaṃ asambandhaṃ gopurisaṃ va maṇḍalānaṃ¹
chavaḍḍhakānaṃ [pupphachaddakānaṃ]
sadhanaṃ anupatanti nāriyo. 335.
19. Kulaputtam pi jahanti akūḍḍhaṃ chavaka-namaṃ²
saddisaṃ api³ gacchanti [anupatanti] dhanaketo⁴ nāriyo ti. 336.

Ta, idimajjhakathāpariyasānaṃ⁵ ti kathāya⁶ idimajjhapiyaśānaṃ,
jaddhā khānaṃ ti okkheṃ labhittā, lochati man ti maṃ eṇā lochattā pi
purisaṃ itthinaṃ na viṇaseyya, saḥgopurisa-sambhataṃ ti hiyyo vā paro vā 10
vanthatāṃ purisa-paṇṇasambhataṃ⁷ na viṇase, appoṭṭhā⁸ apaccavekkhittā na
paribhūḍḍiyya, tatra hi dīghajātiko vā pavasiṇo ti (thayya) padesūmitto vā sattham
nikkhiḍḍiyya, mitṭhapurāvaccerā ti paṇḍadūbbhanatthāna itthim corāṃ
purāgamito no ti⁹ na viṇaseyya, cori¹⁰ hi ye¹¹ saṃjānanti te yeva vārenti,
sakkā mamaṃ ti so hi khippam eva kuffhaṃ, taṃ vā vijjānaṃ sakkā me ti va 15
viṇase, dāsa-namaṭṭarāṃ ti ayaṃ mahattāḥ jhāni mama na aḍḍhaṃsanti aṭṭi-
naṃ rakkheṇattā¹² na viṇaseṭṭhā, rāma-kajjāṇa¹³ 'd bāḷhaṃ ratikāṇa,
accanta-jāṇaṇṇa¹⁴ 'ti nikkanta-jāṇaṇṇa, accanta--gata-sāpiti sacc pi accanta-
anupatapaṃ aṇṇa kathāpi nam na viṇase, bhikkhānaḥ: itthinaṃ nā hi nāriyo
ti sambandho, itthinaṃ viya sambandhānaṃ ti so, haṇeyyā ti koddhā vā 20
aṇṇapuriṇasāṇaṇṇa vā hutvā sabbheṇa tam haṇaṃāḍḍhaṃ kareyyāṃ, mā dīna-
kāmānaṃ¹⁵ 'ti itimajjhāyānaṃ¹⁶ kilīṭṭhāyānaṃ, bhāvaṃ ti avarūpaṇa sīnhaṃ
mā karī¹⁷, Gaṅgātītiṭṭhāpamaṇa¹⁸ 'ti sabbasādhāraṇatthena Gaṅgātītiṭṭhasādhānaṃ,
muṇḍa ti muṇḍavādo ittham saccasādhāna-vā, gataṇa¹⁹ 'ti ādāna pekkhittena paḍa-
bhaṇaṇa²⁰ Dumanaduttāṭṭakāṇa dumanasatthena Nalinijātakāṇa maṇḍanaṃ bhaṇittena 25
'javalam āha ayyaputta āgaccheyyāsi' Nandattātherassa vatthum kathetabbhaṃ,
coriyo ti sambhataṇa²¹ viṇaseṇa coriya, kaṭṭhinaṃ ti thaddhabhayaṃ, vāṭṭa
ti dutthā appaken²² eva kuffhanaṃsita, lapa-sakkhāra²³ ti nīratthakalapanaṇa
sakkhāra viya madhuttā, eṇā ti aṇṇiyo lūmā, āsāraṇa ti sabbasāraṇa²⁴, pa-
gabbhā ti kīyapagabbhāyānāṃ pagabbhā, yathā ti yathā sikkhā sabbaghaṇa evam
tāpi sabbaghaṇa, pativellantiṭṭi parisaṇṇanti upagāhaṇti veyhoṇi, tatā vā 'ti 30
yathā taṃ rakkheṇattā rakkham veyhoṇi evam eṇā purisaṇṇa parisaṇṇantiyo pi
dhanāṇa²⁵ parisaṇṇanti nāma, hatthibandhāṇaṃ gopurisaṃ ti vuccati gopāḷā,
chavaḍḍhakaṇaṃ ti chavānaṃ ḍāhakaṇaṃ sūrasagopīnaṃ²⁶ ti vuttam hoti, puppha-
chaddakāṇa ti vaccaṭṭhāṇasaddhakāṇa, sadhanaṃ ti oṭṭaṇa pi sadhanaṃ anu- 35

¹ so all three MSS. ² so B; B² chavakasama, C² cataka. ³ read: abhi? ⁴ add vā? ⁵ B² -gāthāpari-. ⁶ B² gāthāya. ⁷ B² sikkhā in the place of purisa.
⁸ so C²; B² -jattā. ⁹ B² add tath. ¹⁰ B² -o. ¹¹ C² yena, B² yeyo? ¹² C² -attā. ¹³ C² B² āna-. ¹⁴ C² āna-, C² āna-, B² āna-. ¹⁵ C² āna. ¹⁶ C² -na. ¹⁷ B² add dhanassa. ¹⁸ B² āpamaṇa-. ¹⁹ C² -dāraṇa. ²⁰ B² -amita pari-- ²¹ B² āna-sagopīna.

gacchanti yeva, akhīṇaṇaṇ ti odhanāṇa, chavakasaṇṇa¹ ti sunakkhamāṇa-
sakkhāḍḍakacattāḍḍaṇa sannaṇa sādhanāṇa teṇa nibbisaṇṇaṇa pi purisaṇa bhajanti ga-
chanti², kamma³: yassa appatanti dhanasena nāriyo.

Evam attano nāṇe thatvā ācanda gūjjharājā itthinaṇ
8 aggaṇaṇ kathetvā tūnhi ahoṣi. Tassa vacanaṇ sutvā Nārada
pi attano nāṇe thatvā tāsaṇ aggaṇaṇ kathesi.

Tam dassento Sathā āha: Atha khulu bho Nārada Jeva-
brāhmaṇa ānandasaṇ g-gaṇa ādhamajjhakathāpariyosānaṇ⁴ viditvā tēyaṇ
velāyaṇ huā gāthāyo abhāsi:

- 10 12. Cattāro 'me na pūrenti, te me saṇṇātha' bhāsato.
samuddo brāhmaṇo rājā itthi cāpi diḍḍampati, 337.
13. Saritā sāgaraṇ yanti yā kāci paṭharim itā⁵
tā samuddaṇ na pūrenti, ānuttā⁶ hi na pūrati, 338.
14. Brāhmaṇo ca adhiyānaṇ vedam ukkhānapaṇḍamaṇ⁷
15 bhīyyo pi suṇaṇ ioccheyya, ānuttā hi na pūrati, 339.
16. Rājā ca paṭharim sabbaṇ samamuddaṇ supalhatam
ajjhāvaṇa vijjintvā anantantaṇocānaṇ,
pāraṇ samuddaṇ pattheti, ānuttā hi na pūrati, 340.
17. Ekaṇḍakāya itthiyā ajjhāṭṭha putto siyā
18 sūrā ca balavanta⁸ ca saḥḥakāṇṇamaṇḍharā,
kareyya navame chaṇḍam, ānuttā hi na pūrati, 341.
19. Sabbūthiyo ekhi-r-iva sabbabhakkhā,
sabbūthiyo naḍi-r-iva saḥḥavāhi,
sabbūthiyo kaṇṭhakāṇṇaṇ⁹ pasākhā,
20 sabbūthiyo dhanāhetū rājaṇa, 342.
21. Vātaṇ jalena¹⁰ pāro¹¹ parāṇṇaṇ
asiṇṇiya¹² sāgaraṇ ekapāṇṇā
sakeṇa tālena¹³ haneyya ghaṇaṇaṇ
yo saḥḥabhāvaṇ paṇadāṇaṇ oṇṇajeyya¹⁴, 343.
22 22. Coriṇaṇ bahuboddhicāraṇ yāso saccaṇaṇ anduttabhaṇa (¹⁵)
itthinaṇ bhāvo doraḍḍaṇo maceḥḥasēvāḍḍako gataṇa, 344.

¹ C^o catthasaṇ, C^o catthasaṇḍaṇa, B^o chavakasaṇṇa sādhanā. ² C^o bhaga-, read: abhig-? ³ C^o kamma. ⁴ B^o sathiparipusāṇa. ⁵ B^o amātha mama. ⁶ B^o -r-iva. ⁷ C^o ānuttā, ⁸ B^o -āṇṇa-, C^o -āḥḥama-, ⁹ B^o -ta. ¹⁰ C^o kanta-. ¹¹ B^o ja-, read: jalaneva? ¹² B^o nara. ¹³ B^o -ceyya, C^o -ciyya. ¹⁴ B^o -attana. ¹⁵ C^o khaṇḍajeyya, B^o nyojja, read: oṇṇaja.

99. Anulā mudusanbhāsā duppūrā tē nadīsamā (II ³²⁶/₁₉, IV ³²¹/₃₁)
 vīdanti, nam vīdīvāna ārakā parivajjaye. 345.
 100. Araṭṭānā mahābhāyā brahmacariyavikopānā (II ³²⁶/₁₉, IV ³²¹/₃₁)
 vīdanti, nam vīdīvāna ārakā parivajjaye. 346.
 101. Yam etā upasavanti chandasā vā dhanena vā
 jātvade va an thānān khīppanā mudahanti nam ti. 347.

Ta. Nijampatiḍ dījasetthakam¹ Ruṇṇam Nāpati, paritā u adī the-
 ptiṇṇitthāyā bhājanattānā vuttam, ānattā u udakaputthānānānā hi mahantattā
 anā yeta, adhipānānā u sagghāyitvā, vedamakkhānapuññamanā² ti
 tikkhaṇṇapānānā vedācattakkam, ānattā u so hi ajjhāsayamahanattāyā sikkhi-
 tabhāsa na pūratī, rāsaṇṇetānā ti mīnāratanehi etānā paripunnem, ānattā
 u so hi tanhāmahanattāyā na pūratī, etyā ti sīyām, ayam eva vā pūjha,
 sabbhā kīmarasāṭṭharā u sabbheṇā kīmarasāṇānā āharasāṇā, na samā e ti ajjhāhi
 attitthivādasānattānā vuttam, so puna dassamā pi³ tato attaritarā pi chandānā
 karu⁴ eva, ānattā ti sī hi kāmātanhāmahanattāyā na pūratī, kaṭṭhāṇānānā
 pāsāḷhā u sambhāḍamagga⁵ kaṭṭhānā sikkhānānā, yathā hi sikkhā laggima āka-
 ṭṭhānā evam etāpi rūpādhiḍi kaṭṭhānti, yathā sikkhā hatthānānā vijjhitrā dukkham
 oppadevati evam etāpi juttāhamānā va sarāsamphassaena vijjhitrā mahāvinnāsaṁ pā-
 panti, vajantiḍi paraputtiānā vajanti, parāmasā ti ganheyya, valheliyā ti
 nakhāyitvā uttupā-ekāsa pāṇinā sakkaṇṇamūlā⁶ udakam oḷḷeeyyā⁷ gahetvā chod-
 jeyyā, sakkaṇṇā⁸ ti sikkhā attānā hatthēna tam eva hatthānā hanitvā⁹ ghoṇānā
 oppadeyya, sabbabhāvanā ti (rah)ma¹⁰ tiho kanto piyo manāpi ti vaca-
 mānānā yā¹¹ purisa evam eva¹² etān ti sabbāhanta attānā ajjhāsayam paṇḍasaṇ
 oḷḷeeyyā¹³ so jālādhiḍi uttagaḥaṇṇāṇinā karēyyā¹⁴ ti a, gāṇānā ti gametvānā,
 ānattā ti tikkhā dhammānā alānā ti vacānānānā, duppūrā ti yathā mahānādi
 udakena evam kīllesavattāyā duppūrā, vīdanti nam--nā ti hatthā¹⁵ nam ti
 nipatamattam, tikkhā alānā-attānā apāyena vīdantiḍi vīdīvā, ānattānānā yathā
 avajanti mahājanānā hādayānā mahetvā attānā vasa vattenti evam etāpi¹⁶ a.
 vikopānā ti mīnānānānānā na parāhamattānā na brahmacariyānā kopikā,
 chandasā vā¹⁷ ti piyasaṇṇānānānā vā, dhanena vā ti dhanānānā vā, so
 sabbāhānānā ti yathā jātvade ānānā thānānā yam yam padānānā aliyanti tam
 tadā¹⁸ leḍḍā tathā etāpi yam yam purisaṇā kīllesavānā aliyanti tam tadā
 mudahanti mahācānānānā pāpanti.

Evam Nāradaṇa itthiṇṇānā agunā *pakāseti puna M. vi-
 setvā tāsānā agunānā pakāsesi.

¹ Bā-jethakam. ² Bā-bedamakkhānā, Cā-devakkhānānāp-, ³ Bā-add vīsa-
 time pi. ⁴ Cā-sabbhāḍha-, Bā-sampāsa-. ⁵ Bā-a. ⁶ Cā-eyyā, Bā-eyyūnā, ⁷
 Bā-hatthānā. ⁸ Bā-teṇā eva. ⁹ Bā-an. ¹⁰ Bā-ma-. ¹¹ Bā-ānā. ¹² Cā-
 -pi attānā. ¹³ Cā-chandānānānā. ¹⁴ Cā-only one tad.

- rakkhiṭā aticaranti sāmikam
dīnaravā va hadāyantarassitā¹. 355.
10. Tejavāpi bi naro vicakkhato
sakkato bahujanassa pūjito
nārinam vaṅgato na bhāsati
Rāhulā upagato va candimā. 356. 2
11. Yaṁ kareyya kupito dīpa dīpanu
duttacitto vasaṁ āgataṁ ari
tena bhīyyo vyasanam nigacchati
nārinam vaṅgato apekkharā. 357. 10
12. Kosalūnasakkābhinnatājjitā
pūdapūṇikasadāḍḍatājjitā²
hinam eva³ upagatā hi nāriyo
tā ramanāti kupape va makkhikā. 358. 18
13. Tā kulesu visikhaṇṭaresu vā
rājadhānigameṣu vā puna
vaddhāṁ Namucipāsavākaraṁ
makkhumā parivāḷe sakkatthiyo⁴. 359. 18
14. Ossaḷṭiya⁵ kusalam upagemaṁ
yo anariyasaritāni-m-ācari⁶
devatāhi nirayam nimissati
chedagāṇimaniyam va vāpiḷo. 360. 20
15. So idha⁷ garabho parattha ca
dummati⁸ upagato sakammamā
gacchati aniyato galāgalam
duttahagadābharaṇo va uppathe. 361. 25
16. So upeti nirayam Patāpanam
sattisimbaliṇam ca-m-āyasaṁ⁹
āvasiṭvā[ṇa] tirucchāyayoniyaṁ¹⁰
petarājaviṇṇayaṁ na muñcati¹¹. 362. 30
17. Dīḍḍakhiḍḍaratiyo ca¹² Nandana
cakkaratthacaritā ca mānuse
nāyanti pamāḍa pamāḍinam
duggatā ca paṭipūdayanti nam. 363.

¹ R⁴ - yantarassitā. ² all three MSS. -āssitā. ³ read: eva. ⁴ R⁴ - jeyya va-
kharāko, C¹ - jje sakkhapa. ⁵ all three MSS. ossaḷṭivā. ⁶ C¹ omitt yo, R⁴
have yo anariyasa ca. ⁷ read: idha. ⁸ pā dummedho. ⁹ R⁴ āyasaṁ, B¹
āyasaṁ, C¹ mānassayaṁ, C² māssayaṁ. ¹⁰ C¹ - yo. ¹¹ C¹ muñcati. ¹² C¹ va

ca¹, dānavam va hadayanatassatī² u³ yathā kuto nu āgacchatha bhā tayo
 jena⁴ ti karaṇakajjātakā⁵ hadayanatassatī⁶ antondaregatāpi⁷ dānavam atijñā
 evam aticaraan⁸, akkhiṇyo⁹ k' evā u¹⁰ dipeti, na bhāsatīti na viroceti Hīra-
 tamarakassapa-Kūsa-rājāno vya, tenā¹¹ ti tato¹² amittena hatavyasamā¹³ atirakata-
 rasanam ti a, apakkhuvā u¹⁴ uttanho, kema--rajjitī¹⁵ ti khaḍḍhīrā¹⁶ lūna-
 kea¹⁷ nakkhehi chinnagatā¹⁸ tājīti¹⁹ pāsādihi ca tālā²⁰ va kutvā ya²¹ k'elivasa²²
 ote pi vippakāro karoti²³ tadāsam bhīnam eva upagatā²⁴ hīro ramanā²⁵ na²⁶ ote
 vippakāro pariharanti madhuraamāleka²⁷, kkhāra²⁸ ramanā²⁹ kunāpa va
 makkhikā³⁰ ti yama³¹ jeguceho haṅkūsupādihi makkhikā³² vya i³³ hūo yeva
 ramanatīti a, aḍḍisa³⁴ ti na eā³⁵ tūthyo nāma aho kho tmesu³⁶ phānesu Na-
 mūcino³⁷ kilesanāressa³⁸ mūlapakkhīghāhanatthā³⁹ luddakehi aḍḍitam⁴⁰ pāsa⁴¹ ca vā-
 karaṇā⁴² eā⁴³ ti⁴⁴ maḍḍamā⁴⁵ paññācakkhunā⁴⁶ ca⁴⁷ cakkhunā⁴⁸ dībbamānnessa⁴⁹
 cakkhe⁵⁰ aṭṭho putraḍḍaya⁵¹, oṇa⁵² tājīti⁵³ ti davanassena⁵⁴ mahāampatīlā-
 yakā⁵⁵ upogunā⁵⁶ chādīva⁵⁷ yo purisa⁵⁸ anutiyā⁵⁹ pācā⁶⁰ kāmaganā⁶¹
 kāmaraṭṭhī⁶² kārati⁶³, devatāhi utrayā⁶⁴ nīlāsaṭṭhi⁶⁵ eā⁶⁶ eā⁶⁷ eā⁶⁸ eā⁶⁹ eā⁷⁰ eā⁷¹ eā⁷²
 parivatteta⁷³ utrayam gāthē⁷⁴, eā⁷⁵ eā⁷⁶ eā⁷⁷ eā⁷⁸ eā⁷⁹ eā⁸⁰ eā⁸¹ eā⁸² eā⁸³ eā⁸⁴ eā⁸⁵ eā⁸⁶ eā⁸⁷ eā⁸⁸ eā⁸⁹ eā⁹⁰
 tālavē⁹¹ mahaḍḍabhaṅga⁹² dā⁹³ eā⁹⁴ eā⁹⁵ eā⁹⁶ eā⁹⁷ eā⁹⁸ eā⁹⁹ eā¹⁰⁰ eā¹⁰¹ eā¹⁰² eā¹⁰³ eā¹⁰⁴ eā¹⁰⁵ eā¹⁰⁶ eā¹⁰⁷ eā¹⁰⁸ eā¹⁰⁹ eā¹¹⁰ eā¹¹¹ eā¹¹² eā¹¹³ eā¹¹⁴ eā¹¹⁵ eā¹¹⁶ eā¹¹⁷ eā¹¹⁸ eā¹¹⁹ eā¹²⁰ eā¹²¹ eā¹²² eā¹²³ eā¹²⁴ eā¹²⁵ eā¹²⁶ eā¹²⁷ eā¹²⁸ eā¹²⁹ eā¹³⁰ eā¹³¹ eā¹³² eā¹³³ eā¹³⁴ eā¹³⁵ eā¹³⁶ eā¹³⁷ eā¹³⁸ eā¹³⁹ eā¹⁴⁰ eā¹⁴¹ eā¹⁴² eā¹⁴³ eā¹⁴⁴ eā¹⁴⁵ eā¹⁴⁶ eā¹⁴⁷ eā¹⁴⁸ eā¹⁴⁹ eā¹⁵⁰ eā¹⁵¹ eā¹⁵² eā¹⁵³ eā¹⁵⁴ eā¹⁵⁵ eā¹⁵⁶ eā¹⁵⁷ eā¹⁵⁸ eā¹⁵⁹ eā¹⁶⁰ eā¹⁶¹ eā¹⁶² eā¹⁶³ eā¹⁶⁴ eā¹⁶⁵ eā¹⁶⁶ eā¹⁶⁷ eā¹⁶⁸ eā¹⁶⁹ eā¹⁷⁰ eā¹⁷¹ eā¹⁷² eā¹⁷³ eā¹⁷⁴ eā¹⁷⁵ eā¹⁷⁶ eā¹⁷⁷ eā¹⁷⁸ eā¹⁷⁹ eā¹⁸⁰ eā¹⁸¹ eā¹⁸² eā¹⁸³ eā¹⁸⁴ eā¹⁸⁵ eā¹⁸⁶ eā¹⁸⁷ eā¹⁸⁸ eā¹⁸⁹ eā¹⁹⁰ eā¹⁹¹ eā¹⁹² eā¹⁹³ eā¹⁹⁴ eā¹⁹⁵ eā¹⁹⁶ eā¹⁹⁷ eā¹⁹⁸ eā¹⁹⁹ eā²⁰⁰ eā²⁰¹ eā²⁰² eā²⁰³ eā²⁰⁴ eā²⁰⁵ eā²⁰⁶ eā²⁰⁷ eā²⁰⁸ eā²⁰⁹ eā²¹⁰ eā²¹¹ eā²¹² eā²¹³ eā²¹⁴ eā²¹⁵ eā²¹⁶ eā²¹⁷ eā²¹⁸ eā²¹⁹ eā²²⁰ eā²²¹ eā²²² eā²²³ eā²²⁴ eā²²⁵ eā²²⁶ eā²²⁷ eā²²⁸ eā²²⁹ eā²³⁰ eā²³¹ eā²³² eā²³³ eā²³⁴ eā²³⁵ eā²³⁶ eā²³⁷ eā²³⁸ eā²³⁹ eā²⁴⁰ eā²⁴¹ eā²⁴² eā²⁴³ eā²⁴⁴ eā²⁴⁵ eā²⁴⁶ eā²⁴⁷ eā²⁴⁸ eā²⁴⁹ eā²⁵⁰ eā²⁵¹ eā²⁵² eā²⁵³ eā²⁵⁴ eā²⁵⁵ eā²⁵⁶ eā²⁵⁷ eā²⁵⁸ eā²⁵⁹ eā²⁶⁰ eā²⁶¹ eā²⁶² eā²⁶³ eā²⁶⁴ eā²⁶⁵ eā²⁶⁶ eā²⁶⁷ eā²⁶⁸ eā²⁶⁹ eā²⁷⁰ eā²⁷¹ eā²⁷² eā²⁷³ eā²⁷⁴ eā²⁷⁵ eā²⁷⁶ eā²⁷⁷ eā²⁷⁸ eā²⁷⁹ eā²⁸⁰ eā²⁸¹ eā²⁸² eā²⁸³ eā²⁸⁴ eā²⁸⁵ eā²⁸⁶ eā²⁸⁷ eā²⁸⁸ eā²⁸⁹ eā²⁹⁰ eā²⁹¹ eā²⁹² eā²⁹³ eā²⁹⁴ eā²⁹⁵ eā²⁹⁶ eā²⁹⁷ eā²⁹⁸ eā²⁹⁹ eā³⁰⁰ eā³⁰¹ eā³⁰² eā³⁰³ eā³⁰⁴ eā³⁰⁵ eā³⁰⁶ eā³⁰⁷ eā³⁰⁸ eā³⁰⁹ eā³¹⁰ eā³¹¹ eā³¹² eā³¹³ eā³¹⁴ eā³¹⁵ eā³¹⁶ eā³¹⁷ eā³¹⁸ eā³¹⁹ eā³²⁰ eā³²¹ eā³²² eā³²³ eā³²⁴ eā³²⁵ eā³²⁶ eā³²⁷ eā³²⁸ eā³²⁹ eā³³⁰ eā³³¹ eā³³² eā³³³ eā³³⁴ eā³³⁵ eā³³⁶ eā³³⁷ eā³³⁸ eā³³⁹ eā³

¹ Cfr. yava vā. ² Bī - yantānīśatā. ³ = Sāmūgya. Vol. III p. 537. ⁴ Cfr. attano.

* Bde -itá. * Bde tamhá. * Cde -aa. * Cde Jigón. * Cde ye. * Bde kilepa-

11 C¹ -out. 12 30 C¹, B¹ nam. 13 B¹ add n. 14 C¹ vāṅmāyānāṁ, B¹ vāṅmāyānāṁ. 15 C¹ ma. B¹ omīte pāṇīnā. 16 B¹ add purīṣa. 17 B¹ omīte dīṭṭa

10. *He adds to it.* 11. *He adds splendour to them.* 12. *He adds cattle.* 13. *He adds rivers.* 14. *He adds gold to them.*

vā. ¹² Hda - (santil). ¹¹ Hda santē ra potaḥca. ¹⁰ Cā yo. ⁹ Hda - ruyā bhāva
 10. Hda - bhāva. 11. Cā santilā. 12. Hda - (tū).

¹² C¹³ wá, B¹⁰ wáwa yá. ¹³ C¹³ anááhtáwí. ¹⁴ B¹⁰ -táwí.

Evam M. amatamahānibbānam pāpetvā desanān nīṭṭha-
pesi. Himavante kinnaramahoragādāyo ākāse tīṭṭadevatā ca
„aho Buddhalīlāhāya kathūtan“ ti sādhanakāram adamsu. Ānando
gijjharājā Nārado devabrāhmano Punnamukho ca phussakokilo
attano attano parisān ādāya yathāthānam eva gamimsu. M.
sakaṭṭhānam eva gato. Itare pana antarantara' Agantvā' Ma-
hāsattassa santike ovādam gahetvā tasmim ovāde thātvā sagga-
parāyanā ahesuṃ.

S. l. d. ā. j. samodhānento uśānugāthā ahhāsi:

19 „Kopālo 'ham tadā āsīm, Uddāy phussakokkilo.

Ānando gijjharājāsi, Sācīputto ca Nārado,

evam dhāretha jātakaṃ ti. 367.

Te pana bhikkhū gummakāle Satthu ānubhāven gantvā āgama-
kāle attano attano ānubhāvena āgatā, tesuṃ S. mahāvāse kaṃmatthānam

15 kathesi, te taṃ divasam eva arahattaṃ pāpuṃsuṃ. Mahā devatā-
umāgamo ahesi, aha' Bh. Mahāsamāyasaṃtānā kathesi, Kunāla-
jātakaṃ. Asālinipātaṃ*.

5. Mahāsantasomajātaka.

Kammā taruṃ ti. Idān S. J. v. Aṅgulimālatītheraṃ

20 ā. k. Tassa uppatī ca palhaṭṭi ca' Aṅgulimālasattavappanāya vutta-
nāyena vitthāzato vedhābhā. So pana succakiriyāya mūlhaḡabbhāya
jethiyā sotthibhāram katvā tato paṭṭhāya sulahhapīṇo kuttā rivekam
anubrūhanto aparabbhāge arahattaṃ patvā abhiññāta sātthimabūtherānaṃ
abbhantaro' ahesi. Tasmim kāle dh. k. a.: „āvuso aho Bhagavatā

25 totthārūpaṃ luddaṃ lohitapāṇiṃ mahācoraṃ Aṅgulimālaṃ adaḡḡena
asanthena dāmetvā nibbiseranaṃ karontena dukkaraṃ katam, aho
Buddhā vāso dukkarakāṭikā“ ti. S. Gaṇḍhakūṭiyam nisīmo' va
dibhāzotena kathaṃ sutvā „ajja muha gaccamāṃ kutūpākāraṃ bhā-
vīsati, mahādhāmmadānaṃ parattisatīti“ itvā anopamāya Buddha-

30 līlāya dhammasambhā' gantvā poṇḍittāzase nisīdita' „K. u. lb. v.
h. 2.“ ti p. „i. u.“ ti v. „anacchariyam bhī. idān paramābbhaṃ-

* Bh. antarantara. * Bh. gantvā. * Bh. ahesu. * Bh. mātā mātā. S. Cf. Morris,
B. & Ceylon-Pitaka p. 100. * Bh. add upasampadā ca. * Bh. ca yasa. * Bh.
jāto. * Bh. abhiyān.

loḍhū pattaṇa mayā etassa vāyasaṇṇa, evaṃham pubbacariyaṃ ca-
ranto padesaṇṇaṃ ttha pi etadā dāmesin¹ ti vatvā² a. ā.:

A. Kururatthe Indapattanagare Koravyo nāma rājā
dhammena r. kāresi³. B. tassa aggamaheṣiṇā kucchiamānā
tibbatti⁴, sutavittakātāya⁵ pana tam Sutasomo ti sañjānimeso,
tam enaṃ rājā vāyappattān⁶ diṣṭāpāmekkhācariyassa⁷ santike
sippaṃ gahaṇatthāya Takkaṣāṇaṃ pesesi, so ācariyabhāgaṃ
ādāya nikkhamitvā maggaṃ paṭipajji. Bārāṇasīyaṃ⁸ Kāśiraṇḍo
putto Brahmādattakumāro pi tath⁹ eva vatvā pitarā pesito, nik-
khamitvā tam eva maggaṃ paṭipajji. Sutasomo¹⁰ maggaṃ
gantvā nagaradvāre sālāya phalake viṣṣamenatthāya nīdhi.
Brahmadattakumāro pi gantvā tena saddhūṃ ekaphalake nīdhi.
Atha naṃ Sutasomo paṭisaṇṭhārāṃ karonto „samma magga-
kilanto kuto āgacchaṃti“ pucchitvā „Bārāṇasito“ ti vutte
„kassa putto“ ti¹¹ „Brahmadattassa“ ti¹² „konāmo“ ti¹³ „Brah-
madattakumāro nāma“ ti¹⁴ „kena kārāṇena āgato sīti“ pucchi.
So „sippagahaṇāya“ ti¹⁵ ti vatvā tam pi maggakilanto ti ten¹⁶
eva nayena itarāṃ pucchi. So pi sabbaṃ ācikkhi. Te ubho pi
„mayāṃ khattiyā ekācariyass¹⁷ eva santike sippagahaṇāya“
gacchāma¹⁸ ti aññamaññāṃ mittabhāvaṃ katvā nagaraṃ pavi-
sitvā ācariyakulaṃ gantvā ācariyaṃ abhivādetvā attano jātiṃ
āvikaṭvā sippagahaṇāya¹⁹ āgatabhāvaṃ katheṣuṃ. So „sādhu“
ti sampaticchi. Te ācariyabhāgaṃ datvā sippaṃ paṭṭha-
pesuṃ, na kevalaṃ ca te yeva aññe pi tadā Jambudīpe eka-
satamattā rājaṃ puttā tassa santike sippaṃ gaṇhanti²⁰. Suta-
somo tesāṃ jeṭṭhantevāsiko²¹ bhvā sippaṃ upadisaṃto pacirass²²
eva nipphattāṃ pāpuṃ, so aññesaṃ²³ santikaṃ agantvā²⁴ „sa-

¹ B² add tūhi abho tūhi yanto. ² B² add tādā ambakaṃ. ³ B² add
dāmesinā atikkante savaṇṇasamānā puttāṃ vijāy. ⁴ B² -vittarāya. ⁵ B²
add diṣṭā nikkhaṇasavaṇṇaṃ datvā. ⁶ B² tādā B². ⁷ B² aṭṭha So-. ⁸ B²
siti. ⁹ C² -assa, omitting ti, B² read: kāśiraṇḍo putto ti. ¹⁰ B² añña,
omitting ti. ¹¹ C² -pajā, B² sippagahaṇatthāya. ¹² B² sippagahaṇatthāya
¹³ B² -ti āgacchaṃti. ¹⁴ C² jeṭṭhācariyo. ¹⁵ B² -assa. ¹⁶ C² āg-.

hāyo me¹ ti vatvā Brahmaḍattakumāram eva gantvā² tassa
 piṭṭhiācariyo hutvā khippam sikkhāpesi, itaresam pi kamena³
 sippam niṭṭhitam. Te anuyogaṃ datvā ācariyaṃ vanditvā
 Sutasomaṃ parivāretvā nikkhamiṃsu, atha ne Sutasoma mag-
 8 gadhurē⁴ thatvā uyyojento „tumhe attano attano pitunnam sippa-
 maṃ dassetvā rajjesu patitṭhahessatha“, patitṭhitaṃ pana mam⁵
 ovādam kareyyāthā“ ti ā. „Kiṃ ācariyā“ ti, „Pakkha-
 divasesu uposathikā hutvā mā ghātaṃ⁶ kareyyāthā“ ti. Te
 „ādhā“ ti saṃpatiechhiṃsu. B. hi aḍḍavijjāpāthakattā⁷ „anā-
 10 gate Bārāṇasikumāram⁸ nissāya mahābhayaṃ uppajjesatitī⁹
 ātvā ca te evaṃ¹⁰ ovaditvā uyyojesi. Te sabbe pi attano
 attano janapadaṃ gantvā pitunnam sippam dassetvā rajje
 patitṭhāya patitṭhitabhāvaṃ c¹¹ eva ovāde vattanabhāvaṃ ca
 jānāpetum paṇḍakārena saddhiṃ paṇḍāni paḍiṇiṃsu. M. tam
 13 pavattitvā ātvā „appamattā hothā“¹² ti paṇḍāni paḍiṇi. Tesu
 Bārāṇasirājā maṃseṇa vinā bhattaṃ na bhūṇjati, uposatha-
 divasatthāya pi¹³ esa maṃsam gahetvā ṭhapenti¹⁴, ath¹⁵ ekadiva-
 sam evaṃ ṭhapitamāsaṃ bhattakārakasam pamādena rāja-
 gehe koleyyasamakkhā khādhiṃsu, bhattakārako maṃsam adivā
 16 kahāpanamuttīhiṃ ādāya caranto maṃsam uppādetum asak-
 konto „sace amāsaakabhattaṃ opanāmessāmi jīvitaṃ me n¹⁶
 atthi, kiṃ nu kho karissāmīti“ cintetvā „atth¹⁷ eso upāyo“ ti
 vikāle¹⁸ āmakasusānaṃ gantvā taṃmuhuttamatassa¹⁹ purisaṇa
 ūramaṃsaṃ āharitvā supakkaṃ pacitvā bhattaṃ opanāmesī,
 23 rañño maṃsakhapādaṃ jivhagge ṭhapimattam eva sattarasaharaṇi-
 sahassāni phari, sakalasariraṃ khobhetvā utthāsi, kiṃkāraṇā:
 pubbe²⁰ sevitatāya²¹, so kira attānantare attabhāva yakkho
 hutvā bahum manussaṃkhaṃsaṃ khādi²², ten²³ assa taṃ piyaṃ

¹ C¹ omi gantvā. B² read brahmaḍattassa kumārassa suttikam gantvā. ²
 B³ suttika-. ³ B⁴ maggaṇṇṇa. ⁴ B⁵ patitṭhahessanti. ⁵ B⁶ ghātaṃ. ⁶
 B⁷ -paṭakkaṇṇa. B⁸ -pāṭakanti. ⁷ B⁹ -pariyam brahmaḍattakumāram. ⁸
 so C¹⁰; B¹¹ teṇa in the place of ca is evam. ⁹ C¹² hothā. ¹⁰ B¹³ -eti. ¹¹
 B¹⁴ kile. ¹² C¹⁵ -mettassa. B¹⁶ mahantaṃ matassa. ¹³ C¹⁷ ā. ¹⁴ B¹⁸ caranta-
 tiya. ¹⁵ B¹⁹ khādītiyaghe.

ahoṣi, so „sac' āhaṃ tuṃhi yeva paṭibhūjissāmi na me ayaṃ
 imaṃ maṃsaṃ kathessatīti“ cintetvā saka kheleṇa bhūmīyaṃ
 pātesi¹, „niddosaṃ deva khādāhīti“ ca vutte manusse paṭikka-
 māpetyā „aham etaṃsa niddosaḥbhāvaṃ jānāmi, kiṃ maṃsaṃ
 etaṃ“ ti „parimadivāsesu paribhogamaṃsaṃ eva devā“ ti²
 „naṃu sūṇāsmiṃ kālā ayaṃ raso n' atthīti“ „ajja supakkaṃ
 devā“ ti „naṃ pabbhe pi evaṃ eva pacasīti“, aha naṃ tuṃhi-
 bhūtaṃ ātvā „sabbhāvaṃ vā kathaṃ“ jīvitaṃ vā te n' atthīti³
 ā., so abhayaṃ yācētva yathābhūtaṃ kathesi, rājā „mā saddaṃ
 akāsi, pakatiyā pacanamaṃsaṃ tvam⁴ khādītva mayhaṃ manussa-
 maṃsaṃ eva pacāhīti“ ā., „naṃu dukkaraṃ devā“ ti, „mā bhāyi.
 na dukkaraṃ“ ti, „nibaddhaṃ⁵ kuto labhissāmiti“, „naṃu han-
 dhaṇāgāre bahumaṇussa⁶“ ti, so tato paṭṭhāya tathā akāsi, apa-
 rābhāge bandhaṇāgāre manussesu khīṇesu „idāni kiṃ karomīti“
 ā., „antarāmagge saḥasasabhaṇḍikaṃ khīpītva yo taṃ gaṇhati⁷
 taṃ 'coro' ti gaṇetvā māreḥīti“, so tathā katvā aparābhāge
 saḥasasabhaṇḍikaṃ oloketam pi adisvā „idāni kiṃ karomīti“
 ā., „yāmaḥherivelāya⁸ nagaraṃ ākolaṃ hoti, tvam ekaṃmiṃ
 gharasaṇḍhimiṃ vā⁹ catukke vā ṭhatvā manussaṃ pabaritvā¹⁰
 maṃsaṃ gaṇhā“ ti, so tato paṭṭhāya thūlamanāsaṃ ādāya¹¹
 gacchati, tesu tesu thāneṣu kaḷebārāni disvanti, „mama mātā
 na paññāyati, pitā na paññāyati. bhātā bhagini na paññāyati“
 manussānaṃ paridevaṇaṃsaddo sūyyati, nāgarā bhitarasitā hutvā
 „kūre manussa sīho na kho khādati vyaggho na kho yakkho
 na kho“ ti oloketā pabārasamukhaṃ disvā „eko manusso khā-
 datī maññe“ ti¹² mahājano rājāṇaṃ sannipatitvā opakkosi¹³,
 rājā „kiṃ tātā“ ti pacchhi, „deva imasmiṃ nagare manussa-
 khādako coro atthi, gaṇhāpethā“ ti, „āhaṃ kathaṃ jānissāmi,
 kiṃ ahaṃ nagaraṃ rakkhanto carāmiti“, mahājano „rājā

¹ Hā pādesi. ² Hā add na ce kathaṃ. ³ C¹ taṃ. ⁴ C² khaṇḍaṃ, Hā
 nibandhaṃ. ⁵ Hā -hissati. ⁶ Hā akāsi. ⁷ Hā paṭhamapacchinnayānaṃ pāda
 majjhimayāna-. ⁸ Hā add vīthiyāṃ vā. ⁹ Hā sase māreṭvā. ¹⁰ Hā -citi
 paññanti. ¹¹ Hā -ajan.

- nagarena anāthhiko, Kāḷahatthisenāpatissa ācikkhissāmā" 'ti
 vatvā¹ tassa kathetvā „coraṃ pariyesitum vaṭṭatīti" vadiṃsa,
 so „sattāhaṃ āgametha, pariyesitvā coraṃ dassāmiti" mahā-
 janaṃ uyyojetvā purise ānāpesi „tātā nagare kira manussa-
 5 khādako coro atthi, tumhe tesu tesu ihānesu nilliyitvā taṃ
 gaṇhathā" 'ti, te „sādhū" 'ti vatvā tato paṭṭhāya nagaraṃ
 parigaṇhanti, bhattakārako pi ekasmiṃ gharasandhimhi patle-
 channo hutvā ekaṃ itthiṃ māretvā ghanaghanamanissaṃ ādāya
 pacchīṃ pūretum ārabhi, atha nam te purisā gaṇetvā poṭhetvā²
 10 pacchābāhaṃ bandhitvā „gaṇito manussakhādako coro" ti
 mahāsaddaṃ karimso, mahājano³ parivāresi, atha nam suttu
 vadhivā⁴ māṃsapacchīṃ givāya bandhitvā senāpatissa dasse-
 suṃ, senāpati⁵ diāvā „kin nu kho esa imam māhaṃ khādati
 udāhu aññena māṃsena missetvā vikkīṇatī udāhu aññassa
 15 vacanena māretīti"⁶ cintetvā taṃ aṭṭhaṃ pucchanto⁷ paṭha-
 maṃ gātham āha:

1. Kasmā tuvaṃ raasaḥ edisāni
 karosi kammāni sudāruṇāni,
 haṇsi⁸ itthi purise ca mūḷho
 20 māṃsassa hetu adu⁹ dhanassa kāraṇā ti. 368.

Tk. ra'sakā 'ti bhattakārakaṃ āpatti, itopatehi uttārasaṃbandhāni sa-
 senāpativacanāni Pāṭiyassa¹⁰ eva vedittabbāni¹¹.

2. Na attahetu na dhanassa kāraṇā
 na puttadārassa sahāyaññātināṃ,
 25 bhuttā ca me bhagavā bhūmipālo
 so khādati¹² māṃsam bhadanto¹³ edisaṃ¹⁴. 369.
 3. Sace tuvaṃ bhuttar atthe payutto
 karosi kammāni sudāruṇāni

¹ Bā gaṇetvā. ² Cā poṭhe. ³ Bā aṭṭha nam mahā. ⁴ Cā vatti. Bā haṇthi.
⁵ Bā add taṃ. ⁶ Bā -atthi. ⁷ Bā add suttaśāmajārako. ⁸ Cā haṇati, Bā
 haṇati. ⁹ Cā -a. ¹⁰ Bā add bhattakārako āha. ¹¹ All three MSS. -H. ¹²
 Cā bhante, Bā bhadanto. ¹³ Bā -santi aṭṭha nam senāpati āha.

pāto va antepuraṃ pāpuṇivā
lapeyyāsi me rājino sammukhe tam¹. 370.

4. Tathā karissāmi ahaṃ bhādante²
yathā³ tuvaṃ bhāsaṃ Kālahatthi,
pāto va antepuraṃ pāpuṇivā
vakkhāmi te rājino sammukhe tuṃ ti. 371.

Ta bhāgavā ti gīravāḍḍhaṃ etāṃ, aaso tuvaṃ ti saccaṃ nu kho
bhaṇati⁴ nāhu sammamukhe⁵ muṃ⁶ ti⁷ vimaṃsaṃ ayaṃ ā, ta an-
dāraṇāni manussaḥātakamāni, sam mukhe⁸ ti sammukhe ṭhaṭṭa ayaṃ
vadeyyāsi so sampeticehanto g. ā.

10

Atha naṃ senāpati gāḥabandhanam eva sayāpetvā vi-
bhātāya rattiyaṃ amaccebi ca saddhiṃ mantetvā sabbeṃ eka-
vāḍḍhaṃ⁹ jātesu sabhaṭṭhānesu āraḁkkaṃ ṭhapetvā nagaraṃ
hatthagataṃ katvā rasakassa pi gīvāya mahāpaccetiṃ ban-
dhitvā ādāya rājānivesanaṃ pāyāsi, sakalanagaraṃ viravi¹⁰,
rājā bhīyo¹¹ bhūttapātaraṃ sāyamāsaṃ pi alabbhivā „rasako
idāni āgacchissati idāni āgacchissatiti“ nisinuo va rattiṃ viti-
nāmetvā „ajjāpi rasako āgacchati“, nāgarānaṃ ca mahāsaddo
auyyati, kiṃ nu kho etaṃ“ ti vātapānena olokento tam tathā-
rūpaṃ āṇiyamānaṃ diavā „pākaṭaṃ idāni kāraṇaṃ jātaṃ“ ti
cintetvā dhiṭiṃ¹² upatṭhapetvā pallakhe nisīdi, Kālahatthi pi
naṃ upasaṃkamitvā auyyaṇṇi, so pi 'ssa kathesi.

10

Tam atthaṃ pakāsetu Satthā āha:

5. Tare tatyā virasane¹³ suriyasā¹⁴ oggamaṇaṃ pati
Kālo rasakam ādāya rājānaṃ upasaṃkamā,
upasaṃkamitvā rājānaṃ idāni vacanaṃ abhavi¹⁵: 372.
6. Saccaṃ kira mahārāja rasako peṭṭo tatyā
hanta¹⁶ itthi purice tuvaṃ naṃāni khāda¹⁷. 373.

10

¹ Ido tati attha naṃ rasako āha. ² Bā bhād-. ³ C² yamva, C³ yamo. ⁴ C² bhaṇeti, C³ bhaṇi, Bā bhaṇati. ⁵ Bā -bhāyasa. ⁶ Bā muṃ⁷ bhāgastiti. ⁷ Ido -ekavāḍḍha. ⁸ Bā viravi. ⁹ Bā bhīyo, C² bhīyo. ¹⁰ Bā -viti. ¹¹ Bā satī.
¹² C² rati-. ¹³ Bā -viti tathā bhikkhave tato tado kille tatyāvirasane suriyugga-
maṇaṃ pati kālo rasakam ādāya rājānaṃ upasaṃkamitvā idāni vacanaṃ abhavi
avoca. ¹⁴ Bā hanta. ¹⁵ Bā -viti tathā mahārāja kira rasako tatyā peṭṭo
vaccaṃ ayaṃ rasako itthi ca purice ca hanta tuvaṃ naṃāni manussaṃmanasaka
khādaṃ saccaṃ kira tato rājā āha.

2. Evaṃ evaṃ¹ tathā Kāḷa raṇko pesito mayā
mama attham karontassa kim etam paribhāṇasīti. 374.

Ta. Kāḷa 'n Kāḷahatthi, evaṃ evaṃ ti tejavanteṇa senāpatinā anuyutto²
nisiḥ vattum saṅkanto evaṃ iha, ta. tathā ti tathā puriṭṭasā³ eva vevananto,
3 mama attham ti mama rajjhim, karontassa ti karontam, kim etam ti kassa
evaṃ paribhāṇasīti aho dukkassa karoti tesu nāma aññesiḥ vevanā agahetvā mama
peṇṇakkarasā⁴ gacchāsi tassa bhayaṃ jananto kassosi⁵.

Tam sūtvā senāpati „āyāṃ sakken⁶ eva mukheṇa paṭijānāti,
aho sāhasiko, attakāṃ nāma kāḷam manussā⁷ etena khādītā⁸,
10 vāressāmi na⁹ ti cintetvā dha: „mahārāja mā evaṃ karī,
mā¹⁰ manussamanussam khādītī¹¹“. „Kāḷahatthi kiṃ kassosi,
nāham ito viramitum sakkomīti¹²“. „Mahārāja¹³ aace na virā-
missasi attānaṃ ca raṭṭhaṃ ca nāsessasīti¹⁴. „Evaṃ passanto¹⁵
pi aham n¹⁶ eva viramitum sakkomīti¹⁷“. Tato senāpati tassa
13 saṅṇāpanāya¹⁸ vattum āharitvā dassesi¹⁹; attānemiṃ hi mahā-
samudde cha mahāmacchā ahesum, tesu Ānando Tīrondo²⁰
Ajjhohāro²¹ ti ime tayo janā²² paṇḍayo janaṇasatikā, Tīrimiti²³
Māgalo Tīrapiṇḍalo²⁴ ti ime²⁵ saḥassayo janikā²⁶, te sabbe
pi pāsānasevālabhakkhā²⁷ ahesum, tesu Ānando samuddassa
20 ekapasse vasati, tam²⁸ bahū macchā dassanāya upasaṅ-
kamanti, ekadivasaṃ „sabbesaṃ dipadacutappadānaṃ rājā
paṇḍāyati, amhākam rājā²⁹ n³⁰ atthi, mayam p³¹ etam³² rājā-
nam kariṇṇāma³³ ti cintetva sabbe ekacchandaṃ hutvā Ānandaṃ
rājānaṃ kariṇṇu, macchā tato patthāya tassa sāyapātum³⁴
25 upatthānaṃ gacchānti. Ath³⁵ ekadivasaṃ Ānando ekasmiṃ paḥ-
bato pāsānasevālam khādanto ajānitvā sevālo³⁶ ti saṅṇāya eka-

¹ Bā. eva. ² Cā. - . ³ Cā. - pa. ⁴ Bā. istha. aho kāḷahatthi evaṃ evaṃ tathā
raṇko me mayā pesito maṃsa attham karontassa vevananto etam raṇakam
kim paribhāṇasīti in the place of tathā - - kassosi. ⁵ Bā. - sammanāsa. ⁶ Bā.
- tam. ⁷ Cā. omīti ma. ⁸ Bā. khādāsīti. ⁹ Cā. - mi. ¹⁰ Cā. omīti mā. ¹¹
Cā. - titi, Bā. sāsāssasīti. ¹² Bā. - . ¹³ Bā. - mahārāja. ¹⁴ Bā. add mahārāja
¹⁵ Bā. passanto. ¹⁶ Cā. ajjhato, Cā. ajjhato. ¹⁷ Bā. macchā. ¹⁸ Cā. omīti. ¹⁹
Bā. piṇḍalo tīrapiṇḍalo mahānīrapiṇḍalo. ²⁰ Bā. add tayo macchā. ²¹
Bā. add hoṇṇi. ²² Cā. - pa. ²³ Cā. omīti tam. ²⁴ Cā. omīti rājā. ²⁵ Cā.
pakam. ²⁶ Bā. sāyapātā. ²⁷ Bā. - tam.

macchaṃ¹ khādi, tassa taṃ mahesaṃ chādesi, so² „kū no kho
 idaṃ ativiya madhuraṃ“ ti niharitvā olokento macchakhaṇḍaṃ
 diṣvā „ettakūḃ kālāṃ ajānitvā na khādīṃ“ ti cintetvā „sā-
 yaṃ pi pāto pi macchānaṃ upatthānaṃ katvā³ gāmanakāle
 ekadvo⁴ maccho khādissāmi, pākataṃ katvā khādiyamānesu⁵
 hi⁶ eko pi maṃ na upasamkamissati, sabbe palāyissantīti“
 paṭicchanno hutvā pacchā⁷ osakkito sakkitaṃ paharitvā⁸ khādi,
 macchā parikkhayaṃ gacchantā⁹ cintayimāno: „kuto nu kho
 ñātinaṃ bhayaṃ uppajjissatīti“, ath¹⁰ eko paṇḍitamaccho¹¹
 „mayhaṃ Ānandassa kiriyāṃ“ na rucati, parigaṇhissāmi¹² 10
 naṃ“ ti macchesu upatthānaṃ gateṃ Ānandassa kappapattena
 paṭicchanno atthāsi, Ānando macche uyyojetvā¹³ pacchato gac-
 chanta¹⁴ khādi, so maccho taṃ diṣvā itaresaṃ ārocesi, to
 sabbe pi bhūta¹⁵ palāyimāno, Ānando tato patthāya maccharasa-
 lobhena¹⁶ aññāṃ gacchaṃ na gaṇhāti, so jighacchāya¹⁷ kila- 15
 manto¹⁸ „kahaṃ nu kho gatā“ ti¹⁹ to macche pariyesanto
 ekam pabbataṃ diṣvā „mama bhayaṃ imaṃ pabbataṃ nissāya
 vasaṃti māñhe“, pabbataṃ parikkhipitvā upadhāressāmiti²⁰
 naṃguttama sisena ca ubbo passaṃi²¹ parikkhipitvā gaṇhi,
 „sace idha vasaṃti“ palāyissantīti²² pabbataṃ parikkhipantaṃ 20
 attano naṃguttama diṣvā „ayaṃ maccho maṃ vaṇetvā pabba-
 taṃ nissāya vasaṃti“ kuddho paṇḍāsāyojanamattaṃ naṃguttama
 gaṇhi²³, aññāṃ macchaṃ ti²⁴ aññāya²⁵ gabetvā murumura-
 yanto²⁶ khādi, dukkhā²⁷ vedanā uppajji, lohitagaṇḍhena macchā
 sannipatitvā luṇcitvā luṇcitvā²⁸ khādanta²⁹ yāvasasam āgamimāno, 23

¹ Rd ekam- ² Rd khādetassa in the place of ch. so. ³ Rd khādāmi. ⁴
 Rd agantvā. ⁵ Rd ekam- ⁶ Rd -na, omitting hi. ⁷ Rd macchaṃ. ⁸ Rd
 add khādissāmiti tathā katvā. ⁹ Rd viṭṭvā. ¹⁰ Rd -na. ¹¹ Rd kīraṇaṃ,
 Rd kīraṇaṃ. ¹² C² omitt pari. ¹³ Rd -tam. ¹⁴ Rd bhāṭaṭṭi. ¹⁵ Rd -rasa-
 giddhena. ¹⁶ C² jighacchāyaṃ, C³ jighacchāyaṃ. ¹⁷ C² kilam, C³ kilanto.
¹⁸ Rd adda jighacchāya pīlito. ¹⁹ Rd adda ti tam. ²⁰ Rd passaṃi, Rd ubboṃ
 passaṃi. ²¹ Rd vasaṃti. ²² Rd khāḍḍam. ²³ C² maccho, omitting ti. ²⁴
 Rd adda dāḍḍam. ²⁵ Rd murumurāpanta. ²⁶ Rd dukkhā. ²⁷ Rd omitt 1. 1.
²⁸ Rd adda bhūṇetvā.

mahāsarīratāya nivattitum asakkonto tatth' eva jīvitakkhayaṃ
pāpuni, pabbatākāro' atthirāsi ahoṃ, ākāśacārino tāpasaparibhā-
jikā manossānaṃ kathayimā, sakala-Jambudīpe manussā
jānimsu. Taṃ vatthunā āharitvā dassento Kālahatthi ā:

- 5 1. Ānando sabbamacchānaṃ khādītvā rasagiddhimaṃ
parikkhīṇāya parisāya attānaṃ khādīyaṃ mato¹. 375.
2. Evaṃ pamatto rasagārove rato
bālo yaḍi āyatim nāvabujjhati
vidhammā putte ca² jī³ nātaka ca
10 parivattiyā⁴ attānaṃ eva khādati. 376.
11. Idan te sutvāna vihetu⁵ chando,
mā bhakkhassā⁶ rāja manussamānasaṃ,
mā tvaṃ ānaṃ kevalaṃ vārījo va
dipadādhipa anūṇaṃ akāsi ratthān ti. 377.

- 12 12. Ta, sabbamacchānaṃ ti sabbesaṃ macchānaṃ jettako, khādītvā ti
so attānaṃ parisaṃ khādī⁷, khādīyaṃ ti pucchā attānaṃ khādīva mato, āyatim⁸
ti yaḍi anāgate uppajjanadukkhā na jānāti, vidhammā ti viḍhamitvā nā-
seṭvā, putte ca⁹ ti puttādhipāro ca¹⁰, nātaka ca¹¹ ti seṇṇātaka ca¹², vidhammā
putte ca¹³ ti vidhammā putte ca¹⁴, parivattiyā¹⁵ ti anūṇaṃ alabhanta nivattitvā
20 attānaṃ eva khādati, vihetu¹⁶ ti viganahatu, kevalaṃ ti sakalamatthikā, vārījo
vā ti ānandasamācho vīra¹⁷.

¹ Iti pabbatāratāya. ² Iti khādīyamako. ³ Iti only ca. ⁴ C¹ -vattatiya, C² -vattiya, B¹ -vattiya. ⁵ B¹ viganu. ⁶ Iti bhikkhaya, C¹ -ti. ⁷ C¹ omite khādī.
⁸ C¹ -ti. ⁹ C¹ ca¹. ¹⁰ Iti taṃ mahārāja attānaṃ kīṇa mahāsammuddo pā-
pasatāyājānīko ānando nāma mahāmaṇḍo sabbesaṃ macchānaṃ vāṇa mahāsammud-
dassa ekappaṇa jhito, khādītvā ti sakajjānīkānaṃ macchānaṃ rasagiddhimaṃ maseṇ
khādītvā parikkhīṇaṃ ti macchāparisāya āhayaṃ patthāya attānaṃ ti anūṇaṃ gacchanta
agabhetvā pappataṃ parikkhīṇaṃ paṇḍitāya jānamattānaṃ attānaṃ naṅguṭṭhakkhandaṃ
macchānaṃ khādītvā mato matoṇḍaputto hūta idan mahāsammuddo pappata
motto atthi rāsi ahoṃ, evaṃ pamatto ti evaṃpi yathā mahāmaṇḍo ānando
30 mato tathā itvā itvā rasagiddhito hūta pamatto paṇḍitāya vāṇa, rasag-
gārove rato ti manussamānasaṃ rasagārove rato atvattattho hoti, bālo ti
yaḍi itvā bālo duppaṇḍito āyati anāgate uppajjanadukkhā nārahujjhati na
jānāti ti attho, vidhammā ti viḍhamitvā nāseṭvā, putte ca¹ ti puttādhipāro ca,
nātaka ca² ti seṇṇātaka ca³ vāṇa ca, vidhammā ti viḍhamitvā anūṇaṃ āharitvā alab-
hitaṃ jīghacchāya piṭṭe sakalamattham parivattiya manussamānasaṃ alabhitvā
attānaṃ khādanto ānando pucchā vīra attānaṃ khādati, idante sutvāna ti
mahārāja te vīraṇa moya ānanta idan anūṇaṃ atvāna chando manussā-

Tath autva rājā „Kājahatthi: tvam eva upamaḥ jānāsi
 aham pi jānāmīti“ manussamamsagiddhatāya porāṇakavatthum
 āharitvā daasento Aha:

11. Sujāto nāma nāmena tassa atirajāraso¹
jambupesin² aladdhāna muto so tassa³ samkhaye. 378.
12. Evam eva aham⁴ Kāla bhutta⁵ bhakkhañ⁶ rasuttamañ⁷
aladdhā mānusañ⁸ māheśañ⁹ māññe hessānū¹⁰ jivitañ¹¹ ti. 379.

[illegible][illegible]

kāraṇaṃ āharitvā dassento evaṃ āha, tassa saṅkhaṇḍo ti tassa jaṇhopeniyaṃ khaṇḍo aññaṃ āhāraṃ anūharitvā mato, bhakkhaṇ ti khādanīyaṃ, rasuttāman ti uttamaṃ rasaṃ, haṇḍāmi ti jāhāmi, haṇḍāmi pi pāṭho¹.

- Tato Kālahatthi „ayaṃ rājā ativiya rasagiddho, aparāṇi”
 2 udāharāṇāni āharissāmi²” cintevā „mahārāja viramā”³ ‘ti ā.,
 „na sakkomīti”⁴, „sace na viramissasi ātinnapaḍalato c”⁵ eva
 rājjasirito ca parihāyissasi⁶; — attasmiṃ pi⁷ idh’ eva Bārā-
 ṇasiyaṃ paṇḍasilarakkhakaṃ sotthiyakulaṃ⁸ abosi, tassa ku-
 lassa eko puttako ahosi, so mātāpitunnāṃ piyo manāpo paṇ-
 10 ḍito⁹ tinnāṃ vedānaṃ pāragū, so samavayehi tarupehi siddhiṃ
 gaṇatandhanena vicari, sesāgapaḇandhā macchamaṇḍādiṇi khā-
 dantā suraṃ pivanti, mānava maṇḍādiṇi na khādati suraṃ pi
 na pivati, te cintayissaṃ¹⁰: „ayaṃ surāya apivānato anihākaṃ
 mūlaṃ na deti, upāyena naṃ suraṃ pāyessāmi”¹¹ ‘ti’ te saṇḍi-
 12 pativā „samma chaṇḍaṃ killessāmi”¹² ‘ti āhaṃsu, „tumhe” su-
 raṃ pivatha ahaṃ na pivāmi, tumhe va gacchatha”¹³ ‘ti,
 „samma tava pānatthāya”¹⁴ khīraṃ gaṇhāpessāmi”¹⁵ ‘ti, so
 „sādhū”¹⁶ ‘ti sampañcichi, dhuttā uyyānaṃ gantvā padamini-
 pappesaṃ tikkhiṇaṃ suraṃ bandhāpetvā ṭhapayissaṃ, atha nesaṃ
 17 pānakāle mānavassa khīraṃ upanayissaṃ¹⁷, eko dhutto „pok-
 kharamadhuṃ bho āharā”¹⁸ ‘ti āharāpetvā puduminiṇipatte puṭaṃ
 heṭṭhā¹⁹ chiddaṃ katvā²⁰ mukhe ṭhapetvā ākaḍḍhi, evaṃ liare
 pi āharāpetvā pivissaṃ, mānava „kim etaṃ”²¹ ti pucchī, „pok-
 kharamadhusāṇḍāya suraṃ pivi, ath’ assa añḅāre pakkamaṇḍasaṃ
 22 adāmiṃsu, tam pi khādi”²², evaṃ assa punappunāṃ pivantaṃsa
 mattakāle „na etaṃ pokkharamadhu, surā esā”²³ ti vadiṃsu, so
 „ettakaṃ kālāṃ”²⁴ maḍhurarasacā na jāmi²⁵, āharatha bho
 suraṃ”²⁶ ti ā., āharitvā²⁷ gūṇa pi adāmiṃsu, pipāsā mahati ahosi,

¹ Cā jāhessami, Cā jāhessāmi, tassa saṅkhaṇḍo - - - pāṭho wanting in Bd. ² Bā add piṇa. ³ Bd -mihi. ⁴ Bā add so manussamadesaṃ viraṇṭṭuṃ. ⁵ Bd -m hi. ⁶ Cā sotthi-. ⁷ Bd adda byatto. ⁸ Bd mantayissu. ⁹ Bd adda vevā. ¹⁰ soṇḍa m-. ¹¹ Bd piṇa-. ¹² Cā -pessāmi, Cā -pohi, Bā -pema. ¹³ Bd add aha. ¹⁴ so Cā; Bd -pattaputaṃ pāhetvā. ¹⁵ Bd adda añḅuṇi, Bā aggaṃ? ¹⁶ Bd -dāti. ¹⁷ Bā add evaṃ. ¹⁸ Bd jāmi. ¹⁹ Cā amhi ā-.

ath' assa puna yācentassa' „khīṇā“ ti vadiṃsu, so „handa-
taṃ bho' āharāpethā“ ti aṅgulimoddikam adāsi, tato' sakala-
divasaṃ tehi saddhiṃ pivtvā matto rattakkho kampanto'
vippalāpanto gehaṃ gantvā nipajji, ath' assa pitā surāya
pitabhāvaṃ' satvā vigate made' „tāta ayattan te kathaṃ'
sotthiyakule jātena suraṃ pivanteṇa', mā puna evaṃ akāsi"
ā., „tāta ko mayhaṃ doṣo“ ti, „surāya pitabhāvo“, „tāta kiṃ
kathesi, mayā evarūpaṃ madhurarasam ettakaṃ kalam aladdha-
pubbaṃ“ ti, brāhmaṇo punappuna yāci, so pi „va sakkā'
viramitu“ ti ā., atha brāhmaṇo „evaṃ sante amhākaṃ kula-
vamsa ca uccijjissati dhanā ca nassissatī“ cintetvā:

13. Mānava abhirūpo si, kule jāto si sotthiye,

na tvam arāhasi tāta abbakkhaṃ bhakkhayetave ti g. ā. 380.

Ta abbakkhaṃ -- ti abbakkhābbyantānaṃ bhakkhinaṃ¹².

Evaṃ ca pana vatvā „tāta vīrama sace na vīramasi
ahaṃ vā“ ito gehā nikkhamissāmi tava vā' ratthā pabbā-
janīyakammaṃ karissāmi" ā., mānavo „evaṃ sante pi ahaṃ
suraṃ jahitum na sakkomī" vatvā gāthādvayam ā.:

14. Razānaṃ aṅṇatarāṇi etaṃ yasmā' maṃ tvaṃ divāraye,

so 'haṃ tattha gamissāmi yattha lacchāmi edisaṃ. 381. 20

15. So vāhaṃ nippatissāmi, na te vacchāmi sautike

yassa me dassanena tvaṃ nābhinandasi brāhmaṇā' ti. 382.

Ta razānaṃ ti bhogātilāsaṃsāraṇakākhānāmadhurakassānaṃ¹³ sanna-
naṃ¹⁴ aṅṇatarāṇi, uttamaṃabbhūtaṃ etaṃ majjaṃ nāma, so vāhaṃ ti so
ahaṃ vā, nippatissāmiti nikkhamissāmi.

25

Evaṃ ca pana vatvā „nāhaṃ surāpānā viramissāmi, yaṃ
te roccati taṃ karohīti" ā., atha' brāhmaṇo „tayaṃ amhe
pariccajante mayam pi taṃ pariccajissāmi" ti vatvā

¹ Bā yāca.

² Cā ita, oṃtiṃg oho.

³ Bā so.

⁴ Cā sante.

⁵ Bā pivā.

⁶ Bā matto.

⁷ Bā add na vattatī.

⁸ Bā pivābhāvaṃ.

⁹ Cā Bā -a.

¹⁰ Bā -ajjhā.

¹¹ Bā ita.

¹² Bā taṃ ca.

¹³ Bā kassā.

¹⁴ Bā -kassā.

sākhānānaṃ. ¹⁵ Bā add razānaṃ.

14. Addha aññe' pi dāyāde putte lacchāma mānava.
 tvañ ca jamma vinassasu
 yattha pattañ na [tañ] supoma' ti g. ā. 383.

Ta. yattha pattañ 'd yattha gatañ tuñ' asakathāne nāma vasañti na
 2 supoma' tattha gacchā 'd a.

Atha nañ vinicchayañ netvā aputtabbhāvañ katvā niharā-
 pesi, so aparabhāge nippaccayo kapaṇo pilotikañ¹ nirdasetvā
 kapālahattho piṇḍāya caranto aññatarāñ kuḍḍaṃ nissāya
 kālam akāsi. — Idañ kāraṇaṃ āharitvā Kālahatthi rañño dassetvā
 10 „mahārāja sace tvañ amhākañ vacanañ na karissasi pabbā-
 janiyakammañ te karissanti²“ vatvā g. ā.:

17. Evam eva tovañ rāja' dipadinda suṇohi me:

pabbājessanti tañ ratthā soḍḍamāpavakañ yathā ti. 384.

Evam Kālahatthiñ upamāya ābhātāya pi rāja tato viramituṃ
 15 asakkonto aparañ pi udāharaṇaṃ dassetuṃ ā.:

16. Sujāto nāma nāmena bhāvitattāna sāvako

accharaṃ kāmayaṇto va na so bhuñji na so pīvi. 385.

19. Kuaḍḍe udakam' ādāya samudde udakam mine
 evaṃ mānusaḍḍā kāmā dibbakāmāna santeke. 386.

20. 20. Evam eva ahañ Kāla bhutvā bhakkhañ rasuttamañ
 aladdhā mānusañ mahavañ muñhe bessāmi jivitañ ti. 387.
 Vatthuñ beṭṭhāvuttanayen' eva.

Ta. bhāvitattānañ ti bhāvitattānañ tesāñ paṭisaṇṇaṃ tatpāṇaṃ,
 accharaṃ kāmayaṇto ti, so kira³ tatpāṇaṃ mahājambupesakkhānakkāle⁴ anāga-
 25 manāñ viddi⁵ kēna nu kho kāraṇaṃ na⁶ āgacchanti sace katthaci gati jhānaṇaṃ
 soro aha nesañ santeke dhammañ suppiṇṇaṃ uyyāma gata⁷ gacchajjitha-
 kassa santeke dhammañ ananta⁸ suriya atthangata uyyojjyamāno pi aḍḍa idh'
 eva vasaṇṇaṃ tatra laganam vanditvā pappasālaṃ pavasi⁹ nipaḍḍi, ratthabhaḅḅe
 Sakkā devarāja devasaṅghapariyante saddhāya arāṇa paricirikkhā laganam van-
 30 ditvā āgato, sakallānaṃ abhaddaṃ āloṇi, Sujāto kiñ nu kho ahañ ti yathāya
 pannaṃ laccchiddena olasetvā Sakkāñ laganam vandituṃ āgato devaccharā-

¹ C² -am. ² B² anāga tam. ³ B² jhānapī. ⁴ B² mahārāja, C² tvañ rāja,
⁵ so C² for dakañ. B² kuaḍḍenudakam. ⁶ B² add tesāñ. ⁷ C² -atth-, B²
 -siya-. ⁸ B² divā. ⁹ B² kiñna karamaṃ na, C² omī na. ¹⁰ B² add taayo
 vanditvā. ¹¹ B² add nāma va.

parivāṇaḥ divā archarānam sahāsaṇaḥ eva rāgaratṭo ahoṣṭ, Sakko nāḍivā
 dharmakāḥaḥ enīṣa sakkajjhānaḥ eva gato, kuṭṭhiko punāḍivāṣa laṅgaṇaḥ
 vanditvā pucchā: bhante ko nāṃ' eva ratthikāṣa tumhākaṃ vandanatthāya āgata
 ti, Sakko āvuso ti, tati parivāṇaḥ ulleṇā katvā¹ ti, desocchāṇa nāṃ etā ti, so
 laṅgaṇaḥ vanditvā gahetvā gaurā gatakkāto paṭṭhāya accharaṃ me dehi accharaṃ me
 dehi ti vāpi, āṭṭakā parivāṇaḥ bhūrapavijjho² au āho ti accharaṃ paharimāṃ, so
 nāḥaṃ etāṃ³ accharaṃ kathaṃ devaccharaṃ kathaṃ⁴ ratṭa ayaṃ accharā ti
 aṅkavattā oṭṭam āharijāṃ pi gūṭikaṃ pi oṅkavā⁵ nāyaṃ acchara jakkhāsi
 eā ti devaccharaṃ me dehi⁶ ti rippalapaṇa nāḍhā⁷ jivākkāḥapaṇa pāṇu,
 teṣa vunaṃ: accharaṃ kāmāgato va nā so bhūṇi⁸ na so pīṭu, samudde
 udakāṃ minā ti samma Kāḷaṭṭhi yo kusaggaṃ udakāṃ gahetvā vāṭṭam
 siyā⁹ samudde udakā ti teṣa saddhāṃ upamāya mināya so kvaṇāṃ mināya¹⁰
 eva kusagga¹¹ udakāṃ paṇa jūṭiya parivāṇaḥ eva yaṭṭi tath evaṃ mānusaḥ
 kāmā dibbakāmaṇaḥ vattike, tāna so Sujāto aṭṭhaṃ tithāti¹² cāṭṭa, accharaṃ
 eva parivāṇaḥ mānā, evamevā¹³ ti yaṭṭi so dibbakāmaṇaḥ alabhanto jivāṃ jaḥ
 evaṃ aḥam pi uttamaṇaḥ meṇḍaṇaṃ alabhanto jivāḥ¹⁴ jabbā-
 ṇi vattā.

Tath autvā Kālabatthi „ayam rājā ativiya rasagiddho,
saññāpessāmi nan“ ti, „sakaḥāstimaṁsaḥ“ khādītva Akāsaara-
suvannabhaṁsāpi tāva natthā“ ti dassetum gāthādvayam āha :

७. Yathāpi to dhataratīhā hamsā vehāsayaṁgamaḥ"

avuttiparibhogena" sabbe abbhutthataṃ gatā 388.

41. Evam eva tuvath rāja dipadinda suṣohi me:

abhaṅkhaṇṇaṃ rāḷa bhakkhesi tasmā pabbājayanti taṃ ti. 380.

Ta avariparibhogena¹³ 'ti attano aññivabbhūta¹² paribhogena, so
 abhāsatipāten¹¹ u' sabbe maraṇāni eva patitā: ahiṃsā kīra Uttahāsi Savaṇa-
 gūhāya navarūpasaṃbhāseṇi vasaṇti, te vassiko ratidāro māso na nikkhamanti,
 saso nikkhameyyūni utākapubbāni pakkhāni¹⁴ āhijātaṃ¹⁵ saṅkanta samudhe
 yeva patoyyūni¹⁶, tasmiṃ na nikkhamanti, upakāṣṭhe pana vasaṇṭhe jāṇasanto
 sayajjānālini āhantvā gūhaṃ¹⁷ pūreva sallin bhāḍanti vasaṇti, tevaṃ pana
 gūhaṃ pavittakāle gubhāreko rathasāṭṭhapaṇṇavo upanibhūmāṭṭhako¹⁸
 ekakamīṃ māso ekākaṃ jālam¹⁹ bandhati²⁰, tasmiṃ ekākaṃ attāṃ goraṭṭappa-
 māṇam²¹, taṃsaṃ nam²² jīvaṃ chindissaṭṭi²³ ekasmiṃ karuṇamāṇasā dya-

1 C¹ uśainno, B¹ uśainno ka pameṭi * C² bhūtaśreṣṭha, B² -śreṣṭo 2 B¹ ayam, 3 B¹ -enro, 4 B¹ add kutaḥ tatheva, 5 B¹ mahā 7 B¹ -sya, 8 C¹ amit ji- 9 B¹ -jāitkṣamaḥ madhama, 10 B¹ vohyaṃam-, 11 C¹ ā-, B¹ atvita-, B¹ abhūta-, 12 B¹ abhūta- 13 B¹ sajjitbhū-, 14 C¹ cagatiṇi, 15 B¹ uppatitū-, 16 C¹ pā-, 17 B¹ gūḥyaṃ, 18 B¹ āpā-, 19 B¹ adda ma- 20 C¹ vinnā for vinnāpāṭi, 21 B¹ add add hōi, 22 B¹ tam, 23 B¹ -evaṇṇā-

rasakaṃ¹ ādāya nagarā nikkhamitvā araṇṇaṃ pavasiṭvā ekas-
 miṃ nigrodhamūle vasaṇaṭṭhānaṃ katvā ta, vasaṇto aṭavimagge
 ṭhatvā manasse māretvā āharitvā rasakassa deti, so pi 'ssa
 maṇisaṃ pacitvā² upanāmeti, evaṃ ubho pi jīvanti³, „aḥaṃ
 aro⁴ coro porisādo“ ti vatvā tasmīṃ pakkhanta koci eka-
 bhāvena saṇṭhātum⁵ na sakkoti, sabbe bhūmīyaṃ patanti, tesu
 yaṃ icchati taṃ uddhapādaṃ vā⁶ adhopādaṃ⁷ vā katvā⁸ rasa-
 kassa deti, so ekadivasam araṇṇe kañci manussaṃ alabhītvā
 āgato rasakena „kiṃ devā“ ti rutte „uddhano ukkhalim ārope-
 hīti“ a., „maṇisaṃ kahaṃ devā“ ti, „labhisāṃ⁹ aḥaṃ maṇi- 10
 saṃ“ ti, so „n¹⁰ atthi dāni me jīvītaṃ“ ti kampamāno uddhano
 aggim katvā ukkhalim āropesi, aṭha taṃ porisādo jasinā pa-
 haritvā māretvā maṇisaṃ pacitvā khādi. Tato paṭṭhāya ekako
 jāto sayam eva pacitvā khādi¹¹. „Porisādo maggaṃ paṭipanne¹²
 hanatīti“ sakala-Jambodīpe pākataṃ¹³ ahoṣi. Tada eko sam- 15
 pannaṇvibhavo brāhmaṇo pañcahi sakatasatehi vohāraṃ karonto
 pubbantato aparantaṃ saṇṭarati, so cintesi: „porisādo nāma
 kira coro magge¹⁴ manusse māreti, dhanam datvā¹⁵ aṭaviṃ
 atikkamissāmīti“ so aṭavimukkhavāsīnaṃ manussānaṃ¹⁶, „maṃ
 aṭaviṃ¹⁷ atikkamethā“ ti saḥassaṃ datvā tehi saddhīm mag- 20
 gaṃ paṭipajji, gacchanto ca¹⁸ saḥassattham¹⁹ purato katvā
 nahāṭṭhanulitto saḥsalamaṅkarapatimandito setagonayutte sukha-
 yānake nisīno tehi ativāhikapurisēhi parivuto²⁰ saḥbapacechato
 agamāsi²¹, porisādo rukkhāṃ āroyha purise upadhārento „se-
 samagussesu kim imesu²² khāditabbaṃ atthīti“²³ vigataccehanto 25
 butvā brāhmaṇaditṭhakūlato²⁴ paṭṭhāya taṃ khāditokāmatāya
 upaḷāṭakheḷo²⁵ ahoṣi, so tasmīṃ uttano santikaṃ āgate²⁶

¹ B² -aṇṇa. ² B² add vajanam. ³ B² add manussagahesuṭṭhā. ⁴ C² māre-
 B² araṇṇa, B² araṇṇam. ⁵ B² saṇṭhārentum. ⁶ B² omīti vā. ⁷ B² adhoṣṭhāni.
 B² -eṣāni. ⁸ B² add āharitvā. ⁹ B² -ati. ¹⁰ C² omīti pa-, B² read magge
 maggaṇapattipanne, B² maggaṇanne. ¹¹ B² -o. ¹² B² antarikmagga. ¹³ B²
 adda taṃ. ¹⁴ B² add āha tumhe. ¹⁵ B² -ita. ¹⁶ B² add brāhmaṇa. ¹⁷
 B² -sakataṃ. ¹⁸ B² add sayam. ¹⁹ C² B² i-. ²⁰ B² add mayā. ²¹ B² add
 saḥassa. ²² C² omīti brāhmaṇa. ²³ B² paggharīti-. ²⁴ B² add rukkhato oruṭha.

- „aṇaṃ are¹ coro porisādo“ ti nāmaṃ² sāvetvā khaggaṃ pari-
vattento vālukāya akkhini pūrento viya pakkhandi, eko pi
uttāhutaṃ³ samattho nāma nāhesi, sabbe areṇa bhūmīyaṃ ni-
pajjimsu, so sukhayānake nisīnaṃ brāhmaṇaṃ pāde gāhetvā
1 pīṭṭhiyaṃ adbhosaṇaṃ olambetvā sīsaṃ gopphakehi paharanto
akkhipitvā pāyāsi⁴, purisā utthāya „bho purisa cara“, mayā
brāhmaṇassa hatthato sahasaṃ⁵ gaphimha, ko nāma amhākaṃ
purisākāro⁶ sakkonto vā asakkonto vā, thokaṃ anubandhāmā⁷
“ti⁸ anubandhimisu, porisādo pi nivattitvā olokento kiñci adisvā
10 saṅkhaṃ pāyāsi, tasmim khane eko sūrapuriso vegena taṃ pā-
puni, so taṃ disvā ekaṃ vatim laṃgheṇto⁹ khadīrakhānutaṃ
akkamitvā khānutaṃ pīṭṭhipādena nikkhami, so¹⁰ lohiteṇa gala-
tena¹¹ laṃghamāno yāti, atha naṃ so puriso disvā „kko mayā
esa viddho, kevalaṃ tunhe paṇḍato etha, gaphissāmi na“
15 ti ā, te dubbalabbhāvaṃ ūtvā taṃ anubandhimisu, so tehi
anubandhanabbhāvaṃ ūtvā brāhmaṇaṃ viesajjettvā attānaṃ
sotthim akāsi, ativāhikā¹² brāhmaṇassa laddhakāto pīṭṭhāya
„kīm amhākaṃ coreṇā“ ti tato nivattimsu, porisādo pi attano
nigrodhamūlaṃ gantvā pārohanataraṃ¹³ pavasitvā nīpaṇno „ayyo
20 rukkhadevate, sace me sattāhabbhantare yeva vaṇaṃ phāsukaṃ
kātuṃ sakkhissasi sakala-Jambudīpe ekasatakhattiyānaṃ gala-
lohiteṇa te khandhaṃ dhavitvā¹⁴ antehi parikkhipitvā¹⁵ paṇḍa-
madhuramaṃseṇa balikammaṃ karissāmiti¹⁶ āyācamaṃ akāsi¹⁷,
tassa pana annapānaṃ alabbhantassa sarīraṃ aukkhi¹⁸, anto-
25 satthā yeva vaṇo phāsuko ahoṃ, devatānubhāvena¹⁹ tassa
phāsukabhāvaṃ sallakkhesi, so katipākaṃ manussamaṃsaṃ
khādītva bale²⁰ gāhetvā cintesi, „bahūpakārā me devatā, āyā-
cānā²¹ muccissāmiti²²“ • so khaggaṃ ādāya rukkhamaṇato

¹ C² ahaṃ mātā, C³ āmāra, B⁴ ahaṃ mātā. ² B⁴ add dikkhitaṃ. ³ B⁴ add
[ānutaṃ]. ⁴ B⁴ add tadā. ⁵ so B⁴; C² bho nāma purisa. ⁶ B⁴ khaṇḍapaṇḍa.
⁷ so C²; B⁴ asappurisaṇḍa. ⁸ B⁴ add vevā. ⁹ B⁴ -anta. ¹⁰ C² omīti so.
¹¹ B⁴ paṇḍarantana. ¹² B⁴ -āpuriṇā. ¹³ so C²; C³ pa-, B⁴ po-. ¹⁴ B⁴
dhavissāmi. ¹⁵ B⁴ -pāpavā. ¹⁶ B⁴ kari. ¹⁷ B⁴ suttasiva. ¹⁸ B⁴ so deva-
¹⁹ B⁴ -am, ²⁰ B⁴ -nāmasā. ²¹ B⁴ mātā.

nikkhamitvā „rājāno ānessāmiti“ pūyāsi, atha nañ purimabhaye
yakkhakāle ekato manussamamsakkhādako sahāyako yakkho
anuvicaranto tañ diavā „ayam mama attitabhaye sahāyo“ ti
ñatvā „samma mañi sañjānāsīti“ pucchē, „na jānāmiti“, ath'
assa purimabhaye katakārapañ¹ kathesi, so² sañjānitvā paṭi-
santhāram akāsi, „kahiñ³ nibbatto sīti“ poṭṭho nibbattaṭṭhānañ
ca raṭṭhato⁴ pabbājītakāraṇaṇ⁵ ca idāni vasaṇaṭṭhānañ ca⁶
khānuvuddhakāraṇaṇ⁷ ca⁸ devatāya āyācannamocanattamañ⁹ ga-
manakāraṇaṇ¹⁰ ca ārocetvā¹¹ „tāyāpi¹² mama tañ“ kiccañ
nittharitaṭṭhañ, ubho pi gacchāma samunā¹³ 'ti ā., „samma“¹⁴ 10
gaccheyyāma¹⁵, ekañ pana me kammañ atthi, ahañ kho pana
agghapadalakkhaṇaṇ¹⁶ nāma mantañ jānāmi, so balañ ca
javañ ca tejuseattañ ca¹⁷ karoti¹⁸, tañ mantañ gaṇhā¹⁹ 'ti ā.,
so „sādhū“ 'ti sampaticehi, yakkho pi 'ssa tañ datvā pak-
kāmi, porisādo mantañ uggaheivā tato paṭṭhāya vātajava²⁰
atisāro ahośi, so suttāhabbhantaro yeva ekaṣatarājāno uyyānā-
dīni gacchaute diavā vātavegena pakkhanditvā²¹ nāmañ sāvetvā
vagganto nadanto bhayappatte katvā pāde gaṇetvā adhoeire²²
katvā paṇhiyā sīsañ pabaranto vātavegena netvā hatthataṭṭhaṇ
ohiddāni katvā rajjuyā²³ nigrodharukkhe olambesi, aggaṇādañ-²⁴ 20
guṭṭhi bhūmiyañ phusamānābhi²⁵ vāte paharante milāta-karaṇḍa-
kadāmāni²⁶ viya parivattantā²⁷ olambimaṇ, Sutasomañ pana
„pitthiācariyo me“ ti ca „Jambudīpo mā tuccho ahośiti“ pi nānesi,
so²⁸ „balikammañ karissāmiti“ aggañ katvā sīlañ tucchento²⁹
nisīdi, rukkhadevatā³⁰ diavā „mayham kīr' ēsa balikammañ³¹ 30
karoti, vana pi 'ssa mayā³² phāsukañ katañ n' atthi, idāni

¹ Bā sañjā-, Bc mayam jānāmiti. ² Bā kamañ. ³ Bā add tañ. ⁴ Bā ka-,
⁵ Bā rathā. ⁶ Cā adda devatācāraṇa. ⁷ Bā khāpand-. ⁸ Bā āyācanta-. ⁹ Bā add
samma. ¹⁰ Bā mametañ. ¹¹ Bā add na. ¹² Bā -mamañ. ¹³ Bā Cā aṇṇa-
ghaṇḍa-. ¹⁴ so Cā; Bā tejuseṇaṭṭhaṇa. ¹⁵ Bā -hi. ¹⁶ Bā add ahañ are porisādo ti.
¹⁷ Bā -sisa. ¹⁸ Bā adda sammavā, Bc idhuvetvā. ¹⁹ Cā Bā -nehi; Bā add
te. ²⁰ Bā -kora-. ²¹ Cā -sati. ²² Bā aṇṇasomañ pana mama piṭṭhi ācariyo
hoṭi sace gaṇhiṭṭhāni sakkajambudīpo tuccho bhavissatīti tañ nānesi so ānehi.
²³ Bā sīla tucchanta. ²⁴ Bā add tañ kīriyañ. ²⁵ Bā add kīṭi.

mahāvīṇāsaṃ karissati, kin nu kho kattabban¹ ti cintetvā „ahaṃ
 etam vāretum na sakkhissāmi²“ cātummahārājikānaṃ santikāṃ
 gantvā³ kathetvā „nivāretha naṃ“ ti ā. tehi⁴ „na mayam⁵
 sakkhissāma⁶“ ti vutte⁷ Sakkam apasamkamitvā tam atthaṃ
 8 kathetvā „bivarehi naṃ“ ti ā. so pi „nāhaṃ sakkomi nivāre-
 tum, samattham pana ācikkhissāmi⁸“ vatvā „ko nāma⁹“ ti
 vutte „sadevake loke¹⁰ aṇḍo n¹¹“ atthi, Kururaṭṭhe pana Inda-
 pattanagare Korabyarājaputto Sutasoma nāma, taṃ nibbiseva-
 naṃ dāmessati rājānaṃ ca jīvitaṃ dāssati, taṃ ca manasa-
 10 maṃsā¹² oramāpessati, sakala-Jambudīpe amataṃ¹³ ubhisū-
 cissati, sace pi rājānaṃ¹⁴ jīvitaṃ dātukāmo Sutasomaṃ ānetvā
 balikkammaṃ kātum vadehi¹⁵, so „sādhū¹⁶“ ti¹⁷ khippaṃ
 āgantvā pabbajitavesena tase avidūre pāyāsi, so padasuddena
 „rājā nu kho koci palāto“ ti¹⁸ olokento taṃ diṇvā „pabbajitā
 11 nāma khattiyā va, imaṃ gahetvā ekasatam pūretvā balikkammaṃ
 karissāmi¹⁹“ utthāya asihattho²⁰ anubandhi, tiyojanaṃ anu-
 bandhitvāpi pāpunītum nāsakki, gatthehi²¹ aedā mucimsa²²,
 so cintesi: „ahaṃ pubbe hatthim pi assaṃ pi ratham pi dhā-
 vantaṃ anubandhitvā gaṇhāmi, aji²³ imaṃ pabbajitaṃ sakāya
 20 gatiyā²⁴ gacchantam sabbatthāmena dhāvanto pi gaṇhītum na
 sakkomi, kin nu kho kāraṇaṃ“ ti, tato „pabbajitā²⁵“ nāma va-
 canakārakā hontīti²⁶ tiṭṭhā²⁷ ti naṃ²⁸ vatvā „jītaṃ gahessā-
 mi²⁹“ cintetvā „tiṭṭha samaṇā“ ti ā. „ahaṃ tāva thito, tvaṃ
 pana jhātum vāyamā³⁰“ ti ā.³¹ aha naṃ „bho pabbajitā³²“ nāma
 22 jīvitaṃ pi alikasaṃ na bhapaṇti³³, tvaṃ pana musā kathe-
 sīti³⁴ vatvā g. ā.:

¹ Itā add tamatthāṇa. ² Cā so. ³ Itā add porivāsaṇa kampasā nivāretum.

⁴ Itā add ko sakkhissasati pucchitvā sakkhe detarāja ti eva. ⁵ Itā add sadiso.

⁶ Cā -assa. ⁷ Itā add vya dhammaṃ. ⁸ Cā -amā. ⁹ Itā vatthitvā vadehi.

¹⁰ Itā add sampajjehitvā. ¹¹ Itā bhavissasati. ¹² Itā aṇḍha. ¹³ Cā gata.

¹⁴ Itā muṇe. ¹⁵ Itā pakatvā. ¹⁶ Itā so p-co. ¹⁷ Itā -karo hoti. ¹⁸

Itā veramaṇi. ¹⁹ Itā dhāvītum vāyānamakāssati. ²⁰ Itā -to. ²¹ Itā -asi.

19. Tīṭṭhāhīti mayā vutto so ivam' gacchasi yammukho',
 aṭṭhito ṭhito 'mūhīti' lapasi
 brahmacāri' idam te samana uyuttam,
 asin' ca me maññasi kamkapattan ti'. 390.

Tattha sammukho ti parammukho¹.

5

Tato devatā gāthadvayam āha:

20. Thito 'ham asemi saddhammesu rāja,
 na nāmagottam parivattayāmi,
 coraṇ' ca loke aññitam vadanti
 apāyikam nerayikam ito cutam'. 391. 19
21. Sace pi sahaas' rāja sutam' gaṇhāhi khattiya,
 teṇa yaññitā yañjitvāna evaṃ saggaṃ gamiṇasasi. 392.

Ta. saddhammesu 'ti sakem kusalesammupadesu', na nāmagottam
 ti yathā tvaṃ pubbe² brahmadatto kutvā³ taṃ namaṃ jahitvā porāṇeḍo kutvā
 idāni kammupadeso jāto ikhettiyakule⁴ jāto⁵ abhakkham⁶ bhikkhesi nāmaṃ 19
 tattha nāmagottam parivattayāmi, coraṇ' ca 'ti kusalesammupadesu ittham
 coram aññitam nāma vadanti, ito cutam ti ito cutam' kutvā apāye neraye
 nibbattamānaṃ, so hi nītraye patanto na paṭṭhānaṃ labhati nāma, suraṇ ti⁷
 bbe porāṇeḍo musāḍi nāya mayhaṃ sakula-Jambudīpa rājāno āsuraṃ baḷi-
 kammeṇa karissāmi⁸ paṭisaṇṇam idāni ye tā te vā duṭṭharājāno āsuraṃ Jambodī- 20
 patale jvāṭhakaṃ Sutasomārājānaṃ sace tvaṃ nānassaṃ vaṇṇaṃ te musā nāma
 hoti teṇa Sutasomam gaṇhāhi.

Evam' vtvā devatā pabbajitavesam antaradhāpetvā sakena
 vappena ākāse auriya viya jalamāna attāñasi, so tassā katham
 sutvā rūpaṃ ca oloketvā „kāsi tvaṃ" ti ā., „imaṃnim rukke 21
 nibbattadevatā" ti, so „dīṭṭhā me attano devatā" ti tassitvā
 „āmi devarāja, mā Sutasomassa kuraṇā ciutayi, attano ruk-

¹ Bde pammū-. ² so Cā; Bā aṭṭhito tvaṃ thito asemi. ³ so Cā; Bā -rini. ⁴ Cā asāra
 me vadāhamāsi-, Bā kaḷkha-. ⁵ Bā tattha samana tīṭṭhāhi tīṭṭhāhi idam vaṇṇaṃ
 mayā vutto so tvaṃ pammukho, parammukho kutvā gacchasi brahmacariṇi aṭṭhito
 tvaṃ thito asemi ito lapasi me asāra kaḷkhaṃ pattoṃ maññasi. ⁶ Bā -o. ⁷ Bde
 sace tvaṃ asāraṇāsi. ⁸ Bde asakū-, adding thito asemi bhavāmi. ⁹ Bde add
 daharakhila. ¹⁰ Bā adda piṇḍi kūsākhato bārāṇasīrājānaṃ loṭṭhivā bārāṇasīrājā
 jāto. ¹¹ Cā asemi khantiya. ¹² Bā adda pi. ¹³ Bā munnasamānaṃ. ¹⁴ the
 wording of the previous passages is quite different in Bde.

- kham pavisa¹ 'ti E., devatā tassa passantass' eva rakkhath pavisi, tasmim khaṇe suriyo atthamgamito cando uggrato, porisādo vedavedaṅgakassalo nakkhattacāram jāhāti, so nabham oloketvā „sve Phussanakkhattam bhavissati, Sutasomo nabhāyitarū uyyānam gamissati, tattha tam gahhissāmi, ārakkho pana' mahā bhavissati, samantā tiyojanam sakala-Jambudīpavāsino rakkhantā carissanti, asāmvihite ārakkhe paṭhamayāme yeva Migācīruyyānam² gantvā maḅgalapokkharanīm otarivā ṭhassāmīti³ cīntetvā⁴ gantvā pokkharanīm oruyha
- ¹⁰ padumīnipattana⁵ sisam paṭicchādetvā atthāsi, tassa tejena macchakacchapaḍāyo osakkivā ndakapariyante vaggavaggā hutvā vicarimāsu, „kuto pan' assāyam tejo“ ti pubbayogato, so hi Kussapadasabalassa kāle khīrasalākabbattam upatthāpesi⁶, tena mahāthāmo abosi, aggisālam kāretvā bhikkhusamgham
- ¹⁵ sītavīnōdanattham aggīu ca dārūni ca dārucchadanavāsīpharasū ca adāsi, tena tejavā abosi, evam tasmim antoyyyānam⁷ gate yeva balavapaccūse⁸ samantā tiyojane ārakkham gahhimsu, rājāpi pāto va bhuttapātārāso alamkatahatthikkhandhagato caturāṅginiyā senāya⁹ nagarā nikkhami, tasmim khaṇe¹⁰
- ²⁰ Takkasilato Nando oāma brāhmano catasso satārāhagāthā¹¹ adāya vīsaṃyojanasatam¹² maggam atikkamma tam nagaram patvā dvārāgāme vasitvā suriye uggrato nagaram pavisanto rājānam pācīnadvārena nikkhamantam disvā hattham ossāpetvā¹³ jayāpesi, rāja disācakkhako hutvā gacchanto unna-
- ²⁵ tappadeso thitassa brāhmaṇassa pasāritahattham disvā hatthinā tam¹⁴ opasāṃkamitvā evam āha¹⁵:

1. Kasmin nu ratthe tava jātibhūmi,

atha kena atthena idhācupatto,

¹ Hds pavissa. ² Hds migācīruyan-. ³ Hds vaṇṇasāmīti. ⁴ Hds adda tattha. ⁵ Hds padūma-. ⁶ Hds pathapesi. ⁷ Hds -na. ⁸ Hds -sasamaye. ⁹ Hds add pari-ruto. ¹⁰ Hds tatā in the place of t. Ah. ¹¹ Hds -āyo. ¹² Hds vīsaṭi-, Hs vīsaṭi-. ¹³ Hds pasāretvā. ¹⁴ Hds hatthināgam. ¹⁵ Hds puechi, omitting evam.

akkhāhi me brāhmanā etam attham,
kim icchasi demī tay-ajja patthitan ti¹. 393.

Atha nam so² āha:

17. Gāthā catasso dharanīmahessara³
sugambhiratthā varasāgarūpamā,
tav' eva⁴ atthāya idhāgato 'smi,
suno hi gāthā paramatthasamhitā ti⁵ 394.

vatvā⁶ „mahārāja ima Kassapadasabalena desitā catasso satā-
rahā gāthā⁷, tumhe sutavittakā ti sutvā tumhākaṃ desetum
āgato mhitī⁸ āha, rājā tuṭṭhamānaso hutvā „ācariya suttu te
kataṃ⁹, mayā pana nivattitum na sakkā¹⁰, ajja Phussayogena
sisam nahāyitodivaso¹¹, āgantvā soassāmi, tvaṃ mā akkaṃ-
tthī¹²“ vatvā „gacchatha brāhmanassa anuko gehe sayanam
paṇṇāpetvā ghāsacchādanam samvidahathā¹³“ ti amacee āpa-
petvā uyyānam pāvīsi, tam atthārasahattihena pākarena pa-
rikkhittam aho si, tam aññamaññaṃ ghaṃsantā¹⁴ hatthi pa-
rikkhīpimā, tato assā tato rathā tato dhanuggahādayo pattiti
khubhitamahāsamuddo¹⁵“ eiya uttiṇṇabala-kāyo¹⁶ aho si, rājā
ojārikāni ābharanāni muḍeityā¹⁷ maṣṣakammam karetvā ubbaṭṭi-
tasarīro pokkharapiyā¹⁸ rājavibhavena nahātvā paṇḍitaritvā
udaṭṭagahaṇasātake¹⁹ nivāsetvā atthāsi, ath' assa gaudhamālā-
lamkāro²⁰ apaharimā²¹, so porisādo cintesi: „rājā alamkata-
kāle bhāriko bhavissati, sallahukakāle yeva nadi gahissāmīti²²

¹ It add tattha bho brahmana tara jantūhmi kiṃmi rathe atthi, pana atthena
tvaṃ payojanena hetubbhūtena idha imasmiṃ sagara anuppatto bho brahmana
mayā pucchito so tvaṃ etamathākaṃ suttu payojanam me mayhāni akkhāhi,
kathāhi taya patthitam vatthum te tvaṃhi dāsiṃ kiṃ vatthum icchasi tvaṃ
bhagavantam pucchāmi. ² It add gātham. ³ It C mahā. ⁴ C eva tamasa. ⁵
It add tattha dharanī mahessara bhūmipāte Kassapadasabalena desitā catasso-
rahā catasso pāthi kiṃbhūti sugambhiratthavari sagarūpamā tava eva atthāya
idha āhāne anuppatto ahami bhavāmi sunohiṃ Kassapadasabalena desitā para-
matthasamhitā ima satārahā gāthāya sunohiṃ attho. ⁶ It add eva pana. ⁷
It -yo. ⁸ It āgataṃ. ⁹ It sakkāmi. ¹⁰ It nibbittam āgatomhiṃ ahami
panadivasa. ¹¹ It saṃghaṭṭantā sunanta. ¹² It sakkāhi. ¹³ It uno-
detvā ba. ¹⁴ It om. ¹⁵ It add anta. ¹⁶ It -ena. ¹⁷ It opasanyāsu.

- so nadanto vagganto vijju¹ viya matthakupari khaggaṃ pari-
vattento² „aham are³ core porisādo“ ti nāmaṃ sāvetvā
aṅgulim nālāṭe ṭhapetvā udakā nikkhami⁴, tassa saddaṃ sutvā
va⁵ batthārōhā batthihi assārōhā assehi⁶ rathikā⁷ rathehi⁸ bha-
simeu, balakāyo gahitāni⁹ āvudhāni chaḍdetvā udarena¹⁰ nīpajji,
porisādo Sutasomaṃ ukkhipitvā gaṇhi, sesarājāno pāde ga-
hetvā adhosiraṃ¹¹ katvā paṇhiyā sisam paharanto gacchati,
Bodhisattaṃ paṇa upaganvā onto ukkhipitvā khandhe nīsa-
dāpesi¹², so „dvārena gamanaṃ papañco“ ti¹³ sammakhaṭṭhā-
nen¹⁴ eva¹⁵ atthārasahatthaṃ pākāraṃ laṃghitvā purato pi
gaḷitamadamattavāranakumbhe¹⁶ okkamitvā¹⁷ pubbatākūtāni
pātento viya vāṭajavāni¹⁸ assaratanāni¹⁹ piṭṭhe akkamanto
pātevā rathavare²⁰ rathaslee²¹ akkamitvā bhamaritam bha-
manto viya nilaphalakāni²² nigrodhapattāni maddanto viya
ekavegeṇ²³ eva²⁴ tiyojanamattam²⁵ gantvā „atthi nu kho koci
Sutasomassa“ atthāya pacchato āgacchanto²⁶ ti avatoketvā
kañci²⁷ adisvā saṅgikam gacchanto Sutasomassa kehehi uda-
bindūni attano upari patantāni²⁸ diavā „māraṇassa abhāyanto
māma n²⁹ atthi, Sutasomo pi maraṇabhayena rodati mañña³⁰“
ti cintetvā āha:

21. Na ve rudanti matimanto sapāṇā
bahuaṇtā ye bahutthānacintino, (cfr. IV ⁴²⁷/₂₁₈)
dīpaṃ hi etam paramaṃ narāṇaṃ
yaṃ paḍḍitaṃ sokaṇudā bhavanti. 395.

22. Attānaṃ ṇāti³¹ uda³² puttadāraṃ
dhaṇḍam³³ dhanaṃ rajataṃ jātarūpaṃ

¹ Cā maraṇā. ² Bā matthakā khaggaṃ paribhramanto. ³ Bā are. ⁴ Bā
utari. ⁵ Bā rathārōhā. ⁶ Bā adda sabbe. ⁷ Bā gahitagahitāni. ⁸ Bā
urena, adding bhūmijam. ⁹ Bā -alekaṃ. ¹⁰ Cā -petvā. ¹¹ Bā bhārasastiti.
¹² Bā -neyeva. ¹³ Bā paṇḍitāpāde matta-. ¹⁴ Bā ak-. ¹⁵ Bā -nam. ¹⁶
Bā -dhura. ¹⁷ Bā -peta. ¹⁸ Cā -ā. ¹⁹ Bā ekam-. ²⁰ Bā adda maggaṃ.
²¹ Bā ki-. ²² Bā are patitāni. ²³ Bā onta mañña. ²⁴ so all three MSS.
for attāna ṇāti. ²⁵ Bā udāraṃ.

kīṃ nu' tvaṃ Sutasomānutappe.

Koravyasetṭha vacanaṃ suṇoma te' ti. 396.

Ta paṇḍitā d' yā tumbhāsi paṇḍitā aññesam pi sekenudā bhavanti evaṃ sakavindanaṃ aññesam pi dīpaṃ samudda bhūmanāvāsaṃ dīpa viya puttāha hoti tasmā tumbhāsi matimanta (add na) rudanti¹ a. kīṃ nu' tvaṃ ti suṇoma Sutasoma tumbhāsi maraṇakhyena roḍante aññe andhabhāsi kiṃ karissanti aṇi ca teṃ pucchāmi tveṃ puttāsi kīṃ nu' tvaṃ Sutasomānutappe ti kīṃ eva anucessā kīṃ cintasīti a.²

Sutasoma āha:

20. Na⁴ vāhaṃ attānaṃ anutthunāmi⁵
na puttadāraṃ na dhanaṃ na ratṭhaṃ,
sataṃ ca dhamma carito purāṇo,
taṃ saṃgaram⁶ brāhmaṇassānutappe. 397.

21. Kato mayā saṃgare brāhmaṇena
ratṭhe sake issariye thitena,
taṃ saṃgaram⁷ brāhmaṇassa-ppadāya⁸ (supra p. 24.)
saceṣṇurakkhī punar āvaṇṇisaṃ ti. 398.

Ta anutthunāmi⁵ āhaṃ na⁴ te³ roḍanti, tveṃam pi puttānaṃ anutṭhāya na anutthunāmi na roḍanti, aṇi ca kīṃ sataṃ paṇḍitānaṃ carito purāṇa-dhammaṃ attāhi, saṃgaram⁶ kato soddhānupattānaṃ nīmi⁹ etaṃ saṃgaram⁶ brāhmaṇassa āhaṃ anucessāmi¹⁰ a., saceṣṇurakkhīti¹¹ soccaṃ anurakkhanto¹², 20 brāhmaṇe Takkaṇṇe Kāṇṇapadaṇḍaleṇa¹³ deṇṇā catasso gāthāyo ādiya āgato, tassāhaṃ āgataṃ kavattāmi kīṃ roḍanti nāṭvā āgato anucessāmi, yāva mamāgamaṇā āgamaṇhīti saṃgaram⁶ kato āgato, tvaṃ tū gāthā soṇaṃ adātvā va māṃ gacchīti, 21 kato māṃ āvaṇṇisāmi teṃ dhammam⁷ sutva saceṣṇurakkhīti punar āvaṇṇisaṃ ti vadati.

Atha porisādo āha:

22. Na vāhaṃ¹⁴ etaṃ abhisaddahāmi:
sukhī vāro maccumukhā paṇutto
amittahatthaṃ punar āvaṇṇeyya¹⁵,
Koravyasetṭha na hi māṃ upeli. 399.

¹ B4 kīṃti. ² B2 -metan. ³ so C4; the comment in B4 is more diffuse and quite different from the above. ⁴ B4 neva-, C4 tva-. ⁵ B4 anuttharāmi. ⁶ B4 saṃhatāmi. ⁷ B4 -gacchāmi. ⁸ C4 ti. ⁹ C4 na. ¹⁰ The comment in B4 is quite different. ¹¹ B4 -jassa. ¹² B4 neva-. ¹³ C4 -deyya.

31. Mutto tuvañ porisādaṣṣa hatthā (cfr. supra p. 25as)
 gantvā sakam maṇḍirañ kāmakāmi
 madhurañ piyaṃ jīvitam laddha rāja
 kuto tuvañ ehisi me sakāsaṃ ti. 400.

32. Ta. sukhiñ sukhaṃpatto kute, maccumukhā pamutto ti maddassa
 corassa hatthato muttāya mananamukhā pamutto nima kute, na hi mañ
 upelhi¹ na hi mañ upagamasasi, maṇḍirañ ti rājadhānigamaṃ gantvā,
 kāmakāmiñ āṣeṇam etañ, kimañ kāmayaṃsaṃ ti a, kuto ti kema nima
 kārāṇa².

33. Tam evvā Mahāsatto sbo viya asambhito āha:

34. Matañ vareyya³ parisuddhasilo
 na⁴ jīvitam garahito pāpadhammo,
 na hi tam narañ tāyato duggatili⁵
 yassaṃpi hetū alikaṃ bhaneyya. 401.

35. 36. Sace pi vāto giriṃ āvaheyya (IV ¹¹³/₁₄)
 eando ca xuriyo ca chamā pateyyuṃ
 sabbā va naṃjo paṭisotañ vajeyyūṃ
 na tv-ev⁶ ahañ rāja maṣā bhaneyyaṃ ti. 402.

37. Ta. matañ vareyyā 'ti maraṇaṃ lecheyya, lechetu⁷ parihetu⁸ 'ti a, na
 38 hi jīvitam 'ti pāpadhammo pana garahito jīvitam na vareyya mā lechetu.
 jīvitam hi tassa anāyatabhadrakantū⁹ dujjīvitam nāma, yassa¹⁰ 'ti yassa sabbhāṃ
 utthāya dussilo alikaṃ bhaneyya etañ atādi-sūthū na tam parisañ duggatili
 na tāyato¹¹ na rakkhati, giriṃ āvaheyyā 'ti samma porisāda mañ saddhā
 39 sikkhākaṃ sikkhito evaṃpā saṃyako hutvā ayañ¹² jīvīhetu mañ na ka-
 40 thetti¹³, kim pana na saddhāsi: sace hi paratthimāddibheto vāto utthāya ma-
 41 hanam pabbatam talapen viya ākaso āvaheyya tam saddhātabbhañ ahañ ca
 mañ na bhaneyyaṃ ti idam pana na tv-evā saddhātabbhañ¹⁴.

Evam vutte pi so na saddhahī yeva, atha¹⁵ Bodhisatto
 „ayañ mayhañ na saddahati¹⁶, sapathena¹⁷ pi nañ saddahā-
 42 pessāmiti¹⁸ cintetvā „samma porisāda, khandhato tāva mañ
 otārehi, sapatham pi katvā tam saddahāpessāmiti¹⁹ vutte tena²⁰
 otāretvā bhūmīyañ ṭhapito sapatham karonto āha:

¹ C^o upelhi. ² The comment in B^o very different. ³ C^o -yyaṃ. ⁴ C^o add
 hi. ⁵ B^o -thhi. ⁶ C^o lechetu. ⁷ C^o -ti. ⁸ C^o nānāyato. ⁹ C^o natāyato.
¹⁰ B^o ahañ. ¹¹ B^o eutti. ¹² The comment quite different in B^o. ¹³ B^o
 add kho. ¹⁴ B^o -ti. ¹⁵ C^o -the. ¹⁶ B^o adda tam.

20. Ahiṇṇaṃ ca sattiṇṇaṃ ca parāmasāmi,
 sapatham pi te sammā ahiṇṇaṃ karomi,
 tayaṃ pamatto anayo' bhavittvā
 saccānurakkhi punar āvajissan ti. 403.

Tasa' attho: aho līchasi evaṃpehi ānūhehi sammavibhīharakkhe āhanti- 5
 yakkhe nibbanti nāma mā heṭṭi'ti sato vā sattho vā parāmasāmi ahiṇṇaṃ vā yaṃ
 līchasi tam sapatham pi te sammā aham karomi yathā aham tayaṃ pamatto gantvā
 brāhmaṇassa anayo kutevā saccam anurakkhanto punāgamissan¹ ti.

Tato parisādo „ayam Sutasoma khattiyehi akattabbam
 sapatham karoti, kim me iminā, etamhā' aham pi khattiya- 10
 rājā, mam' eva bāhulohitam' gahetvā devatāya balikammaṃ
 karissāmi, ayam ativiya kīlammatti² ciutetvā āha:

21. Yo' te kato saṅgaro' brāhmaṇena
 ratthe saka issariye thitena
 tam saṅgaram' brāhmaṇassa-ppadāya³ 15
 saccānurakkhi punar āvajissā 'ti g. ā. 404.

Ta, punarāvajissā 'ti puna āgaccheyyāsi.

Atha nam Mahāsatto „samma mā cintayī, catasso satā-
 rahā gāthā sutvā dhammakathikassa pūjāṃ katvā pāto vāga- 20
 miāsan⁴ ti vatvā g. ā.:

22. Yo' me kato saṅgaro' brāhmaṇena
 ratthe saka issariye thitena
 tam saṅgaram' brāhmaṇassa-ppadāya
 saccānurakkhi punar āvajissan ti. 405.

Atha nam parisādo „mahārāja tumhe' khattiyehi akattab- 25
 bam sapatham karittha, tam⁵ anussareyyāthā⁶ 'ti vatvā „samma
 parisāda, tvaṃ maṃ daharakālato patthāya jānāsi⁷, hasseṇa⁸
 pi me musā na kathitapubbam, ev-āham⁹ idāni rajje thito¹⁰
 dhammādhammam jānanto kiṃ musā kuthessāmi, saddaha

¹ añ thres MSB. kor. ² lūl-sāmi. ³ ya C²7. Bā esa etu gāthā. B² esa etu
 vā mā vā. ⁴ ya C²7. Bā kaku-. ⁵ C² so. ⁶ Bā sathā-. ⁷ Bā -nam sap-
⁸ C² so. ⁹ C² evā. ¹⁰ C² -ritvā tvaṃ. ¹¹ C² Bā ja-. ¹² Bā kāsāna.
¹³ C² evāthā, Bā sathā. ¹⁴ Bā pati-.

- mayham, aham te balikkammaṃ pāpunissāmiti¹ saddhāpito
 „teṇa hi gaccha mahārāja, tumhesu anāgatesu balikkammaṃ na
 bhavissati, devatāpi tumhehi viṇā na sampajjeyhati, mā me
 balikkammaṃsa jantārāyaṃ karitthā“² ‘ti M-ah uyyojesi, so
 5 Rāhuṃukhā paṇuttacando viya nāgabalo thāmasampanno
 khippam eva nagaraṃ pāpuṇi, senāpi ‘ssa „Sutasomarājā paṇḍito
 madhuradhammakatthiko ekadvekatthā kathetoṃ labhanto porī-
 sādāṃ dametvā alhamukhā muttamattavārāpo³ viya āgammisa-
 titi“⁴ ca⁵ „rājānaṃ porisādassa datvā āgatā ti no⁶ garahissatitī“
 10 ca cintetvā bahinagare yeva nivṛtthā⁷ naṃ⁸ dūrato va āgacchantaṃ
 disvā paecuggantvā vanditvā „kiñcittā⁹ mahārāja porī-
 sādassa na kilāmitthā“¹⁰ ‘ti paṭisaṃthāraṃ katvā „porisādassa
 mayham mātāpītūhi pi dukkaratarāṃ kaṇṇhi, tathāro po nāma
 caṇḍo sāhasiko mama dhammakathāṃ sutvā maṃ viṇassijjesitī“
 15 vutte rājānaṃ alaṃkaritvā hatthikkandhaṃ āropetvā porī-
 vāretvā¹¹ nagaraṃ pavasiṃsu¹², taṃ disvā sabbe nāgarā tva-
 siṃsu, so pi dhammasaṇḍatāya mātāpitaro adisvā va „pacchāpi
 ne“¹³ passissāmiti“¹⁴ rājāniveśanaṃ pavasiṃvā rājāsane nisajja¹⁵
 brāhmaṇaṃ pakkosāpetvā massukammāni ‘ssa ānāpetvā taṃ
 20 kappitakesamaṃsaṃ nahātāṇṇittāṃ vatthālaṃkārapatimanditāṃ
 katvā ānetvā dassitakāle¹⁶ sayāṃ pacchā nahātvā tassa attano
 bhojanaṃ dāpetvā tassāhi bhutto sayāṃ bhūṇṇitvā taṃ mahā-
 rahe pallāṃke nisīdāpetvā dhammagarukatāy¹⁷ assa¹⁸ gandha-
 māldāḍhi pūjāṃ katvā sayāṃ nicāsane¹⁹ nisīditvā „tumhehi
 25 mayham ābhata gāthā suvāna²⁰ ācariyā“²¹ ‘ti yāci.

Tam aṭṭhaṃ dipento Sattthā āha:

22. Mutto va so porisādassa hatthā

gacchāna taṃ brāhmaṇaṃ etad evoca²²;

¹ B4 -patam vi-. ² B4 tuc-. ³ B4 mahāgato. ⁴ B4 yeva khamākaṇṇaṃ
 katvā ajjhesi. ⁵ B4 tuc-. ⁶ so C²; B4 kiñci. ⁷ B4 -to. ⁸ B4 omite porī-
 sādā pāriṇ. ⁹ B4 nesaṃ. ¹⁰ B4 nisīditvā. ¹¹ so C². C¹ -assita-. B¹
 dāṭṭha. ¹² B4 -gacchā. ¹³ B4 nivesana. ¹⁴ B4 ropo-. ¹⁵ so vi three MSS.
 for: et evoca?

supoma gāthāyo satārahāyo

yā me sutā aṇṇa hitāya brāhmaṇi. 406.

Tā. *supadavāsa 'ti vāṇa avosa.*

Brāhmaṇo Bodhisattvena yācitakāle gundhehi hatthe ub-
hattetvā pasibbakā manoramam pottakam uharitvā ubhoḥi
hatthehi gahetvā, 'tama hi mahārāja Kassapadasabalena desitā
rāgamadāḍḍhimmedanā' ślayasamugghātavayāṭṭapacehedatanhak-
khayattthāya' virāgaṇirodhaamatamahānibbānasampāpikā' ca-
tasen satārahā gāthā supāhiti⁴⁰ vatrā pottakam olokento āha:

39. Sakid eva¹ Sutasoma sabbhi² hotu³ samāgamo, 16

etā⁴ nath⁵ saṅgati⁶ pāleti⁷ nāsabbhi⁸ bahusaṅgamo. 407.

40. Subbhī⁹ eva samāseṭṭha

sabbhi¹⁰ kubbettha saṇṭhavanā, (Samyutta-N. I p. 11.)

sataṁ saddhammam aṇṇāya seyyo hoti¹¹ na pāpiyo. 408.

41. Jiranti¹² ve rājarathā¹³ aṇṇitā, (Dhp. v. 103. Samyutta-N. I p. 11.) 15

atho sarīram¹⁴ pi jaratū upeti,

sataṁ ca dhammo¹⁵ na jaratū upeti,

aṇṇto have sabbhi¹⁶ pavedayanti. 409.

42. Nabha¹⁷ ca dūre paṭhavi¹⁸ ca dūre,

pārasi¹⁹ samuddassa tad āhu dūre,

tato have dūratarāni²⁰ vadanti

sataṁ ca dhammam²¹ asataṁ ca rājā²² 'ti. 410. 16

Tā. *sakid eva¹ 'ti* *ekavātan* *eva*, *sabbhihi* *sappurisehi*, *etā* *nan* *ti* *etā*
sabbhi *samgati* *samāgamo* *ekavātan* *ti* *pāvatto*² *pi* *tathā* *puggalam* *pāleti* *ek-*
āhanti, *nāsabbhihi* *asappurisehi* *puna* *bahum*³ *antram* *pi* *tato* *samgamo*
ekavātan *āṇṇāya*⁴ *na* *pāleti*, *na* *thāra* *hoti* *a*, *samāseṭṭhā* *'ti* *saddhā*
śīlādēyya, *sabbhe* *pi* *hiyāpathe* *paṇḍita*⁵ *eva* *saddhā* *paratēyya* *'ti* *a*, *sa-*
ṇṇa *ti* *mitasenthatam*, *sataṁ* *saddhammam* *ti* *paṇḍita* *Buddhi-*
dhama *vattatim* *ecchedhe* *ekavātan* *samāgama* *ekavātan* *saddhammam* *seyyo* *hoti*⁶,
ecam *dhammam* *āṇṇā* *saddhi* *jena* *hoti*, *hīnā* *gāma* *a* *āṇṇitā* *a*, *rājarathā* 17

¹ *so* *C* *ti*; *C*² *śīlādēyya*, *B*² *mitasenthatam*. ² *C*² *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ³ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ⁴ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ⁵ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ⁶ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ⁷ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ⁸ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ⁹ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ¹⁰ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ¹¹ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ¹² *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ¹³ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ¹⁴ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ¹⁵ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ¹⁶ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*. ¹⁷ *āṇṇā* *ti* *āṇṇā*.

ti rajjamañ āroheniyatthā, suvittā ti¹ supatikkamukhañ, sabbhū pava-
dayānti² bhuddhādayo sabbhū³ sakkham satañ seṭṭhanam uttamañ
nibbānañ padevanti⁴, so nibbānaasakkhāto sattaḍḍhamu⁵ jarām na upesi na
jirasi, nabbhā⁶ ti ākaso, dūre ti pathavi hi appattiṭṭhā⁷ saṅgahanti⁸ ākaso
nirālamho appattiṭṭho, hi uttho eto ekā bhuddhāpi⁹ vīrahyogatiṭṭhena ānupalīna-
thena es¹⁰ dūre ākaso honti, pārañ ti oṭṭamāraṇa parāṭṭhā, tadābhū ti
tadā ihu.

Iti brāhmaṇo catasso satārāhā gāthā Kassapadasahaleṇa
desitaniyāmena desetvā tunhū ahosi, tā¹ sutvā M. „saphalaṃ
19 me āgamasan²“ ti tuṭṭhacitto „Imā gāthā n³ eva āvaka-
bhāsita⁴ na jābhāsita⁵ na kavikarā⁶, sabbaññunā va bhāsita,
kiñ nu kho ayghantiti⁷“ cintetvā „Imāsañ sakalam pi cakkā-
vālaṃ yāva Brahmaloḷā sattaratanaṇṇaṃ katvā dadamāsu
n⁸ eva anucchavikāñ kātuñ sakkoti, ahañ kho pan⁹ aṇa tiyo-
20 janasato Kururatthe sattayojaniko Indapattanagare rajjam
dātuñ pahomi, atthi¹⁰ khv¹¹ aṇa rajjam karetuñ bhāgya¹²“ ti
aṅgavijjānubbāvena olokento nāddasa, tato saṇāpatiṭṭhānādini¹³
cintetvā¹⁴ ekagāmabhojanam pi tassa¹⁵ bhāgyaṃ adilevā dhana-
lābhassa olokento koṭṭhānato paṭṭhāya oloketvā catunnaṃ
26 kaḍḍapapasahassānañ bhāgyaṃ diṣvā „ettakena naṃ pājesā-
mhi¹⁶“ catasso sahasasatthavikā dāpetvā „ācariya tumhe aññe-
sañ khattiyānaṃ imā gāthā desetvā kiñ¹⁷ labhathā¹⁸“ ti pacchi,
„ekakāya¹⁹“ satañ satañ mahārāja, ten²⁰ eva²¹ satārāhā gāra-
jātū²²“ ti āha, aha naṃ Mahāsatto „ācariya tvañ attasū²³“ ga-
27 hatvā vienrapabbhaṇḍassa²⁴ anagghaṃ²⁵ na jūṇasi, ito paṭṭhāya
tā²⁶ sahasārāhā nāma honti²⁷“ ti vatvā gātham āha:

... Sahassiya imā gāthā na imā gāthā satārāhā,

cattāri tvañ sahasāni khippaṃ gaṇhāhi brāhmaṇa²⁸“ ti²⁹. 411.

Ath³⁰ aṇa ekāñ sukāyaṇakāñ datvā „brāhmaṇam soṭṭhinaṃ

¹ Cā suti ti. ² Iti adda cōmanti. ³ Iti sataṇḍh-. ⁴ Iti -an. ⁵ Iti sampā-. ⁶ so Iti. ⁷ Cā jagajjanam. ⁸ Cā jagajjanam. ⁹ Iti bandh-. ¹⁰ Cā et. ¹¹ Iti tem. ¹² Iti na kamañ bhāsiti. ¹³ Iti apphanti, Cā apphanti. ¹⁴ Iti add na. ¹⁵ Cā -dinam. ¹⁶ Iti olokento. ¹⁷ Iti -bhōjanasāpti. ¹⁸ Iti kitta-
kam dhanam. ¹⁹ Iti adda gāthāya. ²⁰ Iti add tā. ²¹ so Cā, Iti -so dhanam
so an Cā; Iti vīraṇṭisāh-. ²² so Cā; Iti aggham. ²³ Iti sakkā gāthā. ²⁴
Iti add so explanatory of this verse.

gehañ paveseṭṭhā¹ "ti purisa ācāpetvā tam uyyojesi, tasmā
khaṇo Sutasomena raṇṇā satārāhā yathā sahasārāhā katvā
pājita², sādhu sādhu "ti mahācādhikārasaddo abosi, tassa
mātāpitaro tam saddam sutvā „kimasaddo nāma³ eso" ti puc-
chitvā yathābhūtam sutvā⁴ dhanalolatāya⁵ Mahāsattassa⁶ ku-
j-
jhāsu, so pi brāhmaṇam uyyojetvā tesam santikam gantvā
vanditvā aṭṭhāsi, ath⁷ assa pita⁸ „tāta eva rūpassa sāhasika-
corassa batthato mutto sīti" paṭisanthāram pi akatvā attano
dhanalolatāya⁹ „saccam kira tāta tayo catasso gāthā sutvā
cattāri sahasāni dinnāvīti" pucchitvā „saccam" ti vutte

10. Asitīyā¹⁰ navutiyā ca gāthā,
satārāhā cāpi bhavēyya¹¹ gāthā,
paccattam eva Sattasoma jānāhi
sahasāyo nāma kuth¹² atthi¹³ gāthā ti āha. 412.

Ta paccattam eva 'ti attanā jānāhi, kuthāvutthi kuthā atthi¹⁴

Atha nam Mahāsatto „nāhañ tāta dhanena vaddhim
iechāmi sutena iechāmi¹⁵" aṇṇāpento āha:

11. Iechāmi vo 'hañ sutavaddhim attano,
santo ca mañ suppurisa bhajēyyam,
aham savantīhi mahodadhīva
na hi tāta tappāmi subhāsitena. 413.
12. Aggī yathā tinakattam dahanto
na tappatī sāgaro vā nadīhi¹⁶
evam pi te paṇḍitā rājasattā
sutvā na tappantī subhāsitena. 414.
13. Sakassa dāsassa yadā suṇomi
gāthā ahāsi atthavati jāvinda.

¹ Bā samāpadeṭṭhā, Bā samāpadeṭṭhā. ² Bā add ti purisa ācāpetvā. ³ Bā adda attanā.
⁴ Bā sādhu sādhu. ⁵ Cā mahācādhikārasaddo. ⁶ Bā adda katham. ⁷ Cā add vā.
⁸ Cā -am, Bā -yya. ⁹ Cā kuthānti, Bā tā atthi. ¹⁰ Cā hañhi; Bā ientha
tāta sutasoma gāthā asitārāhā navutārāhā satārāhā cāpi rāhā bhavēyya, tassa
sattasoma paccattam eva attanā va jānāhi, sahasāyo nāma gāthā ka kassa
puggalassa samāko atthi. ¹¹ Cā nadīhi, Bā nadīhi.

tañ eva sakkacca nisāmayāmi,

na hi tāra dhammesu mañ' aṭṭhi tittiti. 415.

Ta. vo ti nipātanattam, tañto ti ete ca mañ bhajeyyū ti lochāmi.
sevatthāhiṃ naḍhi, sakkacca 'ti uttharu ñandabrahmaṇo yodā ahañ attano
2 dāsaṃpi¹ supom².

Evañ ca pana vatvā „mā mañ tāva³ dhanabetu pari-
bhāsi⁴, ahañ 'dhammam sutvā āgamiśāmiti⁵ sapaṭham katvā
āgato, idāñ⁶ āhañ porisādaṣsa santikaṃ gamissāmi⁷. idāñ vo
rajjam gaṇhathā⁸“ ti niyyādento

10 11. Idam te raṭṭham sadhanam sayoggam (3³ 1²)

sakāyuram sabbakāmūpapañnam,

kīñ kāmabetu paribhāse mañ,

gaṇhām⁹ ahañ porisādaṣsa kaṇṭe¹⁰ ti g. 4. 416.

Ta. kaṇṭe¹¹ ti santika.

12 Tasmiñ samaye pitu rañño hadayam uḥham ahosi, so
„tāta Sutasoma kin nām¹² etam kathesi, caturaḍḍiniyā senāya
coraṃ gaṇhessāmiti¹³“ vatvā g. āha:

13 14. Attānurakkhāya bhavanti hi¹⁴ ete

hatthāroḥā rathikā patikā ca

15 16. asāroḥā yeva dhannggaḥāse,

senam payūjāma, hañṇam¹⁵ sattun ti. 417.

Ta. hañṇam¹⁶ ti aha etam payūjita¹⁷ senā tañ sahetum pa sakkonti
atha nañ sakalanāgare¹⁸ gaṇṭhā¹⁹ gantvā hañṇam²⁰ sattun²¹ māreṇa²² tañ
attano²³ paṇṇāṭṭhan ti.

17 Atha nañ mātāpitaro aseuppuṇnamukhā „tāta mā²⁴ gān-
tum²⁵“ labbhā²⁶ ti yācīmañ, soḥasasahassā nāṭakīthiyo pi seṇa-
parijāno pi „amhe anāthe katvā kuhīñ gaṇhāsi devā²⁷“ ti
paridevīmañ, sakalanagara²⁸ koci sakabbāvona saṇṭhātum²⁹
sakkonto „porisādaṣsa kira³⁰“ paṭiññam³¹ dattvā āgato, idāñ

¹ Bde add suttika. ² Bde add tāta dhammesu mañma titti na hi aṭṭhi. ³ Bde
vita. ⁴ Bde -hañ. ⁵ C¹ -hi. ⁶ so C² for. Batta? cfr. p. 20 s.; Bde uñta, Bde
ante³. ⁷ C¹ -kañ. C² -kī. ⁸ Bde hañṇam. ⁹ Bde amhāṭṭhan. ¹⁰ Bde addi gaccha.
¹¹ Bde add na. ¹² Bde sandhāsetum. ¹³ Bde pana kira ahañ.

catasso satārahā' gāthā sutvā dhammakathikassa sakkāraṃ
katvā mātāpitāro vanditvā puṇa kira corassa saṅghikāṃ ga-
miṣṣatīti¹ sakalanagaraṃ ekakolāhalaṃ ahoṣi, so mātāpitunnāṃ
vacanaṃ sutvā

„Sudukkaraṃ porisādo akāsi:

jīvaṃ gahetvāna avassaji maṃ,

tam tādissaṃ pubbakiccaṃ saranto

dubbhe ahaṃ tassa kathaṃ janindā² ti g. ā. 418.

Ta jīvaṃ gahetvāna ti jīvaṃ gahetvā, tam tādissaṃ ti tam
tassa kathaṃ tathārūpaṃ³, pubbakiccaṃ ti putṭhanupakāraṃ, janindā ti so
pitāraṃ āpadi.

So mātāpitāro assāsetvā⁴ „amma tāta tumhe mayhaṃ nā
cintayittha, katakalyāṇo ahaṃ, chakāmaggiṣṣariyaṃ⁵ na dalla-
bhaṃ⁶ ti mātāpitāro vanditvā sasaṇṇaṃ anusāsetvā pakkāmi.

Tam attikaṃ pakkāseto Sattha gātham āha:

15. Vamutvā⁷ so piṭarū mātaraṃ ca

anusāsetvā negamaṃ [ca] balāṃ ca

saccavādī saccānurakkhamāno⁸

agāmāsi so yena⁹ so porisādo ti. 419.

Ta saccānurakkhamāno ti saccāṃ anurakkhamāno, agamāsi¹⁰ tam so
rattitā nirasano yva sayitvā¹¹ punaditāro aruṇaggaṇaṇareṭṭiya mātāpitāro
vanditvā sasaṇṇaṃ anusāsetvā assamukhaṃ nānappakāraṃ paridevaṇṇa līthā-
gārdhjeṇaṃ amgaṇo negarī nikkhaṇaṃ tam janāṃ niraṭṭetum saṅkheṇ
mahamagge dandaṇa pīṭyaṃ lakkhaṃ katvā „maṃ¹² mayi saccā¹³ mā¹⁴
attikāmiṇaṃ¹⁵ ti āha, mahājāṇo tejavato sīlavantaṃ ācāri attikāmiṇaṃ saṅ-
kheṇa mahācāriṇa paridevaṇṇo tam sīhaviṣṇubhīṭṭena paribhantaṃ olakento¹⁶
[katvā] tamhiṃ dandaṇupakāraṇaṃ attikāmiṇaṃ ekarāsaṃ ravanto nagaraṃ pāvati,
so pi āgataṃaggaṇ¹⁷ eva tassa saṅghikāṃ gaṇā, tassa vuttantaṃ agamāsi¹⁸ so yathā
so porisādo ti.

Tato porisādo cintesi¹⁹: „sace, mama saḥāyo Sutasomo so
āgantakāmo āgacchatu vā mā vā²⁰ rukkhadevatā me yaṃ²¹”

¹ Bā saḥāyirāhā. ² Bā jīvaṃ gahetvā. ³ Cā tathārūpaṃ. ⁴ Bā anusāsetvā. ⁵ Bā „maggiṣṣariyaṃ”, so all three MSS. ⁶ read: saccānurakkhamāno saccavādī.

⁷ Bā yathā. ⁸ Bā vuttantaṃ. ⁹ Bā adde saccā. ¹⁰ Bā sīhaviṣṇu. ¹¹ Cā
maṃ. ¹² Bā „saccā”. ¹³ Cā āgacchantaṃ paṇa in the place of tato porisādo cintesi.

¹⁴ Bā omiṭṭa vā mā vā. ¹⁵ Bā yaṃ mayhaṃ.

lechatu taṃ karotu, ime rājāno māretvā pañca madheramaheva
 balikkammaṃ karissāmīti¹ citakam katvā aggim jāletvā „an-
 gāram tāva hotū²“ ti tassa ahlam tacchantassa nisinnakāle³
 āgato⁴, aha nam porisādo disvā tūṭhacitto „amma gantvā
 kattabakkiccam te katan⁵“ ti pacchi, Mahāsatto „āma mahārāja
 Kassapadasabaleṇa desitā me gāthā sutā⁶, dhammakathikassa
 sakkāro ca katu, tasmā gantvā kattabakkiccam nāma hotīti⁷
 dassetum gātham āha:

10 1. Kato mayā saṃgato brāhmapena
 ratthe sake issariye thitena,
 taṃ saṃgaram brāhmapassa-ppadāya⁸
 saccānurakkhī punar āgato 'smi,
 yajassu yaññam hutvāna mama maṃsam⁹
 khādāhi vā maṃ amma porisāda¹⁰ ti. 420.

11 Ta, yajassu 'ti maṃ mīretvā detvāya vā yaññam yajassu manasā vā
 me khādāhi ti.

Tam aurtvā porisādo „ayam rājā na bhāyati, vigatama-
 rapabhayo hutvā katheti, kissa nu kho esa ānubhāvo¹¹“ ti
 cintetvā „aññam n' atthi: ayam 'Kassapadasabaleṇa desitā
 12 me gāthā sutā' ti vadati, tasmā etenānubhāvena bhavitakkam,
 aham p' etam kathāpetvā tā gāthā sossāmi, evam aham pi
 nibbhayo bhavissāmīti¹²“ sannipphānam katvā gātham āha:

13 2. Na bhāyate khādītum¹³ mayham pacchā,
 citakā ayam tāva sadhūmikā va¹⁴,
 niddhāmake pacitam sādhu pakkam,
 supāma¹⁵ gāthāyo satārahāyo ti. 421.

Ta khādītum¹⁶ ti khādanam, tava khādītum¹⁷ mayham, pacchā vā
 pore vā na parihāyati, pacchāpi¹⁸ ti tam mayā khādītum vā, pacitam ti
 niddhāmake vijjāte asāram pakkamam sādhu pakkam nāma hoti.

¹ Bā add sutasoma. ² Cā gāto. ³ Bā aurtvā. ⁴ Bā -kassapadāya. ⁵ se jātū,
⁶ Cā omīti hantvāna mama maṃsam, vadati hantvāna me mamam yajassu yaññam?
⁷ Cā khāda nam porisāda. ⁸ Bā -tam. ⁹ Bā va. ¹⁰ Bā -va. ¹¹ Bā -tan.
¹² Bā tava khādīryam. ¹³ Cā pacāya pi.

Tam satvā Mahāsatto „nyam porisādo pāpadhammo, imam
thokaṃ niggahetvā lajjāpetvā kathessāmīti“ cintetvā āha:

32. Adhammiko tvam porisādak' āsi
ratthāto bhaddho adarassa hetu,
dhammā e' imā abhivadanti gāthā,
dhammo adhammo ca kuhlā sameti. 422.
33. Adhammikassa luddassa vīceṇa lohitapāpino
n' atthi' saccam kuto dhammā¹, kim sūtena karissasīti. 423.

Ta dhammasūci² 'n imā ca gāthā natalekhanādharmā abhivadanti,
kuhlā sametā³ katha samigacchati⁴, dhammo hi supāṇi⁵ vā agāṇi⁶ vā 10
pāpeti adhammo duggaṇhā, kuto dhammasū⁷ ti sacca⁸ samattam⁹ pī n' atthi
kuto dhammo, kim sūtenā¹⁰ ti tam sūtena sūtena kin karissasīti, matthibhā-
janam vā dhammasū abhivadanti tam dhammasū.

So evaṃ kathite n' eva kujjhā, kasmā: Mahāsattassa
mettānubhāveṇa¹¹ mahantena, atha na¹² „kim puna samma 15
Sutasoma aham eva adhammiko“ ti vatvā gātham āha:

34. Yo māṇasahetu migavaṃ caroyya
yu cāhane¹³ purisam attahetu
ubho pī te pecca samā bhavanti,
kasmā no adhammikaṃ brūsi¹⁴ mam tvaṃ ti. 424. 20

Ta kasmā no ti ye Jambudvīpatale rājāṇa abhikkatapattiyā mahābala-
pativā rāṇavettagatā migavaṃ caranti dikkhehi carehi onā¹⁵ vijjhivā mārenti
te vāreṇa kasmā tvaṃ mam yeva adhammikaṃ vadasi¹⁶, yadi te niddasā aham
pī niddasā yeva¹⁷ ti dīpeti

Tam satvā Mahāsatto laddhīm bhindanto gātham āha: 25

35. Pañca pañca na khā¹⁸ bhakkhā khattiyena pajānatā,
abhakkhā rāja bhakkhesi, tasmā adhammiko tvaṃ ti. 425.

Tam attho: sammas porisādo¹⁹ khattiyadhammāṇa jīnantena pañca pañca
'ti laddhaya²⁰ na²¹ eva satthā mahasamāyasa²² na kho²³ bhakkhā ca kho²⁴ 30
khaddhabhayuttakā, na kho²⁵ eva vā pajāto, aparo nayo: khattiyena khattiya-
dhammāṇa jīnantena pañcanakheva satthena sakkā sakkā gāthā²⁶ „amā²⁷ kummo

¹ Bā so. ² Cā -si. ³ Jā niddanam. ⁴ Cā -sammā tampi. ⁵ Bā metti-
bhikkhāya. ⁶ Bā gāhane. ⁷ Cā brūhi. ⁸ Bā -atthi. ⁹ so all three MSS. ¹⁰
Bā add khattiyena nāma. ¹¹ so Cā. ¹² Bā mahasamāyasa. ¹³ Bā omīti kho. ¹⁴
Cā -k. ¹⁵ so Cā. ¹⁶ Bā atthi.

ti tva paṇe' eva satā bhikkhūbhayaṇṇakā na añña, tvaṃ paṇe abhikkhū
purisaṇṇānaṃ bhikkhū, tenāpi adhammiko ti.

Iti so niggaḥaṃ patvā aññāṃ nissaraṇaṃ adiya' attano
pāpaṃ paṭicchādentō gātham āha:

10. Matto tuvaṃ porisādaṃsa hatthā
gantvā sakaṃ mandiraṃ kāmakāmi
amittahatthaṃ punar āgato si,
nakkhattadhamme kusalo si rāja 'ti. 426.

Te nakkhattadhamme ti tvaṃ nakkhattadhammassakkhito eti-
10 sathe' na kusalo si', attano amittahatthaṃ na jānāsi, ahiraṇe' eva te loka
paṇḍito ti kiṃ paṭhaṇā², ahaṃ paṇe te paṇḍitabhāvaṃ te paṇḍita³, atthāsi
eti vadasi.

Atha naṃ Mahāsatto 'samma khattadhamme kusaleṇa
nāma mādisen' eva bhavitaḥsaṃ, ahaṃ taṃ jānāmi, na puna
15 tathattāya⁴ paṭipajjāmi⁵ vatvā gātham āha:

20. Ye khattadhamme kusalā bhavanti
pāyena⁶ te nerayikā bhavanti,
tasmā ahaṃ khattadhammaṃ pahāya
saccānurakkhī punar āgato 'ami,
20 yajassu yaññaṃ khāda maṃ porisāda⁷ 'ti. 427.

Te kusalā ti tathattāya paṭipajjanakusalā, pāyena⁸ ti yebbhuyyena neri-
yikā, ye paṇe satthā na nibbārenti te saccāpāyena nibbārenti.

Porisādo āha:

30. Pāsādevāsa⁹ paṭhavigavāssaṃ¹⁰
kāmitthiyo kāsikacandanaṃ ca
saḥsaṃ tabhiṃ labbhati sāmītāya¹¹,
saccena kiṃ passasi Anisaṃsaṃ ti. 428.

Te pāsādevāsa¹² ti samma Sutasoma tvaṃ tvaṃ tvaṃ tvaṃ tvaṃ
dibbavimāṇakappa¹³ tvaṃ nivaṇṇapāsāda¹⁴, paṭhavigavāssaṃ¹⁵ ti paṭhavi¹⁶ ca pāsa
30 ca aṇḍa¹⁷ ca haṇḍa, kāmitthiyo ti kāmavattubhūta¹⁸ tathā, kāsikacandanaṃ

¹ Bāṇaṇḍa. ² Bāṇaṇḍa. ³ Cāṇaṇḍa, Bāṇaṇḍa. ⁴ Bāṇaṇḍa na jānāmi.

⁵ Cāṇaṇḍa tvaṃ. ⁶ Cāṇaṇḍa. ⁷ Bāṇaṇḍa: maṃ khāda paṇḍito yajassu yaññaṃ?

⁸ Bāṇaṇḍa. ⁹ Bāṇaṇḍa sāmītāya. ¹⁰ Bāṇaṇḍa.

sā ti kassāvaṭṭhaṃ ca lobhācchādanāṃ ca, sabbaṃ taṃhi¹ ti etā² ca añña³
ca upādhogapariḥogāṃ sabbaṃ taṃhi⁴ attano nagara sāmītiya⁵ lābhaṃ, aṇṇa⁶
huvā⁷ yathā⁸ lābhaṃ tathā⁹ pariḥuṇṇitum¹⁰ lābhaṃ, so tathā¹¹ sabbaṃ etāṃ paṭiya¹²
saccānuraakkhi¹³ iddhācchānto saureṇa kiṃ¹⁴ ābhavaṃ¹⁵ paṭisa¹⁶.

Bodhiantto āha:

1. Ye kee' ime atthi¹ rasā² pathavyā³
saccaṃ⁴ tesāṃ⁵ sādhitaraṇa⁶ rasānaṃ,
sacce⁷ thitā⁸ samagabrāhmaṇā⁹ ca
taranti¹⁰ jātimaṇassa¹¹ pāraṇ¹² ti. 429.

Ta¹ sādhitaraṇa² ti yaso³ sabbe⁴ pi⁵ rasā⁶ uttāraṇa⁷ saccakā⁸ yeva⁹ paṇṇi¹⁰ 12
honti¹¹ tasā¹² saccāṇa¹³ tesāṃ¹⁴ sādhitaraṇa¹⁵, yaso¹⁶ sū¹⁷ viraṭṭasaccavaraṇa¹⁸ thitā¹⁹
jātimaṇassa²⁰ sādhitaraṇa²¹ sabbā²² ābhavaṃ²³ pāraṇ²⁴ amaraṇa²⁵ sādhitaraṇa²⁶ taranti²⁷
pāpanti²⁸ tesā²⁹ tasā³⁰ sādhitaraṇa³¹ ti.

Evam¹ assa² Mahāsatto³ sacce⁴ ānisaṃsaṃ⁵ kathesi⁶, tato⁷
porisādo⁸ vikaṣitapadomapunnacanda⁹ assirikaṃ¹⁰ ev¹¹ assa¹² mu- 12
khaṇṇa¹³ oloketvā¹⁴ „ayaṃ¹⁵ Sotasaṃ¹⁶“ aṅgāra¹⁷ citakāṃ¹⁸ mānī¹⁹ sasūlaṃ²⁰
taccāntaṃ²¹ passati²², citta²³ rāsamattam²⁴ pi²⁵ „sa²⁶ n²⁷“ atthi²⁸, kiṃ²⁹ nu³⁰
kha³¹ esa³² satārahānaṃ³³ gāthānaṃ³⁴ ānubhāvo³⁵ udāhu³⁶ saccassa³⁷
añña³⁸ eva³⁹ vā⁴⁰ kassaci⁴¹ cintetvā⁴² „pucchissāmi⁴³ tāva⁴⁴ nan⁴⁵“
ti⁴⁶ pucchanto⁴⁷ gātham⁴⁸ āha:

2. Mutto¹ tvam² porisādassa³ haṭṭhā⁴
gantvā⁵ sakāṃ⁶ mandiraṃ⁷ kāmakāmi⁸
amittahattham⁹ puna¹⁰ āgato¹¹ si,
na¹² ha¹³ nāsa¹⁴ te¹⁵ maraṇabhayaṃ¹⁶ janinda,
allacchitto¹⁷ c' asī¹⁸ saccavādīti. 430.

Mahāsatto¹ pi² „sa³“ ācikkhanto⁴ āha:

3. Katā¹ me² kalyāṇā³ anekarūpā,
yañña⁴ yitthā⁵ ye⁶ vipulā⁷ pasatthā,
visodhito⁸ paralokassa⁹ maggo,¹⁰
dhamme¹¹ thito¹² ko¹³ maraṇassa¹⁴ bhāyo. 431.
4. Katā¹ me² kalyāṇā³ anekarūpā,
yañña⁴ yitthā⁵ ye⁶ vipulā⁷ pasatthā,

¹ Ck¹ evaṃ. ² Ck² tathā, B¹ ki. ³ Ck³ saccasamāsa. ⁴ B⁴ add⁴ resāna. ⁵
Ck⁵ oṇṇi⁵ oloketva⁵ sāmī⁵ uttāraṇa. ⁶ B⁶ mahāsattham. ⁷ B⁷ assa. ⁸ B⁸ nā.
⁹ B⁹ asā. ¹⁰ B¹⁰ dījha.

- anānutappaṃ paralokaṃ¹ gamissaṃ,
 yajassu yaññaṃ khāda maṃ porisāda. 432.
24. Pitā ca mātā ca upatthitā me,
 dhammena me issariyaṃ pasatthadi,
 vīrodhito paralokassa maggo,
 dhamme thito ko maraṇassa bhāya. 433.
25. Pitā ca mātā ca upatthitā me,
 dhammena me issariyaṃ pasattham,
 anānutappaṃ paralokaṃ gamissaṃ,
 yajassu yaññaṃ khāda maṃ porisādo. 434.
26. Nāṭṭu mittesu katā me kārā²,
 dhammena me issariyaṃ pasattham -pe-. 435.
27. Nāṭṭu mittesu katā me kārā³,
 dhammena me issariyaṃ pasattham,
 anānutappaṃ -pe- 436.
28. Dinnam me dānam bahudhā bahunnam,
 santappitā samaṇā brāhmaṇā ca,
 vīrodhito paralokassa maggo -pe- 437.
29. Dinnam me dānam bahudhā bahunnam,
 santappitā samaṇā brāhmaṇā ca,
 anānutappaṃ paralokaṃ gamissaṃ,
 yajassu yaññaṃ khāda maṃ porisāda⁴ 'ti. 438.

1a. kaṇṇaṃ ti kaṇṇakāṇaṃ, anekarāpā ti dandhavaṇṇa⁵ neta-
 vidhā, yaññaṃ ti dāsa-vidhādāsa-vatthūparivāgavassu atthipitā paṇḍitapaṇḍitā
 24. yaññāpi yijjhe pavattitā, dhamme thito ti evaṃ dhamme patitthito mādico ko
 maṃ maraṇassa bhāyeyya, anānutappaṃ ti anānutappamāno, dhammena me
 issariyaṃ pasattham ti dāsa-vidhādāsa-dhammanā akupera dhammen⁶ eva mayā
 cāṇṇaṃ pasattham⁷, kārā⁸ ti Nāṭṭu Nāṭṭikarāṇi mittesu ca mittakiccāni,
 dānam ti savatthukaccānaṃ. bahudhā ti bahūhi āsāsi, bahunnam ti na
 25. paṇḍitappaṃ na dānamāni sūtaṃ pi sāvassuṃ pi⁹, dinnam eva. santappitā
 ti sabbāgakkhabbhūjanāni pūretā suttāni tappitā¹⁰.

¹ 'ca' ki three MSS. ² B² karupakkāra. ³ B² samudhā. ⁴ B² pavattitā. ⁵ B² kaṇṇakāra. ⁶ C² karo. ⁷ C² sāvassuṃ pi, B² adās sāvassuṃ sūtaṃ pi. ⁸ B² samu-

Tam sutvā porisādo „ayaṃ Sutasomarājā sapperiso sāpa-
sampaṇno“, sac' āhaṃ¹ etaṃ khādeyyaṃ muddhā me sattadhā
phaleyya paṭhavi vā pana me vivaraṃ dadeyyā“² ti bhittatasito
„samma na tvaṃ mayā khāditaḥḥayuttarūpo“³ ti vatvā gā-
tham āha:

11. Visaṃ paṇaṃ puriso adeyya
āsvisaṃ jalitaṃ uggatejaṃ,
muddhāpi tassa vipateyya sattadhā
yo tādissaṃ saccavāḍḍhaṃ adeyyā⁴ ti. 439.

Ta visaṃ ti tatth' eva mānasaṃmattham⁵ haḥḥalavisaṃ, jalitaṃ ti lo-
attano vāgatejaṃ⁶ eva jalitaṃ tassa uggatejaṃ agāḥḥandhā⁷ oḥpa vāgatejaṃ
āsvisaṃ vā pana so givāya saccaveyya.

Iti so Mahāsattaṃ „haḥḥalavisaṃsadiṃ me tvaṃ, ko taṃ
khādissatthi“⁸ vatvā tā gāthāyo sotokāmo taṃ yācivā tassa
dhammagāravarajananaṭṭhaṃ „evarūpaṇaṃ anuvajjadhammānaṃ“⁹ 12
gāthānaṃ tvaṃ abhājanan¹⁰ ti paṭikkhitto pi „sakala-Jambudīpe
imāṇā sadiṃ paṇḍito n' atthi, ayaṃ nāma mama hatthā muḍ-
civā gantvā tā gāthā sutvā dhammakathikasena sakkāraṃ katvā
nalāṭṭhaṃ maceṇṇ ādāya paṇḍato, ativiya sādhuropā gāthā
bhavissatthi“¹¹ suṭṭhutaṃ saḍḍātasavaṇḍaro hutvā yācanto so
gātham āha:

12. Sutvā dhammaṃ¹² vijānanti naṃ kalyāṇapāpakam,
api gāthā supitvāṇa dhamaṃ me raṇaṭṭhaṃ mane ti. 440.

Tassa¹³ attho: samma Sutasoma naṃ nāma dhammaṃ sutvā kalyāṇaṃ pi
pāpaṃ pi jhānati, app-eva¹⁴ ti gāthā sutvā mama pi kusalapāthadhammaṃ¹⁵ mane 13
raṇaṭṭhaṃ ti.

Atha Mahāsatto „sotokāmo dāni porisādo, kathessāmi
'asa nan'“¹⁶ ti cintetvā „tassa hi samma sādhukaṃ suvāḍḍhi“¹⁷
taṃ ohitasotaṃ katvā Nandabrāhmaṇena kathitanīyāmen¹⁸ eva
gāthānaṃ thutim katvā chakāṃvavacaradevesu¹⁹ ekakoḷāhalam so

1. Jāḥ add madhuraḍḍhammakathāko. 2. C'v sādham. 3. C'v Jāḥ na. 4. Bā samā-
dhammānaṃ. 5. C'v na. 6. Jāḥ add vāna. 7. Bā kusalakammāpetha. 8. Bā
ekaso -- vesu.

katvā devatāsu sādhu-kāraṇaṃ dadamaṇāsu¹ Mahāsatto porisā-
dassa dhammaṃ karhesi:

11. Sakideva Sutasoma sabbhi² hotu³ samāgama,
sā naṃ saṃgati pāleti nāsabbhi bahusamāgama. 441.
12. Sabbhir eva samāsetha sabbhi⁴ kubbetha santhavam,
sataṃ saddhammam aññāya seyyo⁵ hoti na pāpiyo. 442.
13. Jiranti ve rājarathā sevittā,
utho sariram pi jaras upeti,
sataṃ ca dhammo na jaras upeti,
santo have sabbhi pavedayanti. 443.
14. Nabha⁶ ca dūre paṭhavi⁷ ca dūre,
pārasi samuddassa tad āhu dūre,
tato have⁸ dūrataram vadanti
sataṃ ca dhammaṃ asataṃ ca rājā⁹ 'ti. 444.
15. Tassa teṇa sakathitatta¹⁰ c' eva attano paṇḍitabbāvena ca
„gāthā sabbasāṇāmbuddhakathitā viyā¹¹ 'ti cintentassa sakala-
sariraṃ pañcavaṇṇāya pitiyā phari¹², Bodhisatte muducittadi
ahosi, setacehattadāyakaṃ pitaram viya naṃ amaññi, so „ahaṃ
Sutasomassa¹³ dātubbahiraññasuvanne¹⁴ na paasāmi, ekekāya
16 pa¹⁵ assa¹⁶ gāthāya ekekam¹⁷ varas dassetāmi“ cintetvā
gātham āha:
17. Gāthā imā atthavati¹⁸ savyañjana¹⁹ ($\frac{2 \times 1}{1 \times 2}$)
subhāsita²⁰ toyhaṃ jaṇinda sutvā
ānandicitto²¹ samano pallo,
18 cattāri te samma vare dadāmi²². 445.

Pa. ānandini ānandajāni²³, ānandī tassa²⁴ eva veranāni, vattāro pi h'
na mibhāsi yeva.

Atha naṃ Mahāsatto „kiṃ nāma teṇa varas dassetāmi“
apasādetto āha:

¹ Cp. Bā. -deva. ² Bā. hoti. ³ Bā. -am. ⁴ Cp. āhava. ⁵ Cp. pari, hā pari-
pāri. ⁶ Cp. sutasoma massa. ⁷ Bā. dārabbaṃ kiñci āvassam. ⁸ Bā. pana.
⁹ Cp. -ti. ¹⁰ Bā. ānanditito. ¹¹ Cp. ānandicitto. ¹² Cp. -ti.

97. Yo n' atthano maraṇaṃ bujjhesi tvaṃ
 kikkhitaṃ viṃpātāṃ ca saḅbaṃ
 giddhaṃ rase duccarite nivattiṃho
 kiṃ tvaṃ¹ varuṃ passasi pāpadhamma². 446.
98. Ahaṃ ca taṃ dehi varuṃ tī vaḷḷaṃ
 tvaṃ cāpi datvāna avākarēyya,
 sandiṭṭhikaṃ kalahaṃ imaṃ vivādaṃ
 ko paṇḍito jānaṃ upabbajēyyā³ 'ti. 447.

Ta ya n yo tvaṃ maraṇadhammo ahaṃ samṃti atthano maraṇaṃ na
 jikkhā¹ na bujjhesi² pāpadhammaṃ eva karohi, kikkhitaṃ n idhaṃ me kam- 10
 maṃ hitaṃ idhaṃ ahitaṃ idhaṃ viṃpātāṃ saḅbaṃ³ idhaṃ saḅbaṃ n na jiddha,
 rase n manussamāsaṃsāraṃ, vaḷḷaṃ n vadēyyasi⁴, avākarēyyā⁵ 'ti vācēya
 janta dehi me varuṃ n upacamaṇo⁶ avākarēyyāsi na dāḍēyyāsi⁷, upabba-
 jēyyā⁸ 'ti ko imaṃ kalahaṃ paṇḍito upapaccēyya.

Tato porisādo „nāyaṃ mayhaṃ saddahatī, saddahāpessāmi 15
 naṃ“ tī gātham āha:

99. Na taṃ varuṃ arahatī jantu dātum:
 yaṃ vāpi datvāna avākarēyya,
 varasā samma avikampamāno,
 pāpaṃ cajiṭvāna pi dassam evā⁹ 'ti. 448.

Ta avikampamāno n anāyasaṃso

Atha Mahāsatto „āyaṃ ativiya sūro hutvā kathesi“, ka-
 rissatī me vacanaṃ gaṇhissāmi¹⁰, aace pana 'manussaṃsāraṃ
 na khāditaḅbaṃ¹¹ tī paṭṭhamam eva varuṃ varissam¹² ativiya
 kilamissatī, paṭṭhamam aṇṇe tayo vare gaṇetvā pacchā etaṃ 25
 gaṇhissāmi¹³ cintetvā āha:

100. Ariyāna ariyena sameti sakkhi¹⁴
 paṇḍasa paṇḍānavatā¹⁵ sameti,
 passeyya taṃ vassasataṃ arogaṃ,
 etaṃ varānaṃ paṭṭhamāni varāmi¹⁶. 449.

¹ Itd tam. ² Itd -o. ³ Itd -a. ⁴ Cā omite na. ⁵ Itd omite jantū. ⁶ Itd aḍḍa na
 jantū. ⁷ Itd omite saḅbaṃ. ⁸ Itd aḍḍa na. ⁹ Itd aḍḍa na. ¹⁰ Itd omite na de-
 s. ¹¹ Itd -eti. ¹² Itd -mihi. ¹³ Itd aḍḍaṇaṃ. ¹⁴ Itd sakkhi. ¹⁵ Cā -avataṃ.

Te ariyassa¹ ti ānāraṇiyyassa, saṅkhiṇi² saṅkhiḍḍhānassa³ ti⁴ mitta-
dhammo, paññāpavati⁵ ti⁶ ānārasampannassa⁷, sameti⁸ti Gāṇḍakāna vija-
Yamunodakena samaśānti dhammo⁹ ti¹⁰ eatti samaśānti, paṭiveyya¹¹ tso ti
poriḍḍhassa itam jivitaṃ lochanta¹² paṭhamam attano jivitaṃ vasaṃ pāceti paṇḍi-
tassa hi paṇa¹³ mama jivitaṃ doḍḍhi¹⁴ euttam¹⁵ ayuttam¹⁶ aṇi¹⁷ so so maghaṃ eva¹⁸
iroḍḍhaṃ lochati¹⁹ cinteti²⁰ tassaṃti²¹ pi²² evam āha.

So taṃ sutvā va „ayaṃ isaariyā dhammetvā²³ idāni maṃ-
saṃ khādītukānassa evaṃ mahānattakārassa mahācorassa
mayham eva jivitaṃ lochati, aho mama hitakāmo²⁴ ti tattha-
mānaso taṃ²⁵ vācetvā varassa gaṇitabhāvaṃ ajānitvā va taṃ
varam dadamāno gātham āha:

11. Ariyassa ariyena sameti saṅkhi²⁶
paññassa paññānavatā sameti,
passe pi²⁷ maṃ vassantaṃ arogaṃ²⁸,
12 etam varānaṃ paṭhamam dadāmi²⁹. 450.

Te varānaṃ ti euttamaṃ varānaṃ paṭhamam.

Tato Bodhisatto āha:

13. Ye khattiyā ye³⁰ idha bhūmipālā
muddhābhāsittā katanāmadheyyā
14 na tādise bhūmipattā³¹ adesi,
etam varānaṃ duttiyaṃ varāmi³². 451.

Te katanāmadheyyā ti muddhaṃ abhāsittā³³ va muddhābhāsittā
katanāmadheyyā ti, na tādise ti tādise khattiye na adesi³⁴ mā khādīti.

Iti so duttiyaṃ varam gaṇhanto parosattānaṃ khattiyānaṃ
15 jivitaṃ vasaṃ gaṇhi, pariḍḍho pi³⁵ esa dadamāno āha:

16. Ye khattiyā ye³⁶ idha bhūmipālā
muddhābhāsittā katanāmadheyyā
na tādise bhūmipattā³⁷ adesi³⁸,
etam varānaṃ duttiyaṃ dadāmi³⁹. 452.

¹ Bā saṅkhi. ² Bā omitti ti. ³ Bā ānāra. ⁴ Bā -yo. ⁵ Bā adda vija. ⁶ Cā
pi, Bā omitti paṇa. ⁷ Bā adda vija. ⁸ Cā -atti. ⁹ Bā -yam thapessā. ¹⁰
Cā omitti tso. ¹¹ Bā saṅkhi. ¹² Bā paṭiveyya. ¹³ Bā arogaṃ. ¹⁴ Bā adesi. ¹⁵
Cā -mā. ¹⁶ Bā so. ¹⁷ Cā adesi.

Kim puna te tesam saddam supanti na¹ supantīti na²
 sabbam supanti, porisādena hi rukkhassa dhiṃmajalupaddava-
 bhayena³ paṭikkamivā aggi kato, aggino ca rukkhassa ca
 antare nisiditvā Mahāsatto tena saddhim katheṣi, tasmā sab-
 bam asutva upaddhupaddham sunimsu, te „idāni Sutasoma⁴
 porisādam damessati, mā bhāyathā⁵“ ti aññamaññam samassā-
 sesom, tasmin khaye Mahāsatto imam gātham āha:

10. Parosataṃ khattiyā te gahitā
 talāvutā assumukhā rudantā,
 ake te⁶ raṭṭhe paṭipādayāhi,
 etam varānaṃ tatiyaṃ varāmīti. 453.

Te parosataṃ ti attakantaṃ, te gahitā ti tajā gahitā, talāvutā
 ti hatthasālen ārutā.

Iti Mahāsatto tatiyaṃ⁷ varam gaṇhanto tesam khatti-
 yānam sakarattam⁸ niyyātanavaram gaṇhi, kiṃkāraṇā: so⁹ 15
 akhādanto pi verabhayena¹⁰ sabbe te dāse katva arañña yava
 vāsāpeyya¹¹ māretvā vā chaḍḍeyya paccantaṃ vā netvā vikki-
 peyya, tasmā tesam sakarattaniyyātanavaram gaṇhi, itaro pi
 'asa' dadamāno imam¹² gātham āha:

11. Parosataṃ khattiyā me gahitā
 talāvutā assumukhā rudantā,
 ake te⁶ raṭṭhe paṭipādayāmi,
 etam varānaṃ tatiyaṃ dadāmīti. 454.

Catuttham paca gaṇhanto Bodhisatto imam gātham āha:

12. Chiddan te raṭṭham vyādhitaṃ¹³ bhayāhi,
 puthū narā leṇam anuppaviṭṭhā,
 manussamaṃsaṃ viramehi rāja¹⁴,
 etam varānaṃ catuttham varāmīti. 455.

¹ C² omittā supanti na. ² C¹ tam. ³ C² -hā-. ⁴ C² na. ⁵ B⁴ -ya. ⁶ B⁴ -e.
⁷ B⁴ varā-. ⁸ B⁴ vāseyya. ⁹ C² omittā asa. ¹⁰ C² idam. ¹¹ C² rya-. B⁴
 byābhikāya. ¹² C² B⁴ -ja.

mitum pi na sakkomi, kin na kho karissāmiti¹ asupunnehi
nettehi gātham āha:

11. Piyā me mānasaṃ mānasaṃ
Sutasoma vijānāhi²,
n' amhi sakke nivāretuṃ
aññaṃ tuvaṃ³ samma varaṃ varassaṃ⁴ 'ti. 458.

Ta vijānāhi² tam pi jānāhi⁵.

Tato Bodhisatto āha:

12. Yo ve piyā me ti piyācukamkhi⁶
attaṃ niraṃkatvā piyāni sevati
soṇḍo va piyāna vāsassa⁷ thālaṃ
ten' eva so hoti dukkhi parattha. 459.
13. Yo e' idha saṃkhāya piyāni hiva
kicchena pi⁸ sevati ariyadhammaṃ
dukkhito va pītvāna yathosadhāni
ten' eva so hoti sukhi paratthā⁹ 'ti. 460.

Ta yo ve ti samma parissāda yo idha me piyā ti pāpakkriyāya uttānaṃ
niraṃkatvā yāni sathāni sevati so uttapemena vāsamāsaṃ anurūpe pītvā⁷ soṇḍo
vya tene pāpakkamena parattha niraśāsaṃ dukkhi hoti, saṃkhāyā⁸ 'ti jīviva
tūliva piyāni hiva⁸ adhammapaṭisaṃyuttāni piyāni chaḍḍeva.

Evam vatte parissādo kapaṇaṃ paridevanto⁹ gātham āha:

14. Ohāy' ahaṃ pitarāni mātaraṃ ca
maṇāpika kāmagaṇe ca pañca
etassa hetumhi vanaṃ pavittṭha,
tan te varaṃ kin ti-m-ahaṃ dadāmiti. 461.

Ta saccā¹⁰ 'd-manussamameva dasseti¹¹, kintimahaṃ ti kinā karā¹²
ahaṃ taṃ varaṃ demā.

Tato Mahāsatto imaṃ gātham āha:

15. Na paṇḍitā diguṇaṃ¹³ āhu vākyāṃ,
saccappaṇiṇā¹⁴ ca¹⁵ bhavanti santo,

¹ Bā - nāhi. ² Cā - vāhi. ³ Cā - jānāhi. ⁴ Bā - netakkhi. ⁵ Bā - vāsamāsa. ⁶
as all three MSS. ⁷ Cā - pītvā. Bā - pītvā. ⁸ Bā - hiva. ⁹ Bā - kāmāsa. ¹⁰
Cā - dasseti, Bā - manussamameva. ¹¹ Bā - kintā - tati. ¹² Bā - dā. ¹³ Cā - āhāya.

varassu samma iti mañ avoca,
[ce-abravī tvañ na hi te sametthi. 462.

Ta, diguṇa¹ ti samma porāṇa paṇḍita nāma. ekañ vaṭṭa puna tam
vīramāraṇṇa dutiyañ vacanañ na vadanti², iti mañ avoca³ ti samma Suta-
8 soma varassu varasū ti evañ mañ avoca⁴ 'ti⁵, [ce-abravī tvañ na hi te
[ti abravī te idāñ na sameti.

Puna so rodanto yeva gātham āha:

10. Apuññalābhañ ayaṣaṇi akittiṃ
pāpañ bahuñ duccaritañ kilesaṃ
15 munussamañsassa kate⁶ upāgā,
tan te varaṃ kin ti-m-aṇaṃ dadeyyaṃ ti. 463.

Ta, pāpaṇ ti kammaṇṇaṇṇa apattak⁷, duccaritaṇ ti kammaṇṇaṇṇa-
pattak, kilesaṇ ti dukkhaṇ, munussamañsassa kate⁸ ti munussamañ-
sassa hetu, upāgā ti upagato 'mhi, tan te ti tam tvaṇaṇ, kate⁹ āhaṇ varaṇ
15 dem. mā mañ māraṇ, anṇakampā kāmāṇaṇ msaṇ karohi, aṇṇaṇ varaṇ
gaṇṇa¹⁰ ti āha.

Atha Mahāsatto āha:

10. Na tam varaṃ arahatī jantu dātum
yañ vāpi datvāna avākareyya,
20 varassu samma avikampamāno,
pāpañ jahitvāna¹¹ pi dassaṃ eva¹² ti. 464.

Evam tena paṭhamam vuttagātham āharitvā dassetvā vara-
dāṇe ussāham janento¹³ gātham āha:

25. Pānaṃ cajanti santo nāpi dhammaṃ¹⁴,
saccappaṭiñṇā ca¹⁵ bhavanti santo,
datvā varaṃ khippam avākarohi¹⁶
etena sampajja surāṇaseṭṭha. 465.
30. Caje dhammaṃ yo pana aṇṇahetu¹⁷
aṇṇaṇ caje jivitaṇ rakkhamāno,

¹ B⁴ divi. ² B⁴ katheṇti. ³ B⁴ abbāsi, B⁵ abhāssati. ⁴ B⁴ kaṇṇā. ⁵ B⁴ bhāro. ⁶ so C⁴; B⁴ appattam. ⁷ C² jaṇa-, B⁴ cajivāna. ⁸ B⁴ naṇṇento. ⁹ C² sata nesa dhammo. ¹⁰ B⁴ 93. ¹¹ B⁴ khippamavāk-. ¹² B⁴ dhamma
aṇṇavaraṇa hetu, C² omīta yo pana.

aṅgadhanam¹ jivitaṃ cāpi subbaṃ
caje nara dhammam anussaranto ti. 466.

Ta. pāṇa ti jivitaṃ, santo tañ ca² api jivitaṃ cajanti, ca dhammam
khippamavākaroḥi³ idha khippam mayham dehiti attho, etena⁴ ti etena
dhammena c' eva sacceva ca sampajja sampanno upapanno hohi, sutija-
saṅgā⁵ ti tañ saṅgananta⁶ āpasi, caje dhanam ti samma porisāda pa-
ḍito purisa hatthapādāduhi aṅge thejjamāsa⁷ assa rakkhanaṭṭhāya⁸ bahum
pi dhanam cajeyya, dhammamamussaranto ti aṅgadhanajivitaṃ paricajanto
pi satam dhammam na sikkhamasāmi⁹ evam dhammam anussaranto.

Evam Mahāsatto imehi kāraṇehi tañ sacce patitṭhāpento
idāni attano garubhāvaṃ dassetom 10

100. Yassa¹pi² dhammam puriso vijañña
ye c' assa kaṃkham vīṇayanti santo
tadā hi 'ssa dīpaṇ ca parāyanaṃ ca
na tena mittim jarayetha³ pañño ti gātham āha. 467.

Ta. yassa⁴ ti yemhā puriso, dhammam ti kusālakheṇajotakam kāraṇaṃ, 15
vijañña⁵ ti jāneyya⁶, tañ hiṇṇā⁷ ti tañ ācariyakaṇṇaṃ assa puggalessa
paṭitṭhāsaṅgā⁸ dipam uppanna bhaye gantabbhāsaṅgā⁹ parāyanaṃ ca,
na tena mittim ti tena ācariyapuggalessa saha¹⁰ paṇḍito kenaci kāraṇa
metthim na jarayetha¹¹ na vīṇaseyya.

Evam ca pana vatvā „samma porisāda gupāvantassa 20
ācariyassa vacanaṃ nāma bhinditum na vaṭṭati, ahaṃ ca ta-
runakāle pi tava piṭṭhiācariyo hotvā bahum¹² sikkhāpesim,
idāni Buddhakṛbhāya sutārahā gāthā kathesiṃ, tena me va-
canaṃ kātuṃ arahasitī¹³ āha, taṃ sutvā porisādo¹⁴ „Sotaso
mayham ācariyo c' eva paṇḍito ca¹⁵, varo c' assa mayā dinno, 25
kim sakkā kātuṃ, ekasumim attabhāve marapaṇṇā nāma dhuvaṃ,
manussamanāsaṇḍaṃ na khādisāmi, dassāmi 'ssa varan¹⁶ ti assu-
dhārāhi pavattamānāhi uṭṭhāya Sotaso manarindassa pādeṣu
patitvā varaṃ dadamāno imam gātham āha:

¹ C² aham dhanam. ² Iti nāma in the place of tañca. ³ Iti puggalessa.
⁴ Iti chijj-. ⁵ C² -vāṇāya. ⁶ C² yassaṃ. ⁷ Iti jī-. ⁸ Iti vījī-. ⁹ C²
-ṭṭhāsaṅgā. ¹⁰ C² gantabbhāsaṅgā, Iti gandhappathāsaṅgā. ¹¹ C² sabhāsa, Iti
sahaso. ¹² Iti jīparetha, Iti jīrayetha. ¹³ Iti adda sikkhā, Iti sikkham. ¹⁴
Iti adda ayaṃ. ¹⁵ C² omī paṇḍito ca.

III. Addhā hi so bhakkho manasā manāpo,
 etassa hetum pi vacanā pavittṭho,
 sace vā' mah yācasi etam atthañ
 etam pi te samma varanā dadāmihi. 468.

- 5 Atha nañ Mahāsatto „evam atthi“ samma, sṛṣṭe patitṭhi-
 tassā maraṇam pi nāma varanā, gaṇhāmi mahārāja tayā di-
 nanā varanā, aṭṭha¹ patṭhāya ācariyapāthe² patitṭhito³ 'si, evaṃ
 sante pi tañ yācāmi: sace te mayi sineho atthi pañcasīlāni
 gaṇha mahārāja“⁴ 'ti āha, „sādhū samma dehi me sīlāni“.
- 10 „gaṇha mahārāja“⁵ 'ti, so Mahāsattāni pañcapatitṭhitena van-
 dītvā ekamantanā nisīdi, Mahāsutto pi tañ sṛṣṭe⁶ patitṭhāpesi,
 tasmā khano tattha sannipatitā bhummadevā „Mahāsatte
 pītiñ janento⁷ Avicito yāva bhavaggā sūño porisādanā ma-
 nussamānsato nivāretuñ samattho nāma n' atthi, aho Suta-
- 15 somena dukkaraṃ⁸ kutan“⁹ ti mahantena saddhena vanaghaṭṭanā
 unnādento sādhukāraṃ adāssu, tesāñ saddhāñ sutvā cātummā-
 hārājikā ti evaṃ yāva Brahmakāḷā ekakolāhalaṃ ahosi, rukkhhe
 laggitārājāno pi tañ devatānañ sādhukārasaddhāñ supiṇṇu,
 rukkhadevatāpi vimāne¹⁰ thitā va sādhukāraṃ adāsi, iti deva-
- 20 tānañ saddo sūyati rūpaṃ na dissati, devatānañ sādhukāra-
 saddhāñ sutvā rājāno cintayimāsu: „Sutasomā nissāya¹¹ jīvi-
 tañ ladāhaṃ, dukkaraṃ kutan Sutasomena porisādanā da-
 mento“¹² ti Bodhisattassa thutīm karimāsu, porisādo Mahāsat-
 tassa pāde vanditvā ekamantanā atṭhāsi, aha nañ Mahāsatto
- 25 „samma khattiya mocchīti“¹³ āha, so cintesi: „ahañ etesañ
 paccāmitto, ete mayā moceṭṭā 'gaṇhatha no paccāmittan' ti
 mah piṇṇeyyum pi, mayā jīvitāñ vajjantepi na sakkā Su-
 tasomassa hatthato gahitaṃ silaṃ bhindituñ, iminā saddhūñ
 yāva gantvā mocessāmi, evaṃ me abhayaṃ bhavissatīti“¹⁴, aha
- 30 Bodhisattāni vanditvā „Sutasoma abho pi gantvā khattiya
 mocessāmi“¹⁵ ti¹⁶ gātham āha:

¹ B4 Cāra. ² B4 āha. ³ B4 aṭṭha. ⁴ B4 bhārāja. ⁵ B4 nañ sṛṣṭe. ⁶ B4
 -sṛṣṭe. ⁷ B4 -janento. ⁸ B4 dukkara. ⁹ B4 add no. ¹⁰ B4 ādāsi. ¹¹ B4
 -nissāya.

100. Satthā ca me hosi sakhā ca me si,
vacanam pi te samma aham akāsi,
tavam' pi me samma karohi vākyam,
ubho pi gantvāna pamocayāma' ti. 469.

Ta satthā u' saggamaggassa daddana satthā, tarunakkāro paribhā 5
sakhā' ca.

Atha nam Bodhisatto

101. Satthā ca te homi sakhā ca ty-amhi,
vacanam pi me samma tavam akāsi,
aham pi te samma karomi vākyam. 10
ubho pi gantvāna pamocayāma' ti' vatvā 470.

te upasāṅkamitvā āha:

102. Kammāsapādeṇa viheṭṭhitattā'
talāvutā asammukhā rudantā,
na jātu dubbhetha imassa raṇṇe,
saccappaṭiñṇāṃ me paṭissaṇṇā' ti. 471.

Ta kammāsapādeṇā 'u' idam Mahāsatto ubho pi gantvāna pamoca-
yāma u' saggamaggassa daddana satthā nimma mānathidaddā hanti muttamattā tinnā
viheṭṭhitā' amha' u' paribhāsa potheyyum pi haneyyum pi na kho paṇ' eva teṇ
dubbhāsaṇā aham ekako va gantvā paṭiñṇam tva meṇa gantvāmi elutevā 20
satthā gantvā te karuṇāya kṛṇtvā saccappaṭiñṇā' bhūmiyam' phassaṇṇāna
rukṭhesāṅkheṇa elomhā' u' saccappaṭiñṇāna nāgāntarā' samvittakāraṇakadu-
māni' u' saggamaggassa daddana, 20 pi tam dāva' idāni' mha' egepi u' saggam-
hāra' eva mahācāraṇa ravitāna, aha te Mahāsatto mha' bhāyathā' u' anāgāra'
mayā paribhāsa' u' imhāna' alhāna' gaddha' dhamma pana me vacanāni karothā 25
'ti' vatvā evam āha, satthā na' u' jāti' u' kammā' eva na dubbhetha.

Tato te āhura:

103. Kammāsapādeṇa viheṭṭhitā' amhā
talāvutā asammukhā rudantā,
na jātu dubbhema imassa raṇṇe,
saccappaṭiñṇāṃ te paṭissaṇṇā' ti. 472.

' al' three MSS read. ' Cā-āya. ' Bā-āya evam. ' 20 Cā for viheṭṭhitā'
atha' u' viheṭṭhitāna, B' viheṭṭhitāna. ' Bā-āya. ' Bā-āya. ' Cā-
-āya. Bā-āya. ' Bā-āya. ' Bā-āya. ' Bā-āya. ' Bā-āya. ' Bā-āya. ' Bā-āya.
' 20 dāva. ' Cā-āya. ' Bā-āya. ' Bā-āya.

Ta paṭisaṇṇamā¹ 'ti evaṃ paṭiññān adhivāsena sampatiṇṇama aṭṭi
ca iho paṇa mayam² kkhantā kakhethu³ na sakkāma tumhe sabbasattānaṃ siva-
naṃ tumhe vā kakhetha mayam⁴ vā vacanān⁵ sutvā paṭiññān⁶ dassimā⁷ 'ti.

Atha naṃ⁸ Bodhisatto „tena hi me⁹ paṭiññān¹⁰ dethā¹¹

1 'ti vatvā¹²

104. Yathā pitā vā athavāpi mātā
anukampakā atthakāmā pajānaṃ
evam eva no¹³ hotu ayaṃ ca rājā,
tumhe ca vo hotha yath¹⁴ eva puttā¹⁵ ti. 473.

10 Te pi sampatiṇṇamānā imaṃ gātham āhamsu:

107. Yathā pitā vā athavāpi mātā
anukampakā atthakāmā pajānaṃ
evam eva no hotu ayaṃ ca rājā,
mayam pi hessāma tath¹⁶ eva puttā¹⁷ ti. 474.

15 Ta tumhe vā vo hi sakkāra nīpāsamattān.

Iti Mahāsatto tesam paṭiññān¹⁸ gahetvā porisādan¹⁹ pakko-
sivā „ahi²⁰, khattiye mocchitī²¹ āha, so khaggaṃ gahetvā ekassa
raṭṭho bandhanaṃ chindi, rājā sattāhaṃ nirdhāro vedanāmatto²²
sahabandhanacchedā²³ mocchito bhūmiyaṃ pati, taṃ dīsvā Ma-
hāsatto kāroṇṇān²⁴ katvā „samma porisāda, mā evaṃ chinditī²⁵
20 ekam rājānaṃ abhoḷi hatthehi daḍḍhaṃ gahetvā ure katvā
„iddānī bandhanaṃ chindā²⁶ 'ti āha, atha porisādo khaggena
chindi, Mahāsatto pi thāmasampannatāya taṃ ure nipaṇṇāpetvā
orasaputtān²⁷ viya muducittena otāretvā bhūmiyaṃ nipaṇṇāpesi,
25 evaṃ sabbe pi te bhūmiyaṃ nipaṇṇāpetvā vapo dhovitvā dāra-
kānaṃ kappato suttān²⁸ viya saṅikaṃ rajjuyo²⁹ nikkaḍḍhitvā
pubbalohitaṃ dhovitvā vapo niddose katvā „samma porisāda,
ekam rukkhatacaṃ pāsāṇe ghaṃsitvā āharā³⁰ 'ti āharāpetvā
saccakīriyaṃ katvā tesam hatthatalānī makkhesi, taṃ khaṇaṃ
30 yeva vaṇo phāṇkaṃ³¹ ahoṣi, porisādo taṇḍale³² gahetvā vāra-

¹ Bā paṭisaṇṇamā. ² Bā na. ³ Bā oṭṭa me. ⁴ Bā adda gāthamāna. ⁵ Bā na.

⁶ Bā mayam pi hessāma yathayeva puttā in the place of tumhe - - ⁷ Bā
add samma. ⁸ Bā -paṇa. ⁹ so all three MSS. ¹⁰ Bā -jani.

gaṃ¹ paci, ubho janā paṇḍitaṃ khattiye vāraṇaṃ² pāyesuṃ³,
 iti te sabbe santappitā, suriyo pi atthaṃgato, punnadivase pi pāto
 ca majjhantike cā sāyaṃ ca vāraṇaṃ⁴ eva pāyevā tāliyadivase
 sasitthakaṃ yāguṃ pāyesuṃ, tāvatā⁵ aroga⁶ ahesuṃ, aha te
 Mahāsatto „gantun sakkhissathā“⁷ 'ti pucchitvā „gacchāma“⁸ x
 'ti vutte „ehi samma porisāda, sakaraṭṭhaṃ gacchāma“⁹ 'ti
 āha, so rodamaṇo tassa pādezu patitvā „tvaṃ samma rājāno
 gabetvā gaccha, ahaṃ idh' eva mūlaphalāni khādanto vasissā-
 nīti“¹⁰ āha, „samma idha kiṃ karissasi, ramaṇiyan te raṭṭhaṃ,
 Bārāṇasīyaṃ rajjaṃ karohi“¹¹, „samma kiṃ kathesi, na sakkā¹² te
 mayā tattha gantun, sakalanagaravāsino pi me verikā¹³, te
 'mayhaṃ iminā mātā khādita mayhaṃ pitā' ti maṃ paribhā-
 kassanti, 'gaṇṭha' imhaṃ coraṇ' ti ekaleddunā¹⁴ va¹⁵ maṃ jīvita
 voropessanti, ahaṃ ca tumbhakaṃ santike sīle patitṭhito, jivita-
 hetum pi na sakkā mayā paraṃ māretun, nāhaṃ gacchāmi.¹⁶
 ahaṃ manussamamsato viratattā¹⁷ kittakaṃ jivissāmi, idāni
 mama tumbhakaṃ daṣaṇaṃ n' atthi“¹⁸ roditvā „gacchatha
 tume“¹⁹ ti āha, ath' assa Mahāsatto piṭṭhiṃ parimaṇjitvā²⁰
 „samma“²¹ Sutasoma nāmāhaṃ, mayā hi tādiso kakkhaḷo²² vi-
 nīto, Bārāṇasīvāsikesu kiṃ vattabhaṃ²³ atthi, ahaṃ taṃ tattha²⁴
 patitṭhāpessāmi²⁵, attano rajjaṃ dvidhā bhinditvā daṣṣamīti²⁶,
 „tumbhakaṃ pi nagare mama verino atthi yevā“²⁷ 'ti vutte „iminā
 mama vacanaṃ karontena dukkarasā kamaṃ, yena ten' upāyena
 porāṇakayase patitṭhāpetabbo esa mayā“²⁸ ti cintetvā tassa palo-
 bhanatthāya nagarasampattin vauṇento āha:

100. Catuppadāṃ sakupaṇ cāpi maṃsaṃ
 sūdehi randhaṃ sokataṃ suniṭṭhitāṃ
 sudhaṃ va Indo paribhūñjī²⁹ṣāna³⁰
 hitvā kath' eko ramaṇi uraṇṇe. 475.

¹ C¹ taruṇaṃ. ² so C²; B² pāyesuṃ. ³ B² jāyati. ⁴ C² -ā. ⁵ C² kara-.
 B² kare-. ⁶ B² li. ⁷ B² verino. ⁸ B² sakkā-. ⁹ C² B² vā. ¹⁰ B² -mam-
 sassa viraṇṭitattā. ¹¹ C² -mahāditvā. C² -madditvā. ¹² B² adda porisāda mā
 chesayī. ¹³ B² add pharuso. ¹⁴ C² omī vattabhaṃ. ¹⁵ B² add vāso. ¹⁶
 C² -sāna. B² -yāni.

100. Tā khattiyā vellivīlākamaññhā¹
 slabhātā samparivārasiyvā
 indam va dovesu pamodayiṇissu
 hitvā kath'eko ramasā araññe. 476.
101. Tambūpadhāne² bahugonakamhi
 suṇimhi³ sabhassayanamhi sāsūṇate⁴
 sayanassa maññhamhi sukkaṁ sayitvā
 hitvā kath'eko ramasā araññe. 477.
102. Pāpissaram kumbhathūnam nīṭhe
 aṭho pi ve⁵ nippurisam hi turiyam
 bahum sugātaṁ ca savāditaṁ ca
 hitvā kath'eko ramasā araññe. 478.
103. Uyyānasampannam⁶ pabūtamalyam⁷
 migācīrūpetaparam⁸ surammam
 hayehi nāgehi rathoh' upetaṁ
 hitvā kath'eko ramasā araññe. 479.

Tā aśkaraṁ nī paṇeppakārehi suṇhokataṁ, suṇṇiṭṭhaṁ nī sambhāra-
 yojanassa¹ tam² suṇṇuyyham, kath'eko nī katham'eko, ramasā nī mūla-
 phasānī khādanā katham' rasmassā, ehi mahārāja samasānā³ 'ti, vellivīlāka-
 104 maññhā⁴ nī eṭṭha vellī⁵ 'ti, tam⁶ vīlākamaññhā nī vīlākamaññhā tittataghaṁ-
 samannarūpāppam⁷ 'ti, tam⁸ vīlākamaññhā ca⁹ 'ti, dasseti, dovesu 'ti
 dovesu aśkaraṁ indam va ramasā kumbhathūnare pubbe tam pamodayiṇissu
 'ti, ti hitvā idha kīḍa karassat, ehi samma paccānā¹⁰ 'ti, tambūpadhāne¹¹
 nī rattipadhāne sabbhassayanamhi¹² sabbhāharanenthaṁ sayane, sāsūṇate¹³
 105 nī anekahūṇike¹⁴ dasseti aṭṭharattālakāyutte¹⁵ tavaṁ¹⁶ pubbe sayitv aṭṭho,
 vakkhaṇ nī tādissaṁ sayanassa maññhamhi¹⁷ sukkaṁ sayitv idam katham' araññe
 rasmassā, ehi paccānā samma 'ti, nīṭhe nī rattihāge¹⁸, hitvā nī eṭṭha
 rūpam samannarūpāppam¹⁹ ekaḍḍesa, uyyānasampannam pabūtamalyam²⁰ nī
 mahārāja kīḍa uyyānasampannam nīnāsīdharuppham²¹, migācīrūpetaparam²²

¹ Bā vellī. ² Bā tambūpadhāne. ³ Bā sabbhamhi. ⁴ Bā samge. ⁵ Bā aṭṭha
 nīve, Bā mīge. ⁶ Cā -mā. ⁷ Cā pūta-, Cā bahū-, Bā bahū-. ⁸ Bā
 Bā migācīrūpetam-. ⁹ Bā nānāsamāh-. ¹⁰ Bā omī tād. ¹¹ Bā vellī. ¹²
 aa Bā; Cā ramā. ¹³ Cā -bhāra, Bā -suyānarūpāppamāpāpā rā. ¹⁴
 Cā ek. ¹⁵ Bā kampu-. ¹⁶ Bā sūṇa. ¹⁷ Cā -ti. ¹⁸ aa Bā; Cā aṭṭharattā-
 lakāyutte, Cā aṭṭharattālakāyutte, Bā aṭṭharattālakāyutte. ¹⁹ Bā rattihāram.
²⁰ Bā aṭṭha nīve ti pi pāṭho. ²¹ Bā bahū-, Bā uyyānasam-. ²² Cā nānā-
 vidhā pappam.

«aramman ti teso uyyāsaṃ Mācittan¹ uṇṇa uṇṇena upatāṃ pavāṃ pi te
suttāni sammāni hūvā ti evaṃsāni mahārammaṇi chaḍḍetvā.

Iti Mahāsatto „app-eva uṇṇa esa paḍḍe opalibhuttanpa-
bhogarasam² sativā gantakāmo bhaveyyā³” ‘ti paṭhamam bho-
janena palobhesi dutiyam kilesena⁴ tatiyam sayanena catuttham
naccagittavāditena pañcamam uyyānena c⁵ eva nagarena eā ‘ti
imehi ettakehi palobhetvā „ehi mahārāja, ahaṃ taṃ ādāya
gantvā Bārāṇasiyam patitthāpetvā pacchā sakaratttham gac-
chāmi⁶’, anes Bārāṇasirajjam na labhissāma⁷ upadāharajjam te
dassāmi, kiṃ te araṇṇavāsena, mama vacsanā karohīti⁸” āha,
so tassa katham⁹ sutvā gantakāmo hutvā „Setasoma¹⁰ mayham
attakāmo annakampako paṭhamam kalyāṇe patitthāpetvā ‘idāmi
porāṇakayaso¹¹ patitthāpesāmi¹²’ vadati, sakkhissati c¹³ esa
patitthāpetum, iminā saddhiṃ yeva gantum vattati, kiṃ me
araṇṇena¹⁴” ‘ti cintetvā tuṭṭhacitto tassa guṇāni nissāya vaṇṇam
kathetukāmo „samma Setasoma kalyāṇamittesaṃsaggato sādhu-
taram pāpamittesaṃsaggato ca pāpataram nāma n¹⁵ attihīti¹⁶”
vutvā āha:

111. Kālapakkhe yathā cando hāyat¹ eva suve suve
kālapakkhūpamo rāja saataṃ hoti samāgamo. 480. 20
112. Yathāham rasakam āgama¹⁷ sūdakam¹⁸ purisādhamaṃ¹⁹
ākāsiṃ pāpakam kammaṃ yena gacchāmi duggatiṃ. 481.
113. Sukkapakkhe yathā cando vaddhat²⁰ eva suve suve
sukkapakkhūpamo rāja satum hoti samāgamo. 482.
114. Yathāham tavam āgama Setasoma vijānāhi²¹ 25
kāhāmi kusalam kammaṃ yena gacchāmi suggatiṃ. 483.
115. Thale yathā vārjaniṇḍavattāṃ²²
anaddhaneyyam acirattthitkam²³

¹ Iti nigajjanam. ² Iti -paribhoge-. ³ Iti -saratena. ⁴ Iti gamhesāmi, ⁵
Iti labhissati. ⁶ Iti vacanam. ⁷ C² -ma. ⁸ Iti adā sa. ⁹ Iti -avāsaṃ. ¹⁰
C² yathā bhārasenā gamma, Iti yathā hārasakam-. ¹¹ Iti soddhamā. ¹² C²
porāṇā. ¹³ Iti pajānāhi. ¹⁴ Iti vuttam. ¹⁵ C² Iti -jānāhi, C² -jānam.

evam pi ce hoti asataṃ samāgamo
anaddhaneyyo udakaṃ thale va. 484.

113. Sare yathā vārijanīdavaṇṇaṃ¹
ciraṭṭhiṭṭakaṃ² naraviriyasetṭha

evam pi ce hoti sataṃ samāgamo
ciraṭṭhiṭṭiko udakaṃ sare va. 485.

114. Ayyāyiko hoti sataṃ samāgamo,
yāvam pi tiṭṭheyya tath' eva hoti,
khippaṃ hi veti asataṃ samāgamo,

10 tasmā sataṃ dhammo asahbhī ārakā ti. 486.

15 Ta, sure sure ti disasē divase, anaddhaneyyena ti anaddhānākamam,
sare ti samudde, naraviriyasetṭhā 'ti narena viriyena setṭha, udakaṃ
sare ti 'ti samudde vatṭandakaṃ tiya, ayyāyiko ti ayyacchaniko, yāvam
pi tiṭṭheyya 'ti yattakam kālāni jīvitaṃ tiṭṭheyya tathakam kalam tath' eva
20 hoti, na firati appurisehi suttābhāvo.

Iti so porisādo sattahi gāthāhi Mahāsattasa³ eva vappanā
kathesi, so porisādaṃ ca te rājāno ca gaheṭvā paccanta-
gāmaṃ agamāsi, paccantavāsino Mahāsattahū diavā nagaraṃ
gantvā⁴ ācikkhīmsu, amaccā balakāyaṃ ādāya gantvā parivāra-
20 yīmsu, Mahāsatto tena parivārena Bārāpasirajjāṃ agamāsi,
antarāmagge janapadavāsino⁵ paṇṇākāraṃ datvā anugamaṃsu⁶,
mahanto parivāro ahoṣi, tena saddhiṃ Bārāpasim sampāpuni,
tadā porisādassa putto rājā hoti, senāpati Kāḷahatthi yeva,
nāgarā raṇṇo ārocayīmsu: „mahārāja Sutasomo kira porisādaṃ
25 dametvā ādāya idhāgacchati, nagaraṃ assa⁷ pavisitom na
dassāma⁸“ 'ti sīghaṃ nagaradvārāni pīḍahitvā āvudhabatthā
atṭhaṃsu, Mahāsatto dvārapiḍahitabhāvaṃ ātvā porisādaṃ ca
parocataṃ ca rājāno ohāya katthi ca amaccēhi saddhiṃ agantvā
„aham Sutasomo⁹ rājā, dvāraṃ vivarathā¹⁰“ 'ti āha, porisā
30 gantvā raṇṇo ārocesum, so „khippaṃ vivarathā¹¹“ 'ti vivarā-
pesi, Mahāsatto nagaraṃ pāvīsi, rājā ca Kāḷahatthi ca¹² paccug-

¹ Bāḍ vūṭṭhaṃ. ² C² B² -kām. ³ B² add amaccīmsu. ⁴ B² add bodhīnattasa.

⁵ C² -mīmsu. B² gacchīmsu. ⁶ C² nagarassa. ⁷ B² -ma. ⁸ B² assa.

gamanam katvā ādāya pāsādam śropayimsu, so rājāsano nisi-
 ditvā porisādaasa aggamahesiṇ ca aśāmacce ca pakkosāpetvā
 Kālahatthim āha: „Kālahatthi kasmā raṭṭho nagaram pavisitum
 na dethā“¹ ti, „so rajjam karonto imasmiṇ nagare bahumannase
 kbādi, khattiyehi akattabbam kari, sakala-Jambudīpaṃ chiddam
 akāsi evarūpo pāpadhammo, tena kūraṇenā² ti, idāni so eva-
 rūpaṃ karisatiti“, „mā cintayittha, ahaṃ tam dāmetvā silesa
 patitṭhāpesuṃ, jīvitaheṭu pi kañci“³ na vihetṭhesati, n' atthi
 vo tato bhayaṃ, evaṃ mā karittha, puttehi nāma mātāpitāro
 patijaggitabbā, mātāpitiposakā⁴ hi saggaṃ gacchanti, itare
 nirayānā“, evaṃ so nicāsane nisinnassa puttārājassa ovādaṃ
 datvā „Kālahatthi tvaṃ raṭṭho sahāyo o“⁵ eva sevako ca, raṭ-
 ṭāsi⁶ mahante issariye patitṭhāpito, tayāpi raṭṭho⁷ atthaṃ cari-
 tum vaṭṭatiti“⁸ senāpatim pi anuśāsivā „devi tavam pi kala-
 gehā āgantvā tassa santikā⁹ mahesiṭṭhānaṃ¹⁰ patvā puttadhītāhi
 vuddhippattā, tayāpi tassa atthaṃ caritum vaṭṭatiti“¹¹ deviyā
 ovādaṃ datvā tam eva vatthuṃ matthakaṃ pāpetum dham-
 maṃ desento āha:

110. Na so rājā¹² yo ajeyyaṃ jināti,
 na so sakkhā¹³ yo sakkhāraṃ¹⁴ jināti, 39
 na sū bhariyā¹⁵ yā patino vibhetti¹⁶,
 na te puttā¹⁷ ye na bharanti jīṇaṃ. 487.
 111. Na sū sabbhā yattha na santi santo,
 na te santo¹⁸ ye na bhāṇanti dhammaṃ,
 rāgaṃ ca dosaṃ ca pahāya moham
 dhammaṃ bhāṇantā va bhavaṃti santo. 488. 39
 112. Nābhāsamānaṃ¹⁹ jānanti mīsaṃ bālehi paṇḍitaṃ,
 bhāsamānaṃ ca jānanti desentāṃ amataṃ padaṃ. 489.
 113. Bhāsaye jotaye dhammaṃ, paggaṇhe isinaṃ dhajjaṃ,
 subhāsitudhajā isayo, dhammo hi isinaṃ dhajo ti. 490. 39

¹ B⁴ kīṭci. ² B⁴ -roposakā. ³ B⁴ raṭṭāpi. ⁴ B⁴ -ke. ⁵ B⁴ aggaṇa-
 read: rājā na so? ⁶ B⁴ sakkhāra. ⁷ read: bhariyā na sū? ⁸ B⁴ virohi, C⁴
 piboti. ⁹ read: puttā na so? ¹⁰ read: santo na te? ¹¹ C⁴ sabbh-.

Ta ajeyyaṃ ti ajeyyi nāma sakkāpitaṃ, te jhanta rāja nāma na hoti,
 ece vadh pita sakkākaṃ rājāna lakkhaṇaṃ tassa paṭṭatu hosi¹ aṭṭakāsi nāma
 bhavissasi, sakkāram² jhāsiṭṭi kutarima jhanti, ece vadh kālataṭṭhi rādhi
 eaddhiṃ maddhamamam na pūresi adhamina hutā uṭṭaṃ sikkatissasi, na
 5 viḍḍasi³ na bhāyati⁴, ece vadh rādhi na bhāyati adyadhamma⁵ tatha nāma
 na hosi⁶, jhānaṃ ti mahallakam, tassamā kile abhanta⁷ puttā nāma na
 hosi, eceṭṭa ti peḍḍhi, ya na bhāganti dhamman ti ya pucchitā abhā-
 ran na vadanti na te pūḍhi nāma, dhammam bhānanti ti eṭṭa rāḍaḍa
 paḍḍa parasa kinnakampaka hutā abharam bhāgante peḍḍhi nāma hosi,
 10 nābhāsanāna⁸ ti na abhāsanānaṃ, āmanam padan ti āmanasāhā-
 sabbhānaṃ deventam peḍḍhan ti jānanti, ten⁹ ece parāḍaṃ manā sakkā paṭṭatu¹⁰
 vattitā vadh dattā paḍḍaṃ nāma peḍḍhiṃ bhāyati ti peḍḍhi parasa dham-
 manā bhāyati jeteyya¹¹, Buddhadāya hi teyya, yassa dhamma teyya dāya
 eṭṭhaṭṭhaḍḍa nāma, sabbāsitaṃ gaccham¹², hāṭi paṇa sikkatitaṃ gacchati
 15 nāma n¹³ aṭṭhāṭi.

Linassa dhammakatham sotvā rājā ca aśāṇapāṭi ca tatṭhā
 „gacchāma mahārājānaṃ“ anessāma¹⁴ „ti“¹⁵ nagare bhariū
 carāpetvā nāgare sannipāṭetvā „tumba mā bhāyathā“, rājā
 kira dhamme paṭiṭṭhito, eṭṭa¹⁶ nām ānema¹⁷ „ti mahārājanaṃ
 20 ādāya Mahāsattatā purakkhatvā“ rādhi santikam gantvā van-
 ditvā kappake upatṭhāpetvā kappitakesamassamā bahārapaṇ-
 dhitam¹⁸ rājānaṃ ratanarāsūmhi paṭiṭṭhāpetvā abhisinṇetvā na-
 garam pavasesum, porisāḍarājā parosutānaṃ khattiyānaṃ Ma-
 hāsattassa ca mahāsakkāraṃ kāresi, „Sataṃmanarindena kira
 25 porisāḍa“¹⁹ dametvā rājā paṭiṭṭhāpeti²⁰ ti sakale-Jambudīpe
 mahākolāhalaṃ udapādi, Indapattānagaravāsino „rājāno āga-
 chantā“²¹ „ti dūtāṃ pahigimā, so tattha māsamattam vasitvā
 „samma gacchāma mayam, vadh appamatto hosi“²², nagara-
 dvāre²³ ca nivesanadvāre²⁴ cā „ti paṇca dānāṇā“²⁵ kārehi²⁶,
 30 dasarājadhamma²⁷ akopetvā agatigamanam pariharā²⁸ „ti porisā-
 ḍam ovadi, parosatāhi rājadhānihi bahakāyo yebhayyena

¹ B⁴ ahoṭi. ² B⁴ vakkānaṃ. ³ C⁴ vithi. ⁴ C⁴ bhāsi. ⁵ C⁴ bhāsi. ⁶ B⁴ hosi. ⁷ B⁴ hosi, eḍḍhaṃ aṭṭakāsi nāma bhavissasi. ⁸ C⁴ aṭṭakāsi. ⁹ C⁴ aṭṭakāsi. ¹⁰ B⁴ aṭṭakāsi. ¹¹ B⁴ kateyya. ¹² B⁴ paggaṇhami. ¹³ B⁴ eṭṭa. ¹⁴ B⁴ eṭṭa. ¹⁵ B⁴ eṭṭa. ¹⁶ B⁴ eṭṭa. ¹⁷ B⁴ eṭṭa. ¹⁸ B⁴ eṭṭa. ¹⁹ B⁴ eṭṭa. ²⁰ B⁴ eṭṭa. ²¹ B⁴ eṭṭa. ²² B⁴ eṭṭa. ²³ B⁴ eṭṭa. ²⁴ B⁴ eṭṭa. ²⁵ B⁴ eṭṭa. ²⁶ B⁴ eṭṭa. ²⁷ B⁴ eṭṭa. ²⁸ B⁴ eṭṭa.

sannipati, so tena balakāyena parivuto Bārāṇasito nikkhami,
 porisādo pi nikkhamitvā upadāḥapathā nivatti, Mahāsatto avā-
 hanānaṃ rājānaṃ vāhanāni datvā sabbe uyyojesi, te pi¹ tena
 saddhīm sammoditvā yathārahaṃ² vandanaññiṅganādini katvā
 attano attano janapadaṃ³ gamiṃse, Mahāsatto pi nagaraṃ
 patvā mahantena issariyena Indapattavāsīhi devanagaraṃ viya
 alamkatanagaraṃ pavasiṭvā mātāpitara vauditvā paṭisaṇṭhāraṃ⁴
 katvā mahātalaṃ abhirūhi⁵, so dhammena rājānaṃ karento⁶
 cintesi: „rukkhadevatā mayhaṃ bahupakārā, balikammalābhaṃ
 assā⁷ karissāmi” so tassa nigrodhassa avidūre mahantaṃ talā- 10
 kaṃ karetvā bahūni kulāni pesetvā gāmaṃ nivegesi, gāmo mahā
 ahoṃsi asāṭṭhitaṃ panasahaṃsapatimapphito, tam pi rukkhamaṇaṃ
 sakkhantaṭaṭa paṭṭhāya samātalaṃ karetvā parikkhittaṃ vedikaṃ
 torapadāvarayattaṃ akāsi, devatā pasādi⁸, kammāsapaḍassa de-
 mitaṭṭhāne nivṛṭṭhattā pana so gāmo Kammāsadammanigamo⁹ 15
 nāma jāto, sabbe pi rājāno Mahāsattassa ovāde ṭhatvā dānādini
 puññaṃ katvā saggapadaṃ¹⁰ pūrayiṃsu.

Sattā imā dhammasūdanāni āharitvā „nāhaṃ bhikkhave Mā-
 eva Aṅgulimālaṃ dāmeṃ, pubbe p¹ esa mayā dāmito yevā”² ti vattvā
 jātakaṃ samodhānesi: „Tadā porisādarājā Aṅgulimālo ahoṃ, Kāṣabhatti 20
 Sākiputto, Nandabrahmaṇṇo Anando, rukkhadevatā Kessapo, Sakko
 Anuruddho, vesarājāno Buddhapariṇā, mātāpitara mahārājakulāni Sula-
 somarājā hiraṇaṃ evā”³ ti. Mahāsatasamajātakaṃ⁴, Aṅ-
 gulinipātaṃ ragganā nippitā⁵.

¹ B4 adda rājāno. ² B4o mahāsattam. ³ B4o do. ⁴ B4o mahārapa-. ⁵ B4-
 -rūpā. ⁶ B4 karonto. ⁷ C4 assa. ⁸ B4o abhiṭṭasādi. ⁹ C4 -dhamma-.
¹⁰ B4 saggapama. ¹¹ B4 omitta mahā and adda nibbāna. ¹² C4 adda pa-
 sandhimanussāḥ bhogāssaṃpattikattāya dānasthānāya puññaṃ mama hiraṇa-
 bhare, imāni puññaṃkammaṇi jāva Buddhā taramahāno mahāevāha va Sūdana
 jātubhāva bhogāni vesarāro va dāmeṃ hiraṇa mayhaṃ bhārahare. B4 adda
 an index of all the Jātakas contained in Vāseṭṭipara — Aśṭadīpāra.

Formerly published:

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice edidit, latine vertit, excerptis ex commentariis palice notisque illustravit V. Fausbøll. Hauniae 1855. 8 Danish crowns.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pāli Text, with a Translation and Notes, by V. Fausbøll. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pāli Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausbøll. 1870. (From the Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1871. 1 crown 33 ører Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and Notes, by V. Fausbøll. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

The Sutta-Nipāta, being a collection of some of Gotama Buddha's dialogues and discourses. Edited by V. Fausbøll. Part 1. Text. London. Published for the Pāli Text Society. 1885.

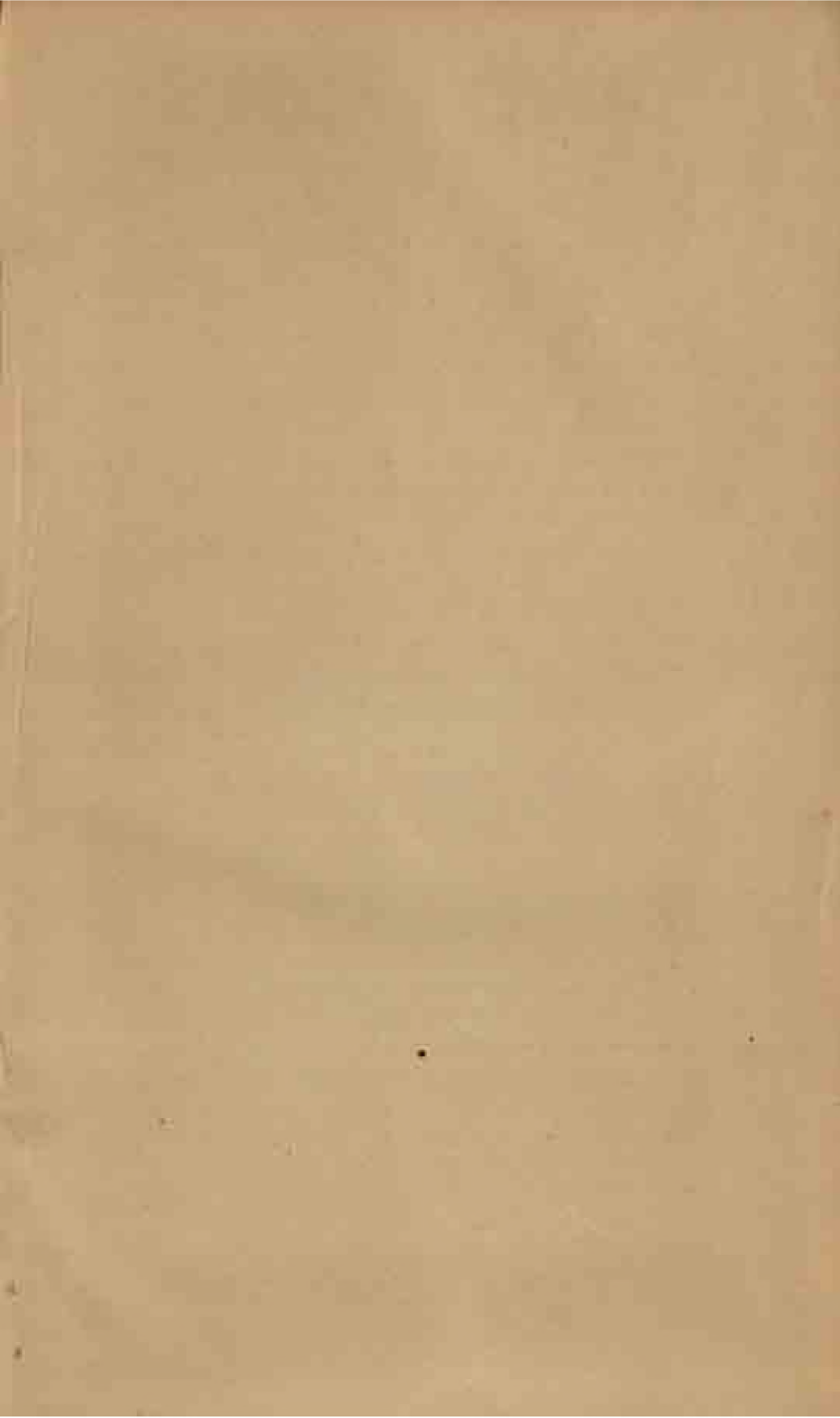
Smaa-historier fra Østerland. Efter det Persiske ved V. Fausbøll. Kbh. 1852. 50 Ører.

Vægter-Versene i deres ældre og yngre Skikkelser, udgivne af V. Fausbøll. Med Afbildninger af Vægtene fra forskjellige Tider. Kbh. 1862. 2det Oplag. Ibidem, eodem. 20 Ører. (Med Melodier).

Beretning om de vidtberkjendte Molboers vise Gjerninger og tapre Bedrifter. Ved V. Fausbøll. Kbh. 1862. 3dje Udgave. Kbh. 1887. (Illustreret.)

Bidrag til en Ordbog over Gadesproget og sarkaldt Daglig Tale, udfyldt med over 5000 Exempler, hentede fra trykte Kilder, og med Henvisning til beslegteds Ord og Talemaader i andre Sprog. Ved V. Kristiansen. Kbh. 1866. 2 Kroner.

Secret I .

Cal
2/2/77

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.